

A MAGYAR PSZICHOLÓGIAI
TÁRSASÁG XXVI. ORSZÁGOS
TUDOMÁNYOS NAGYGYŰLÉSE

MT
MAGYAR
PSZICHOLÓGIAI
TÁRSASÁG

SZEMÉLYES TÉR KÖZÖS VILÁG

KIVONATKÖTET

2017. JÚNIUS 1-3.,
SZEGED

SZEMÉLYES TÉR – KÖZÖS VILÁG

**A Magyar Pszichológiai Társaság
XXVI. Országos Tudományos Nagygyűlése**

KIVONATKÖTET

2017. június 1-3., Szeged

© 2017 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-615-80241-4-3

Felelős szerkesztő: Lippai Edit

Felelős vezető: Dúll Andrea

Olvasószerkesztő: Uatkán Ajna

Borítóterv: Tóth Gergely

Technikai szerkesztő: Obreczán Tamás

Nyomdai munkák: JATEPress Kiadó és Nyomda, Szeged

A Nagygyűlés szervezői:

Magyar Pszichológiai Társaság

Szegedi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar

SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Fővédnök: Prof. Dr. Szajbély Mihály, az SZTE BTK dékánja

Támogatónk:

mindennapi
pszichológia

**A Magyar Pszichológiai Társaság
XXVI. Országos Tudományos Nagygyűlése**

2017. június 1-3., Szeged

Rendező intézmény: **Szegedi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet**

Szervezőbizottság: **Csábi Eszter
Gál Zita
Jámbori Szilvia
Kékesi Márk Zoltán (titkár)
Papp-Zippervnovszky Orsolya
Pintér Judit Nóra
Szabó Éva (elnök)**

Tudományos Programbizottság / Program committee:

**Bagdy Emőke
Bárdos György
Bereczkei Tamás
Detrovics Zsolt
Düll Andrea (elnök)
Csépe Valéria
Czigler István
Hátori Eszter
Hevesi Krisztina
Hoyer Mária
Kállai János
Kiss Enikő Csilla
Kőrössi Judit**

**Lippai Edit (titkár)
Mirnics Zsuzsanna
Molnárné Kovács Judit
N. Kollár Katalin
Nguyen Luu Lan Anh
Pataki Ilona
Péley Bernadette
Ritoók Magda
Szabó Pál
Szokolcszky Ágnes
Takács Ildikó
Vargha András**

Tartalom

Plenáris előadások	7
Szimpóziumok.....	11
Egyéni előadások.....	203
Műhelyek	269
Poszterek.....	284
Szerzők, munkahelyek, e-mail címek.....	320
Névmutató	340

Plenáris előadások

Hogyan (és miért) vált a kutya a kognitív viselkedés-tudomány „csimpánzává”?

Kardos Lajos emlékelőadás

Topál József - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A kutyát házi kedvencként tartó emberek között mindig is általános volt az a vélekedés, hogy ennek a sajátosan „mesterséges” fajnak az elméje sok szempontból a kisgyermekéhez hasonló módon működik. Habár erre az állításra a kognitív tudomány sokáig naiv és megalapozatlan hiedelemként tekintett, a viselkedéskutatók ezzel kapcsolatos álláspontja az utóbbi 15 évben radikálisan megváltozott. Egyre több tudományos bizonyíték szól ugyanis amellett, hogy a nyilvánvaló törzsfejlődési távolság ellenére a kutyák számos olyan társas-kommunikációs képességgel bírnak, melyek csecsemőszerű módon nyilvánulnak meg az emberrel való interakciók során. Egyre inkább meggyőzőek azok a bizonyítékok, miszerint az emberrel kialakított kommunikációra való „előkészítettség” az, ami a kutyát – a kisgyermekekhez hasonlóan – az információ befogadására oly készséges alanná teszi a legkülönbözőbb társas helyzetekben. Többek között éppen ez a felismerés vezetett ahhoz, hogy a kutya az összehasonlító és evolúciós szempontokat mindig is komolyan vevő kognitív tudományban egyedülállóan sikeres karriert futott be, és manapság már az emberszabású fajokkal „egyenértékű” modell-állatként tartják számon az emberi társas készségek biológiai gyökereinek megértését célzó kutatások.

A kutya sajátos szociokognitív készségeire rávilágító és élénk szakmai vitát kiváltó újabb tudományos eredmények persze arra ösztönöznek bennünket, hogy a lehetséges mechanizmusokat illetően különböző, komplex vagy kevésbé komplex kognitív működést feltételező hipotézisekkel álljunk elő. Előadásomban egy elméleti keretet felvázolva és a kutya társas készségeibe betekintést adó kísérleti eredményeket bemutatva érvelek a kutya-elmé „csecsemőszerű” működése mellett.

A tehetséggondozás pszichológiai hátországa

Mérei Ferenc emlékelőadás

Pásku Judit - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

A nevelés és a pszichológia tudományterületei a tehetség szót elméleti konstrukttummá alakították, vagyis valamivé, amit kutatni és tudományosan vizsgálni lehet. Úgy tűnik azonban, a gyakorlatban könnyebben megállapítjuk valakiről, hogy tehetséges-e vagy sem valamiben, mint ahogy meghatározzuk azt, mit értünk a tehetségesség alatt. Noha a szakmai

viták abban már nyugvópontra jutottak, hogy tehetség megítélésében mind a kimagasló teljesítménynek, mind a kimagasló teljesítményt biztosító képességeknek helyet kell adni, a tehetségfejlődést támogató nem képességjellegű személyiségjellemzők, amelyek a veszőletett adottságok és a teljesítményben manifesztálódott tehetség közötti transzformáció folyamatát jelentősen befolyásolják, számos kihívást és kiaknázandó lehetőséget kínálnak a pszichológiai kutatások számára. A tehetségkutatás szakirodalmában ezek leg- többje valamilyen közép- vagy hosszú távú tehetségprogramhoz kapcsolódik.

Az előadás során több olyan, hazai tehetségprogramhoz kapcsolódó kutatást mutatok be, amelyek rámutatnak e moderáló tényezők jelentőségére. E kutatások hasznosulását az oktatásban, nevelésben támogatja, hogy a tehetségkonceptiók kiszélesedésének értelmében ma a figyelem az egészen ritka és kivételes teljesítményekről, a génuszok tanulmányozásáról egyre inkább a minél több tehetséges fiatal azonosításának és fejlesztésének irányába mozdul el. Talán nem is véletlen, hogy az oktatás aktuális törvényi szabályozásában szinte egyszerre jelent meg a pályaorientáció mint kiemelt fejlesztési terület és nevelési cél, valamint a tehetséggondozás mint kötelező érvényű feladat, jelezve, hogy a „mindenkinek megtalálni a maga legjobb oldalát” elve hangsúlyosan érvényesül a törvényalkotói szándékban, vagyis hogy a társadalom minél szélesebb rétegei, minél nagyobb eséllyel kapcsolódhassanak be a minőségi tehetséggondozásba.

Autizmus, technológia, emberi autonómia: illusztrációk a pszichológia szerepeire

Győri Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Az előadás két vezérmotívuma közül az egyik az, hogy az autizmus kapcsán az emberi autonómiánkat érintő egyes alapvető „gyakorlati” kérdések különösen élesen jelennek meg; a másik, hogy ezt az autonómiát már eddig is erőteljesen és sokféleképpen befolyásolta a technológiai fejlődés. Nem kis részben a pszichológia feladata az, hogy jobban megértse az emberei autonómia és a technológia közötti kölcsönhatásokat s lehetőleg az előbbi növelésére aknázza ki az utóbbit. Részben a saját kutatási és kutatás-fejlesztési projektjeink közül vett példákön keresztül igyekszem felmutatni egyrészt az autizmus-autonómia-technológia kölcsönhatások néhány aspektusát, másrészt néhány példát arra, amikor az alkalmazott pszichológia sikeresen járult hozzá a kölcsönhatások adaptív irányba tereléséhez. Végül, kitekintésként, a terület néhány általam különösen fontosnak tartott nyitott kérdésére, azaz a pszichológia néhány még elvégzetlen feladatára, s néhány általam különösen fontosnak tartott nehézségre hívom fel a figyelmet.

Az egészségpszichológia új kihívásai: A személyre szabott orvoslás ígérete és az esetközpontú szemlélet reneszánsza

Csabai Márta - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Az egyén jóllétét szolgáló humán szolgáltatások iránti igény növekedése és a tudomány fejlődése napjainkra elérhető közelségbe hozta a személyre szabott orvoslás (personalized medicine) lehetőségét. Ez a rendkívüli áttörést jelentő új megközelítés azt vetíti előre, hogy a talán nem túl távoli jövőben egyénileg lehet meghatározni a betegségek kialakulását és progresszióját befolyásoló genetikai, biológiai és környezeti tényezőket, továbbá személyre szabottan tervezni a megelőzést és a terápiát is. Az uniformizált beteg helyett a személynek kell tehát a kutatások és a terápia fókuszában állnia, az egyedi eset bonyolult bio-pszicho-szociális összefüggésrendszerével. A fordulat magában hordozza a technicizált, elszemélytelenítő egészségügy átalakításának az ígértét, de egyúttal egy sor olyan kihívást is, melyek megértésében és megoldásában kiemelt szerepe van a pszichológiai tudományoknak és különösen az egészségpszichológiának. A feladatok közül kiemelkedik a pszichológusok integrált részvételének szükségessége a multidiszciplináris egészségügyi kutatási és ellátási teamekben. Ehhez társul az a kihívás, hogy a tömeg-társadalmakban egyre fokozódik az igény az egyéni – egyedi, szubjektív – tapasztalatok minél több szempontból való átélése, megértése és megosztása iránt. Ezt egyszerre segíti és nehezíti az internetkultúra egyre növekvő térnyerése.

A fenti változások episztemológiai és kutatómódszertani kérdéseket is magukkal hoztak. Ezek közül igen nagy jelentőségű az eset-központú szemlélet szerepének újraértelmezése, melynek szükségességét fémjelzi az esettanulmánnyal kapcsolatos megéltéklődés, az eset-módszer egyfajta reneszánsza a tudományok számos területén. Az előadásban a nemzetközi trendek bemutatása mellett saját munkánk néhány példáján keresztül illusztrálom, hogy mit jelentenek mindezek a kihívások az egészségpszichológiai kutatás és gyakorlat számára.

Interkulturalitás a XXI. században

Grastyán Endre emlékelőadás

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Napjaink magyar társadalmában továbbra is a monokulturális szemlélet uralkodó, dacára annak, hogy az kulturális szempontból egyre inkább plurálissá válik. A kulturális sokszínűségben rejlő lehetőségek kiaknázásához és a nehézségek kezeléséhez, valamint a sikeresebb együttműködéshez ugyanakkor elengedhetetlen az interkulturális/multikulturális szemlélet; a kulturális sokszínűség figyelembevétele és elfogadása.

Az előadás első részében a pszichoterápia és a tanácsadás, azaz a gyakorlati pszichológusi munka területe felől közelítve nyújt betekintést abba, hogy a több évtizedes tapasztalatokat felhalmozó multikulturális megközelítésnek köszönhetően milyen olyan szempontrendszerek kristályosodtak ki, amelyeknek fontos szerepük van, illetve kellene, hogy legyen a gyakorlati munkában és a szakemberek képzésében is.

Az előadás második részében a kultúrközi viszonyok és interakciók kutatásából, többek között az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézetben folyó munkákból szemlélve bemutatja a csoportközi viszonyokban megjelenő identitásdinamika bizonyos aspektusait, kitérve annak negatív - például a külső csoport kapcsán észlelt fenyegetettség és félelemérzet - illetve pozitív érzelmekkel járó kölcsönös hasznot, hozzájárulást kiemelő szemléletek működésére magyarországi környezetben. (Csoportközi fenyegetettség elméletet, Stephan, Ybarra, Rios, 2016, illetve Fenyegetettség-hozzájárulás elméleti modell, Tartakovsky és Walsh, 2016).

Az előadás a kutatási eredmények alapján néhány, a gyakorló pszichológusok tanácsadó és pszichoterápiás munkájához használható interkulturális/multikulturális szempontot is megajánl.

Szimpóziumok

Motiváló környezetek kialakítása

SZ01

Szervező: **Lippai Edit** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Vitavezető: **Düll Andrea** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Szimpóziumunk előadásaiban - a legfrissebb környezetpszichológiai és webergonómiai vizsgálati eredmények alapján áttekintjük a környezethasználókat jellemző, valós vagy virtuális terekben mutatkozó motivációs mintázatokat. Két kvalitatív és két kvantitatív stratégiájú vizsgálat eredményein keresztül bemutatjuk, hogy a szociofizikai környezetben működő észlelést, preferenciákat, helykötődést, hogyan befolyásolja a nem feltétlenül tudatosuló ingerek minősége és mennyisége, valamint az adott környezettel, térrel zajló tranzakcionális kölcsönhatás. A valós és virtuális vizsgálati helyszíneken elvégzett kutatások érdekes további kérdéseket vetnek fel a környezetpszichológiai gondolkodás jövőjét illetően: vajon hasznosulhatnak-e a felvonultatott tapasztalatok egy olyan globálisan átalakuló környezetre, ahol a kiterjesztett valóság egyre inkább a hétköznapiak részévé válik?

Kulcsszavak: környezetpszichológia, motiváció

Előadások

KÖZVETLEN ÉPÍTÉSZET_Fiatál építészek saját középiskolai környezete. Kvalitatív kutatás a megalapozott elmélet (GT) elemzési módszerével

Somogyi Krisztina¹ Düll Andrea², Rácz József³

¹ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

²ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; 4BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

³ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Fiatál építészek azt a feladatot kapták, hogy idézzék fel saját középiskolájukat, az iskolaépületről tartsanak egymásnak rövid prezentációkat akár úgy, hogy visszamennek a helyszínre és fotókkal dokumentálják azt, akár úgy, hogy az internetről leszedett fotókkal vagy régi fényképekkel egyszerűen visszaemlékeznek középiskolájukra. A cél annak vizsgálata volt, hogy erős saját élménnyel kapcsolatos helyszín bemutatása során miben és hogyan nyilvánul meg az építész szakmai tudása, illetve, hogy a szakmai épületbemutatókban milyen szerepet játszik a középiskolás élmény.

14 prezentáció készült, amelyek lejegyezésre kerültek, és a hozzájuk tartozó képi dokumentációt hozzárendeltük a szöveghez. Két kiválasztott beszámolót – egy PhD-kurzus keretében - csoportosan elemeztünk. A felvételeket a többi szöveg elemzésével folytattuk.

Az eredmények szerint a szelektív kódok visszaigazolják a környezetpszichológia számos alaptézisét, így a középiskolák fizikai környezete elválaszthatatlanul összefonódik a benne megélt társas tulajdonságokkal, azaz szociofizikai környezetként értelmezett. Az iskolai környezet felidézése során a tér funkcionális tulajdonságai, affordanciái közül érdekes módon nem a tanulással kapcsolatos tevékenységek és helyszínek, hanem a közösségi élet helyszínei (folyosó, aula) és az elvonulás, privát zónák (zugok) voltak hangsúlyosak. Az iskolai környezet közösség- és identitásképző szerepe erős, ami visszaigazolja, hogy az iskola olyan szuggesztív környezet, amely az egyén társadalomban betöltött helyéről is komplex módon vall.

A kutatás alanyainak specifikuma, hogy végzett fiatal építészek. Ez a szelektív kódokban mint kettősség mutatkozik meg: kezdetben a „naiv” és „építész” kódokban, majd az „élménytér” és „térélmény” szelektív kódokban sűrűsödött. Az „élménytér” kód megfogalmazásában a személyesen átélt középiskolás élmény volt a hangsúlyos, míg az „építészperspektíva” révén a jelen idejű, professzionális látásmód jelent meg, tehát a tér vált élménnyé. A két szelektív kód fejlődése, dinamikája érdekesnek mutatkozott: a kezdeti, szembeállított, konfliktusban lévő helyzet fokozatosan átalakult mellérendelő struktúrává. Ez a dualitás fontos új tudások irányába mutat. A környezetpszichológiai szakirodalom hangsúlyozza, hogy az építész térértelmezést sajátos perceptuális mintázat jellemzi, amely elkülönül a laikus mintázatoktól. Az elvégzett kvalitatív elemzés rávilágított arra, hogy az építészekben a saját élményű környezet felidézése során a szakmai értelmezés mellett tovább él a laikus nézet is. Tehát, az épületek a szakember számára sem veszítik el emocionális tartalmukat, sőt, egyes esetekben ezek akár képesek felülírni a „szenvtelen” szakértői tapasztalást is.

Kulcsszavak: középiskolai terek, középületek, GT, helykötődés, perceptuális mintázatok

Csend kell vagy pingpong asztal? – a hatékony irodai terek környezetpszichológiai jellemzői

Frankó Luca, Düll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A szervezetpszichológiai vizsgálatokban a társas környezet hatása a munkavállalókra jobban kutatott téma, mint a fizikai környezeté, noha az is már 2-3 évtizedes múltra tekint vissza. A környezetpszichológia álláspontja, hogy minél nagyobb kontrollal rendelkezik a munkavállaló a fizikai környezete felett, annál nagyobb eséllyel lesz azzal - és általában a munkáltatóval- elégedett, illetve annál magasabb jóllétról számol be. De tudja-e vajon egy munkavállaló, mire van szüksége a hatékony munkavégzéshez? A jelen kutatásban három hipotézist teszteltünk. 1., A munkavállalóknak vannak-e konkrét elképzeléseik az ideális munkakörnyezetre (irodai terek) vonatkozóan? 2., A szociofizikai környezet fontosságát vizsgáltuk általánosságban az irodai terekben, és 3., a munkavállalók tisztában vannak-e az ambiens (nehezen tudatosuló) ingerek szerepével?. Kvalitatív kérdőívünket a Legfittebb Munkahely verseny résztvevői töltötték ki. Az előadásban 3 szervezet 103 munkavállalójának válaszainak elemzésével kapott eredményeket mutatjuk be.. A résztvevőktől azt kérdeztük, hogy szerintük „mi a 3 fő ismérve egy kiváló munkahelyi

környezetnek?”. A válaszokat két szempont mentén kategorizáltuk: a fizikai vagy a társas környezetre vonatkozik-e (nem egymást kizáró kategóriák), illetve, hogy konkrét vagy absztrakt tartalom-e (egymást kizáró kategóriák). A 103 fő által összesen 296 szempont mentén a résztvevők szignifikánsan többször említettek fizikai, mint társas környezeti tényezőket ($t(102)=10,918$; $p<.001$), illetve szignifikánsan több volt a konkrét, mint az absztrakt tartalom ($t(102)=4,013$; $p<.001$). A leggyakrabban említett öt szempont mindegyike a fizikai környezetre (is) vonatkozott, ebből négy pedig annak egy konkrét aspektusára. Ezek a következők voltak: 1., világos terek (30 fő), 2., tisztaság (22 fő), 3., optimális hőmérséklet (20 fő), 4., alacsony zajszint (14 fő) és 5., kényelem (14 fő)(ez utóbbit soroltuk egyedül az absztrakt kategóriába). Az öt leggyakrabban említett szempont közül három (1., 3., 4.) ambiens inger. A vizsgálat során mindhárom hipotézisünket sikerült igazolnunk. A munkavállalók tehát rendelkeznek konkrét elképzelésekkel a kiváló munkakörnyezettel kapcsolatban és szempontjaik között a nehezen tudatosuló ingerek is megjelennek. Ajánlásunk, hogy – mivel a magas észlelt kontroll számos szervezeti és mentálhigiénés előnyhöz vezet –, a munkavállalók bevonása az irodák fizikai környezetének kialakításába indokolt. Ma a fiatalokat foglalkoztató szervezetek nagy része sporteszközökkel, modern építészeti megoldásokkal igyekszik nagyobb elégedettséget elérni a fizikai környezet tekintetében. Eredményeink tanulsága alapján azonban a pingpong asztalt csak akkor értékeli a kollégák, ha a számukra legfontosabb szempontok, mint például az alacsony zajszint, adottak.

Kulcsszavak: irodai környezetek, fizikai környezet, ambiens ingerek, kvalitatív kutatás, környezetpszichológia

Ökológiai validitás - határok és lehetőségek az esztétikai minőségek és a helyválasztás kapcsolatának vizsgálata során

Keszei Barbara^{1,2}, Losonczi Anna^{3,4,5}, Halász Bálint⁵, Dobszai Dániel⁵, Düll Andrea^{6,7}

¹ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

²BGE, KVIK, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

³Magyar Tudományos Akadémia,

⁴ELTE PPK Pszichológiai Intézet

⁵Ginkgo Green Architects

⁶ELTE, PPK, Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

⁷BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Előadásunkban a térszintaxis (space syntax) és az esztétikai minőség, ezen belül is a felületi minőségek (színek, anyagok, felületek) kapcsolatát vizsgáló kutatásunk eredményein keresztül mutatjuk be a kutatás tervezése során tapasztalt módszertani dilemmákat, amelyekkel a magas ökológiai validitás elérése felé vezető úton találkozunk. A térszintaxis elmélete szerint az adott térben megjelenő viselkedést elsősorban a tér geometriai jellemzői befolyásolják. A tér esztétikai minőségének szerepével azonban eddig kevésbé foglalkoztak.

Kutatásunkban egy létező budapesti kutatóközpont épületének a közösségi terét vizsgáltuk, mely 5 szobát tartalmaz, asztalokkal, székekkel. A kutatásunkban szereplő intézmény egyik funkciója a kreatív gondolatok megszületésének elősegítése, ezért vizsgálatunkban olyan fiktív szituációkat dolgoztunk ki, melyek illeszkednek az épület

funkciójához, és vélhetően a valóságban is megjelennek majd. A kreatív gondolatok létrejöttét elősegítheti a (személyekkel vagy ingerekkel való) találkozásokra való nyitottság. Kutatásunkban nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy az általunk létrehozott, 4-féle vizsgálati szituáció leírásában az említett nyitottság minden esetben megjelenjen, de eltérő mértékben.

A vizsgálat résztvevői a helyszínt egy virtuális sétán keresztül járhatták be, rögzített útvonalon, feladatuk pedig az volt, hogy a különböző szituációkban válasszanak egy-egy széket, ahova szívesen leülnének.

A vizsgálatunk során két eltérő felületi minőséget használtunk, amelyek kialakítására az ökológiai validitás növelésének érdekében építész tervezőket kértünk fel. A feladatuk egymástól eltérő, „erős atmoszférájú”, de tervezői szemmel kellőképpen komplex, hiteles környezetek létrehozása volt. A tervezés során több megkötést is szem előtt kellett tartaniuk: az alaprajz, a bútorok formája és elrendezése nem változhatott, hiszen ezek alakításával a térszintaxis által vizsgált változókban is eltérés mutatkozott volna. A fenti megkötések értelmében a tervezők csak a felületek színével és az anyaghasználattal játszhattak, ami nehéz feladat elé állította őket. A kétféle felületi minőség kialakításával összesen 2 homogén és 2 heterogén (egy szoba felületi minőségének a kialakítása eltér a többitől) környezetet hoztunk létre.

A kutatás jelenlegi szakaszában egy heterogén és egy homogén környezetben mutatott helyválasztási preferenciákat vetettük össze. A helyválasztást szobánként összevonva elemeztük az egyes szituációk mentén. Eredményeink alapján a 4 szituáció közül egy esetben tudtuk igazolni, hogy a környezet konfigurációs jellemzőin túl a felületi minőség is szignifikánsan befolyásolta a helyválasztást.

Kulcsszavak: esztétika, térszintaxis, ökológiai validitás, építészeti tervezés

Motivációs jellemzők és vásárlói csoportok az online vásárlási térben

Kiss Orhidea Edith - ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Jelen feltáró vizsgálatban a hedonikus és haszonelvű motivációk szerepét és súlyát kutatjuk és törekszünk vásárlói csoportok azonosítására és jellemzésére. Továbbá, a kényszeres és impulzív vásárlás motivációs alapjait kutatjuk online vásárlási közegben: az észrevétlen vásárlás, az interakció elkerülése, a termék- és információkeresés és az azonnali pozitív érzések elérésének a motivációja, hedonikus/haszonelvű motivációs jellemzők mentén. Mindezt a promóció- és prevenciófókusszal való összefüggésében is nézzük, Továbbá kutatjuk az online kényszeres vásárlás pszichológiai jellemzőit. Célunk az volt továbbá, hogy online közegben megállapítsuk a kényszeres vásárlás prevalenciáját, a csoport demográfiai és egyéb jellemzőit.

A kérdőíves vizsgálat két etapban zajlott. Az első etapban a kérdőívet 536 (44%-a férfi, 56%-a nő), a második etapban 160 (37% férfi, 63% nő) online vásárló töltötte ki. Az első etapban a motivációs jellemzőket és vásárlói csoportokat teszteltük, a második etapban a kényszeres online vásárlói csoport pszichológiai jellemzőit, klinikai tüneteit azonosítottuk.

Eredményeink alapján igazolódt az a szakirodalmi megalapozottságú elvárás, hogy az online vásárlás mögött szignifikánsan meghatározóbbak a haszonelvű motivációk. Az 536

fős online vásárlói mintán kapott eredmények klaszterelemzése során visszakaptuk a szakirodalomban leírt csoportokat és klaszterértékeket. Igazolódott, hogy a veszélyeztetett online vásárlókra szignifikánsan jellemzőbb az észrevétlen vásárlás, az interakció elkerülése, a termék- és információkeresés és az azonnali pozitív érzések elérésének a motivációja a többi csoportba tartozó vásárlókhoz képest. Részben igazolódott, hogy a veszélyeztetett online vásárlókra szignifikánsan jellemzőbbek a hedonikus motivációk, és hogy szignifikánsan magasabb prevenciófókuszot mutatnak a többi csoportba tartozó személyekhez képest. A második etapban nem találtunk a veszélyeztetett csoportunk esetében étellel kapcsolatos alacsonyabb elégedetlenséget, magasabb ingerkeresési hajlamot, obszesszív-kompulzív jellemzőket, illetve borderline személyiségzavarra utaló jeleket, a veszélyeztetett csoport az összes várt klinikai tünet közül szignifikánsan az ECBS-R hangulat módosítás faktora mentén tért el, a bűntudat faktor mentén, a BSI interperszonális érzékenységekben, paranoia skálában és a kontingens önértékelés kapcsolat-alapú, szeretethez kötött önértékelésben.

Összegezve, a motivációs jellemzők alapján meghatározhatók online vásárlói csoportok, melyek között kiemelten fontos a veszélyeztetett vásárlók megismerése. Nem kaptunk egyértelmű megerősítést arra nézve, hogy a veszélyeztetettek valóban klinikai tüneteket mutató kényszeres online vásárlók volnának, mégis több jel mutatott arra, hogy online vásárlásra érzékenyített személyekről beszélünk.

Kulcsszavak: e-kereskedelem, online vásárlás, motiváció

Társadalmi problémák kritikai vizsgálata: személyes attitűdök, társas identitások, társadalmi normák és intézményes gyakorlatok

SZ02

Szervező: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Vitavezető: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az ebben a szimpóziumban bemutatott kutatások egyrészt a különféle nemi ideológiákból táplálkozó és elsősorban a nőket sújtó nemi erőszak mítoszokat vizsgálják különböző szempontokból, másrészt pedig az emberkereskedelem társadalmi problémáját állítják a középpontba, a magyarországi intézményi gyakorlatok feltárásával.

Az első előadás egy online anonim nagymintás kérdőíves vizsgálat alapján a nemi erőszak mítoszokkal összefüggő egyéni nézeteket kutatja, a nemzetközi eredmények tükrében is rámutatva a különféle nemi szerep ideológiák meghatározó szerepére az áldozathibáztatással kapcsolatosan.

A második előadás ugyanerre a nagymintás kutatásra épülően a normákat vizsgálja, konkrétan az észlelt és a valós kortárscsoport normák egymással is összefüggő szerepét

kutatva a nemi erőszakkal kapcsolatos attitűdök alakulásában, rámutatva az egyéni nézetek normatív kontextusba ágyazottságára.

A harmadik előadás a nemi erőszak mítoszok dinamikáját befolyásoló további tényezőket emel be az összefüggésrendszerbe, egy konkrét, a magyarországi közvéleményt intenzíven foglalkoztató nemi erőszak esethez kapcsolódó vizsgálat keretében kutatva a társas identitás és további személyes jellemzők szerepét a nemi erőszak megítélésében.

A negyedik előadás makroszinten vizsgálja a gyermekkereskedelem áldozatainak védelmét és intézményi támogatását, többek között arra keresve a választ, hogy a jogi környezet és a különböző gyakorlatok milyen mértékben dekriminalizálják a túlélőket, illetve a hiányosságok feltárásán túlmutatóan javaslatokat fogalmaz meg egy sikeresebb modell irányába.

Kulcsszavak: társadalmi problémák, nemi erőszak mítoszok, nemi szerep attitűdök, társadalmi normák, társas identitások, gyermekkereskedelem, intézményes gyakorlatok

Előadások

A nemi szerep ideológiák és a nemi erőszak mítoszok összefüggései

Szabó Mónika, Kovács Mónika, Gregor Anikó, Simon Dávid - ELTE PPK

Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet, ELTE PPK Interkulturális

Pszichológiai és Pedagógiai Intézet, ELTE TáTK

A nemi erőszak az egyik legsúlyosabbnak ítélt bűncselekmény a közvélekedés szerint, az elkövető felelősségének megítélése ugyanakkor közel sem egyértelmű (Nyúl és mtsai, 2017). A vonatkozó kutatások szerint minél konzervatívabb egy kultúra, vagy minél tradicionálisabb nézeteket vall egy személy a nemi szerepekkel kapcsolatban, annál hajlamosabb lesz a nemi erőszakkal kapcsolatos mítoszok elfogadására és az áldozatok hibáztatására (Aosved–Long, 2006; Foster–Kidd, 2014; Nyúl–Ferenczy, megjelenés alatt).

A nemi szerep ideológiákkal és nemi erőszak mítoszokkal kapcsolatos különböző attitűdök feltérképezésére egy nagymintás, anonim online kérdőíves vizsgálatot végeztünk fiatal felnőtt egyetemisták körében (n=1465). Kutatásunkban az ambivalens szexizmust, a tradicionális férfinormákkal kapcsolatos attitűdöket, valamint a különféle nemi erőszak mítoszokkal való egyetértés fokát vizsgáltuk az egyéni attitűdök szintjén, emellett szeretnénk volna feltérképezni a szexizmussal kapcsolatosan a szervezeti klímát (hallgatótársak és oktatók viselkedésének és attitűdjeinek észlelése), valamint a különféle, észlelt viselkedéses normákat (az emberek általában, a csoporttársak az egyetemen, illetve a közeli barátok viselkedése) is a szexizmussal kapcsolatosan. Ebben az előadásban azt a hipotézist vizsgáljuk meg, mely szerint a különböző nemi szerep ideológiák – így a különféle szexizmusok és a hagyományos férfi nemi szerep ideológia – összefüggésben állnak a nemi erőszak mítoszokkal kapcsolatos személyes attitűdökkel.

A személyes attitűdök mérésére Payne és mtsai (1999) Nemi erőszak mítoszok elfogadás skálájának (Rape Myth Acceptance Scale) magyar adaptációját (Nyúl–Ferenczy, megjelenés alatt) alkalmaztuk, a szexizmust Glick és Fiske (1997) ambivalens szexizmus

skálájának (Ambivalent Sexism Inventory) rövid változatával, a tradicionális férfiszerep ideológia elfogadásának mértékét pedig Chu és mtsainak (2005) férfiaság ideológia skálájával (Adolescent Masculinity Ideology in Relationships Scale) mértük.

Eredményeink megerősítik a korábbi vizsgálatokat is, melyek szerint a nemi szerep ideológiák egyértelmű összefüggést mutatnak az áldozathibáztatás különböző típusaival, ugyanakkor rámutatnak a saját viselkedéses normák közvetítő szerepére is, valamint arra, hogy a nézetek mintázataiban a társadalmi nemnek (gender) is fontos szerepe van. Az áldozathibáztatással kapcsolatos attitűdök megváltoztatására tervezett célzott programok kidolgozásában ezen tényezők szerepét tehát érdemes lehet kiemelni.

Kulcsszavak: nemi erőszak mítoszok, szexizmus, áldozathibáztatás, viselkedéses normák

Az észlelt normák és a nemi erőszakkal kapcsolatos attitűdök összefüggései

Kovács Mónika, Szabó Mónika, Gregor Anikó, Simon Dávid - ELTE PPK
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet, ELTE TáTK

A nemi erőszakkal kapcsolatos észlelt normák befolyásolják nem csak a nemi erőszak mítoszok (Nyúl és mtsai, 2017) személyes elfogadását és ezáltal az áldozathibáztatást, hanem a nemi erőszak esetleges elkövetésének valószínűségét is. Férfi egyetemista résztvevőkkel végzett kísérleti kutatások (Bohner és mtsai, 2006) eredményei szerint a nemi erőszak elfogadottságával kapcsolatos – hamis – visszajelzés hatással volt mind a személyes vélekedésekre a nemi erőszak mítoszokkal kapcsolatban, mind a nemi erőszak elkövetés lehetőségének mérlegelésére (rape proclivity) abban az esetben, ha a nemi erőszak mítosz személyes elfogadásának szintje eleve magas volt. Különösen fontosak a nemi erőszakkal kapcsolatos észlelt normák a szervezetekben, hiszen az azonos (in-group) csoporthoz tartozás növeli az észlelt normák attitűdökre és viselkedésekre gyakorolt hatását, mintegy "természetessé" téve a nők elleni erőszakot, ilyen értelemben beszélhetünk nemi erőszak kultúráról (rape culture) például egyes amerikai egyetemi diákszállások hétfégi szórakozási forgatókönyveinek vonatkozásában (Armstrong, 2006).

Kutatásunkban egy nagy egyetemista mintán (N=1465) azt vizsgáltuk, hogyan függ össze a kortársak (egyetemi csoporttársak) vélt és valós, nemi erőszak mítoszokkal kapcsolatos vélekedése a nemi erőszak mítoszokkal kapcsolatos személyes attitűdökkel. Az online anonim kérdőíves vizsgálatban a személyes attitűdök mérésére Payne és mtsai (1999) Nemi erőszak mítoszok elfogadás skálájának (Rape Myth Acceptance Scale) magyar adaptációját (Nyúl–Ferenczy, megjelenés alatt) alkalmaztuk. A kortárscsoport valódi normáinak mérőszámát ugyancsak az erre a skálára adott válaszok átlagértékeiből képeztük az adott kar férfi, illetve női hallgatóira külön vonatkoztatva. Ezen felül a vélt csoportnorma felmérésére lekérdeztünk egy másik, szintén a nemi erőszak mítoszok elfogadását vizsgáló skálát (Acceptance of Modern Myths about Sexual Aggression, Gerger és mtsai, 2013), azzal az instrukcióval, hogy a válaszolók nem saját véleményüket, hanem külön a fiú és lány hallgatótársakra vonatkozóan csoporttársaik feltételezett véleményét fejezzék ki. Eredményeink szerint a nemi erőszak mítoszokra vonatkozó saját attitűdök eltérő mértékben, de összefüggésben vannak az észlelt és a valódi csoportnormákkal is,

míg ez utóbbi kettő egymással való együttjárását csak tendenciaszerűen sikerült kimutatni jelen vizsgálatban.

A normák szerepének és változtathatóságának vizsgálata nagy relevanciával bír a megelőzés tekintetében: etikai megfontolások ugyan nem teszik lehetővé a normák hamis visszajelzését, ugyanakkor olyan intervenciók, amelyek kikezdi a nemi erőszak mítoszok elfogadását - és így megváltoztatják a normákat - fontos szerepet játszhatnak az ezekkel kapcsolatos személyes attitűdökben és így a nemi erőszak és az áldozathibáztatás megelőzésében is.

Kulcsszavak: áldozathibáztatás, szexizmus, nemi erőszak mítoszok, észlelt normák

A felelősség paradoxona – a nemi erőszak mítoszok elfogadása és a társas identitás

Nyúl Boglárka, Ferenczy Dávid, Kende Anna, Szabó Mónika - ELTE PPK
Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék, ELTE PPK
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az utóbbi időben napvilágra került, a közvéleményt foglalkoztató nemi erőszak esetek egy részének jellemzője volt, hogy az elkövetőjük olyan befolyásos vagy kivételezett személy volt, aki az elkövetésért csak rövid büntetést kapott, és az emberek összességében szimpátiával fordultak felé. A nemzetközi szakirodalomban az utóbbi évtizedben több olyan kutatás is született, amely kísérleti helyzetben vizsgálta meg, hogy a társas identitás, illetve az elkövető vagy az áldozat jellemzői hogyan befolyásolják a nemi erőszak megítélését (George, Martinez, 2002; Harrison et al., 2008; Bongiorno et al., 2016). Ezekre alapozva saját online kutatásaink során a szexizmus, a nemi erőszak mítoszok elfogadása, a kitöltő kiugró identitása és az elkövető jellemzői közötti összefüggéseket vizsgáltuk egy valós nemi erőszak történet kapcsán. A vizsgálati személyeket a közösségi médián és egyetemi kurzusokon keresztül értük el két különböző időpontban. Az első adatfelvétel alatt a nemi erőszak eset még bizonytalan volt (N = 870), a második adatfelvételre (N = 105) az elkövető nyilvánosan beismerte tettét, így az bizonyossá vált.

Hipotéziseinknek megfelelően a bizonytalan helyzetben a nemi erőszak mítoszok elfogadása, az elkövető jellemzői és a kitöltő kiugró identitásai összefüggtek mind a nemi erőszaknak címkézéssel, mind pedig annak morális megítélésével. Biztos helyzetben a morális megítéléssel összefüggött a nemi erőszak mítoszokkal való egyetértés és a kitöltő saját kiugró identitása, ám egyik változónk sem jósolta be azt, hogy nemi erőszaknak címkézik-e a válaszolók az esetet.

Eredményeink rávilágítottak, hogy egy nemi erőszak eset megítélésében az előzetes attitűdök a nemi erőszakkal kapcsolatban nagy jelentőséggel bírnak, valamint arra is, hogy az elkövető és a kitöltő saját jellemzői tovább árnyalják ezeket az összefüggéseket. Mindezek alapján fontosnak tűnik, hogy mind a nemi erőszak mítoszok elfogadását, mind pedig a személyes identitások hatását figyelembe vegyük a nemi erőszakkal kapcsolatos prevenciók programok kidolgozásánál.

Kulcsszavak: nemi erőszak mítoszok, szexizmus, társas identitás, kiugró identitás

Állami és intézményi diszfunkciók a szexuális célú gyermekkereskedelem és gyermekek szexuális kizsákmányolásának kezelésében

Vidra Zsuzsanna, Baracsi Kitti, Katona Noémi, Sebhelyi Viktória - ELTE PPK

Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Humboldt Egyetem, Berlin, Department of Diversity and Social Conflict (Diverzitás és Társadalmi Konfliktusok Tanszék)

Magyarország aláírta a legfőbb nemzetközi egyezményeket, amelyek a prostitúció és gyermekkereskedelem áldozatainak védelméről szólnak, ugyanakkor sem a szakpolitikai, jogi környezet, sem az egyes intézmények nem rendelkeznek a megfelelő eszközökkel, melyek az áldozatok védelmét hatékonyan el tudnák látni és az elkövetőket megbüntetni.

A nemzetközi elvárások emberi jogi alapon közelítenek az áldozatok védelméhez (Rafferty, 2013). Ugyanakkor a szakirodalom is megállapítja (pl. Phoenix, 2007; Mitchell et al., 2010; Barnert et al., 2016), hogy a legtöbb ország gyakorlatában a prostitúció áldozatait történelmileg kriminalizálták, és egy lassú, az adott társadalom adottságaitól függő folyamat, hogy az áldozatok dekriminalizálása megtörténik-e és az ún. paradigmaváltás a büntető eljárásmodoktól a jóléti modell (prevenció, áldozatsegítés) felé végbemegy-e (Barrett and Melrose, 2003).

Vizsgálatunk fókuszában az a kérdés áll, hogy a magyar intézményrendszer és jogi környezet milyen mértékben dekriminalizálta a prostitúció gyermekáldozatait és a magyar modell a nemzetközi irodalomból ismert büntető vagy jóléti modellhez áll-e közelebb. További kérdéseink, hogy miért maradnak a prostitúció és a szexuális célú emberkereskedelem gyermekáldozatai állami védelem és intézményi támogatás nélkül, és miért nem kerülnek az esetek felderítésre.

Kutatásunkban szakpolitikákat, intézményi struktúrákat és eljárásmodokat vizsgáltunk. A szakpolitikai keret meghatározza, milyen standardok alapján kell eljárni, milyen intézményi struktúrákat kell(ene) kialakítani, míg a gyakorlatok azt mutatják, hogy ezek a standardok hogyan aktualizálódnak a mindennapi intézményi életben (Calder, 2001). Kutatásunk a szakpolitikai elemzés mellett terepmunkára épült, két vidéki városban és a fővárosban. Intézményi félig strukturált interjúk készültek gyermekvédelmi, gyermekjóléti, rendőrségi és igazságszolgáltatásban dolgozókkal (33 fő), illetve helyi közösségek néhány tagjával (29 fő). Emellett három fókuszcsoporthoz beszélgetést is folytattunk (2 intézményi, 1 közösségi).

Eredményeink többek között rámutattak a szakpolitikák hiányosságaira, miszerint a gyerekáldozatok egyik szakpolitikában sincsenek explicit módon megemlítve; a GYVT nem foglalkozik explicit módon a prostitúció áldozataival; az emberkereskedelmi szakpolitikában a gyermekáldozatok ellátása a gyermekvédelemre hárul, ami azonban teljesen felkészületlen ennek kezelésére; a rendőrség és igazságszolgáltatás kriminalizálja a prostitúcióban érintett gyermekeket. Emellett a bűnüldözés, igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem intézményi diszfunkciói is láthatóvá váltak, mint például a protokollok, szakismeretek hiánya.

Elemzésünkben a szakpolitikai hiányosságok, intézményi diszfunkciók és gyakorlatok feltárását követően arra a végső megállapításra jutottunk, hogy a magyar modell a büntető modellhez áll közelebb.

(A kutatócsoport további tagjai: Balog Antal, Kovács Richárd, Szegedi Dezső, Tóth Anita)

Kulcsszavak: emberkereskedelem, szexuális kizsákmányolás, gyermekprostitúció, szakpolitika, gyermekvédelem

Az eltérő fejlődésmenet támogató technológiai és társas vonatkozásai

SZ03

Szervező: **Csákvári Judit** - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Győri Miklós** - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A szimpózium az eltérő fejlődésmenet kutatásának két kurrens témájában - támogató technológia és társas-érzelmi fejlődés - mutat be előadásokat. (1) A támogatási szükséglet alapú felmérés és intervenciótervezés, valamint a fogyatékoságok, zavarok súlyosságának támogatási szükséglet szerinti klasszifikációja egyre inkább előtérbe kerül a nemzetközi gyakorlatban. A mindennapi humán funkcionálás fontos faktora, hogy milyen tartalmú és intenzitású támogatások mellett képes a személy képességeinek maximuma szerint teljesíteni. A támogatások tervezése, szervezése és lebonyolítása a sajátos nevelési igényű tanulók, vagy speciális szükségletű felnőttek esetében olyan szakmai feladat, ami az eltérő fejlődésmenetű személyekkel dolgozó szakemberek speciális felkészültségét igényli. Az első előadás intellektuális képességzavarral élő tanulók gyógypedagógusaival vizuális és technológiai támogatás témájában végzett felmérés első eredményeit foglalja össze, részletezve a támogatások reprezentációs szintjének és technológiai igényének mintázatát. A második előadás pedig egy speciális szükségletű felnőtt konkrét esetén keresztül mutatja be a személyre szabott technológiák használhatóságát, rávilágítva a támogatási preferenciák kialakításának néhány háttértényezőjére. (2) Az eltérő fejlődésmenet esetében is a működés intenzíven kutatott területe a társas és érzelmi dimenzió. A kognitív aspektus mellett a szociális és emocionális jellemzők is jelentős hatást gyakorolnak a fejlődésre. A harmadik előadás nagy elemszámú mintán a szociometria módszerével vizsgálja integráló középiskolai közösségek társas szerkezetét, az érzelmi alapú választások jellegzetességeit elemzi egy erre a célra kialakított szoftver segítségével. Végül a negyedik előadás szűkebb fókusszal, autizmus spektrum zavarral élő óvodások körében végzett automatikus szoftveres arckifejezés-elemzéssel közelít rá az érzelemkifejezés specifikus jellegzetességeire ebben a populációban.

A szimpózium amellet érvel, hogy eltérő fejlődésmenet esetén a minőségi állapotfeltárás és beavatkozás-tervezés megkerülhetetlen szempontja a támogatási szükséglet és a társas-érzelmi aspektus. Ahhoz, hogy ez szakmailag korszerű módon történjen, szükségese a szakemberre, közösségre és egyénre is kiterjedő empirikus kutatások.

Kulcsszavak: asszisztív technológia, digitális módszertan, szociometria, autizmus spektrum zavarok, intellektuális képességzavarok, cerebrális parézis

Előadások

Vizuális- és asszisztív támogatás használata mérsékelt és súlyos intellektuális képességzavarban - előzetes eredmények

Csákvári Judit, Győri Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Háttér: A támogatás jellege és mértéke az intellektuális képességzavarral élő emberek funkcionálásának fontos faktora. A vizuális és technológiai támogatás a nemzetközi gyakorlatban elterjedt és mára megkerülhetetlen tényező a széles értelemben vett tanulásban. Eltérő fejlődésmenet esetén tovább növeli a népességcsoport hátrányát, ha ezek nem tervezetten, szükségleteikre szabottan kerülnek felhasználásra.

Célok: Exploratív kutatásunk célja, hogy információt gyűjtsön a vizuális támogatás minőségi jellemzőiről mérsékelt és súlyos intellektuális képességzavarral élő tanulókkal végzett gyógypedagógiai munkában, valamint feltárja az asszisztív technológia használatának elterjedtségét, az ezzel kapcsolatos ismereteket, készségeket és attitűdöket.

Módszer: Gyógypedagógia intézményben dolgozó 12 szakember töltötte ki a pilot kérdőívet (ÉK: 41,8 év, pályán töltött idő:13,7 év), akik összesen 55 fő halmozottan sérült, mérsékelt és súlyos intellektuális képességzavarral élő, 6-21 év közötti tanulóval dolgoznak. A kérdőív első fele a vizuális támogatás jellemzőire kérdezett rá a napirend, a viselkedésszabályozás, a tevékenységtámogatás, a választás, az időstrukturalás, az identitásalakulás és a jutalmazás témakörében. A kérdőív második fele asszisztív technológiai fókuszú volt, Alkahtani (2013), Kendra (2013) és Chambers (2011) által alkalmazott tételeket, valamint a Conrad és Munro (2008) által kialakított Computer Technology Use Scale "Attitűd" területének tételeit adaptálva. A technológia iránti attitűdöt 7 fokú skálán méri a kérdőív, 4 fölött az egyetértés, alatta az egyet nem értés fokozatai.

Eredmények: A vizuális támogatás leginkább használatos reprezentációs szintje a fénykép vagy tárgy, ill. sematikus ábra (átlag 21 esetben). Ezenél jelentős mértékben kevesebbszer használnak élethű rajz, szimbólum vagy szövegalapú támogatást (átlag 6,67 esetben). Magas, közepes és alacsony technológiai igényű támogatás egyaránt jelen van a pedagógiai munkában, a nemzetközi gyakorlatban is használt mobil és asztali eszközök, szoftverek a hazai gyakorlatban is megjelennek. Technológiahasználatra vonatkozó készségeiket a szakemberek gyengének tartják, és alig érzik magabiztosnak magukat ebben. A technológia iránti attitűd kapcsán a pozitív attitűd faktor átlaga 5,5 (szórás 1,05); negatív attitűd faktor átlaga 3,17 (szórás 1,36); a technológiai komplexitást nem tartják riasztónak a szakemberek 2,58 (szórás 1,21).

Megvitatás: A területen a szakemberek a vizuális és technológiai támogatási formák szükségességét látják, az elérhető forrásokat használják, pozitívan viszonyulnak ehhez a szakmai feladathoz, de saját képességeiket, ismereteiket elégtelennek tartják. Amennyiben eredményeink nagyobb mintán is megerősítést nyernek, jól kijelölnek olyan beavatkozási célpontokat, amelyeken keresztül közvetlenül a segítő szakemberek munkáját, ezen keresztül azonban közvetve az intellektuális képességzavarral élő célcsoport életminőségét befolyásolhatjuk kedvező módon.

Kulcsszavak: asszisztív technológia, intellektuális képességzavar, technológia iránti attitűd, vizuális támogatás

Tekintet- és fejmozgáskövető technológiák használhatóságának összehasonlítási lehetőségei - előkészítő esettanulmány

Miksztai-Réthey Brigitta - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Háttér: A súlyosan mozgássérült személyek számára, akik mozgásállapotuk miatt kézzel képtelenek a számítógép és mobileszközeik kezelésére, a technológiai fejlődés hatására az egyéb módon kezelhető egérkiváltó eszközöknek egyre szélesebb tárháza érhető el. Így lehetővé válik, hogy az információs technológiák számukra is elérhetőek és használhatóak legyenek, bár a fejmozgás- és tekintetalapú megoldások minden esetben lassabb kezelést tesznek lehetővé, hiszen a kattintás ezen esetekben időzítéssel kerül kiváltásra.

Célok: A fejmozgás- és tekintetkövetés alapú egérhasználat hatékonyságának összehasonlítása alap egérfunkciók használata közben a szükséges reakcióidők vizsgálatával.

Módszer: Az előzetes vizsgálatban egy 39 éves, főiskolai diplomával rendelkező, súlyosan mozgássérült (diag: Cerebral Paresis) férfi egérhasználati adatait dokumentáltuk. Az összehasonlításához célirányos, folyamatosan nehezedő feladatokat választottunk:

1. A képernyő egérrel történő bejárásához a képernyőt 25 egyforma részre osztottuk és minden területe fölött 0,1 másodpercig kellett tartani az egeret. Ezt az adatfelvétel során mindkét eszközzel 9 alkalommal ismételtük.
2. A kattintási feladat vizsgálatához egy képernyő-billentyűzet segítségével 9-10 betűs szavak gépelését rögzítettük, ahol a gépelés egyaránt történhetett az egyes billentyűk fölött tartott egérkurzor, illetve az egérkiváltó kattintás funkciójával. Mindkét eszközzel 5-5 szó került legépelésre.
3. A pontos kattintási feladatban pecsételt sormintákat kellett folytatni, ahol a célterületek 60*60 pixel méretűek.

Mindhárom esetben a feladat elvégzése szempontjából releváns kurzormozgások kerültek mentésre.

Eredmények: Az első feladatban a szükséges idők minimuma azonos, de a maximum és a szórás értékek tekintetében mintegy 40%-kal alacsonyabb értékek figyelhetők meg a tekintetkövetéssel történő irányítás javára.

A gépelési feladatban a kattintások között eltelt idő minimuma kis mértékben növekedett, ám a maximum és szórás értékek mintegy 60%-kal csökkentek a tekintetkövetéssel történő irányítás esetében a fejmozgással történőhöz képest. A fejmozgással történő irányítás esetében 15 kattintás volt szükséges a helytelen leütések és visszatörlések miatt, míg tekintetkövetés esetében ez alig volt 11 felett.

A pontos kattintást igénylő feladatot csak a szemkövető segített kattintásával tudta végrehajtani, így abban a feladatban nem állnak rendelkezésre adatok a statisztikai elemzéshez.

Megvitatás: Bár mindhárom feladat elvégzése során a szemkövető szignifikánsan hatékonyabbnak bizonyult, az adatok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a megfigyelt felhasználó mindkét eszköz használatában gyakorlott, és rendszeresen a szemkövető megoldást használja. Az egérkiváltó eszközök összehasonlítása érdekében több felhasználóval kell megismételni az adatfelvételt, oly módon, hogy a preferált egérkiváltó eszközük különböző legyen.

Köszönetnyilvánítás: Köszönet a Kapcsol-AT Kft-nek a szemkövető eszközért.

Kulcsszavak: egérkiváltó, fejegér, tekintetkövetés, egérhasználat

Felső tagozatos és középiskolás diákok társas kapcsolatainak néhány jellemzője egy adott településen

Szekeres Ágota¹, Herbainé Szekeres Erika², Horváth Endre¹

¹ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

²PMP SZ Gödöllői tagintézménye

Háttér: A gyerekeknek a barátokra vonatkozó elvárásaiban van különbség életkoronként és nemek szerint egyaránt. A 16-17 éves korú fiataloknál az érzelmi támogatás nyújtása a meghatározó szempont (Vajda, 2004).

Célok: Vizsgálatunk fókuszában az egy településen különböző középiskolákban tanuló diákok szociometriai jellemzőinek vizsgálata áll az intézményfenntartó, a korosztály és a nemek vonatkozásában. Célunk feltárni olyan tényezőket, amelyek segítik a szorosabb kortárs kapcsolatok kialakítását.

Módszer: Összesen 42 osztályt (5 - 11. osztályfok között) vizsgáltunk 3 intézményből (1 állami iskola, 2 egyházi iskola). A minta elemszáma 1410 fő volt, ebből 680 fő fiú és 730 fő lány, 6 fő sajátos nevelési igényű tanuló. A mintavétel és az adatok elemzése saját fejlesztésű szoftverrel történt. Módszerünk a Mérei-féle többszemponútú szociometrián alapszik. Jelen kutatásban az egyének felől közelítve hasonlítjuk össze a vizsgált csoportokat, a kölcsönös rokonszenvi választások száma, erőssége és elágazása tekintetében, valamint az aktivitás figyelembe vételével.

Eredmények: A vizsgált osztályokat felső tagozatra (5-8. osztály között) és középiskolai tagozatra (9-11. osztály között) bontva azt találtuk, hogy mind az elágazások számát tekintve ($U=179131.00$, $p<.001$), mind az egyénekre jutó kapcsolatok számát tekintve ($U=170358.50$, $p<.001$) a középiskolai tagozatban szignifikánsan magasabb értékeket kaptak a tanulók. Vagyis a középiskolás tanulók több osztálytárral alakítanak ki kapcsolatot és ezek erősebbek is.

Ha a mintát még kisebb egységekre osztjuk, például az osztályfokokra, akkor azt találtuk, hogy a kapcsolatok számában nincs különbség az egyházi és az állami fenntartású középiskolák között a 7., a 8., a 9. és a 11. osztályban. Szignifikáns különbséget találtunk az állami iskolák javára a 6. osztályban ($U=364.00$, $p=0.008$) és a 10. osztályban ($U=9073.00$, $p=0.009$). Az 5. osztályban pedig egyértelműen az egyházi intézménybe járó tanulónak

van több kapcsolata ($U=429.50$, $p=0.030$). A két egyházi középiskolába járó tanulók túlnyomó többsége ugyanabból az általános iskolából jelentkezik, tehát jól ismerik egymást - lehet, hogy alsó tagozaton is osztálytársak voltak.

A lányoknak szignifikánsan több elágazásuk van ($U=219908.50$, $p<0.001$) és több kapcsolattal is rendelkeznek ($U=180550.00$, $p<0.001$), mint a fiúk. Ez ellentétes korábbi - alsóbb évfolyamokon kapott - eredményeinkkel (Szekeres-Horváth, 2014, Herbainé, 2015), ahol a fiúknak volt több kölcsönös kapcsolatuk.

Megvitatás: Eredményeink rámutatnak arra, hogy miként használható a szociometria támogatására létrejött SMETRY rendszer a középiskolás korosztályban. Az egyénekről kapott jellemzőket a pedagógusok a közösségépítés folyamatában tudják felhasználni. A továbbiakban a közösségekre vonatkozó mutatókkal is fogunk foglalkozni.

Köszönetnyilvánítás: A kutatást a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatta.

Kulcsszavak: szociometria, középiskola, társas kapcsolatok

Érzelmi arckifejezések gépi elemzése diagnosztikus célokra: első exploratív vizsgálat autizmus spektrum zavarral élő magasan funkcionáló és tipikusan fejlődő gyermekek csoportjain

Borsos Zsófia, Győri Miklós, Stefanik Krisztina, Csákvári Judit - ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Háttér: Kutatás-fejlesztési projektünk célja számítógépes környezetben futó interaktív, társas komoly játékon alapuló automatizált szűrőrendszer létrehozása az autizmus spektrum zavar (ASD) magasan funkcionáló eseteinek detektálására óvodáskorban, a nyílt viselkedéses válaszok, a szemmozgások és az érzelmi arckifejezések mintázatai alapján.

Célok: Jelen exploratív, részben módszertani motivációjú vizsgálatunk célja az volt, hogy - szakirodalmi előzmények hiányában - előzetes képet kapjunk az automatizált érzelemfelismerés alkalmazhatóságáról az autizmussal élő és tipikusan fejlődő gyermekcsoportok megkülönböztetésében. Ennek érdekében óvodás korú, autizmus spektrum zavarral élő, ill. tipikusan fejlődő gyermekek csoportjait hasonlítottuk össze a digitális játék-helyzetben spontán mutatott érzelmi arckifejezéseik és ezek dinamikai változói mentén.

Módszer: A társas komoly játék során rögzített arcvideókat egy, az arckifejezések automatikus elemzésére kialakított szoftver segítségével elemeztük (Noldus FaceReader 5.0). A rögzített videók három részletét választottunk ki, melyek alatt minden vizsgálati személy egységesen ugyanazokat az ingereket kapta. 13 magasan funkcionáló, óvodáskorú, autizmus spektrum zavarral élő gyermek (9 fiú / 4 lány; átlagéletkor: 58,38 hónap; SD:8,45; terjedeleme: 43-70; IQ átlag: 118; SD: 14,61; terjedeleme: 98-139) alapérzelem-változóit és érzelemváltozásának sebességét vetettük össze ugyanilyen életkorú és intelligenciaszintű kontrollcsoport adataival (6 fiú / 7 lány; átlagéletkor: 57,15 hónap; SD:6,74; sáv: 43-68; IQ átlag: 118,53; SD: 15,61; terjedeleme: 98-145).

Eredmények: A csoportösszehasonlítások során az alapérzelmek közül a "meglepődött" és "ijedt" érzelmi kifejezések átlagos intenzitása, az intenzitás szórása, valamint az érzelmi arckifejezés intenzitás-változásának átlagos sebessége, maximum sebessége, és a sebesség szórása szignifikánsan magasabb értéket mutattak az ASD csoport esetén.

Megvitatás: Eredményeink - noha kellő óvatossággal interpretálandók és egyelőre csak óvatos konklúziókat engednek meg - összességében alátámasztják a társas komoly játék, s ezen belül az automatizált érzelmi arckifejezés felismerés alkalmazhatóságát a tipikusan fejlődő és az ASD-t mutató magasan funkcionáló gyermekek csoportjainak megkülönböztetésére, s ezzel potenciálisan a tervezett szűrőrendszer kialakítására. Az előadásban röviden kitérünk arra is, milyen következtetéseket engednek meg eredményeink az autizmusban jelen lévő érzelmekifejezési eltérések értelmezése kapcsán, illetve mi a relevanciájuk az affektív technológiák alkalmazási lehetőségei szempontjából.

Köszönetnyilvánítás: A technológiai háttér kialakítását az EIT ICTLabs magyar nódusa és az Új Széchenyi Terv támogatta az ELTE Informatikai Kar pályázatán keresztül (projektvezető: Dr. Lőrincz András, szoftverfejlesztés: Dr. Gregorics Tibor). Az előadás elkészítését az MTA Tantárgypedagógiai Programja is támogatta.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar, automatizált gépi érzelmfelismerés, korai szűrés, társas komoly játék

A másság reprezentációi és csoportközi viszonyok affektív vonatkozásai

SZ04

Szervező: Lendvai Lilla - ELTE PPK

Vitavezető: Faragó Klára - ELTE PPK

A szimpózium az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet kutatóinak másság reprezentációjával, csoportközi viszonyok affektív vonatkozásaival kapcsolatos munkáit kívánja bemutatni. A különböző kisebbségi csoportokkal kapcsolatos reprezentációkat, érzelmeket, attitűdöket, ezek identitással való összefüggéseit tárják fel a kvalitatív és kvantitatív technikákkal készült kutatásaink.

Nyitóelőadásunkban bemutatjuk, hogy a látássérült nők milyen attitűddel bírnak az anyasággal kapcsolatban. A nőiség egyik legérzékenyebb eleme az anyaság intézménye (Hernádi & Könczei, 2013), az előíró sztereotípiá szerint pedig az anyáknak szellemi és testi épséggel kell bírniuk (Wendell, 2011). Vizsgálatunk során 21 látássérült nővel készítettünk félig strukturált interjút az anyasággal kapcsolatos attitűdjükről, majd azokat tematikus tartalomelemzéssel elemeztük. A kutatás célja volt felmérni, hogy attitűdjükre mi és milyen mértékű hatást gyakorol, percepciójuk szerint a többségi társadalom milyen kompetenciát tulajdonít a látássérült nőknek, valamint ezekkel kapcsolatban milyen megküzdési stratégiákat dolgoznak ki.

Második előadásunkban az anyaságon túl, a család egységére helyezzük a hangsúlyt. Az előadás célja a társadalomban fellelhető örökbefogadó családokkal kapcsolatos

sztereotípiák bemutatása, ezen belül is kiemelten fókuszál a roma gyermeket örökbefogadó családokra. Elő kutatásunk után reprezentatív kérdőív segítségével mértük fel, hogy a magyar társadalom hogyan viszonyul az örökbefogadáshoz, valamint az örökbefogadó interetnikus és nem interetnikus családokhoz. Elővizsgálataink alapján feltételezéseink nagy része beigazolódott, miszerint általánosságban jelen vannak az örökbefogadó szülőkkel kapcsolatos csodáló, de lesajnáló sztereotípiák, valamint az örökbefogadott, de azon belül is a roma örökbefogadott gyermekek devianciákhoz köthető attribútumai.

Ezt követően a romákról társadalmunkban élő képzetek egy más területen kerülnek górcső alá. A közoktatást szabályozó új kerettantervekben és az új ún. kísérleti tankönyvekben és munkafüzetekben vizsgáltuk a romák reprezentációját. A kutatás egyik fő megállapítása szerint a mostani tankönyv „átalakítás” nem képes meghaladni az „ünnepi multikulturalizmus” szintjét, sőt több esetben arra sem képes, hogy a negatív sztereotípiákat háta mögött hagyja.

Tartakovsky és Walsh (2016) a Fenyegtettség-hozzájárulás elméleti modelljére, valamint Pehrson, Brown és Zagefka (2009) esszencialista nemzeti identitással kapcsolatos tanulmányára építve feltételeztük, és a 360 budapesti tanárral, illetve tanárjelölttel végzett kérdőíves vizsgálatunk eredményei igazolták, hogy a (migránsok megjelenése által) észlelt fenyegetettség mellett a (szakirodalomban gyakran mellőzött) észlelt hozzájárulásnak, valamint az esszencialista nemzeti identitásnak (és nem elsősorban a pozitív nemzeti identifikációnak) van számottevő szerepe a migránsokkal kapcsolatos, valamint a multikulturális nevelés iránti attitűdökben.

Kulcsszavak: látássérült nők, örökbefogadás, romák, sztereotípiák, észlelt fenyegetettség-hozzájárulás, migránsok

Előadások

Látássérült nők anyasággal kapcsolatos attitűdje

Lendvai Lilla, Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A nőiség egyik legérzékenyebb eleme az anyaság intézménye (Hernádi & Könczei, 2013). Az előíró sztereotípia szerint az anyáknak szellemi és testi épséggel kell bírniuk (Wendell, 2011), amely a többségi társadalom vélekedése szerint fogyatékossgal élő nők esetében nem teljesül. A fogyatékossgal élő nők lehetnek egyszerre a gondozott és a gondozó szerepében, azonban utóbbit a társadalom jellemzően figyelmen kívül hagyja vagy elvitatja tőlük. A gondoskodás passzív alanyainak tartják őket, akik nem tudják ellátni a felelős és gondoskodó anya szerepét (Garland-Thomson, 2002). Kompetenciájuk megkérdőjelezésével szemben – és a másság elutasítására adott reakcióként – a látássérült nők különböző stratégiákat használnak hatékony érdekérvényesítésük érdekében (Hernádi & Könczei, 2013).

A kulturális sztereotípia szerint a fogyatékossgal élő nő aszexuális, alkalmatlan a reprodukcióra, túlzottan függő, nem vonzó – jellemzően nem tartozik az „igazi nőiség” és a női szépség körébe (Garland-Thomson, 2002), továbbá gyakran meg kell küzdeniük

azzal, hogy a szexualitáshoz és a gyermekellátáshoz való jogukat a többségi társadalom tagjai elismerjék (Finger, 1990).

Interjúink során olyan látássérült nőket kérdeztünk – többek között – az anyasággal kapcsolatos attitűdjükről, akik 18. életévüket betöltötték, és halmozott fogyatékossgal nem bírnak. A 21 félig strukturált interjút tematikus tartomelemzéssel elemeztük. A kutatás célja volt felmérni, hogy a látássérült nők anyasággal kapcsolatos attitűdjére mi és milyen mértékű hatást gyakorol, és ezekkel kapcsolatban a látássérült nők milyen megküzdési stratégiákat dolgoznak ki.

Eredményeink szerint kvalitatív kutatásunk alanyai az anyasággal kapcsolatban négy csoportra oszthatóak: akik már anyák, akik vállalnának gyermeket, akik nem vállalnának gyermeket, valamint akik bizonytalan és ambivalens viszonyulásúak. Előadásunk során bemutatjuk a különböző csoportok témához való eltérő attitűdjének, valamint megküzdési stratégiáinak egyes jellemzőit.

Kulcsszavak: látássérült nők, anyaság, attitűd, félig strukturált interjú, tematikus tartomelemzés

Az örökbefogadással és interetnikus örökbefogadással kapcsolatos sztereotípiák

Keresztes-Takács Orsolya, Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás célja az örökbefogadó családokat körülvevő társadalmi közeg szociálpszichológiai és interkulturális vonatkozásainak vizsgálata, vagyis az örökbefogadó családokat körülvevő társadalmi kontextus bemutatása. Célunk tehát annak feltárása, hogy a társadalomban milyen vélekedések, sztereotípiák fogalmazódnak meg az örökbefogadó családokkal kapcsolatban, hogy milyen a társadalom viszonyulása ezen családokhoz, különösen azokban az esetekben, ha a szülők etnikai származásától eltérő származású gyermeket fogadnak örökbe. Ez utóbbi Magyarországon jellemzően a roma gyermekek örökbefogadását jelenti, amelynek társadalmi elfogadottsága szempontjából kedvezőtlen az általánosan elutasító légkör.

2016 nyarán készített előkutatás után 2017-ben egy online, illesztett reprezentatív mintán, kérdőív segítségével mértük fel, hogy ma a magyar társadalom hogyan viszonyul az örökbefogadáshoz, valamint az örökbefogadó interetnikus és nem interetnikus családokhoz. Az örökbefogadáshoz, örökbefogadó szülőkhöz és örökbefogadott gyermekekhez kapcsolódó attitűdöt a sztereotípiák tartalom modell alapján kérdeztük, emellett különböző skálák segítségével mértük a gyermek pszichológiai értékét, a családdal kapcsolatos általános értékeket, valamint a romaellenességet.

Előkutatásunk alapján feltételezéseink nagy része beigazolódott, miszerint az interetnikus örökbefogadás kevésbé támogatott, mint az örökbefogadás általánosságban, valamint örökbefogadott gyermekekkel és azon belül a roma gyermekekkel kapcsolatban élenek azon sztereotípiák, miszerint biológiai családdal felnövekvő társaikkal szemben hajlamosabbak devianciákra és hálásabbnak is kell lenniük szüleiknek. Az örökbefogadó szülők esetében nem találtunk ilyen stabil sztereotípiák konstrukciót, de az elmondható,

hogy általánosságban melegszívűbbnek ítélik őket, de emellett a szájalom érzete is érvényesül összehasonlítva a nem örökbefogadó szülőkkel.

Kulcsszavak: örökbefogadás, sztereotípa, sztereotípa tartalom modell, interetnikus, roma

Romakép a kerettantervekben és a kísérleti tankönyvekben - egy interkulturális szempontú elemzés tanulságai

Pálos Dóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A magyarországi romák közoktatásbeli reprezentációja sok esetben hiányos, problematikus, időnként előítéletes tartalmakkal is találkozhatunk. Bár komoly mennyiségi előrelépés történt a romákhoz kapcsolódó tartalmak szempontjából az elmúlt 10-15 évben, e növekedés nem feltétlenül járt együtt minőségi és mélyreható változásokkal. Ez indokolja a jelen kutatás szükségességét.

Magyarországon a közoktatásbeli centralizáció folyamán az addig sokszínű kínálatot nyújtó tankönyvpiac átalakult. Az állami fenntartású iskolákban az esetek többségében az újonnan fejlesztett tananyagok kerültek bevezetésre. Jelen kutatás a közoktatást szabályozó kerettantervekre és ezen új, ún. kísérleti tankönyvekre és munkafüzetekre fókuszál. (5-8. és 9-18. évfolyamon)

A közoktatásban a romákról szóló ismereteket szükségszerűen jellemzi egyfajta „kettős célrendszer”. (1) A roma tanulók számára ezek a tananyagrészek fontos szerepet játszhatnak a pozitív önazonosságtudat megerősítésében, (2) ezzel párhuzamosan - minden tanuló számára - kiegyensúlyozott ismereteket nyújthatnak a romákról, így szerepet játszhatnak közismert sztereotípiák megcáfolásában, a társadalmi érzékenyítés folyamatában.

Az eredmények feldolgozása során a problémakörök három szintjét azonosítottuk: a romákhoz kapcsolódó tartalmak hatékony feldolgozását gátló pedagógiai módszertani problémák; e tartalmak szaktudományos minősége; illetve ezek implicit, interkulturális kontextusban értelmezett jelentései.

A kutatás legfőbb megállapításai a következők: (1) Forrás- és tevékenység-központúság tekintetében súlyosan alulreprezentáltak a romák a vizsgált tankönyvekben és munkafüzetekben. A tananyagok sok esetben felemás módon integráltak. (2) Számos romákhoz köthető tartalom tartalmaz szakmailag téves adatokat, hibás következtetéseket és hiányos megjelenítést. (3) Jelen elemzés fényében az látszik, hogy a mostani tankönyv „átalakítás” nem képes meghaladni az „ünnepi multikulturalizmus” szintjét, sőt több esetben arra sem képes, hogy a negatív sztereotípiákat háta mögött hagyja.

Végezetül több módszertani és elméleti ajánlást is megfogalmaztunk: Elengedhetetlen, hogy kiegyensúlyozottabban, több helyen és konkrétan forduljanak elő a romákról szóló ismeretek a kerettantervekben. Fontos, hogy az adott ismeret legyen kontextusba helyezve, mert csak így kerülhető el az egyes bemutatott jelenségek sztereotíp, esszencialista értelmezése. Elméleti szempontból kiemelten fontos a kategorizációs folyamatok tudatosítása. A roma tanulók identitásának segítése érdekében plurális,

többdimenziós „romaképre” van szükség a közoktatásban, mely elkerülhetővé teszi a stigmatizálást.

Kulcsszavak: roma, tankönyvkutatás, tartalomelemzés, multikulturalizmus

Migránsok iránti attitűdök, észlelt fenyegetettség és hozzájárulások a nemzeti identitás tükrében

Nguyen Luu Lan Anh, Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A 2015-ös menekült-migráns hullámok óta a médiában és a közbeszédben egyaránt hangsúlyos és visszatérő téma/narratíva a fenyegetettség. Erre vonatkozóan a szociálpszichológiában és a társstudományokban több évtizede jelen lévő Csoportközi fenyegetettség elmélet (lásd pl. Stephan, Ybarra, Rios, 2016) nyomán jelentős kutatási eredmények állnak rendelkezésre (Magyarországon ld. például TÁRKI, 2016). Az eredmények rámutatnak arra, hogy a félelemérzet, az észlelt fenyegetettség jelentős szerepet játszik az outgroup-hoz tartozókkal szembeni, különösen a migránsokkal szembeni előítélet-alkotásban, valamint a diszkriminatív cselekvésben. A csoportközi viszonyok, a migránsokkal, menekültekkel, menedékkérőkkel kapcsolatos diskurzusok azonban nemcsak a fenyegetettségi keretben, hanem a kölcsönös haszon, az „enrichment” keretében is értelmezhetőek. Tartakovsky és Walsh (2016) a Fenyegetettség-hozzájárulás elméleti modell alapján folytatott empirikus vizsgálat eredményei alapján pont erre hívták fel a figyelmet. A modellre építve mi is feltételeztük, hogy a (migránsok megjelenése által) észlelt fenyegetettség mellett az észlelt hozzájárulásnak is fontos szerepe van az in-group identifikáció - saját nemzeti csoporttal való identifikáció, valamint az esszencialista nemzeti identitás (Pehrson, Brown, Zagefka, 2009) - és a migránsokkal kapcsolatos kirekesztési attitűd alakulásában. Specifikusabban az volt a hipotézisünk, hogy nem a pozitív nemzeti identitás, hanem az esszencialista nemzeti identitás jelzi előre a kirekesztő attitűdöt.

370 budapesti tanárral, illetve tanárjelölttel, a 2015-ös menekült-migráns hullámok után végzett kérdőíves vizsgálatunk eredményei igazolták feltételezésünket: az észlelt hozzájárulás, valamint az esszencialista nemzeti identitás mind a migránsokkal, mind a multikulturális nevelés iránti attitűdökkel szoros összefüggést mutat.

Kulcsszavak: csoportközi fenyegetettség elmélet, hozzájárulás, esszencialista nemzeti identitás, migránsok, multikulturalizmus

Egészség-ügyek. Alkalmazott egészségpszichológiai kutatások

SZ05

Szervező: **Pintér Judit Nóra** - SZTE BTK

Vitavezető: **Csabai Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- Egészség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

A szimpózium az SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Egészség és Klinikai Pszichológia Tanszékén folyó kurrens egészségpszichológiai kutatásokat foglalja össze. A kutatások egyrészt felölelik a magyarországi krónikus betegcsoportok egészségértésére, illetve a magyar nyelvre adaptált egészségértést mérő teszt, a STOFHLA, valamint a Chew-kérdések hazai alkalmazására vonatkozó felméréseket. Továbbá a tanszék által végzett átfogó kvalitatív és kvantitatív felmérés eredményeit mutatjuk be a pszichológusok szerepéről a 2013 óta zajló Alapellátás-fejlesztési Modellprogramban, amely a hátrányos helyzetű észak-magyarországi kistérségben egy új modell megvalósíthatóságát teszteli. Értékeljük a modellprogramban dolgozó pszichológusok és klienseik tapasztalatait, bemutatjuk a program működési elvét és az egészségpszichológusok helyét az újfajta szolgáltatási rendszerben. Végezetül egy nemzetközi összehasonlító kutatás eredményeit is prezentáljuk, amelyben az egészségügyi dolgozók körében felmerülő konfliktusok típusainak és a konfliktuskezelési módoknak a feltérképezése zajlott.

Kulcsszavak: egészségügy, betegedukáció, Alapellátás-fejlesztési Modellprogram, egészségfejlesztés, egészségpszichológus, konfliktus

Előadások

Krónikus betegcsoportok egészségértése Magyarországon

Papp-Zipernovszky Orsolya, Varga János Tamás, Náfrádi Lilla, Schulz, Peter J, Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- Egészség- és Klinikai Pszichológia Tanszék, Országos Korányi Tbc- és Pulmonológiai Intézet, Légzésrehabilitációs osztály, Institute of Communication and Health, Università della Svizzera italiana, Lugano

2016-ben beszámoltunk két, általunk magyar nyelvre adaptált egészségértést mérő tesztről, az STOFHLA-ról, valamint a három itemből álló Chew-kérdésekről, melyek elsősorban egészségügyi kontextusban alkalmasak a betegek releváns írási és számolási képességeinek, valamint attitűdjének felmérésére. Ezek a készségek jelentősen hozzájárulnak az egészségi állapot javulásához, és az egészségügyi rendszer megfelelő használatához. Jelen előadásban a hazai mérőeszközök alkalmazásait mutatjuk be különböző krónikus betegcsoportokon: egy 40 fős krónikus szív- és érrendszeri betegséggel élők csoportjában, valamint egy 80 főből álló COPD-s betegcsoporton. A krónikus betegek eredményeit mindkét esetben korban és nemben illesztett egészséges csoport eredményeivel vetettük össze, valamint vizsgáltuk az egészségértés demográfiai

és egyéb, a szakirodalomból ismert pszichológiai változókkal való összefüggéseit is a csoportokon belül. Mindkét krónikus betegcsoport egészségértése szignifikánsan alacsonyabb, mint az egészséges populációé, a különbségek elsősorban a szövegértést mérő STOFHLA teszten jelennek meg. A demográfiai változók tekintetében a krónikus betegcsoportok is mutatják az egészségértés robosztus összefüggéseit: a magasabb iskolai végzettség és a fiatalabb életkor magasabb egészségértéssel jár együtt. A pszichológiai változókkal – általános élnélvezetesség, egészséghatékonyság, szubjektívan becsült egészségi állapot – azonban nem mutatja az egészségértés a várt összefüggéseket egyik krónikus betegcsoportban sem. A krónikus betegek egészségértésének felmérése középtávon hozzájárulhat eredményes betegedukációs programok kidolgozásához és a komplex betegellátáshoz.

Kulcsszavak: egészségértés – krónikus betegcsoportok - betegedukáció

Pszichológust minden háziorvos mellé? A pszichológusok szerepe az Alapellátás-fejlesztési Modellprogram

Martos Tamás, Sallay Viola, Csabai Márta, Rafael Beatrix - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A 2013 óta zajló Alapellátás-fejlesztési Modellprogram négy, viszonylag hátrányos helyzetű észak-magyarországi kistérségben egy új modell megvalósíthatóságát teszteli. A praxisközösségek létrehozására épülő program egyik fontos szolgáltatási területe az, hogy egészségpszichológusok dolgoznak a háziorvosok mellett. Kutatócsoportunk feladata az volt, hogy a modellprogramban dolgozó pszichológusok és klienseik tapasztalatait megismerjük és értékeljük. Az előadásban egyrészt bemutatjuk a Modellprogram működési elvét és az egészségpszichológusok helyét az újfajta szolgáltatási rendszerben. Ismertetjük továbbá a program részét képező általános egészség-szűrés (Egészségi állapotfelmérés, EÁF, N = 20116) pszichológiai relevanciájú mutatóit. Majd bemutatjuk az egészségpszichológusok klienseinek követéses kérdőíves vizsgálatát: az eredmények szerint az egyéni tanácsadáson és csoportos tréningcsoportokban részt vett páciensek körében nagy mértékben csökkent a depresszivitás (BDI-S) és az észlelt stressz, javult a szubjektív egészségérzet, az elégedettség (SWLS-H) és az érzelmi jóllét (WHO Well-Being). A Modellprogram értékelése során szerzett eredmények és a tapasztalatok tehát arra utalnak, hogy a háziorvosi praxisokban működő egészségpszichológusok munkája egyfelől szükséges, másfelől pedig eredményes lehet. Az eredményesség feltétele a stabil szervezeti környezet megteremtése, valamint a belső működési viszonyok rugalmas és átlátható igazítása a helyi igényekhez és adottságokhoz.

Kulcsszavak: Alapellátás-fejlesztési Modellprogram, egészségpszichológus, egészségfejlesztés, intervenció hatékonysága, depresszivitás, jóllét

Pszichológust minden háziorvos mellé! Az Alapellátás-fejlesztési Modellprogram kvalitatív vizsgálata

Sallay Viola, Martos Tamás, Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az Alapellátás-fejlesztési Modellprogram kutatása során a kvantitatív adatfelvételt kiegészítette egy kvalitatív adatfelvételi eljárás, melynek során fókuszcsoporthoz félig strukturált interjúkat vettünk fel. Összesen 9 fókuszcsoporthoz interjú készült, 34 szakember és 21 kliens részvételével, minden praxisközösségben a) a praxisközösségi team, és b) az egészségpszichológiai ellátásban részesültek; végül c) a praxisközösségeket ellátó, összesen öt egészségpszichológus részvételével. A fókuszcsoporthoz interjúk adatfelvételi és elemzési eljárását a szakpolitika alakításában is használatos Grounded Theory (Corbin & Strauss, 2015; Sallay, 2015) és Framework Analysis (FwA, Ritchie & Spencer, 1994) módszertanának ötvöztetésével alakítottuk ki. Az elemzést két alapvető kérdéskör köré csoportosítottuk. 1) Milyen módon jelentkezik az egészségpszichológiai tevékenység hatása? 2) Milyen módon lehet fejleszteni az egészségpszichológiai tevékenységet? Az előadásban bemutatjuk az interjúk kvalitatív elemzésének legfontosabb eredményeit. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy mind a négy praxisközösségben tapasztalható volt az idős, illetve krónikus betegséggel élő kliensek körében az izoláció csökkenése, a társas támogatás megtapasztalása, az önbizalom és az aktivitás növekedése, valamint a pszichoedukációnak köszönhetően a látókör tágulása. Hangsúlyos eredmény továbbá a pszichológiai segítség ismeretének és elfogadásának normává tétele azokban a közösségekben, ahol ezt korábban szegény és elutasítás övezte. A Modellprogram egészségpszichológiai szolgáltatásai tehát ott biztosítanak pszichológiai segítséget és általános egészségfejlesztést, ahol arra leginkább szükség van: közvetlenül az alapellátásban.

Kulcsszavak: Alapellátás-fejlesztési Modellprogram, egészségpszichológus, fókuszcsoport, kvalitatív elemzés, empowerment

Konfliktustípusok és konfliktuskezelés az egészségügyben

Pintér Judit Nóra¹, Csupor Éva², Kuna Ágnes³, Csabai Márta⁴

¹ SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

² SZTE ÁOK Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály

³ MTA, Információs Technológiai és Bionikai Kar, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

⁴ SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az egészségügyi dolgozók egymás közti kommunikációja, konfliktuskezelése, a megfelelő csapatmunka igen fontos a betegellátás sikerességében. Az előadásban bemutatott kutatást egy nemzetközi összehasonlító felmérés része, az University of Washington (USA) és a Université de Genève (Svájc) partnerekkel. A vizsgálat azt tűzte ki célul, hogy feltérképezze az egészségügyi dolgozók körében felmerülő konfliktusok típusait és a konfliktuskezelési stratégiákat. Módszer: A magyar felmérésben 63 fő egészségügyi dolgozóval (49 orvos és 24 nővér) vettünk fel egy félig-strukturált interjút, amelyben konkrét konfliktushelyzetek körülményeire, okaira, kezelésére és következményeire kérdeztünk rá. Kvalitatív tartalomelemzéssel az elmondott konfliktustörténeteket négy fő kategória alapján kódoltuk: konfliktusok forrása, típusai, hatásai és a használt

konfliktuskezelési stratégiák. 30 interjút (15 orvos és 15 nővér) atlas.ti tartalomelemző szoftverrel is elemeztünk. Az eredmények azt mutatják, hogy kiemelendő a hierarchia és az implicit munkaszervezés befolyása, jellemzően az orvosok körében. Az elkerülő konfliktuskezelés miatt a konfliktusok egy része megoldatlan marad, mely negatív hatással jár az egyénre és a csoportra nézve is.

Kulcsszavak: Egészségügy, konfliktus, kommunikáció, hierarchia, konfliktusmegoldás

Előítéletesség, diszkrimináció és kollektív cselekvés: a csoportazonosulás, a tekintélyelvűség és a morális közöny szerepe

SZ06

Szervezők: **Szabó Zsolt Péter, Kende Anna** - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Vitavezető: **Kovács Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szimpoziumunk fókuszában az előítéletesség és a diszkriminatív viselkedés áll különböző csoportokkal szemben. Négy empirikus vizsgálatban keressük arra a választ, hogy milyen összefüggésben áll a csoporttagság, a csoporttal való azonosulás, a tekintélyelvűség, a morális közöny és kirekesztés az előítéletességgel és az előítéletesség nyomán létrejövő diszkriminatív viselkedéssel. Norvég és magyar mintán végzett kérdőíves vizsgálatunk megmutatta, hogy az azonosulás különböző típusai –kötődés és glorifikáció- eltérő kapcsolatban vannak az előítéletességgel és a diszkriminációval –a glorifikáció és az etnikai azonosulás jósolta be mind az előítéletességet, mind a külső, muszlim csoporttal szembeni viselkedéses diszkrimináció elfogadását is-, valamint hogy az európai és a magyar azonosulás között ilyen szempontból nincs különbség. Az európai csoport felsőbbrendűségébe vetett hit ugyanúgy prediktora az előítéletességnek és a diszkriminációnak, mint a nemzeti csoport felsőbbrendűségébe vetett hit. Egy reprezentatív kutatásban arra voltunk kíváncsiak, hogy mi váltja ki a külső csoport helyzetének jobbítására irányuló kollektív cselekvést. Egy kvázi-kísérletben azt találtuk, hogy bár az előítélet csökkentése mind a szenzitizáló, érzékenyítő tréning, mind a cselekvésre mobilizáló tréning alkalmas volt, kollektív cselekvési szándékot viszont csak utóbbi váltott ki. A szimpóziumban szereplő két további előadás elsősorban a tekintélyelvűség klasszikus fogalmai és az előítéletesség / diszkrimináció közötti kapcsolatot vizsgálta: egy kérdőíves kutatásból kiderült, hogy a különböző csoportokkal szembeni előítéletességet a szociális dominancia orientáció más-más formái váltják ki. Míg a zsidók, melegek és túlsúlyos személyekkel szembeni előítéletességet az egyenlőség elutasítása jósolja be, addig a bevándorlókkal, romákkal és hajléktalanokkal szembeni előítéletességet a csoportalapú dominancia. A negyedik, empirikus vizsgálat azt mutatja meg, hogy a tekintélyelvűség különböző típusai –jobboldali tekintélyelvűség és szociális dominancia orientáció- és a diszkrimináció között a morális és erkölcsi értékek közvetítenek. A morális közöny és kirekesztés igazolja a diszkrimináció jogosságát. Kutatásaink hozzájárulnak az előítéletesség és a diszkrimináció előzményeinek mélyebb megértéséhez.

Kulcsszavak: muszlimellenesség, romaellenesség, saját csoporttal való azonosulás, kollektív cselekvés, szociális dominancia orientáció, morális közöny és kirekesztés

Előadások

Muszlimellenesség és nemzeti identitás Európa határán

Kende Anna, Szabó Zsolt Péter, Hadarics Márton - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A muszlimellenes előítéletesség még azokban az országokban is felütötte a fejét az elmúlt egy-két évben, ahol a muszlim lakosság számaránya elenyésző. A muszlimellenes nézetek térnyerése elsősorban az erősen átpolitizált terrorista fenyegetés narratívájával, és az Európába érkezett menekültek nagy számával függ össze. Korábbi kutatások egyértelmű összefüggést találtak a nacionalizmus és az idegenellenesség között, azonban egyelőre kevésbé ismert az Európával való azonosulás szerepe a muszlimellenes attitűdök kialakulásában.

Két egymástól számos tekintetben nagyon különböző országban vizsgáltuk meg ezt az összefüggést: Magyarországon és Norvégiában. Miközben az országok gazdasági, politikai és kulturális szempontból erősen eltérőek, mégis hasonlóan Európa periferiáján találhatók, egyszerre részei az európai közösségnek illetve állnak kívül rajta. Kérdőíves vizsgálatunkat Magyarországon (N = 579) és Norvégiában (N = 582) végeztük. Azt az eredményt kaptuk, hogy nem önmagában a nacionalizmus, hanem inkább egy általánosabb saját csoportra irányuló glorifikáció és az állampolgárság etnikai alapú definíciója jósolja be a muszlimokkal szembeni elutasítást, függetlenül attól, hogy ez a nemzetre vagy egész Európára vonatkozott. Továbbá kutatásunkban azt is találtuk, hogy a fejkendőt (hijabot) hordó muszlim nők diszkriminációjának elfogadhatóságát a nemzeti/európai glorifikáció a muszlimellenes sztereotípiákon keresztül jósolja be, azonban a bevándorlásellenes attitűdök ebben az összefüggésben nem játszanak szerepet. Ezzel szemben a menekültek igényeinek figyelmen kívül hagyását a glorifikáció éppen a bevándorlásellenes attitűdökon keresztül magyarázta, miközben a muszlimellenes attitűdök ebben az összefüggésben nem töltöttek be hasonló funkciót.

Ezek az eredmények egyrészt azt támasztják alá, hogy az erős európai identitás nem csökkenti az idegenellenes attitűdöket, továbbá annak ellenére, hogy a muszlimellenesség és a bevándorlásellenesség egymással erősen korrelál, a különböző viselkedéses következmények szempontjából mégsem tekinthetők azonos jelenségnek az aktuális muszlim- és bevándorlásellenes politikai klímában.

Kulcsszavak: muszlim-, és bevándorlásellenesség, európai és nemzeti glorifikáció és kötődés

Romaellenes előítélet és romák érdekében folytatott kollektív cselekvés. Az attitűdök és a cselekvés közötti kapcsolat, és az intervenció lehetőségei

Lantos Nóra Anna, Kende Anna, Macher Judit - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Az utóbbi évtizedben a szociálpszichológiai kutatások nagy figyelmet kezdtek fordítani a kollektív cselekvés motivációira. A csoportközi kontaktus demobilizációs hatásának felfedezése kifejezetten szembeállította az előítélet-csökkentésre, csoportközi viszonyokra irányuló fókuszot a társadalmi változásra irányuló fókusszal (Wright, 2001). Célunk az volt, hogy kutatásainkban mindkét szempontot, az előítéleteket és a cselekvést is figyelembe vegyük.

Egy reprezentatív kérdőíves vizsgálatban a romaellenesség és a romákkal kapcsolatos cselekvési szándékok viszonyát vizsgáltuk (N=1007). Eredményeink azt mutatják, hogy az előítélet hatását olyan tényezők mediálják, mint a romák hátrányának, többségi társadalom privilégiumának tudatosítása, és az ehhez kapcsolódó különböző érzelmek, melyek más-más cselekvési szándékhoz (kollektív cselekvéshez, segítséghez, vagy éppen defenzív cselekvéshez) vezetnek.

Egy kvázi-kísérleti elrendezésben egy intervenció program hatásvizsgálatát végeztük el az előítéletekre és a kollektív cselekvési szándékokra többségi résztvevők körében (N=106). Három kísérleti feltételünkben középiskolás diákok egy romák iránt szenzitizáló tréningben, egy cselekvésre mobilizáló tréningben, és egy kontrollcsoportban vettek részt. Feltételezéseinkkel összhangban az előítélet-csökkentés mindkét kísérleti feltételben sikerrel járt, a kollektív cselekvésre viszont csak a mobilizáló tréning hatott, ez a hatás hosszú távon azonban nem mutatkozott tartósnak. Mindez fontos problémákra mutat rá az összefüggések tanulságainak gyakorlati adaptálása kapcsán.

Kulcsszavak: romaellenesség, kollektív cselekvés, szenzitizáló és mobilizáló tréning, intervenció

Az elnyomás támogatása vagy az egyenlőség ellenzése? Az új szociális dominancia orientáció (SDO7) skála vizsgálata

Faragó Laura - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Háttér és célkitűzések: A szociális dominancia orientáció skála szerkezete a mai napig vita tárgyát képezi a kutatók között. Az eredeti egyfaktoros megoldást idővel felváltotta a két SDO-faktort feltételező modell, amely megkülönbözteti egymástól az egyenlőség elutasítását (SDO-E) és a csoport alapú dominanciát (SDO-D). Felmerült azonban, hogy a faktorok csupán a megfogalmazási hatás miatt mutathatók ki: a tételek fele ugyanis pozitív, a másik fele negatív megfogalmazású. A legújabb kutatások szerint az SDO bifaktoros szerkezetű: az új SDO7-skála méri mind az egyenlőség elutasítását, mind a csoport alapú dominanciát, miközben figyelembe veszi a megfogalmazási hatást is. Kutatásunkban magyar kontextusban vizsgáltuk meg az SDO7-skála szerkezetét, feltételezve, hogy a bifaktoros modell illeszkedik legjobban az adatokra. Mivel az SDO-E a burkoltabb, az SDO-D pedig a nyíltabb előítéletességet jósolja be, ezért azt vártuk, hogy

az SDO-E a zsidók, melegek és túlsúlyosok iránti attitűdöket magyarázza, míg az SDO-D a bevándorlókkal, romákkal és hajléktalanokkal kapcsolatos vélekedéseket. Módszer: Kérdőíves módszerrel (N=333) vizsgáltuk a személyek SDO-szintjét, valamint az alacsony státuszú csoportok iránti rokonszenvet és társadalmi távolságot. Eredmények: Kutatásunk a bifaktoros modellt igazolta. Az SDO-E bejósolta a túlsúlyosok iránti attitűdöket, míg az SDO-D a bevándorlókkal, romákkal és hajléktalanokkal kapcsolatos vélekedéseket. A zsidók és melegek iránti attitűdöket mindkét SDO-faktor szignifikánsan magyarázta. Következtetések: Az SDO7-skála valid mérőeszköz, melynek faktoriái függetlenül jósnak be releváns csoportközi attitűdöket. A skála a magyar társadalmi közegben is használható.

Kulcsszavak: SDO-skála, egyenlőség elutasítása, csoport alapú dominancia, megfogalmazási hatás, előítélet

Csoportalapú és tekintélyelvű morális kirekesztés: Ami más az rossz?

Hadarics Márton - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Manapság egyre több világ- és belpolitikai jelentőségű esemény kapcsán kell választ találnunk arra a kérdésre, hogy kikkel szemben vannak morális kötelezettségeink, és kiktől tagadhatók meg ezek. A szociálpszichológia morális kirekesztéssel foglalkozó szakirodalmi próbál választ találni arra a kérdésre, hogy milyen folyamatok vezethetnek ahhoz, hogy bizonyos csoportokkal szemben a legelemibb morális normák érvényesítését sem tartjuk indokoltnak. Előadásunkban azt vesszük górcső alá, hogy a csoporttagság pusztán léte és a csoporthoz tartozás bizonyos egyedi jellemzői hogyan vezethetnek más csoportok tagjainak morális kirekesztéséhez. Megvizsgáljuk, hogy a tekintélyelvűséghez kapcsolható legfontosabb pszichológiai tulajdonságok, a jobboldali tekintélyelvűség és a szociális dominancia orientáció mennyiben járul hozzá a más csoportokkal szemben tanúsított morális közönyhöz, emellett azt is tárgyaljuk, hogy ezek a változók milyen morális és erkölcsi értékek elfogadásán keresztül járulnak hozzá a külső csoportokkal szembeni diszkriminációhoz. Szintén vizsgáljuk, hogy a külső csoportokkal kapcsolatos negatív sztereotípiák mennyiben szolgálnak a morális kirekesztés igazolására.

Az előadás során két online kérdőíves vizsgálat eredményeit mutatjuk be. Az első vizsgálatban egy kényelmi mintavétellel összeállított minta (N = 402) válaszain alapuló elemzéseink azt tárták fel, hogy a jobboldali tekintélyelvűség és a szociális dominancia orientáció más-más morális értékek elfogadásán/elutasításán keresztül vezet bizonyos csoportok leértékeléséhez. A második vizsgálat résztvevői egyetemi hallgatók voltak (N = 441), akik válaszaik azt mutatták, hogy a külső csoportok morális kirekesztéséhez fontos igazolást jelentenek az ezekkel a csoportokkal kapcsolatos negatív sztereotípiák, amelyek a csoportok normaszegésére hívják fel a figyelmet.

Kulcsszavak: jobboldali tekintélyelvűség, szociális dominancia orientáció, morális közöny és kirekesztés

Kutatások a pozitív pszichológia területéről

SZ07

Szervező: **Kiss Enikő Csilla** - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Vitavezető: **Járai Róbert**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Általános és Evolúciós Pszichológia Tanszék

A szimpóziumban bemutatásra kerülő kutatások a pozitív pszichológia területéhez köthetők. A négy előadás az érzelmi intelligencia, a mindfulness diszpozíció és a flow témáihoz kapcsolódnak különböző nézőpontokból. Az első két előadás a Rátgéber Kosárlabda Akadémián történő vizsgálatokhoz kapcsolódik, melyek közül az első az érzelmi intelligencia és a sportolói teljesítmény közötti összefüggéseket kutatta utánpótláskorú sportolóknál. A vizsgálat megerősítette az érzelmi intelligencián belül az érzelmek hasznosítása és az érzelmek irányítása szerepét a sportolói teljesítményre vonatkozóan. A másik kutatás a diszpozicionális mindfulness, a kognitív érzelemszabályozás, az énhatékonyság, a reziliencia és a sportolói teljesítmény közötti összefüggéseket vizsgálta serdülő kosárlabdázók körében. A kapott eredmények megerősítik, hogy a felmért személyiségbeli pozitív erőforrások, valamint a megküzdési készségek és az érzelemszabályozási stratégiák közvetlenül vagy közvetve összefüggnek a sportolók teljesítményével.

A szimpózium harmadik előadása a mindfulness diszpozíciót az adaptív érzelemszabályozási mintázat és a protektív személyiségfaktorok közötti kapcsolatokra vonatkozóan vizsgálja. A vizsgálati minta ebben az esetben gimnazista diákokból állt, az eredmények alapján kimutathatóvá vált a mindfulness diszpozíció kapcsolata az adaptív érzelemregulációs stratégiákkal, valamint a személyiség protektív tényezőivel. Bizonyítást nyert, hogy a mindfulness diszpozíció védettséget biztosít a stresszel szemben és a distresszt jelentő érzelmek hatékonyan szabályozhatóak általa.

Végül a negyedik előadás Baumeister önszabályozási modelljében szerepet játszó erő-modellt köti össze a flow jelenségével. A flow - amely a feltétel nélküli, örömmel folytatott tevékenység során jelenik meg - az erő-modell értelmében nemhogy energiavesztéssel járna a személy számára, hanem elősegítik az energiák visszatöltődését, ami a jövőbeni sikeres önszabályozás feltételét teremti meg. A flow és az erő-modell összefüggéseinek tárgyalását követően az előadás végén egy olyan kísérleti módszer kerül bemutatásra, amellyel a két jelenség közötti kapcsolatot vizsgálni lehet.

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, mindfulness, flow

Előadások

Út az utánpótlássporttól az élvonalig: Az érzelmi intelligencia szerepe a kosárlabdásport utánpótlásában

Apró Annamária - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program

Háttér: Az érzelmi intelligencia vizsgálata napjaink pszichológiai kutatásainak egyik dinamikus fejlődő területe, ezen belül számos ígéretes kutatás folyik a sport és az érzelmi intelligencia, valamint egyéb lélektani tényezők egymásra hatásáról. A kosárlabda utánpótlásában dolgozó szakemberek számára – mint bármely sport utánpótlásképzésében – a legfontosabb kérdés munkájuk során az, hogy az azonos fizikai, taktikai és mentális felkészítés mellett a fizikális adottságokon túl milyen pszichológiai különbségek vannak a sikeres és sikertelen játékosok között, és ki az, akiből a megfelelő képzés után élvonalbeli játékos válhat. Célkitűzések: Kutatásom arra keresi a választ, hogy az érzelmi intelligencia mérése miért hasznos a kosárlabdásporttal és -oktatással foglalkozó szakemberek számára, és miként segítheti elő az utánpótláskorú sportolók teljesítményének fokozását, valamint hogy a kosárlabdásport hozzájárul-e a játékosok érzelmi intelligenciájának fejlődéséhez. Módszer: Kutatásom során három csoport érzelmi intelligenciáját hasonlítottam össze: a Rátgéber Akadémia utánpótláskorú kosárlabdázói közül az U14-es fiú korosztály sportolói (n=36), valamint egy korábbi kutatás mintáit (Szabó, Kun, Urbán, Demetrovics, 2011): az U13-U15 fiú labdarúgó kiválasztón részt vett sportolókat (n=430), és nem sportoló egyetemista kontrollcsoportot (n=157). A Rátgéber Akadémia sportolói 2016 őszén kerültek mérésre: Wong and Law Érzelmi Intelligencia Teszt (WLEIS – Wong & Law, 2002; Szabó, Kun, Urbán, & Demetrovics, 2011) Eredmények: Az érzelmi intelligencián belül vizsgált négy faktor (1. Saját érzelmek értékelése, 2. Mások érzelmeinek értékelése, 3. Az érzelmek hasznosítása, 4. Az érzelmek irányítása) közül az első kettőben nem volt szignifikáns különbség a kosárlabdázók, a labdarúgók és az egyetemisták között, míg az érzelmek hasznosításában és irányításában a két sportoló csoport szignifikánsabban magasabb értéket ért el, mint az egyetemisták. A kosárlabdázóknál az érzelmek irányítása terén a labdarúgóknál is magasabb értékeket mértünk.

Kulcsszavak: kosárlabda, érzelmi intelligencia, utánpótlássport, érzelemszabályozás, érzelmek irányítása

Mindfulness, érzelemszabályozás és protektív személyiségvonások a sportolói teljesítmény tükrében

Csókási Krisztina, Apró Annamária, Káplár Mátyás, Teleki Szidalisz, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A kimagasló sportolói teljesítményhez számos tényező hozzájárul: az adott sportág objektív követelményeinek teljesítésén túlmenően a sportolónak rendelkeznie kell bizonyos pszichológiai jellemzőkkel és készségekkel is. A különböző pszichológiai skill-ek (arousal-szabályozás, adaptív megküzdési stratégiák, diszpozicionális mindfulness,

énhatékonyság, éntudatosság, stb.) elősegítik a viselkedés szabályozását és ezen keresztül a jobb sportteljesítmény elérését. A jelen kutatás célja elsődlegesen a diszpozicionális mindfulness, a kognitív érzelemszabályozás, az énhatékonyság és a reziliencia - mint a személyiség erőforrásai - és a sportolói teljesítmény közötti kapcsolat feltárása volt serdülő kosárlabdázók körében.

Módszerek: Keresztmetszeti, kérdőíves kutatásunk résztvevői (N=40) a Rátgéber Akadémia 14-18 év közötti játékosai voltak. A vizsgálati csoport (62,5%-a férfi) átlagéletkora $15,6 \pm 1,17$ év volt, és átlagosan $5,99 \pm 2,48$ éve kosárlabdáznak. A résztvevők által kitöltött kérdőívcsomag a következőket tartalmazta: Mindfulness Figyelem Tudatosság Skála (MAAS, Brown & Ryan, 2003), Általános Én-hatékonyság Skála (GSES, Schwarzer, 1993), Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ, Jermann, Van der Linden, d'Acremont, & Zermatten, 2006) és Connor-Davidson Reziliencia Skála rövidített változata (CD-RISC-10, Connor & Davidson, 2007). Emellett felmértük a sportolók saját és a csapat hatékonyságával és teljesítményével kapcsolatos hiedelmeit, valamint motivációjukat. A résztvevők sportteljesítményét az edzők is értékelték.

Eredmények: Negatív összefüggés mutatkozott a diszpozicionális mindfulness és a negatív eseményeken való rumináció, valamint a reziliencia és a katasztrófizáció között. Ugyanakkor a reziliencia pozitív kapcsolatban volt az adaptív kognitív érzelem-regulációs stratégiákkal (pl. pozitív újraértékelés). A sportolók szubjektívan megítélt teljesítménye negatív összefüggést mutatott a ruminációval és pozitív kapcsolatban állt a mindfulness személyiségvonással. Az objektív (edzők által megítélt) sportolói teljesítmény negatív együttjárást mutatott a rumináció és a tervezés érzelemszabályozási stratégiákkal.

Következtetések: Az eredmények megerősítik, hogy a felmért személyiségbeli erőforrások, valamint a megküzdési készségek és az érzelemszabályozási stratégiák közvetlenül vagy közvetve összefüggnek a sportolók teljesítményével. Ennek következtében mindazon pszichológiai technikák alkalmazása, amelyek hatékonyan fejlesztik ezeket a tényezőket, javíthatnák a sportolók teljesítményét.

Kulcsszavak: diszpozicionális mindfulness, reziliencia, kognitív érzelem-reguláció, énhatékonyság érzés, sportolói teljesítmény

A mindfulness diszpozíció és az érzelemszabályozás, valamint a protektív személyiségjellemzők kapcsolata

Bagaméri Péter, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Jelen kutatás célja, hogy feltárja a mindfulness diszpozíció, az adaptív érzelemszabályozási mintázat és a protektív személyiségfaktorok közötti összefüggéseket. Módszerek: A kérdőíves vizsgálatot fővárosi gimnazisták körében végeztük el. A vizsgálati mintát 56 vizsgálati személy alkotta, 39 nő és 17 férfi (átlagéletkor 18.03, szórás 0.57). Az érzelemszabályozás mérésére az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőívet (Gratz és Roemer, 2004; ford. Kökönyei, 2008) és a Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőívet alkalmaztuk (Garnefski és mtsai 2001; ford. Miklósi, Martos, Kocsis-Bogár és Perczel Forintos, 2011). A protektív személyiségfaktorok mérésére a Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőívet (Oláh, 1996), és a mindfulness diszpozíció

mérésére a Mentális Figyelem és Tudatosság Kérdőívet (Brown és Ryan, 2003; ford. Simor, Petke és Köteles, 2013) használtuk fel. Eredmények: A vizsgálat eredményei szerint az éber tudatosság szignifikánsan negatív kapcsolatban áll a maladaptív érzelemregulációs stratégiákkal, az impulzuskontroll nehézségeivel és az érzelemszabályozó stratégiákhoz való korlátozott hozzáféréssel. Az éber tudatosság ugyanakkor szignifikánsan pozitív kapcsolatban van a pozitív gondolkodással, a koherenciaérzéssel, az impulzus- és érzelmi kontrollal, a szinkronképességgel és az énhatékonyság-érzéssel. A magasabb mindfulness diszpozícióval rendelkező személyek alacsonyabb érzelemszabályozási nehézséggel rendelkeznek és a megközelítő, monitorozó és self regulációs alrendszer náluk magasabb értékkel szerepel. Következtetések: A vizsgálat eredményei alapján kimutatható a mindfulness diszpozíció kapcsolata az adaptív érzelemregulációs stratégiákkal és a személyiség protektív tényezőivel. A mindfulness diszpozíció védettséget biztosít a stresszel szemben és a distresszt jelentő érzelmek hatékonyan szabályozhatóak általa.

Kulcsszavak: mindfulness diszpozíció, protektív személyiségfaktorok, érzelemszabályozás

A flow és az önszabályozás baumeisteri erő-modellje

Vargha Bálint, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Az előadásban a flow állapot és az önszabályozás összefüggésének elsősorban elméleti bemutatásáról lesz szó, majd a kísérleti kutatás megvalósítására mutatunk példát. Az önszabályozás egy új, hazánkban még kevésbé kutatott megközelítése az önszabályozást egy véges, kimeríthető erőforrásnak tekintő, amely abban az esetben, ha le van merülve, nem képes ellátni megfelelően önszabályozó funkcióját, ezért a személy kevésbé lesz hatékony viselkedésének akaratlagos szabályozására. Ez az elképzelés Roy F. Baumeister nevéhez fűződik és erő-modell (strength-model) néven terjedt el a nemzetközi szakirodalomban (Baumeister et al, 1998). Amint az a flow szakirodalmából ismert, a flow állapot akkor valósul meg, ha valaki teljesen elmerül egy feladatban, aminek az a feltétele, hogy a feladat által megkövetelt kihívás mértéke egyensúlyban legyen a személy képességeivel. Ez az állapot egy frusztrációtól mentes állapotot jelent, amelyben a személy teljesen átadja magát a feladatnak, és a végzése közben átélt örömet (Csíkszentmihályi, 1991). Feltételezésünk szerint ebben az állapotban nem történik önszabályozás, hiszen ez a személy számára egy örömmel járó tevékenység, amiért semmi másról nem kell lemondania, vagyis önszabályozást sem kell végeznie a baumeisteri modell értelmében. A modell ugyanis azt feltételezi, hogy az olyan cselekedetek, amelyek nem járnak önszabályozással, nem is merítenek a működéshez rendelkezésre álló energiából, sőt, elősegítik azok visszatöltődését, ami a jövőbeni sikeres önszabályozás feltételét teremti meg. A flow és az erő-modell összefüggéseinek tárgyalását követően az előadás végén egy olyan kísérleti módszer kerül bemutatásra, amellyel a két jelenség közötti kapcsolatot vizsgálni lehet.

Kulcsszavak: önszabályozás, erő-modell, flow

Fogyasztás és pszichés jóllét kapcsolata

SZ08

Szervező: **Birtalan Ilona Liliána** - ELTE - Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet és Egészség- és Sporttudományi Intézet

Vitavezető: **Pigniczkiné Rigó Adrien** - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

Szimpoziumunkban arra vállalkozunk, hogy jól strukturált áttekintő képet adjunk arról, hogy az átlagostól eltérő fogyasztási szokások milyen személyes tapasztalások és egyéni jellemzők mentén; hogyan, és milyen formában hathatnak ki a mindennapok életvitelére.

A különböző módszertanok segítségével kidolgozott eredményeink (szisztematikus áttekintés, résztvevői megfigyelés, kérdőív); illetve a mind empirikus, mind elméleti munkákat bemutató előadásaink főként episztemológiai, egészségfejlesztési és klinikai megközelítésből fakadó témákat vetnek fel az egészséges étkezés érdekében tett lépések áttekintése során.

Szimpoziumunk interdiszciplináris: a fogyasztás, fogyasztói magatartás, étkezés, jóllét megközelítéseit értelmezi az alternatív életmód-mintázatok mögött álló, pszichés tényezőkre koncentráló megközelítések alapján különböző módszertani eszközök felhasználása mentén.

A nemzetközi szinten is számon tartott, különböző szerveződési formákban megjelenő közösség által támogatott mezőgazdaság jelensége hangsúlyt kap az előadásokban, figyelembe véve annak a szakirodalomban pozitívan számon tartott fogyasztási konnotációját (pl. Cone and Myhre 2000).

Kulcsszavak: közösség által támogatott mezőgazdasági fogyasztás, pszichés jóllét, egészséges ételek fogyasztása, interdiszciplinaritás

Előadások

Fogyasztás és jóllét kapcsolata: szisztematikus áttekintés

Birtalan Ilona Liliána, Bárdos György - ELTE - Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet és Egészségfejlesztési- és Sporttudományi Intézet

Számos olyan fogyasztói csoportosulás jött és jön létre, mely gyökeresen ellentmond a fogyasztói társadalom előnyeként számon tartott iparosított termék-előállítással és járulékos jellemzőivel (globális termékpiaç, árhatékonyaság, kényelem, standardizált termékminőség, óriási választék etc.) társított konzumkultúrának. Ilyen jól leírható, körülhatárolható csoportosulási forma a nemzetközi szinten is számon tartott (Press and Arnould 2011), különböző szerveződési formákban megjelenő közösség által támogatott mezőgazdaság (továbbiakban közösségi mezőgazdálkodás).

Kutatási kérdésem fókuszában a közgazdasági szempontból is izgalmasan működő közösségek tagjainak speciális tulajdonság- és jellemzővizsgálata áll, elsősorban pszichológiai szempontból. Célunk, hogy feltárjuk azt az egyedi szempontrendszert, amely megmutatja, hogy milyen okokból képesek személyek a külső szemlélők számára gyakran értelmезhetetlenül erős, komoly áldozatokkal járó kötelezettségeket vállalni, fenntartani, bennük maradni (DeVault, 1991). Mivel a hazai kutatások főként agrárgazdasági fókuszúak, és a pszichoszociális vonulat inkább a nemzetközi szakirodalomban jelent meg eddig, a nemzetközi anyagok szisztematikus áttekintése jelentette az első értelmezési keretet a témában (megjelenés alatt). Az előadás anyaga erre a szisztematikus munkára alapozva mutatja be az azonosított aspektusokat (pl. társadalmi, földrajzi, episztemológiai, egészségmegőrző, életmód-specifikus, pozitív pszichológiai). Az áttekintés alapján jól látható, hogy egy ilyen működésben való részvétel megtartó ereje nemcsak a magasabb tápanyagtartalom elérhetőségében található (Forbes and Harmon, 2008), hanem annak jóval tágabb vetületeiben is tapasztalhatóak életmódot befolyásoló tranzitív hatások.

Kulcsszavak: közösség által támogatott mezőgazdasági fogyasztás, szisztematikus analízis, interdiszciplinaritás

Fenntartható fogyasztás és jóllét - A közösség által támogatott mezőgazdaság az egészség/fejlesztés szemszögéből

Kis Bernadett - Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

A közösség által támogatott mezőgazdaság (továbbiakban közösségi mezőgazdálkodás) egy viszonylag gyorsan növekvő mozgalom világszerte, mely részben a globális gazdasági válságra adott reakciónak tekinthető. A közösségi mezőgazdálkodási rendszerek, mint alulról jövő társadalmi kezdeményezések, az élelmiszerek „árutlanítása” (Hinrichs, 2000) felé tett törekvésként is értelmezendők, és szorosan kapcsolódnak a fenntarthatóság kérdésköréhez, mely a pszichológiai és az egészségfejlesztési diskurzusba még alig került be. Egészségfejlesztési intézetben dolgozó pszichológus oktatóként a szerző egy közösségi mezőgazdálkodási (Évkerék Zöltségközösség, Szeged) szabadidős tevékenységét és tagságát vizsgálta egy egész mezőgazdasági éven keresztül, hogy megfigyelje, elemezze és kritikusan reflektáljon abban való részvételére az egészségfejlesztés szempontjai szerint. A résztvevői kutatási módszer alkalmazása során a cél „a szubjektíven megélt élmény teljes mélységének a megragadása” (Adler és Adler 1994, 380.o.) volt. Az adatgyűjtés eredményeként a szerző 4 fő témát azonosított: az ételhez és az étkezésekhez kapcsolódó öröm, szembenállás, „ajándékozás” (árutlanítás) és az értelem keresése. Az előadás ezeknek a témáknak az egészségfejlesztési és pszichológiai vetületeit mutatja be. A szerző tapasztalata, hogy a rendszer által ő maga nem passzív fogyasztó, hanem aktív résztvevője és alakítója (co-producer) saját élelmiszere előállításának, és a rendszerben lévő korlátok, a hagyományos fogyasztói paradigma szerint értelmezett lemondások (pl. nem lehet választani, válogatni a zöltségek között), valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos viselkedések (pl. komposztálás) növelhetik a pszichés jóllétet.

Kulcsszavak: közösség által támogatott mezőgazdaság, fenntartható fogyasztás, pszichés jóllét

Az egészséges étkezés paradoxona: az orthorexia nervosa - és személyiség tényezői

Kiss-Leizer Márton, Pigniczkiné Rigó Adrien - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A fejlett országokban az egészséges életmód, ezen belül az egészséges ételek fogyasztása iránti preferencia hirdetése és követése egyre nagyobb teret nyer. Fontos azonban kiemelni, hogy ez a fogyasztói viselkedés is átléphet egy olyan határvonalat, amely kártékony lehet az egyén számára, és evészavarok kialakulását eredményezi. Az éltrendben bevezetett változtatások tehát - amelyet a személyek az egészségük megőrzése érdekében tesznek -, paradox módon káros hatással lehet a szervezet egészségére. A jelenséget ma orthorexia nervosának hívjuk az egészséges ételek kényszeres, kizárólagos fogyasztását jelenti. Bár a téma aktualitása miatt egyre nagyobb figyelem fordult a zavarra, a vizsgálatok egyelőre nélkülözik egy olyan általános személyiségmérő eljárás bevonását, amellyel átfogó képet kaphatunk az orthorexiás személyek vonásairól. A vizsgálatunk elsődleges célja az orthorexiások temperamentum és karaktertényezőinek (TCI) megállapítása volt, amit kiegészítettünk a táplálkozási viselkedésük (TFEQ) és az egészségszorongásuk (SHAI) mértékének felmérésével. Az orthorexiára való tendencia megállapítása számos nehézségbe ütközik, hiszen a korábbi kutatásokban irreálisan magas prevalencia adatok mutatkoztak meg az általános populációt vizsgálva, ám ezeket az akadályokat egy új határérték megállapítása áthidalta. Ezzel az értékkel számolva a mintánk körülbelül 16%-a volt veszélyeztetett az orthorexia szempontjából, ami jóval alacsonyabb a korábbi tanulmányok eredményeihez képest, de továbbra is fenntartja, hogy kiemelten fontos a jelenséggel való foglalkozás. A vizsgálatban összesen 739 személy vett részt, akiket elsősorban internetes közösségi hálózatok útján értünk el. A kutatás eredményei alapján a magasabb orthorexiára hajlamos résztvevők szignifikánsan magasabb pontszámot értek el az ártalomkerülés ($r=0,25$) és a transzcendencia alszállakon ($r=0,11$), az önirányítottság azonban alacsonyabbnak mutatkozott ($r=0,26$). A táplálkozási viselkedést tekintve magasabb érzelmi evésről ($r=0,52$), kontrollálatlan evésről ($r=0,39$) és kognitív korlátozásról adtak tanúbizonyságot ($r=0,57$), de az egészségszorongásuk is magasabbnak mutatkozott ($r=0,31$). Az eredmények alátámasztják egy specifikus személyiségprofil meglétét az orthorexiásokra vonatkozóan, ahogyan a magasabb egészségszorongás mellett egy körülírható táplálkozási viselkedés is kirajzolódni látszik.

Kulcsszavak: egészséges ételek fogyasztása; egészségszorongás; specifikus személyiségprofil

Tanulást támogató pszichológiai erőforrások vizsgálata egyetemi hallgatók körében

SZ09

Szervező: **Szabó Éva** - SZTE, BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **N. Kollár Katalin**, ELTE PPK

Az egyetemi tanulmányok alatt bekövetkező lemorzsolódás okait vizsgáló szakirodalom áttekintése rámutat arra, hogy a sikeres egyetemi előmenetelhez nemcsak kognitív képességekre van szükség. A lemorzsolódás lehetséges okait Benett (2003) a szociális háttértényezők mellett egyes pszichológiai tényezők hatásában látja, mint az önbecsülés, a motiváció, a tanulási stratégiák, az elégedettség, az elvárások és élmények találkozása, de megjelenik a társas kapcsolatok minősége és a stresszkezelés is. Richardson, Abraham, és Bond (2012) átfogó tanulmányában 13 év kutatási eredményeinek metaelemzése nyomán megerősítette, hogy a pszichológiai tényezők szerepe az egyetemi sikerességben meghatározó. Mindezek alapján, a BTK Pszichológiai Intézet szakmai munkacsoportja egy olyan kérdőívcsomagot állított össze, amely azokra a területekre fókuszál, amelyek a szakirodalom szerint szerepet játszanak a lemorzsolódásban. Az egyetemünkön bevezetett, önkéntes bemeneti kompetenciamérés keretében, kísérleti jelleggel a BTK és JGYTK hallgatói esetében végeztünk vizsgálatot. Ennek keretében vizsgáltuk a tanuláshoz és a munkavégzéshez való viszony, valamint az önmagára és a világra vonatkozó pozitív beállítódás egyes tényezőit. A tanuláshoz és a munkavégzéshez való viszonyon belül feltártuk az önszabályozó tanulásra való képességet, a tanulás iránti elkötelezettséget, motivációt, a halogatásra való hajlamot (Molnár, 2013), valamint a választott szakkal kapcsolatos elkötelezettséget. A tanulást segítő erőforrásokat befolyásoló általános attitűdök közül, mértük az önmagával való és az étellel való elégedettséget (Martos és mások, 2014), a képességek fejlődésével kapcsolatos beállítódást (mindset), az élet értelmességének érzését, valamint hogy mennyiben számíthat társas támogatásra a környezetükben (Papp és mások, 2017 in print). A szimpóziumon bemutatjuk a mérés elméleti kereteit és főbb eredményeit. A bevezető előadás összefoglalja az egyetemi lemorzsolódás kutatásának modelljeit és releváns eredményeit, valamint a saját vizsgálatunk elméleti koncepcióját és módszereit. Ezt követően két előadás egy-egy részterület alaposabb elemzésére tér ki. Az első bemutatja az önszabályozó tanulás feltárt jellegzetességeit és az egyes stratégiák kapcsolatát a képességekre irányuló beállítódással (mindset). A harmadik előadás a halogatás jellemzőinek és az önbecsülés erősségének kapcsolatát elemzi a felvételi eredményesség tükrében. A szimpózium záró előadása a mért változók egymással való komplex összefüggéseit mutatja be, amelyek rávilágítanak a tényezők kapcsolatain túl a tanulmányi eredményességre gyakorolt önálló, illetve áttételes hatásukra is. Mindemellett bemutatja, hogy a kidolgozott szűrővizsgálat hogyan alkalmazható a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett hallgatók azonosítására, ami lehetővé teszi, hogy az érintett csoportokat megszólítva preventív foglalkozásokkal és fejlesztő programokkal segítsük egyetemi sikerességüket.

Kulcsszavak: önszabályozott tanulás, mindset, halogatás, önbecsülés, tanulmányi hatékonyság

Előadások

Az egyetem elhagyása vagy befejezése: faktorok, magyarázatok a sikeres és sikertelen tanulmányi teljesítmény háttérében. A szegedi vizsgálat elméleti háttere

Kőrössi Judit - SZTE, Pszichológiai Intézet

A magyarországi lemorzsolódás magas aránya (2009/10-es tanévben az alap- és osztatlan képzésben 36-38% (Lukács, Sebő, 2015), arra mutat rá, hogy a gazdasági növekedés motorjának tekintett felsőoktatási képzés nem biztosítja kellő mértékben a társadalmi fejlődéshez szükséges szellemi tőkét, így fontos feladat annak feltárása, hogy milyen tényezőkkel magyarázható az egyetem korai, diploma nélküli elhagyása.

A lemorzsolódás meghatározásának és mérésének sokfélesége ellenére számos olyan tényezőt sikerült feltárni, ami nagy hatással van a felsőoktatási képzésből való korai kilépésre. Az előadásban bemutatásra kerül egy olyan szempontrendszer (Quinn, 2013), ami mentén a következő feltárt faktorok helyezhetők el: elkötelezettség hiánya (Ketonen et. al. 2016), motiváció hiány (Kinnunen, et al. 2006; Marín et al. 2001), alacsony szocioökonómiai háttér, tanulási stratégia fölötti kontroll hiánya, önkontroll gyengesége, célok melletti kitartás hiánya, alacsony énhatékonyság (Araque, et al. 2009), magas stressz észlelés (Andrews, Wilding, 2004), tanári-oktatói minőség (Jarvis, 2000). A lemorzsolódás vizsgálata mellett megjelenik a sikeres felsőoktatási teljesítmény háttérének, vagyis a tanulást segítő pszichológiai erőforrásoknak a leírása is. Ilyen tényezők például a szülői elfogadás és érdeklődés, a magas tanulmányi aspiráció, a siker elérésének érdem-felfogása (Kay e al, 2016), a világos cél és az ahhoz vezető út megfogalmazásának motiváló ereje (Snyder et al., 2002), a tanulmányi elkötelezettség (Ketonen, 2016), az emocionális intelligencia (Parker et al., 2006), a társas támasz, a tanulmányi környezet összetett konstruktuma (Thomas 2014). Több vizsgálat meta-elemzése szerint a nem intellektuális tényezők öt csoportja közepesen korrelál a tanulmányi sikerességgel, elsősorban pl. a potenciálisan módosítható kogníciókkal (énhatékonyság érzés), illetve önszabályozási kompetenciákkal (Richardson, Abraham, Bond, 2012).

A lemorzsolódás (Bennett, 2003, id. Lukács, Sebő, 2015) és a sikeres egyetemi tanulmányok (Richardson, Abraham, Bond, 2012) háttérében álló faktorok áttekintése alapján a szegedi vizsgálatba olyan tényezőket emeltünk be (önszabályozó tanulás, tanulási motiváció, halogatás, szakkal kapcsolatos elkötelezettség, önértékelés, társas támasz), amelyek szoros kapcsolatot mutattak mindkét tanulmányi pályafutással, és amelyek fontos szerepet játszanak a fiatal felnőttek egyetemi alkalmazkodásában (képességek fejlődésével kapcsolatos beállítódás, élet értelmességének érzése, életelégedettség). Az elméleti megfontolás vázolója után a szegedi vizsgálat mérőeszközei és a minta is bemutatásra kerül.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, sikeres egyetemi tanulmányok, alkalmazkodás, erőforrások

Az önszabályozott tanulás jellemzői és kapcsolata a mindsettel első éves egyetemi hallgatók körében

Szabó Éva¹, Mihalik Árpád¹, D. Molnár Éva²

¹ SZTE, BTK Pszichológiai Intézet

² SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Az önszabályozott tanulás a sikeres tanulmányi teljesítmény egyik legfőbb meghatározója. A tudatos tervezés, a monitorozás és értékelés, valamint a hatékony tanulási stratégiák alkalmazása és fejlett tanulási motívumok megléte révén a tanuló kontrollálja gondolatait, emócióit és viselkedését tanulása során (Zimmerman, 2011). A motiváció sajátosságait azonban erősen átszínezheti az a meggyőződés, amely a képességek fejleszthetőségére, az erőfeszítés útján való előre jutásra vonatkozik (mindset). A fejlődési beállítódás elősegíti a tanulás során a kudarcok feldolgozását, így pozitív kapcsolatban áll a motivációval, valamint elősegíti olyan tanulási stratégiák alkalmazását, amelyek inkább vonatkoznak a képességek fejlesztésére és kevésbé az anyag memorizálására (Dweck, 2007, 2010). Kutatásunk célja az SZTE-n egyetemi tanulmányaikat megkezdő hallgatók tanulási jellemzőinek és mindsetjének feltárása volt.

A vizsgálat az e-Dia felületén történt 2016 őszén (N=512). Az Önszabályozott tanulás kérdőív 46 itemet és két főskálát (tanulási stratégiák, motívumok) tartalmaz. A tanulási stratégiákon belül vizsgáltuk a memorizálást, kidolgozást, tervezést, monitorozást, időgazdálkodást, erőfeszítés-kontrollt, segítségkérést, halogatást. A tanulási motívumok skálába az elsajátítási, a teljesítménykereső, a teljesítménykerülő motívum, a pozitív és a negatív önhatékonyság, illetve a szorongás tartozik. A mindset feltárására egy még nem publikált 24 itemes kérdőívet használtunk, amelynek validitását az elővizsgálatokban, valamint jelen kutatás keretében is igazoltuk (Ch-alpha=0,823).

Az eredmények szerint a fejlődési mindset szignifikánsan együtt jár a fejlett elsajátítási motívummal ($r=0,30$), valamint gyenge negatív kapcsolatot jelez a szorongással ($r=-0,12$) és a negatív önhatékonysággal ($r=-0,14$). A tanulási stratégiák közül a segítségkéréssel ($r=0,24$), az időgazdálkodással ($r=0,21$) és a memorizálással ($r=0,21$) mutat szorosabb összefüggést. Ezek alapján elmondható, hogy akik inkább hisznek a fejlődésben, azok erősebben is törekszenek képességeik fejlesztésére, kevésbé félnek segítséget kérni, és tanulásra szánt idejüket hatékonyabban használják ki.

A felvételi pontszám alapján átlag feletti hallgatók szignifikánsan magasabb erőfeszítéskontrollal, teljesítménykereső motívummal, pozitív önhatékonysággal rendelkeznek, mint az átlag alattiak, akiknek viszont magasabb a negatív önhatékonyságuk, de magasabb a fejlődési mindset pontszámuk is.

Kutatásunk elméleti jelentősége kevésbé újszerű, ugyanakkor eredményeink megalapozhatják az egyetemi lemorzsolódás megakadályozását segítő fejlesztő program kidolgozását és később hatékonyságának mérését is.

(A harmadik szerző a kutatás elvégzése alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.)

Kulcsszavak: önszabályozott tanulás, erőfeszítés-kontroll, motiváció, mindset

Halogatás és önértékelés a társas támogatás és a felvételi eredményesség kontextusában

Jámbori Szilvia, Gál Zita - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Az egyetemi lemorzsolódás egyik oka lehet, hogy a kezdeti tanulmányi kudarcok feldolgozása nem sikerül megfelelően, és a személy feladja a további próbálkozást, vagy a nem kellően feldolgozott kudarc miatt egyre erősebb szorongást él át a vizsgahelyzetekben, ami további kudarcokhoz vezethet. A lemorzsolódásban szerepet játszhat még a halogatás is, amelynek a szakirodalom alapján megkülönböztetnek aktív és passzív formáját (Choi és Moran, 2009, Szabó, 2012). Az aktív forma, amikor egy munka megkezdését azért halasztjuk későbbre, hogy jobban fel tudjunk rá készülni, vagy hogy megfelelőbb körülmények között tudjuk elvégezni, akár segítheti a sikeres feladatmegoldást. Azonban a passzív halogatás már kevésbé konstruktív, hátráltatja a jó teljesítményt, olykor megakadályozzák a határidő betartását vagy a munka elvégzését. A lemorzsolódással kapcsolatos szakirodalmak kulcstényezőként említik a társas támogatás különböző formáit, melyek protektív faktorként hozzájárulhatnak az egyetemi tanulmányok sikerességéhez (Molnár, 2012, Bennett, 2003).

Kutatásunk célja, hogy megnézzük, milyen mértékben jellemző a halogatás bármely formája a hallgatókra, és megvizsgáljuk, hogy a társas támogatás, illetve a felvételi eredményesség milyen szerepet játszhat az önértékelés és halogatás megjelenésében.

A hallgatói kérdőívcsomagból az Aktív-passzív halogatás kérdőív (Choi és Moran, 2009, magyarul Szabó, 2012), a Rosenberg Önértékelés Skála (Sallay, Martos, Földvári, Szabó és Ittész, 2014), és a Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Kérdőív (MSPSS Zimet et al, 1988, magyarul Papp-Zipernovszky, Kékesi, Jámbori 2016 in print) eredményeit elemeztük.

Az elemzések szerint a hallgatókra leginkább a halogatás aktív, adaptívabb formái a jellemzőek, tehát a határidők szorítása miatt gyakran éreznek feszültséget, kellemetlen érzést, illetve a határidők be nem tartása szintén kellemetlen, negatív érzéssel tölti el őket. Szignifikáns nemi különbséget azonosítottunk a nyomáspreferencia dimenziójában, valamint a felvételi eredményesség alapján. Eredményeink azt tükrözik, hogy az átlag feletti pontszámmal bekerült hallgatók magasabb szintű elégedettségérzést élnek át egy feladat befejezése után. Eredményeink alapján elmondható, hogy a diákok rendelkeznek kellő társas támogatással, úgy érzik, hogy vannak körülöttük olyan személyek, akikhez bizalommal fordulhatnak segítségért. Statisztikai elemzéseink szerint szignifikáns kapcsolatokat azonosíthattunk az önértékelés, halogatás és társas támogatás kontextusában. Eredményeink szerint a magas önértékelés gyakrabban jár együtt a feladatok befejezését követő elégedettségérzéssel, a határidők szorítása miatt érzett feszültséggel, a passzív halogatás alacsonyabb szintjével.

Eredményeink meggyőzően bizonyítják a család, barátok és szignifikáns másoktól érkező támogatás jelentőségét az önértékelés alakulásában.

Kulcsszavak: halogatás, önértékelés, társas támogatás

Pszichológiai erőforrások jellegzetességei és mintázata a felvételi pontszámok és a bevéálás tükrében

Martos Tamás, Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A szimpózium záró előadásban a tanulási erőforrásokat feltáró önkéntes bemeneti mérés (N= 512) eredményeinek átfogó elemzését mutatjuk be, kitérve a változók kapcsolatára, rámutatva a főbb mintázatokra. Az elemzésnek ezen részébe bevontuk az összes vizsgált változót és kerestük azokat a meghatározó jellemzőket, amelyek alapját képezhetik egy későbbi preventív szűrésnek a felsőoktatási lemorzsolódás megelőzése érdekében.

Elemzésünkben első lépésben 'bottom up' megközelítést alkalmaztunk. Azt kerestük, hogy mely pszichológiai erőforrások emelkednek ki a tanulási teljesítmény rendelkezésünkre álló jellemzőinek előrejelzése szempontjából.

A változó-orientált megközelítésben a lehető legtöbb előrejelző változóval dolgoztunk: a szociodemográfiai alapjellemezők mellett a halogatas, a fejlődési mindset, a tanulási stratégiák, valamint általánosabb jellemzőként az önértékelés, élet értelmessége, étellel való elégedettség és az észlelt társas támogatás változóit bocsátottuk az egyenletekbe.

A változók faktorelemzése nyomán négy erőforrás-nyaláb emelkedett ki: pozitív tanulási stratégiák, önértékelés és hatékonyság, egyéni és társas jóllét, valamint teljesítés-orientáció. A hallgatók felvételi pontszámát a pozitív tanulási stratégiák, valamint az egyéni és társas jóllét mértéke jelezte előre szignifikánsan. Ez utóbbi, várakozásunkkal ellentétben negatívan. A hallgatók által megcélzott képzettségi szint (BA, MA vagy doktori) nem volt összefüggésben az erőforrások mértékével.

Az erőforrás-nyalábok klaszterelemzésével három fő hallgatói csoportot azonosítottunk. Az első a „magabiztosak” csoportja (magas önértékelés, de kevesebb tanulási stratégia), a második a „bizonytalan kapaszkodóké” (viszonylag alacsony önértékelés és erős teljesítésigény), a harmadik a 'jól tanulók' csoportja (magas pozitív stratégiák).

Az absztrakt leadása idején a hallgatók első félévi teljesítményének adatai még nem álltak rendelkezésünkre, azonban előadásunkban ezek elemzését és az erőforrás-nyalábokkal valamint a klaszterekkel való összefüggésit is bemutatjuk.

A kutatást összegző elemzésben rámutatunk a bemeneti preventív szűrés előnyeire és lehetséges korlátaira is.

Kulcsszavak: preventív szűrés, pszichológiai erőforrások, felsőoktatási bevéálás, lemorzsolódás

Az interkulturális pszichológiai tanácsadás gyakorlata a hazai felsőoktatási tanácsadásban

SZ10

Szervező: **Szenes Márta** - SZTE Életvezetési Tanácsadó központ, Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

Vitavezető: **Lisznyai Sándor** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja képet alkotni arról, hogy a hazai felsőoktatásban tanuló külföldi diákok milyen pszichológiai, életvezetési, egészségi jellemzőkkel bírnak. További cél megnézni, hogy az egyes intézmények milyen módon tudják támogatni hatékony tanulmányaikat, sikeres karrierépítésüket, személyes identitásuk formálódását, "otthon lenni külföldön" érzésüket.

A szimpózium első előadása felvillantja azokat a kutatásokat, melyek a változással való megküzdés tényezőit elemzik, továbbá kiválóan előkészíti a későbbi előadásokban elhangzó tapasztalatok rendszerezését. Szisztematikusan kibont néhány fogalmat, mint interkulturális tanulás, átmenetileg idegenben élők vagy alkalmazkodási potenciál. A 6 hónaptól akár 5 évig is tartó külföldön tartózkodás nem jellemezhető ugyanazon folyamatokkal, tapasztalatokkal, hiszen a távollét időtartama sok mindent módosít, melyrefelhívja a figyelmet a szerző. Az előadás végül megmutatja, hogy a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület által készített szakmai protokollon belül, hol a helye az interkulturális tanácsadásnak, miként tud segíteni a szakmai szervezet.

A második előadás a Debreceni Egyetemen tanuló külföldi hallgatók pszichológiai támogatásának jellemzőit villantja fel négy év távlatában, melynek során számokkal alátámasztva ismerhetjük meg ennek a tanácsadásnak a jellemzőit, specialitásait. Szintén ugyanitt hallhatunk a külföldi diákok egészségügyi ellátásának finansziális hátteréről és a pszichológiai tanácsadás személyi feltételeiről is. A statisztikákon túl a szerző bemutatja a tipikus problémák palettáját az Ariadné Fonala nevű tanácsadó rendszer tapasztalatain keresztül.

A harmadik előadó az átmeneti külföldön lét helyzetét, mint potenciális krízist értelmezi, ahol egyszerre áll fenn a növekedés, a megrekedés és összeomlás veszélye. Vagyis, ha a kulturális sokk folyamata elakad, a pozitív tapasztalatok nem képesek integrálódni. Amiként a szerző hangsúlyozza, az ismert tényezők mellett látnunk kell, hogy a fiatal felnőttkor egyszerre hordoz fejlődéslélektani krízis jegyeket, s igen gyakran akkcidentális krízis hatásokat is. Az előadás végül eseteken keresztül bemutatja, hogy a jó időpontban nyújtott professzionális segítség miként eredményezhet pozitív kimenetelt a krízisből.

Végül a negyedik előadás az SZTE Életvezetés Tanácsadó Központjában külföldi hallgatók számára működtetett támogatás tapasztalatait összegzi. Az előadó szisztematikusan végigvesz minden stresszforrást, mely útjában állhat az eredményes, hatékony beilleszkedésnek. Ilyenek a teljesítménynyomás és szorongás, az anyagi támogatás miatti függőség, alternatív pályautak hiánya, a küldő állam ösztöndíj elvárásai, önismereti hiányosságok, tanulási és tanulásszervezési készségek elégtelensége és a pályaidentitás kialakulatlansága. Az előadás zárásaként hallhatunk néhány speciális tapasztalatról esetbemutatáson keresztül, amely a tipikus tünetekről is beszámol.

Kulcsszavak: interkulturális tanácsadás, kultúrák találkozása, krízis és fejlődés, "otthon lenni külföldön", átmenet és biztonság

Előadások

Az interkulturális tanácsadásról: külföldi diákok – külföldi tanácsadók

Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, ELTE PPK

A felsőoktatási intézményekben tanuló diákok számára a külföldi intézményekben eltöltött időszakban megtapasztalt kihívások, problémák sokrétűek. Lisznai (2010) a diáktanácsadók célcsoportjánál a változásokkal való megküzdés problémáit hat tényezővel hozza összefüggésbe: döntésképeség, megküzdés, kapcsolati készségek és kompetenciák optimális szintje, az önértékelés alapvetően pozitív jellege, a pályaeérettség és pályaidentitás magas szintje, valamint a kontroll és az önirányítás.

Az interkulturális tanácsadás összefüggésében megjelenik az interkulturális tanulás lehetősége és feladata is. A külföldi hallgatóknak vállalkozniuk kell a kultúráközi tanulásra is ahhoz, hogy a befogadó intézetben sikeresek legyenek a tanulásban (Ward, Bochner & Furnham, 2001).

A kérdés, hogy honnan és kitől kapnak/kérhetnek segítséget a fiatalok a saját, ismerős szociokulturális kontextustól különböző, ismeretlen szociokulturális kontextusban megjelenő kihívásokkal való dolgozáshoz, a dekódoláshoz.

A kulturális érintkezések hatását, kulturális tanulás és alkalmazkodási mintázatait vizsgáló szakirodalom az ösztöndíjas diákokat a sojourners típusú, átmenetileg idegenben élők egyik alcsoportjaként klasszifikálja. Az ún. sojourn 6 hónaptól 5 évig, önként tartózkodik egy másik országban, „hazatéréseinek” időpontja előrelátható és megtervezett (Ward, Stephen és Furnham 2001, 142, Puskás-Vajda 2010, 30).

A diákok élethelyzetéből adódik, hogy a szakmai ismeretek, tapasztalatok mellett a kulturális kontaktus következtében a saját kulturális identitásukra is megtanul(hat)nak reflektálni.

A hazai felsőoktatási intézményekben az ERASMUS cserediákok mellett egyre több a nem európai állami vagy magán ösztöndíjjal tanuló diákok csoportja. Közülük sokan az iskolai szünetekben sem tudnak hazautazni a családjukhoz.

A fogadó intézményben elérhető segítség mellett számolni kell a kilépés és visszatérés nehézségeivel. Az ERASMUS csereképzésre kiutazó diákok felkészítése gyakran információs tanácsadás keretében valósul meg. A visszatérő diákok számára gyakran szakember segítsége lenne szükséges ahhoz, hogy miként birkózzanak meg a visszailleszkedéssel.

A tanulási célú, rövidtávú kultúraváltás egyre gyakoribb. Másrészt az idegen kultúrában való tartózkodás időszakos, ezért az alkalmazkodási potenciál is alacsonyabb intenzitású: jellemzően szituatív és funkcionális.

A sojourn kulturális sajátosságainak megértése mellett fontos megérteni a sojourn alkalmazkodási folyamatát. Ennek egyik eszköze a Thomas és Harrell (1994) által tanácsadási eszközként használt, eredetileg a kultúrsokk leírására használt U/W-görbe.

Az előadás zárásaként Peavy és Han (2003), Koptelzewa (2004), McGoldrick, Giordano és Garcia-Preto (2005), valamint a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület „A felsőoktatási diáktanácsadás szakmai irányelvei, szakmai protokollja” (2015) megfontolásait összegezve kitérek a sikeres interkulturális tanácsadási folyamat megvalósításához szükséges tanácsadói kompetenciákra.

Kulcsszavak: kulturális különbségek, sojournkulturális különbségek, sojourn, kulturális különbségek, interkulturális tanulás, U/W-görbe mint interkulturális tanácsadási eszköz, tanácsadói kompetenciák

Külföldi hallgatók pszichológiai ellátása a Debreceni Egyetemen

Tisljár-Szabó Eszter, Merza Katalin - Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

A Debreceni Egyetemen tanuló külföldi hallgatók pszichológiai támogatását az Ariadné Fonala Pszichológiai Konzultációs Szolgálat végzi. A szolgáltatásban a Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézetének pszichológus munkatársai vesznek részt, mindannyian klinikai szakpszichológusok vagy a szakképzésben résztvevő kollégák. Szupervíziójuk az Intézet keretein belül biztosított. Az elmúlt években együttműködés alakult ki az Egyetem háziorvosi rendelőjével, aminek eredményeképpen már nem csak e-mailben vagy személyesen keresnek fel bennünket a hallgatók, hanem háziorvosuk javaslatára is. A háziorvos személyes benyomása alapján ennek révén csökkent az altatókra és nyugtatókra kiadott receptek száma.

Pszichológiai konzultáción az elmúlt négy évben 109 külföldi hallgató vett részt, ami évente 27 hallgatót jelentett. A legnagyobb számban orvostanhallgatók jelentkeznek. A leggyakoribb problémák egy része megegyezik a magyar hallgatók problémáival: vizsgaszorongás, tanulási nehézségek, alvászavar, párkapcsolati krízis. Ugyanakkor a magyar hallgatóknál nagyobb arányban fordulnak hozzánk beilleszkedési nehézségekkel, az időbeosztással, az önálló étellel kapcsolatos kérdésekkel, honvágygal, illetve vallási/kulturális dilemmák okozta szorongással. A lehangolt hallgatók nagy része teljesíti a depresszió klinikai diagnosztikai kritériumait (14 fő), és súlyosabb esetek: PTSD (6 fő), személyiségzavar (11 fő), gyermekkori bántalmazás (3 fő) is előfordulnak. Problémát jelent, hogy a hallgatók egészségügyi biztosítása nem tartalmazza a pszichiátriai ellátást, ugyanakkor megnyugtató, hogy az Intézet rendelkezik a személyi feltételekkel a hallgatók pszichológiai segítségnyújtásához.

Előadásomban bemutatom az Ariadné Fonala működését, és néhány eseten keresztül a tipikus problémákat, amelyekkel a hallgatók hozzánk fordulnak.

Kulcsszavak: külföldi hallgatók, pszichológiai konzultáció, mentális egészség, felsőoktatás

Lehetőség a krízisben – Interkulturális pszichológiai tanácsadás fiatal felnőtteknél

László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Fiatal felnőttkorban sok lelki változás történik, és lényegi döntéseket hoznak a fiatalok saját magukat, környezetüket és jövőjüket tekintve egyaránt. A számos tanulmányi, önkéntes és szakmai mobilitási program kiterjedt explorációra ad lehetőséget, amely hatással van a személy identitásformálódására – és magában hordozza a krízis feszültségét is. A fiatalok számára az új környezet lehet inspiráló és gátló egyaránt. A beilleszkedés folyamata néha nehezebb, a kulturális sokk feldolgozása elakadhat, az új, pozitív élmények nem tudnak érvényesülni a felmerült nehézségek miatt. Sok esetben egy hétköznapi helyzet képes váratlan reakciót kiváltani belőlük, és képtelenek a megoldást megtalálni. Akkcidentális krízisek is felmerülhetnek az élet számos területén, egy hirtelen veszteségélmény – párkapcsolati szakítás, válás, haláleset kapcsán. Ezek a kihívások magukban hordozhatnak egy sikerrel teli kimenetelt, de legalább annyira veszélyesek is lehetnek, és akár összeomláshoz is vezethetnek, amennyiben nem kap megfelelő figyelmet a probléma.

Az újonnan kialakult helyzet egyben szokatlan tükörként is szolgál, amelyet ha jól hasznosít a személy, megküzdési eszköztára számottevően gyarapodik. Az interkulturális tanácsadás ebben a formájában a pszichológiai tanácsadás és krízisintervenció egy részhalmaza, amelynek feladata egy olyan speciális tanácsadási folyamat felépítése, amely érzékeny az interkulturális helyzetre, egyes jellemzőire és ezeket (is) használja eszközként az elakadások feltárására, megértésére és az adaptív megküzdési módok azonosítására, mozgósítására.

Az előadás során olyan külföldi személyek, fiatal felnőttek eseteit ismertetem, akiknél a Magyarországon szerzett élményeik, konfliktusaik fordulópontot jelentettek számukra. Ezek a krízisek lehetőségként szolgáltak személyes fejlődésükben, és ezt az utat pszichológiai tanácsadáson keresztül járták be.

Kulcsszavak: interkulturális tanácsadás, megküzdés, krízis, identitásfejlődés, fiatal felnőttkor

A külföldi hallgatók számára nyújtott pszichológiai tanácsadás jellemzői a Szegedi Tudományegyetemen

Gál Zsuzsanna - Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szakképzési, Továbbképzési és Távoktató Központ, SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ

Az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központja sokszínű támogató szolgáltatásai között kiemelt szerepet kap a külföldi hallgatóknak nyújtott terápiás tanácsadás. A felsőoktatási intézmények nemzetköziesítésének köszönhetően növekszik a diákcsera programokban és nemzetközi tanulmányokban részt vevő hallgatók száma. Hasonlóan a hazai diákokhoz a külföldi hallgatók sem tekinthetők homogén közegnek, sokkal inkább egy nagyon színes összetételű, különböző etnikai, vallási és társadalmi csoportokat reprezentáló egyének laza szövetű közösségének. Ennélfogva a náluk felmerülő életvezetési problémák is

nagyon széles spektrumot fednek le a korosztályi sajátosságokkal színezve. Az egyetemi tanulmányokkal egybeesik a saját identitás formálása és megszilárdítása, a szülőktől való leválás, a különféle közösségekbe való beilleszkedés, a társas kapcsolatok elmélyítése, valamint a karrierpálya tervezése, együtt a szakmai és pályaidentitás formálásával. A külföldön végzett tanulmányoknak elvitathatatlan személyiségformáló és gazdagító hatása mellett lehetnek olyan kihívásai és stressz tényezői, amelyek átmenetileg vagy akár hosszú távon fenyegethetik az egyének fizikai és pszichés életminőségét, akár olyan fókig is, hogy tanulmányaikat fel kell adniuk. Az egyik kiemelt stresszforrás az idegen kultúrába való beilleszkedés nehézsége. A nyelvi korlátokra és a kulturális különbségekre, valamint az új szerepkihívásokra pszichés érettségétől függően az egyén adhat reaktív, inkább visszahúzó vagy proaktív, inkább megküzdő válaszokat, ami nagy mértékben befolyásolja az adaptációs folyamat sikerességét. A saját kulturális miliő hiánya, azaz a szignifikáns mások megerősítésének és támogatásának hiánya miatt a külföldi hallgatók sokszor bizonytalanodnak el önértékelésükben, önképük negatívvá válhat, az elidegenedettség és személyiségvesztés megfoghatatlan érzését élhetik át. Amennyiben nem formálódik egy új természetes támogató közeg diáktársakból, tanárokból és tanácsadó munkatársakból, az átmenetinek tűnő pszichés és pszichoszomatikus zavarok, mint például az elveszettség, lehangoltság, magányosság, elszigeteltség, alvászavar, pánikérzés, szorongás vagy éppen a túlzott alkohol és drogfogyasztás akár teljes összeomláshoz vezethet. Egy másik szignifikáns stresszforrás a teljesítménynyomás és szorongás, aminek hátterében komplex tényezők lehetnek, ilyen például a szülők fokozott elvárásai és az anyagi támogatás miatti függőség, alternatív pályautak hiánya, a küldő állam ösztöndíjvárásai, vagy az egyén részéről önismereti hiányosságok, tanulási és tanulásszervezési készségek elégtelensége és a pályaidentitás kialakulatlansága. Stresszfaktor lehet továbbá a tanulmányi alulteljesítés és kudarc, amelynek okát sok hallgató az intézmények, az oktatás és vizsgáztatás kulturális és módszerbeli eltéréseinek tulajdonítja. A prezentáció átfogó képet kíván adni az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központnál külföldi hallgatókkal folyó terápiás tanácsadói munka speciális kihívásairól.

Kulcsszavak: idegen kultúra, nyelvi korlátok, beilleszkedés, tanulmányi teljesítmény, pályaidentitás, támogató közösség

A versengés összefüggése a pszichés és szomatikus egészséggel

SZ11

Szervező: **Fülöp Márta** - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Számos társadalomtudós arra a megállapításra jutott, hogy a nyugati társadalomban emelkedő pszichopatológia összekapcsolható a növekvő versennyel (James, 1998) és a pszichés megbetegedések gyakoribbak az erősebb versennyel jellemezhető társadalmakban (Arrindell et al., 2003, 2004). A szimpózium keretében bemutatott kutatások célja, hogy feltárja milyen valós összefüggések lehetnek a különböző versengési attitűdök, valamint a győzelemmel és veszteséssel való megküzdés, valamint a pszichés és szomatikus egészség között.

Mivel a versengés az emberi társadalom egyik alapvető interakciós formája és az emberiség döntő többsége a versenyen alapuló piacgazdaságokban él, nem közömbös, hogy miként tudnak ebben a közegben adaptívan élni és van-e az adaptivitás hiányának egészsésgügyi kára.

A négy bemutatott kutatás mindegyike ezt a kérdést járja körül különböző társadalmi csoportokban, életkorokban és társas közegekben. Az előadások között szerepel olyan, amely egy 1000 fős reprezentatív vizsgálat egyes eredményeit mutatja be, olyan, amely középiskolákban vizsgálta, hogy a versenyt támogató iskolai klíma és a versenyt erősen visszaszorítani szándékozó iskolai klíma milyen kapcsolatban áll a pszichés egészséggel, valamint olyan kisebb volumenű vizsgálat, amely olyan természettudományos tehetségek esetében kívánja feltárni a magas teljesítmény lehetséges pszichés és szomatikus velejáróit, akik rendszeresen vesznek részt versenyekben.

A kutatások azt mutatják, hogy az úgynevezett önfejlesztő versengés a legadaptívabb viszonyulás, a versengés elkerülése (a nem-versengő magatartás) ezzel szemben mind a pszichés, mind a szomatikus egészség esetében negatív összefüggéseket mutat. A kutatásokat az OTKA 111789 támogatta.

Kulcsszavak: versengés, protektív faktorok, iskolai klíma, tehetség, reprezentatív vizsgálat, egészség, szorongás

Előadások

A versengési attitűdök összefüggése a pszichés és szomatikus egészség néhány mutatójával

Fülöp Márta, Varga Balázs - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, ELTE Pszichológiai Intézet

A kutatás során egy nemre, iskolai végzettségre, lakóhelyre és életkorra reprezentatív ezer fős minta esetében arra voltunk kíváncsiak, hogy a versengés iránti eltérő viszonyulások mutatnak-e valamilyen jellegzetes összefüggést a szorongással, szomatikus megbetegedéssel, és pszichés problémákkal.

A kérdőívcsomag számos mérőeszköze közül csak néhánynak az eredményeit mutatjuk be. A Versengési Attitűd Skála (Orosz, Fülöp, és mtsai, beadva) mellett többek között felvettük a Rövidített Beck-féle Reménytelenség Skálát (Perczel-Forintos és mtsai., 2001), a szorongás mérésére a GAD-7-et (Spitzer és mtsai, 2006), az Észlelt Stressz Kérdőívet (PSS) (Stauder, Konkoly-Thege, 2006), valamint a szomatikus tünetek mérésére többek között a PHQ-SADS (Spitzer et al., 1999) kérdőívet.

Az eredményekből kiderült, hogy az Önfejlesztő versengés negatív irányú szignifikáns kapcsolatban van a versengést a Vesztestől való félelem miatt kerülő valamint a Versengéstől szorongó és ezért elkerülő attitűddel. Tehát, minél inkább önfejlesztő versengő valaki, annál kevésbé szorong, vagy fél a versenyhelyzetektől, illetve minél inkább szorong valaki a versengéstől, annál kevésbé jellemzik annak adaptív formái. A versengési attitűdök és az általános szorongás kapcsolatának vizsgálatára elkészítettük a versengési attitűdök kétdimenziós útelemzés modelljeit a szorongás, a nem és az életkor

relációjában. A hiperversengés nem állt kapcsolatban a szorongással, viszont az önfejlesztő versengés igen. Minél alacsonyabb valakinek a szorongási szintje annál inkább rendelkezik önfejlesztő versengő attitűddel. A szorongási szint a versengést kerülő attitűdöket és a versengés iránti érdektelenséget is szignifikánsan magyarázza, de ebben az esetben pozitív az irány, a magas szorongási szint magas versengéskerülést eredményez.

A depresszióval való összefüggések tekintetében minél önfejlesztő versengőbb valaki, annál kevésbé depressziós és minél depressziósabb, annál inkább kerül a versengést. A hiperversengés és a versengés iránti érdektelenség nem mutatott szignifikáns összefüggést a depresszióval.

Az Észlelt stressz nagyon hasonló összefüggéseket mutatott. Az Önfejlesztő versengés negatívan korrelált az észlelt stresszel, a szorongó és a veszéstől féltő versengéskerülés viszont pozitívan. A hiperversengés és a versengés iránti érdektelenség ebben az esetben sem függött össze az észlelt stressz mértékével.

A szomatikus egészséget, szorongást és depressziót mérő PHQ-SADS ugyanezt az összefüggést mutatta. Az önfejlesztő versengéssel negatív, a versengéskerülés két formájával pozitív együttjárás mutatkozott.

Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a versengés iránti pozitív attitűd nagyobb pszichés és szomatikus egészséggel jár együtt, mint a versengés kerülése. OTKA 111789

Kulcsszavak: versengés, szorongás, egészség, reprezentatív minta

Milyen pszichés protektív faktorokkal függnek össze a versengés iránti különböző attitűdök?

Ivaskevics Krisztián, Fülöp Márta - Nemzeti Közzolgálati Egyetem, MTA Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A versengés iránti attitűdöknek különböző csoportosításai léteznek, ezek egy része csak a versengéshez közelítő attitűdök között tesz különbséget, míg mások fókuszálnak a versengést elkerülő pszichés törekvésekre is. A jelen vizsgálat során ötféle versengési attitűd esetében kívántuk feltárni, hogy a versengés iránti viszonyoknak melyek azok a formái, amelyek olyan pszichés konstruktumokkal társulnak, amelyek a pszichés egészséget elősegítik.

A vizsgálatban reprezentatív mintavételt alkalmaztunk, összesen 1000 fővel (469 férfi, 530 nő, 1 fő nem adta meg). A válaszadók versengésre vonatkozó attitűdjeit a 15 kérdést tartalmazó Versengési Attitűd Skálával (Orosz, Fülöp, Tóth-Király, Büki, Ivaskevics és Bőthe, beküldve) mértük. A demográfiai mutatókon túl a különböző protektív faktorok mérésére 4 kérdőívet használtunk: a 14 kérdéses Mentális Erő Kérdőívet (SMTQ-14; Sheard, Golby és van Wersch, 2009), a 8 kérdéses Pozitivitás Skálát (Positivity Scale; Caprara és mtsai, 2012), a 12 kérdéses Állhatatosság Skálát (GRIT; Duckworth, Peterson, Matthews és Kelly, 2007), valamint a 10 kérdéses Connor-Davidson Reziliencia Skálát (CD-RISC-10; Campbell-Sills és Stein, 2007).

Az eredmények szerint az úgynevezett Önfelkészítő versengés szignifikáns és közepesen erős pozitív kapcsolatot mutatott mindegyik mért pszichés protektív vonással, így a Mentális erővel, a Pozitivitással, az Állhatatossággal és a Rezilienciával. Az úgynevezett Hiperversengő attitűd ezzel szemben nem mutatott összefüggést egyetlen egy pszichés védőfaktorral sem.

A versengéskerülésnek viszont minden formája, így a Szorongó és a Vesztestől féltő versengéskerülés, valamint a Közömbös-nem versengő attitűd negatív irányban mutatott korrelációt az összes protektív faktorokkal.

Az eredmények egyértelműen arra utalnak, hogy a pszichés egészséggel a versengő attitűd, ezen belül a versengés során a személyes fejlődést fókuszba helyező versengés jár együtt, a versengés kerülése ezzel szemben gyenge megküzdőképességgel jár együtt.

A skálák közötti összefüggéseken felül elemeztük azt is, hogy a különböző demográfiai mutatókon észlelehető-e különbség a protektív faktorokat felmérő kérdőíveken. A különböző iskolai végzettségű válaszadók közötti különbségek elemzése alapján az összes protektív tényező szignifikánsan jellemzőbb volt a felsőfokú iskolai végzettségű válaszadókra, mint a közép- és alacsonyfokú végzettséggel rendelkező társaikra. A korcsoportok esetében a Reziliencia és a Pozitívítás a fiatalokra volt szignifikánsan jellemzőbb, mint a középkorú és idős kitöltőkre, míg az Állhatatosság skálán és a Mentális Erő Kérdőív két alskáláján a középkorúak mutattak magasabb átlagokat a többi korcsoportnál. A településtípusok vizsgálata alapján elmondható, hogy a fővárosban élő válaszadók az összes protektív faktorokat vizsgáló kérdőíven szignifikánsan magasabb értékeket értek el, mint a más településtípusokon élő válaszadók (OTKA K-111 789).

Kulcsszavak: versengés, reziliencia, mentális erő, reprezentatív minta

A versengő és nem versengő iskolai klíma hatása a diákok pszichés és szomatikus egészségére

Sebestyén Nóra, Mécs Dávid, Fülöp Márta - Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pszichológiai Intézet, MTA Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet

Az oktatási intézményekben tapasztalható intenzív versengést hosszú időn keresztül olyan egészségkárosító tényezőként tartották számon, amely növeli a diákok szorongását (Shindler, 2009) és az iskolai stressz fő kiváltói között szerepel (Humphrey & Humphrey, 1985). A versengés és az egészségmutatók kapcsolatának differenciáltabb vizsgálatai azonban arra mutattak rá, hogy a versengés egészségkárosító hatása nem egyértelmű, a versengésnek csak bizonyos dimenziói (pl. versengéstől való félelem) számítanak kockázati tényezőnek (Keresztes, Pikó and Fülöp, 2014). A korábbi vizsgálatok azonban nem vizsgálták fókuszáltan a versengési klíma és a diákok egészség mutatóinak kapcsolatát, így nem ismerjük pontosan a versengést támogató iskolai légkör diákok egészségére gyakorolt hatását.

Jelen kutatás célja az iskola versengési klímájának a diákok pszichés és szomatikus egészségére gyakorolt hatásának szisztematikus vizsgálata volt. Továbbá olyan protektív faktorokat (pl. reziliencia) is vizsgáltunk, amelyek mediálhatják a kapcsolatot a versengési klíma és a diákok egészsége között.

A vizsgálatban összesen 469 Budapesten tanuló 11. osztályos diák vett részt, akik két eltérő versengési légkörrel rendelkező iskola típusban tanultak - erősen versengő (N= 329 diák) és nem versengő iskolákat (N= 140 diák) különböztettünk meg. Az erősen versengő iskolák tanulmányi ranglista vezetői voltak, a diákok gyakran vettek részt tanulmányi versenyeken, valamint a pedagógiai programban a versengés kiemelt elem volt. A nem versengő iskolák esetében a tanulmányi versenyeken való szereplés nem volt hangsúlyos és a pedagógiai programban az együttműködés jelentősége volt kiemelve.

Az adatgyűjtés során a diákok online kérdőívsomagot töltöttek ki, amely a versengési attitűdöt (Fülöp, Rózsa & Orosz, 2013), iskolai légkört (Johnson & Johnson, 1996), protektív faktorokat (pl. pozitívitás - Caprara és mtsai, 2012; reziliencia, Campbell-Sills & Stein, 2007) és különböző egészség mutatókat (pl. észlelt stressz, Stauder & Konkoly Thege, 2006) mért.

Az eredmények alapján az objektív és szubjektív versengési klíma mutatók egy irányba mutatnak, a versengést támogató iskolákat a diákok is versengőbbnek érzelték. Nem találtunk azonban szignifikáns különbséget a versengő és nem versengő iskolatípusok között a diákok észlelt stressz-szintjével, valamint a protektív tényezőkkel kapcsolatban. A versengési attitűd tekintetében az egyedüli különbség az önfejlesztő versengő skála mentén mutatkozott, a versengést bátorító iskolába járó diákok között erősebb az önfejlesztő versengő attitűd. Az önfejlesztő attitűd pedig egészségvédő faktornak bizonyul, negatívan korrelál a stressz-szinttel illetve pozitívan korrelál a megküzdéssel. Jelen vizsgálat alapján megdőlni látszik az a vélekedés, miszerint a versengés károsan hat a diákok egészségére. Úgy tűnik, hogy a versenyekkel való gyakoribb találkozás a versengés adaptív és egészségvédő aspektusát erősíti. (OTKA (K-111 789)

Kulcsszavak: iskolai klíma, egészség, észlelt stressz, versengés

Természettudományos tehetségek versengési attitűdje és pszichés és szomatikus egészsége.

Tokai Dalma, Fülöp Márta - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A MTA TTK Anyag- és Környezetkémiai Intézete 2009 óta szervez évente középiskolásoknak szóló kémiai tehetséggondozó kutatótábort. Mintánkat a tábor résztvevői alkották.

Arra kerestük a választ, hogy van-e kapcsolat a tehetség, a versengés és a versenyek, valamint a pszichés és a testi egészség között középiskolás és egyetemista, természettudományokban (kémiaiában) tehetséges fiatalok között, valamint hogy milyen pozitív és negatív következményei lehetnek a magas teljesítménynek, a versengésnek és a versenyeknek a tehetségek testi és lelki egészségére.

A 2015-ös táborból 20 fő, a 2016-os táborból 14 fő töltötte ki a kérdőívünket, a régebbi táborozók közül (jelenleg egyetemisták vagy PhD hallgatók) 22 fő, valamint megkérdeztünk 7 fő középiskolás kémiaolimpikont. Így összesen a kérdőívek száma 63 (35 férfi, 28 nő), az interjúkra 51 fő vállalkozott. A kérdőívet kitöltők átlagéletkora 18.1 év, a legfiatalabb 16, a legidősebb 23 éves.

A kérdőív-batteria tartalmazott Versengési Attitűd Skálát (Orosz, Fülöp, Tóth-Király, Büki, Ivaskevics és Bőthe, beküldve), Versenyszorongás Skála (CSAI -2) (Martens és mtsai., 1990, magyar változat: Sipos és mtsai., 1999), Pozitivitás Skálát (Caprara, G. V. et al., (2012), Mentális Erő kérdőívet (Sheard, M., Golby, J., & van Wersch, A., 2009), Generalizált Szorongás Kérdőív (GAD-7 – Kroenke és mtsai, 2010), valamint Fizikai Egészséggel kapcsolatos kérdéseket (PHQ-SADS, Spitzer et al., 1999).

A vizsgálatban résztvevő tehetséges fiatalokra leginkább az Önfejlesztő versengő attitűd volt jellemző (szignifikánsan magasabb átlaggal, mint bármely más attitűd) és legkevésbé a Szorongó versengéskerülés.

Eredményeink szerint az Önfejlesztő versengési attitűddel a versenyek alatti szorongást mérő skála esetében magasabb önbizalom járt együtt. A versengéskerülésnek mind a két formája, a Szorongó Versengéskerülés és a Félelem a vesztestől versengéskerülés számos negatív mentális és egészségmutatóval korrelált. A Szorongó Versengéskerülő attitűddel pozitívan korrelált a Mentális Erő kérdőív Kontroll hiánya alskálája és negatívan korrelált vele a Mentális Erő kérdőív Magabiztosság alskálája, valamint a Fizikai Egészség.

A Vesztestől Féltő Versengéskerülő attitűd pozitívan korrelált a Versenyszorongás Skála Kognitív szorongás és Szomatikus szorongás alskálájával, ugyanakkor negatívan korrelált a Mentális Erő Magabiztosság alskálájával, a Versenyszorongás Önbizalom alskálájával, a Pozitivitással és a Fizikai egészséggel.

A versengéskerülés mindkét formájával magasabb általános szorongásszint (GAD-7) járt együtt.

Összességében az eredmények azt mutatják, hogy a tehetséges fiatalokat erőteljesen jellemző Önfejlesztő versengésnek nincs semmilyen negatív pszichés vagy szomatikus korrelátuma, ezzel szemben az ezt a csoportot lényegesen kevésbé jellemző versengéskerülés számos negatív pszichés és szomatikus korrelátummal rendelkezik. (OTKA 111789).

Kulcsszavak: tehetség, versengés, verseny, egészség, szorongás, mentális erő, pozitivitás

Környezet - értelmezés

SZ12

Szervezők: **Brózik Péter** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék,
BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Vitavezető: **Keszei Barbara** - BGE KVIK Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

A környezetpszichológia fontos alaptétele, hogy a fizikailag meghatározott, eleve adott tér valójában csak a térrel való tranzakción, használaton keresztül érthető meg. Ebből fakadóan más és más lehet egy adott tér pszichológiai értelemben, annak függvényében, hogy ki a használó. Az a mód, ahogyan a teret (kognitív, érzelmi és viselkedési folyamatokon keresztül) használják, befolyásolni fogja, hogy milyennek is érzélik az adott környezetet. Szimpóziumunkban olyan kutatásokat mutatunk be, amelyek jól példázzák ezt az alaptételt.

A figyelmi folyamatok változása, irányítása hogyan hat a tér elemeinek megítélésére? Losonczy Anna és munkatársai vizsgálatában arra keresték a választ, hogy egy épített környezeti belső tér mely elemei, adottságai ragadják meg a figyelmet, és ez hogyan alakítja a helyválasztást a térben. Eredményeik szerint ugyanazon tér elemeit a résztvevők más-más tulajdonsággal jellemezték annak függvényében, hogy milyen nézőpontból, illetve milyen vizsgálati instrukció során vizsgálták a teret.

Van-e hatása az építészeti ismereteknek arra, hogy hogyan értelmezzük a tér építészeti kialakítását? Gulyás Levente és munkatársai kutatásának középpontjában az a kérdés áll, hogy a térben kifejeződő építőművészeti alkotói szándékot eltérően érzélik-e építészek és (ebből a szempontból) laikusok. Kutatásuk egyben kutatómódszertani kísérlet is: egy számítógépes képerkeső-szoftver alkalmazásával igyekeztek meghatározni azt, hogy az összetett téri információkból melyek lehetnek azok az elemek, amelyeket a befogadók a látványt felépítő egységeiként azonosíthatnak. Eredményeik szerint – a vizsgálatban alkalmazott módszerrel – nem mutatható ki különbség a szakértői és laikus csoportok között.

A nem megfelelő térhasználat mennyiben fakad a tér kialakításából és mennyiben a felhasználókból? Somogyi Krisztina és munkatársai iskolai ebédlőket vizsgáltak. A kutatás kiindulópontját az iskolák panaszai jelentették, amelyek arra vonatkoztak, hogy a menzák használata problémás, illetve kialakításukkal is baj van. Több szakma szakértőinek részvételével olyan beavatkozásokat ajánlottak, amelyek jobb térhasználati módokhoz vezetnek, illetve általánosságban javítják az iskola közösségi használatát és megítélését is.

A lakhatás fizikai körülményei egyértelműen meghatározzák, hogy otthonosan érzi-e magát az ember? Kántor Árpád és munkatársainak előadásában a lelki otthonossággal kapcsolatos vizsgálatról számolnak be. A hajléktalanság problémájának megértésében és kezelésében fontos a „hajléktalan lelkület” megértése: lehetséges-e, hogy ha valaki az utcán él, ott mégis otthonosan érzi magát és fordítva, van otthona és mégis „hajléktalan”? Eredményeik szerint – bár természetesen van összefüggés a lakhatási körülmények és az otthonosság érzés között – az otthonosság fizikai és lelki dimenziói elválhatnak

egymástól, átélhet valaki lelki otthontalanságot jó fizikai lakás-feltételek mellett és viszont, lehet valaki hajléktalanként lelkileg otthonos.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, ember-környezet összeállítás, építésetpszichológia, hajléktalanság

Előadások

Az épített környezet elemeinek jelentése: az ablak és a mellvédfal kontextus szerint változó kategorizációjának vizsgálata Tadao Ando Pulitzer Foundation for the Arts galéria terében

Losonczy Anna¹², Ragó Anett³, Sarbak Klára², Sonit Bafna⁴, Dúll Andrea⁵

¹ Magyar Tudományos Akadémia

² Ginkgo-Zöld Építész Iroda

³ Kognitív Pszichológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

⁴ Georgia Institute of Technology, School of Architecture, Atlanta, USA

⁵ ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

A tárgyi környezetben az egyes tárgyak száliens (kiugró) jellemzői - funkciói - dinamikusan változhatnak a kontextustól, figyelemtől függően. A környezet és a tárgy adottságainak együttes következménye, hogy a tárgy mely jellemzői ragadják meg a figyelmet. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy az építészeti környezetben hogyan határozhatók meg egyes térbeli tárgyak lehetséges funkciói, illetve a funkcióváltás rugalmassága. Fő célunk, hogy meghatározzuk az épített tér elemeinek funkcionális stabilitását, illetve a száliens tulajdonságok dinamikáját a kontextus változtatásának függvényében. Az előadásban kísérleti eredményeinket mutatjuk be, mely Tadao Ando Pulitzer Foundation for the Arts galéria terének ablak és mellvédfal szálienciára képes tulajdonságait vizsgálja.

A kísérletben fotorealisztikus renderek alapján értékeltettük a két vizsgált elem jelentéstartalmait. A kísérlet résztvevői 7-fokú skálán jelölték meg, mennyire értenek egyet azzal, hogy az ablak "fényforrás" és/vagy "nyílás, ami összeköt a külvilággal"; valamint a mellvédfal egy "fal, ami kettéosztja a teret" és/vagy "a híd padlójára állított térelem, ami véd a leeséstől". A kísérletben szereplő térelemeket és azok vizsgálandó jelentéseit előzetes kutatásaink alapján határoztuk meg. Feltételezésünk szerint vannak olyan építészeti együttesek, ahol a tér egyes elemeinek jelentései, térben betöltött szerepkörei (szálienciára képes tulajdonságainak erőssége, kategorizációs stabilitása) kontextus szerint változik. A bemutatott kísérletben a résztvevők figyelmét két tényezővel befolyásoltuk. Az egyik a szemlélő számára rendelkezésre álló vizuális információ volt, különböző nézőpontokból ismerte meg az észlelő a teret és benne az építészeti elemeket. A nézőpontok különböztek egymástól az elemekről szerezhető információ és az elemek egész térhez viszonyított helyzete és szerepe szempontjából. A másik tényező a verbális instrukció volt. A három csoportban elvégzett kísérlet során a résztvevők csoportonként különböző feladatot kaptak (A_történet, B_történet, C_kontrollcsoport), amely indirekt módon a tér elemeinek és azok kapcsolatának különböző fontosságára hívta föl a figyelmet. Feltételeztük, hogy az instrukciók mentén az ablak és a mellvédfal megítélése különbséget fog mutatni a csoportok között.

A kísérlet eredményei azt mutatják, hogy a mellvédfal kategorizációja stabil maradt a legtöbb vizsgált szituációban, míg az ablak szálienciára képes (vizsgált) tulajdonságai egyforma erősséggel voltak jelen, párhuzamosan nőttek és csökkentek. Az ablak esetében a tulajdonságok erősségei a nézőpontok hatására szignifikánsan változtak, a mellvédfal esetében a tulajdonságok erősségei állandóak maradtak. A verbális instrukció hatása a kategorizációs folyamatokra abban az esetben volt kimutatható, amikor a feladat néhány konkrét térbeli tulajdonságra fókuszálta a résztvevők figyelmét.

Kulcsszavak: vizuális észlelés, kategorizáció, száliencia (kiugróság), figyelem, építészet- és észleléssz pszichológia

Az alkotói szándék megnyilvánulása és befogadása az építészetben

Gulyás Levente¹, Illés Anikó³, Losonczi Anna^{1,2}, Düll Andrea⁴

¹ Ginkgo-Zöld Építész Iroda

² Magyar Tudományos Akadémia

³ Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest

⁴ ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Kutatásunk az építészeti alkotás kifejeződését célozza, pontosabban az alkotói szándék megértését, befogadását vizsgáljuk. Tervezőként, gondolataink kifejeződése, a tudatos alkotói gesztusok a tér absztrakt felépítésében mutatkoznak meg, így a tervezést is meghatározó absztrakt, koncepcionális felépítettség és strukturáltság téri-képi leképeződései a teret befogadó folyamatnak is vizsgálandó kulcselemei. A művészi kifejeződés azon elemei érdekelnek bennünket elsősorban, amelyek mindenki számára hozzáférhetően és közel azonos módon mondanak el valamit a műről és erős kifejezőerejükkel a legsikeresebben juttatják érvényre azt, amiről egy tér szólhat. Első lépésként egy olyan mérőeszköz létrehozására teszünk kísérletet, ami azt méri, hogy laikus és szakértő milyen mértékben fogékony a környezetünkben levő tervezői gondolkodás jegyeit magán viselő téri helyzetek befogadására.

A Pinterest internetes oldal egy okos ötlettel forradalmasította az internetes képkeresést. A felhasználó az általa kiválasztott tartalmak mentén, képről képre haladhat célja felé. A keresés során a program vizuális hasonlóságokon alapuló keresési algoritmus egyfajta megfejtett képi felépítettség, képi koncepció alapján további, az eredetihez nagyon hasonló képeket javasol keresésre a felhasználónak. A program egy alternatív felhasználási módja lehet a befogadás során észlelt kép kognitív felépítettségének és szerveződésének vizsgálata. Egy összetett téri helyzetet ábrázoló kép kulcsrészeleire való fókuszált keresés során a gép által kiadott találatok együttlátása „tapinthatóvá” teszi, milyen kisebb, a képet felépítő helyzetek eredőjéből állhat össze fejünkben egy összetett téri látvány, és ezek milyen mértékben járulnak hozzá az eredeti, nagy kép befogadásához. A program által használt hasonlóságokon alapuló algoritmus alkalmas lehet környezetünk objektív módon történő leírására, annak koncepcionális szerveződését mutató oldaláról.

Előkísérletünkben, amiben már alkalmaztuk a korábban említett képi keresőprogramot, az volt a célunk, hogy megmérjük, mennyire vagyunk képesek a környezetünkben levő „koncepciók” felismerésére, megsejtésére. Kísérletünkben több, vizuálisan összetett teret

pásztáztunk végig a Pinterest képkereső szoftverével. A képet felépítő különböző képkockák vizuálisan hasonló találati listáinak első találataiból készítettünk egy képsorozatot, amit megmutattunk a kísérletben részt vevő személyeknek. Ezután arra kértük az alanyokat, hogy a képsorozat, azaz a gépi képkeresés eredményeként a program által azonosított részletek alapján válasszák ki négy kép közül az eredeti teret ábrázoló képet. Feltáró jellegű kísérletünkben laikus és szakértő alanyokat egyaránt kérdeztünk, és azt az eredményt kaptuk, hogy a két csoportban hasonló módon tendencia mutatkozott a program által detektált esetleges tervezői szándékkal egyező befogadói értékelésre.

Kulcsszavak: vizuális észlelés, művészetpszichológia, építészetpszichológia

Menza_Zóna_Étterem: Az étkező terének és hozzá kapcsolódóan a közösségi tereknek a használatáról készített research by design project a Hegyvidék iskoláiban

Somogyi Krisztina¹, Lippai Edit², Düll Andrea^{2, 3}

¹ ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; BME Építőművészeti Doktori Iskola

² ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

³ BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Budapest XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzata az általa működtetett általános iskolákban problémásnak ítélte a MENZA kialakítását és ezzel összefüggésben az étkezés folyamatát. Féléves research by design folyamatban komplex összetételű (építészek, építészhallgatók, vizuális kommunikációkutató, környezetpszichológus) munkacsoport foglalkozott a témával.

A kutatás partnerei a megbízói oldalról a kerület iskolái (vezetők, tanárok és diákok), polgármesteri hivatal (polgármester és helyettesei) és KLIK (területi vezető), kutatói oldalról a BME Építészmérnöki Kar Építőművészeti Doktori Iskolájának tanárai és hallgatói, a MOME MA építész és grafikus hallgatói és tanárai, és az ELTE Környezetpszichológiai Kutatólaboratóriumának munkatársai. A cél a meglévő helyzet elemzését, értelmezését követően jobb térhasználati módok megtalálása volt, és olyan beavatkozási javaslatok előkészítése, amelyek nemcsak az étkezés folyamatát javítják, de általánosabb érvénnyel az iskola közösségi használatát és megítélését is. Továbbá cél volt mind a pedagógusok, mind az építészek figyelmét ráirányítani az ember és környezet tranzakcionális összeállításra.

Három hónap állt rendelkezésre a kutatás és tervezés elvégzésére 2016. február és április között. A négy vizsgált iskola adottságai, problémái és lehetőségei különbözőek voltak, az Önkormányzat iskola felújítási programjában is más helyet foglaltak el. A kutatás a realitások megismeréséből indult ki, a téri jellemzők mellett megkísérelte értelmezni a szociofizikai környezet egészét. A 3 etapban szerveződő munkafolyamatban a téri és cselekvésszerű problémák elemzéséből és nagyobb általánosságban az iskola közösségi tereinek általános vizsgálatából indult ki. Második körben a tér látens értékeit, potenciáljait kereste a csoportos vizsgálat és egy újfajta közösségi élet térhasználatáról fogalmazott meg víziókat, illetve a beavatkozási lehetőségek különböző, optimális fokozataira fogalmazott meg gondolatokat. A záró szakaszban – ismételten a használó és a megbízó

által megfogalmazott szándékokat figyelembe véve – az elképzelések egy-egy konkrét megoldás irányába mozdultak el.

A kutatás készítése során megerősödött az a kezdeti felvetés, hogy a menzákkal és a közösségi terekkel alapvető fontosságú foglalkozni, bebizonyosodott, hogy az iskolákról való gondolkodás során nemcsak az oktatás helyszíneire fontos nagy figyelmet fordítani, hanem a közösségi tereknek, így a közlekedőknek, udvaroknak, auláknak és a menzának is, amelyek fontos helyszínei a szocializációnak és az identitásnak.

Kulcsszavak: középiskolai terek, középületek, közösségi térhasználat, research by design, szocializáció, ember és környezet összeillés (fit)

Hajléktalanság és lelki otthonosság: egy környezetpszichológiai kérdőíves kutatás első eredményei

Kántor Árpád^{1,3}, Brózik Péter^{2,3}, Düll Andrea^{2,4}

¹ Quernus Kkt.

² ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

³ ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

⁴ BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A hajléktalanság-kontinuum elképzelése szerint el kell vetni a hajléktalanságról való gondolkodás azon túlegyszerűsítő és valóságidegen szemléletmódját, amely szerint hajléktalanok és nem hajléktalanok léteznek a világban, a kettőt közt pedig nincsenek átmenetek: a hajléktalanság-kontinuum egyik végén a lakhatás teljesen kielégítő és biztonságos formái, a másik végén pedig a teljes fedél nélküiség, az utcán élés különböző fajtái állnak. Az ilyen kontinuum-modellek rugalmasságuk által segítik a valóságban is elmosódott határok hű leképezését, ugyanakkor kulcsfontosságú a felállított kontinuumok megfelelő szakaszolása is ahhoz, hogy a probléma nagysága felbecsülhető legyen, és lehetővé váljon a megfelelő intervenció.

Környezetpszichológiai szempontból a hajléktalansággal kapcsolatos egyéni jellemzők közül kiemelten fontos a lelki otthonosság kérdése. A „pszichés otthon” egy létfontosságú lelki struktúra, mely több különböző funkciót sűrít magába: bizonyos szempontból az otthon ideája, annak a lenyomata, hogy honnan származunk és kik is vagyunk valójában. Egyúttal annak belső élménye, hogy életünknek van bázisa, rendelkezünk egy biztonságos otthon háttérével, van egy hely, ahova alanyi jogon és megkérdőjelezhetetlenül tartozunk. A hajléktalanság-kontinuum elképzelésével párhuzamosan feltételezhetjük, hogy az emberek különböznek abban, hogy mennyire jellemző rájuk ez az otthonosság: az egyik végpont a lelki otthonosság, míg a másik a lelki otthontalanság/hajléktalanság.

Feltételezésünk szerint az otthonosság/hajléktalanság ezen két dimenziója (a lelki és a fizikai) elválhatnak egymástól: nem magától értetődő, hogy akinek jó lakhatási körülményei vannak, az lelki otthonosságot is átél; és fordítva, az utcán élők között is lehet olyan, aki lelki otthonossággal jellemezhető.

Kérdőíves kutatást végeztünk, amelyben a kontinuum elképzelésnek megfelelően öt csoportot határoztunk meg aszerint, hogy a vizsgálati személy hol tölti az éjszakáit: 1.

Saját tulajdonú ház, lakás, 2. Albérlet, szobabérlet, 3. Bentlakásos intézmény (pl. munkásszálló, öregek otthona), 4. Hajléktalanok éjjeli menedékhelye és 5. Fedél nélkül él, szabad ég alatt. Minden csoportból 36-36 személy vett részt a vizsgálatban. A mintavétel hozzáférhetőségen alapult.

Eredményeink szerint 91 személy azonosította magát hajléktalanként, míg 88 nem hajléktalanként jellemezte magát. Két klaszterelemzési eljárást is bemutatunk, amelyekkel a résztvevőket négy csoportra osztottuk a fizikai lakhatási körülmények (jó-rossz) és lelki otthonosság (magas-alacsony) szintjeit figyelembe véve. A klaszterek összehasonlító vizsgálatából kiderül, hogy az otthonhoz való kötődésben nem csak a fizikai feltételek számítanak, a lelki otthonosság is fontos meghatározója a kötődésnek.

Eredményeink arra utalnak, hogy a hajléktalanság-kontinuum elképzelését fontos árnyalni/bővíteni a lelki otthonosság dimenziójával.

Kulcsszavak: hajléktalanság, lelki otthonosság, környezetpszichológia

Közös történetalkotás és együttműködés érzelmi eseményekhez kötődő dialógusokban

SZ13

Szervező: **Pohárnok Melinda** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Lénárd Katalin** - PTE BTK Pszichológia Intézet

A társas és érzelmi osztozás a verbális interakciókban többnyire történeteken keresztül történik (Bruner, 1990). A történetek adják a keretet ahhoz, hogy koherens tudást építsünk a múltunkról, történetekben jelenítjük meg önmagunkat, a gondolatainkat és érzéseinket, és történeteken keresztül értjük meg a másokban zajló folyamatokat (Fivush, 2008).

A szimpózium a Pécsi Tudományegyetem Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Tanszékén az elmúlt években született narratív ko-konstrukciót és verbális interakciós helyzeteket vizsgáló kutatásokat mutat be. A vizsgálatok részben diádikus helyzetekről – anya-gyerek közös történetalkotás; serdülő barátpárok között zajló érzelmi dialógus -, részben családi történetalkotásról szólnak. A vizsgálatok elméleti beágyazottsága is eltérő. Bemutatásra kerül az érzelmi dialógusok és a közös történetalkotás kötődésmérettel, családi identitással és családi együttműködéssel való kapcsolata. Ugyanakkor kitérünk arra is, miképp lehet az érzelmi eseményekhez kötődő történetek felidézését az érzelmi osztozás és a nemi szocializáció nézőpontjából vizsgálni.

A kutatásokat módszertani hasonlóságuk és a vizsgált terület azonossága mellett az az elgondolás fogja egybe, hogy a közösen létrehozott történeteket az érzelmi jelentésadás és a másikkal való együttműködés fontos színterének feltételezik.

Kulcsszavak: közös történetalkotás, érzelmi dialógus, közös felidézés, érzelmi osztozás, együttműködés

Előadások

Családműködés és apai bevonódás a családi narratívákban

Budai Tímea, Hauk Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet

Olson (2000) rendszerszemléletű Circumplex-modelljére támaszkodva célunk, hogy a családi működést kvantitatív és kvalitatív módszerekkel vizsgáljuk, kapcsolatot találjunk a modell dimenziói és a családok által közösen létrehozott narratívák között. Kutatásunkban foglalkozunk továbbá az apa-gyermek kapcsolat sajátosságaival, mellyel célunk az apák szerepének mélyebb megismerése a család életében, az apai bevonódás mértékén és a mögötte rejlő motivációkon keresztül.

Vizsgálatunkban 21 család; 4-7 éves gyermekek és szülei vettek részt. A szülőket egy-egy kérdőívcsomag kitöltésére, továbbá az apa-anya-gyermek triádokat családi emlékek közös felidézésére kértük. Kérdőívek: FACES-IV (Olson, 2011), Apai Bevonódás Kérdőív (Bouchard & Lee, 2000), Motivációk az Apai Bevonódáshoz (Bouchard, 2000), Kapcsolati Elégedettség Skála (Hendrick, 1988). A családokat két történet felidézésére kértük: egy közös örömteli-, illetve egy szeparációs élményre, melyben a gyermeknek és az anyának szüksége lett volna az apára, aki azonban épp nem volt elérhető. A kódolás a szülői narratív interakciók (Bohanek et al., 2009), a családi narratív karakter (Fivush et al., 2004), a narratív szervezettség (Fiese és Sameroff, 1999) alapján történt.

Pozitív kapcsolatot feltételezünk az Olson-modell kohézió és flexibilitás dimenziója és a családi narratívák szervezettsége, valamint narratív karaktere között. A kohézió és a flexibilitás kiegyensúlyozott szintjeit mutató családoknál jó narratív szervezettséget, kollaboratív és kooperatív karaktert feltételezünk. Különbséget várunk a szülői interakciók mennyiségében. Kapcsolatot feltételezünk továbbá az egyes narratív karakterek és a szülői interakció típusok között. Végül különbséget várunk a két történettípus között a szervezettség, a narratív karakter és a szülői interakciók esetén. Az apai bevonódás mértékét feltételezésünk szerint befolyásolja a családi élettel és a párkapcsolatával való elégedettség, valamint a bevonódása mögött rejlő motiváció típusa.

A családok döntő része a kiegyensúlyozott családtípusba tartozott. A szeparációs történetekben pozitív kapcsolatot találtunk a kollaboratív narratív karakter és az apai kohézióarány között, azonban a flexibilitás arány esetén nem volt kapcsolat. Az anyák mindkét történetben többször szóltak meg, míg az apák inkább az örömteli történetben vettek részt. Mindkét történetben a gyermekközpontú karakter a legmeghatározóbb, amit az örömteliben a kooperatív, a szeparációsban az irányító követ. A kollaboratív, kooperatív (örömteli) és az irányító (szeparációs) családi narratív karaktere egyaránt meghatározza a narratív szervezettséget. Nem volt különbség az apai bevonódás mértékében a mindennapi-, és alkalmi tevékenységek között, a párkapcsolati elégedettség sem befolyásolta a bevonódást. Az apákra az intrinzik és az azonosult motiváció volt a legjellemzőbb. Az apák történetekben vállalt szerepe nem állt kapcsolatban az apai bevonódás mértékével.

Kulcsszavak: családműködés, ko-konstrukciós történetalkotás, családi narratívák, apai bevonódás

Az anyai kötődési stílus, a gyermeki kötődés, és az anya-gyerek narratív ko-konstrukció vizsgálata

Molnár Zsófia, Várnagy András - PTE Pszichológia intézet

Kutatásunkban az anya-gyermek párokra jellemző sajátos dialógus mintázatokat vizsgáltuk. A középgyermekkor idején a kötődés tekintetében is központi jelentőségűek a verbális kölcsönhatások, különösen az érzelmi dialógusok (Oppenheim, 2006). Kutatásunk célja kötődési jegyek felderítése volt az anya-gyermek érzelmi dialógusokban.

A vizsgálatban 44 anya-gyermek pár vett részt. A gyermekek életkora 7-9 év között volt (átlagéletkor: 7,5).

Vizsgálatunkban feltérképeztük az anyai és gyermeki kötődési jellemzőket (felnőtt kötődési stílus - Közvetlen Kapcsolatok Kérdőív, ECR; Brennan et al., 1998; gyerek kötődési reprezentáció - Bear Pictures teszt; Inhof, 2013), majd ezeket összehasonlítottuk az anya-gyermek diádban zajló narratív ko-konstrukció jellemzőivel (Joint Story Telling, JST; Gini et al., 2007).

Eredményeink szerint az érzelmi dialógus és az anyai kötődési dimenziók között fellelhető összefüggések csekély mértékűek. Az anyai kötődési elkerülés pozitív irányú kapcsolatot mutatott a dialógusban megjelenő elutasító és a zavarkeltő anyai viselkedéssel. Az anyai kötődési szorongás az anyai strukturálással, a gyermek együttműködéssel és a diádikus összedolgozással állt kapcsolatban. A magas kötődési szorongás alacsony anyai strukturálással, visszahúzó anyai viselkedéssel és alacsony gyermeki együttműködéssel járt együtt.

A gyermek kötődési mintázata és a szülő-gyerek dialógusok jellemzői között nem találtunk szignifikáns összefüggéseket. Ezen eredmény ellentmond a korábbi kutatásoknak (v.ö.: Gini és mtsai., 2007), amire elsődleges magyarázatot módszertani hiányosságok adhatnak. Mindazonáltal a gyermeki kötődést mérő teszt belső változói is értékes információkat szolgáltatottak. A biztonságosan kötődő gyerekek nagyobb mértékben mutattak pozitív kimenetelt a distressz helyzetből, valamint elaboratívabb érzelmerkifejezést találtunk náluk.

A kötődéssel kapcsolatos eredményeket követően megvizsgáltuk az érzelmi dialógust más szemszögből is. A Közös Történetalkotás Teszt faktorainak (feltáró faktoranalízissel történő) újrendezésével olyan mintázatra bukkantunk, amely eltért az eredeti - anya, gyerek, diádikus és narratív – szerkezettől (Gini, Oppenheim és Haimovich, 2001). A feltárt dimenziókat a következőképpen neveztük el: Anya-közvetített narratív elaboráció; Gyermek-közvetített interszubjektivitás; Anya-gyerek irányítás. Az új dimenziók lehetőséget nyújtottak a dialógusok jellemzőinek másféle megvilágítására és további összehasonlítások elvégzésére.

Kulcsszavak: érzelmi dialógus, kötődés, narratív ko-konstrukció

„Nekem bármit elmondhatsz” - Önfeltárás és érzelmi támogatás serdülő lány barátpárok párbeszédeiben

Faddi Bettina - PTE BTK Pszichológia Intézet

A kölcsönös és közeli barátságok kialakítása a serdülőkor egyik legjelentősebb fejlődési feladata (Berndt, 1982). A barátságok alapvető jellemzőiben változás következik be ebben az időszakban, a baráti kapcsolatokban egyre szignifikánsabb szerepet kap a gondolatok és érzelmek megosztása, az intimitás, közelség megtapasztalása és egymás kölcsönös támogatása (Jones és Dembo, 1989). Ahogyan a serdülők egyre több időt töltenek a barátaik társaságában, és ezzel párhuzamosan csökken a családdal töltött idő, úgy a barátok válnak elsődlegessé az intimitás és önfeltárás szempontjából, illetve ők válnak a szociális és érzelmi támogatás fő forrásává (Hazan and Zeifman, 1994).

Vizsgálatunk fő célkitűzése egyrészt az volt, hogy megfigyeléses helyzetben feltérképezzük, hogyan zajlik a barátpárok között a negatív életeseményekkel kapcsolatos gondolatok, érzések, tapasztalatok megosztása a másikkal. Az önfeltáráshoz adott különböző reakciókat, a barát számára nyújtott érzelmi támogatást igyekeztünk górcső alá venni. Elemeztük az egyének beszélő és hallgató szerepében mutatott viselkedését, és az interakció folyamatát a diád, mint egység szintjén. A megfigyeléses adatokat olyan kérdőívekből nyert változókkal vetettük őket össze, mint a barátság minősége, empátikus képességek, önfeltárási és érzelmi támogatási nyújtási képességek.

A jelenleg is folyó vizsgálat első szakaszában 22 lány barátpár vett részt. A diádok tagjai 14 és 18 év közötti szakközépiskolai és gimnáziumi tanulók voltak.

A vizsgálat során a barátpárokat arra kértük, hogy beszélgessenek a barátnőjükkel egy számukra nehéz élethelyzetről. Majd egy kérdőívcsomag kitöltésére kértük fel őket. Ebben a barátság minőségének felmérésére Bukowski, Hoza és Boivin (1994) által kidolgozott barátság minőség skálát használtuk, illetve ezt kiegészítettük a Parker és Asher –féle (1993) barátság minőség kérdőív intim feltárukozás alskálájával. Az empátia mérésére a Caruso és Mayer (1998) által készített többdimenziós érzelmi empátia skálát használtuk. Az önfeltárási és érzelmi támogatásnyújtási kompetenciát pedig Buhrmester (1990) serdülő interperszonális kompetencia skálájával mértük. A barátpárok megfigyelt interakcióinak kódolására használt kategória rendszer kialakítása során több, különböző szerző tanulmányát és a pilot vizsgálatunk tapasztalatait vettük alapul (pl. Buskirk-Cohen, 2008; McLean és Jennings, 2012).

Várakozásaink szerint az önfeltárás érzelmi telítettsége, kidolgozottsága összefüggésben áll az önfeltáráshoz adott pozitív és feldolgozást segítő válaszok előfordulási gyakoriságával. Továbbá az a hipotézisünk, hogy az önfeltáráshoz adott reakciók kapcsolatban állnak az empátikus képességekkel és az érzelmi támogató képességgel. Ezen kívül különbséget várunk a megfigyelt diád változók tekintetében azok között a párok között, akik egymással nagy összhangban értékelték a barátságuk minőségét és azok között, akiknek értékelése kevésbé állt összhangban egymással.

Kulcsszavak: serdülőkor, barátság minőség, megfigyelt önfeltárás, érzelmi támogatás, diádikus interakció

A fiúk büszkék, a lányok szégyenlősek? Nemi különbségek a szelf-tudatos érzelmekhez kötődő eseményeket felidéző anya-gyerek párbeszédekben

Pohárnok Melinda - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az érzelmi események felidezésével kapcsolatban régóta vizsgálják azt a kérdést, hogy a szülők másképp beszélnek-e meg a különböző érzelmekhez fűződő történeteket a fiú- és lánygyermekükkel. A kutatások eredményei arra mutatnak, hogy a szülők gazdagabban, részletesebben beszélgetnek a negatív érzelmekről – különösképp a szomorúságról - a lányokkal, mint a fiúkkal. Ezek az eltérések koragyerekkorban hangsúlyosabbak és csökkennek az iskoláskor felé haladva (Fivush, Zaman, 2014).

Szelf-tudatos érzelmekhez kötődő események közös felidőzését korábban nem vizsgálták, miközben ezen érzelmek megélésben és kifejezésében mutattak ki eltéréseket nők és férfiak között (Else-Quest et al, 2012). Ezen eltérések ugyan finomabbak, mint amit az érzelmi viselkedéssel kapcsolatos nemi sztereotípiák sugallnak, de jelen vannak.

Kutatásunkban azt tűztük ki célul, hogy megvizsgáljuk, eltérő módon vitatják-e meg a büszkeséggel és a szégyennel/bűntudattal kapcsolatos élményeket az anyák lányaikkal és fiaikkal. Azt feltételeztük, hogy az anya-lány párosok a szégyen történeteket részletesebben, és gazdagabb érzelmi tartalommal vitatják meg, mint az anya-fiú párosok. A büszkeség történeteknél nem vártunk nemi eltérést.

Kutatásunkban 54 anya-gyermek páros vett részt (27 fiú, 27 lány) alacsony rizikójú, középosztálybeli, városi családokból. Gyermekük átlagéletkora 70,3 hónap (sd=8,13), az anyák átlagéletkora 37, 5 év (sd=3,7), az anyák 57% közép fokú végzettséggel, 42%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A gyermeket és a szülőt arra kértük, hogy meséljenek el együtt egy olyan eseményt, amikor a gyermek „szégyellte magát valami miatt” és egy olyan eseményt, amikor „büszke volt magára”.

A kapott párbeszédet rögzítettük, kiírtuk, és kétféle kódolásnak vetettük alá. Egyrészt az anyai narratív stílust és a történetek strukturális jellemzőit kódoltuk Reese és Fivush (1993) módszerével. Másrészt a párbeszédekben előforduló érzelmi tartalmakat kódoltuk Peterson és mtsai. (2006) kódolási rendszere nyomán.

Eredményeink inkább csak tendenciaszintű eltéréseket mutattak, amelyek szerint az anyák hosszabban vitatják meg mindkét érzelmi történetet a fiúkkal, és a szégyen történetekben aktívabb részvételre készítetik a fiú gyermekeiket, mint a lány gyermekeiket. Az érzelmi tartalom mentén nem találtunk jelentős eltéréseket a nemek függvényében.

Eredményeinket részben a nemhez kötődő viselkedések kontextusfüggő modellje (Fivush, Zaman, 2014) alapján magyarázzuk. Másrészt annak fényében tekintjük át őket, hogy a szülők milyen funkciókat (Kulkofsky, Wang, Koh, 2009) tulajdonítanak az érzelmi epizódok közös felidezésének.

Kulcsszavak: szelf-tudatos érzelmek; közös felidezés; anyai narratív stílus; nemi különbségek

Kutatások az iskola világából

SZ14

Szervezők: **Ágoston Csilla** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

N. Kollár Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Dávid Mária**, Eszterházy Károly Egyetem

Az iskola hatékony működésének egyik kulcsa a szisztematikus mérés mind az oktatás területén, mind az iskola világában tevékenykedő szakemberek esetén. Szimpóziumunk egyrészt az oktatás különböző területeihez kapcsolódó attitűdök vizsgálatára vállalkozik, másrészt az oktatáshoz kapcsolódó két mérést mutat be.

Az attitűdök mérésével kapcsolatban az első előadás a pedagógusok iskolapszichológiával és iskolapszichológusokkal kapcsolatos attitűdjének mérésére fókuszál. Ehhez egy attitűdskála fejlesztésének eredményeit mutatja be az előadás, majd részletesen foglalkozik azzal, hogy az iskola különböző területein tevékenykedő pedagógusok hogyan vélekednek az iskolapszichológia feladatairól, és az iskolapszichológia hasznosságáról.

A második előadás a közoktatásnak szintén aktuális kihívását veszi célba, amikor pedagógusok sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatásához való viszonyát vizsgálja. Az óvodapedagógusoktól az általános iskolán át a szakiskolai tanárokig terjedő vizsgálat feltárja a pedagógusok számára leginkább problémát jelentő diákcsoportok jellemzőit és az integrált oktatással kapcsolatos nehézségek összetevőit.

A harmadik előadás a közoktatás számára akut problémát jelentő matematikai szorongás mérésének lehetőségeire összpontosít. Az előadásban egy angol nyelven kifejlesztett kérdőív magyar adaptációjának folyamata kerül ismertetésre, amely révén egy, az iskolapszichológiában és a tanári gyakorlatban egyaránt hasznosítható, kompakt mérőeszközt ismerhetnek meg a nevelés-oktatás területén dolgozó szakemberek.

Az utolsó vizsgálat ugyan egy egyetemi konkrét tantárgy keretében végez hatásvizsgálatot, de tantárgytól független kérdést feszeget. Egy módszertani kísérlet keretében a szabad feladatválasztásnak és a játékosításnak a motivációra, a konkrét kurzussal kapcsolatos elvárásokra és tágabb értelemben a pszichológiai tárgyakkal kapcsolatos attitűdre gyakorolt hatását vizsgálta tanár szakos hallgatók körében.

A négy előadás legfontosabb közös pontja az iskolai munka eredményességének segítése. Ennek egyik fontos eleme az attitűdkutatás, amely három előadásban is megjelenik, segítve ezzel az iskolában dolgozó szakemberek (tanárok és iskolapszichológusok), valamint a tanárok és az átlagtól eltérő tanulók interakcióinak jobb megértését, valamint a tantárgy iránti pozitív attitűdök fejlesztését. Egy másik fontos közös pont a szimpóziumon prezentált kutatásokban a mérőeszköz-fejlesztés. Három kutatásban is megjelenik új mérőeszközök fejlesztése és magyar adaptációja, amelyek révén lehetővé válik az iskolapszichológusok és speciális nevelési igényű tanulók iránti attitűdök, valamint a matematikai szorongás mérése. Mind az oktatási módszerek hatékonyságvizsgálata, mind az attitűdök és a szorongás mérése konkrét adatokat szolgáltat a gyakorlati munka számára. A tanárképzésben dolgozók és az

iskolapszichológusok érdeklődésére is számot tarthat, mert az itt bemutatott módszerek közvetlenül felhasználhatóak az iskolapszichológusok mindennapi gyakorlatában saját munkájuk, valamint a pedagógusok munkájának segítésére.

Kulcsszavak: iskolapszichológia, tanárképzés, kérdőívfejlesztés, matematikai szorongás, attitűdök, befogadás, gamification

Előadások

Pedagógusok vélekedése az iskolapszichológiáról

N. Kollár Katalin¹, Szabó Éva²

¹ ELTE PPK Pszichológiai Intézet

² SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Az iskolapszichológusi munka sikeressége alapvetően függ a szervezet igényeinek és az iskolapszichológus szakmai kompetenciájának megfelelő illeszkedésétől (Kagan, Wise, 2005). Ezért lényeges, hogy kialakuljon hazánkban is egy olyan minőségbiztosítási rendszer, amely segíti a szakembereket a megfelelő munkamódok kidolgozásában (Szabó, Németh, Hujber, 2015).

Kutatásunk célja a pedagógusok iskolapszichológiával és az iskolapszichológusok munkájával kapcsolatos attitűdjének felmérése volt, illetve egy olyan mérőeszköz kialakítása, amelyet széles körben alkalmazhatnak a gyakorló szakemberek saját munkájuk tervezése és kontrollja során. Első lépésben 285 fős pedagógus mintán bemértük az egyetlen magyar nyelven is elérhető erre a témára vonatkozó attitűdskálát (Kessler, Korn, Percht, Vogel 1985). Az eredmények alapján a kérdőív magyar mintán nem mér kellő megbízhatósággal, valamint az eredeti német mintán kialakult faktorstruktúrát is csak részben sikerült reprodukálni.

Ezért gyakorló szakemberek és kutatók bevonásával létrehoztunk egy új attitűdskálát. Az eredetileg 78 itemes skálát 215 pedagógus töltötte ki. A statisztikai elemzések kapcsán a kevésbé illeszkedő itemek szelekcióját követően 50 állítás maradt, amelyek hét faktorba rendeződnek: 1) Iskolapszichológus szükségessége, 2) Együttműködés tanárokkal és szülőkkel, 3) A pszichológus számára szükséges pedagógiai tapasztalat, 4) A pedagógusok értékelése és segítése, 5) A pedagógusok pszichológiai tudásának fejlesztése, 6) Az iskolapszichológussal kapcsolatos általános attitűd, 7) Preventív feladatok. A faktorok Cronbach -alpha értékei 0,75 és 0,86 között mozgott.

További pedagógusok bevonásával – a végső minta 340 fő – az iskolapszichológia iránti attitűd összetevőit vizsgáltuk.

A kutatás eredménye azt sugallja, hogy a pedagógusok igénylik az iskolapszichológus segítségét, elsősorban az általuk problémásnak ítélt esetek kezelésében. Ugyanakkor az is látható, hogy a pedagógusok véleményét befolyásolja, hogy az iskolarendszer melyik fokozatában tanítanak (tanító – felső tagozatos – középiskolai tanár), az általuk oktatott szakterület, illetve hogy rendelkeznek-e már közvetlen tapasztalattal az

iskolapszichológus munkájával kapcsolatban. Előadásunkban bemutatjuk a kérdőív statisztikai jellemzőit és a gyakorlati alkalmazás tükrében összegezzük az eredményeket.

Kulcsszavak: iskolapszichológusi feladatkör, iskolapszichológiához való viszony, problémás iskolai helyzetek, prevenció, attitűdmérés

A közoktatásban dolgozó pedagógusok jellemzői a befogadástól az elfogadásig vezető úton 2016-ban

Holecz Anita, Gáspár Mihály - ELTE PPK Savaria Egyetemi Központ Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

Hazánkban az együttnevelés erősítése, a befogadást támogató attitűdök kialakítása, fejlesztése stabil törekvés, támogatásáért folyamatos lépéseket tesznek a közoktatásban. Eredményeként növekszik az integrált oktatást vállaló intézmények száma, ahogy az abban résztvevő tanulók aránya is. Kérdés azonban, hogy a pedagógusok valóban élvezik-e ezt a változást? Hogyan viszonyulnak az átlagtól eltérő tanulókhoz, különböző csoportjaihoz? Vajon sikerül-e az igazi elfogadásuk?

Kiindulópontként a 2000-es évek második felében a választott mintában végzett vizsgálatokat vettük, amelyekben az aktuális helyzet mellett a hiányosságokat és az előrelépési lehetőségeket is elemezték (Horváth 2006, Fischer 2009, Némethné 2009). A változást támogató programok, oktatások stb. folytatása és megújítása után fontosnak tartottuk megvizsgálni, vajon történt-e változás, előrelépés a befogadás/elfogadás terén?

Ennek érdekében Vas és Zala megyében végeztünk kérdőíves vizsgálatokat nem kiemelt fontosságú óvodákban és általános iskolákban, kitekintéssel a szakiskolai helyzetre. A 186 pedagógus (88 óvodapedagógus, 53 általános iskolai és 45 szakiskolai tanár) eredményének feldolgozása óvatos kitekintést nyújt a témában történt változások detektálására.

A kérdőívben a szociodemográfiai kérdéseken túl munkahelyi tapasztalatokra, az átlagtól való eltérés terén szerzett témaspecifikus képzésekre, sajátélményre, tapasztalatokra kérdeztünk rá. Az átlagtól eltérő tanulókhoz való viszonyulást 5-fokú Likert-skálán mértük az affektív, kognitív és konatív dimenziókban. Emellett nyitott kérdéseken keresztül az elutasítás okait és az előrelépés konstruktív lehetőségeit is vizsgáltuk.

Eredményeink arra utalnak, hogy nincs kiugró változás az eltelt időszak alatt a pedagógusok attitűdjeiben és elvárásaiban. Legkomolyabb kihívást az autizmus spektrum zavarral és a középsúlyos értelmi fogyatékosokkal való bánásmód jelenti a vizsgált pedagógusok körében. Az óvodákat kivéve a mintából is vezető helyen szerepel az autisztikus jegyekkel jellemezhető gyermek. Legpozitívabb attitűddel az óvodapedagógusok jellemezhetőek a mássággal szembeni viszonyulásban, és ahogy haladunk előre az iskolafokon, a megítélés szignifikánsan romlik. Nem javítja a pozitív fogadtatást számottevően a saját tapasztalat, akár egyéni élmény, akár intézményi keretek között történt azok szerzése. Azonban a speciális intellektuális ismeret, tudás megléte határozottan pozitív irányba változtatja a befogadással kapcsolatos vélekedéseket és viselkedést eredményeink szerint.

Akadályozó tényezőként továbbra is a személyi feltételek, a szakmai tapasztalat hiányát említik domináns vezető okokként, a tárgyi feltételek vagy a tanulói létszám csak ezután következnek. Igényként pedig továbbra is a szakmai programok, továbbképzések jelennek meg, akárcsak a korábbi mérések alkalmából.

Kulcsszavak: pedagógus, átlagostól eltérő tanulók, integráció, attitűd

Az AMAS (Abbreviated Math Anxiety Scale) magyar adaptációja

Bernáth László¹, Krisztián Ágota¹, Németh Lilla¹, Kovács Adél²

¹ ELTE PPK Pszichológiai Intézet

² PTE BTK Pszichológia Intézet

A matematikai szorongás rontja a matematikai teljesítményt (Hembree, 1990), ez viselkedéses szinten azzal jár, hogy a diákok zavartan, fészkelődve végzik a feladatukat, sok hibával, de gyorsan, csak hogy meneküljenek ebből a szorongató helyzetből. Ennek a matematikai szorongás okozta elkerülő viselkedésnek kevesebb gyakorlás lesz a következménye, amitől a személy lemarad a matematikatanulásban, ez pedig tovább erősíti benne a negatív érzéseket és még inkább elkerüli a matematikát (Ashcraft, 2002). A matematikai szorongás mérésére több tesztet is kidolgoztak (ezek egyikét, a MAS-UK magyar adaptációját a 2016-os MPT konferencián ismertettük). Nemzetközileg az egyik leggyakrabban használt, meglepően rövid matematikai szorongást mérő teszt az AMAS (Abbreviated Math Anxiety Scale; Hopko et al., 2003), amelynek olasz, lengyel és iráni adaptációja egyaránt jó pszichometriai mutatókkal rendelkezik. A teszt 9 állítása két skálán mér: „Matematika tanulási szorongás” és „Matematikai feladat szorongás”. A teszt rövidsége miatt könnyen felvehető és jól használható mind az iskolapszichológusok, mind a tanárok számára. A magyar adaptációban diákok vettek részt 5. osztálytól egyetemig éppen azért, hogy a közoktatás különböző szintjein, illetve az egyetemi oktatásban is hasznosítható legyen. Vizsgáltuk a teszt konzisztenciáját és időbeli stabilitását, a konvergens validitást a MAS-UK-val, a diszkriminációs validitást a STAI-val. Az előzetes adatok alapján a teszt magyar mintán is megfelelő pszichometriai mutatókkal rendelkezik.

Kulcsszavak: matematikai szorongás, matematikai szorongás teszt, AMAS, reliabilitás

Az egyéni fejlődési utak biztosítása és a “gamification” hatása a motivációra és a kurzussal kapcsolatos attitűdökre

Ágoston Csilla, Juhász Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A gamification legerőteljesebb meghatározása szerint játék elemek felhasználását jelenti nem játékkörnyezetben (Detering és mtsai, 2011). Használata az utóbbi 8-10 évben kezdett elterjedni olyan különböző területeken, mint a marketing, oktatás, egészségfejlesztés, szórakoztatás, termelékenység fokozása. A játékosítás adott területen történő bevezetésének hátterében az a feltételezés áll, hogy a játékelemek a nem-játékos tényezőket is élvezhetőbbé és vonzóbbá teszik (pl. Flata és mtsai, 2011, idézi Detering és mtsai, 2011). Az eddigi kutatások eredményei szerint (lásd például Hamari, Koivisto és Sarsa (2014), Lister, 2015) az oktatásban alkalmazott játékosítás növelte a

motivációt, a feladatokba való bevonódást és azok élvezeti értékét, ugyanakkor olyan negatív kimenetek is megfigyelhetők voltak, mint a megnövekedett versengés, illetve az intrinzik motiváció csökkentése (Hanus és Fox, 2015). Kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy miként hat a gamification, vagyis játékosítás, illetve a szabad feladatválasztás a hallgatók tanulási és teljesítménymotivációjára, a csoportlégkörre, illetve a tárggyal és általában a pszichológiai kurzusokkal kapcsolatos attitűdjére.

A mintát az ELTE PPK tanárképzésében résztvevő hallgatói alkották (N = 141), akik tanulmányaik részeként egy pszichológiai szemináriumán hat különböző csoportjába jelentkeztek. A kontrollcsoportok két kötelező feladatot kaptak a szeminárium során. Az 1. típusú kísérleti csoportokban résztvevő hallgatók szabadon választhattak különböző feladatok közül, és az ezekre kapott pontokról az egységes tanulmányi rendszer felületén tájékozódhattak. A 2. típusú kísérleti csoportokban résztvevő hallgatók szintén szabadon választhattak különböző feladatok közül, azonban ők a saját és a csoporttársak pontjait egy, a játékosítás különböző elemeit (pl. rangsor, pontok, jelvények, avatárok) tartalmazó, virtuális „osztályteremben” tudták nyomon követni. A követelmények közötti eltéréseken túl a hat szemináriumi csoport tanmenete megegyezett. A hallgatók motivációját, a konkrét tantárgy és a pszichológiai tárgyak iránti attitűdjét felmértük a kurzus kezdetén és a kurzus utolsó óráján is. A résztvevők kitöltötték többek között az Iskolai motivációt vizsgáló kérdőívet (Kozéki és Entwistle, 1986), a 3D Célorientációs elmélet kérdőívet (Pajor, 2013), a tantárgy iránti érdeklődést vizsgáló kérdőíveket (Ceglédi és Máth, 2013, és Kósáné, Porkolábné és Ritoók Pálné, 1987 nyomán) és a csoportlégkörre vonatkozó kérdéseket. Az egyes motivációs faktorokban nem mutatkozott eltérés a csoportok között, a csoportlégkör azonban mindkét kísérleti csoportban jobb volt a kontrollcsoportéhoz képest. Az eredményeket tovább árnyalják a kvantitatív elemzéseket kiegészítő kvalitatív, fókuszcsoportos vizsgálatok.

Kulcsszavak: gamification, szabad feladatválasztás, motiváció, attitűdök

Pszichológusok a betegágnál. A Szegedi Egészségpszichológiai Műhely kutatásai

SZ15

Szervezők: **Wittmann Victoria** - Szegedi Tudományegyetem, Sebészeti Klinika
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Papp-Zipernovszky Orsolya** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpóziumban bemutatott előadások a Szegedi Egészségpszichológiai Műhely keretein belül végzett doktori kutatásokat, illetve annak legfőbb eredményeit mutatják be.

A kutatócsoport tagjai a legfőbb kutatási eredményeket a klinikai gyakorlatban hasznosítva, alkalmazott egészségpszichológiai témákat vizsgálnak, mint a műtéten átesett emlődaganatos nőbetegek hosszútávú gyógyulását elősegítő protektív faktorokat, a depressziószűrést és a pszichológiai intervenció hatását a terhesgondozásban, illetve a bőrbetegséggel küzdő páciensek pszichológiai jellemzőit. A kutatóműhely tagjai módszerfejlesztési céllal kombinált eljárásokat alkalmaznak, melyek között a legújabb validált mérőeszközök is helyet kapnak, mint például a kifejezetten emlődaganattal operált

nők körében alkalmazható Breast Impact of Treatment Scale, mely a testkép változásával járó pszichológiai distresszt méri fel. A szimpózium előadásai a legfrissebb kutatási eredmények mellett, azok gyakorlati alkalmazásáról is beszámolnak.

Kulcsszavak: depresszió, emlődaganat, testkép, bőrbetegségek, gyulladás és betegség, kutatási lehetőségek

Előadások

Mi határozza meg az emlődaganatos nőbetegek hosszú távú életminőségét? Egy többdimenziós kutatás eredményei.

Victoria Wittmann¹, Melinda Látos¹, Zoltán Horváth¹, Zsolt Simonka¹, Attila Paszt¹, György Lázár¹, Márta Csabai²

¹SZTE ÁOK Sebészeti Klinika

²SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Célkitűzés: Kutatásunk célja az emlődaganatos nőbetegek hosszú távú életminőségét meghatározó tényezők feltárása volt. Egy többdimenziós kutatás keretében megvizsgáltuk a páciensek műtét előtti és műtét utáni pszichológiai jellemzőit (szorongás, depresszió), testképét, fizikai aktivitását, a poszttraumatikus növekedés mértékét. Valamint ezen tényezők egymással való kölcsönhatását.

Módszerek: Másfél éves utánkövetéses vizsgálatunkban összesen 63 fő töltötte ki a kérdőívcsomagot, mely többek között a Spielberger féle Szorongás Kérdőívet, a Beck Depresszió Kérdőívet és a Poszttraumás Növekedés Kérdőívet tartalmazta. Az életminőség felméréséhez az emlődaganatos betegekre kifejlesztett életminőség skálát (FACT-B), míg a testkép változásával kapcsolatos stressz mérésére a Breast Impact of Treatment Scale-t (BITS) használtuk.

Eredmények: Kutatásunkban a poszttraumás növekedés valamint a depresszió mértéke határozta meg leginkább az emlődaganatos nőbetegek életminőségét másfél évvel a műtét után. A vonásszorongás jelentősen befolyásolta az életminőséget, a poszttraumás növekedést, valamint a testkép változásával járó stressz mértékét. Az állapotszorongás közvetlenül műtét után szignifikánsan csökkent, majd másfél évvel a műtét után ismét növekedésnek indult. Szignifikáns összefüggéseket találtunk a rendszeres fizikai aktivitás és a pszichológiai distressz csökkenése között. A testkép változásával kapcsolatos stressz mértéke másfél évvel a műtét után kihatással volt a páciensek életminőségére.

Konklúzió: Vizsgálatunk az emlődaganatos nőbetegek mind a műtét előtti, mind a műtét utáni pszichológiai intervenció fontosságára hívja fel a figyelmet. A műtét előtti intervenció segítheti a páciens szorongásának, műtéttől való félelmének a csökkentését. A műtét utáni pszichológiai intervenció segítheti a páciens negatív érzések feldolgozásában, a megváltozott testkép elfogadásában és a poszttraumatikus növekedés serkentésében.

Kulcsszavak: emlődaganat, intervenció, poszttraumás növekedés, testkép

Depressziószűrés és pszichológiai intervenció a várandósgondozásban

Hompoth Emőke Adrienn, Tőreki Annamária, Németh Gábor - SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Bevezetés: 2011 áprilisában elindult Szegeden a várandós és posztpartum nők körében a validált Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) használatával a depressziószűrés, melyben eddig 4419 fő vett részt. Közülük 277 személy jelentkezett különböző problémák miatt pszichológiai konzultációra, ebből 86 főnek van a tanácsadás előtti és utáni időszakról kitöltött EPDS kérdőíve. A konzultációs alkalmak során többeknél merült fel témaként a szüléstől való félelem, mely a szakirodalom szerint növeli a császármetszés bekövetkezésének valószínűségét, ez azonban pszichológiai tanácsadással csökkenthető. A nem tervezett várandósság, illetve az egyedülálló családi állapot növelheti a depresszív tünetek meglétének valószínűségét, akárcsak a várandósság nehézségei során fellépő párkapcsolati problémák. A célunk az volt, hogy megvizsgáljuk, van-e szignifikáns hatása a konzultációknak a depresszív pontszámok csökkenésére, a szülés módjára; illetve annak felderítése, hogy kik jelentkeznek valószínűbben a tanácsadásra.

Módszer: A várandósgondozás során a résztvevőknek a védőnők adták át kitöltésre a demográfiai adatlapot és az EPDS kérdőívet, magas pontszám esetén pedig javasolták a pszichológiai konzultációt, melyről az érintett nő szabadon dönthetett, hogy igénybe veszi-e. A tanácsadások alkalmával azokkal a problémákkal foglalkoztunk, melyek a segítséget kérőnek megnehezítették a mindennapjait. A szülészeti adatokat a MedSol rendszerből (ambuláns betegregisztrációs felület) gyűjtöttük ki.

Eredmények: A szakirodalmi adatokhoz hasonlóan a mi mintánk esetén is elmondható, hogy a pszichológiai konzultációval kezelt személyek esetén kisebb volt a császármetszés aránya a kezeletlen csoporthoz képest ($p=0,007$). Emellett eredményeink szerint valószínűbben jelentkeztek a tanácsadásra azok a nők, akik esetén nem volt tervezett a várandósság ($p<0,001$), akiknek családi állapota egyedülálló volt ($p=0,003$), valamint azok, akik első gyermeküket várták ($p=0,035$). Illetve az eredmények alapján szignifikánsan kisebb volt a kezelt személyek depressziópontja a tanácsadás után ($p<0,001$).

Összegzés: Összességében elmondható, hogy a depressziószűrés során alkalmazott pszichológiai konzultáció több szempontból is hatékony, hiszen kapcsolatban áll a depresszív pontszámok csökkenésével, valamint az alacsonyabb császármetszési aránnyal. Emellett úgy tűnik, hogy valószínűbben jelentkeznek a konzultációra azok a nők, akiknek a várandóssága nem tervezett, családi állapota egyedülálló, illetve első gyermekét várja. Ezek megerősítik a szűrés és a tanácsadás szükségességét és fontosságát, hiszen az érintett nők, ha segítséget kapnak, boldogabban élhetik meg várandósságukat, illetve elkerülhetővé válnak a kezeletlen depresszióval kapcsolatba hozható szövődmények, mint a koraszülés, halvaszülés, vagy az alacsony születési súly.

Kulcsszavak: depresszió, várandósgondozás, intervenció

Bőrgyógyászati járóbetegek pszichológiai jellemzői

Szabó Csanád¹, Altmayer Anita¹, Kemény Lajos¹, Florence Dalgard²

¹Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika,

²National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust, Brumunddal, Norway and Department of Dermatology and Venereology, Skåne University Hospital, Lund University, Malmö, Sweden

Célkitűzés: Bőrgyógyászati járóbetegek pszichológiai jellemzőinek elemzése életminőségük, egészségi állapotuk, depressziójuk és szorongásuk mértéke bőrgyógyással való elégedettségük szempontjából.

Módszerek: Az ESDaP (European Society of Dermatology and Psychiatry) társasága által szervezett többközpontú európai kutatás keretein belül végeztük vizsgálatainkat a Szegedi Tudományegyetem Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinikáján. Beavatkozással nem járó eset-kontroll tanulmányunkban 275 bőrgyógyászati járóbeteg és 139 egészséges résztvevőt vizsgáltunk meg. Az életminőséget a Bőrgyógyászati Életminőség Index (DLQI) segítségével, az egészségi állapotot az EQ-5D-3L egészségi kérdőívvel, a bőrgyógyással való elégedettséget egy 11 fokú skálával (0=egáltalán nem elégedett; 10=teljesen elégedett), a depresszió és szorongás mértékét a Kórházi Szorongás és Depresszió Skálával (HADS) mértük.

Eredmények: A páciensek (61% nő) átlagéletkora 49,43±18,05 év, a kontroll-személyek (75% nő) átlagéletkora 39,53±12,01 volt. A leggyakoribb bőrgyógyászati betegségek voltak: pikkelysömör (15%), vénás eredetű lábszárfekély (15%), atópiás dermatitis (9%), lymphoedema (9%). 78 páciens (28,4%) szerint a bőrbetegsége nem volt hatással az életminőségére, 68 (24,7%) kis hatást, 56 (20,4%) mérsékelt hatást, 56 (20,4%) nagyon nagy hatást és 17 (6,2%) rendkívül nagy hatást tapasztalt. A bőrbetegek (66,73±21,47) alacsonyabbnak ($t=-6,005$, $p<0,01$) értékelték egészségi állapotuk szintjét, mint a kontroll-személyek (80,12±17,76) az EQ VAS skálán. A páciensek magas értékekről számoltak be (9,29±1,69) a bőrgyógyászattal való elégedettséget vizsgáló skálán. A bőrbetegek (5,93±4,59) szignifikánsan magasabb pontszámokat értek el a HADS szorongás ($t=2,537$, $p<0,05$) skáláján a kontrollokhoz (4,9±3,22) képest. A depresszió skálán ($t=2,454$, $p<0,05$) is jelentősen magasabbak voltak a páciens értékei (5,7±4,59) a kontroll-személyekénél (4,71±3,13).

Konklúziók: eredményeink arra utalnak, hogy a szorongás és depresszió tünetei, az életminőség és az egészségi állapot a bőrbetegek szorosan összefonódó pszichológiai jellemzői. A páciensek magas szintű egészségi állapota alacsony depressziós és szorongásos értékekkel, magas életminőséggel állt kapcsolatban. Ezek az összefüggések felhívják a figyelmet a bőrgyógyászati járóbetegek integrált vizsgálatának jelentőségére, amely a bőrgyógyászat, a pszichológia és a pszichiátria eszközeit is használja.

Kulcsszavak: pszichodermatológia, egészségi állapot, elégedettség, életminőség

Mellodaganatos nők pszichológiai jellemzői egy longitudinális klinikai vizsgálat alapján

SZ16

Szervező: **Bányai Éva** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Oláh Attila** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az MPT XXV. Országos Tudományos Nagygyűlésén tartott szimpóziumunk folytatásaként azokról az újabb eredményekről számolunk be, amelyeket munkacsoportunk a hipnózis, zene, illetve a kiemelt figyelem emlődaganatos betegekre kifejtett hatásával kapcsolatos – 2011. októbertől folyó – randomizált, prospektív klinikai vizsgálata során az eddig beválasztott 154 beteg követése alapján mutatott ki.

Az öt intézmény együttműködésével végzett kutatás célja annak a hipotézisnek a tesztelése, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia más lelki támogatási módszereknél pozitívabb hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegek életminőségére, hangulatára, megküzdési kapacitására és immunfunkcióira, valamint hosszabb távon túlélésére. A hipnoterápia daganatos betegeknél történő széleskörű klinikai alkalmazása előtt fontos annak bizonyítása, hogy a hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztiók valóban kedvező hatást fejtenek ki a rákbetegek gyógyulására. Egyelőre nemzetközi szinten is hiányzik az olyan jól kontrollált, randomizált, prospektív hatásvizsgálat, amelyben emlődaganatos betegeknél a hipnoterápia immunerősítő és végső soron túlélésre gyakorolt hatékonyságát önmagában, megfelelő kontrollcsoportok alkalmazásával vizsgálták volna. Kutatásunk a hipnózis hatását zenei összeállítás, illetve kiemelt figyelem hatásával hasonlítja össze, 5 csoport – hipnózist vagy zenét hallgató intervenció csoport, valamint külön intervenció nélküli, kiemelt figyelmet kapó 3 kontrollcsoport – eredményeinek összevetésével. Vizsgálatunk tehát mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nemzetközileg is jelentős eredményeket hozhat.

A szimpózium bevezető előadásában Bányai Éva és munkatársai a kutatás elméleti háttérének és módszerének rövid ismertetése után öt és fél év adatainak összefoglaló elemzése alapján tárgyalják az egyes csoportokba tartozó betegek érzelmi és fizikai állapotának alakulását kemoterápiás kezelésük kezdetétől a diagnózistól számított 36. hónapig.

Vargay Adrienn és munkatársai módszertani fókuszú előadása a betegséggel való megküzdés szempontjából alapvető jelentőségű pszichológiai immunkompetencia mérésére szolgáló PIK kérdőív eredeti, 80 tételes változata, és rövidített, 16 tételes változata faktorszerkezetét hasonlítja össze a daganatos betegek mintáján.

Józsa Emese és munkatársainak előadása az életminőség longitudinális vizsgálata alapján demonstrálja, hogy a kezdetben azonos életminőségről számot adó betegcsoportok között markáns különbségek jelennek meg a kemoterápia alatt hallgatott hipnózis, illetve zene hosszú távú hatásaként.

Zsigmond Orsolya és munkatársai előadása a diagnózis után fél évvel (a kezelés zárásakor), majd három évvel (a kutatás zárásakor) vizsgálja a pszichológiai támogatás

(hipnózis, zene, illetve a kontrollcsoportnál kiemelt figyelem) poszttraumás növekedést serkentő hatását.

A kutatást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, lelki támogatás, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, érzelmi állapot, fizikai állapot, megküzdés, pszichológiai immunkompetencia, életminőség, poszttraumás növekedés

Előadások

Mellodaganatos nők pszichológiai jellemzői egy longitudinális klinikai vizsgálat alapján: érzelmi és fizikai állapot

Bányai Éva, Józsa Emese, Vargay Adrienn, Jakubovits Edit, Fehérvári Dóra, Majer Réka, Horváth Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program, Semmelweis Egyetem ETK, Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet

Emlődaganatos betegek 5 csoportját összehasonlító vizsgálatunkban kétféle lelki támogatásban – hipnózis (H), illetve zene (Z) – részesülő betegek állapotát 3 kiemelt figyelmet kapó kontrollcsoport állapotával vetjük össze. A H, illetve Z csoportba olyan betegek kerülnek random besorolás alapján, akik az Országos Onkológiai Intézetben (OOI) e kétféle „lelki támogatás” hatásvizsgálatára jelentkeznek. Azokat, akik az OOI-ben nem kívánnak hipnózist vagy zenét hallgatni, a „lelki állapot és gyógyulás” összefüggéseinek vizsgálatára kérjük fel, és az intervenció nélküli kontroll (K) csoportba soroljuk. Erre toborozzuk a szombathelyi Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztályán és a DE Onkológiai Intézetében is a beválasztható betegeket, akiket aztán egy kérdőív alapján két csoportra osztunk: az egyikbe azok kerülnek, akik vállalnák, a másikba azok, akik nem vállalnák a H vagy Z hallgatását.

A kutatásba olyan emlődaganatos betegeket vonunk be, akik műtétük után egységesen először 3 hetente 4 ciklus AC, majd hetente 12 ciklus PAC kemoterápiás kezelést kapnak. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt és a kemoterápiás kezelés befejeztével, azután a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél minden vizsgálati csoportban felmérjük a v.sz.-ek életminőségét, testi és lelki állapotát. A kemoterápia alatt a kezelések és a vérképkontroll vizsgálatok alkalmával analóg arc-, illetve fittségi skála alkalmazásával először feltérképezzük hangulatukat, érzelmi és fizikai állapotukat, majd a vizsgálat végén kikérdezzük őket élményeikről. A H és Z csoport v.sz.-ei fejhallgatón keresztül a kezelések és vérképkontrollok során vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort, vagy zenei összeállítást hallgatnak. A betegek fizikai állapotát élettani vizsgálatokkal is ellenőrizzük.

Az előadás az eddig beválasztott 154 beteg adatain alapul. A H csoportban 38, a Z csoportban 32, a 3 csoportból összevont K csoportban 27 beteg már befejezte a kemoterápiás kezelését, megvolt a kezelésszáró interjúja. A H csoportban 22, a Z csoportban 20, a K csoportban 4 betegnél már a 3 éves utánkövetést lezáró interjút is felvettük.

A betegek fizikai állapota és hangulata általában az AC kezelés időszakában volt a legrosszabb, azonban a hipnózis – főként a mellékhatásként jelentkező hányás csökkentése révén – már ekkor is viszonylag jobb közérzetet biztosított. A hipnózis aktív megküzdésre serkentő hatása, illetve a zene pozitív érzelmeket kiváltó hatása még két és fél évvel a kemoterápiás kezelés lezárása, tehát a hipnózis, illetve a zenei összeállítás rendszeres hallgatása után is megmaradt, és ez a H csoportnál nagyobb céltudatosságot és pozitív érzelmeket, a Z csoportnál pozitív érzelmi állapotot eredményezett. Összességében az intervenciós csoportok érzelmi és fizikai állapota a pusztán kiemelt figyelemben részesülő kontrollcsoportokhoz képest jobbnak bizonyult.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, érzelmi állapot, fizikai állapot

Melldaganatos nők pszichológiai jellemzői egy longitudinális klinikai vizsgálat alapján: pszichológiai immunkompetencia

Vargay Adrienn, Zsigmond Orsolya, Józsa Emese, Bányai Éva - ELTE PPK

Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A daganatos betegség adta új élethelyzet kihívásaihoz történő alkalmazkodás, illetve a betegséggel való megküzdés specifikus személyiségjegyek, pszichológiai erőforrások és megküzdési stratégiák aktiválását igényli. Az olyan nehéz élethelyzetben történő sikeres pszichés működésben, mint a daganatos megbetegedés diagnózisa és a gyógyulás erőt próbáló folyamata, jelentős szerepet játszik a megküzdés egyik specifikus módja, a Pszichológiai Immunrendszer (Oláh, 2005) aktivitása. A Pszichológiai Immunrendszer a megküzdési forráskapacitást alkotó személyiségtényezők összessége, olyan személyiségforrás, amely a stressz tartós elviselésére, a fenyegetéssel való megküzdésre, az integrált pszichikus működésre és a fejlődési potenciál megtartására tesz képessé.

Az Országos Onkológiai Intézetben (OOI), a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályán és a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézetében magas és közepes rizikójú emlődaganatos betegekkel végzett vizsgálatunkban a betegek intervenciós csoportja a standard kemoterápiás protokoll szerinti kezelés (4AC + 12 PAC) alatt hipnózist vagy zenét hallgatott, illetve kiemelt figyelemben részesült. A kezelések során, majd a kezelés befejezését követő két és fél évben a betegek pszichológiai immunkompetenciáját az Oláh Attila által kifejlesztett Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív (PIK) állapot és vonás változatával mérjük.

A kérdőív mindkét változatát a vizsgálat három éve alatt összesen hat alkalommal vesszük fel: az első kemoterápiás AC kezelés előtt, majd az első PAC kezelés előtt és az utolsó PAC kezelés után, valamint a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél. Adatainkat a PIK eredeti, 80 tételes változataiból nyerjük, amelyek 16 skálán és 3 alrendszeren mérik a pszichológiai immunkompetencia különböző tényezőit. A közelmúltban Oláh kifejlesztette ezen kérdőív megbízható, 16 tételes rövidített változatát, a PIK-16-ot, amely a korábbi 3

alrendszerhez képest egy negyedikkel, a rezilienciával bővült. Vizsgálatuk szerint a kérdőív hosszú változatából egyes tételek megtartásával nyert rövidített kérdőív az eredeti PIK-kel egyenértékűen használható. Jelen kutatásunk során az eddig bevont 154 beteg adatai alapján vizsgáljuk meg, hogy a betegcsoportnál is megjelenik-e az Oláh Attila által egészséges mintán megállapított négyfaktoros szerkezet a PIK-16 esetében.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – OTKA K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: Pszichológiai Immunrendszer, Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív, mellldaganatos betegség, megküzdés, pszichológiai intervenciók, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, longitudinális vizsgálat

Mellldaganatos nők pszichológiai jellemzői egy longitudinális klinikai vizsgálat alapján: életminőség

Józsa Emese, Németh Georgina, Márián Renáta, Horváth Zsolt, Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Magatartáspszichológiai Program

Előadásunk az MPT 2016-os XXV. Jubileumi Nagygyűlésén bemutatott kutatásunk újabb eredményeiről számol be.

A "Lelki erőforrások és gyógyulás" kutatás keretében az Országos Onkológiai Intézetben (Budapest), a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórházban (Szombathely), valamint a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézetében 2011-2017 között kezelt összesen 154 emlődaganatos nő életminőségének változását követjük nyomon a kemoterápia megkezdésétől a 36. havi utánkövetésükig.

A vizsgálatban részt vevő közepes/magas kockázatú emlődaganatos betegek életminőségét a WHOQOL-100 kérdőívvel vizsgáltuk. Ez a kérdőív az Egészségügyi Világszervezet komplex egészségügyi felfogását tükrözi: külön tárgykörben vizsgálja a fizikai és a lelki egészséget, a függetlenség szintjét, a társas kapcsolatokat, a környezettel való kapcsolatot és a spiritualitást, valamint a különálló faktorként szereplő általános egészségi állapotot.

A vizsgálat három éve alatt összesen hat alkalommal mérjük fel a betegek életminőségét: az első kemoterápiás AC kezelés előtt, majd az első PAC kezelés előtt és az utolsó PAC kezelés után, valamint a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél.

A jelen előadás a betegek kemoterápia előtti életminőségének változásait követi nyomon a 36. havi utánkövetésig, és összehasonlítja a kemoterápiás kezelés közben hipnózist, illetve zenét hallgató „intervenció csoport” adatait a pusztán kiemelt figyelemben részesülő kontrollcsoport jellemzőivel. A betegcsoportok életminőségét egy 105 fős, illesztett egészséges kontroll minta adataival is összevetjük.

Eredményeink szerint bár az emlődaganatos betegek munkaképessége az első mérési ponton szignifikánsan rosszabb, mint az egészséges személyeké, a 12. havi utánkövetésnél mind a hipnózist, mind a zenét hallgató csoport már ugyanolyan munkaképességről számol be, mint az egészségesek. Az intervenció nélküli

kontrollcsoport ezt a szintet csak a 24. havi utánkövetésnél éri el. A függetlenség szintjét a két intervenció csoport eltérően befolyásolja: a hipnózis kedvező hatása már a 12. havi utánkövetésnél megmutatkozik, a zene viszont csak a 24. havi utánkövetésre éri el ezt a hatást. A kontrollcsoport függetlensége még ekkor is alacsonyabb az egészségesekénél. A daganatos betegek az első három mérési ponton – a kemoterápia előtt és alatt – erőteljesebb társas támaszt érzékelnek, mint az egészségesek. Ez a különbség azonban az utánkövetés szakaszában már csak az intervenció csoportokban marad meg. Ezeken a markáns különbségeken kívül az intervenció csoportban a hipnózis és a zene kedvező hatása a pozitív érzelmek mobilizálása mellett számos más mutatóban hosszú távon is megmarad az utánkövetések során, amikor a személyek már hosszabb ideje nem hallgatják a kezeléseik során hallott hipnózist vagy zenét.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, pszichológiai intervenció, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, longitudinális vizsgálat

Melldaganatos nők pszichológiai jellemzői egy longitudinális klinikai vizsgálat alapján: poszttraumás növekedés

Zsigmond Orsolya, Váradi Fanni, Lakos Eszter, Bányai Éva - ELTE PPK

Pszichológiai Doktori Iskola Magatartápszichológiai Program, ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

A melldaganatos betegség diagnózisa és maga a kezelés átélése is traumatikus élethelyzet – stresszt, félelmet és szorongást vált ki. Ebben a tudatállapotban a személy fogékonyabbá válik a különböző szuggesztív hatású intervenciókra. Ezek segítségével a betegséggel való küzdelem hatására a stressz tünetei mellett kedvező pszichológiai változások is végbemehetnek az átélőben, pszichológiai értelemben vett növekedést – Tedeschi és Calhoun nyomán „poszttraumás növekedést” (PTN) élhet át. A poszttraumás növekedés folyamán a trauma előtti alkalmazkodás képessége javul.

Vizsgálati személyeink az Országos Onkológiai Intézet (OOI), a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztálya és a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézete magas kockázatú emlődaganatos betegek közül kerülnek ki, akik a standard kemoterápiás protokoll szerinti kezelésben (4AC + 12 PAC) részesülnek. Az intervenció csoportokba tartozó betegek a kemoterápiás kezelés, majd a rákövetkező héten a vérképkontrollok alkalmával standard hipnoterápiás szuggesztíósorot, illetve azonos hosszúságú és dinamikájú zenei összeállítást hallgatnak mp3 lejátszóról fülhallgatón keresztül. A kontrollcsoportba tartozó többi betegünk semmit sem hallgat a kezelés és a vérképkontroll alkalmával, de velük is ott vagyunk a kezelés alatt, tehát kiemelt figyelemben részesülnek. A kezelést eddig 85, magát az egész kutatást pedig eddig 46 betegünk fejezte be, az ő poszttraumás növekedésüket (PTN) folyamatában is vizsgálni tudtuk.

Jelen vizsgálatban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy vajon a pszichológiai támogatás (hipnózis, zene, vagy a kontrollcsoportnál kiemelt figyelem) tudja-e folyamatában facilitálni a PTN-t, s hogy mikor hangsúlyosabb a PTN – a kezelés zárásakor

(fél évvel a diagnózis után) vagy a kutatás zárásakor (3 évvel a diagnózis után). Kutatásunk célja az is, hogy bemutassa a PTN különböző faktorainak megoszlását a vizsgálat különböző szakaszaiban, és leíró képet adjon az átélő élményvilágáról.

A poszttraumás növekedésérzés megjelenését a Tedeschi és Calhoun féle Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív, valamint elméleti alapú tartalomelemzés segítségével vizsgáltuk. A tartalomelemzés során a fent említett kérdőív faktorait – 1, Az élet fokozottabb értékelése; 2, Jelentésselibb interperszonális kapcsolatok; 3, Személyes erő fokozódása; 4, Új lehetőségek felfedezése; 5, Spirituális és egzisztenciális változások – kerestük betegeink legépebb, kezelést, valamint kutatást lezáró interjúinak szövegében, 3 független kódolóval. Előzetes eredményeink alapján a betegek nagy részénél (86%) már a kezelés zárásakor (fél évvel a diagnózis után) tetten érhető a poszttraumás növekedés, de ez 3 év után még nagyobb mértékben jelenik meg. Az eltelt 2,5 év alatt a PTN faktorainak megoszlása is átrendeződik. Ez alátámasztja a PTN folyamatjellegű vizsgálatának szükségességét.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – OTKA K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: trauma, melldaganatos betegség, poszttraumás növekedés, tartalomelemzés, pszichológiai intervenciók, hipnózis, zene, longitudinális vizsgálat

Nemzeti és európai identitás a nemzeti és az európai történelem tükrében

SZ17

Szervező: **Pólya Tibor** - MTA TTK

Vitavezető: **Péley Bernadette**, PTE, Pszichológia Intézet

A narratív megközelítés legújabb törekvései a személyes identitás vizsgálata mellett a szociális identitás fogalmára, így például a nemzeti és az európai identitás vizsgálatára is kiterjednek. A tudományos narratív pszichológiai megközelítés szerint például a történelmi eseményekről beszámoló történetek megkonstruálásának módja információt hordoz az adott csoport identitásának minőségéről. A szimpózium résztvevői ezt az elméleti keretet használják fel a magyar nemzeti és az európai identitás sajátosságainak és működésének empirikus vizsgálatára. Míg korábbi kutatásaink a szociális identitás minőségét csoport szinten jellemezték, az itt bemutatott kutatások az egyéni szinten tetten érhető identitás jellemzőket és folyamatokat is vizsgálják.

Szabó Zsolt Péter és munkatársai előadásukban a magyar nemzeti identitásra jellemző kollektív áldozati szerepre vonatkozó vizsgálati eredményeiket mutatják be. Céljuk annak megragadása, hogy a magyar vizsgálati személyek hogyan konstruálják meg a kollektív áldozatiság jelentését, amit a szerzők összevetnek lengyel, ír és ciprusi vizsgálati személyek eredményeivel. Vincze Orsolya és munkatársai szintén a kollektív áldozati szerep jellemzőit vizsgálják, de elsősorban azt kívánják megragadni, hogy mely tényezők segíthetik a kollektív áldozati szerep jelentőségének csökkenését a magyar nemzeti identitásban. Csertő István és Pólya Tibor vizsgálata az európai identitás kontextusában

vizsgálja a nemzeti identitás jellemzőit. Elemzésükben azt mutatják be, hogy a magyar nemzeti identitás jellemzői hogyan jelennek meg Magyarország európai integrációját leíró történelem tankönyvi fejezetekben, illetve hogy hogyan kapcsolódnak az európai identitás konstrukciójához. Végül Pólya Tibor és munkatársai a történelmi események szociális reprezentációjának szerepét vizsgálják az európai identitás jelentésének meghatározásában.

Kulcsszavak: Kollektív áldozati szerep, nemzeti identitás, európai identitás, tudományos narratív pszichológia

Előadások

„Nem tudom, mi kárpótolhatná a magyar nemzet lelkét a 20. századért” - a kollektív áldozati hiedelmek kvalitatív vizsgálata

Szabó Zsolt Péter, Mészáros Noémi Zsuzsanna, Miasnikov Gréti Mirtyll, Oláh Julianna - ELTE PPK, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, ELTE PPK, ELTE PPK

Egy nagyobb összehasonlító kutatás keretében került sor a magyar áldozati hiedelmekkel kapcsolatos kérdőívcsomag felvételére. A kutatásunkban összesen mintegy 600 fő vett részt, közülük mintegy 100 fő (N = 95) válaszolt a kollektív áldozati hiedelmekre rákérdező nyitott kérdésre. Kutatócsoportunk a nyitott kérdések elemzésére egy kódrendszert hozott létre, amely tartalmazza a legfontosabb kollektív áldozati hiedelmeket. A kódrendszerben összesen 4 nagyobb szekciót alakítottunk ki. Az első nagyobb szekció az úgynevezett összehasonlításra alapuló áldozati hiedelmekre vonatkozott (ennek két legfontosabb formája az összehasonlítás során a többi áldozatot kizáró exkluzív áldozati hiedelmek, valamint a többi áldozat áldozati élményét elfogadó inkluzív áldozati hiedelmek, de ide tartoztak például a másik csoport szenvedését jelentősebbnek tartó „lefelé” hasonlítások is). A második nagyobb szekció az áldozati élményekből levonható tanulságokra és az ebből származó felelősségre vonatkozott (például a „soha többet nem leszünk áldozatok”; „a soha többet nem nézzük végig, ahogy valaki áldozat lesz”; „a soha többet nem leszünk elkövetők”). A kódrendszer harmadik szekciójába az áldozati hiedelmek személyes fontossága tartozott, beleértve a saját családi érintettséget, az áldozati élményekre való megemlékezés fontosságát és az áldozati élmények máig tartó (személyes) következményeit. A negyedik szekcióba azok a „naiv elméletek” tartoztak, amelyek az áldozattá válás okára vonatkoztak. A négyosztatú rendszer alapján 3 független kódoló kódolta le a magyar vizsgálati személyek által adott válaszokat, amelyek összehasonlíthatóak a lengyel, ír, ciprusi mintákon kapott válaszokkal. A kvalitatív elemzés során arra kerestük a választ, hogy az áldozati élmények hogyan konstruálódnak a vizsgálati személyek fejében. Eredményeinkből kiderül, hogy a magyar áldozati élményeket a vizsgálati személyek nagyon hasonlónak látják a kelet-közép-európai régió többi népcsoportját érő élményekkel (elsősorban a lengyelekkel), és hogy az áldozati élmények részben magyarazzák az európai csoporthoz való némileg ellentmondásos kötődést. Az áldozati élményekben megjelenő elkövetők egy része éppen azokhoz a csoportokhoz tartozik, akikkel most egy közös, fölérendelt csoportot alkotunk. A vizsgálati személyek többsége reflektált arra, hogy az áldozati élmények destruktív szerepet töltenek be a jelen és a jövő szempontjából. Előadásunkban a magyar vizsgálati személyek által adott válaszokat összehasonlítjuk majd a lengyel vizsgálati személyek

által adott válaszokkal, valamint összekötjük a magyar vizsgálati személyek által adott kérdőíves válaszokkal (ezek például a nemzeti csoporttal való kötődésére, politikai ideológiákra vonatkoztak).

Kulcsszavak: Áldozati hiedelmek, nemzeti identitás, európai identitás, exkluzív vs. inkluzív áldozati tudat

Gondolkodás és történelem: az egyéni kognitív folyamatok hatása a történelmi események konstrukciójára

Vincze Orsolya, Jenei Dániel, Szél Daniella, Csertő István - Pécsi

Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia

László és munkatársai (László, 2012) több mint tíz éve folyó újság- és tankönyvelemzése, amelyekben feltárták a magyar történelmi pálya sajátosságait, egymást erősítve mutattak rá arra, hogy a magyar nemzet identitásának központi jellemzője a kollektív áldozati szerep. A jelenség a csoport azon hiedelmét hivatott megerősíteni, mely szerint a csoportközi konfliktusban elszenvedett sérelmek igazságtalanok, morálisan elítélhetőek, melyeknek a csoport áldozatává vált; azokat sem megelőzni, sem megakadályozni nem tudta (Bar-Tal és mtsai., 2009). A kollektív áldozati szerep megjelenhet időlegesen, egy konkrét eseményhez kötve, de a sorozatos múltbeli sérelmek halmozódásának következtében a csoport önmeghatározásának a részévé is válhat. Ez utóbbi esetben az áldozati szerep a csoport identitásának elválaszthatatlan részeként jelentősen közrejátszik abban, ahogyan a csoport a múltbeli vagy jelenbeli csoportközi konfliktusait értelmezi (László, 2012). A történelem során elszenvedett sorozatos sérelmek kihívást jelentenek a csoport pozitív identitásának fenntartásában, amelynek elsődleges célja a pozitív önkép megőrzése, még olyan csoportközi konfliktusok estében is, ahol a csoport elkövető szerepben van jelen. A jelen vizsgálat arra keresi a választ, hogy van/vannak-e olyan tényezők, amelyek által feloldható a csoportidentitás integráns részét képező áldozati szerep.

A vizsgálatban N=75 személy vett részt. Átlagéletkoruk 25 év volt (SD=7,66). A személyek kitöltötték a Kollektív Áldozati Szerep kérdőív magyar nyelvre adaptált változatát (Szabó és Mészáros, 2016), valamint a Kollektív Büntudat kérdőívet (Csertő és mtsai, 2016). A két kérdőív mellett mértük a vizsgált személyek gondolkodásának komplexitását a Bieri féle (1966) REP teszt módosított változatával, valamint rövid leírását kértünk két történelmi esemény, az I. Világháborút lezáró béke és a II. Világháború ideje alatt lezajlott holokauszt eseményekre vonatkozóan. Az eredmények azt mutatják, hogy a gondolkodás hatással van ugyan a történelmi események percepciójára, de nem az elvárt módon.

Kulcsszavak: Kollektív áldozati szerep, történelem szociális reprezentációja

Nemzeti múltból európai jövőt? Az európai identitás konstrukciója magyar történelem tankönyvekben

Csertő István, Pólya Tibor - MTA TTK, Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet

Narratív szociálpszichológiai kutatások feltárták a magyar nemzeti történelem néphistóriai és hivatalos (tankönyvi) elbeszéléseinek azokat a főbb kompozíciós jellemzőit, amelyek a magyar nemzeti identitás pszichológiai minőségeit tükrözik. Ezek egy depresszív, rigid és sérülékeny identitásállapotot mutatnak, amely a kollektív áldozati identitás egy sajátos formájának tekinthető. Ez az identitás maladaptív jelentéskonstrukciós folyamatokat valószínűsít a gyorsan változó európai környezetben. A vizsgálat azt kívánta feltárni, hogy az európai integrációról szóló tankönyvi elbeszélésekben a magyar nemzeti identitásra jellemző konstrukció jegyeit mutatják, vagy egy sajátosan európai identitást kínálnak, amely a nemzeti identitás alternatívájaként jelenik meg. A vizsgált korpusz 13 középiskolai tankönyv európai integrációról szóló fejezeteinek főszövegét tartalmazta (6744 szó). Az 1975 és 2015 közötti időszakban legelterjedtebb tankönyvek közül az egyes évtizedek első évében megjelent kiadások kerültek a mintába. (1975 előtt nem szerepelt az európai integráció a tankönyvek anyagában.) Az Atlas.ti v5.5 szoftver segítségével elvégeztük a főbb szereplők, események, valamint az európai integráció főbb reprezentációs mezőinek tematikus elemzését, melyet a magyar nemzeti identitás vizsgálataiban alkalmazott narratív kategóriák szerinti elemzéssel egészítettünk ki. Az elemzések eredményei szerint nem csak Magyarország uniós csatlakozása, illetve a rendszerváltás előtti történelmi elbeszélések, de a kortárs narratívumok sem kínálnak jelentésteremtő európai identitást. A magyar szereplők jellemző érzelme az Európai Unió irányában a remény, amely azt az elvárást közvetíti, hogy az EU jóváteszi a múltbéli igazságtalanságokat. A magyar szereplők ágenciája a Szovjetunió politikai befolyása alóli felszabadulás kontextusában a legmagasabb, ugyanakkor az EU ugyancsak olyan fölérendelt hatalomként jelenik meg, mellyel szemben a magyarok kiszolgáltatottak. A viktimizáció folytatódó narratívuma azt mutatja, hogy szükség van egy olyan közös európai történelem megírására, amely az európaiak közös identitásának alapjául szolgálhat.

Kulcsszavak: Kollektív áldozati szerep, európai identitás

Az európai történelem hozzájárulása az európai identitás jelentésének meghatározásához

Pólya Tibor, Ignacio Brescó, Rosa Cabecinhas, Csertő István, Eemeli Haköngas, Isabel Macedo, Jelena Maricic, Isabel Cerca Miguel, Inari Sakki, Joaquim Pires Valentim, Danijel Vojak - MTA TTK, Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet

Számos szociálpszichológus érvel amellett, hogy a történelem szociális reprezentációja hozzájárul az adott csoport szociális identitásának megkonstruálásához. Ugyanakkor kevés empirikus vizsgálati eredmény támasztja alá ezt a nézetet. Az előadás egy olyan vizsgálatot mutat be, amelynek célja a történelmi szociális reprezentációk és a szociális identitás közötti kapcsolat empirikus tesztelése. Nemzetközi összehasonlító vizsgálatunkban 582 egyetemi hallgató vett részt 6 országból (Finnország, Horvátország, Magyarország, Németország, Portugália és Spanyolország). A résztvevők feladata az volt, hogy írják le az európai történelem általuk legfontosabbnak gondolt 20. századi eseményeit, illetve írják le azt is, hogy milyen történelmi események bekövetkezését

várják a 21. század első felében. A résztvevők európai és nemzeti identitással való azonosulásának mértékét az átfedő körök módszerével mértük. Az európai történelem legfontosabb eseményeit bemutató történeteket tematikus elemzésnek vetettük alá. Az eredmények azt mutatják, hogy a prototipikus eseményeket/témákat gyakrabban említették azok a résztvevők, akik magasabb mértékben azonosulnak az európai identitással. A vizsgálat eredményeit a tudományos narratív pszichológia és az én-kategorizációs elmélet keretében értelmezzük.

Kulcsszavak: Történelem szociális reprezentációja, szociális identitás

Emlékek, kérdések és lidércek az 504-es szobában

SZ18

Szervező: **Simor Péter** - BME Kognitív Tudományi Tanszék; ELTE Affektív Pszichológia Tanszék

Vitavezető: **Racsmany Mihály** - MTA Frontostriális Zavarok kutatócsoport, BME-Kognitív Tudományi Tanszék

A szimpózium keretében a „Budapest Laboratory of Sleep and Cognition” legújabb kutatásait mutatjuk be. A négy, amolyan szemelvényként is felfogható kutatás eltérő módszerek segítségével, de egymással összhangban az alvás és az információfeldolgozás egyes folyamatainak összefüggéseit vizsgálja.

Az elmúlt évtizedekben az alvás emlékezeti konszolidációban betöltött szerepét a molekuláris genetikai megközelítésektől, a sejt- illetve rendszerszintű idegtudományi vizsgálatokon át, a viselkedési adatok és álombeszámolók elemzéséig számos kutatási eredmény támasztotta alá. Az alvás és emlékezeti rögzülés összefüggéseit mechanizmus szinten értelmező modellek a teoretikus különbségek ellenére egymással összhangban hangsúlyozzák, hogy az alvás alatti idegrendszeri tevékenység elősegíti a jövő szempontjából relevánsnak ítélt emlékezeti anyagok rögzülését. A jövőbeli előhívás fontossága valamint a kódolt információ emocionális vonatkozásai egyaránt hatást gyakorolhatnak az anyag észlelt relevanciájára. Az alvás során zajló információfeldolgozás az alvás alatti mentális tevékenység, az álmok tartalmi és emocionális vonatkozásaiban is tetten érhető. Ennek egyik klinikailag is releváns példája az idiopátiás rémálom zavar, amely vélhetően az alvás alatti érzelmi információfeldolgozás zavarának egy paradigmatis esete. A rémálmodás meghatározó modelljei szerint e specifikus alvászavarban sérül az érzelmi emlékek alvás alatti feldolgozása, és így a negatív valenciájú emlékekre adott affektív reakció kóros mértékben rögzül. Az egyik előadásban a fenti jelenség pszichofiziológiai vonatkozásaival kapcsolatos eredményeinket mutatjuk be részletesebben.

Az inszomniás panaszok számos mentális megbetegedéssel magas komorbitást mutatnak. A két jelenség interakciójáról, egymást erősítő hatásáról számos kutatás született az elmúlt években, amelyek arra utalnak, hogy a sérült alvás a kognitív és érzelmi működés befolyásolásán keresztül kedvezőtlen hatást gyakorol a nappali, mentális tünetekre, míg ez utóbbiak szintén fokozhatják az alvászavarok súlyosságát. Az

alváspanaszok jelentőségét az egyik előadás a szkizotípiás jegyek és a kreatív problémamegoldás összefüggéseinek tükrében tárgyalja.

Célunk, hogy az alvás alatti információfeldolgozást és ezek mentális kísérőjelenségeit egységes elméleti keretben tárgyalva, kísérleti paradigmák és pszichofiziológiai módszerek segítségével tegyük kutatásunk tárgyává.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/1-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg. Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásában részesült. A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal (OTKA/PD 115432) támogatta.

Kulcsszavak: alvás, álom, emlékezet, kreativitás, szkizotípia

Előadások

Kreatív gondolkodás és alkotómunka szkizotípiában: a jó alvás és a mentális egészség lennének a titok nyitja?

Polner Bertalan, Sipos Aliz - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest; Református Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Makói telephely

A szkizotípia alatt a normál populációban előforduló, a szkizofrénia jeleire és tüneteire emlékeztető személyiségvonások együttesét értjük, melynek pozitív, negatív és dezorganizált dimenziói különíthetők el. Egészséges személyek körében a szkizotípia rosszabb mentális egészséggel jár együtt, illetve különösen érdekes a szkizotípia összefüggése az alvás zavarai és anomáliáival. Gyakran említik a kreativitást, mint a szkizotípia napos oldalát. Noha egy meta-analízis szerint a szkizotípia és a kreativitás kapcsolata statisztikailag jelentős, a hatásmagnúság mégis viszonylag szerény, és iránya a szkizotípia dimenziójától függ: a pozitív vonások hatása pozitív, míg a negatív és a dezorganizált vonások hatása negatív. Lehetséges-e, hogy a szkizotípiával társuló rosszabb mentális egészség és alvási nehézségek elfedik a szkizotípia és a kreativitás kapcsolatát? Kutatásunkban erre a kérdésre kerestük a választ.

A vizsgálatban 199 egyetemi hallgató vett részt. A kreatív teljesítményeket, a szkizotípiát, valamint az általános mentális egészséget és az alvási nehézségeket önjellemző kérdőívekkel mértük fel. A kreatív problémamegoldási képességek közül a divergens gondolkodást a „Tegyük fel, hogy...” teszttel, a konvergens gondolkodást pedig a Távolsági Asszociáció Teszttel vizsgáltuk.

Mintánkban a szkizotípiás vonások magasabb szintje rosszabb általános mentális egészséggel és több alvási nehézséggel járt együtt. A korrelációk szintjén a kreatív képességek és teljesítmények nem álltak szignifikáns kapcsolatban a szkizotípiás vonásokkal. Azonban miután statisztikailag kontrolláltuk az általános mentális egészséget és az alvási nehézségeket, szignifikáns összefüggések jelentek meg a szkizotípia és a

kreativitás között. A konvergens gondolkodás a dezorganizáltsággal pozitív, míg az alvási nehézségekkel negatív kapcsolatot mutatott; a kreatív teljesítmények pedig az általános mentális egészséggel és a pozitív szkizotípiával álltak pozitív összefüggésben. A divergens gondolkodás esetében nem jelentkezett szignifikáns hatás.

Eredményeink új megvilágításba helyezik a kreatív szkizotípia ellentmondásait: a dezorganizáltság és a kreatív problémamegoldás kapcsolatát az alvási nehézségek, míg a pozitív szkizotípia és a kreatív teljesítmények kapcsolatát az általános pszichopatológia takarhatják el. Izgalmas, klinikai szempontból releváns kérdés a szkizotípia és az alvási nehézségek közötti oksági viszonyok természete.

A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal (OTKA/PD 115432) támogatta.

Kulcsszavak: kreativitás, szkizotípa, alvás, konvergens és divergens gondolkodás

Egyéni különbségek az újdonság spontán tanulásában

Reichardt Richárd, Kincses Anna, Polner Bertalan - BME- Kognitív Tudományi Tanszék

Az újdonság sokrétű hatást fejt ki a kognícióra, a tanulást és az emlékezetet is befolyásolja. Ezek hátterében a középagyi dopaminerg sejtcsoportok és a hippocampus funkcionális kapcsolatát feltételezik. Egy korábban közölt, feltehetőleg a dopaminerg neuronok aktivitását manipuláló paradigma (Wittmann, Bunzeck, Dolan és Düzel, 2007) eredményeinek replikációját kíséreltük meg, amely az újdonság várásának epizodikus kódolást javító hatását vetette fel. A kísérleti feladatok elvégzése 2 napot vett igénybe. Az első napon 6 db tájkép előtanulását követően jelzőingeres stimulus prezentáció történt, a jelzőingerek 75%-os valószínűséggel jósoltak egy előtanult vagy egy új tájképet. A résztvevőknek a lehető leggyorsabban és legpontosabban kellett jelezniük, hogy az adott kép az előtanultak vagy az újak kategóriájába tartozik, vagyis az új képek megjegyzése nem volt a feladatuk. A második napon az új képek felismerését teszteltük, ami tehát incidentális tanulást tükröz. A felismerési teszten „Emlékszem/Tudom” válaszokat is adtak a résztvevők, amely az előhívási folyamatok (rekollekció/familiaritás) elkülönítését szolgálta. Az új képet jósló jelzőinger, feltehetően a hippocampalis dopamin felszabadulás közbenjárásával, várhatóan az új képhez kötődő epizodikus emlékek kódolását facilitálja. A résztvevők személyiségtesztet is kitöltöttek. A Big Five Inventory (BFI) és a Big Five Aspect Scales (BFAS) a Nagy Ötök személyiségdimenzióinak felmérésére, a Peters et al. Delusions Inventory (PDI) pedig a pozitív szkizotíp jegyek felmérésére szolgálnak. A Nagy Ötök dimenziói közül a Nyitottság/Intellektus és az Extraverzió hozható kapcsolatba a dopaminerg neurotranszmisszióval és a pozitív szkizotípia hátterében is felmerül ez a transzmitter rendszer. Ezek a vonatkozások alapozták meg a személyiségteszt és a felismerési teszt eredménye közti összefüggések vizsgálatát.

A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal (OTKA/PD 115432) támogatta.

Kulcsszavak: tanulás, emlékezet, újdonság, szkizotípia, nyitottság

Az alvás szerepe az emlékezeti konszolidációs folyamatokban

Blaskovich Borbála, Szöllösi Ágnes, Racsmány Mihály, Simor Péter - BME - Kognitív Tudományi Tanszék, MTA Frontostriális Zavarok Kutatócsoport

Az emlékezeti konszolidációs folyamatok vizsgálatai során egyre elfogadottabbá válik az a szemléletmód, miszerint az alvás egy aktív és pozitív szerepet tölt be ezen folyamatok elősegítésében (Diekelmann & Born, 2010). Ez a pozitív hatás feltételezhetően alvás alatti spontán memóriareaktivációs folyamatoknak köszönhető, melyek során a fontos emlékek „újrajátszódnak” és megerősödnek (Oudiette & Paller, 2013). Az újonnan elsajátított emlékek fontossága kísérleti úton is befolyásolható, például a kísérletben elhangzó instrukciók manipulálásával, amely lehetőséget ad releváns és irreleváns információk konszolidációs folyamatainak vizsgálatára. Az előadás során két olyan kutatásról lesz szó, melyekben a fent említetteket felhasználva manipuláltuk a tanulandó anyag jövőbeli relevanciáját, és a lista-alapú irányított felejtési paradigma segítségével vizsgáltuk az alvás (délutáni és éjszakai) hatását az emlékezeti teljesítményre. Mindkét vizsgálat során a lista-alapú irányított felejtési paradigmának megfelelően véletlenszerűen alvó és ébrenléti csoportokba és ezeken belül „emlékezz” és „felejts” alcsoportokba osztottuk be a kísérleti személyeinket. Két óras és tizenkét órás késleltetés után is, mind az alvó, mind az ébrenléti csoportban szignifikáns irányított felejtési hatás volt megfigyelhető. Ez a megfigyelt hatás mind a két esetben markánsabbnak bizonyult az alvó csoportban. Továbbá első kísérletünkben – melyben 2 órás délutáni alvás hatását vizsgáltuk az emlékezeti teljesítményre – az alvás monitorozásához tradicionális EEG készüléket használtunk. Eredményeink azt mutatták, hogy a délutáni alvás szerkezete (tartalmaz-e REM fázist, vagy sem), valamint mikrostruktúrája szignifikánsan befolyásolja az alvás alatti emlékezeti konszolidációs folyamatokat. A késleltetés utáni emlékezeti teljesítmény szignifikáns összefüggést mutatott specifikus NonREM alvás alatt megjelenő oszcillációs mintázatokkal (szigma aktivitás, gyors-órsó amplitúdó), valamint a REM szakasz hosszával. Mind két kutatásunk eredményeiből hasonló következtetések vonhatóak le, miszerint mind a NonREM, mind a REM szakasz egyaránt fontos az emlékezeti konszolidációs folyamatok leoptimalisabb végbemeneteléhez. Ezek az eredmények nagy mértékben összhangban vannak az „aktív rendszerkonszolidációs elmélet” (Rasch & Born, 2013) feltételezéseivel. Eredményeink és az elmélet alapján azt feltételezzük, hogy NonREM szakasz során az újonnan elsajátított releváns információ „felcímkeződik” (alvási orsók szerepe), míg az ezt követő REM szakasz elengedhetetlen a releváns és irreleváns emlékek szétválasztásához és megerősítéséhez.

Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásában részesült. A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal (OTKA/PD 115432) támogatta.

Kulcsszavak: alvás, REM, emlékezet, konszolidáció

Gyakori rémálmok a személyiségjegyek, az érzelemszabályozás és az alvásfiziológia Bermuda-háromszögében

Simor Péter, Blaskovich Borbála - BME Kognitív Tudományi Tanszék, ELTE Affektív Pszichológia Tanszék

A rémálom zavarban szenvedő személyek hetente egyszer vagy annál gyakrabban élnek át felkavaró, negatív érzelmekkel telített álomélményeket, amelyek gyakorta hirtelen felébredéssel végződnek. Az elmúlt évtizedekben a rémálmokat elsősorban klinikai perspektívából tanulmányozva, számos kutatás kimutatta, hogy a rémálmok gyakran társulnak különböző mentális megbetegedésekkel. Az újabb vizsgálatok fényében azonban úgy tűnik, hogy a rémálom zavar nem pusztán egy ébrenléti mentális zavar másodlagos tünete, hanem sokkal inkább egy sajátos alvászavar, amely ugyan társulhat ébrenléti funkciózavarokkal, sőt fel is erősítheti azok intenzitását, de a mentális zavaroktól mind genetikai hátterében, mind etiológiájában alapvetően független jelenségnek tekinthető. Korábbi eredményeink arra utalnak, hogy a rémálom zavarban szenvedő személyek alvása zavart szenved, az alvás makrostrukturális (alvásfázisok eloszlása, az alvás hatékonysága, ébrenléti idő és ébredések aránya) és mikrostrukturális (pl. arousal reakciók) vonatkozásait illetően. Nem egyértelmű ugyanakkor, hogy az alvás fiziológiai mutatóiban tetten érhető eltérések mellett, a rémálom zavarban szenvedő személyek az érzelmi reaktivitás és az érzelmi emlékezeti folyamatok terén is kedvezőtlen eltéréseket mutatnak-e. Az alvásmintázat eltéréseinek pszichológiai valamint viselkedéses mutatókkal való összefüggése hasonlóképpen feltáratlan terület. Az előadás során e hiányzó láncszemek pótlására teszünk kísérletet, hogy a rémálom zavar pszichológiai és fiziológiai korrelátumait integratív modellben értelmezhessük.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/1-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Simor Péter a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásában részesült. A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Hivatal (OTKA/PD 115432) támogatta.

Kulcsszavak: alvás, rémálom, REM, érzelmi emlékezet, érzelemszabályozás

Hazugság tipológiái

SZ19

Szervező: **Benczúr Lilla, Takács Szabolcs** - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete és az ANIMA cégcsoport évek óta folyó kutatásának (melynek keretében a hazugság különböző típusainak jellegzetességeit igyekszünk feltárni) első eredményeit már egy éve bemutattuk.

Azóta sikeresen megismételtük a kísérletet, melynek keretében az eddigi hangelemzéses technikáinkat videóelemzések alkalmazásával is kiegészítettük. Az új eredmények megfelelő módon illeszkednek az eddigi tapasztalatainkhoz. A szimpózium keretében ezeket az eredményeket igyekszünk bemutatni. Bemutatjuk továbbá azt is, hogy milyen irányokban igyekszünk további lépéseket tenni.

Kulcsszavak: hazugság, hangelemzés, videóelemzés

Előadások

Hazugság típusai - szimulált helyzetek egy tréning gyakorlat segítségével

Kis György¹, Takács Szabolcs²

¹ ANIMAGROUP cégcsoport, ügyvezető

² Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

Előadásunkban egy tréning helyzetet mutatunk be, melynek keretében a különböző, kihallgatási helyzetben előforduló megtévesztéseket igyekeztünk feltárni. A "megtévesztés" mind a kihallgató, mind a kihallgatott oldalán megjelenhet, ezeket a szituációkat elemeztük hangelemzés, majd később videóelemzések segítségével is.

A hangelemzés során nyert első eredményeket, illetve a kontroll kísérletek eredményeit (éles kihallgatások eredményei és egyetemi kísérletek) egyaránt bemutatjuk az előadásunk során.

Bemutatjuk, hogy milyen jellemzőit találtuk azoknak, akik megmásítanak történeteket, meghamisítják az eseményeket. Szintén jellemezni tudtuk azokat, akik elhallgatnak részleteket a történetek során.

Valamint két fals típus jellemzését is megtettük: bemutatjuk azokat, akik más valamit titkolnak (de egy adott jelenségről elmondják, amit tudnak), illetve bemutatjuk azok jellemzését is, akik megbuknak egy vizsgálaton (és mind a kérdező, mind a válaszadó tisztában van azzal, hogy fény derült a hazugságra).

Kulcsszavak: hazugság, megtévesztés, tipológia, hangelemzés

Hazugságjelek feltárása hangelemzés segítségével

Makrai Balázs¹, Kis György², Takács Szabolcs³

¹ Makrai Balázs: Károli Gáspár Református Egyetem

² Kis György: ANIMAGROUP cégcsoport, ügyvezető

³ Takács Szabolcs: Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

A hangelemzés során számos, egymással kapcsolatban álló hangszegmens és hangból nyert változó segítségével igyekszünk tipikus, jellegzetes együttjárásokat kinyerni, megalkotni.

Több eljárást is kipróbáltunk, azonban részint az adatok (minta) szerkezete, részint azok belső összefüggései (változók kapcsolati rendszere) azt eredményezte, hogy az aktuális kutatásunkhoz speciális feldolgozási rendszert hoztunk létre.

Előadásunkban e speciális eljárásnak mutatjuk be egy olyan egyszerűsített változatát, melyet könnyedén alkalmazhatunk más kutatásokban is. Továbbá bemutatjuk a hangelemzés során nyert típusokra vonatkozó megvalósítását, interpretációját a kidolgozott eljárásunknak.

Az előadásban egyszerű varianciaanalízisbeli eszközökkel mutatunk be egy olyan eljárást, melynek segítségével lényegében tetszőleges, skálák segítségével mért adategyüttesen olyan tipológiák hozhatók létre, melyekhez az új esetek, vizsgálati alanyok valószínűsége meghatározásával sorolhatók be.

Kulcsszavak: tipológiák, varianciaanalízis, osztályozás, hangelemzés

Új hazugságjelek feltárása egy tréning gyakorlat videóelemzésének segítségével

Füzes Nóra¹, Mátyai Gábor¹, Pusker Máté¹, Takács Szabolcs¹, Kis György²

¹ Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

² ANIMAGROUP cégcsoport

A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetének és az ANIMAGROUP cégcsoport kutatóműhelyének közös kutatásában egy tréning gyakorlatot hangelemzés és videóelemzések segítségével vizsgáltunk.

A tréning gyakorlatok során a megtévesztés különböző típusait szimuláltuk, majd az elemzések során a hangelemzés és a videóelemzés közös, kvalitatív analízisével olyan újfajta jelzéseket (szivárgásokat) azonosítottunk, melyek a szakirodalom átvizsgálása alapján nem kerültek még eddig leírásra.

A videók elemzése során a hangelemzés és a videók együttes alkalmazásával jellemezni tudtunk teljesen új megközelítésben és új eredményekkel olyan eseteket, melyben a történet egyes részeit meghamisítják, megváltoztatják az elbeszélők (és természetesen tisztában vannak a meghamisítás tényével). Ezen túl pedig olyan esetekben is új eredményeket tudunk bemutatni, amikor a történetek egyes részleteit szándékosan elhallgatják a történetet elmesélők. Mindkét esetben igaz, hogy nem csak egy-egy új

mozdulat, gesztus került feltárára, hanem mozdulatok, gesztusok együttjárásai, "sorozatai".

Kulcsszavak: megtévesztés, hazugság, videóelemzés, szivárgás

Az információ feldolgozást befolyásoló szituatív tényezők hatása a kognitív teljesítményre

SZ20

Szervező: **Bernáth László** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az első téma azt vizsgálta, hogy a nem tudatos információfeldolgozás hogyan alakul az intuíción különböző típusai esetében. Az Intuíción Típusai kérdőív alapján a 4 csoportba sorolt személyek (Holisztikus-Nagy kép, Holisztikus – Absztrakt, Következtetéses, Érzelmi) egy semleges inger útját követték egy labirintusban. Minden irányváltotatáskor egy szubliminális inger jelezte a helyes irányt. Az eredmény azt mutatja, hogy a szubliminális ingerre az intuíción alapján különböző csoportokba sorolt személyek eltérően reagálnak, ezen belül hajlamosak érzelmi hatásként értelmezni a nem tudatos benyomást. A másik előadás az érzelem – a fenyegető ingerek – hatását vizsgálja a vizuális keresésre. Az eredmény azt mutatja, hogy önmagában az érzelem iránya nem magyarázza a teljesítményben mutatózó változást. Az érzelem intenzitása kompenzálja a negatív ingerek teljesítménycsökkentő hatását. A harmadik előadás azt vizsgálja, hogy az akusztikus ingereknek van-e hatása a vizuális keresésre akkor, ha előzetesen összekapcsoljuk a válaszmozgást a hangingerrel. A negyedik előadásban azt vizsgálja a szerző, hogy a jobb vizuális tér előnye szemantikai kategorizációs helyzetben milyen módon befolyásolható a munkamemória terhelésével: Emellett azt is bemutatja, hogy az ingerek feldolgozási folyamatában a szemmozgás mellett is van szerepe a szemdominanciának.

Kulcsszavak: érzelem, intuíción, multitasking, bimodális észlelés

Előadások

Előfeszítés és intuíción – a tudatos döntések affektív háttérének egy aspektusa

Káplár Mátýás, Dézma Lilla - PTE BTK Pszichológia Intézet

Háttér: Az előfeszítéses vizsgálatok korábbi eredményei megmutatták, hogy olyan esetekben amikor a vizsgálati személyek számára küszöb alatti, tudatosan nem észlelt ingereket mutatunk, ezek befolyásolják az adott kategória mentén meghozott tudatos döntéseiket. Jelen vizsgálatban arra kerestük a választ, hogy ez a hatás megjelenik-e olyan esetekben is, amikor az előfeszítő inger és döntési helyzet egymástól független, kapcsolat csak a vizsgálati személy tudatos megértése révén jön létre közöttük. A kutatás eredményeivel az intuitívnek érzékelt benyomások természetét kívántuk megvizsgálni.

Módszer: Ötvenkilenc egyetemi hallgatót kértünk meg, hogy töltsék ki az Intuíció Típusai kérdőívet, amely az intuíció 4 típusát vizsgálja (Holisztikus-Nagy kép, Holisztikus – Absztrakt, Következtetéses, Érzelmi). A résztvevőknek ezen kívül egy semleges fehér pötty útját kellett követniük egy labirintusban, amely őket jelképezte, és egy vörös rózsát kerestek. A haladás során, minden irányváltáskor egy maszkolt, szubliminális inger került bemutatásra, amely a rózsza irányát jelezte. Az animáció végén a vizsgálati személyeknek el kellett dönteniük, hogy bal vagy jobb irányba haladjanak tovább. A pontosság és a reakcióidő került mérésre a vizsgálatban.

Eredmények: A kezességtől függetlenül a jobb irány választása bizonyult prioritáltnak a vizsgálati személyek között. Azoknak a résztvevőknek, akik az előfeszített irányt választották, magasabb volt az Holisztikus-Absztrakt skálán elért eredményük. Pusztán az irányválasztásokat vizsgálva az előfeszítés hatása nélkül, azok, akik a jobb irányt választották, magasabb pontszámot értek el az Affektív intuíció skálán. A reakcióidő vizsgálat megmutatta, hogy előfeszített helyzetben a vizsgálati személyek gyorsabban hoztak döntést, mint kontrollhelyzetben.

Megvitatás: A kultúránkra jellemző prioritás a jobb irányba (olvasás, közlekedés) hatással lehetett a kognitív szempontból bizonytalan helyzetben hozott döntésre. Azok a vizsgálati személyek, akik magasabb szinten tudták alkalmazni a Holisztikus-Absztrakt intuíció típust, jobb teljesítményt nyújtottak, felül tudták írni a mindennapi tapasztalatokból származó információkat. A szubliminális inger jelenléte lecsökkentette a válaszadási időt, ami azt mutatta, hogy ezekben a helyzetekben a vizsgálati személyek magabiztosabbak voltak és gyorsabban hoztak döntést. Az Affektív intuíció típus és a jobb irány választásának kapcsolata arra utal, hogy az intuíció érzelmi aspektusa mélyen a mindennapi tapasztalatokban gyökerező jelenség, még akkor is, ha az emberek többsége ezt érzelmi hatásként észleli.

Kulcsszavak: intuíció, előfeszítés, Intuíció Típusai kérdőív

Érzelmi dimenziók hatása a kognitív teljesítményre – Számolnunk kell az arousallel

Zsidó N. András¹, Bernáth László²

¹ Pécsi Tudományegyetem, BTK Pszichológia Intézet

² Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológia Kar Pszichológia Intézet

Számos kutatás megerősíti, hogy a fenyegető ingereknek kiemelt szerepe van az észlelésben, s hatással van a vizuális figyelem feldolgozásra. Ugyanakkor az eredmények ellentmondásosak annak tekintetében, hogy vajon ez csak az evolúciósan ősi, avagy a modern eredetű fenyegető ingerekre is igaz.

Vizsgálatunk során élő és élettelen, illetve semleges, kevésbé és nagyon fenyegető (arousal dimenzió) ingereket hasonlítottunk össze egy új paradigma segítségével. Az inger minden esetben két részből állt: a háttérben egy előre bemért érzelmi töltetű kép, az előtérben 50%-os átlátszósággal egy sakktábla-szerű számmátrix, melyben szétszórva 1-35 között minden szám szerepelt egyszer. A kísérletben résztvevők feladata az volt, hogy

keressék meg az 1-es számot, majd haladjanak egyesével növekvő sorrendben, s minden találatot jelezzenek az érintőképernyőn.

A számolós eredmények analízise során arousal főhatást kaptunk: A semleges, valamint a nagyon fenyegető háttérképek esetén szignifikánsan tovább jutottak a válaszadók, mint a közepesen fenyegető ingerek esetében. Az élő-élettelen kategória nem különbözött egymástól.

Úgy véljük, a negatív képek elvonják a figyelmet az előtérben lévő feladatról; ugyanakkor az arousal megnövekedett szintje kompenzálja ezt a hatást, s ezért a nagyon fenyegető képek esetén a teljesítmény utoléri a nem fenyegető képeken mutatottat. Mindez rámutat az arousal dimenzió kontrollálásának fontosságára a további vizsgálatok során, hiszen különbség van annak szintjei között. Továbbá úgy tűnik, ha figyelembe vesszük ezt a változót, eltűnik az ősi és modern fenyegető ingerek közti különbség.

Kulcsszavak: vizuális keresés, fenyegető ingerek, arousal

Multimodális ingerek hatása vizuális keresési feladatra

Inhóf Orsolya - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Multimodális helyzetben az ingerek detektálása gyorsabb és pontosabb, mint unimodális bemutatás esetén. Vizuális feladat közben megjelenő akusztikus inger hatással van a figyelem téri elosztására, így segíti a hangnak megfelelő helyen lévő célinger észlelését. Kevésbé kutatott azonban, hogy az ingerek között kialakult kapcsolat, valamint a másodlagos információ az elsődleges inger feldolgozására gyakorolt hatása milyen körülmények között, és mennyi ideig tartható fenn. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a különböző modalitásokból származó ingerek közti kapcsolat kialakítását követően egy akusztikus inger hosszú távon hatással van-e a vizuális keresési feladat során a figyelem téri elosztására.

A vizsgálat első felében a résztvevők egyszerű keresési feladatot hajtottak végre, miközben akusztikus ingereket hallottak a képernyő középpontjától egyenlő távolságra helyezett két hangszóróból. A vizsgálat e szakaszában a hangforrás helye követte az egér mozgását, így a kurzor (látott információ) és a hang (hallott információ) térben összekapcsolódott.

A vizsgálat második felében egy összetettebb vizuális ingert láttak a kísérleti személyek, ahol különböző állású T betűk között kellett megkeresniük az L betűt. A célingerek lehetettek a képernyő jobb vagy baloldalon, vagy egyszerre mindkét oldalon, a képernyő közepétől egyenlő távolságra. Abban a vizsgálati részben a hang, függetlenül a személy keresési stratégiájától a középpontból indulva véletlenszerű sorrendben jobb, vagy baloldalra mozgott.

Feltételezhető, hogy a korábban összekapcsolt két modalitás hatására a résztvevők nagyobb számban keresik a hanggal megjelölt oldalon az L betűket, illetve hogy amennyiben az akusztikus és vizuális inger helye megegyező, kevesebb idő szükséges a célinger megtalálásához.

Az eredmények alapján az akusztikus inger nem befolyásolta a figyelem téri elosztását a vizuális feladat megoldása során. Az egy célingert tartalmazó képek közül a résztvevők azokon találták meg gyorsabban az L betűt, amelyeken az a baloldalon volt, ezt azonban nem, illetve csak bizonyos képeknél befolyásolta a hang és kép helyének egyezése. A két L betűt tartalmazó képek közül pedig csak egy esetben volt szignifikáns különbség a hanggal azonos és azzal ellentétes oldalon megtalált ingerek számában, a megtaláláshoz szükséges időt pedig az esetek többségében szintén nem befolyásolta a vizuális és akusztikus inger kongruenciája.

Kulcsszavak: vizuális keresés, multimodális integráció

A szemantikus információfeldolgozás féltekei specializáltsága és a vigilancia szerepe

Matuz András¹, Csathó Árpád²

¹ Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

² Pécsi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet

A jobb vizuális tér (JVT) előnye a szemantikus információfeldolgozásban igazolja a folyamat bal agyféltekei specializáltságát. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy ez a tendencia érvényesül-e egy bimodális, két-feladatos helyzetben is. Egy szemantikus kategorizációs feladat, egy szótanulási feladat és az osztott látótér paradigma kombinációjával két kondíciót teremtettünk: egy-, és két-feladatos helyzetet. Az egy-feladatos helyzetben a kísérleti személyeknek (N = 16) szavak két típusát prezentáltuk vizuálisan: élő és élettelen. Ebben a monokuláris helyzetben végzett feladatban szemantikai kategorizációs döntéseket kellett hozni. A két-feladatos helyzetben a vizuális, szemantikai feladat mellett párhuzamosan auditoros információkat (amelyek szintén szavak voltak) is memorizáltak alanyaink. Azt feltételeztük, hogy a szemantikus kategorizáció egyszerűbb, ha a JVT-ben jelenik meg a szó. Számításba véve, hogy a két-feladatos helyzet jobban leterheli a figyelmi kapacitásokat, az is előfeltevésünk volt, hogy a JVT-ben prezentált szavak előnye tovább fokozódik az egy-feladatos helyzethez képest. Mindemellett vizsgáltuk a feladattal töltött idő hatását a feladatban nyújtott teljesítményre, az auditoros és vizuális ingerek viszonyát, illetve a szemdominancia jelentőségét is. Eredményeink igazolták, hogy a JVT-ben megjelenített információra gyorsabb és pontosabb a válaszreakció. Habár a feladatkondíciók között nem találtunk szignifikáns különbségeket, a JVT előnye jelentősen nagyobb a két-feladatos helyzetben, mint az egy-feladatosban. Továbbá kimutattuk, hogy a domináns szemmel történő feladatvégzéskor jobban teljesítenek a résztvevők. Konzisztensen a kognitív erőforrások elmélettel, a figyelmi kapacitások terhelése tehát összefügghet a féltekei specializációval: a bal féltekei szemantikus információfeldolgozás egy megterhelő helyzetben még hatékonyabbá válik a jobb féltekéhez mérve. A szemdominancia hatásában nyert eredmény újszerűsége, hogy egy olyan helyzetben kaptuk, amelyben elhanyagolhatóak voltak a szemmozgások. Így kiegészítjük a korábbi kutatásokat azzal, hogy a domináns szem funkcionális aktíváltsága nem csak a szemmozgásokra, hanem a percepcióra is érvényes.

Kulcsszavak: szemantikus kategorizáció, kettős feladathelyzet, szemdominancia,

Neuropszichológiai vizsgálatok epilepsziás betegcsoportokban

SZ21

Szervező: **Borbély Csaba** - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A neuropszichológia és az epilepszia kapcsolata több évtizedes és rendkívül sikeres múltra tekinthet vissza. Ennek eredményeként napjainkban a standardizált neuropszichológiai vizsgálat az epilepsziás betegellátás szerves részévé vált, mely egyedi és hasznos információkkal segíti mind a diagnózis felállítását, mind pedig az epilepszia kezelésének (gyógyszeres, műtéti) megtervezését. A képalkotói eljárások, a neuropatológia és a genetika fejlődésével párhuzamosan jelentősen csökkent az ismeretlen etiológiájú epilepsziák száma, ennek hatására pedig nemcsak az epilepsziás rohamok osztályozásában történt változás, hanem a kognitív zavarok szerepe is felértékelődött. A különböző epilepszia típusok kialakulásáért felelős mechanizmusok egyre pontosabb feltérképezése lehetővé tette a kognitív zavarok etiológiai modelljeinek folyamatos finomítását is, beépítve például az egyéni és szociokulturális tényezők valamint az idegrendszeri fejlődési kontextus különböző aspektusait. Ezzel együtt a legmeghatározóbb tényezők a kognitív funkciók szempontjából változatlanul az epilepszia hátterében álló agyi patológiák, az epilepsziás aktivitás (iktális és interiktális), a pszichiátriai komorbiditás és a kezelés (gyógyszeres és műtéti) maradtak.

A szimpózium első két előadása mindezeknek a tényezőknek a kognitív működésre gyakorolt hatásait tárgyalja temporális lebeny epilepsziában (TLE), közel 100, temporális epilepszia műtéten átesett felnőtt beteg műtét előtti és utáni neuropszichológiai eredményei alapján. A feldolgozásba, az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben majd az Országos Klinikai Idegtudományi Intézetben működő Epilepszia Központ betegein, az elmúlt 12 évben elvégzett neuropszichológiai vizsgálatait vontuk be. Az első előadás a mára már „klasszikusnak” számító epizodikus memória funkciók (verbális és térí-vizuális) valamint egyes nyelvi feldolgozási folyamatok (képmegnevezés, fluencia) jellemzőit és műtét utáni változásait ismerteti, míg a második előadás a munkamemória, figyelem és exekutív funkcióknak TLE-ben kevésbé ismert összefüggéseit foglalja össze a különböző etiológiai tényezőkkel, beleértve a műtéti kimenetelt is.

A harmadik előadás a gyermekkori epilepsziák területére kalauzol bennünket és a benignus centrotemporális epilepszia (BCTE) neuropszichológiai jellemzőibe nyújt betekintést az elmúlt 3 év klinikai tapasztalatai és eredményei alapján.

A negyedik előadás egy úgyszintén TLE-s betegekkel végzett kutatás részeredményeit ismerteti, mely az alvási orsóknek a deklaratív és procedurális memória-konszolidációs folyamatokban betöltött szerepét vizsgálja.

Kulcsszavak: temporális lebeny epilepszia, benignus centrotemporális epilepszia, kognitív funkciók, alvás

Előadások

Epizodikus memória- és nyelvi funkciók változása temporális lebeny epilepszia műtétet követően: 2004-2016 között az OPNI-ban és az OKITI-ban végzett neuropszichológiai vizsgálatok összefoglalója

Borbély Csaba, Virág Márta, Bajzát Bettina - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A temporális lebeny epilepszia (TLE) műtét egy rendkívül hatékony kezelési eljárás gyógyszer-rezisztens temporális epilepsziákban, melynek eredményeként, egyes becslések szerint, a páciensek közel kétharmada tehető akár tartósan rohammentessé (Tellez-Zenteno et al., 2010).

Ugyanakkor, az is régóta ismert, hogy a temporális lebeny műtétek fokozott kockázattal járnak egyes kognitív funkciókra nézve, különösen az epizodikus memória rendszereire (verbális és figurális), valamint domináns oldali műtétek esetén, egyes nyelvi feldolgozó folyamatokra. A műtėti kezelés által okozott kognitív változások értelmezése egy többtényezős, összetett feladat, mely abból indul ki, hogy a betegek többségénél már műtét előtt azonosítható bizonyos mértékű érintettség egyes funkciókban. Ez utóbbiak etiológiai háttere pedig úgyszintén nagyon összetett és a legkülönbözőbb orvosi, fejlődési és szociális változók integrálását feltételezi, úgy mint: agyi patológiák (pl. oldal, kiterjedtség), epilepsziás aktivitás (pl. iktális és interiktális jellemzők), pszichiátriai komorbiditás (pl. depresszió, szorongás), gyógyszeres kezelés (pl. az antiepileptikumok száma), életkor, stb. A műtėti jellemzők közül elsősorban a műtėti oldalnak (jobb/bal, domináns/nem domináns) és a műtét kiterjedtségének (temporális lobektómia/lezionektómia/szelektív amygdalo-hippokampektómia) van kitüntetett szerepe a memória és nyelvi funkciók posztoperatív változásában. Az epizodikus memóriában és a nyelvi funkciókban műtét után bekövetkező változásokat vizsgáló gazdag szakirodalom jellemzően a verbális vs. nonverbális dichotómiára, valamint a jobb vs. bal oldali lateralizációs különbségekre épít. Ezek szerint a bal oldali temporális műtéteket követően jellemzően a verbális tanulási-előhívási funkciók, valamint a nyelvi funkciók (pl. megnevezés, fluencia) csökkenhetnek, míg jobb oldali műtétek esetén a vizuális-figurális memória lehet érintve, bár ez utóbbi változásokkal kapcsolatban az eredmények nem teljesen egyértelműek. Előadásunk az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben majd az Országos Klinikai Idegtudományi Intézetben működő Epilepszia Központban végzett neuropszichológiai vizsgálatok eredményeit foglalja össze és egy 12 éves időszakot ölel fel. A verbális emlékezetet a Rey-AVLT szólista tanulási teszttel és egy szövegemlékezeti feladattal, a non-verbális memóriát a Rey- komplex ábra teszttel valamint a Location Learning Test-tel, míg a nyelvi funkciókat a Boston-képmegnevezési teszttel, valamint egy fonemikus és egy kategória alapú szó-fluencia feladattal, illetve ezek párhuzamos változataival vizsgáltuk műtét előtt és azt követően 3-12 hónapos utánkövetéssel. Közel 100, jobb- és baloldali TLE-s beteg eredményei alapján ismertetjük az epizodikus memória- és a nyelvi funkciók jellemzőit, illetve azok műtét utáni változásait, külön kiemelve a műtét kimenetelt befolyásoló legfontosabb tényezőket.

Kulcsszavak: temporális lebeny epilepszia, műtét, verbális memória, non-verbális memória, nyelvi funkciók

Munkamemória, figyelem- és exekutív funkciók változása temporális lebeny epilepszia műtétet követően: 2004-2016 között az OPNI-ban és az OKITI-ban végzett neuropszichológiai vizsgálatok összefoglalója

Bajzát Bettina, Borbély Csaba, Virág Márta - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A temporális lebeny epilepsziával (TLE) társuló epizodikus memória- és nyelvi feldolgozási zavarok széles körben vizsgált és viszonylag jól ismert kapcsolatok. Az elmúlt évek klinikai vizsgálatai alapján ugyanakkor az is nyilvánvalóvá vált, hogy TLE-ben és a temporális lebeny műtétek alkalmával nemcsak az epizodikus memória és a nyelvi-szemantikus rendszerek sérülhetnek, hanem egyéb kognitív funkciók is, mint pl. a munkamemória, vagy a figyelem- és exekutív rendszer egyes folyamatai. A munkamemória és a TLE kapcsolatának vizsgálata azért is kap kitüntetett szerepet ebben, mert a munkamemóriát sokan az információ egyfajta átmeneti tároló rendszerének tartják, amelyből később megtörténik a medio-temporális lebeny által közvetített konszolidáció és átalakítás egy, a hosszú távú tárolásra is alkalmas, stabilabb reprezentációvá. A hosszú távú memóriával való kapcsolata által a munkamemória klinikai jelentősége nagymértékben felértékelődik TLE-ben, mivel ennek zavara kihathat az epizodikus memória rendszerek működésére is. TLE-ben, a munkamemória zavarok kialakulásáért felelős klinikai és patológiai háttér ugyan még nem teljesen ismert, jelenleg 3 tényező szerepét hangsúlyozzák, ezek: a magasabb rohamgyakoriság/korai indulás, a rohamindulás oldala (bal TLE) és a hippokampális szklerózis (HS). Többen azonban megkérdőjelezik, hogy a munkamemóriateljesítmény-csökkenés hátterében TLE-ben valóban a temporális lebeny sérülése áll-e vagy maga az epilepsziás tevékenység (pl. rohamterjedés, interiktális aktivitás) zavarja meg egyéb, extra-temporális (pl. frontális és parietális), kérgi területek működését (Herman és mtsai., 2006, 2007). Hasonlóképpen, nincs teljes konszenzus a figyelmi-exekutív funkciózavarok jelenlétének magyarázataiban sem, de valószínűsíthető, hogy a rohamgyakoriság, a korai rohamindulás vagy a gyógyszeres kezelés meghatározó szerepet töltenek be a figyelmi zavarok kialakulásban TLE-s betegeknél. Viszonylag kevés vizsgálat foglalkozott eddig a munkamemória és exekutív funkciókban bekövetkező változásokkal temporális lebeny műtétet követően, az eredmények pedig gyakran ellentmondásosak. Jelen vizsgálatunk célja feltérképezni a temporális lebeny műtétek funkcionális következményeit ezekben a kognitív funkciókban és azonosítani az ezeket meghatározó klinikai és patológiai tényezőket. Közel 100 TLE-s beteg műtét előtti és utáni vizsgálati eredményeit dolgoztuk fel, melyben a munkamemóriát a számterjedelem feladattal és a Corsi- teszttel, a figyelmi és exekutív funkciókat pedig a Stroop CWT-el, valamint a d2 és d2-R tesztekkel vizsgáltuk. Az előadásban a feldolgozás legfontosabb eredményeit ismertetjük.

Kulcsszavak: temporális lebeny epilepszia, műtét, munkamemória, figyelmi-exekutív funkciók

Klinikai fejlődés-neuropszichológiai vizsgálatok benignus centrotemporális epilepszia diagnózis esetén.

Gergev Gyurgyinka, Szabó Léna, Herczegfalvi Ágnes - SE II. Gyermekgyógyászati Klinika

A gyermekkori epilepsziák a fejlődésben lévő megismerő rendszert természetük és megjelenési életkoruk szerint eltérően befolyásolják (Kálmánchey 2000). A benignus centrotemporális epilepszia (BCTE) egy jóindulatú gyermekkori epilepsziatípus, amelyet a halántéklebény mediális területeinek kóros izgalmi állapota jellemez. Az epilepsziás fókusz lateralizációjától függően egyes kognitív funkciók fejlődése érintett lehet. Bal féltelkei lokalizáció során nyelvhasználati zavar jelenhet meg (gyakori az olvasási zavara). A BCTE gyógyszerelésre jól reagál, a betegek többségénél az epilepsziás működészavar a serdülőkor végére megszűnik. Klinikánk Neurológiai Osztályán a frissen diagnosztizált betegek kognitív-profil vizsgálatát végezzük. A betegpopulációban végzett ilyen jellegű vizsgálatok segítségével igyekszünk feltárni az életkorban átlagostól elmaradó, éretlen vagy atipikusan fejlődő kognitív területeket. A betegeinkkel végzett utánkötéses vizsgálatok pedig az egyéni terápiás terv, kognitív fejlesztési terv meghatározásában, esetleg időközbeni módosításában nyújtanak nagy segítséget. Előadásunkban az elmúlt 3 évben szerzett tapasztalatainkat, eredményeinket foglaljuk össze.

Kulcsszavak: benignus centrotemporális epilepszia (BCTE), kognitív profil, nyelvhasználati zavar

Az alvási orsók szerepe a memória konszolidációban temporális lebeny epilepszia esetén

Virág Márta^{1,2}, Horváth Kata^{2,3}, Bódis Róbert⁴, Gombos Ferenc⁵, Fabó Dániel¹, Janacsek Karolina^{2,3}, Németh Dezső^{2,3}

¹ Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia Centrum

² Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

³ MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA

⁴ Magatartástudományi Intézet, Semmelweis Egyetem

⁵ Bölcsészlet –és Társadalomtudományi kar, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Az alvás pontos hatása emlényomaink konszolidációjának folyamatában még mindig nincsen teljesen feltárva. Egészséges populációban az alvás bizonyos paraméterei összefüggésben állhatnak az aznap elsajátított emlényomok hosszútávú rögzülésének mértékével. A kétlépcsős konszolidációs elmélet (Buzsáki, 1989) alapján az emlényomok először ideiglenesen a hippocampusban tárolódnak, majd a tanulást követő éjszakán a lassú hullámú alvás és az alvási orsók közreműködésével hosszútávon is rögzülnek. A korábbi humán vizsgálatok korlátai miatt a hippocampusz működését közvetlenül még csak nagyon kevés kutatásban mérték. Jelen kutatásunkban a hippocampusz és az alvás szerepét vizsgáljuk deklaratív és nem-deklaratív (procedurális) emlékezeti folyamatokban (Peigneux et al., 2001, Smith et al., 2001, Fogel et al., 2007). A kérdésfelvetés és a különleges módszertan miatt a vizsgálati populációnk meghatározásakor a temporális lebeny epilepsziával (TLE) élő személyekre esett a választás. A deklaratív működést egy

szólista tanulási feladattal, a nem-deklaratív (procedurális) folyamatokat probabilisztikus szekvenciatanulási feladattal vizsgálatuk.

A vizsgálatba 12 TLE-s beteget vontunk be, akiknek a standard skalp elektródák mellé foramen ovale (FO) elektróda került beültetésre a parahippokampális régió alá. A betegeket három éjszakán keresztül vizsgáltuk EEG-vel: az első éjszakát az alapvonal meghatározására szántuk; a második este a procedurális tanulási feladatot végezték el másnap reggeli felidézéssel; a harmadik este pedig a deklaratív emlékezetet mérő feladatot, szintén másnap reggeli felidézéssel. A viselkedéses adatokat külön-külön elemeztük, az alváshatás meghatározásához pedig az alvási paraméterekkel korreláltattuk. Az előadás a viselkedéses feladatokon mért teljesítmény és az alvási paraméterek között talált kapcsolat eredményeit igyekszik majd bemutatni.

Kulcsszavak: deklaratív emlékezet, procedurális emlékezet, konszolidáció, alvás, epilepszia

Jó társaságban – Társas fejlődés és társas környezet a korai gyermekkorban

SZ22

Szervező: **Egyed Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

Vitavezető: **Kalmár Magda** – ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Szimpoziumunk a koragyermekkori társas fejlődés és társas környezet kérdéseivel foglalkozik. Bár az előadások eltérő területekről szólnak – vizuális szimbólumok értelmezése, kutya-gyermek interakció, kisgyermeknevelők problémamegoldása, siket gyerekek tudatelmélete –, azt a közös mondanivalónkat erősítik, hogy a társas elme és a társas környezet minél alaposabb feltárása – legyen szó a gyermekről, közvetlen társas környezetéről és annak értelmező szereplőiről – jelentősen járulhat hozzá a koragyermekkori fejlődés jobb megértéséhez.

Az első előadás olyan kísérleteket prezentál, amelyek 3-dimenziós vizuális szimbólumok esetében alkalmaznak egy mentalizációra épülő kísérleti manipulációt, azaz néhány alkalommal explicitté teszik a gyerekek számára a szimbólumot létrehozó személy szándékát. Az eredmények szerint a szimbólumok társas eredetéhez való hozzáférés sikeresebbé teszi a gyerekeket olyan szimbólumok megértésére vonatkozóan is, amelyek esetében a kontextus már nem jeleníti meg az alkotói szándékot. Ez arra mutat rá, hogy a társas fejlődés és a következtében aktiválható értelmezés egy másik kognitív fejlődési területre is hatással bír.

A második előadás a kutya és a gyermek közötti kapcsolattal foglalkozik. Bemutatja, hogy milyen elméleti elképzelések, feltevések vannak az állatasszisztált terápiás foglalkozások társas fejlődésre gyakorolt hatásáról. A terület jelentős és a saját kutatási eredményeinek értékelő áttekintése pedig megmutatja, hogy milyen társas fejlődési mutatókban bizonyítható a fejlődés, mely képességek fejlődéséhez járulhat hozzá a kutyával való kapcsolat az állatasszisztált foglalkozásokon.

A harmadik előadás egy olyan kutatást mutat be, amely a kisgyermeknevelői tapasztalat hatását vizsgálja. Ehhez összehasonlító vizsgálatot végez kvantitatív tartomelemzés segítségével arról, hogy bölcsődében előforduló nevelési probléma helyzetekben laikusok, kisgyermeknevelő szakos hallgatók és dolgozó kisgyermeknevelők milyen stratégiákat alkalmaznak a gyermekek társas problémáinak megoldására, illetve a gyermekek viselkedésének szabályozására. Az eredmények alapján különösen fontos szempontnak látszik, hogy a résztvevők mennyire a másik elméjére hangoltan gondolkodnak a problémamegoldás során. A nevelési problémahelyzetek videóinak elemzésére kidolgozott módszer oktatásban való alkalmazása is ígéretes.

A negyedik előadás a siket gyerekek tudatelméleti kutatásainak átgondolására vállalkozik, három célt megvalósítva: leíró szinten bemutatja a siket gyerekek tudatelméletének fejlődését, majd ezt a leírást elméleti eszközként kezelve keresi a választ a tudatelmélet jelentősebb teoretikus kérdéseire, illetve fontolóra veszi, hogy a fentiek alapján milyen következtetésekre juthatunk a siket gyerekek korai intervenciójára és oktatására nézve. A kérdés aktualitását adja, hogy hazai gyakorlat nagyszabású átalakulás előtt áll, amennyiben a siket gyermekek számára a kétnyelvű oktatás bevezetését tervezi.

Kulcsszavak: korai fejlődés és intervenció, társas fejlődés, vizuális szimbólumok megértése, bölcsőde, kutya-gyerek interakció, siket gyerekek társas fejlődése

Előadások

Csináljam vagy mutassam? A keletkezés kontextusának hatása a vizuális reprezentációk megértésének fejlődésére

Szalai Gerda - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Mivel a vizuális reprezentációk az indirekt ismeretszerzés kiemelt eszközei, megfelelő használatuk elengedhetetlen fejlődési feladatunk. Ahhoz, hogy megértésük mérhető legyen, DeLoache és munkatársai (pl. DeLoache, 1987) olyan paradigmát dolgoztak ki, ahol a szimbólum hordozta információt problémamegoldási helyzetben kell használni. Számos kutatásban igazolták, hogy a képi információt már a 2,5 évesek (pl. DeLoache, 1991), a háromdimenziós modellekről leolvashatót pedig már a 3 évesek is megfelelően használják fel egy tárgy megtalálásához. Több próbálkozás történt a teljesítmény korábbi életkorban való facilitálására (pl. DeLoache és Sharon, 2005), ugyanakkor még mindig keveset tudunk a megértés lehetséges közvetítő tényezőiről. Mivel más jellegű kutatások abba az irányba mutatnak, hogy a vizuális szimbólumok megértésének kulcsa a szimbólumot életre hívó humán szándék értelmezése (pl. Preissler és Bloom, 2008), Egyed és Szalai (2016) olyan társas facilitációt dolgozott ki a kép alapú keresési helyzet elé, ahol gyerekek a képek keletkezési kontextusáról közvetlen tapasztalatot szerezhetnek. E rövid facilitáció hatására jelentős teljesítményjavulást ért el a kép alapú keresési helyzetben. Feltételezhetjük tehát, hogy a társas kontextus más vizuális reprezentációk megértését is sikerrel facilitálhatja. Hipotézisünk teszteléséhez a modell alapú keresési helyzet elé egy olyan Kísérleti beavatkozást vezettünk be, amelyben a 30 hónapos kisgyermek megfigyelhették, ahogy egy felnőtt elkészíti nekik a céltárgyak kicsinyített mását, majd azonosították a referensét. A Kontroll feltételben ugyanezeket a

tárgyakat párosították kicsinyített másukkal, de azok keletkezési kontextusáról nem kaptak információt. Az 1. kísérletben a társas beavatkozás hatására a kísérleti csoportban jelentős teljesítményjavulást tapasztaltunk a modell alapú keresési helyzetben. Ugyanakkor az elért teljesítményjavulás ellenére az átlagos találati arány elmaradt a korábbi kutatásokban 36 hónapos korosztályban tapasztalttól (pl. DeLoache, 2004). Jóllehet ezekben a vizsgálatokban a keresés megkezdése előtt a résztvevők széleskörű orientációs fázisban vettek részt, ahol a gyerekek a vizsgálatvezetővel közösen a keresési tér elemeit megfeleltették kicsinyített másukkal. Ezért a 2. kísérletben megtartottuk az 1. kísérletben bemutatott beavatkozási fázist, viszont a keresési feladat elé bevezettük a széleskörű orientációt. Bár a széleskörű orientáció hatására nem javult az átlagos keresési teljesítmény, az 1. kísérletben elért teljesítményjavulást a társas beavatkozás hatására sikerrel megismételtük, vagyis a Kísérleti csoport teljesítménye ismét jelentősen felülmúlta a Kontrollcsoportét. A két kísérlet alapján elmondhatjuk, a Kísérleti beavatkozás, amely lehetőséget kínált a szimbólumlétrehozó szándék értelmezésére, és ezen keresztül a replika tárgyak specifikus referensének azonosítására, a 2,5 éves korosztály jobb teljesítményéhez vezet a modell alapú keresési helyzetben.

Kulcsszavak: vizuális szimbólum, társas kontextus, intencionalitás, modell alapú keresési feladat

A kutya-gyermek interakció kisgyermekek társas fejlődésében játszott szerepe

Tóthné Babos Edit - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Előadásomban szeretném röviden összefoglalni azokat a társas fejlődés szempontjából nagyon jelentős területeket, melyek megmutatkozhatnak mind a társállattartás pozitív hatásaiban, mind terápiás szempontból kihasználhatók a gyermekek társas készségeinek fejlesztésére. A társas kompetencia definíció szerint az olyan szocioemocionális és intellektuális készségek és szükséges viselkedési formák birtoklása, melyek lehetővé teszik, hogy a társadalom részeként sikeres legyen az ember (Owens és Johnston-Rodriguez, 2010). Ezeknek a készségeknek a kialakulásában és a megfelelő viselkedési formák elsajátításában nagy segítség tud lenni a társállattal való rendszeres interakció.

Kommunikációs készségek fejlesztése: Egy állat egyértelmű jelzéseivel segít a gyermeknek megtanulni, hogy milyen viselkedés engedhető meg egy másik élőlény felé és mi az, ami nem tolerálható. Legtöbbször az állat csakúgy, mint a kölykeinél, egyszerű figyelemmegvonással bünteti a gyermek helytelen viselkedését, ha túl durva, stb. Ennek az a nagy előnye, hogy a gyermek fizikai és pszichés sérülés nélkül jön rá, hogy milyen viselkedéssel közelítsen az állat felé ahhoz, hogy az általa jutalomnak érzékelt kapcsolat megmaradjon.

Önbizalom, önértékelés: Szintén nagyon fontos szerep, hogy az állattal való szocializáció felkészít az emberi közeg elvárásaira is, a gyermek magabiztosabban tud mozogni a szociális közegben, vannak elképzelései arról, hogy milyen viselkedésminták nem elfogadhatók.

Proszociális viselkedés, empátia: Az állatokkal való empátiának transzfer hatása van az emberekkel való empátiára is (Ascione, 1992). Magasabb szintű proszociális viselkedést is produkálnak az állattartó gyerekek. Ebben azonban nem az állat tulajdonlásának, hanem az állathoz való kötődésnek van szerepe (Poresky et al., 1987; Vidovic et al., 1999). Kevesebb agresszióról és jobb társas beilleszkedésről számoltak be (Kortschal és Orthbauer, 2003). A gyermekek állatokkal kialakított kapcsolati mintázata követi az emberekkel való kapcsolat fejlődés menetét (Esposito et al., 2011).

Vizsgálatainkban csoportos kutyaterápiás foglalkozások videófelvételeit elemeztük. Több csoport több éven átívelő foglalkozásainak adatait szeretném bemutatni annak alátámasztására, hogyan használható a kutya-gyerek interakció a gyermekek társas készségeinek fejlesztésére terápiás közegben, valamint hogyan lehet a kutyaterápiás foglalkozások előnyös hatásait kötődéseméleti keretbe ágyazottan szemlélni és alkalmazni további protokollok kialakításakor.

Kulcsszavak: ember-állat kapcsolat, kutya-assisztált terápia, társas készségek, kutya-gyerek interakció, kommunikációs készségek

Bölcsődei VIP – Videós Interjú Problémahelyzetekről

Gyöngy Kinga - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér: A közhiedelem és a kezdő kisgyermeknevelők betanításának magyar bölcsődei hagyománya szerint a tapasztalt kisgyermeknevelők hatékonyabbak a kisgyermek viselkedésének szervezésében. A szakirodalom alapján azonban úgy tűnik, a tapasztalat nem garantálja a gondozás-nevelés minőségét (Kontos, Wilcox-Herzog 2003; Wilcox-Herzog, 2004; Thomason, La Paro, 2009).

Célkitűzés: A tipegők szocializációjában gyakoriak a viselkedésirányítási epizódok (Hoffman, 1975; Bayer, Whaley, May, 1995). Ezek az epizódok a felnőttel való kapcsolat elromlásának lehetséges momentumai. Olyan eljárást dolgoztunk ki – ez a bölcsődei VIP –, mely a viselkedésirányítási szekvenciák leírását lehetővé teszi, akár tapasztalatlan személyek esetén is, a gyermekek sérülésének veszélye nélkül. A helyzetelemzésben adott válaszok kvantitatív tartalomelemzésével a tapasztalat és a viselkedésirányítási stratégiák közti kapcsolatot keressük.

Módszer: A bölcsődei VIP interjú során 10 videórészletet mutatunk, melyekben bölcsődéskorú gyermekek szerepelnek potenciálisan beavatkozást igénylő helyzetekben (összevesznek egy játékon, egyikük megeszi a homokot stb.). Vizsgálati személyeink kisgyermeknevelési tapasztaltukban különböztek egymástól. Négy csoporttal végeztük el az interjút: laikusokkal (N=20), másodéves kisgyermeknevelő szakos hallgatókkal (N=49), már dolgozó, de még kezdő kisgyermeknevelőkkel (N=32; 4 hó-2,5 év munkatapasztalat) és sokéves munkatapasztalattal rendelkező kisgyermeknevelőkkel (N=32; min. 8 év munkatapasztalat). Arra kértük válaszadóinkat, mondják el, mit tennének vagy mondanának, ha kisgyermeknevelőként lennének jelen abban a helyzetben, melyről a videórészletet megtekintették. A válaszokat kvantitatív tartalomelemzéssel elemeztük, MAXQDA12 (VERBI GmbH) szoftver segítségével.

Eredmények: Eredményeink szerint a problémahelyzetek videós interjúja a tapasztalatlan válaszadók és a dolgozó kisgyermeknevelők közt differenciál. A hallgatók és a laikusok csoportjaiban alacsonyabb a helyzetmegoldási ötletek száma és varianciája, mint a dolgozó mintákban, ahol a válaszok a helyzet kívánalmainak megfelelőek. Válaszadói típusok leírására is kísérletet teszünk.

A vizsgálat érdeme egy olyan kódrendszer létrehozása, mely bölcsődei csoportokban zajló kisgyermeknevelő-gyermek interakciók videófelvételeinek kódolására is alkalmas. Ennek révén ellenőrizhető, hogy a problémahelyzetekben a gyermekeknek való mentális állapotulajdonítás (mind-mindedness) összefügg-e a valós interakciós helyzetben megmutatkozó szenzitivitással (de Kruif, McWilliams, Ridley, Wakely, 2000).

Konklúzió: Kifejlesztettük a Bölcsődei VIP módszert a kisgyermeknevelői viselkedésirányítási stratégiák leírására. Írtunk egy kódkönyvet, mely a módszer önálló használatát és a módszerrel való tanulást lehetővé teszi. Ezzel a kiegészítéssel a módszer a kisgyermeknevelő képzésbe jól beépíthető, kipróbálásának első tapasztalatai biztatóak.

Kulcsszavak: kvantitatív tartomelemzés, bölcsődei kisgyermeknevelés, viselkedésirányítás, videós helyzetelemzés

Mondjam vagy mutassam? – A siket gyerekek tudatelméleti kutatásainak lehetséges elméleti és gyakorlati következtetései

Egyed Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évtizedekben érdekfeszítő elméleti vita bontakozott ki a tudatelmélet – mind ontogenetikus, mind filogenetikus – fejlődésével kapcsolatban, amely diskurzusban a fejlődépszichológia több klasszikusnak nevezhető kérdése kapcsolódik egymásba. Többek között fontos kérdés, hogy milyen szerep jut a veleszületett képességnek és a környezetnek, milyen területspecifikus és/vagy területáltalános működés(ek)e(k)t kell feltételeznünk az elmeolvasás hátterében, mit nyerünk, ha megkülönböztetjük az implicit és explicit tudatelméleti működést, illetve hogyan lehet értelmezni e kétféle tudatelmélet feladatból származó fejlődési adatokat.

A területen érvényesülő fejlődépszichopatológiai megközelítésnek köszönhetően jelentős szerephez jutnak az atipikus fejlődéssel foglalkozó összehasonlító vizsgálatok. Ezen belül a siket gyerekek tudatelméletének vizsgálata is komoly elméleti érdeklődésre tart számot. Annál is inkább, mert sajátos vizsgálati lehetőségeket teremt azzal, hogy több szempontból is meglehetősen heterogén populációról van szó (pl. a siketség oka, kezdete, lehetséges értelmezése (orvosi, emberi jogi), a szülők hallási állapota és siket kultúrával való kapcsolata, lehetséges orvosi és/vagy technológiai beavatkozások és eszközök, oktatás módszertana, stb. szempontjából). Ugyanakkor az elméleti kérdések mellett, a siket gyerekek fejlődése és oktatása számos égetően fontos gyakorlati kérdést is felvet külföldön és itthon egyaránt.

Az elméleti kérdéseket és empirikus kutatásokat áttekintő előadás három célt tűz ki: Egyrészt, annak bemutatására vállalkozik, hogy leíró szinten milyen fejlődési kép rajzolódik ki a siket gyerekek tudatelméletének fejlődéséről, összehasonlítva a heterogén

populáció bizonyos csoportjait, illetve hogy ezek az eredmények mit jelenthetnek a társas működés szempontjából, milyen hétköznapiakban jelentkező nehézségeket magyarázhatunk velük. Másrészt, az előadás fontolóra veszi, milyen válaszokkal és értelmezési lehetőségekkel szolgálnak ezek az összehasonlító vizsgálatok, ha a fent említett kérdésekben elméleti eszközként kezeljük őket. Különös tekintettel a legújabb vizsgálatokra, melyek szerint az – explicit teszteken régóta kimutatott késés mellett – az implicit tudatelmélet teszteken is eltérő fejlődést mutatnak a halló szülők siket gyerekei. Harmadrészt, a fentiekben kirajzolódó kép egyben annak átgondolására is késztet, hogy mit jelent mindez a siket gyerekek korai intervenciója és oktatása szempontjából. Mivel a hazai gyakorlat nagyszabású átalakulás előtt áll – elsősorban a nyelv szempontjából, amennyiben a kétnyelvű oktatás bevezetését tervezi –, érdemesnek látszik ezt a kérdést egy olyan fejlődési keretben megvizsgálni, amelyben végiggondoljuk a siket gyerekek korai nyelvi, kommunikációs és társas környezetének sajátosságait, illetve ezek lehetséges hatásait a fejlődésre.

Kulcsszavak: siket gyerekek fejlődése, tudatelmélet, a korai nyelvi és társas környezet, korai intervenció és oktatás

Az elektrodermális aktivitás, mint biomarker

SZ23

Szervező: **Székely Anna** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az ELTE Pszichogenetikai Kutatócsoportjának legújabb, témáikban igen szerteágazó kutatásai az elektrodermális aktivitás mintázatát használják fel, mint modern, biometria ujjlenyomatokat. Az első előadásban ez a mutató az addikciós kulcsingerek hatását méri, ebben a vizsgálatban azt vizsgáltuk, hogy egyes addikciós kulcsingerek mennyiben rontják dohányzók, illetve nem dohányzók memóriateljesítményét. A második előadás arra hívja fel a figyelmet, hogy laterális különbségek lehetnek a két kézen mért elektrodermális válaszokban. A harmadik előadás az elektrodermális aktivitással kapcsolatban nagy hagyományokkal rendelkező tagadás, a nyerési, illetve a veszteségi helyzet életkori különbségeire mutat rá. Végül az utolsó, pszichogenetikai előadásban azt mutatjuk be, hogy e hullámtermészetű biomarker hogyan járul hozzá az egyének közötti öröklött különbségek feltárásához. A szimpózium egyértelmű tanulsága az, hogy az elektrodermális aktivitás mintázata egyedi, ugyanakkor életkori, illetve helyzetspecifikus sajátosságokat is mutat. A szimpózium fontos célja, hogy a pszichológia változatos kutatási és alkalmazott területéhez kapcsolódó ötleteket gyűjtsön további együttműködésekhez, ezért az előadásokat átfogó megbeszélés követi.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, biomonitor, kognitív pszichológia, lateralitás, fejlődéslélektan, pszichogenetika

Előadások

Addikciós kulcsingerek hatása a memória-teljesítményre

Kótyuk Eszter^{1,2,3}, Bircher Julianna^{3,2}, Székely Anna², Zsolt Demetrovics², Janet Duchek⁴, David Balota⁴

¹ Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

² Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

³ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

⁴ Pszichológia Tanszék, Washington University

Baxter és mtsai 2001-ben kimutatták, hogy a rendszeres dohányzók cigizés közben hasonlóan gyorsan reagálnak hangingerekre, mint a cigaretta nélküli alaphelyzetben. Ugyanakkor a dohányzás tettetése jelentősen rontja kognitív teljesítményüket. Nem dohányzóknál a dohányzás, vagy annak tettetése is jelentős kognitív erőforrásokat igényelt. További vizsgálataik szerint ezek a kognitív költségek nem a nikotinfüggők sóvárgásának tudható be.

Jelen vizsgálatban arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon más kognitív folyamatokban is tetten érhető-e ez a hatás, például a memóriefunkciókban is kimutathatóak-e hasonló különbségek, illetve hogy a dohányzással kapcsolatos, de nem viselkedéses ingereknek is van-e ilyen hatása.

A kísérlet során a résztvevőktől egy-egy 20 elemű szólista memorizálását kértük először alaphelyzetben, majd a szavak között rövid ideig (30ms) bemutatott dohányzással kapcsolatos képek mellett, végül pedig a dohányzás tettetése mellett. A memória teljesítményt szabad felidézési helyzetben teszteltük minden blokk után. Folyamatosan regisztráltuk a személyek elektrodermális aktivitását és minden feladat után tettünk fel kérdéseket a sóvárgásra vonatkozóan. A vizsgálatban közel 200 fiatal felnőtt vett részt.

Eredményeink jól illeszkednek Baxter és munkatársainak eredményeihez. Igazoltuk, hogy mind dohányzóknál, mind pedig nem dohányzóknál rosszabb a dohányzás tettetése közben kódolt memóriateljesítmény. Azt is kimutattuk, hogy ennek a dohányzás félbehagyása, azaz gátlása dohányzóknál nagyobb kognitív forrásokat vesz igénybe, mint nem dohányzóknál. Szemben a korábbi eredményekkel, a dohányzó személyek rosszabb teljesítménye úgy tűnik, hogy a sóvárgásnak tudható be. Eredményeink alapján a szavak között rövid ideig vetített képek mindkét csoportban rontják a teljesítményt, ám a semleges ingerekhez képesti költség a dohányzással kapcsolatos ingerek esetében nagyobb volt a dohányzóknál, mint a nem dohányzóknál. A felvett elektrodermális aktivitásmintázatok tervezett elemzése ezen folyamatok további érdekes biometriaire mutathat rá.

Jelen munkát a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja, az K-100-845 számú NKFIH-pályázat, az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja és a Molekula Alapítvány is támogatta.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, addikciós kulcsinger, szólistatanulás, memória kódolási folyamatok biometriaire mutatói

Kétbalkezes elektrodermális aktivitás?

Zimonyi Szabolcs, Kasos Krisztián, Székely Anna - Eötvös Loránd
Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

Az idegrendszerünk szomatikus és vegetatív alrendszerekre bontható fel. Kutatásunkban a főként szimpatikus vegetatív idegrendszeri folyamatok egy specifikus biometriai mutatójával foglalkoztunk. A szimpatikus idegrendszer aktivációja változatos élettani folyamatok megnyilvánulása és okozója, veszélyt jelző, valamint izgalmi helyzetekben lép működésbe.

Az előadás az elektrodermális aktivitás (EDA) mérésének sajátosságaira fókuszál. Izgalmi helyzetben hasonlítjuk össze a jobb és a bal kézen egy időben mért EDA értékeket. A laterális különbségek témaköre azért érdekes és fontos, mivel a szakirodalomban egyelőre erősen alulreprezentáltak az ilyen irányú vizsgálatok. Tény, hogy anyagi és emberi korlátok miatt az esetek jelentős hányadában nem is lehet mindkét kézen mérni. A szakirodalomban közmegegyezés alakult ki az EDA nemdomináns kézen történő mérésére, ám az egyéni és személyközi különbségek miatt a csak egy kézen történő rögzítés pontatlan adatokat eredményezhet. Picard és mtsai. 2016-ban bevezették a „Többféle Arousal Elmélet” (Multiple Arousal Theory) fogalmát, mely feltételezi, hogy a test két oldalának aszimmetriája megmutatkozik az EDA-ban is. Kimutatták, hogy fokozott érzelmi helyzetekben a jobb kéz erőteljesebb elektrodermális aktivitást mutat.

Az elektrodermális aktivitás rögzítésére a mutató és középső ujjak ujjperceire helyezett Obimon (obimon.com) eszközt használtunk. Az adatfelvétel és adatfeldolgozás a 2016/17-es tanév őszi és tavaszi féléveiben zajlott, az ELTE Pszichológiai Intézetének Pszichogenetikai Kutatócsoportjával együttműködve. A következő kísérleti elrendezéseket alkalmaztuk: az első, feltáró jellegű vizsgálatban a Bűnös Tudat Teszthez hasonló elrendezésben mértük az elektrodermális aktivitás időbeli változásait mindkét kézen, összehasonlítva azokat.

Tagadás után mindkét kézen szignifikáns változást mértünk az idő függvényében ($p=0,007$), nőtt az EDA. Azonban bal kézen erőteljesebb volt ez a változás ($p=0,039$). A második kísérletben, már különböző agyféltekék aktivációját kíséreltük meg, miközben mindkét kezükön mértük az EDA-t. Picard és mtsai.-hoz hasonlóan kimutattuk, hogy a két kéz elektrodermális aktivitása nem azonos fokozott érzelmi helyzetben. Ugyanakkor az itt bemutatott eredmények ellentétes domináns kezét állapítanak meg. Úgy tűnik, hogy érdemes tehát foglalkozni az elektrodermális aktivitás laterális eltéréseivel. Vizsgálataink korábban még nem ismert pszichofiziológiai jellegzetességekre is rámutathatnak.

A kutatás támogatója a K-100-845 számú NKFIH-pályázat.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, bőrvezetés, Obimon, lateralitás

Az elektrodermális aktivitás életkori sajátosságai tagadási helyzetben

Gönye Bianka¹, Kótyuk Eszter^{2,1}, Székely Anna¹

¹ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

² Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

Az elektrodermális aktivitás biometrai mutatóként használható érzelmi állapotok kutatása során. Korábbi eredmények alapján az elektrodermális aktivitás mintázatában jellegzetes életkori különbségek figyelhetők meg. Egy longitudinális vizsgálat (Gao és mtsai, 2007), mely akusztikus ingereket használt, a következő eredményt kapta az életkor és az elektrodermális aktivitás mintázatának kapcsán: az elektrodermális aktivitás alapszintje 3-8 éves kor között az életkor előrehaladtával csökken. Egy további vizsgálatban gyerekek és fiatal felnőttek elektrodermális válaszait tesztelték hangingerekre (Venables és Mitchell, 1966) és ők is jellegzetesen eltérő mintázatot írtak le. Gavazzeni és munkatársai (2008) 20-30 évesek és 70-80 évesek elektrodermális aktivitását elemezve azt az eredményt kapták, hogy az idősebb korosztálynál alacsonyabb elektrodermális aktivitás figyelhető meg a semleges és negatív hatású képek bemutatásakor.

Ugyanakkor saját, korábbi eredményeink alapján (Gönye, Kótyuk, Székely, 2016) nem találtunk szignifikáns különbséget kisiskolás és fiatal felnőttek váratlan hangingerre adott elektrodermális aktivitás válaszai között. Ezért az elektrodermális aktivitás mintázatát további, komplex ingerek bevonásával vizsgáltuk tovább, óvodás, kisiskolás és fiatal felnőtt életkori csoportok bevonásával. A résztvevők egy játékos feladatban vettek részt, mely során a személyeket tagadásra kértük egy játékos „itt a piros, hol a piros” jellegű feladat során.

Az itt bemutatott előadásban elsősorban olyan eredményeket mutatunk be, melyek a tagadás, a nyerés, illetve a veszteségi helyzet életkori különbségeire mutatnak rá. Megjelölhető-e például az az életkor, melyet követően a tagadást jellegzetes elektrodermális válasz követi. Milyen egyéni különbségek mutatkoznak meg e feladatokat kísérő elektrodermális válaszokban, és ezek mennyire konzekvensek? Eredményeink közelebb vihetnek az elektrodermális aktivitás, mint a pszichológia és más tudományterületeken használt biometriai jel életkori sajátosságainak pontosabb megértéséhez.

Jelen munka az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, életkor, tagadási helyzet

Amikor a hosszú élet génje akcióba lendül...

Bircher Julianna^{1,2}, Kótyuk Eszter^{3,2}, Cserjési Renáta², Fülöp Márta^{2,4}, Gönye Bianka², Vereczkei Andrea⁵, Rónai Zsolt⁵, Sasvári Mária⁵, Varga Katalin², Székely Anna²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

³Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

⁴Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

⁵Semmelweis Egyetem, Orvosi Kémiai, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet, Budapest

A DRD4-VNTR dopamin receptor gén 7-szeres ismétlődésű változatát a szakirodalomban gyakran emlegetik „kaland-génváltozatként”, melynek alapja az újdonságkeresés temperamentum dimenzióval kapcsolatos asszociáció egy korai vizsgálat alapján (Ebstein és mtsai, 1996). Ugyanakkor az elmúlt húsz év kapcsolódó kutatási eredményeinek metaanalízise nem igazolta ezt a kapcsolatot (Munafo 2008). Egy amerikai munkacsoport (Grady és mtsai, 2013) és saját kutatócsoportunk (Szekely és mtsai, 2016) eredményei szerint ez a génvariáns a megnövekedett élettartamban is szerepet játszhat: az idősebbeknél gyakoribb volt a 7-es génváltozat a fiatalabbakhoz képest.

De vajon milyen közvetítő tényezőkön keresztül valósul meg a 7-es allél és a hosszú élettartam összefüggése? Az itt bemutatott munkában olyan pszichológiai, fiziológiai és életmód-tényezőket vizsgáltunk, amelyek feltételezhetően közvetíthetnek ebben a kapcsolatban. Több száz személytől gyűjtöttünk DNS-mintát és kérdőíves adatokat, és ezeken pszichogenetikai asszociáció elemzéseket végeztünk, egyes esetekben a környezeti tényezők hatásait is megvizsgálva.

Eredményeink alapján a 7-es allélt hordozók alacsonyabb BMI indexszel ($p=0,009$) jellemezhetők, mint a 7-es allélt nem hordozók. Míg a 7-es allélt hordozó férfiak hiperversengőbbek, addig a 7-es allélt hordozó nők kevésbé hiperversengőek, mint a 7-es allélt nem-hordozó nők vagy férfiak (nem x gén interakció: $p=0,006$). Korábbi eredményeink alapján a 7-es allélt hordozók impulzivitása alacsonyabb (Varga, 2012), illetve hosszú és unalmas kognitív feladatokban lassabban válaszoltak (Szekely, 2011). Ugyanakkor, legújabb vizsgálataink arra utalnak, hogy ez a 7-es allélt hordozókra jellemző deficit a kognitív teljesítményben megszűnik, ha a feladat sikeres megoldásáért a személyek jutalmat kapnak. Ugyanakkor a feladat közben mért elektrodermális aktivitás, mint fiziológiai marker arra utal, hogy a 7-es allélt hordozók ezt a teljesítmény-növekedést komoly erőfeszítés árán érik el, míg a 7-es allélt nem hordozók számára hasonló teljesítmény elérése nem okoz arousal növekedést (helyzet x gén interakció: $p=0,049$).

Eredményeink tehát arra mutatnak rá, hogy a DRD4-VNTR gén 7-es allélja számos alapvető tulajdonság háttérben detektálható genetikai faktor. Ezek az összefüggések jól illeszkednek egymáshoz, azonban ellentmondanak a „kalandkereső génváltozat” elképzelésnek. Feltételezhető, hogy ez a génváltozat a környezetet adta kihívásokra mutatott viselkedéses válaszok alakításán keresztül hat az élettartamra.

A jelen munka az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-2 és ÚNKP-16-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásaival készült. További támogatóink: a

Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja, az K-100-845 számú NKFIH-pályázat és a Molekula Alapítvány.

Kulcsszavak: élettartam, dopamin, DRD4-VNTR 7, viselkedés, genetika, környezet

A személyes és közösségi fejlődés a munkában: helyek és kapcsolatok

SZ24

Szervezők: **Martos Tamás** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Matuszka Balázs - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Sallay Viola** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A munkahely fogalma sok szempontból átalakulóban van a modern társadalomban. Egy valami azonban változatlan: a munkahely nem csak a munka helye, hanem pozitív és negatív érzelmeké, személyes és kapcsolati élményeké is. A szimpóziumon ezért folytatjuk annak az SZTE és PPKE közötti kutatási együttműködésnek a bemutatását, melyet a 2016-os Nagygyűlés egyik szimpóziumán kezdtünk ismertetni "Munka és jóllét: értelem, érzelmek és kapcsolatok" címmel. Egy vegyes módszertannal (mixed method) készülő kiterjedt kutatás adataiból mutatunk be eredményeket, melynek témája a munkahelyi jóllét feltételeinek és folyamatainak meghatározása. A kutatás alapvető megközelítése leginkább a "Niche construction theory" (pl. Laland, Boogert, & Evans, 2014) és a Kapcsolati Tudomány (relationship science; Reis, 2007, Finkel és Simpson, 2015) elméleti kereteiben helyezhető el.

A szimpózium eredményeinek empirikus alapját egy közel 2800 felnőtt magyar munkavállaló online megkérdezésén alapuló kutatás jelenti. Az adatfelvételt kvalitatív adatfelvételi eljárásokkal együtt végeztük (mixed method, azaz kevert módszertanú megközelítés), melynek legfontosabb eszköze a Munkahely Érzelmi Térképe eljárás. Alkalmazzuk továbbá a Személyes Tervek Kérdőív munkahelyi környezetre adaptált változatát, és további motivációs és jóllét-kérdőíveket is. Ezeknek az adatoknak az alapján a szimpózium előadásai azt a kérdést járják körül, hogy a munkahely szociofizikai realitása hogyan van kapcsolatban az egyéni és közösségi jólléttel és fejlődéssel.

Matuszka Balázs és munkatársai a társas támogatás, különösen az autonómia biztosításának és a kontrolláltság észlelésének a szerepét elemzik a munkahelyi jól működés és pozitív érzelmi tapasztalatok szempontjából.

Sallay Viola előadásában bemutatja a Munkahely Érzelmi Térképe eljárás kutatási alkalmazásának elméleti hátterét és módszertanát.

Lukács Krisztina és munkatársai ismertetik a Munkahely Érzelmi Térképe eljárás segítségével nyert kvalitatív adatok és a kvantitatív adatbázis profiljainak együttes elemzését.

Végül Martos Tamás és munkatársai a munkahelyi személyes tervek társas ökológiáját elemzik, összekapcsolva a Személyes Tervek Kérdőív elemzésével nyerhető motivációs profilok jellemzőit és a Munkahely Érzelmi Térképe eljárás kvalitatív adatait.

Kulcsszavak: munkahelyi jóllét, kapcsolati tudomány, autonómia, hivatás, Munkahely Érzelmi Térképe interjú

Előadások

Munkahelyi társas léggör: az autonómia-támogatás szerepe

Matuszka Balázs, Martos Tamás, Nagy Alexandra, Csuka Sára Imola, Hódos Eliz, Pálffy Patrik, Sallay Viola - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, SZTE BTK Pszichológiai Intézet, PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az Öndetermináció elméletének egyik fontos alkalmazási területe a munkahelyi motiváció vizsgálata. Az Öndetermináció elmélete szerint a főnök(ök), illetve a kollégák részéről megtapasztalt autonómia támogatás pozitív, míg a kontroll tapasztalata negatív hatással lehet a motivációra és tágabb értelemben a munkával kapcsolatos jóllétre is. A konstruktm vizsgálatára fejlesztették ki az Érzelmi Támogatás Kérdőívet (Emotional Support Scale, ESS, Mageau and Moreau, 2013), melyet kutatócsoportunk fordított magyarra.

Célok: Jelen kutatás célja az ESS magyar változatának alapvető pszichometriai vizsgálata, valamint az ESS révén mérhető támogatás és a munkával kapcsolatos további jellemzők (értelem, hivatástudat, munkával való elégedettség) közötti összefüggések feltárása magyar mintán.

Módszerek: A SE és a PPKE BTK közös kutatásában összesen közel 2800 főből álló, főállásban munkatevékenységet végző felnőtt vizsgálati személyt tartalmazó vizsgálati minta került kialakításra. Jelen kutatás során az ESS hosszú és rövid változatának eredményei kerültek felhasználásra.

Elemzés és eredmények: Az elemzések során az ESS pszichometriai mutatói megfelelőek voltak. Mind a főnök(ök)től, mind a kollégák részéről megtapasztalt autonómia támogatás pozitívan jelezte előre a munkával való elégedettség és jóllét különböző indikátorait. Az eredmények függetlenek voltak a válaszadó nemétől, életkorától, továbbá egyformán érvényesnek bizonyultak a közszférában és a vállalkozási szférában dolgozók esetében is.

Kulcsszavak: Öndetermináció elmélete, autonómia támogatás, munka értelme, elégedettség a munkával

A Munkahely Érzelmi Térképe eljárás kutatási alkalmazása

Sallay Viola, Martos Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A Szegedi Tudományegyetemen általunk fejlesztett Érzelmi Tér-Kép eljárás egy olyan vizuális és verbális elemeket ötvöző módszer, mely feltárja a téri, érzelmi és kapcsolati tapasztalatok rétegeit. Ha a munkahelyre alkalmazzuk, akkor az Érzelmi Tér-Kép eljárás mozgósítja és áttekinthetővé teszi azokat a – konkrét helyekhez, helyzetekhez, kapcsolatokhoz kötődő – érzelmi és kognitív tapasztalatokat, melyek a válaszadóban a munkahelyével kapcsolatban élnek. Így alkalmas a munkahelyi jóllét fejlesztésére és támogatja a személyes fejlődés optimális környezetének kialakítását is. Az előadásban ismertetjük az eljárás elméleti hátterét és alapvető lépéseit.

Kulcsszavak: munkahelyi érzelmek, jóllét, kvalitatív eljárás, módszerbemutató

Hivatás és kapcsolódás a munkában - kvalitatív adatok a Munkahely Érzelmi Térképe eljárással

Lukács Krisztina, Sallay Viola, Polgár Judit, Martos Tamás - SzTE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az Érzelmi Tér-Kép eljárás egy olyan vizuális és verbális elemeket ötvöző módszer, mely feltárja a téri, érzelmi és kapcsolati tapasztalatok rétegeit. A munkával kapcsolatos tapasztalatok egyik fontos, de kevésbé kutatott eleme a hivatástudat és az ennek kialakulásában szerepet játszó folyamatok, valamint ezek szerepe a jóllétben.

Célok: A hivatástudat és az ennek kialakulásában szerepet játszó kapcsolati folyamatok kvalitatív vizsgálata munkavállalóknál.

Módszerek: Munkahely Érzelmi Térképe Interjú, Élet Értelme Kérdőív, Élettel Való Elégedettség Kérdőív, Munka Értelme Kérdőív, Munkával Való Elégedettség Kérdőív, Rövid Elhivatottság Skála. Az interjúk három férfi (25, 27 és 36 évesek) és egy nő (28 éves) interjúalannyal készültek, vegyesen a versenyszférából és segítő szakmák képviselői közül.

Eredmények: Az interjúk kvalitatív elemzése a absztrakt beadásának időpontjában még zajlik. A kvalitatív adatokat összevetjük a kérdőívek eredményei alapján készített egyéni profilokkal.

Kulcsszavak: munkahelyi jóllét, kapcsolati tudomány, Munkahely Érzelmi Térképe

Személyes tervek a kapcsolati térben: személy-orientált elemzések

Martos Tamás, Sallay Viola, Matuszka Balázs - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, SZTE BTK Pszichológiai Intézet, PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A munkával kapcsolatos tapasztalatok fontos forrásai az emberi jóllétnek és fejlődésnek, egyúttal viszont a stressznek és a kihívásoknak is. A személyes célok,

tervek (personal projects, pl. Little, 2007) kutatása segíti a munka szociálökölógiai összefüggéseinek feltárását.

Célok: A személyes tervekhez kapcsolódó tapasztalatok elemzésével betekintést kívántunk nyerni a mindennapi törekvések és a munkahelyi jellemzők közötti illeszkedés mintázataiba és ezek lehetséges következményeibe.

Módszerek és eredmények: Összesen közel 2800 felnőtt magyar munkavállaló töltötte ki a Személyes Tervek a Munkában Kérdőívet. Ennek során egyéni terveiket aszerint értékelték, hogy az mennyire én-kongruens (Sheldon, 2001), illetve mennyire illeszkedik a tágabb munkakörnyezet viszonyaihoz. A tervekkel kapcsolatos értékeléseket személy-orientált megközelítésben, klaszterelemzéssel dolgoztuk fel, és a klasztereket, ahol erre lehetőség volt, összevetettük a Munkahely Érzelmi Térképe eljárással kapott adatokkal. A folyamatban lévő elemzések több karakteresen elkülönülő profilt jeleznek: a) egy „elkötelezett illeszkedő” profilt, ahol a munkával kapcsolatos célok én-kongruensek a személy számára, és illeszkednek a szervezeti környezethez is; b) egy „harcos” profilt, amikor a munkavállaló saját céljait viszonylag én-kongruensnek éli meg, de küzdenie kell azért, hogy egy viszonylag kevésbé illeszkedő szervezeti környezetben meg tudja ezeket valósítani; c) egy „beletörődő” profilt, ahol az egyéni törekvések alárendelődnek a szervezeti céloknak és d) egy „motiválatlan” profilt, amikor a munkavállaló sem saját, sem a szervezete céljaival nem tud jól azonosulni.

Kulcsszavak: személyes tervek, kapcsolati tudomány, jóllét, munka értelem, személy-orientált elemzés

A szexuálpszichológiai kutatások néhány területe, módszerei, lehetősége

SZ25

Szervező: Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A szexuálisan egészséges működés már ősidők óta foglalkoztatja az emberiséget (Schultheiss és Glina, 2010), jelzi ezt az afrodiziákumok máig eleven mítosza (Dalby, 2003). A férfi szexuális diszfunkciók, az erekciós zavar kialakulásának okaival már Hippokratész (Kr. e. 460–375) is foglalkozott: magas előfordulását akkor a gát folyamatos sérülésével magyarázta a túlzott mértékű lovaglás következtében (Schultheiss és Glina, 2010). Szintén ő írta le először a klitoriszt a női szexuális izgalom kiváltásának kulcsfontosságú elemeként (Sadock, 2005). Arisztotelész (Kr. e. 384–322) a női lubrikációt a méhből származónak tekintette, s kiemelte, hogy míg egyes nőknél megjelenik, másoknál azonban nem – igaz, ezt elsősorban a bőrszínnel és a nők feminin-maszkulin jegyeivel hozta összefüggésbe (Korda, Goldstein és Sommer, 2010). Az „orvostudomány hercege”, a híres arab doktor, Avicenna (980–1037) a genitális traktus anatómiáját és fiziológiáját meglehetősen sok hibával azonosította, azonban a szexuális viselkedést – kiemelten a férfi és női orgazmus közötti különbségeket – nagyon alaposan megfigyelte.

Leonardo da Vinci (1452-1519), a reneszánsz kor művésze és gényusa pedig nem csupán a modern orvosi ábrák és illusztrációk reformere volt, de ő írta le először a péniszbe áramló vér mennyiségét az erekció kialakulásának feltételeként (Schultheiss és Glin, 2010).

Szexuálpszichológiai kutatások azóta is zajlanak, s egyre bővülő tárházzal (papír-ceruza tesztek, online kérdőívek, fiziológiai és laboratóriumi mérések, stb.) igyekeznek megbecsülni a szexuális diszfunkciókkal összefüggő faktorokat, egyben a megoldási lehetőséget is kínálják tényezőket.

A szimpózium négy merőben különböző területet mutat be: a műtéti beavatkozás hatása a szexuális életre, a nő saját testének ismerete, mint az orgazmus elérésének feltétele, a serdülők internetes szexoldal-látogatásának következménye szexuális attitűdjükre, valamint a nemi szerepek, szerelem és a szexualitás összefüggését férfiak és nők esetében.

Kulcsszavak: szexuálpszichológia, szexuális egészség, szexuális diszfunkciók

Előadások

A teljes gégeeltávolításon átesett páciensek szexuális életének vizsgálata

Barcsi Beatrix¹, Hevesi Krisztina², Háromi István¹, Gerlinger Imre¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika

²ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A fej-nyaki rosszindulatú daganattal műtött betegek rehabilitációja multidiszciplináris szemléletet igényel. A teljes gégeeltávolításon átesett betegek komplex kezelésének szerves részét képezi klinikánkon a szexualitást érintő problémák feltárása és megoldása is, ugyanis a kutatások szerint a párkapcsolati intimitás és a szexuális elégedettség pozitívan befolyásolja a betegek életminőségét és túlélési idejét. A komplex rehabilitáció megteremtése érdekében összehasonlítottuk a Pécsi Tudományegyetem Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinikáján total laryngectomián átesett betegek és az egészséges, krónikus betegségben nem szenvedő felnőttek szexuális érdeklődését és aktivitását. A kutatásban 122 fő vett részt: 61 teljes gégeeltávolításon átesett páciens (54 férfi, 7 nő) és 61 egészséges, krónikus betegségben nem szenvedő felnőtt (54 férfi, 7 nő). Eredményeink szerint a teljes gégeeltávolításon átesett páciensek 65%-a mutatott érdeklődést a szex iránt, 55%-uk volt elégedett szexuális életével, valamint 31%-uk számolt be valamilyen szexuális problémáról a műtétet követő időszakban. A résztvevők szexuális aktivitását a Derogatis Szexuális Funkció Kérdőív (5 alskála: Szexuális fantázia, Szexuális izgalom, Szexuális viselkedés, Orgazmus, Vágy és kapcsolat) segítségével vizsgáltuk. Mivel az adatok nem követték a normál eloszlást, ezért a statisztikai analízishez nem-paraméteres Mann-Whitney U tesztet alkalmaztunk. A kérdőív eredményei szerint szignifikáns különbség mutatkozott a műtéten átesett betegek és a kontroll-csoport között a Szexuális izgalom ($p<0,0001$), Szexuális viselkedés ($p<0,0001$), Orgazmus ($p<0,0001$) illetve Vágy és kapcsolat alskálákban ($p=0,001$), de nem találtunk eltérést a Szexuális fantázia dimenzióban ($p=0,69$). A nemek vonatkozásában a műtéten átesett

és az egészséges nők között szignifikáns eltérést találtunk a Szexuális Funkció Kérdőív mind az öt alskálájában (Szexuális fantázia: $p=0,03$; Szexuális izgalom: $p=0,01$; Szexuális viselkedés: $p=0,01$; Orgazmus: $p=0,01$; Vágy és kapcsolat: $p=0,01$). A férfiak esetében a Szexuális izgalom ($p<0,0001$), Szexuális viselkedés ($p=0,002$), Orgazmus ($p=0,001$) és Vágy és kapcsolat dimenziójában ($p=0,011$) találtunk szignifikáns eltérést a két csoport tagjai között. Eredményeink tükrében betegeink életminőségének javítása szempontjából kiemelkedő jelentőségűnek tartjuk a rehabilitáció folyamatában a szexuális életet érintő tanácsadást, illetve terápiás megsegítést is.

Kulcsszavak: szexualitás, teljes gégeeltávolítás, komplex rehabilitáció, szexuális aktivitás, életminőség, tanácsadás-terápia

A női orgazmus akadályainak feltárása egy nemzetközi kutatás keretében

Hevesi Barbara¹, Hevesi Krisztina², David Rowland³

¹ELTE PPK Pszichológiai Intézet

²ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

³Valparaiso University, USA

Jelen módszertani összefoglaló egy nemzetközi kutatás keretein belül kialakított szexuálpszichológiai kérdőív fejlesztési folyamatát mutatja be. A mérőeszköz célja a női orgazmus nehézségeinek alaposabb megismerése és mélyebb megértése, amely utat nyithat a női orgazmus zavar (302.73) adekvátabb prevenciója és intervenciója irányába.

A kutatást és egyben a kérdőív kialakítását az a jelenség motiválta, hogy a férfiakkal összehasonlítva – akik esetében a korai ejakuláció a leggyakoribb probléma – a nőknél az elsődleges nehézségek szintén a szexuális válaszciklus orgazmus szakaszában jelennek meg, azonban leginkább az orgazmus elérésének nehézségében manifesztálódnak (Rowland és Kolba, 2016). Az önbevalláson alapuló kérdőív 41 iteme a nők szubjektív véleményére, azaz a számukra fontos tényezőkre kérdez rá az orgazmus elérésének nehézségeivel kapcsolatban a partnerrel való szexuális együttlét és a maszturbáció kontextusában, érintve a fantázia fogalomkörét is.

A kérdések összeállítását David Rowland amerikai kutatócsoportja végezte, s ennek átnézése, kiegészítése volt a magyar kutatók feladata. A kérdőív fordítását „back-translation” módszerrel végeztük. A fejlesztés következő fázisában 2 amerikai (13 nő, 2 férfi, átlagéletkor: 25 év), illetve 2 magyar fókuszcsoportban (I. 13 nő, pszichológushallgatók, átlagéletkor: 20 év; II. 9 nő, egyetemi hallgató, átlagéletkor: 22 év) elemeztük az összeállítás struktúráját, a kérdéseket, a válaszopciókat és a további lehetőségeket. E munkafolyamat tapasztalatai a kérdőívfejlesztés szerves részét képezték. A végső forma elérése után a két különböző formátumú kérdőív szerkesztése következett: papír-ceruza alapú, illetve online felületen alkalmazott.

A nőkben végbemenő szexuális válasz orgazmus periódusa komoly feladat elé állítja a kutatókat, ugyanis e jelenség vizsgálata, „mérése” és ezáltal pontosabb megértése igen problémás terület (Levin, 2011; Prause, 2011). A nemzetközi kutatócsoportunk által fejlesztett kérdőív ennek a nehézségnek a leküzdését célozza, amely egyben

nagymértékű gyakorlati haszonnal párosul, mind a kutatások, mind pedig az alkalmazott szexuálpszichológia esetében.

Kulcsszavak: szexuális egészség, női orgazmus, fókuszcsoport, párkapcsolat, maszturbáció

Pornográf tartalmak észlelt realitása serdülő fiúk körében

Csonka Balázs¹, Hevesi Krisztina²

¹Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A pornográf tartalmak fogyasztásának direkt hatásai mellett napjainkban egyre növekvő tudományos figyelem irányul az indirekt hatások feltárására és a közvetítő változók azonosítására. Peter és Valkenburg (2006) szintén serdülőkkel végzett vizsgálatukban a pornográf tartalmak észlelt realitását mediátor változóként azonosították a pornófogyasztás gyakorisága és a fogyasztók szexualitással kapcsolatos attitűdjei között. Az itt bemutatásra kerülő kutatás azt vizsgálta, hogy a szülőkkel való kapcsolat minősége; a szülőkkel folytatott nyílt kommunikáció a szexualitásról mint háttértényezők, hogyan befolyásolhatják az észlelt realitást.

Módszer: Kutatásunkban magyar középiskolás fiúkkal (N=213) papír-ceruza kérdőíveket töltettünk ki. A pornográf tartalmak észlelt realitását Peter és Valkenburg vonatkozó kérdőívének (2006) magyar változatán mértük. A szülőkkel való kapcsolat minőségére, a szexualitásról folytatott nyílt kommunikációra és a pornóhasználat gyakoriságára együtemes méréseket alkalmaztunk.

Eredmények: A pornófogyasztás gyakorisága és a pornográf tartalmak észlelt realitása között pozitív kapcsolatot találtunk ($r=0,304$; $p<0,001$). A szülőkkel való kapcsolat minősége, valamint a szexualitásról való nyílt kommunikáció a családban nem mutatott összefüggést a pornográf tartalmak észlelt realitásával ($r=-0,28$; n.sz.).

Következtetések és kitekintés: Eredményeink a pornográf tartalmak hatásai kutatásának újabb irányaihoz kapcsolódnak. A indirekt hatások mechanizmusainak megértéséhez fontos figyelembe venni olyan külső változókat is, amilyen például az elsődleges társas környezet szerepe. Az így kapott további kutatási eredmények szélesebb rálátást biztosíthatnak a pornóhasználat következményeire, valamint további támpontokat adhatnak a jövő edukációs programjai számára.

Kulcsszavak: pornófogyasztás, észlelt realitás

Szerelem és szexualitás összefüggései a nemi ideológiákkal és nemi szerepekkel párkapcsolatban élő férfiak és nők körében

F. Lassú Zsuzsa¹; Charles T. Hill²

¹ELTE TÓK

²Whittier College, USA

Szerelem és szexualitás összefüggő, de korántsem egymást lefedő fogalmak. Mindkét jelenség számos aspektusból vizsgálható, sokféle dimenzióban jellemezhető (Firestone, Firestone és Catlett, 2006; Hevesi, 2015). A párkapcsolatokban megélt eltérő típusú szenvedély, intimitás, elkötelezettség, játékoság, vagy éppen pragmatikus viszonyulás összefüggéseket mutathat a szexualitás különböző jellemzőivel (Bailey, Hendrick és Hendrick, 1987). Mindezek azonban nem függetlenek a válaszdó nemétől vagy nemiségével összefüggésben megélt jellemzőitől. Ilyen együttjáró tényezők lehetnek a nemi szerepek és nemi ideológiák (Harris, Hornsey, Barlow, 2016). Jelen kutatás célja a szerelem és szexuális elégedettség vizsgálata a nemi ideológiákkal és nemi szerepekkel összefüggésben. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat részeként 352 személyt kérdeztünk meg online kérdőív segítségével intim kapcsolatukról, szerelmükről, szexuális aktivitásukról, részben megismételve a Boston Couples Study-t (Hill, Rubin, Peplau, 1976). Mérészközök: Hendrick és Hendrick (1986), Sternberg (1986) és Rubin (1970) szerelem skálái, Bem (1974) nemi szerep kérdőíve; Nemi ideológiai és szexizmus kérdőívek egyes itemei (Glick, Fiske, 1997). Hipotéziseink szerint: 1. egyes mért szerelmi dimenziók egymással összefüggést mutatnak; 2. a szenvedélyes, intim vagy elkötelezett szerelem gyakoribb és kielégítőbb szexuális aktivitásokkal jár együtt, míg a baráti vagy pragmatikus szerelem dimenziójával ez az összefüggés nem vagy kevésbé van jelen; 3. a nemi szerep dimenziói összefüggést mutatnak a szerelem dimenzióival; 4. a nemi ideológiák összefüggést mutatnak a nemi szerepekkel és a szerelmi skálák értékeivel; 5. minden vizsgált összefüggésben nemi különbséget találunk. Eredményeink megerősítik a korábbi kutatásokat a nemi szerepek és a szerelem dimenzióinak összefüggésében: a feminin vonások pozitívan korreláltak az intimitás, gondoskodás, önfeláldozás, mániás szerelem érzéseivel, míg a maskulin vonások közül alig valami mutatott szignifikáns összefüggést a szerelem skálákkal. Eredményeink szerint a hagyományos nemi szerepek preferenciája és a jóindulatú szexizmus egyaránt pozitívan járt együtt a romantikus és önfeláldozó szerelmmel, a nők jogainak elismerése viszont inkább a baráti szerelmmel és a szabad döntést hangsúlyozó szexuális aktivitással mutatott pozitív korrelációt. A szexualitással való elégedettség legerősebben a szex gyakoriságával, a szerelem dimenziói közül pedig a romantikus szerelmmel, a kölcsönös törődéssel és elkötelezettséggel mutatott pozitív korrelációt. A korábbi kutatásokkal egyezően jelen kutatás is megerősítette a kapcsolattal való általános elégedettség és a szexuális elégedettség, valamint mindezeknek a jövőbeli kapcsolati elvárásokra vonatkozó pozitív összefüggését. Nemi különbséget találtunk ugyanakkor a vizsgált változók közötti összefüggésekben, a nemi szerepek mediáló hatása mellett.

Kulcsszavak: szerelem, szexuális elégedettség, párkapcsolati elégedettség, nemi szerepek, nemi ideológiák

Agresszió óvodáskortól serdülőkorig

Szervező: **M. Ribiczey Nóra** - ELTE PPK

Vitavezető: **Lénárd Kata** - PTE

A szimpózium témája az agresszió, melyet széles életkori spektrumot felölelő kutatások tükrében járunk körül. Az agresszió gyermek- és serdülőkorban számos fontos kérdést vet fel, melynek gyakorlati relevanciája is jelentős. Jelen szimpózium az óvoda- és iskolapszichológiai vonatkozások mellett klinikai gyermekpszichológiai aspektusokból is foglalkozik a jelenséggel. Az előadások egy-egy empirikus kutatásba engednek betekintést, melyek eredményeit hazai közönség előtt még nem mutatták be a szerzők. A szimpózium az életkor mentén haladva az óvodáskorúaktól indul, és a serdülőkori kutatások ismertetésével zárul.

A szimpózium két előadása foglalkozik az óvoda korosztállyal. Egyrészt egy kutatás eredményeibe kaphatunk betekintést, mely változatos módszertannal (ön- és kortárs megítélés, óvodapedagógusi kérdőív, megfigyelés) térképezte fel a különböző agresszió típusok jelenlétét a vizsgált óvodai csoportokban. A kutatás szociometriai pozíciók elemzését is célul tűzte ki. A másik előadás egy prevenció program (NyugiOvi) hazai tapasztalatairól és hatásvizsgálatáról számol be. A program nyolc óvodai csoportban került bevezetésre, ennek hatását az agresszió gyakoriságának csökkenésére, a proszociális viselkedések gyakoriságának növekedésére elemzi a szerző.

Egy országos, reprezentatív mintán végzett, felső tagozatos általános iskolásokra fókuszáló kutatás követi az előadások sorát. A kutatásban a bántalmazás osztályszintű elemzése valósul meg, a diákok mellett az osztályfőnökök és további tanárok szemszögéből is képet kapunk a bántalmazás előfordulására és meghatározóira vonatkozóan. A kontextuális tényezők (pl. iskola iránti attitűd, nemek aránya az osztályban) hatásainak megragadásával a bántalmazásban érintett osztályok sajátosságait, és a „bullying mentes” közösségek erősségeit is elemzi az előadás.

Két serdülőkorúakat érintő kutatás kapott helyet a szimpóziumban. Az első az internetes zaklatás mérésének problematikájával foglalkozik, és a Cyber Victim and Bullying Scale magyarországi változatának elkészítését és az ezzel szerzett hazai tapasztalatokat mutatja be. A kérdőív segítségével meghatározható, kiből válik az interneten zaklató, illetve áldozat, továbbá a bántalmazás típusának vizsgálatát is lehetővé teszi. A kérdőívvel szerzett tapasztalatok mellett az előadás egyes fontos tényezők (mint például a mentalizáció, vagy az iskolai légkör) internetes zaklatásban való szerepét is bemutatja. A másik serdülőkori célcsoportot érintő előadás klinikai gyermekpszichológiai nézőpontból vizsgálja az agresszív viselkedést meghatározó tényezőket. A serdülőkori agresszív viselkedés különböző formáinak nemi és életkori eltéréseit mutatja be magyarországi klinikai és kontrollmintán gyűjtött kérdőíves adatok alapján az agresszió fejlődépszichológiai és -pszichiátriai modelljeinek tükrében.

Kulcsszavak: agresszió, bullying, óvoda-és iskolapszichológia, cyberbullying

Előadások

Agresszió és társas kapcsolatok az óvodáskorban

M. Ribiczey Nóra, Jármí Éva - ELTE PPK

Az óvodáskori agresszió hazánkban egy kevésbé kutatott jelenség. Jelen előadásban egy olyan hazai kutatás eredményeit mutatjuk be, melynek célja több információforrásra támaszkodva ismereteket szerezni arról, milyen gyakori az óvodában az agresszió egyes formáinak megjelenése, valamint milyen összefüggés figyelhető meg a szociometria pozíció és az agresszív viselkedés között. A kutatás 11 óvodai csoportra (közel 200 gyermekre és óvodapedagógusokra) terjed ki. A kutatás során az óvónői kérdőíveket gyermekekkel folytatott kikérdezés egészítette ki, melynek során az óvodások kétszemélyes helyzetben, képek segítségével nevezték meg csoporttársaikat az egyes szerepek (agresszív, áldozati, proszociális) tekintetében. A kortárs megítélést önmegítélés és szociometria is kiegészítette. A minta egy részében megfigyeléses adatgyűjtés is zajlott, két független megfigyelő bevonásával. Az eredményekből kirajzolódik, hogy a gyermekek már óvodában észlelik a fizikai agresszió mellett a verbális és a kapcsolati agresszió megjelenését is. Az agresszió tekintetében 'főszereplőnek' tekinthető gyermekek többsége sajátos szociometria pozícióban van (peremhelyzet, ellentétes megítélésű gyermek). Nincs továbbá teljes konszenzus abban, ahogy az óvodapedagógusok, és ahogy a gyermekek látják az agresszió szempontjából érintett gyermekeket.

Kulcsszavak: agresszió, óvodáskor, szociometria pozíció, proszociális viselkedés

Óvodáskori bullying prevenció program tapasztalatai

Szőnyi Lídia¹, Jármí Éva², M. Ribiczey Nóra³

¹Mesevár, Varázskert és Kastélydomb Óvoda, Gyömrő, ELTE PPK Pedagógiai Szakpszichológus képzés hallgatója

²ELTE PPK, Iskolapszichológia Tanszék

³ELTE PPK, Fejlesztés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

Jelen előadás az óvodai bullying megelőzését célzó „NyugiOvi Program” csoportfoglalkozásainak megvalósítása során szerzett tapasztalatait összegzi, amely Gyömrő város két óvodájának öt tagóvodájában, összesen kilenc csoportban zajlott le a 2016/17 nevelési évben. Az előadás a prevenció foglalkozások hatékonyságvizsgálatát ismerteti, melyhez a programot megelőzően és azt követően óvodapedagógusi kérdőíveket és gyermekek egyéni kikérdezését használták. Célzottan arra voltak kíváncsiak, hogy a „NyugiOvi Program” csoportfoglalkozásai és az ezt kísérő konzultációk (óvodapedagógusok felkészítése és támogatása a megvalósítás során) következtében történtek-e változások a gyermekek közötti konfliktusok és a bántalmazás kezelésében, fejlődött-e az egymás iránti elfogadás, csökkent-e az agresszív megnyilvánulások előfordulási gyakorisága. Feltételezéseik szerint a tematikus foglalkozások, vagyis a biztonságos társas légkört megalapozó csoportszabályok elsajátításának, továbbá a bántalmazás elkerüléséhez szükséges érzelmi-társas készségek fejlesztésének hatására

növekszik a csoportban a proszociális viselkedés előfordulásának gyakorisága, továbbá csökken a fizikai, verbális és kapcsolati agresszió gyakorisága.

Kulcsszavak: óvodáskor, bullying, agresszió, proszociális viselkedés, prevenció

Nálatok van bullying? - Az iskolai bántalmazás, mint csoportjelenség vizsgálata általános iskolában

Jármí Éva¹, Várnai Dóra²

¹ELTE PPK, Iskolapszichológia Tanszék

²Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet

Az előadás egy nagymintás kutatás adatainak másodelemzésén alapul. Az iskolai bántalmazás (bullying) témájában az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet a 2014/15 tanévben a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 számú projekt keretében országos reprezentatív kérdőíves vizsgálatot végzett 5-8. évfolyamos diákok körében (Simon, Zerinváry, Velkey, 2015). Ötven iskola 157 osztályának diákjai, osztályfőnöke és további tanárai vettek részt a kutatásban, ami lehetőséget ad a bántalmazás előfordulásának, meghatározóinak osztályszintű elemzésére.

Megvizsgáltuk, hogy mennyire bullying-érintettek az egyes osztályok – az osztály vs. a tanárok szemével nézve vs. az áldozatok megélésében. Elemeztük, hogy ezek a percepciók milyen módon függenek pl. a megjelenő bántalmazás formájától, az osztályban működő „közvélemény” erősségétől, a közösségre jellemző előítéletektől, a tanár-diák kapcsolat minőségétől. Olyan kontextuális tényezők hatását igyekszünk megragadni a bántalmazás kialakulására, mint pl. az osztály fiú-lány aránya, iskola iránti attitűdje, a bullying megítélése, a szemlélők reakciója, a bántalmazás ignorálása a tanárok részéről, az osztályfőnökbe vetett bizalom stb. Kiemeljük azokat a tényezőket, amelyek a „bullying-mentes” közösségeket megkülönböztetik a bántalmazásban érintett osztályoktól.

Kulcsszavak: bullying, általános iskola, csoportjellemzők, gyakoriság, bullying-szerepek

A Cyber Victim and Bullying Scale magyarországi adaptálása

Arató Nikolett, Lábadi Beatrix, Lénárd Kata, Zsidó András - Pécsi Tudományegyetem

Az internetes zaklatás kutatása mind tudományos, mind gyakorlati szempontból kiemelkedő jelentőségűvé nőtte ki magát az elmúlt években Magyarországon. Az internetes zaklatás mérése gyakran nehézségekbe ütközik, ezért lett tanulmányunk célja egy mérőeszköz, a Cyber Victim and Bullying Scale, magyarországi változatának elkészítése. A kérdőív segítségével meghatározható, kiből válik az interneten zaklató, illetve áldozat. Továbbá a bántalmazás típusának vizsgálatát is lehetővé teszi: megmutatja, hogy a kitöltő internetes hamisítás (engedély nélküli kép/videó feltöltés), verbális internetes zaklatás vagy személyazonosság elrejtésének áldozata, illetve elkövetője-e. A pszichometriai mutatók vizsgálatának céljából 12 és 18 év közötti gimnáziumi tanulók adatait elemezzük, akik a Cyber Victim and Bullying Scale mellett egy

rövid demográfiai kérdőívet, az iskolai légkörre vonatkozó kérdéseket, az agresszió kifejezési módját felmérő Harag és Düh Kifejezési Mód Skálát, valamint a mentalizációs képességeik mérésére szolgáló Reading the Minds in Film Test-et töltenek ki. A tanulmány célja megvizsgálni, hogy a magyar változat esetén megegyezik-e a faktorstruktúra a kérdőív szerzői által eredetileg meghatározott faktorstruktúrával. További kutatási kérdés, hogy az agresszió kifejezési módja, a mentalizáció, valamint az iskolai légkör milyen irányban befolyásolja az internetes zaklatásba való bevonódást, illetve annak módját. A Cyber Victim And Bullying Scale magyar változatának segítségével a későbbiekben Magyarországon is egyre szélesebb körben vizsgálhatóvá válik az internetes zaklatás egy, a zaklatás formáit megbízhatóan felmérő kérdőív segítségével.

Kulcsszavak: cyberbullying, kérdőív adaptáció, mentalizáció, iskolai légkör

Az agresszív viselkedést meghatározó tényezők serdülőkorban

Vida Péter¹, Balázs Judit¹, Szentiványi Dóra², Horváth Lili², Halász József³

¹ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

²ELTE PPK Doktori Iskola hallgatói

³Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház, Budapest

⁴Alba Regia Egyetemi Központ, Óbudai Egyetem, Székesfehérvár

Az előadás a serdülőkori agresszív viselkedés különböző (reaktív és proaktív) formáinak nemi és életkori eltéréseit mutatja be magyarországi klinikai és kontrollmintán gyűjtött kérdőíves adatok alapján, az agresszió fejlődépszichológiai és -pszichiátriai modelljeinek tükrében. A bemutatott eredmények részét képezik az "Externalizációs zavarok dimenzionális megközelítése" c. OTKA- 108336 kutatásban gyűjtött adatoknak. A kutatás fő célkitűzései közé tartozik az agresszív viselkedés dimenzionális elméleti alapokon történő elemzése és összevetése más viselkedési problémákkal, gyermekpszichiátriai diagnózisokkal, illetve az életminőséggel, kétszáz fős klinikai és kontrollmintán. A kontrollmintához budapesti általános és középiskolákban, a klinikai mintához pedig a Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancián gyűjtöttek adatokat 13 és 18 éves kor között. Az agresszió jellemzéséhez a Reaktív Proaktív Agresszió Kérdőív (Raine et al., 2006) magyar változatát (Bozsik, Körmendi, Ináncsy-Pap, Pataky, Gádos, Halász, 2012) használták fel, a pszichiátriai diagnózisokat a Gyermek M.I.N.I. Diagnosztikus Interjú (Sheehan, 2001) magyar változatával (Balázs, 2006) vizsgálták. Az előadás kitér a prevenció és terápiás lehetőségekre is az agressziókutatás eredményeinek tükrében.

Kulcsszavak: reaktív agresszió, proaktív agresszió, serdülőkor, diagnosztikus kategóriák

Az egyetemi lemorzsolódás háttértényezői

SZ27

Szervezők: **Czakó Andrea, Bolló Henrietta, Karner Orsolya** - ELTE PPK

Vitavezető: **Felvinczi Katalin** - ELTE PPK

A szimpózium fókuszában a felsőoktatási lemorzsolódás jelensége áll, melyről eddig kevés kutatás született Magyarországon. A lemorzsolódás kiemelt kérdés a felsőoktatásban, hiszen csaknem a hallgatói létszám 30 százalékát érinti. Keveset tudunk arról, milyen motivációs tényezők állhatnak a háttérben, illetve hogy kik azok a hallgatók, akikből a későbbiekben lemorzsolódó válhat és mik lehetnek azok a tényezők és mik lehetnek azok az intézményi fejlesztések, melyek révén csökkenthető lenne a lemorzsolódási ráta. Feltáró kutatásainkban megvizsgáltuk azt, hogy milyen vélekedéseik vannak a felsőoktatásról a hallgatóknak, mit gondolnak saját tanulmányaikról, milyen elvárásaik vannak önmagukkal és az egyetemmel szemben, milyen motivációik vannak arra, hogy folytassák tanulmányaikat vagy milyen indítékaik lehetnek arra, hogy megszakítsák megkezdett képzésüket. A kutatások eredményei rávilágítanak arra, hogy a hallgatók előzetes elvárásai és a későbbi egyetemi tapasztalatok közötti diszkrepancia kulcstényező a lemorzsolódásban. Kiemelt jelentőséggel bír, hogy a hallgatók az egyetemen úgy érzik, nem arról tanulnak az órákon, mint amire számítottak választott hivatásukkal kapcsolatban, továbbá fontos tényező a társak szerepe és a közösségi élet, mely védőfaktor lehet a lemorzsolódással szemben, ugyanakkor hiánya elősegítheti azt. A kutatási eredmények olyan szempontokra világítanak rá, melyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az egyetem egy olyan hely legyen a diákjai számára, ahol az értékes tudás megszerzése mellett az intézményi közeg a hallgatói jóllétet szolgálja.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás

Előadások

A lemorzsolódással veszélyeztetett hallgatók jellemzői

Czakó Andrea, Bolló Henrietta - ELTE PPK

2016. végén kérdőíves kutatásban vizsgáltuk az egyetemi lemorzsolódás lehetséges tényezőit. Egyetemi hallgatókat kérdeztünk meg arról, hogy mit gondolnak a képzésükről, hogyan érzik magukat az egyetemen, feltérképeztük szociális helyzetüket, tanulmányi eredményességüket, baráti kapcsolataikat, általános élettel való elégedettségüket és vélekedéseiket a diploma és a felsőoktatás értékéről, illetve arról, hogy szándékukban áll-e félbehagyni jelenlegi képzésüket. Jelen előadásunkban a kutatás első eredményeit foglaljuk össze.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás

A csalódások szerepe a lemorzsolódásban

Bolló Henrietta, Czakó Andrea - ELTE PPK

A kutatás során arra voltunk kíváncsiak, hogy miben csalódnak a diákok kezdeti elvárásaikhoz képest, amikor bekerülnek az egyetemre. A csalódásoknak fontos szerepe lehet abban, hogy, a hallgatók a későbbiekben befejezik-e az adott képzést. A faktoranalízis eredményei alapján elmondható, hogy a csalódásoknak különböző csoportjai vannak, melyek közül a képzés tartalmával kapcsolatos negatív tapasztalatok és a közösségi élet hiánya a legfőbb rizikófaktorok a lemorzsolódási szándék szempontjából.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás

A felsőoktatási tanácsadás szerepe a lemorzsolódás csökkentésében: rendszerszintű megközelítés

Karner Orsolya, Duránszky Bálint, Németh Emese - ELTE PPK

Az egyéni életút, életvezetés és a hallgatói lemorzsolódás összefüggései, illetve a pszichológiai tanácsadás lemorzsolódás csökkentésében betöltött szerepe kerülnek bemutatásra, hangsúlyozva a felsőoktatásban az egyetemi tanácsadás jelentőségét.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás, egyetem, életvezetési tanácsadás, felsőoktatási tanácsadás

Interakciós szemléletű hipnóziskutatások – friss eredmények

SZ28

Szervező: **Költő András** - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Vitavezető: **Bányai Éva** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Affektív Pszichológia Tanszékén működő (jelenlegi nevén) Humán-interakció Kutatócsoport az 1980-as évek óta vizsgálja a hipnotikus interakciók természetét. Munkacsoportunk az elsők között ismerte fel, hogy a hipnózis nem érthető meg pusztán a hipnotizált személy viselkedése alapján. A hipnózist úgy értelmezzük, mint a hipnotizált személy és a hipnotizőr kölcsönös erőfeszítése nyomán létrejövő dinamikus folyamatot, amely jelentősen befolyásolja mindkét résztvevő viselkedését, élményeit és élettani folyamatait is. E kutatások eredményei és hipnoterápiával szerzett tapasztalatok vezettek a hipnózis szociál-pszichobiológiai elméletének megfogalmazásához (Bányai, 2008) és a hipnotikus interakciók fenomenológiai szemléletű értelmezéséhez (Varga, 2013).

Ezen a szimpóziumon bemutatunk néhányat legfrissebb eredményeinkből, amelyek különböző irányokba „terjesztik ki” a hagyományos, laboratóriumi relaxációs hipnózisok vizsgálatából származó megfigyeléseket.

Kasos Enikő és munkatársai aktív-éber hipnózisülések során vizsgálják a hipnotizált személy és a hipnotizőr interakcióját. Fontos eredmény, hogy itt is megjelennek (mindkét résztvevőben) a hagyományos hipnózisra jellemző, a tudatállapot módosulását kifejező fenomenológiai változások; ugyanakkor ezek függetlenek a résztvevők viselkedéses hipnábilitásától. Ebből arra következtethetünk, hogy az aktív-éber hipnoterapiás beavatkozás az alacsony-közepes hipnábilitású személyek számára is jótékony hatású lehet.

Józsa Emese és munkatársai három, egymással bizonyos szempontból rokon módosult tudatállapot, a jóga, az autogén tréning és a hipnózis során átélt élményeket hasonlítják össze. Megállapítják, hogy mindhárom módszer során kimutathatók a módosult tudatállapotra jellemző mintázatok, de ezek intenzitásban és minőségben is eltérnek egymástól. Ez is jelzi, hogy a különböző módosult tudatállapottal dolgozó pszichoterapiás intervenciók közül a kliens igényeihez és a beavatkozás céljához szabott módszert kell választani.

A Költő András és munkatársai által végzett vizsgálat pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy a hipnóziskutatásokban is tetten érhető az önkéntesség torzító hatása. A hipnózisban való részvétel iránt érdeklődő és a hipnózis kipróbálását elutasító személyek ugyanis jelentősen különböznek hipnózis iránti attitűdjükben. Az érdeklődő személyek sokkal kedvezőbben értékelik a hipnózist, mint az elutasítók. Feltehető, hogy a hipnoterapiás segítség kérését és elfogadását is befolyásolja a hipnózis iránti attitűd.

Ezek az eredmények is mutatják, hogy a személyközi interakciók minőségét számos, a kutató/terapeuta által befolyásolható és nem befolyásolható tényező is alakítja. Szeretettel várjuk a szimpóziumra azokat a kollégákat, akiket kutatási vagy terápiás szempontból érdekel a hipnózis, és szívesen együtt gondolkodnának velünk az előadásokban felvetett kérdéseken.

Kulcsszavak: hipnózis, személyközi interakciók, interakciós személet

Előadások

Az aktív-éber hipnózis fenomenológiája

Kasos Enikő¹, Józsa Emese², Kasos Krisztián¹, Költő András², Varga Katalin²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A hipnózisbeli szubjektív tapasztalatok kutatása meglehetősen ritka. Ugyancsak kevesen foglalkoznak a hipnotikus interakció – a hipnotizált személy és a hipnotizőr közötti kapcsolat vizsgálatával. Jelen kutatás célja az aktivitás-fokozással létrehozott aktív-éber hipnózis élményvilágának vizsgálata, tekintettel a résztvevők (viselkedéses skálával mért)

hipnotikus fogékonyságára. Laboratóriumunk korábbi kutatásaiból kiderült, hogy a hagyományos relaxációs és az aktív-éber hipnózisban átélt élmények sokban hasonlítanak egymásra. Eddig azonban egy vizsgálatban sem vetették össze a relaxációs és aktív-éber indukcióval létrehozott hipnózisban átélt interakciók minőségét.

Vizsgálatunkban 58 fő egészséges fiatal felnőtt vizsgálati személy és 6 hipnotizőr részvételével először standard szövegű aktív-éber hipnózist (Bányai és Hilgard, 1976) végeztünk, majd ezt követően a résztvevők papír-ceruza kérdőíveken számoltak be élményeiről. A Tudat Fenomenológiája Kérdőív (Pekala, 1991) a módosult tudatállapottal kapcsolatos élményekre kérdez rá. Az Archaikus Bevonódási Skála (Nash és Spinler, 1989) a résztvevők áttételi és viszont-áttételi érzelmeit térképezi fel. A munkacsoportunk által kifejlesztett Diadikus Interakciós Harmónia kérdőívvel (Varga, Józsa, Bányai és Gősi-Greguss, 2006) pedig az vizsgálható, hogy a személyek hogyan élték meg kettejük együttműködését.

A résztvevők hipnotikus fogékonysága és a kérdőívek pontszámai között is alacsony korreláció mutatkozott. Ebből arra következtetünk, hogy az alacsony hipnábilitásúak is átélhetik a hipnózis élményét, érezhetik a hatást, amely igen fontos eredmény a klinikai felhasználás szempontjából. A hipnotizőrök eredményei mutatták, hogy az átélt élmény kapcsolatot mutat az interakció szubjektív értékelésével, míg ez a kapcsolat az alanyoknál nem állt fenn. Ebből azt a következtetést vontuk le, hogy valószínűleg mivel a hipnotizőr fókusza az alany és az általa átélt hipnózis, a saját élményét befolyásolja az alannal kialakított kapcsolat szubjektív megítélése. Ugyanakkor az alany inkább saját magára fókuszál jobban, így a kapcsolat egyéni értékelése nincs akkora hatással az átélt élményre.

Kulcsszavak: hipnózis, aktív-éber hipnózis, hipnábilitás, szubjektív élmények, interakciós harmónia

Relaxációs hipnózis, autogén tréning és jóga során átélt szubjektív élmények összehasonlítása

Józsa Emese, Költő András, Kosztolnik Lili, Englert Vivien, Varga Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban az autogén tréning, a jóga és a relaxációs hipnózis során átélt szubjektív élmények módosulását hasonlítjuk össze. A tudatállapot fenomenológiai jellemzéséhez a PCI kérdőív (Phenomenology of Consciousness Inventory, Pekala, Steinberg, Kumar, 1986) magyar változatát alkalmaztuk, ami 12 fő- és 14 aldimenziót mér: Módosult élmény (aldimenziói: Testkép, Időérzék, Percepció, Jelentés); Pozitív érzelmek (aldimenziói: Öröm, Szexuális Izgalom, Szeretet); Negatív érzelmek (aldimenziói: Harag, Szomorúság, Félelem); Figyelem (aldimenziói: Irányultsága, Koncentrálttsága); Képzelet (aldimenziói: Mennyisége, Élénksége); Öntudat; Módosult tudatállapot; Arousal; Racionalitás; Akarati kontroll; Emlékezet; Belső monológ.

A kutatásban 60 autogén tréningező (9 férfi és 51 nő) és 70 jógázó (8 férfi és 62 nő) vett részt, akik legutóbbi autogén tréning- vagy jóga-élményükre visszagondolva töltötték ki a PCI kérdőívet. Ennek a két mintának az adatait vetettük össze egyéni relaxációs hipnózis

résztevőinek élményeivel (62 fő, a nemek aránya egyenlő) és egy éber kontrollcsoportot jellemző értékekkel.

A vizsgálat exploratív jellegű, az autogén tréning, a jóga és a hipnózis éber állapothoz viszonyított tudatállapot módosító hatását vizsgálja és hasonlítja össze.

Eredményeink szerint mind a hipnózis, mind az autogén tréning és a jóga esetében a PCI legtöbb fő- és aldimenziójában szignifikáns eltérés tapasztalható az éber tudatállapothoz képest, de a tudatállapot módosulása általában az autogén tréning során a legenyhébb. A jóga erőteljesen mobilizálja a pozitív érzelmeket. Hipnózisban az éber állapothoz képest csökken az öntudatosság és a racionalitás. Az akarat kontroll változása hipnózis és autogén tréning során hasonló mértékű, ami a klasszikus szuggesztiós hatás megjelenését jelzi.

Kulcsszavak: hipnózis, autogén tréning, jóga, módosult tudatállapot, fenomenológiai vizsgálat

A Hipnózissal Kapcsolatos Attitűdök és Vélekedések Valencia Skálája magyar változata – kezdeti eredmények

Költő András, Józsa Emese, Varga Katalin, Bányai Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A hipnózissal kapcsolatos vélemények meglehetősen szélsőségesek. Sokan gyanakodva szemlélik a hipnózist, okkult jelenségnek (jobb esetben: bűvészszerűknek) vélik. Mások egy alkalom alatt teljes gyógyulást vagy sorsfordító élményeket remélnek tőle. Ezek a megfigyelések annak a lehetőségét is felvetik, hogy az önkéntes részvételen alapuló hipnóziskísérletek eredményeit – hasonlóan más viselkedéskutatásokhoz (Rosenthal és Rosnow, 1975) – torzíttják az elvárási hatások. Feltéhetjük, hogy a hipnózislaboratóriumba érkező önkéntes személyeken végzett vizsgálatok nem reprezentatívak az össznépesességre, hiszen akik gyanakvoan vagy félelemmel tekintenek a hipnózisra, feltéhetően nem kívánnak részt venni ilyen jellegű kutatásokban. Ennek ellenére a szakirodalomban kevés olyan kutatást találunk, amely a hipnózis iránti attitűdökkel foglalkozik, és tudomásunk szerint egyet sem, amely a hipnóziskísérletekbe eljövő vagy el nem jövő személyeket hasonlította volna össze.

Ezt a hiányt pótlandó, kutatócsoportunk 2016-ban elkészítette a Hipnózissal Kapcsolatos Attitűdök és Vélekedések Valencia Skálája klienseknek készült változat (Capafons, Cabañas, Espejo és Cardeña, 2004) magyar fordítását. A kérdőív tételei nyolc faktorba rendeződnek: Segítség (a hipnoterápia hatékony segítség különböző problémákra); Kontroll (a hipnotizált személy megőrzi a viselkedése feletti kontrollt); Mágia (a hipnózis varázslatos megoldás minden problémára); Érdeklődés (a személy szeretné kipróbálni a hipnózist); Együttműködés (a hipnózis az alany és a hipnotizőr kölcsönös erőfeszítésén alapul); Félelem (a hipnózis félelmetes, veszélyes); Memória/Transz (a hipnózisbeli emlékek valóságosak); Marginalitás (a hipnózis a tudományosságon kívül esik).

A kérdőívet 111 pszichológia szakos hallgató töltötte ki. Közülük 85-en (76,6%) jelezték, hogy ha lehetőség adódna rá, szívesen kipróbálná a hipnózist. Kiszámítottuk a faktorok megbízhatóságát, a faktorpontszámokat, majd azokat összehasonlítottuk a spanyol

referenciaértékekkel ($N = 1678$). Megvizsgáltuk, hogy a hipnózisban való részvétel iránt érdeklődő és nem érdeklődő személyek attitűdjei között van-e különbség.

A Segítség, Kontroll, Érdeklődés és Félelem alskálák megbízhatósága megfelelő (0,686 és 0,845 közötti Cronbach alfa), a másik négy faktor megbízhatósága alacsony. A magyar és a spanyol személyek között csak a Mágia, Együttműködés és Marginalitás faktorok pontszámában nincs szignifikáns különbség. Azok, akik kipróbálnák a hipnózist, szignifikánsan nagyobb segítségként, kevésbé kontrollálóként, kevésbé félelmesként, kevésbé marginálisként értékelik a hipnotikus beavatkozásokat, ugyanakkor szignifikánsan jobban érdeklődtek iránta, mint akik nem jelezték részvételi szándékukat. Ezek az eredmények fontosak lehetnek a hipnózis szociálpszichológiai jellegű vizsgálatában, valamint a hipnoterápia népszerűsítésében és tervezésében.

A kutatást az Emberi Erőforrások Minisztériuma Új Nemzeti Kiválóság Programja (ÚNKP 16-4) támogatta.

Kulcsszavak: hipnózis, hipnózis iránti attitűdök, önkéntességi hatás

Szemelvények az alváskutatás területéről

SZ29

Szervező: **Csábi Eszter** - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Vitavezető: **Must Anita** - SZTE Neurológiai Klinika, SZTE Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Napjainkban is élénk vita tárgyát képezi, hogy az alvás, illetve az álmok milyen szerepet töltenek be a rövid és hosszú távú emlékezeti rögzülésben, valamint olyan magasabb rendű kognitív funkciók működésében, mint a kreativitás és problémamegoldás. Az alvás szerepének megértése nemcsak az alapkutatások szempontjából fontos, hanem gyakorlati jelentősége is lehet. A szimpózium célja az alvás és eltérő emlékezeti rendszerek konszolidációjának feltérképezése, valamint a kreativitással való kapcsolatának bemutatása. Az előadásokban részletesen bemutatjuk, hogy különböző kísérleti paradigmákban milyen hatása lehet a napközbe iktatott alvásnak. Emellett nemcsak a délutáni alvás, hanem az éjszakai alvás hatását is megpróbáljuk elemezni az asszociatív kapcsolatok tekintetében. Mindemellett megpróbálunk választ adni arra, hogy az alvás mellett az álmoknak milyen szerepe lehet a kreatív gondolkodásban, illetve ezek összefüggést mutatnak-e a szkitotípiával.

Kulcsszavak: alvás, deklaratív emlékezet, nem-deklaratív emlékezet, álmok, kreativitás

Előadások

A napközbe iktatott alvás hatása a deklaratív és nem-deklaratív emlékezeti konszolidációra

Csábi Eszter¹, Balla Viktória Roxána¹, Ács-Sánta Ottóné Barta Ágnes, Benedek Palma²

¹SZTE BTK Pszichológia Intézet

²Heim Pál Gyermekkórház, Budapest

Kutatás célja annak vizsgálata, hogy a napközbe iktatott alvás milyen hatással van a deklaratív és nem-deklaratív emlékezeti működésre. Az első vizsgálatban összesen 30 fő vett részt, akiket két 15-15 fős kísérleti és kontrollcsoportra osztottunk. Mindkét csoport esetében két alkalommal történt a tesztfelvétel, a kísérleti csoport a két tesztelés között aludhatott egy órát, a kontrollcsoport ezt az időt ébrenléttel töltötte. A nem-deklaratív emlékezeti teljesítményt az Alternáló Szeriális Reakcióidő (ASRT) feladattal mértük. A második vizsgálatban szintén 30 fő vett részt, akiket ugyancsak 15-15 fős kísérleti és kontrollcsoportra osztottunk. Ebben az esetben is a kísérleti csoport aludhatott 1 órát a két tesztfelvétel között, a kontrollcsoport pedig ez alatt az idő alatt ébren volt. A deklaratív emlékezeti teljesítményt szólista tanulással mértük. Eredményeink alapján szignifikáns különbséget találtunk a deklaratív emlékezeti konszolidációban, az alvós csoport jobb teljesítményt mutatott a késleltetést követően a kontrollcsoportéhoz képest. Nem jelent meg szignifikáns különbség a csoportok között a nem-deklaratív emlékezet alvás alatti konszolidációjában sem a motoros, sem a szekvencia-specifikus tanulás esetében. A kapott eredmények hozzájárulnak az alvás szerepének mélyebb feltérképezéséhez különböző idegrendszeri struktúrákhoz köthető emlékezeti folyamatok konszolidációjában.

Kulcsszavak: napközbe iktatott alvás, deklaratív emlékezet, implicit tanulás

A délutáni alvás hatása különböző emlékezeti rendszerek működésére hosszútávon

Balla Viktória Roxána¹, Csifcsák Gábor^{1,2}, Csábi Eszter¹

¹SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

²University of Tromsø

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a napközbe iktatott szunyókálás hosszú távon milyen hatással van a deklaratív és nem-deklaratív emlékezeti konszolidációra, illetve hogy a korábbi vizsgálatban bemutatott kísérleti kondíció megváltoztatása eredményez-e változást a rövid és hosszú távú emlékezeti teljesítményben. A vizsgálatban összesen 38 személy vett részt, 19 fő alkotta a kísérleti csoportot, akik aludtak az első és második adatfelvétel között, 19 fő képezte a kontrollcsoportot, akik filmet néztek a késleltetés ideje alatt. A nem-deklaratív emlékezeti teljesítményt szintén az ASRT feladattal mértük. A deklaratív emlékezeti teljesítményt pedig ugyancsak szólistatanulással, azonban ebben a kísérleti kondícióban a vizsgálati személyek csak egy alkalommal gyakorolták a szópárokat a tanulási fázisban. Az első tesztfelvételt követően a kísérleti csoport 60 percet

aludhatott, amíg a kontrollcsoport ugyanezt az időt filmnézéssel töltötte. A második tesztfelvételre ezt követően került sor, majd a harmadik tesztfelvétel 1 héttel később történt. Eredményeink azt mutatják, hogy a csoportok teljesítménye nem különbözött a deklaratív emlékezeti teljesítmény tekintetében sem a 60 perces, sem az egy hetes késleltetést követően. Azonban a nem-deklaratív emlékezet esetében eltérést találtunk a csoportok között. A kísérleti csoport, akik szunyókálhattak az első és második adatfelvétel között, nagyobb javulást mutattak a motoros tanulásban, mint a kontrollcsoport. Eredményeink alapján a napközbe iktatott szunyókálás pozitív hatással van a nem-deklaratív emlékezeti működésre rövid és hosszútávon. A deklaratív emlékezet esetében abban az esetben, ha csökkentjük a gyakorlás mértékét a szunyókálás előtt, eltűnik az alvás jótékony hatása mind rövid, mind hosszú távon.

Kulcsszavak: alvás, deklaratív emlékezet, nem-deklaratív emlékezet, hosszú távú rögzülés

Az alvás hatása az asszociatív emlékezeti folyamatokra eltérő érzelmi arckifejezések esetén

Zámbó Ágnes, Csábi Eszter - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy az éjszakai alvás milyen szerepet tölt be a deklaratív emlékezeti konszolidációban, illetve annak feltérképezése, hogy a rögzíteni kívánt anyag érzelmi valenciája befolyásolja-e ezt a konszolidációs folyamatot. A vizsgálatban összesen 50 fő vett részt, akiket két 25 fős csoportra osztottunk. A kísérleti csoport esetében az első tesztfelvétel este, majd a második tesztfelvételre 24 óra késleltetést követően másnap este került sor. A kontrollcsoport esetében az első tesztfelvétel reggel, a második tesztelés 24 órával később történt. A deklaratív emlékezet mérésére arc-név párosítási feladatot alkalmaztunk, ahol a pozitív, negatív és semleges érzelmeket ábrázoló arcok egyenlő arányban fordultak elő, a vizsgálati személyek feladata pedig az volt, hogy felidézzék az egyes arcokhoz tartozó neveket. Eredményeink alapján a kísérleti csoport - tehát akik az első tesztfelvételt követően közvetlenül aludtak - jobban teljesített a nevek felidézésében, mint a kontrollcsoport. Az érzelmi töltet tekintetében a csoportok között szignifikáns különbség a negatív arc-név párok konszolidációjában, valamint a semleges arcoknál jelentkezett, az esti csoport mindkét esetben több arc-név párt tudott felidézni. A pozitív arcok esetében nem találtunk szignifikáns különbséget a csoportoknál. Továbbá a pozitív és a semleges arc-név párokat jobban megtanulta mindkét csoport a negatívakhoz képest. Az alvási mutatók, illetve a tanulási és felidézési teljesítmény között az alváslatencia és a tanulást megelőző alvási óraszám tekintetében jelent meg összefüggés. Következésképpen, az alvás jelentős szerepet játszik a deklaratív és asszociációs emlékezeti működésében. Vizsgálatunkban a negatív arcok konszolidációjában jelent meg leginkább hatása, amelynek egyik lehetséges magyarázata evolúciós eredetű, a túlélést szolgálhatta.

Kulcsszavak: alvás, deklaratív emlékezet, asszociatív tanulás, érzelmi valencia, arc-név párosítási feladat

Az alvás, álmok, szkizotípiá és kreativitás kapcsolatának vizsgálata

Rónai Levente, Kurityák Csenge, Horuczi Borbála, Csábi Eszter - SZTE

Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Habár vannak arra vonatkozó bizonyítékok, hogy az alvás segíti a tanulási és emlékezeti funkciókat, valamint az absztrakt gondolkodást, mégis vitatott, hogy milyen szerepet tölt be olyan magasabb rendű kognitív funkcióban, mint a kreativitás. Kutatásunk célja alvás és az álmok szerepének feltérképezése a kreatív gondolkodásban, valamint a kreativitás a szkizotípiával való összefüggésének vizsgálata. Kutatásban összesen 73 fő vett részt, akiket két csoportra osztottunk. A kísérleti (alvós) csoportban 35 fő, a kontroll (ébrenléti) csoportban 38 fő került. Mindkét csoport esetében két alkalommal történt a tesztfelvétel, az alvós csoportnál este és reggel, az ébrenléti csoport esetében reggel és este. Az adatgyűjtés során a kreativitást a Torrence Körök Tesztel, a Távoli Asszociációs Tesztel (Compound Remote Association Test - CRA), valamint az általunk kifejlesztett Citromspray feladattal vizsgáltuk. A szkizotípiá mérésére az Oxford-Liverpool Inventory of Feelings and Experiences (O-LIFE) kérdőívet, a szubjektív alvásminőség mérésére pedig a Pittsburgh Alvásminőség Indexet (PSQI) és a Groningen Alvásminőség Skálát alkalmaztuk. Az álmotartalmak vizsgálatára egy általunk összeállított kérdőívet használtunk. Eredményeink alapján a kreativitás teszteken nem jelent meg javulás az alvás hatására, azonban az alvás pozitív hatással volt a kreativitás egyik faktorára, az ösztönösségre. Emellett pozitív összefüggést találtunk a bizarr álmok valamint a szkizotípiá impulzív nonkonformitás faktora és a kreativitás között. Következésképpen, az alvás elősegíti az ösztönösebb válaszadást, ami a kreatív problémamegoldás egyik fontos eleme lehet.

Kulcsszavak: alvás, kreativitás, álmok, szkizotípiá

A zenei képességek fejlődése: mérési lehetőségek, kognitív és idegrendszeri háttér

SZ30

Szervező: **Honbolygó Ferenc** - ELTE PPK

Vitavezető: **Csépe Valéria**, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képzőközpont

A szimpózium célja a zenei képességek fejlődésével kapcsolatos friss kutatásaink bemutatása. Az előadók az újonnan alakult MTA-LFZE Aktív Zenetanulási Kutatócsoport tagjai, amelynek célja a Kodály-koncepcióra épülő iskolai ének-zene oktatás módszertani továbbfejlesztése az éneklést és a zenehallgatást kísérő mozgás kreatív integrálásával. A csoport munkája a zenepedagógiai modellek fejlesztését interdiszciplináris keretbe helyezi, és a pedagógiai vonatkozások mellett a pszichológia és a kognitív idegtudomány eszköztárát is alkalmazza egy követéses vizsgálat keretében. A szimpóziumban bemutatásra kerülő előadások egy része a szakmódszertani kutatások első, elektrofiziológiai mérésekhez kapcsolódó eredményeit mutatja be, másik része pedig korábbi, a zenei képességek fejlődésével kapcsolatos vizsgálatokat ismerteti.

Kulcsszavak: zenei képességek, képességvizsgálat, elektrofiziológia

Előadások

A zenei észlelési képesség vizsgálata online, diagnosztikus mérőeszközökkel az általános iskola alsó tagozatában

Asztalos Kata - SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

A kognitív képességek fejlődésének szempontjából az általános iskola kezdő szakasza olyan meghatározó periódus, amely során egy-egy kisebb beavatkozás is jelentős pozitív hatást gyakorolhat. Épp ezért kiemelkedően fontos a képességek diagnosztikus vizsgálata, az eredmények pedagógiai folyamatba való visszaforgatása.

Ahhoz, hogy a diákok teljesítménye nyomon követhető legyen, megbízható mérőeszközök és a képességek rendszeres monitorozása szükséges. A hagyományos zenei tesztek alkalmazása több szempontból sem ideális iskolai környezetben, azonban számos problémát küszöbölhet ki az IKT-alapú tesztelés, amely során a diákok saját iskoláik számítógéptermeiben, fülhallgatók segítségével oldják meg a korosztályuk igényeihez tervezett, képességmérő feladatokat. A technológiaalapú adatfelvétel során az instrukciókat narrátor olvassa fel, ezzel is segítve a megértést. Mindenki a saját tempójában haladhat végig az itemeken, a hangerő az egyéni igényeknek megfelelően változtatható, a gyermekbarát tesztkörnyezet és a számítógép használata motiválóan hat a tanulókra, csakúgy mint az azonnali visszajelentés a teljesítményről. Az adatfelvétel és az adatok kiértékelése idő- és költségkímélő.

Kutatásunk során olyan tesztet fejlesztettünk ki, amely tartalmazza a korábban használt mérőeszközeink legmegbízhatóbb feladatait, a dallamhallás, ritmushallás és hangmagasság-hallás területén. Alternatív választás feladat típusokat alkalmaztunk, mivel csak ebben az esetben szűrhetjük ki a speciális zenei tudás, valamint a szakszókincs ismeretének torzító hatását. A feladatokban használt minták zenei paramétereit a korosztálynak megfelelő hangterjedelemben és hosszúságban határoztuk meg.

A tesztet, pilotmérést (N=169) követően országos mintán vettük fel 2015 őszén 5288 első osztályos tanuló részvételével az eDia online diagnosztikus elektronikus rendszer segítségével. A teljes teszt 45 itemet tartalmazott, kitöltése átlagosan 15 percet vett igénybe. A belső konzisztencia értéke 0,82.

A teszten elért eredmények alapján a mérőeszköz megfelelően illeszkedett a diákok képességszintjéhez (M=53, SD=15). Legkönnyebbnek a ritmusészlelés, legnehezebbnek a dallamészlelés feladata bizonyult. Az eredmények eloszlásgörbéje többnyire szimmetrikus, a minta 37%-a 45 és 55% között teljesített.

Az itemszintű elemzések megfelelő alapot biztosítottak arra, hogy 2016-ban egy komplexebb tesztet dolgozzunk ki, amely a tempó- és harmóniahallásra, valamint a ritmus- és dallamolvasás korai készségeinek vizsgálatára is kiterjed.

A zenei feladatok és a segítségükkel nyert adatok a jövőben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a zenei képességek gyermekkori fejlődését követhessük, struktúráját elemezhesük, összevethessük más háttérváltozókkal és kognitív képességekkel. 2016-ban megkezdődött a mérőeszköz használata egy longitudinális kutatási program keretében, amely a következő években újabb eredményekkel segítheti a zenei képességfejlődés mélyebb megismerését.

Kulcsszavak: zenei képességek, diagnosztikus vizsgálat, IKT-alapú tesztelés

Feladat-specifikus feldolgozási folyamatok a zene és a beszéd észlelésében

Lukács Borbála - ELTE PPK Doktori Iskola, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képzőközpont

A fonológiai tudatosság és az olvasási készség fejlődése régóta a zenetanulás hatásait vizsgáló kutatások érdeklődésének a középpontjában áll. Az eddigi bizonyítékok szerint a kifinomultabb zenei észlelés a beszédhangok magasabb szintű percepciójával, illetve a fonéma-graféma megfeleltetés okán jobb olvasási teljesítménnyel jár együtt. A jelenség kapcsán az egyik magyarázat, hogy átfedő mechanizmusok állnak a zene idői sajátosságainak és a beszéd percepciójának háttérében, azaz párhuzam vonható a beszédhang-tudatosság, az olvasási készség és specifikusan a zenei ritmusészlelés működésmódjai között. Létezik ugyanakkor egy másik magyarázat is, amely a hangok frekvencia-tulajdonságainak percepcióját találja meghatározónak a beszéd és a zene észlelése közötti transzfer kialakulásában. Jelen kutatásunk az olvasáselsajátítás kezdeti szakaszában járó kisiskolás gyermekek mintáján vizsgálta a zenei és nyelvi alapkészségek kapcsolatát, különös tekintettel a ritmusészlelés és a hangmagasság-észlelés összefüggésére a nyelvi képességekkel.

Kutatásunkba második osztályos gyermekeket vontunk be, és a vizsgálat fókuszának megfelelően a zenei észlelést, a fonológiai tudatosságot és az olvasási készséget tanulmányoztuk. A résztvevők zenei képességeit Arnold Bentley tesztjének jelen kutatás céljából kialakított magyar változatával vizsgáltuk. A mérőeszköz a zenei észlelés különböző aspektusainak vizsgálatát tette lehetővé, így a teszt segítségével a hangmagasságok közötti különbségtételt, a rövid dallamokra és ritmussorokra vonatkozó emlékezetet, valamint az akkordokat alkotó hangok szimultán észlelését ítéltük meg. A résztvevő gyerekek fonológiai tudatosságát és olvasási készségét a 3DM-H számítógépes vizsgálóeljárás fonématorlési és olvasási altesztjeivel mértük fel.

Eredményeink azt mutatták, hogy a fonématorlési feladatban nyújtott teljesítmény nem korrelál a ritmusszekvenciák észlelésével, a rövid dallampárok diszkriminációjával azonban szoros együttjárást mutat. Az olvasási fluencia egyetlen zenei részképességgel sem állt szignifikáns kapcsolatban. A tonális észlelés és a fonológiai tudatosság párhuzama valószínűleg az alkalmazott teszttervek feldolgozási hasonlóságára vezethető vissza. A dallamdiszkrimináció és a fonématorlési feladat elvégzése a szegmentálás, lokalizálás és azonosítás pontosságán alapul, s a hangegységek szintjéhez való tudatos hozzáférést igényli. Más észlelési feladatok azonban minőségében eltérő feldolgozási folyamatokat követelhetnek meg. Az eredmények arra utalnak, hogy feladat-specifikus mechanizmusokat feltételezhetünk az egyes zenei és fonológiai tudatosságot vizsgáló eljárások háttérében, a feldolgozás mélységének és a hozzáférés szintjének függvényében.

Kulcsszavak: zenei észlelés, fonológiai tudatosság, olvasás, dallam-diszkrimináció, fonématorlés

Neurális szinkronizáció ritmikus hangsorokra iskolakezdő gyermekeknél

Maróti Emese, Weiss Béla - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tanszék

Az agyi oszcillációk képesek külső periodikus ingerekhez szinkronizálódni, amely hatással van a figyelem időbeli megosztására is. A neurális szinkronizáció feltehetőleg az a mechanizmus, amely az alapját képezi azon képességünknek, amikor a zene lüktetésére mozgunk, mivel ez a komplex szenzomotoros folyamat prediktív cselekvést kíván meg egyenletes időközönként. Korábbi kutatások neurális markereket találtak szinkronizációra a béta és gamma frekvencia tartományokban és az úgynevezett steady-state kiváltott potenciálokban (SS-KP), valamint kimutatták, hogy a neurális szinkronizáció különbözik felnőtteknél és gyermekeknél. Az azonban nem ismert, hogy ezek a különböző frekvencia sávú idegi válaszok egymáshoz viszonyítva milyen mértékben jellemzik a neurális szinkronizációt, és ezek hogyan fejlődnek kora gyermekkortól. Jelen kutatásban 25 iskolakezdő gyermeknél mértünk elektroencefalográfiát (EEG), miközben passzívan hallgattak egyenletes ritmusú hangsorokat, illetve kopogással követtek periodikusan pulzáló hangokat. Az EEG-ből korábbi kutatási eredmények alapján 20-60 Hz közötti kiváltott és indukált teljesítményt és SS-KP-t vizsgáltunk egyénenként.

Kulcsszavak: neurális szinkronizáció, ritmusészlelés, ritmusprodukción, EEG

Beszéd és zenei képességek neurális háttere kisiskolás gyermekeknél

Honbolygó Ferenc - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ, ELTE PPK

A beszéd és zenei feldolgozás kognitív és neurális hátterének hasonlóságát több korábbi kutatás is megerősíti. A hallási elemzési folyamatok, amelyek az egymást követő hangok integrálását és szegmentálását végzik nyilvánvalóan fontos szerepet játszanak mind a beszéd, mind a zene észlelésében. Mindkettő esetében kis számú elemek kombinációja történik meghatározott szabályok alapján, és mindkét esetben végtelen számú értelmes kijelentés generálható ezen szabályok segítségével. Mindezek alapján feltételezhető, hogy a zenei és beszédképességek szoros együttjárást mutatnak. Jelen tanulmányban ezen összefüggést vizsgáltuk iskolakezdő gyermekek esetén, az első osztály elején. A nyelvi és zenei ingerek feldolgozását eseményhez kötött agyi potenciál kíséreltetben vizsgáltuk, két többjellemzős passzív Eltérési Negativitás (EN) paradigma segítségével. A nyelvi feladatban a résztvevők egy kétszótagú álszót hallottak, amely a deviáns helyzetben öt különböző típusú változást tartalmazott: magánhangzó, mássalhangzó, hangsúly, frekvencia, intenzitás. A zenei feladatban a résztvevők dallamsorokat hallottak, amelyek egy dúr hármashangzatból, és az azt követő öt zenei hangból álltak. A deviáns dallamsorok hat különböző változást tartalmaztak: dallam, ritmus, hangnem, hangszín, hangolás, időzítés. Az eredmények azt mutatták, hogy mind a nyelvi, mind a zenei feladatban a különböző típusú változások EN-t váltottak ki. Az EN amplitúdója eltérő volt az egyes feltételekben, és korrelációt találtunk a ritmus és hangsúly EN között. Eredményeink alátámasztják azon feltételezésünket, hogy a beszéd és zenei képességek összefüggést mutatnak egymással.

Kulcsszavak: beszédészlelés, zeneészlelés, EKP, EN

Endometriózis és életminőség

SZ31

Szervező: **Török Zsuzsa** - Magyar Pszichoszomatikus Szülészeti és Nőgyógyászati Társaság, DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Az endometriosis egy interdiszciplináris kórkép, melynek több kezelési formája ismert. Az endometriosis felismeréséről és laparoscopos sebészetének lehetőségeiről szeretnénk áttekintést adni előadásunkban ismertetve a laparoscopia előnyeit valamint osztályunk eredményeit.

A diagnózis felállításához az esetek egy részében bimanualis vizsgálat is elég de képalkotó vizsgálatokat /UH,MRI / is segítségül tudunk hívni.A sebészeti beavatkozás típusát az endometriosis elhelyezkedése a paciens életkora és családtervezési céljai határozzák meg.A laparoscopia mellett gyógyszeres terápiát és egyéb terápiákat például endometriosis diétát is alkalmazhatunk.

Az endometriózis egy súlyos, krónikus állapot, amelynek negatív következményei világszerte a reprodukív nők 2-17 %-át érintik. A leggyakoribb kísérő tünetek a következők: dysmenorrhoea, erős menstruációs vérzés, dyspareunia, illetve krónikus kismencedei fájdalom. Teljesen nyilvánvaló, hogy ezek a tényezők jelentős negatív hatással vannak a nők életminőségére. Több tanulmány arról számol be, hogy a leglényegesebb ezek közül a fájdalom és a pszicho-szociális funkciók változása. Az irodalom alapján hangsúlyoznunk kell, hogy a betegség valamennyi szakaszában a nők többségénél több tünet fordul elő a kezelés ellenére. Ennek következtében az általános életminőség lényegesen csökken. A szimpózium célja, hogy áttekintse a releváns irodalmat, betekintést adjon a nők betegséggel kapcsolatos tapasztalataiba, az endometriózis szociális és pszichológiai hatásaiba. Összefoglaljuk a betegség oktatásra, munkateljesítményre, nyugdíjazási stratégiára, szociális jólétre és egészséggel összefüggő életminőségre gyakorolt hatását. Végül igyekszünk egy hatékony stratégiát és ajánlásokat megfogalmazni a jövőre nézve. Az alapellátásban még inkább páciens-centrikus kezelésre, még intenzívebb multi-diszciplináris együttműködésre van szükség a fájdalomspecialista, a nőgyógyász, a pszichológus, a szociális munkás és a szexuális tanácsadó között. Ilyen formán növelhető a hosszú távú kezelés és utógondozás hatékonysága az érintett nők körében.

Kulcsszavak: laparoscopia, interdiszciplináris, meddőség, felismerés, endometriosis

Előadások

Az endometriosis laparoscopos sebészete

Ombódi Róbert, Szeberényi Zsolt - Réthy Pál Kórház, Szülészeti Nőgyógyászati Osztály

Az endometriosis egy interdiszciplináris kórkép, melynek több kezelési formája ismert. Az endometriosis felismeréséről és laparoscopos sebészetének lehetőségeiről szeretnénk áttekintést adni előadásunkban, ismertetve a laparoscopia előnyeit, valamint osztályunk eredményeit.

Kulcsszavak: laparoscopia, interdiszciplináris, meddőség, felismerés, endometriosis

Az endometriózissal való együttélés hazai kvalitatív eredményei

Vásárhelyi Dorottya¹, Márki Gabriella^{1,2}, Bokor Attila³, Rigó János³, Rigó Adrien¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola

³Semmelweis Egyetem ÁOK I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Bevezetés: Az endometriózis egy olyan krónikus nőgyógyászati betegség, mely során az endometriumhoz hasonló szövet jelenik meg a méhen kívül. A betegség krónikus kismencedei fájdalmat, fájdalmas menstruációt és meddőséget is okozhat. Az endometriózis a reprodukív életkorú nők 5-10%-át érinti, a testi tüneteken kívül negatívan hat az egyén pszichológiai jóllétére, valamint az egészséggel kapcsolatos életminőségére is. A vizsgálatunk célja feltárni az endometriózissal való együttélés és megküzdés módjait, az endometriózis okozta nehézségeket, hogy milyen valós segítségre lenne szüksége a pácienseknek, és hogy milyen motiváció vezet az alternatív, nem bizonyított eljárások alkalmazásához.

Módszer: A kutatás során fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat vettünk fel az érintett nőkkel. Az interjúk átiratait tartalomelemzéssel dolgoztuk fel az Atlas.ti program segítségével.

Eredmények: Kvalitatív elemzéssel is azonosíthatóvá váltak az endometriózis kvantitatív eredményei, miszerint a betegség okozta negatív következmények az élet számos területén (egészség, hangulat, gyermekvállalás, párkapcsolat, társas és munkavégzéshez kapcsolódó szerepvállalás) megjelennek. Az orvosi kezelés mellett vagy ahelyett új, alternatív utakat keresnek, amely alkalmazott módszerek hatékonysága általában tudományosan nem igazolt. Továbbá aktívan megjelent az egészségügyhöz való viszony, az egészséghöz és az endometriózis kezelési lehetőségeihez való viszony, valamint – a negatívumok mellett – a betegség általi (személyiség)fejlődés lehetősége is.

Megbeszélés: Az endometriózissal élő nők körében egyre fontosabb a betegség kezelésének komplex megközelítése – kiemelten az egészséggel összefüggő életminőség javítása, amely érdekében a passzív betegszereppel szemben a hangsúly folyamatosan átkerül a páciensek aktív szerepvállalására. Kutatócsoportunk az eredmények fényében egy országos, személyközpontú és széles tematikát átölő prevenciós és edukatív egészségfejlesztő program létrehozását szorgalmazza.

Kulcsszavak: endometriózis, egészségpszichológia, életminőség, életmód, alternatív kezelések

Egészségfejlesztő program az endometriózissal élő nők részére

Márki Gabriella^{1,2}, Gajdos Panna¹, Bokor Attila³, Rigó János³, Rigó Adrien¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola

³Semmelweis Egyetem ÁOK I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Bevezetés: Az endometriózis világszerte minden tizedik reprodukzív életkorú nőt érintő komplex, krónikus, jóindulatú, gyulladásos és ösztrogén-dependens nőgyógyászati megbetegedés (Bokor et al., 2013; Burney & Giudice, 2012). A betegség fájdalomtünetei negatívan hatnak az érintettek életminőségére (Souza et al., 2011), hangulatára (Sepulcri & do Amaral, 2009), nőiségére és szexuális életére (Ferrero et al., 2005), továbbá társas és munkahelyi helyzeteire (Fourquet et al., 2010). A negatív következmények segítésére ugyanakkor még nem született olyan komplex intervenció program, amely széleskörűen elfedné az érintett területeket.

Módszer: Kutatócsoportunk egy hatalkalmas egészségfejlesztő programot állított össze az endometriózissal élő nők egészségpszichológia fókuszú támogatásának céljából. Az egészségfejlesztő program csoportos elrendezésben, személyes jelenlét és kettős csoportvezetés mellett került több alkalommal megrendezésre, illetve jelenleg a programot elvégző csoportok kérdőíven alapuló longitudinális követése zajlik.

Eredmények: A pilot eredmények alapján elmondható, hogy a programot követően az életminőség, a stressz, a fájdalom, a krónikus betegség kezelésének én-hatékonysága, az érzelmszabályozás értékei javulást mutatnak, ugyanakkor a vizsgálat szempontjából a hosszú távú eredmények elemzésére csak az utánkövetést követően lesz lehetőségünk.

Megbeszélés: Az egészségfejlesztő program a nőgyógyászati egészségpszichológia tematikai és módszertani elemeinek alkalmazásával egy hiánypótló lehetőségként jelenik meg az endometriózissal élő nők körében. Kutatócsoportunk terve a program fejlesztése és hatékonyságának növelése, továbbá annak széles körű elérhetővé tétele és alkalmazása az egészségügyi ellátás kiegészítőjeként.

Kulcsszavak: endometriózis, egészségpszichológia, életminőség, krónikus állapot menedzselése

Szexuális zavarok endometriózisban

Dweik Diána - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

Endometriózis esetén a szexuális funkciózavarok leggyakoribb formája a mély dispareunia (fájdalom jelentkezése szexuális együttlét során) és a kismencedei fájdalom szindróma (Pelvic Pain Syndrome). A hüvelyi behatolás során tapasztalt kismencedei (tehát nem felületes) fájdalom legvalószínűbb oka az endometriózis, annak is különösen

a - meghatározott kismencedei lokalizációkban található - mélyen infiltráló típusa. Ugyan a szexuális diszfunkció alapja az együttlét során jelentkező fájdalom, azt nem csupán a fájdalomélmény határozza meg. A fájdalom következményeként fellépő pszichoszexuális folyamatok - mint a csökkent szexuális vágy, a fájdalomtól való félelem, a szexuális együttlétek kerülése, a bűntudat vagy az alacsony önértékelés - szintén hozzájárulnak a dyspareunia komplex pathomechanizmusához. Az együttlétéről-együttlétre visszatérő negatív élmények a negatív várakozások kognitív sémáját építhetik fel. Krónikus vagy visszatérő dyspareunia esetén a szexuális tevékenység gyakran a gyermekvállalás vagy a partner kielégítésére szorítkozik. Tekintettel az állapot pszichoszomatikus jellegére, a sebészi/gyógyszeres kezelésen túl a pszichoszexuális tanácsadás is jelentős szerephez juthat azon endometriózissal élő betegek esetében, akik pszichoszexuális panaszoktól is szenvednek.

Kulcsszavak: endometriózis, életminőség, dyspareunia, krónikus kismencedei fájdalom, pszichoszexuális tanácsadás

Az igazságosság és igazságtalanság eredményezte következetes és következtelen működések egyéni, szervezeti és társadalmi szinten

SZ32

Szervezők: **Pántya József** - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Vitavezető: **Szabó Zsolt Péter** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Szociálpszichológia Tanszék

Az igazságosság és igazságtalanság élményének, valamint ezeknek az élményeknek a pszichológiai működésre gyakorolt egyéni és társas hatásainak vizsgálata hosszú évtizedek óta tárgya a szociálpszichológiai érdeklődésnek. Tematikus szimpóziumunk az ilyen élmények által keltett reakciókat, e reakciók társas következményeit, egyenlőségre és hatékonyságra gyakorolt hatásait, valamint annak a kontextusnak a fontosságát járja körbe, amelyben ezek az élmények megjelennek. Az első előadás az igazságtalanságot egy kapcsolati sérelem formájában ragadja meg, és azt vizsgálja, hogy egy sértés milyen megbocsátási szándékot von maga után, ha a sértő élmény személyes vagy a sértés az észlelőhöz közel álló vagy tőle távoli személlyel történik. A második előadás amellett érvel, hogy az igazságosnak tűnő egyenlő elosztás, amelyet gyakran éppen az igazságtalanság elővételezett érzete vezérel, nem áll a hatékonyság szolgálatában, azonban bizonyos peremfeltételek mellett (pl. megfelelő kapcsolati tőke esetén) mód nyílik az igazságosság és hatékonyság kettős szempontját egyszerre érvényesítő szervezeti döntésekre. A harmadik előadás szervezeti és társadalmi szintű tanulságokkal szolgál azzal kapcsolatban, hogy a nemi sztereotípiáktól eltérő munkahelyi viselkedés megítélése paradox (a nők és férfiak egyenlőségelvű magatartása helyes ugyan, ám a férfiaké mégsem jutalmazandó), ez a következtetlenség pedig az egyenlőségelvű társadalmi

változások gátja lehet. A negyedik előadás társadalmi kontextusban vizsgálja azt, hogy az igazságossági nézetek mennyiben múlnak a személyes preferenciákon, mennyiben formálhatók társas befolyásolás által, valamint az ilyen módon befolyásolt igazságossági nézetek milyen hatást gyakorolnak a munkateljesítményre, ezáltal pedig az adórendszerek hatékonyságára. Véleményünk szerint szimpóziumunk előadásai arra világítanak rá, hogy addig, amíg saját magunk, saját viszonyaink képezik kiértékeléseink kiindulópontjait, viszonylag következetesek vagyunk (első, második és részben a negyedik előadás), ugyanakkor rendszerszinten egyrészt következetlenek (harmadik előadás), másrészt befolyásolhatók (negyedik előadás) is vagyunk.

Kulcsszavak: interperszonális, szervezeti és társadalmi igazságosság; egyenlőség; hatékonyság

Előadások

A sértett félhez kötődő harmadik fél és a sértett fél megbocsátásának összevetése

Papp Gábor¹, Huszár Dóra²

¹Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

²Huszár Dóra: Debreceni Egyetem BTK

Ha egy kapcsolatban (legyen az baráti, romantikus, kollegiális stb.) az egyik fél igazságtalanul viselkedik, azt a másik fél sérelemként éli meg. Ekkor játszhat fontos szerepet a megbocsátás, egy olyan pszichés folyamat, melynek alapvető célja egyrészt az egyén pszichés jóllétének a megőrzése, másrészt a lehetőségekhez mérten a kapcsolat helyreállítása. A sérelemben azonban több személy is érintett lehet: például a sértett félhez közel állók úgy érezhetik, hogy őket is támadás érte, és emiatt joguk van megbocsátani, vagy meg nem bocsátani a sérelmet okozó félnek. Viselkedésük továbbá befolyásolhatja a sértett fél viselkedését is, segítheti vagy akadályozhatja a megbocsátást. Az eddigi kutatások alapján továbbá azt a következtetést lehet levonni, hogy a harmadik fél egy sérelem során még kevésbé lehet megbocsátó, mint a sértett maga, ezt a szakirodalom a „harmadik személy megbocsátása hatás”-nak nevezi.

Vizsgálatunkban két kérdésre kerestük a választ: egyrészt megbocsátóbbak-e a vizsgálati személyek, ha egy ismerősüket (közele vagy távoli) bántják meg, mintha őket magukat, másrészt mennyire befolyásolja a vizsgálati személyek megbocsátását a sérelem súlyossága. Kérdőíves kutatást végeztünk 151 fő részvételével. A vizsgálati személyek előre megszerkesztett történeteket olvastak, ahol a manipulált változó a sértett fél és a vizsgálati személy közötti kapcsolat jellege (közele ismerős – távoli ismerős – személyes sérelem) és a sérelem súlyossága (enyhe – súlyos) volt. Alapvetően az emberek következetesen megbocsátóbbnak bizonyultak enyhe, mint súlyos sérelem esetén. Az eredmények azt mutatják továbbá, hogy enyhe sérelem esetén jelentkezett a „harmadik fél megbocsátása hatás”, vagyis a vizsgálati személyek megbocsátóbbak voltak, ha ellenük követték el a sérelmet, mintha egy ismerősük ellen. Súlyos sérelem esetében azonban a személyes sértéseket nehezebben bocsátották meg akkor, ha ellenük irányult, mint akkor, ha egy ismerős ellen. A szimpózium vonatkozásában eredményeink annak

szükségességére hívják fel a figyelmet, hogy az igazságtalan bánásmód kezelésében érdemes tekintettel lenni a tágabb társas kontextusra is, ugyanis annak szereplői hatással lehetnek a sérelemben érintettek kapcsolatának alakulására.

Kulcsszavak: megbocsátás; igazságtalanság; sérelem és annak súlyossága; harmadik személy megbocsátása

Az egyenlőségheurisztikus döntés és a kapcsolati erőforrások összefüggésének kérdőíves vizsgálata

Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Az elosztási döntések két fő attribútuma azok hatékonysága és igazságossága. Az ilyen döntések egyik legnagyobb kockázata az igazságtalan osztás érzetéből keletkező kapcsolati feszültség, mely következmény előfordulását az egyenlő osztás hatékonyan megelőzheti. A vizsgálat a prioritásokat figyelembe vevő nem egyenlőségheurisztikus összetett osztás és a kapcsolati tőke (kapcsolati erőforrások) összefüggését vizsgálja a prioritásokról való informáltság feltétele mellett. Hipotézisünk szerint a kiváló kapcsolati tőkéjű személyek nem alkalmazzák az egyenlőségheuristikát olyan mértékben, mint a kevésbé jó kapcsolati tőkéjük. Erős társas kötelekek mellett a prioritásokat tekintő ésszerű elosztás ugyanis feltételezésünk szerint nem jelent veszélyt, a javak (és ezáltal a kapcsolat) gyarapítása viszont fontos.

Vizsgálatunkban 243 vállalati dolgozó vett részt, akik egy hipotetikus összetett elosztási helyzetben nyilatkoztak arról, előre megadott választási lehetőségek közül való választás formájában, hogy saját csoportjukban hogyan járnának el. A saját csoportra jellemző kapcsolati erőforrások bőségére a saját munkacsoport vezetőjébe vetett bizalomnak, illetve a saját csoport csoportlétkörének a mérése alapján következtettünk.

A döntésekre általában véve erősen jellemző volt az egyenlősítés, ugyanakkor a nagyon magas, illetve a nagyon alacsony kapcsolati erőforrásokkal rendelkező személyek döntéseire kevésbé, mint a közepes erőforrásokkal rendelkezőkére.

A magas fokú kapcsolati tőke bázisán hozott differenciáló osztásokra nem úgy tekintünk, mint véletlenszerű világban hozott kockázatvállalásra, hanem mint veszteséges túlbiztosításra. A prioritásokat is figyelembe vevő osztást nagy kapcsolati tőke esetében nem tekintjük definitív értelemben vett kockázatvállalásnak, hiszen a kapcsolat erejét is számításba véve a differenciálás nem kockázatos. Az ennél kisebb fokú kapcsolati bázis esetén viszont a differenciálás kockázatos, s azt, hogy a kockázatvállalás vagy a kockázatkerülés nyelve felé billen-e el a mérleg, az döntheti el, hogy a kapcsolat megtartása mennyire fontos: kicsiny kapcsolati erőforrás esetén kevésbé (kockázatvállalás), ennél nagyobb, közepes erőforrás esetén pedig inkább (kockázatkerülés). A szimpózium szintjén megfogalmazható konklúzióink az, hogy az igazságossággal kapcsolatos jelenségek kutatásában a történés közegét adó interperszonális viszonyok kapcsolati jellemzésétől (összetartozás ereje, bizalom, társas identitás, csoportklíma) nem tekinthetünk el.

Kulcsszavak: egyenlőségheurisztika; kockázatvállalás; bizalom; kapcsolati tőke

A nemi sztereotípiára rációfólió munkahelyi viselkedés megítélésének aszimmetriája és következtetlensége

Dallos Andrea, Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Általában azt tartjuk igazságosnak, ha a helyesnek ítélt cselekedeteinket valamilyen formában elismerik, megjutalmazzák, vagy legalábbis nem büntetés a „jó cselekedetünk” jutalma. Alapvetően a társadalmi (vagy akár a szervezeti) gyakorlatban csak akkor érhetünk el változásokat, ha az ebbe az irányba mutató viselkedéseket pozitív megerősítés követi. Ugyanakkor gátat szab mindenféle változtatási szándéknak, kezdeményezésnek az, ha elismerjük ugyan az egyén viselkedésének helyességét, de azt nem jutalmazzuk meg, sőt megbüntetjük, mert az újító viselkedés nincs összhangban a jelenleg uralkodó normákkal, szabályokkal.

A mai társadalomban elgondolkodtató kérdés, hogy mégis hogyan lehetséges az, hogy a számos törekvés, előírás, szabályozás ellenére, továbbra sem tudunk a nemek esetében teljes egyenlőségről beszámolni. Gyakran ismételt felismerés a nemek helyzetével foglalkozó szakirodalomban, hogy amíg a férfiak nem állnak ki teljes válszélességgel a nők ügye mellett, addig a nemek közötti egyenlőtlenségek sem szűnhetnek meg. Ez alapján az lenne elvárható, különösen a nők részéről, hogy azokat a férfiakat, akik lépéseket tesznek a nemek közötti nagyobb egyenlőség megteremtésének az érdekében, ebben a tettükben támogassák. Mégis számos kutatás utal arra, hogy hajlamosak vagyunk a nők ügyét képviselő férfiakat elítélni és megbüntetni „férfiatlan” viselkedésük miatt.

A munkahely a nemi egyenlőtlenségek megnyilvánulásának egy fontos helyszínét jelenti, így jelen vizsgálatunkban elsődlegesen arra voltunk kíváncsiak, hogy az emberek mennyire észlelik helyesnek vagy helytelennek, valamint mennyire tartják jutalmazandónak a férfiak és nők munkahelyi kontextusban megjelenő egyenlőségelvű, illetve a nemi sztereotípiákkal szinkronban lévő viselkedését. Vinyettakutatásunkban az egyenlőségelvű férfi táppénzt igényelt beteg gyermek gondozására, az egyenlőségelvű nő pedig elhárította a táppénz kivételének szükségességét. (A sztereotípiával szinkronban viselkedő férfi nem ment táppénzre, a nő viszont igen.) Eredményeink alapján a válaszadók az egyenlőségelvű magatartást tartották helyesebbnek mindkét nem esetében. Ugyanakkor, míg ezért a viselkedésért a nőket jutalmazandónak tartották, addig a férfiakat nem. Ezek a tendenciák függetlenek voltak a megítélők nemétől. Ez alapján úgy tűnik, hogy ebben a helyzetben a nők saját ügyük egyfajta hátráltatójaként akadályt gördítenek a társadalmi változások elé azzal, hogy ugyan elismerik az egyenlőségelvű viselkedés helyes mivoltát, mégsem hajlanak annak megjutalmazására. A szimpózium kontextusában azt a tanulságot fogalmazhatjuk meg, hogy a nemi munkamegosztás igazságosságával összefüggésbe hozható működések rendszerszinten következtetlennek.

Kulcsszavak: nemi sztereotípiák; egyenlőségelvű munkahelyi viselkedés; nemek társadalmi munkamegosztása

Az adórendszerek igazságosságának megítélését szolgáló belső és külső támpontok és ezek hatása a munkateljesítményre

Pántya József, Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Az adórendszerek hatékonysága nemcsak az adófizetési hajlandóság növelésén, de a munkára való ösztönzésen is múlik. Az adózói magatartás pszichológiai szempontú kutatásában az adórendszerek igazságosságának adózói döntésekre gyakorolt hatása gyakran képezi vizsgálat tárgyát, mindazonáltal az adórendszerek igazságosságának munkateljesítményt érintő hatásaira viszonylag kisebb figyelem irányul. Korábbi vizsgálataink eredményei szerint az egy- és többkulcsos adórendszerek laboratóriumi körülmények között történő megtapasztalásának kontrasztja akkor bizonyult az erőfeszítést leginkább fokozó hatásúnak, ha többkulcsos adórendszer váltotta az egykulcsost. A hatást potenciálisan közvetítő tényező után kutatva egy kérdőíves vizsgálatunkban azt találtuk, hogy egy hipotetikus helyzetben az igazságos címkével ellátott adórendszer önbevallott munkateljesítményt fokozó hatását teljes egészében az adott adórendszerre vonatkozó igazságossági nézetek közvetítették. E hatás meglétét azóta kísérletes úton is teszteltük.

Kísérletünkben díjazás fejében egy egyszerű feladat elvégzését, majd egy egykulcsos vagy többkulcsos adórendszer alapján adó megfizetését kértük a résztvevőktől. A működésben lévő adórendszereket egy olyan érveléssel együtt mutattuk be, amelyek alapján a résztvevők az adott adórendszerrel igazságos vagy igazságtalan vélekedéseket alakíthattak ki. Emellett a résztvevők teljesítménymotivációját, valamint a különböző adórendszerekkel kapcsolatos preferenciáját is felmértük.

Eredményeink szerint az igazságosként bemutatott adórendszereket a résztvevők igazságosabbnak látták, azzal együtt, hogy a többkulcsos adórendszert a személyek az alkalmazott érveléstől függetlenül is igazságosabbnak tartották, főként ha eleve ilyen irányú adórendszer-preferenciával rendelkeztek. Az igazságossági nézeteket tehát az adórendszerek típusa, az azokkal kapcsolatos érvelés, valamint az azokkal kapcsolatos egyéni preferenciák is befolyásolták. Az igazságossági nézetek a teljesítménymotivációval együtt hatást gyakoroltak az egyszerű feladatban megmutatkozó munkateljesítményre. E hatás lényege abban állt, hogy a működésben lévő adórendszert fairnek látó személyek munkavégzését teljesítménymotivációjuk nagymértékben meghatározta, míg az adott rendszert igazságtalannak látók esetében ez az összefüggés nem jelentkezett. Az igazságtalan nézetek tehát a teljesítménymotiváció teljesítményre gyakorolt egyébként pozitív hatását aláásták. A szimpózium témakörének vonatkozásában eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy az adórendszerekkel kapcsolatos közbeszéd tartalma az egyéni munkateljesítményre gyakorolt befolyása miatt komoly, rendszerszintű következményekkel bírhat.

Kulcsszavak: adórendszerek igazságossága; teljesítménymotiváció; munkateljesítmény; adórendszerekkel kapcsolatos preferenciák

Az önkontroll konstruktumának pszichometriai vizsgálata: a Grasmick Önkontroll Skála hazai adaptációja

SZ33

Szervező: **Hargitai Rita** - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Urbán Szabolcs** - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

A Gottfredson és Hirschi – a világon leginkább idézett kriminológusok – által kidolgozott Általános Bűnözési Elmélet (General Theory of Crime, 1990) szerint az (alacsony) önkontroll konstruktuma a legbiztosabb előrejelzője a bűnözésnek és a hozzá kapcsolódó deviáns viselkedésnek. Az elmélet kidolgozása óta számos kriminológus és pszichológus törekszik az önkontroll konstrukciójának operacionalizálására és a modell prediktív erejének empirikus bizonyítására. Az önkontroll mérésének egyik legelterjedtebb mérőeszköze a Grasmick és munkatársai által kidolgozott, hat faktoros, 24 tételt tartalmazó kérdőív (Grasmick, Tittle, Bursik és Arneklev, 1993). A mérőeszköz extenzív pszichometriai vizsgálata az elmúlt közel 25 évben számos országban és célcsoporttal megtörtént, mely során jelentős – elméleti szempontból is releváns – kérdések kerültek megfogalmazásra. A szimpózium a mérőeszköz hazai adaptációjának tapasztalatait tárgyalja. Matuszka Balázs előadása a reliabilitásra vonatkozó eredményeket mutatja be részletesen, míg Hargitai Rita a kérdőív konvergens és diszkriminációs validitásának eredményeit ismerteti. Urbán Szabolcs előadása a gyermekkori szocializációs hatások, valamint az örökletesség és a környezeti faktorok kapcsolatának problémáját járja körbe az önkontroll konstruktuma kapcsán.

Kulcsszavak: Gottfredson és Hirschi, Általános Bűnözési Elmélet, Grasmick Önkontroll Skála, reliabilitás, validitás

Előadások

Az önkontroll konstruktumának pszichometriai vizsgálata: a Grasmick Önkontroll Skála megbízhatósága

Matuszka Balázs¹, Hargitai Rita¹, Kovács Zsuzsanna², Urbán Szabolcs¹, Boros János¹

¹PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

²Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A Grasmick Önkontroll Skála 24 tételes mérőeszköz, amely az önkontroll mérésére szolgál, célcsoportja a 18 évnél idősebb személyek. Az egyes faktorokhoz 4-4 tétel tartozik, melyek négyfokozatú Likert-skála segítségével értékelhetők. A vizsgálati kérdőívcsomagot két lépcsőben összesen 854 normatív mintát alkotó személy töltötte ki, a mintavétel módszere nem valószínűségi mintavételi eljárás (hólabda módszer) volt. A papír-ceruza alapú adatfelvételben pszichológia szakos, alapképzésben résztvevő hallgatók működtek közre. A kérdőívcsomag az alábbi mérőeszközöket tartalmazta: Buss-

Perry Agresszió Kérdőív, Temperamentum és Karakter Kérdőív, BIS/BAS Skálák valamint a CPI Önkontroll faktora. Az előadás a Grasmick Önkontroll Skála magyar nyelvű változatának leíró statisztikáját és részletes reliabilitás vizsgálatát adja közre. A kérdőív belső megbízhatóságát Cronbach- α mutatóval vizsgáltuk, a skálák időbeli konzisztenciáját hathetes intervallumban felvett adatokkal, intraklassz korrelációval teszteltük. A feltáró faktorelemzést (EFA) követően konfirmatorikus faktorelemzést (CFA) alkalmaztunk az elméleti faktorstruktúra tesztelésére. Az első eredmények szerint a Grasmick Önkontroll Skála megbízhatósági mutatói jónak mondhatók.

Kulcsszavak: Grasmick Önkontroll Skála, tételhomogenitás, teszt-reteszt reliabilitás, EFA, CFA

A Grasmick Önkontroll Skála validitás vizsgálata

Hargitai Rita¹, Kovács Zsuzsanna², Matuszka Balázs¹, Urbán Szabolcs¹, Boros János¹

¹PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

²Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A szimpózium második előadása a Grasmick Önkontroll Skála faktorainak érvényességét vizsgálja. A hat faktor – (1) az impulzivitás, (2) a fizikai aktivitás preferenciája, (3) a kockázatkeresés, (4) az énközpontúság, (5) az egyszerű feladatok preferenciája és a (6) változékonny temperamentum – interkorrelációját követően a kérdőív konvergens és diszkriminatív validitását vizsgáljuk a Buss-Perry Agresszió Kérdőív (Buss és Perry, 1992), a BIS/BAS Skálák (Carver és White, 1994) valamint a CPI Önkontroll faktor (Gough, 1957) vonatkozásában. A skálák egymással való összevetése során a kutatás szempontjából lényeges kapcsolatokat elemezzük és értelmezzük. Eredményeink alapján a kapott korrelációs együtthatók az elvártnak megfelelően alakulnak. Az előadás végén állást foglalunk abban a szakmai vitában, amelynek egyik tábora az alacsony önkontrollt átfogó s önálló konstrukciónak interpretálja, szemben a másik csoporttal, akik szerint bizonyos alkotóelemek együtteseként jobban mérhető a fogalom.

Kulcsszavak: Grasmick Önkontroll Skála, BIS/BAS Skálák, Buss-Perry Agresszió Kérdőív, CPI önkontroll, validitás

Az önkontroll dimenzióinak vizsgálata a temperamentum és a karakter tükrében

Urbán Szabolcs¹, Hargitai Rita¹, Kovács Zsuzsanna², Matuszka Balázs¹, Boros János¹

¹PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

²Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A Grasmick Önkontroll Skála validitásának és működésének vizsgálata során korábban számos kutatásban használtak különböző személyiség-kérdőíveket. A Gottfredson és Hirschi (1990) teóriájában különleges szerepet kap az önkontroll hátterében álló

gyermekkori szocializációs hatások hangsúlyozása, valamint az örökletesség és a környezeti faktorok kapcsolatának problémája. Ezért indokoltnak láttuk a hasonló kérdésfelvetésekre épülő Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI, Cloninger és mtsai, 1994) használatát a Grasmick Önkontroll Skála működésének vizsgálatában. Munkánk során olyan kérdésekre kerestünk választ, hogy a Grasmick kérdőívvel mért önkontroll-dimenziók a TCI temperamentum- vagy karakterfaktoraival mutatnak-e szorosabb kapcsolatot, a TCI skálák alapján milyen mértékben jósolhatók be az önkontroll különböző aspektusai, valamint találhatók-e olyan skálamintázatok a TCI-ben, amelyek jellegzetes Grasmick-profilokkal mutatnak összefüggést.

Kulcsszavak: Grasmick Önkontroll Skála, TCI, szocializáció, temperamentum, karakter

Nők, férfiak és a sötét oldal. Pécsi tanulmányok a Sötét Hármasszemélyiségjegyek (szubklinikus nárcizmus és pszichopátia, machiavellizmus) köréből

SZ34

Szervező: **Meskó Norbert** - PTE Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Bereczkei Tamás** - PTE Pszichológia Intézet

A Pécsi Evolúciós Pszichológia Kutatócsoportban többéves hagyományra tekint vissza a sötét személyiségjegyek, különösen a machiavellizmus kutatása. Szintén évtizedes kutatási hagyományokkal rendelkezünk az arckutatás és a párkapcsolati működések vizsgálata terén. Ebben a szimpóziumban a három terület egyfajta keveredéséről kaphat képet az érdeklődő. Láng András kollégánkat újabban a machiavellizmus eredete érdekli, pontosabban az, hogy milyen szülői/családi tényezők mentén bomlik ki a serdülőben a másokat saját céljai elérése érdekében felhasználó machiavellista személyiségvonás. András a témában már több cikket publikált rangos nemzetközi szaklapokban, most egy újabb eredeti és izgalmas kutatásával ismerkedhetünk meg, amelyet Pohárnok Melindával közösen végeztek. Doktoranda hallgatónkat, Kozma Lucát és kollégáit az érdekli, hogy a sötét személyiségjegyek miként függnek össze a nők férfi arcok iránti preferenciájával. Férfiasabb az ilyen férfiak arca? Vajon a nők azoknak a férfiaknak a portréit preferálják inkább, akik sötét személyiségjegyekkel jellemezhetőek? A párkapcsolatok egy másik dimenzióira irányítja a figyelmet Birkás Béla kollégánk és munkatársai vizsgálata. Kutatásukban arra voltak kíváncsiak, hogy milyen szerepet játszhatnak a főként rövid távú párkapcsolati stratégiát valószínűsítő sötét személyiségjegyek a párkapcsolati ideál és a saját párkapcsolati érték megfogalmazásakor egyetemista nők körében. Meskó Norbert kollégánk pedig a sötét személyiségjegyek és a szerelem összefüggését vizsgálta a Sternberg-féle háromszög-elmélet felhasználásával. Arra volt kíváncsi, hogy „a magukat sötétebb személyiségűnek” ítéelő nők és férfiak vajon különböznek-e az inkább hosszú távú stratégiákat követő társaiktól a szerelem három dimenziójában (az intimitásban, az elköteleződésben és a szenvedélyben).

Kulcsszavak: Sötét Hármasszemélyiségjegyek, szerelem, ideális partner és ideális párkapcsolat, machiavellizmus, szülői szocializációs célok; azonosulás; nemi sztereotípiák; inkonzisztens vonások; serdülőkor, arckutatás, maszkulinitás

Előadások

Serdülőkori machiavellizmus és szülői szocializációs célok kapcsolata

Láng András, Pohárnok Melinda - PTE Pszichológia Intézet

Bár a machiavellizmus jelensége széleskörűen kutatott a személyiség- és szociálpszichológia területén, ennek a manipulációval, cinizmussal és rugalmas erkölcsiséggel jellemezhető személyiségvonás fejlődési aspektusáról viszonylag keveset tudunk. A fent felsoroltakon kívül a machiavellista személyek érzelmileg távolságtartók, kompetitívek és elsősorban materiális eszközökkel motiválhatóak. Az élettörténet-elmélet szerint a machiavellizmus egy gyors élettörténeti stratégiát követ, amely a lehetőségek azonnali kiaknázását írja elő. Ez az erőforrások kiszámíthatatlansága esetén lehet adaptív stratégia. Az erőforrások hozzáférhetőségét a fejlődő egyén számára a szülői, családi környezet és gondoskodás minősége jelzi. Hasonlóan jelzésként tekinthetünk a szülői szocializációs célokra is. Ezek a kulturális környezetet alakítják nevelési célokká, elképzelésekké. Kutatásunkban a szülői nevelési célok és machiavellizmus kapcsolatát vizsgáltuk, és azt vártuk, hogy a machiavellizmus magasabb szintje pozitív összefüggést mutasson a függetlenséget hangsúlyozó szülői célokkal és negatívát a függőséget hangsúlyozókkal.

Vizsgálatunkban 98 kétszülős, serdülőt (51 fiú; életkor $16 \pm 1,29$ év) nevelő család vett részt. A serdülők machiavellizmusának mértékét a Mach-IV skálával (Christie és Geis, 1970) mértük, a szülők a Szülői Szocializációs Célok Skálán (Keller et al., 2006) számoltak be arról, hogy mennyire tartják fontosnak a függőséget és a függetlenséget hangsúlyozó célokat gyermekük nevelésében. Eredményeink szerint a lányok machiavellizmusának szintje pozitívan korrelált az anya függetlenséget hangsúlyozó szocializációs céljaival, míg a fiúk machiavellizmusának mértéke fordított összefüggést mutatott az apák függőséget hangsúlyozó szocializációs céljaival.

A megvitatásban – kutatásunk keresztmetszeti és korrelációs elrendezését szem előtt tartva – az oksági irány mindkét változatát megvizsgáljuk. Az első elképzelés szerint a gyermek viselkedéses stratégiáit a kulturális környezete által felállított korlátokon belül valósítja meg, így a függetlenséget a függőséggel szemben hangsúlyozó szülők gyermekeinél nagyobb valószínűséggel alakulnak ki machiavellista vonások. Másrészt azt is elképzelhetőnek tartjuk, hogy a machiavellista gyermekek szülei a gyermek önös, materialista, érzelmileg távolságtartó tulajdonságai mentén inkább a függetlenséget hangsúlyozó értékek mentén látják biztosítva gyermekük boldogulását az életben. A megvitatás során az azonos nemű szülők szerepére és a nemi sztereotípiákhoz nem illeszkedő vonások fontosságára is kitérünk az eredményekben mutatkozó nemi különbségek kapcsán.

Kulcsszavak: machiavellizmus; szülői szocializációs célok; azonosulás; nemi sztereotípia inkonzisztens vonások; serdülőkor

A Sötét Hármás és a maszkulinitás: Kit tartunk vonzónak?

Kozma Luca, Vít Třebický, Kocsor Ferenc - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, National Institute of Mental Health, Klecany, Csehország

Férfiak önbeszámolóin alapuló korábbi kutatások úgy találták, hogy a Sötét Hármás (DT) jegyek kapcsolatban állnak a sikeres rövidtávú párkapcsolatok magasabb számával. Ez azt feltételezné, hogy a nők preferenciát mutatnak a magas DT-pontszámmal rendelkező férfiak felé. Számos kutatás szerint a DT olyan tulajdonságokkal kapcsolható össze, mint manipulativitás, dominancia, önzőség – hasonló tulajdonságok, mint amiket a maszkulin arcok közvetítenek. Kutatássorozatunk első vizsgálatában a férfi arc maszkulinitása és a DT közötti kapcsolatot vettük górcső alá.

Harminckilenc férfi töltötte ki a Short Dark Triad (SD3) kérdőívet, akikről standard körülmények között fényképeket készítettünk. Jóváhagyásukkal ezeket a fotókat 40 nőnek bemutattuk, és megkértük őket, hogy ítéljék meg, mennyire tartják vonzónak, illetve férfiasnak a képen szereplő személyeket. A fényképek segítségével morфомetriai számításokat végeztünk, és minden férfi képe alapján egy-egy maszkulinitás-indexet alakítottunk ki.

Elvárásainknak megfelelően a maszkulinabb arcokat vonzóbbnak ítélték meg női résztvevőink. Tendenciaszintű negatív korrelációt találtunk a nők által megítélt vonzerő és a férfiak pszichopátia-pontszáma között, ami az SD3 másik két alskálájánál nem jelent meg. Valamint a korábbi vizsgálati eredményekkel ellentétben a pszichopátia szignifikáns negatív kapcsolatban állt a morфомetriai számításokkal létrehozott maszkulinitás-indexszel.

Eredményeink nem támasztják alá Lyons és mtsai (2015) eredményét. Morfok helyett egyéni arcokat használva azt találtuk, hogy a magas pszichopátiával jellemző férfiarcokat női résztvevőink nem találták férfiasabbnak, mint az alacsony pontszámú férfiakét. Ezen túl pedig objektív maszkulinitás mérőeszközt használva azt mondhatjuk, hogy a magas pszichopátia pontszámot elérő férfiak arca kevésbé maszkulin. Ez arra enged következtetni, hogy a DT-jegyek és a tesztoszteron-markerek közötti lehetséges fejlődési kapcsolatot érdemes felülvizsgálni.

Kulcsszavak: maszkulinitás, sötét hármás, arcpreferencia

A Sötét Hármás személyiségjegyekkel összefüggő partnerpreferenciák: a saját párérték és ideális partner jellemzők különböző mintázatai

Birkás Béla, Láng András, Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem

Egyre több kutatás foglalkozik a Sötét Hármás személyiségek (machiavellizmus, szubklinikus pszichopátia és szubklinikus nárcizmus) párválasztási stratégiával, illetve párválasztási preferenciáinak leírásával. Ugyanakkor, ezen kutatások rendre figyelmen kívül hagyják a saját vonzóerő, illetve saját párérték hatását a párválasztási preferenciák kialakulásában. A saját párérték tulajdonképpen a személy saját értékelésén alapul, mely során felméri, milyen kvalitásokkal rendelkezik, melyek vonzó partnerré tehetik mások számára. Azok a személyek, akik több, mások számára vonzó tulajdonsággal (magasabb

párértékkel) rendelkeznek, maguk is több hasonló tulajdonságot „követelhetnek meg” partnerüktől. Vagyis, aki vonzóbb mások szemében, maga is vonzóbb partnereket találhat. A Sötét Hármassal személyiségjegyekkel rendelkező személyek több kutatásban is hajlamosabbnak mutatkoztak a rövid-távú kapcsolatok kialakítására, így mi is feltételeztük, hogy olyan jellemzőket preferálnak potenciális partnereiknél, melyek rövid távú kapcsolatok kialakításában vagy fenntartásában előnyösek. 529 egyetemista nő töltötte ki az önkitaltós kérdőívekből álló tesztbatteriaát: eredményeink szerint a partnerpreferenciák elsődlegesen a saját párérték (pl. attraktivitás) mértékével függtek össze, valamint egyértelműen azonosíthatóak voltak a Sötét Hármassal személyiségjegyekre külön-külön jellemző preferencia-mintázatok.

Kulcsszavak: ideális partner, ideális párkapcsolat, machiavellizmus

A szerelem sötét oldala. A Sötét Hármassal és a Sternberg-féle szerelmi háromszög összefüggése

Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

A Sötét Hármassal (nárcizmus, szubklinikus pszichopátia és machiavellizmus) személyiségvonásokkal jellemezhető egyének párkapcsolati működésének feltérképezésével az utóbbi évtizedben egyre több tanulmány foglalkozik. Általánosságban az mondható el ezekről a személyiségvonásokról, hogy hajlamosítják tulajdonosukat arra, hogy inkább rövid távú, közvetlen nyereségre törekedjenek emberi kapcsolataikban, mintsem hosszú távon megtérülő befektetésként tekintsenek társas viszonyaikra és ez különösen igaz a párkapcsolatokra. Az egyik szerelem-elmélet, a Sternberg-féle szerelmi háromszög elmélet szerint ez a komplex érzelem három alapvető összetevőből áll: az intimitásból, a szenvedélyből és az elköteleződésből. Az elméleti konstrukcióhoz Sternberg kidolgozott egy kériót is, amely a fenti három alskálát tartalmazza. Az elmélet szerint a szerelem három komponensének mértéke nem csupán a különböző partnerkapcsolatokban megjelenő eltérő szerelemtípusokat képes megmagyarázni, hanem a szerelemnek egy adott viszonyon belül bekövetkezett változása is leírható általa. Kutatási szempontból az igazán érdekes kérdést a szerelem pszichológiai korrelátumainak feltérképezése jelentheti. Felmérésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen hatással van a három szerelem összetevőre a Sötét Hármassal személyiség (alacsony vs. magas pontszámok a nárcizmus, szubklinikus pszichopátia és machiavellizmus skálákon), illetve az életkor valamint a nem. Az eljárásban egy nagyobb vizsgálat részeként egy olyan 840 fős (420 férfi és 420 nő, 420 fő 18-25 éves és 420 fő 25-55 éves) nem egyetemista mintán vettük fel a Sötét Hármassal kérdőívet és az említett szerelem kérdőívet, akik valamennyien párkapcsolatban voltak hosszabb-rövidebb ideje. Eredményeink szerint a sötét személyiségvonások összefüggést mutatnak a partnerrel átélt szerelem milyenségére. Akik magukat magasabbra pontozták a szubklinikus pszichopátia és a machiavellizmus személyiségvonások tekintetében, mindhárom szerelem összetevőnél szignifikánsan alacsonyabb pontszámokat értek el. Azaz kevésbé élték meg szenvedélyesnek, bensőségesnek, és elkötelezettnek a szerelemt, mint azok a társaik, „akik nem rendelkeztek annyira sötét személyiségjegyekkel”. A nárcizmus tekintetében azonban mindez csak az intimitásra és az elköteleződésre volt igaz, a szenvedélynél nem volt szignifikáns eltérés a magas és az alacsony pontszámot elérők között. Az eredmények tárgyalásakor kitérünk a nemi különbségek ismertetésére és az

életkori sajátosságokra, valamint részletesen beszámolunk a szerelem kérdőív eredményeiről is. Kutatásunk összességében igazolja azt az elméleti felvetést, miszerint a sötét személyiségjegyek prediktív jelzésként működhetnek a társas kapcsolatokban, különösen a szerelem esetében.

Kulcsszavak: szerelem, Sötét Hármass, életkor

Kardiológiai egészségpszichológia

SZ36

Szervező: **Tiringer István** - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Az elmúlt évtizedben világszerte megnövekedett az érdeklődés a koszorúér-betegségek egészségpszichológiai vonatkozásai iránt. A kardiológiai betegek körében a szívbetegséghez történő alkalmazkodás, illetve az életmóddal összefüggő kockázati tényezők csökkentése, a nem optimális gyógyszeresedési adherencia gyakori problémát jelent. Fontos klinikai és kutatási témává váltak a koszorúér-betegséghez kapcsolódó nemi különbségek, melyek pszichoszociális tényezőkkel is összefüggnek.

Szimpoziumunkban négy kardiológiai klinikai egészségpszichológiai vizsgálat eredményeit mutatjuk be.

Teleki Szidális a betegségrepresentációk és az életmódváltoztatás folyamatának összefüggéseit vizsgálta 100 frissen diagnosztizált koszorúrbeteg, illetve koszorúér-áthidaló műtéten átesett, már régebb óta kezelt beteg körében. Klinikailag különösen fontos a stent-beültetésen átesett, frissen diagnosztizált betegek vizsgálata. A szerző az életmód-változtatást a Health Action Process Approach (HAPA; Schwarzer, 2008) modell alapján kidolgozott kérdőívcsomag segítségével vizsgálta. A modell az életmódváltoztatás szándékának előrejelzőjeként figyelembe veszi a kockázatesztelést, a kimeneti elvárásokat és az élnhatóságot. Emellett nagy hangsúlyt helyez a változtatással kapcsolatos döntést követő konkrét tervezési időszakokra, s a viselkedésszabályozási, megküzdési folyamatokra.

Nagy Alexandra 120 stabil állapotú koszorúérbeteg betegségrepresentációjának összefüggését vizsgálta olyan klinikailag fontos paraméterekkel, mint a beteg funkcionális kapacitása, illetve gyógyulási folyamata. A betegségkép vizsgálata a páciensek szívrajzai segítségével történt.

Tiringer István 833 kardiológiai rehabilitációban kezelt beteg esetében vizsgálja a gyógyszeres adherencia egészségpszichológiai tényezőit egy multicentrikus, követéses vizsgálat keretében. A gyógyszeresedési motiváció és az adherencia prediktoraiként ebben a vizsgálatban is a HAPA-modell tényezői, a distressz tünetek, a társas támogatás, illetve a páciensek betegségrepresentációja szerepelnek.

Nagy Tünde 270 koszorúérbeteg esetében vizsgálta a nemmel kapcsolatos személyiségvonások és a betegséghez történő alkalmazkodás, valamint az életmód-változtatás összefüggéseit. A nemmel kapcsolatos énkép vizsgálata a Personal Attributes Questionnaire (PAQ) kiterjesztett változatával és az azt kiegészítő Unmitigated

communion (egyoldalú kapcsolatorientáltság) skálával történt. A betegek nagyobb része rehabilitációban kezelt beteg, egy kisebb csoportja pedig akut kardiológiai eseményen esett át, aminek a jelentősége az, hogy a nőbetegek – akik kevésbé jutnak el rehabilitációs kezelésbe – ebben a csoportban nagyobb arányban fordulnak elő.

Kulcsszavak: betegségrepresentáció - az életmódváltoztatás szociális-kognitív tényezői - adherencia - gender

Előadások

A koszorúér esemény utáni gyógyszeres adherencia tényezőinek vizsgálata az Egészségmagatartás szociális-kognitív folyamatmodellje (HAPA) és a betegségrepresentáció változása alapján

Tiringer István¹, Andrassy Gábor², Erdei Ferenc³, Kohut László⁴, Páder Katalin⁵, Simon Éva⁶, Szász Károly⁷, Veress Gábor⁸, Simon Attila⁸

¹Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK

²Budapesti Szent Ferenc Kórház

³Békés Megyei Pándy Kámán Kórház Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

⁴Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédk. Kard. Rehab. Intézet Balatonfüred

⁵Fővárosi Önkorm. Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelői. Kard. Rehab. Osztály

⁶Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet

⁷Csongrád Megyei Mellkasi Betegségek Szakkórháza Kardiológiai Rehabilitációs Osztály

⁸Balatonfüredi Állami Szívkórház

Bevezetés. A koszorúér-betegség prognózisát jelentősen befolyásolja a standard kockázati tényezőket csökkentő gyógyszerek megbízható szedése. Számos vizsgálat konzekvens eredménye, hogy a betegek adherenciáját befolyásolja a szubjektív betegségkép (betegségrepresentáció), a gyógyszereszedés következményeivel kapcsolatos pozitív-negatív elvárások, a kockázatesztelés, a rendszeres gyógyszereszedéssel kapcsolatos énhatékonyság-érzés ill. társas támogatás, valamint az érzelmi distressz.

Módszerek. Követésező vizsgálatunkba 7 kardiológiai rehabilitációs osztályról vontunk be 833 beteget, akik koszorúér-esemény után álltak kezelés alatt (nő: 33%, ffi: 67%, kor: 61,2 [±9,2] év). A betegek a kórházi tartózkodás során kérdőívcsomagot töltöttek ki, mellyel az alábbi tényezőket vizsgáltuk: betegségrepresentáció (IPQ-R rövid.), a szorongás és depresszió szintje (HADS). Mivel a gyógyszeres adherencia egészségpszichológiai tényezőinek vizsgálatára nincsenek standard kérdőívek a Health Action Process Approach (HAPA, Schwarzer, 2008) modell alapján saját magunk fejlesztettünk kérdőíveket a pozitív-negatív elvárások, a kockázatesztelés, a rendszeres gyógyszereszedéssel kapcsolatos énhatékonyság-érzés ill. társas támogatás vizsgálatára. Az adherenciát a Medical Adherence Rating Scale-lel (MARS) mértük.

Eredmények. A követés egy éve alatt szignifikáns változást tapasztaltunk a betegségrepresentáció tekintetében: a betegek kevesebb korlátozottságot, tünetet és betegséggel összefüggő negatív érzelmet éltek meg; betegségüket inkább krónikusnak, de érthetőbbnek, ugyanakkor kevésbé befolyásolhatónak és kezelhetőnek gondolták. A

HAPA-modell tényezői is szignifikáns változást mutattak: csökkent a gyógyszereszedéssel kapcsolatos kompetenciaérzés; csökkentek a gyógyszereszedéssel összefüggő pozitív és negatív elvárások, illetve az adherencia is. Az érzelmi distressz tekintetében a szorongásos tünetek lényeges változást nem mutattak, a depressziós tünetekben viszont 6 és 12 hónap között markáns növekedést tapasztaltunk.

Regressziós modellekben a 6 hónapos adherencia szignifikáns prediktora volt a kiindulási gyógyszereszedéssel kapcsolatos kompetenciaérzés, a 12 hónapos adherencia esetében pedig a pozitív elvárások.

Megvitatás. A gyógyszeres adherencia mérésekor jelentős plafonhatást tapasztaltunk, ami magyarázhatja, hogy viszonylag kevés szignifikáns prediktor szerepét tudtuk csak igazolni.

A betegségrepresentáció és az adherenciával összefüggő szociális-kognitív tényezők változása a kardiológiai rehabilitációt követő 12 hónapban arra utal, hogy a betegedukációs programokban fontos céltartalom foglalkozni ezekkel az elméletileg jól alátámasztható egészségpszichológiai szempontokkal.

Kulcsszavak: betegségrepresentáció - az életmódváltoztatás szociális-kognitív tényezői - adherencia

Szívrajzok, mint a funkcionális kapacitás és a koronária intervenciók óta eltelt idő mutatói

Nagy Alexandra¹, Szabados Eszter¹, Tiringer István², Mezey Béla¹, Tóth Kálmán¹, Csathó Árpád²

¹PTE KK, I.sz. Belgyógyászati Klinika,

²PTE-ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés. A szívbetegség betegségrepresentációi erőteljesen befolyásolják felépülésüket és a korábban kedvelt tevékenységeikhez való visszatérésüket. Egy nemrégiben kifejlesztett módszer a reprezentációk mérésére a betegek által készített szívrajzok elemzése, amelyek korábbi vizsgálatok alapján összefüggést mutatnak például a betegek aktivitási szintjével, a betegségük súlyosságával kapcsolatos tudásukkal és a munkába való visszatérés ütemével. Vizsgálatunkban három célkitűzést állítottunk: 1. megvizsgáltuk, hogy a szívkoszorúér betegek szívrajzai milyen összefüggést mutatnak a szubjektív fizikai funkcionálással és fáradtsággal. 2. a koszorúér betegek fizikai teljesítőképességének egy megbízható mutatója a funkcionális kapacitás, amely korábbi kutatások alapján összefüggésben áll a betegségrepresentációkkal. Mindezek alapján feltételeztük, hogy a funkcionális kapacitás a betegek által készített szívrajzokkal is kapcsolatban állhat. 3. megnéztük, hogy a szívrajzok mutatnak-e összefüggést a betegségétörténetben megjelenő jelentős események óta eltelt idővel.

Módszerek. A vizsgálatban 120 koronária beteg vett részt (69 férfi, 51 nő; életkor: M=63,85; SD=6,73), akiknél a terheléses EKG-vizsgálat mellett felmértük betegségrepresentációjukat egy szívrajzolási feladat segítségével, továbbá kitöltöttek egy kérdőívcsomagot, amely a következő skálákat tartalmazta: Spielberger-féle Állapot- és vonásszorongás kérdőív (STAI-S, STAI-T), Rövidített 9-itemes Beck Depresszió Skála

(BDI-9), SF-36 általános életminőség kérdőív Fizikai funkcionálás alszála (FF-10), Fatigue Impact Scale (FIS) és a Rövidített Maastricht Vitális Kimerültség Kérdőív (SMEQ).

Eredmények. Az alacsonyabb funkcionális kapacitású betegek nagyobb területű szívet rajzoltak, és a szívterület negatív korrelációt mutatott a fizikai funkcionálással (FF-10) is. Ezzel szemben a FIS fizikai fáradtsága nem állt szignifikáns kapcsolatban a szívrajz mutatóival. A nem-fizikai jellegű fáradtság dimenziókhöz (szociális és kognitív fáradtság) hasonlóan a vitális kimerültség és depresszió sem mutatott összefüggést a szívrajzokkal. A szívrajzok területe továbbá független prediktornak bizonyult mind a funkcionális kapacitásra, mind az FF-10-re, és a szívterület prediktivitása erőteljesebb volt a funkcionális kapacitás esetében. Az időváltozók elemzése alapján a szívrajz területe összefüggést mutatott mind a szívinfarktus, mind a szívbetegség diagnosztizálása óta eltelt idővel. Legerőteljesebben azonban a szívrajz területe a szívkoszorúér áthidalás (CAB) óta eltelt időt jósolta be függetlenül. Megbeszélés. Összességében elmondható, hogy ebben a vizsgálatban a szívrajzok, elsősorban azok területe arra reflektál, hogy a páciensek mit gondolnak, mi történt a szívükkel, továbbá tükrözi azt a medikális tudást, amellyel a szívkoszorúér betegek betegségükről rendelkeznek. Ezt támasztja alá az az eredményünk, miszerint a rosszabb funkcionális kapacitás nagyobb méretű rajzokkal társult.

Kulcsszavak: szívkoszorúér betegség, funkcionális kapacitás, betegségreprezentáció

Kardiológiai betegek betegségreprezentációjának módosítása: az egészségi állapot fejlesztésének lehetséges útja, edukáción keresztül

Teleki Szidalisz¹, Tiringer István²

¹PTE-BTK, Pszichológia Intézet, Személyiség- és egészségpszichológia Tanszék

²PTE-ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Leventhal és kollégái (1980) klasszikus tanulmánya rámutatott, hogy minden ember rendelkezik egy, az adott betegséghez kapcsolódó egyéni betegségreprezentációval. Ezek magukban foglalják az egyén adott betegséggel kapcsolatos meggyőződéseit a betegség jellemzőire, tünettanára, okaira, időtartamára, következményeire, gyógyíthatóságára vonatkozóan. E betegségreprezentációk – az egyén attitűdjeire és elvárásaira gyakorolt hatásukon keresztül – nagymértékben befolyásolják a beteg személy egészségviselkedését, így a betegség lefolyását; mind közvetve, mind közvetlenül jelentős hatást gyakorolnak az egyén egészségi állapotára, testi-lelki jóllétére. Jelen kutatásban a betegségreprezentációk szerepének megismerését tűztük ki célul – szívbetegséggel (CHD) élő személyek egészségviselkedését vizsgálva az egészségviselkedés szociális-kognitív folyamatmodellje (Health Action Process Approach, HAPA, Schwarzer, 2011) alapján.

Módszer. 100 CHD beteget (CABG = 48%, átlagéletkor= 62,5 év) kértünk meg egy kérdőívcsomag kitöltésére, mely felmérte a beteg személy egészségviselkedését (táplálkozási szokások és fizikai aktivitás), betegségreprecepcióját (rövidített IPQ-R), az egészséggel kapcsolatos életminőséget / jóllétet (SF-12), illetve a szorongás és depresszió mértékét (HADS). A betegek koszorúér-áthidaló műtéten (CABG) vagy katéteres értágító beavatkozáson (PCI) estek át. A kérdőívek kitöltésére háromszor került

sor: a kórházban egy héttel a CABG előtt / közvetlenül a PCI után, két hónappal és hat hónappal később.

Eredmények. A lineáris regresszió analízis kimutatta, hogy a betegségrepresentáció következmények, identitás, időtartam, aggodalmak és érzelmek dimenziója bejósolja a szubjektív jóllétet, a szorongást és a depressziót CHD betegeknek: súlyosabb következmények, több tünet és a krónikusság észlelése, illetve az intenzívebb és negatívabb érzelmi válasz alacsonyabb szubjektív jóllétet és a magasabb szintű szorongást és depressziót eredményezett. A beavatkozások utáni egészségmagartás tekintetében a személyes kontroll érzése szignifikánsan bejósolta a kimeneteli elvárásokat, a cselekvési énhatékonyságot, az anticipált megbánást és a cselekvéstervezés folyamatát, mind a táplálkozási szokások, mind a fizikai aktivitás vonatkozásában.

Következtetések. A kutatás igazolta, hogy a kardiovaszkuláris megbetegedéssel élők betegségrepresentációjának több dimenziója szignifikáns hatást gyakorol a beteg személyi szubjektív jóllétére, az átélt szorongás és depresszió mértékére. A betegség felett észlelt személyes kontroll mértéke számos ponton befolyásolja az egészségmagartás megváltoztatásának folyamatát. Ennél fogva, a szív- és érrendszeri megbetegedéssel élő személyek betegségrepresentációjának felmérése és szükség esetén történő módosítása kiemelkedő fontosságú tényező lehet a kardiológiai ellátásban és rehabilitációban. Az eredmények gyakorlati implikációi a megfelelő és szükséges betegedukáció vonatkozásában az előadásban megvitatásra kerülnek.

Kulcsszavak: betegségrepresentáció - az egészségviselkedés szociális-kognitív folyamatmodellje

A genderhez kapcsolódó személyiségvonások és a koszorúérbetegséghez történő alkalmazkodás kapcsolata

Nagy Tünde, Tíring István, Kállai János - Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK

Bevezetés. Korábbi vizsgálatok alapján a genderhez kapcsolódó személyiségvonások hatással vannak a krónikus betegségekhez történő alkalmazkodásra. A tevékenységorientált (T) és a kapcsolatorientált (K) vonások jobb kimenetelt jeleznek előre, míg ezen vonások szélsőséges formái, a túlzott tevékenységorientáltság (TT) és a túlzott kapcsolatorientáltság (TK) a fizikai és pszichés alkalmazkodás nehézségének prediktorai.

Jelen kutatás célja a genderhez kapcsolódó személyiségvonások vizsgálata koszorúérbetegek körében.

Módszerek. 270 koszorúér-beteget vontunk be a vizsgálatba, akiknek 76% töltötte ki a 2 hónapos, 60%-a a 6 hónapos kérdőívet. 70% férfi; életkor: 60,3 ($\pm 10,42$) év. A betegek egy kérdőívcsomagot töltöttek ki: genderhez kötődő személyiségvonások (EPAQ, RUCS), nagy ötésk személyiségdimenziók (Bref-BFI), megküzdés (COPE-Bref), társas támogatás (MSPSS), életminőség (SF-12), időperspektíva (ZTPI – 17).

Eredmények. Nemi különbségek jelentek meg a dohányzásban, az egészségtelen táplálkozási szokásokban és túlzott tevékenységorientáltság (TT) tekintetében a férfiak

javára. A TT magas szintje pozitív kapcsolatban van a neuroticizmussal, míg a T negatív kapcsolatban. A T szignifikáns negatív prediktora a depressziónak, míg a TT negatív kapcsolatban van a társas támogatással a kiinduláskor. A 6 hónapos követéskor a betegek depresszív tünetei szignifikáns növekedést, életminőségük csökkenést mutatott. A megküzdési módok körül 6 hónap után a tagadás csökkenést, a humor növekedést mutatott. A pozitív egészségmagatartás (egészséges diéta, testmozgás) növekedett. A T pozitív kapcsolatot mutatott az egészségmagatartás változásával, míg a TT negatív összefüggést.

Megvitatás. Eredményeink azt mutatják, hogy 6 hónappal az akut koszorúér-eseményt követően a depressziós tünetek növekedtek és csökkent az életminőség, míg az egészségmagatartásban pozitív változások történtek.

A genderrel kapcsolatos személyiségvonások és az alkalmazkodás kapcsolata arra utal, hogy érdemes tovább vizsgálni kockázati, illetve protektív jellegüket. Ezek megértése hozzájárulhat célzottabb rehabilitációs programok kialakításához.

Kulcsszavak: genderhez kapcsolódó személyiségvonások - szívbetegség - alkalmazkodás - életminőség

Tudatos Jelen-Lét

SZ37

Szervezők: **Albu Mónika, Simon Kitti Eszter, Turner Andrea, Kovács Fülöp** - KRE pszichológiai Intézet, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Kiskvárdai Tagintézménye, Szent Imre Egyetemi Oktatókórház, Pszichiátriai Osztály

A mindfulness (tudatos jelenlét) a külső és belső ingerek, élmények felé fordított értékelésmentes, elfogadó, nyitott figyelmet, attitűdöt jelent. Bár a tudatos jelenlét gyakorlásának évezredes hagyományai vannak bizonyos keleti kultúrákban, a gyakorlás mindenki számára nyitott és hasznos, világnézeti beállítódástól függetlenül.

Szimpozium előadásai áttekintést nyújtanak a mindfulnesshez kapcsolódó fogalmakról (tudatos jelenlét, meditáció, együttérzés, empátia, légzésfigyelés), ezek vizsgálati lehetőségeiről és nehézségeiről, valamint a különböző tudatos jelenlétet fejlesztő intervenciókat is bemutatjuk, kitérve ezek hatékonyságára. Az utóbbi években számos hatékonyságvizsgálatot végeztek a tudatos jelenlét gyakorlásával kapcsolatban. Az eredmények szerint ezek az intervenciók hatékonyan csökkentik a depresszív és szorongásos tüneteket, a stresszhez kapcsolódó pszichoszomatikus panaszokat, javítják a probléma- és konfliktuskezelési képességeket, megerősítik az immunvédelmet, elviselhetőbbé teszik a fájdalmat, javítják a figyelmi kapacitásunkat is hatékonyabbá téve a tanulást és a munkát. Akik gyakrabban élik meg a tudatos jelenlétet, elégedettebbek az életükkel, magasabb az önbecsülésük, valamint sokkal elfogadóbbak önmagukkal és másokkal szemben.

A szimpozium előadásai reményeink szerint támpontként szolgálhatnak további alap kutatásokhoz és klinikai alkalmazási területek bővítéséhez, valamint az egyéni lelki

egészség megőrzése és fejlesztése mellett lehetővé téve egy tartalmasabb és gazdagabb élet megélését is.

Kulcsszavak: mindfulness, empátia, tudatos jelenlét alapú intervenciók

Előadások

Bevezetés a mindfulness témakörébe, kihívások a tudatos jelenlét (mindfulness) mérésében.

Simon Kitti Eszter - Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Szakszolgálat
Kisvárdai Tagintézménye

A mindfulness (tudatos jelenlét), a tudatnak az az állapota, amikor a figyelem szándékosan, ítélkezésmentesen és az élményekre nyitottan a jelen pillanatra irányul. Az előadás célja ismertetni a mindfulness jellemzőit, eredetét, elterjedését a pszichológiában, valamint áttekinteni vizsgálatának nehézségeit és a viselkedésen alapuló mérőeszközök fejlesztését.

A mindfulness gyakorlata a keleti buddhista hagyományokban gyökerezik. A nyugati pszichológia azonban sikerrel emelte át a meditatív technikák elemeit, olyan terápiás módszereket kidolgozva, melyeket eredményesen alkalmaznak a klinikai gyakorlatban. Pszichoterápiás alkalmazása mellett, az éber figyelem egyre nagyobb hangsúlyt kap az életminőség javításában, pozitív hatást kifejtve a testi, lelki egészségre.

A mindfulness kutatások nagy számban a tudatos jelenlét alapú módszerek terápiás hatását vizsgálják, míg egy részük a mindfulness mérésének lehetőségeit igyekszik feltárni. A tudatos jelenlét mérésének legelterjedtebb eszköze az önkitaltós kérdőívek, azonban felvetődik a kérdés, hogy ezek a mérőeszközök mennyire mentesülnek a válaszoló retrospektív emlékezetéből fakadó torzításoktól, az elvárásnak való megfeleléstől és a motiváció hatásától. A cél olyan eszközök fejlesztése, melyekkel elkerülhetőek a kérdőívekben felmerülő torzítási lehetőségek. Erre a célra alkalmasnak bizonyulnak az objektív, viselkedéses mérőeszközök. Gyakorlati alkalmazásuk előnye, hogy lehetővé teszik a mindfulness (tudatos jelenlét) képesség közvetlen megfigyelését, valamint a mérésből származó adatok pontosítását azáltal, hogy mentesülnek a szubjektív kérdőívek torzításaitól.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, meditáció

MINDFULNESS 1.0: Kísérlet a tudatos jelenlét mérésére egy mobilalkalmazáson keresztül a Necker-kocka segítségével

Kovács Fülöp -

Célkitűzések: A mindfulness jelenségét egyre több területen tudják hasznosítani, és folyamatosan nő az érdeklődés iránta a szakirodalomban. A jelenlegi kutatások mérőeszközei egy kivételével mind kérdőíves módszerek, valamint többségük a neurológiai korrelátumokat vizsgáló kutatásokkal és Bishop és munkatársainak

kétkomponensű modelljével (2004) szemben a tudatos jelenlétet csak diszpozíciós vonásként kezelik, kihagyják a kontextuális jellegét. E dolgozatban a Mindfulness 1.0 (MF 1.0) programot vizsgáljuk meg, mint a mindfulness lehetséges mérőeszközét. Áttekintjük a konstruktumvaliditást (korrelációk a Five Facet Mindfulness Questionnaire-rel (FFMQ) (konvergens validitás), ritka és megmagyarázható összefüggések a Stroop-teszttel (divergens validitás)) és a reliabilitást (korreláció a 4 hetes eltolódással felvett MF 1.0 eredmények között) kérdését, továbbá kísérletet teszünk a pillanat érzékelt hosszának megragadására. Az applikációban a Necker-kockának nevezett optikai illúzióval kapcsolatban kell három feladatot végrehajtani.

Módszer: Négy statisztikai vizsgálatban vetettük össze a MF 1.0, a Stroop-teszt, valamint az FFMQ változóit, indexeit. 45 kísérleti személy adatait használtuk fel összesen (23 férfi, 22 nő; az átlagéletkor 25,038 (SD=7,634) volt).

Eredmények: (a.) Az MF 1.0 kondícióiban az instrukciókat megértik a személyek, és így azok eltérő figyelmi komponenseket mérnek. (b.) A program harmadik kondíciója nem bizonyult reliábilisnak, ahogy a gyakorisághoz kapcsolódó indexek sem. (c.) A konvergens validításra a harmadik feltétel és két index esetében jelent meg bizonyíték: az FFMQ-val való összefüggések (főleg a figyelmi komponensre vonatkozó alskálákkal), és (d) a figyelmi komponenssel magyarázható együttjárások (3. kondíció nyers eredményei, a tartási indexek) a Stroop-teszt eredményeivel. A divergens validitást igazolhatja a kevés együttjárás.

Következtetések: A MF 1.0 program jelenleg a tudatos jelenlét figyelmi komponensét képes vizsgálni. Azonban a gyenge és részleges reliabilitás, a kicsi, életkor szempontjából nem elég reprezentatív minta, valamint a kondíciók sorrendjének randomizálatlansága új vizsgálatokat kíván.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, FFMQ, viselkedéses tesztek, Necker-kocka

Mindig jó az empátia? Együttérzés önmagunkkal és másokkal: a mentális egészség egyik lehetséges mutatója

Turner Andrea, Albu Mónika - Szent Imre Egyetemi Oktatókórház

Célkitűzések: Az empátia fontos terápiás eszköz a segítő szakmákban dolgozók kezében. Újabb vizsgálatok kimutatták, hogy a szenvedőkkel való empatikus viszonyulás ugyanolyan régiókat aktivál az agyban, mint a fájdalom, ezért negatív affektusokat generál és hozzájárul a klinikusok korai kiégéséhez. Az önmagunkkal és másokkal való együttérzés buddhista koncepciója alternatívát jelenthet a mentális jóllét fenntartásához, mivel agyi korrelátumai is különböznek az empátiától. Jelen kutatás célja olyan mérőeszközök magyarországi validálása, illetve kidolgozása volt, melyek segítségével hazánkban is vizsgálható lesz a konstruktum.

Módszer: Három vizsgálatban teszteltük az Önegyüttérzés skála 12 tételét, a Másokkal való együttérzés skála 24 tételét magyarra fordított verziójának faktorstruktúráját, validitását és reliabilitását, valamint a kutatócsoportunk által fejlesztés alatt álló Empátia-Együttérzés Viselkedéses teszt itemeit.

Eredmények: A két kérdőívén végzett faktorelemzés ugyanolyan faktorstruktúrát mutatott ki, mint az eredeti kérdőívéké, a faktorok kellő faktorsúllyal szerepeltek a skálákban. Mindkét kérdőív konstruktum- és kritérium validitása, valamint reliabilitása megfelelő volt, pozitívan jártak együtt a szubjektív jólléttel és negatívan korreláltak a negatív pszichológiai mutatókkal. A Viselkedéses teszt itemei további finomításra szorulnak, de az eredmények biztatóak a jövőbeni felhasználást illetően.

Következtetések: Az empátia és együttérzés fogalma magyar mintán is elkülönült. Az együttérzés buddhista koncepciója ígéretes vizsgálati terület, melyhez a kutatásban validált skálák fontos segítséget nyújthatnak. Az Empátia-Együttérzés Viselkedéses teszt kidolgozása jelenleg egyedülálló a nemzetközi szakirodalomban, fontos kiegészítője lehet különböző hatásvizsgálatoknak.

Kulcsszavak: Önegyüttérzés, Másokkal való együttérzés, empátia, kiégés, mindfulness, mentális jóllét

Mindfulness- és az együttérzés fejlesztésén alapuló intervenciók

Albu Mónika - Károli Gáspár Református Egyetem - Pszichológiai Intézet

Tudatos jelenlét (mindfulness) a jelen pillanat értékelés- és reagálásmentes megfigyelését, átélését jelenti. Jelen előadás célja feltárni az együttérzés összefüggéseit a tudatos jelenléttel, illetve áttekinteni az együttérzés fejlesztését hangsúlyozó tudatos jelenlét alapú intervenciókat.

Empátia és együttérzés fogalmait sokszor szinonimaként használjuk, annak ellenére, hogy más folyamatokat jelentenek és különböző idegi háttérrel rendelkeznek. Empátia mások érzelmeinek az átélését jelenti, míg a mindfulness képességéhez kapcsolható együttérzés holisztikus szemléletet jelöl, amely mások problémáinak a tudomásul vétele mellett magába foglalja a segíteni akarás szándékát is.

Segítő szakmákban különösen fontos az együttérzés képességének a fejlesztése, mivel hozzájárul a „burnout” (kiégés) megelőzéséhez, így a segítők saját lelki egészségük érdekében is aktívan cselekszenek miközben másoknak segítenek.

Hatékonyságvizsgálatok kimutatták, hogy a különböző, együttérzés fejlesztését célzó programok hatékonysága hasonló az ismertebb tudatos jelenlét alapú intervenciókhoz (pl. MBSRT, MBCT) hatékonyságához, ugyanakkor bizonyos specifikus populációban (pl. segítő szakmában dolgozók számára) javasolt az együttérzés és önegyüttérzés képességeinek a fejlesztése is a lelki egészségük megőrzése érdekében.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, együttérzés, „burn-out”, hatékonyságvizsgálat

Családi működés és érzelemreguláció

SZ38

Szervező: **Lénárd Kata** - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Pohárnok Melinda** - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Szimpoziumunk három előadásának összekötő szála az érzelemreguláció és a családi rendszer működése. A három előadás széles spektrumot fog át, mind életkori szempontból, mind témájuknál fogva.

Az érzelemreguláció, illetve a családi rendszer működése alapvető témája mind a fejlődéslélektannak, mind a személyiség-lélektannak, s emellett fontos klinikai implikációi vannak. Szimpoziumunk előadásai ezt a hatalmas témát járják körül, annak egy-egy speciális aspektusát hangsúlyozva.

Egyik előadásunk a serdülőkori machiavellizmust vizsgálja a szülői alrendszer működésével összefüggésben. A machiavellizmus izgalmas, kurrens témája több tudományterületnek, melyet a pszichológia számos aspektusából – evolúciós pszichológia, fejlődéslélektan, klinikai pszichológia – lehet megközelíteni. Jelen előadás a machiavellizmust a családi tényezők, szülőkhöz való kötődés, gyermekkori tapasztalatok összefüggésének tág kontextusába helyezi, és kiemeli a serdülőkori machiavellizmusnak a serdülők által észlelt szülői konfliktussal, valamint a szülők által megélt szülői együttneveléssel (co-parenting) való kapcsolatát. Külön érdekessége a kapott eredményeknek azok nemek közti eloszlása és értelmezése.

Másik előadásunk az óvodáskorú gyermekek sötétől való félelmének érzelemregulációval összefüggő aspektusait vizsgálja. Az óvodáskorú gyermekek sötétől való félelme nagyon izgalmas terület, melynek fejlődéslélektani aspektusai mellett fontos klinikai implikációi vannak. A szerző célja az óvodáskorú éjszakai félelem gyermeki és szülői érzelemregulációs jellegzetességekkel, valamint szorongással, negatív affektivitással való összefüggéseinek bemutatása. Az előadásban külön érdekességnek számít a kutatási eredmények gyakorlatban való alkalmazhatósága, a kutatás hatékony intervenciók módszerek kialakításához való hozzájárulása.

Harmadik előadásunk a szülői és a gyermeki érzelemszabályozás, érzelmi fejlődés és családi működés közti kapcsolatot vizsgálja. Az előadás érdekessége a transzgenerációs szál: az anya saját származási családjára vonatkozó érzelm kifejezés és a gyermek érzelmi képességei, és viselkedési nehézségei közti összefüggés kiemelése. Az öt-hét éves korú gyermekekkel és anyjukkal végzett vizsgálatok eredményei szerint az anyai impulzuskontroll hiánya, a célirányos viselkedés fenntartásához köthető nehézségek, az érzelemszabályozási stratégiákhoz való korlátozott hozzáférés összefüggést mutat a gyermek érzelemszabályozási, és viselkedési nehézségeivel, valamint a családra jellemző kommunikációs nehézségekkel.

Kulcsszavak: érzelemszabályozás - családi rendszer- machiavellizmus- sötétségtől való félelem

Előadások

A serdülőkori machiavellizmus kapcsolata a szülői alrendszer működésével

Láng András - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A machiavellizmus egy manipulációra való hajlammal, cinizmussal és haszonelvű erkölcsi beállítódással jellemezhető személyiségvonás. Viselkedésgenetikai vizsgálatok rámutattak, hogy a machiavellizmus kialakulásában a közös környezeti, családi tényezők jelentős szerepet játszanak. Korábbi vizsgálataink összefüggést mutattak ki a machiavellizmus, az észlelt családi működés, a szülőkhöz való kötődés és a megélt parentifikáció között. Jelen előadásban két egymásra épülő vizsgálatot mutatunk be, amelyekben a szülők közti konfliktus, ill. a szülői együttnevelés (co-parenting) és serdülőkori machiavellizmus kapcsolatát vizsgáltuk.

Első vizsgálatunkban 266 középiskolás diák (151 lány; életkor $16,32 \pm 1$ év) töltötte ki a machiavellizmust mérő Mach-IV skálát (Christie és Geis, 1970) és az Észlelt szülői konfliktus skálát (Grych, Seid és Fincham, 1992; magyarul Szepes és mtsai, 2014). Eredményeink szerint lányok esetében nem volt kimutatható szignifikáns összefüggés machiavellizmusuk szintje és a szülői konfliktusra vonatkozó észleteik között. Fiúk esetében a machiavellizmus magasabb szintje intenzívebbnek észlelt konfliktussal, a szülők gyengébb konfliktusmegoldási és gyengébb saját megküzdési képességekkel mutatott kapcsolatot.

Második vizsgálatunkban 98 kétszülős, serdülőt (51 fiú; életkor $16 \pm 1,29$ év) nevelő család vett részt. A serdülők machiavellizmusának mértékét ismételten a Mach-IV skálával (Christie és Geis, 1970) mértük, a szülők az együttnevelésre vonatkozóan a Coparenting Inventory-t (Teubert és Pinquart, 2011) töltötték ki. Lányok esetében ismételten nem találtunk összefüggést, míg fiúk esetében a machiavellizmus az együttnevelés mindkét szülő által jellemzett, mindhárom dimenziójával összefüggést mutatott. Eszerint a machiavellizmus magasabb szintje gyengébb színvonalú szülői együttneveléssel járt együtt.

Kutatásaink keresztmetszeti jellegéből adódóan az okozás mindkét lehetséges irányát megvitatjuk. Elképzelhető, hogy a szülők közti diszharmonikus működés vezet a machiavellizmus kialakulásához gyermekeikben, ugyanakkor az sem zárható ki, hogy a machiavellista gyermekek antagonisztikus és manipulatív jellemzői ássák alá a szülői összhangot. A fiúk esetében mutatózó szelektív hatást a patológiás megnyilvánulások iránti fogékonyságban és a veszélyre adott reakcióban tapasztalható nemi különbségekre vezetjük vissza.

Kulcsszavak: machiavellizmus; rendszerszemlélet; szülői konfliktus; szülői együttnevelés

Óvodás gyermekek sötétől való félelmének érzelemregulációs vonatkozása

Kopcsó Krisztina - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Bevezetés. A gyermekkori sötétől való félelem normatív jelenség, amely az esetek többségében alacsony vagy közepes intenzitású és gyakoriságú. Mindemellett, a gyermekek körülbelül 20-30%-a küzd intenzív éjszakai félelmekkel (Gordon és mtsai, 2007), a sötétség fóbia prevalenciája pedig 2% (Méndez és Garcia, 1996). Az éjszakai félelmek jelenléte alvász problémákkal, internalizáló és externalizáló zavarokkal jár együtt (Jenni és mtsai, 2005).

Célkitűzés. Kutatásunk célja az óvodáskori éjszakai félelem negatív affektivitással, szorongással és érzelemregulációs jellegzetességekkel mutatott összefüggéseinek feltárása, továbbá a szülői érzelmszabályozási nehézségek szerepének vizsgálata.

Módszertan. A kutatásban 73 gyermek (30 fiú) vett részt, átlagéletkoruk 67,56 hónap (SD = 10,59). A változók a következő szülői kérdőívek révén kerültek felmérésre: Gyermekviselkedési Kérdőív (CBCL – 1.5-5), Gyermek Viselkedési Kérdőív (CBQ – Very short form), Érzelmszabályozási Nehézségek Kérdőív (DERS), valamint egy – a DSM-V specifikus fóbia kritériumai mentén létrehozott – Gyermekkori Sötétől Való Félelem Kérdőív. Emellett a gyerekekkel felvételre került négy, nyitott végű történetkezdéseket befejező rövid történet.

Eredmények. A gyermekekre vonatkozó anyai és apai kérdőíves adatok pozitív együttjárást mutattak, a további statisztikai próbák során ezek átlagát alkalmaztuk. A sötétől való félelem nemtől és életkortól független változónak bizonyult, amelyet a szorongás és a negatív affektivitás egyaránt bejósolt (utóbbi a szorongáson keresztül fejtette ki hatását). A negatív affektivitással két anyai (Érzelmi reakciók elfogadhatatlansága, Érzelmszabályozási stratégiákhoz való csökkent hozzáférés), a szorongással pedig ezek mellett még további kettő anyai és apai (Nehézségek a célirányos viselkedés fenntartásában, Impulzuskontroll nehézségek) érzelmszabályozási nehézség mutatott összefüggést. A történetek elemzése folyamatban van.

Megvitatás. A kérdőíves adatok tanulsága szerint a szülői érzelmszabályozási készségek befolyásolják a gyermekek szorongását és negatív emocionalitását, amelyek pedig sötétől való félelmet eredményezhetnek. Hipotézisem szerint ez a folyamat szorosan összefügg a gyermek saját érzelmszabályozási képességeinek fejlődésével, amelyet az általuk mesélt történetek elemzése révén kívánunk tetten érni. A sötétől való félelem érzelemregulációs vonatkozásának feltérképezése hozzájárulhat az intervenciós módszerek hatékonyabb alkalmazásához.

Kulcsszavak: sötétől való félelem- érzelmszabályozás - negatív emocionalitás - prevenció

Gyermeki érzelem felismerés és megértés összefüggései a családi rendszerrel és a szülői érzelmszabályozással

Lénárd Kata, Alföldi Linda, Lábadi Beatrix - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Kutatásunk fő célja a gyermekek érzelmi fejlődésének minél tágabb kontextusban való megértése. Jelen vizsgálatban öt-hét éves gyermekek érzelmszabályozási, érzelemmegértési képességeit a családi faktorokkal, az anyai érzelmszabályozási képességekkel, valamint az anya eredeti családjára jellemző érzelemkifejeződéssel összhangban vizsgáltuk. Az anyák által kitöltött tesztbatteria a következő kérdőíveket tartalmazta: Családi Érzelemkifejezési Kérdőív (FEQ- Family Expressiveness Questionnaire), Olson-féle Családteszt (FACES IV- Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale), Érzelem Szabályozás Kérdőív (ERC- Emotion Regulation Checklist), Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív (DERS- Difficulties in Emotion Regulation Scale), Gyermekviselkedési Kérdőív (CBQ- Children Behaviour Questionnaire) és a Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ- Strength and Difficulty Questionnaire). A gyermekek érzelem megértési, szabályozási képességeit az Érzelem Megértés Tesztrel (Test of Emotion Comprehension) mértük.

Eredményeink szerint a családi kohézió hiánya, a kaotikus családi légkör összefüggésben van az anya érzelmszabályozási problémáival, leginkább az impulzuskontroll nehézségeivel, az érzelemkifejezés tisztaságával, és az érzelmi tudatosság hiányával. Ugyanakkor minél inkább jellemző a családra a flexibilitás, a szabad kommunikáció és a kohézió, annál inkább jellemző az anyára az érzelmi reflektivitás, és az érzelmi kifejezés tisztasága. Ezek mellett összefüggést találtunk az anya eredeti családját jellemző pozitív érzelemkifejezés és az anya jelen családját jellemző kommunikáció között. A gyermek érzelmszabályozása és viselkedési nehézségei a családra jellemző kommunikációs nehézségekkel, az anyai impulzuskontroll hiányával, az érzelmileg terhelő helyzetekben a célirányos viselkedés fenntartásához köthető nehézségekkel, az érzelmszabályozási stratégiákhoz való korlátozott hozzáféréssel vannak kapcsolatban. A gyermek érzelemmegértési képessége negatív összefüggést mutat az anyai impulzuskontrollal.

Előadásunkban a fent említett faktorok közti rendszerszintű összefüggéseket, lehetséges közvetítő faktorokat és utakat vizsgáljuk.

Kulcsszavak: érzelmszabályozás - családi rendszer- érzelem megértés

Miért a teszt a leghatékonyabb tanulási forma?

SZ39

Szervezők: **Pajkossy Péter¹, Racsmány Mihály^{2,3}, Szöllösi Ágnes²**

¹Magyar Tudományos Akadémia, Frontostriális Rendszer Kutatócsoport

²BME, Kognitív Tudományi Tanszék

³MTA Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport

Vitavezető: **Simor Péter** - BME Kognitív Tudományi Tanszék

A szimpózium előadásainak fókuszában a teszt-hatás, tágabban az előhíváson alapuló tanulás pszichológiai és idegrendszeri háttérmechanizmusainak vizsgálata áll. A teszt-hatás azt az emlékezeti jelenséget írja le, amely szerint az előhívással gyakorolt emlékezeti információ tartósabban fennmarad hosszú távon, továbbá ellenállóbb lesz az interferenciával és sérülésekkel szemben, mint a pedagógiai gyakorlatban használt ismételt tanulás segítségével elsajátított információk.

A hagyományos felfogás a tanulást követő tesztet a tudás ellenőrzésének és a további tanulás kiindulási pontjának tekintette. Azonban, az utóbbi évtized legizgalmasabb kísérleti felfedezései rámutatnak, hogy egy korábban elsajátított anyag tesztelése képes gátat szabni a felejtésnek. Korábban a tesztelés hosszú távú emlékezeti megtartásra gyakorolt hatásának vizsgálata kevés figyelmet kapott a kísérleti pszichológiában és az alkalmazott neveléslélektan területén egyaránt. Annak ellenére, hogy meggyőző viselkedési bizonyítékok állnak rendelkezésünkre arra vonatkozóan, hogy a tesztelésnek hosszú távú emlékezeti hatásai vannak, a hatás háttérmechanizmusa még korántsem tisztázott.

Kutatócsoportunk előadásai azokat a kutatásokat tekintik át, amelyek a teszt hosszú távú emlékezeti hatásait vizsgálták. Saját eredményeinket is bemutatva demonstrálni fogjuk az emlékezeti teszt pozitív és negatív hatásait. A szimpóziumban bemutatott négy kutatás közös célkitűzése volt a tesztelési hatás hátterében meghúzódó pszichológiai és idegrendszeri mechanizmusok feltárása. E folyamatok feltárása egyszerre segítheti az előhíváson alapuló tanulás háttérfolyamatainak és alkalmazás határfeltételeinek megértését.

Kulcsszavak: emlékezet, tanulás, előhívás

Előadások

Az előhívás védelmet nyújt a későbbi tanulás zavaró hatásai ellen

Szőllősi Ágnes¹, Pajkossy Péter^{1,2}, Keresztes Attila³, Racsmány Mihály^{1,2}

¹BME, Kognitív Tudományi Tanszék;

²MTA Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport

³Max Planck Institute for Human Development, Berlin

Az előadásunkban korábbi kutatásainkat mutatjuk be, melyekben az előhívás-alapú gyakorlás (teszt-hatás) hátterében álló idegrendszeri és pszichológiai folyamatok feltárására teszünk kísérletet. Feltevésünk szerint az ismételt előhívás során a kontrollfolyamatokat igénylő stratégiai előhívás helyett automatizált inger-válasz kapcsolatok jönnek létre és erősödnek meg. Az első (fMRI -funkcionális mágneses rezonancia) vizsgálatunkban azt mutattuk ki, hogy az előhívással gyakorolt szavak rövid távon kevésbé involválják a figyelmi kontroll hálózat működését, mint az újratanult szavak esetében. Ugyanakkor a korábban tesztelt elemek esetében a hívóingerek segítségével történő előhíváskor aktiválódó hálózat mérete és aktivitása ugyanolyan néhány perccel vagy egy héttel a gyakorlást követően. Mindezt az előhívás nagyobb sebessége és pontossága kíséri. Második kutatásunk eredményei szerint a tesztelés és a későbbi szelektív előhívás hatására nem jelenik meg a kapcsolódó, de nem gyakorolt elemekre gyakorolt negatív emlékezeti hatás (az előhívás kiváltotta felejtés). Vagyis a teszt védelmet jelent a később interferencia hatásokkal szemben. Összességében eredményeink arra utalnak, hogy az előhívás során olyan a készségtanuláshoz hasonló automatikus inger-válasz kapcsolatok jönnek létre, melyek nem igényelik a figyelmi kontroll rendszer működését és ellenállóak a felejtéssel szemben.

Kulcsszavak: előhívás-alapú tanulás, készségtanulás, teszt-hatás, felejtés

Előhívás, felejtés és gátlás

Markoja Ádám¹, Racsmány Mihály^{1,2}

¹BME, Kognitív Tudományi Tanszék;

²MTA Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport

Jelen kutatásunkban az előhívás pozitív és negatív rövidtávú hatásait vizsgáljuk. Áttekintjük az előhívás kiváltotta tanulás (retrieval induced forgetting – RIF) jelenségét (Anderson, Bjork és Bjork, 1994), melynek értelmében amennyiben egymással asszociatív kapcsolatban álló elemeknek egy részét szelektív előhívással gyakoroljuk, csökken az azonos kategóriába tartozó nem gyakorolt elemek elérhetősége. A témához szorosan kapcsolódik a gondolj/ne gondolj (think/no-think – TNT) paradigma, mely azt vizsgálja, hogy mennyire vagyunk képesek akaratlagosan elnyomni egy emlék előhívását hívóinger jelenlétében (Anderson és Green, 2001). Kísérleti eljárásaink a RIF, illetve TNT paradigmák módosításán, illetve kiterjesztésén alapszanak, amiken keresztül részletesebb képet kaphatunk a kontrollfunkciók előhívás alapú tanulásban és felejtésben betöltött szerepéről.

Kulcsszavak: epizodikus emlékezet, előhívás, felejtés, tanulás, gátlás, kontrollfunkciók

Az emlékek reaktivációját követően a prefrontális kéregre adott egyenáram stimuláció csökkenti a hosszú távú tanulás eredményességét

Marián Miklós¹, Szöllösi Ágnes¹, Racsmány Mihály^{1,2}

¹BME, Kognitív Tudományi Tanszék

²MTA Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport

Kutatásunkban a tesztelési hatás kutatási paradigmáját alkalmazva vizsgáltuk a jobb oldali dorzolaterális prefrontális kéreg (DLPFC, dorsolateral prefrontal cortex) epizodikus emlékezeti konszolidációban betöltött szerepét. A kutatás célja a jobb DLPFC anodális transzkraniális egyenárammal (tDCS) történő ingerlésének az újrateszteléssel, illetve újratanulási stratégiával gyakorolt elemek hosszú távú konszolidációjára gyakorolt hatásának vizsgálata volt. Korábbi kutatások szerint a kontrollhálózat (beleértve a DLPFC-t is) az epizodikus emlékyomok ismételt előhívása során egyre csökkenő aktivitást mutat, melyből arra következtethetünk, hogy az elemek ismételt előhívással történő konszolidációs folyamatához a kontrollhálózat fokozatos aktivitáscsökkenése szükséges. Feltételezésünk szerint a kontrollhálózat részét képező DLPFC anodális (serkentő) ingerlése közvetlenül a megtanult anyag (40 szuahéli-magyar szópár) gyakorlása előtt akadályozza a normálisan megjelenő aktivitás csökkenést, gátolva az ismételt előhívással gyakorolt elemek (a szópárok fele) konszolidációját, míg az újratanulással gyakorolt elemek konszolidációjára nem lesz hatással. Eredményeink szerint a DLPFC gyakorlási körök előtti, 2 mA intenzitású anodális egyenárammal történő ingerlése az újratanulásra és az újratesztelésre nem differenciáltan hat, hanem általános emlékezeti teljesítmény rontó hatást idéz elő (mindkét stratégia hatékonyságát rontja). Ez az eredmény az újdonság erejével bír, kimutatva, hogy a DLPFC konszolidációban betöltött szerepe nem korlátozódik az ismételt előhívás következtében végbemenő konszolidációra, hanem szerepe van az ismételt tanulással újraaktivált emlékyomok hosszú távú konszolidációjában is.

Kulcsszavak: epizodikus emlékezet, konszolidáció, tDCS, előhívás, tesztelési hatás, kontrollrendszer, DLPFC, prefrontális kéreg

Az epizodikus előhíváshoz köthető elektrofiziológiai komponensek vizsgálata

Bencze Dorottya¹, Németh Kornél¹, Szöllösi Ágnes¹, Racsmány Mihály^{1,2}

¹BME, Kognitív Tudományi Tanszék;

²MTA Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport

Az epizodikus emlékezeti előhívást vizsgáló korábbi elektrofiziológiai kutatások jórészt az előhívás egy formájára, a felismerésre fókuszáltak. Ennek eredményeképp a felismerés folyamatához jól definiálható elektrofiziológiai komponensek köthetők. Kevésbé ismeretes, hogy a felismerés ezen irodalmából ismert komponensek mennyire általánosíthatóak az epizodikus előhívás más formáira, úgymint a szabad felidézésre vagy a hívóingerrel segített felidézésre. Olyan tanulási paradigmák kifejlesztését tűztük ki célul,

amelyek alkalmasak lehetnek a kérdés megválaszolására a tanulást követő rövid és hosszú távú emlékezeti előhívás tekintetében is. Előzetes eredményeink szerint a felismeréshez köthető egyes komponensek felidézési helyzetben is megjelennek. Továbbá azonosíthatóak kifejezetten a felidezés bizonyos formáihoz köthető elektrofiziológiai korrelátumok is.

Kulcsszavak: felidezés, epizodikus emlékezet, elektrofiziológia

Merre tovább, pozitív pszichológia?

SZ40

Szervező: **Magyaródi Tímea** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Martos Tamás - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Martos Tamás** - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológiai mozgalom az utóbbi 20 év egyik legsikeresebb pszichológiai megközelítésévé vált a világban. Egyre nagyobb érdeklődést kiváltó nemzetközi és európai konferenciák, új és megújuló folyóiratok megjelenése, könyvek és képzési programok sokasága: ezek azt jelzik, hogy a pozitív pszichológiai megközelítésnek fontos mondanivalója van a társadalom számára. Közben viszont az irányzaton kívül, sőt belül is (v.ö. <https://positivepsychologyprogram.com/critiques-criticisms-positive-psychology/>) erősödnek a kritikai hangok, melyek egyfajta „happyology” túlzásaitól és vadhajtasaitól óvnak. A kritika és az alternatív nézőpontok megjelenése remélhetőleg azt mutatja, hogy a megközelítés éretté vált a megújulásra, új paradigmák keresésére. Mindezekon túl a szimpózium közvetlen apropója, hogy 2018-ban Budapesten lesz az európai Pozitív Pszichológiai Konferencia, ami a szakmai figyelmet a területre fogja irányítani.

A vitaszimpózium „műfaji lehetőségeit” komolyan véve ezért azt szeretnénk, ha a felkért hozzászólók és a résztvevők között élénk dialógus alakulna ki a pozitív pszichológiai megközelítés(ek) lehetséges szerepéről, hasznáról, alkalmazásáról és korlátairól.

Felkért hozzászólóink közül Csabai Márta a különböző szelf-felfogások dilemmáiról, Kövály Zoltán a „boldog agy tudományának” ellentmondásairól, Kovács Eszter pedig a szervezetekkel foglalkozó gyakorlati szakember nézőpontjáról fogalmaz majd meg vitaindító gondolatokat. Egy negyedik felkért hozzászólóval való egyeztetés a szimpózium tervezésének idején még folyamatban volt. Végleges válaszokra nem érdemes törekedni, de az eszmecsere nyomán tisztábban láthatunk a szimpózium címében feltett kérdésben: Merre tovább, pozitív pszichológia?

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, kritikai gondolkodás

Előadások

Az "ünnepelt" és a "sebzett" szelf dilemmája

Csabai Márta - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

A pszichológia hagyományosan a „sebzett” – egyensúlyát veszített, érzelmileg sérült, szorongó, traumatizált stb. – szelf megértésével, támogatásával, helyreállításával foglalkozott. A humanisztikus/pozitív pszichológia behozta az önmagát alapvetően kompetensnek, jónak látó, erőforrások birtokában lévő, „ünnepelt” szelfet. Az önaktualizáció, a boldogság, a wellbeing témái lehetővé tették a pszichológia popularizálódását, terjeszkedését is egy sor új területen, melyek nem szívesen fogadták a korábbi patologizáló szemléletet: főként pl. a munka és az üzlet világában. Itt azonban hamarosan megjelentek az új szakértők is (coach-ok, trénerok stb.). Milyen hatással van ez a „féloldalasság” (a „sebzett” szelfhez kapcsolódó témák leválasztása) a pszichológus identitásra? Nem hoz-e létre ez a trend egy leegyszerűsített emberképet és a komplexebb pszichológiai tudás leértékelődését? Továbbá: ha csak az „ünnepelt” szelftel foglalkozik a szakember, nincs-e kitéve annak a veszélynek, hogy a nárcisztikus, omnipotens érzéseket erősíti a kliensben? Mennyire szolgálja a pozitív pszichológia ebben az esetben egy nárcisztikus kultúra, a „szelfi-világ” kialakulását? El tudja-e hagyni a (pozitív) pszichológia a „sebzett” szelfet?

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, „sebzett” szelf, „ünnepelt” szelf, kultúra és pszichológia

A „boldog agy” tudománya

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A 20. század néhány ígéretes kezdeményezését (pszichoanalitikus irányzatok, perszonológia, egzisztencialista iskolák) követően a pszichológia mára szemmel láthatóan feladta „romantikus”, lázadó, kritikus attitűdjeit. Az emberi jelenség komplex megközelítése helyett a 21. század elejére - az uralkodó tudományos trendekhez és a piaci elvárásokhoz való asszimiláció nyomán - olyan felfogásmód vált meghatározóvá, amit összefoglalóan „A boldog agy tudománya” kifejezéssel lehetne illetni. Ennek két összetevőjét egyrészt a pozitív pszichológia emberképe és programja, másrészt az idegtudományok kutatási módszerei és magyarázatai jelentik, amelyek jellegzetes módon a már létező „pozitív idegtudományok” formájában integrálódtak. Mindkét tendencia világosan mutatja, hogy a mainstream pszichológia implicit, reflektálatlan (tudomány)filozófiai prekonceptciók hatása alatt formálja a tudományos és laikus gondolkodást az emberről mind ontológiai („mi az ember?”), mind episztemológiai („hogyan lehet megismerni?”) szinten. Ennek következtében triviális és redukcionista elképzelések váltak meghatározóvá, ami mind a tudományos kérdésfelvetések és válaszok színvonalát, mind a pszichológia tudományának professzionális és laikus megítélését problematikusá teszi.

Kulcsszavak: mainstream pszichológia, tudományfilozófia, pszichoanalízis, perszonológia, egzisztencialista iskolák

"Szerencse vagy Tudatosság?" azaz útmutató egy VUCA világhoz

Kovács Eszter - Profil Training Kft.

Tünékeny, bizonytalan, összetett és ellentmondásos, ezek a szavak jellemzik a mai gazdasági környezetet. Ebben a világban kell egyre többet, egyre jobban jobban teljesíteni, miközben minden idegszálunk tiltakozik egy ilyen világ ellen, hiszen a biztonság alapszükségeink közé tartozik.

Világszerte növekszik a dolgozók stressz-szintje, nő a depressziós megbetegedések aránya. A pozitív pszichológiának köszönhetően egyre jobban értjük a reziliens magatartás kulcsát, amely a VUCA (V: volatility/változékonyság; U: uncertainty/bizonytalanság; C: complexity/komplexitás; A: ambiguity/kétértelműség) világban való boldogulás eszköztárát kínálja.

A tudományos eredmények gyakorlati alkalmazása az kívánja, hogy új gondolati, érzelmi és viselkedési szokásokat alakítsunk ki.

A pozitív pszichológia életünk minden vonatkozását érinti. Megoldásokat kínál a magánembernek, az üzlet világának, az egészségügynek, az oktatásnak, az intézményeknek.

Sok apró új szokás kialakításával lehetőséget kapunk arra, hogy adaptálódjunk a VUCA világhoz. Bebizonyosodik, hogy a reziliens magatartás nem születési kiváltság, hanem tanulható készség.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, reziliencia, belső motiváció, szervezet

Érdekes sportpszichológiai esetek és kurrens alkalmazott kutatások a sportmotiváció témájához kapcsolódva

SZ41

Szervezők: **Smohai Máté, Harsányi Szabolcs Gergő** - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

Vitavezető: **Szabó Éva** - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A szimpózium során olyan gyakorló sportpszichológusok szólnak meg, akik nemcsak hisznek a sportpszichológiai elméletek, kutatások és a gyakorlati munka összefűzhetőségében, hanem kifejezetten arra törekednek, hogy empirikus eredményekre támaszkodjanak gyakorlati munkájuk során, valamint sportolókon alkalmazott módszereik hatékonyságát tudományos vizsgálatnak vessék alá. Ez az út igen hosszú melynek az első lépéseit megtettük. Az eddig összegyűjtött tapasztalatok és jövőbeli lehetséges irányok bemutatása indokolt, hiszen a sportpszichológia szakmában világszerte egyre erősebb törekvés mutatkozik meg ugyanebbe az irányba (pl. Barker és mtsai, 2011), a jövőben kidolgozva és terjesztve a tudós-praktizáló sportpszichológusi működésmódot

(Tenenbaum és Gershgoren, 2011). A szimpózium során elhangzó témák a sportmotivációt járják körbe rendkívül változatos kutatási (kérdőív, viselkedéselemzés), és gyakorlati (egyéni – és sportcsapattal való foglalkozások) irányokból.

Kulcsszavak: sportpszichológia, motiváció, esettanulmány

Előadások

Egy paralimpikon mentális felkészítése

Harsányi Szabolcs Gergő - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

Előadásom egy esettanulmányra épül, mely egy kerekesszékes asztaliteniszezővel végzett bő 4 éves munka főbb állomásait mutatja be (a sportoló engedélyével), melyben a hangsúly a paralimpia előtti és közbeni felkészülésen van. Kitérek arra, hogyan használható a mentális tréning, illetve milyen hatások azok, melyek nagyban befolyásolják az asztaliteniszező pszichológiai felkészülését. Ilyenek például a rossz körülmények, az alacsony (illetve néha nem is létező) anyagi támogatás és magának a korábbi balesetnek a lelki feldolgozása.

A sportoló 2015 végén nagy meglepetésre kijutott a 2016-os riói paralimpiára. Az előadás második felében kitérek a sporteseményt megelőző és az az alatti közvetlen pszichológiai felkészítésre. Így arra, hogy a mindenki által ismert „esélytelenek nyugalma” hogyan lehet kihasználni, illetve hogyan küzdhet meg lelkileg azzal a sportoló, hogy az eddigi pénztelenséggel szemben most azzal szembesül: ha a mezőny végén végez, semmit sem kap, körülményei akár rosszabbra is fordulhatnak, míg ha az első nyolc közt végez több millió forintos állami jutásban részesül. Ezeket túl nem mehetünk el a média kétségtelenül nagyobb, de még mindig nem túl erős figyelme, valamint annak pszichológiai, szociálpszichológiai hatásai mellett.

Kulcsszavak: sportpszichológia, esettanulmány, paralimpia

Egy újonnan kidolgozott sportmotivációs kérdőív (SMS-II) eredményeinek ismertetése hazai sportolói mintán

Szemes Ágnes, Smohai Máté - Testnevelési Egyetem; Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

A sportpszichológia kutatások között a sportolók motivációjának vizsgálata világszerte egyre népszerűbb, viszont kevés pszichometriailag alkalmas mérőeszköze létezik. Jelen kutatásnak az a célja, hogy egy újonnan kidolgozott sportmotivációs kérdőív pszichometriai tulajdonságainak feltárásán túl fényt derítsen a vizsgált sportolók motiváltsági állapotára, továbbá összefüggéseket és különbségeket tárjon fel az egyes életkori és sportági csoportok között. A mintát összesen 1655 sportoló alkotja ($M=27,48$ év; $S=10,36$ év), akik az SMS-II (Sport Motivációs Kérdőív-II; Pelletier és mtsai., 2013) valamint a konvergens validitás vizsgálatához szorongásra (CSAI-2: Sipos és mtsai.,

1999), flow élményre (FÁK: Magyaródi és mtsai., 2013) és elégedettségére vonatkozó kérdőívek (Rövidített WHO Jól-lét kérdőív: Susánszky és mtsai., 2006; SWLS: Martos és mtsai., 2014) magyar nyelvű változatát töltötték ki. A kapott eredmények alátámasztanak korábbi sportmotivációra vonatkozó kutatási eredményeket (Tennenbaum, Fogarty és Jackson, 1999; Martin és Cutler; 2002; Murcia és mtsai., 2007; Géczi és mtsai., 2009). Továbbá a kérdőív megbízható mérőeszköznek bizonyult, így alkalmas akár a gyakorlatban akár további tudományos kutatások részeként történő használatra.

Kulcsszavak: sportolók, motiváció, validitás

Egy méltatlanul mellőzött kutatómódszer bemutatása a bizonyítékokon alapuló alkalmazott pszichológia előmozdításáért.

Smohai Máté, Harsányi Gergő - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

A nomotetikus, csoportszintű (group design) pszichológiai kutatások mellett igen háttérbe szorult az ideografikus, egyéni szintű (single case design) kutatási módszerek alkalmazása, valamint felsőoktatási intézményekben való oktatása is (lásd pl.: Blampied, 1999). Azonban az egyéni fókuszáló vizsgálati módszerek olyan lehetőséget tartalmaznak, melyek miatt jogosan tekinthetők a „mainstream” csoportszintű kutatási módszerek alternatívájaként. Az előadásban a bár igen félrevezető (Barker és mtsai., 2011), de jelenlegi hivatalos nevén (Szokolszky, 2004) „kis N” típusú kísérleti módszer kerül bemutatásra, annak előnyeinek és hátrányainak ismertetésével. Az ilyen jellegű kutatásban nem a statisztikai szignifikancia számít, hanem intervenció hatására mutató egyéni szintű változás tesztelése. Az alkalmazott pszichológia szempontjából további két fontos jellemzőnek tekinthető, hogy három-négy főt számláló minta elegendő az intervenció hatékonyságának megállapítására, valamint a módszer erős ökológiai validitással rendelkezik (Barker, 2011): az eredmények sok esetben nem laboratóriumban vagy statisztikai programok outputján mutatkoznak meg, hanem a téma szempontjából természetes közegben, pl. gyermekek mérhető viselkedésében, vagy akár kosárlabda mérkőzések során a büntetődobás hatékonyságában. Az előadás során a módszert lényegretörőbben és pontosabban megragadó elnevezési lehetőségek is bemutatásra kerülnek.

Kulcsszavak: sportpszichológia, csapatsport, esettanulmány, motiváció, megküzdés, mentális felkészítés

Egy sportpszichológusi gyakorlatban jól bevált célállítási módszer hatásvizsgálata

Bereczki Judit, Váits Petra, Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete

A kutatás célja egy sportpszichológiai gyakorlatban bevált célállítási módszer flow élményekre, öndeterminált motivációra, erőfeszítésre és a szorongásra irányuló hatásának vizsgálata volt. A kutatás résztvevői (N=16) korosztályos magyar női röplabda válogatottból kerültek ki. A vizsgálat a „kis N típusú” kísérleti módszerrel történt (multiple baseline

single case across individuals design). A sportolók flow állapot szintje (FÁK rövidített kérdőív), motivációja (Sport Motivation Scale), erőfeszítése (erőfeszítés skála) két és fél hónapon keresztül heti rendszerességgel kerültek mérésre. Az előzetes tesztelések során leginkább kognitívan szorongó személyeknél a kognitív szorongás (CSAI-2) mint függő változó is bevonásra került. Az intervenció Selk (2009) által közölt célállítási programra épült. Az eredmények vizuális ábrázolás útján kerülnek bemutatásra (Barker és mtsai., 2011). Az intervenciónak erős, minden vizsgálati személyre vonatkoztatható hatása nem igazolódott be, mindössze egy-egy játékosnál megfigyelhetünk némi emelkedést az intervenció utáni flow állapot szintben, motivációban. Szubjektív beszámolók alapján az intervenciót követően a játékosok nagy része nagyobb erőfeszítéssel végezte az edzésmunkát, az edzők pontozása azonban vegyes képet mutat. Következtetésként levonható, hogy bár a sportpszichológiai gyakorlatban eset szinten hasznosnak mutatkozott a célállítási módszer egymaga is, azonban empirikusan, nagyobb mintán, edző által előretolt sportolókön ez a hatás nem igazolódott be.

Kulcsszavak: sportpszichológia, célállítási, hatásvizsgálat, motiváció, flow, szorongás, single case design

Serdülő-, és fiatal felnőttkorban jelentkező pszichés nehézségek

SZ42

Szervező: **Balázs Judit** - ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Vadaskert
Gyermekepszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Vitavezető: **Kökényei Gyöngyi** - ELTE, PPK, Pszichológia Intézet

A serdülőkor az egészséges fejlődés során is gyakran „nem könnyű” időszak. Ez az a kor, ami után belépnek a fiatalok a felnőttkorba, és erre fel kell készülniük. Emellett hazánkban is, mint már az utóbbi évtizedben a nyugati kultúrában egyre inkább kitolódik a felnőttkor kezdete a húszas évekre. A serdülőkor időszakára számos biológiai változás esik, továbbá fontos, gyakran nem könnyű lépéseket kell megtenniük a fiataloknak. A szülőkről egyre jobban leválnak, és meg kell találniuk a szülőikkel az új kapcsolat módját. Előterbe kerülnek a kortárskapcsolatok, amelynek közegében szintén ki kell alakítaniuk a helyüket. Gyakran erre az időszakra esnek az első szerelmek, sőt az első szakítások is. A pályaválasztás kérdése is ebben az életkorban merül fel, így sok a bizonytalanság.

Szimpoziumunkban serdülő-, illetve fiatal felnőttkori kutatásokat mutatunk be, amelyek azt vizsgálták, hogy a fejlődési kihívások milyen problémákkal szembesítik a serdülőket és a fiatal felnőtteket, és a nehézségek milyen pszichés és alkalmazkodási problémákhoz vezethetnek.

Ezen kutatások ismertetése előtt körüljárjuk azokat a speciális etikai dilemmákat, amelyek a serdülőkkel végzett kutatások során klinikai, illetve kontrollcsoportoknál felmerülhetnek, pl. a szülők és serdülők tájékoztatásánál, vagy az esetlegesen szükséges ellátórendszerbe irányításkor.

Bemutatjuk, hogy egy mindennapi szülő-gyermek konfliktusokat modellező helyzetben megfigyelt viselkedések hogyan függenek össze a serdülő társas alkalmazkodási problémáival.

Vizsgáljuk, hogy a serdülő által észlelt szülői bánásmód dimenziói (szeretet-törődés, túlvédés, korlátozás) milyen kapcsolatban áll az internet és/vagy a közösségi oldalak problémás használatával.

Ismertetünk arra vonatkozó eredményeket is, hogy a fiatal felnőttkor lehetőséget teremt arra, hogy érettebben és bővebb tapasztalat birtokában értékeljük újra a serdülőkori pályaválasztási és párválasztási elképzeléseinket, de ehhez a serdülőkorban élvezett megfélelítő szülői gondoskodás és figyelem teremti meg az alapot. Ez az alap ráadásul a fiatal társas stratégiáit is befolyásolja, s rossz esetben gátat szabhat a kortárs közegből szerezhető támogatásnak is.

Kulcsszavak: serdülőkor, fejlődés, kutatás, etika, anya-serdülő interakciók, problémás internet- és közösségioldal-használat, identitás, kibontakozó felnőttkor

Előadások

Etikai dilemmák serdülők korosztály kutatásánál

Szentiványi Dóra^{1,2}, Horvath Lili Olga^{1,2}, Miklós Martina^{1,2}, Keresztény Ágnes³, Balázs Judit^{3,4}

¹ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

²ELTE PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest

³ELTE PPK, Pszichológia Intézet

⁴Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Etikai normákat követve zajlanak a pszichológiai kutatások, melyek kiszámíthatóvá teszik az adatszolgáltatást mind a kutatásban résztvevők, mind pedig a kutatók számára. Mégis adódnak olyan kérdések, amelyek a kutatókat kihívások elé állítják. Előadásunk során ilyen kérdéseket szeretnénk körüljárni rövid esetismertetésekkel illusztrálva.

A serdülő vizsgálata a szülő és a serdülő beleegyezésével történhet. De mi történik, ha a szülő nem egyezik bele és a serdülő mégis szeretne a vizsgálatban részt venni?

A serdülőkkel az iskolában folyó vizsgálatok esetében előre tisztázzuk, hogy az etikai irányelveket követve nem adunk teljes körű visszajelzést, illetve melyek azok az esetek, amelyekben nem csak a fiataloknak, hanem a szüleiknek fontos tudniuk a kapott eredményekről. A Gyermek Mini International Neuropsychiatric Interview (M.I.N.I.) felvétele során négy szemközti helyzetben kapunk információt arról, hogy mely betegség tüneteit észlelik magukon a serdülők, illetve ez által kiderül, hogy mely betegség diagnózisa állítható fel. Visszajelzést egyetlen esetben adunk, az életveszélyes helyzetekben, mely az akut öngyilkossági veszélyre korlátozódik. Ebben az esetben pszichológus etikai és emberi kötelességünk is mind a szülőket értesíteni, mind nekik, mind a gyermekeiknek segítséget ajánlani, mellyel igény szerint élhetnek az érintett szülők

és gyermekek. Mi történik a többi esetben, amikor a M.I.N.I. kérdőívvel diagnosztizálunk pszichiátriai betegséget? Illetve, ha a szülő érdeklődik a gyereke állapotáról.

Klinikai csoport vizsgálatánál a kórházi környezetben végzett kutatói munka során akivel kutatóként találkozunk, a pszichiátriai dolgozók, akiknél természetes a titoktartási kötelezettség. Ezzel szemben a kontrollcsoportba kerülő gyermekeket gyakran iskolában vonunk be a vizsgálatainkba, ahol a pedagógusok képzettsége és érzékenysége titoktartási kérdésekben nagyon változó, ahogyan a visszajelzés iránti igényük is. Munkánk során találkoztunk olyan speciális szituációkkal, melyekben az iskola felé történő teljes titoktartást meg kellett törnünk, hogy a gyermek ellátáshoz juthasson. Néhány nehezebb eset kapcsán felmerült kutatócsoportunkban a kérdés, hogy alkalmazhatunk-e arany szabályokat etikai, titoktartási kérdésekben, vagy az adott helyzetekben egyéni mérlegelés után kell döntenünk?

Kulcsszavak: serdülőkor, etika, kutatás

Anya-serdülő konfliktus interakciók összefüggése az anyai stresszel és a serdülő szociális adaptációjával

Tóth Ildikó^{1,2}, Gervai Judit^{1,2}, Lakatos Krisztina³

¹MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

²ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

³MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Háttér és célok: Kamaszkorban a serdülő autonómiatörekvéseinek köszönhetően fokozott mértékben jelennek meg a negatív érzelmeket generáló konfliktusok a szülő és gyermeke között, miközben egyre szimmetrikusabbá válik a kapcsolat. A szülő-gyermek párok napi interakciója az érzelmszabályozás színtere is, amelyen keresztül a szülő viselkedése befolyást gyakorolhat a kamasz társas adaptációjára. Kutatásunkban a mindennapi konfliktusokat modellező helyzetben megfigyelt interaktív viselkedéseket vetettük össze az anya stressz-szintjével és a serdülő szociális alkalmazkodásának mértékével.

Módszer: Anyák 17-18 éves kamasz gyermekükkel vitattak meg néhány, számukra tipikus konfliktus témát egy tízperces interakció során. Finomelemzéssel nyertük ki az interakciók verbális tartalmát és a partnerek érzelmi állapotait leíró változókat. Kérdőívvel mértük az anya észlelt stressz-szintjét (PSS) és depressziós tüneteit (GHQ), valamint a serdülő alkalmazkodási problémáit (SDQ, RPQ).

Eredmények: Megvizsgálva az anya és a serdülő viselkedésének összefüggéseit azt találtuk, hogy a serdülő több időt töltött szorongó és averzív érzelmi állapotban az interakció során, ha az anyánál több averzív érzelmi állapotot (rendre: $\rho=0,34$, $\rho=0,66$) és opponáló verbális tartalmat (rendre: $\rho=0,40$, $\rho=0,64$) észleltünk. Nem mutatkozott azonban összefüggés a kamasz interakció alatt megfigyelt diszfórikus érzelmi állapotával. A serdülő pozitív érzelmi állapota az anyai pozitív érzellemmel ($\rho=0,68$) és az anyai facilitáló verbális tartalmakkal függött össze ($\rho=0,39$). Az anya által észlelt magasabb stresszel enyhén csökkent az interakció során mutatott pozitív anyai érzelmelek mennyisége ($\rho=-0,29$), nem volt azonban kapcsolat a negatív érzelmi állapotokkal, valamint beszédének tartalmát leíró kategóriákkal. Megvizsgáltuk a serdülő

beszámolójával mért viselkedési problémák és a kamaszok interakció során mutatott viselkedésének összefüggését. Az Érzelmi tünetek SDQ skálapontszám magasabb értékeivel több negatív én-állítást verbális tartalmat detektáltunk ($\rho=0,33$). A Kortárskapcsolati problémák SDQ skála nagyobb pontszáma több szorongó ($\rho=0,57$) és averzív ($\rho=0,29$) érzelmi állapottal, több negatív én-állítással ($p=0,30$), és kevesebb társalgási taktika verbális tartalommal ($\rho=-0,33$) járt együtt. A Proszociális viselkedésben magas pontszámot elérő serdülők több semleges én-állítást tettek ($\rho=0,34$) és több társalgási taktikát használtak ($\rho=0,30$).

Következtetés: A serdülők alkalmazkodási problémái közül inkább az internalizáló, mint az externalizáló (viselkedési problémák, hiperaktivitás, agresszió) tünetek álltak kapcsolatban az anya-gyermek konfliktus interakciók során megfigyelt viselkedésekkel.

Kulcsszavak: anya-gyermek interakciók, mikroanalízis, érzelmi és kortárskapcsolati problémák, viselkedési problémák, serdülők

Problémás internet- és közösségioldal-használat serdülőknél

Koronczi Beatrix¹, Demetrovics Zsolt²

¹ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

²ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Keresztmetszeti kutatásunkban középiskolás diákokat (1158 fő, átlagéletkor=17,43, SD=1,67) vizsgáltunk kérdőíves módszerrel, mely során egy több kérdőívet tartalmazó kérdőívsomagot töltöttek ki a diákok egy-egy tanóra keretében és időtartamában. A minta 44,1 %-a fiú, 55,9 %-a lány volt. Az osztályok budapesti, illetve több vidéki városi iskolából kerültek ki. A kutatás kényelmi mintavételre alapult. A kutatás során (többek között) azt vizsgáltuk, hogy a problémás internet-, illetve közösségioldal-használat hogyan függ össze a serdülők által megélt szülői bánásmóddal, valamint – különösen a lányok esetében – a testképpel, illetve az önértékeléssel. Jelen mintán az internethasználati problémákkal rendelkező serdülők aránya 17,6 %-nak bizonyult, míg a problémás közösségioldal-használónak a minta 3,2 %-a mondható, mely számok összhangban vannak a 9., 10.-esek között végzett ESPAD 2015-ös, reprezentatív mintán történő méréseivel. A korrelációs vizsgálatok során szignifikáns kapcsolatot találtunk mind a problémás internet-, mind a problémás közösségioldal-használat és a negatív testi attitűdök, valamint a negatív önértékelés között. A szülői bánásmód dimenzióival való kapcsolat kevésbé bizonyult egyöntetűnek. A problémás internethasználat a serdülő által szeretetlennek ítélt apai és anyai bánásmóddal, az apai és anyai túlvédéssel, valamint az anyai korlátozás hiányával állt összefüggésben, míg a problémás a közösségioldal-használat csak az apai és anyai túlvédéssel, valamint az apai és anyai korlátozás hiányával kapcsolódott.

Kulcsszavak: serdülők, problémás internethasználat, problémás közösségioldal-használat, testi attitűdök, önértékelés, szülői bánásmód

Hogyan befolyásolják az identitás állapotát és a társas stratégiák alakulását a szülőkkel való kapcsolat jellemzői kibontakozó felnőttkorban?

Szabó Laura - ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

A vizsgálat 127 fős felnőtt mintán (átlagéletkor 22.51, szórás 2.13, 50 férfi, 77 nő), online kérdőívcsomag kitöltésével, közösségi felületen történt.

Az identitás jellemzőit az IDEA (Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood, Cronbach-alfa 0,870) és az I3 (Identity Issues Inventory, Cronbach-alfa 0,921) segítségével mértük. Az apai és az anyai gondoskodás és bevonódás felmérésére a NFS (Nurturant Fathering Scale, Cronbach-alfa 0,913) és a PFAD (Painful Feelings About Divorce, Cronbach-alfa 0,795) szolgált, a társas kapcsolati viselkedést a CSPS (Social Withdrawal Subtypes and Peer Isolation, Cronbach-alfa 0,896) mérte.

Az eredmények szerint minél inkább úgy érezte a fiatal, hogy nem kapott elegendő törődést a szüleitől, annál erősebben jellemezte a szüleivel kapcsolatos dühös rágódás (anya: $r=-0,610$, $p<0,01$; apa: $r=-0,405$, $p<0,01$). A rágódás rontja a fiatal identitásának integráltsági és differenciáltsági mutatóit (integráltság – anyai rágódás: $r=-0,410$, $p<0,01$; apai rágódás: $r=-0,186$, $p<0,01$; differenciáltság – anyai rágódás: $r=-0,307$, $p<0,01$; apai rágódás: $r=-0,145$, $p<0,05$). Az anyával kapcsolatos rágódás tehát nagyobb mértékben befolyásolja negatív irányban az identitásalakítás minőségét.

A szülőkkel kapcsolatos rágódás összefügg a fiatal társas tendenciáival: nagyobb mértékű rágódás esetén jellemzőbb a társas elkerülő tendencia – igaz, csak az anyával kapcsolatos rágódásnál kaptunk szignifikáns eredményt ($r=0,261$, $p<0,01$).

Az eredményekből látható, hogy jobban sújtja az identitásalakítás minőségét és a kortárs kapcsolatok minőségét egyaránt, ha az anyai gondoskodás nem éri el a fiatal által elvárt mértéket.

Kulcsszavak: identitás, társas stratégiák, gyerek-szülő kapcsolat, kibontakozó felnőttkor

Politikai pszichológia

SZ43

Szervező: **Kiss Paszkál** - Károli Gáspár Református Egyetem

A szimpózium mozaikszerűen egymás mellé állított empirikus politikai pszichológiai kutatásokat mutat be, melyek a politikai magatartás háttérét világítják meg. Nem közvetlenül a pártpreferenciák elemzése áll a fókuszban, inkább a nézetrendszerek szerveződését, a bennük elkülöníthető konstruktumok közötti kölcsönhatást vizsgáljuk. A szociális megismerés kutatóinak klasszikus kérdését helyezi felsőoktatás-kutatási kontextusba a politikai jártasság meghatározóinak vizsgálata. Az ideológiai preferenciát alakító diszpozicionális változók sajátos működésére találhatunk rá, ha a szakirodalomban feltárt „általános” összefüggéseket a hazai válaszok alapján és politikai környezetben

vizsgáljuk. Az Európai Unióról alkotott képet alakító érzelmeket, meggyőződéseket tárja fel a nemzeti nosztalgia és történelmi korok hatásainak nyomon követése. Arról is kérdezzük, hogy az akár szélsőséges ideológiai álláspontot miként alakíthatják nem racionális hiedelmek.

Kulcsszavak: politikai jártasság, ideológia, terrormenedzsment, nemzeti nosztalgia, történelmi korszakok megítélése, náciizmus, okkultizmus

Előadások

Az EU képe és a magyar történelmi korok megítélése

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

Korunk egyik széles körben vitatott kérdése, hogy polgárai milyen jövő látnak az Európai Uniónak. A jelen kutatásban fiatal magyar válaszadókat (N=386) kérdeztünk meg kiemelt történelmi korszakokról, a rendszerváltozásról, és vizsgáltuk a személyes illetve nemzeti nosztalgiájukat is. Mindezek hatását elemzem az előadásomban az EU-ról alakított képre. Ez utóbbit az Eurobarometer 83-ból átvett kérdésekkel vizsgálom. Ez lehetővé teszi, hogy a nem reprezentatív, fiatalokból álló mintán végzett vizsgálatot szélesebb összefüggéseiben is elemezni lehessen. Az előadás alapvető kérdése, hogy a magyar válaszadók között mi magyarázza az Európai Unióval kapcsolatos fenntartásokat, különösen, hogy a rendszerváltozásból való kiábrándulás hatásáról beszélhetünk-e az Európától való elfordulás hátterében?

Az első eredményeim alapján különböző időszakok (1900, 1925, 1950, 1975, 2000, 2025) több szempontból történő megítélése egy kivétellel jól leírható volt egy-egy főkomponenssel. A megítélés abszolút értékében reprodukáltuk a korábbi kutatásokat, melyek alapján 1950 volt a markánsan alacsonyabbra ítélt huszadik századi korszak. Egy összefoglaló regresszióelemzést végeztem az adatokon, melynek bejósoló változói a korszakok megítélése mellett, a válaszadók jobb-baloldalisága, a személyes és nemzeti nosztalgia faktorai és a rendszerváltással kapcsolatos attitűdök voltak, célváltozóként pedig az EU-ról kialakított kép pozitív-negatív jellege. A stepwise módszerrel kialakított modell magyarázóereje jelentős ($R^2=0,32$), az önálló szignifikáns hatású változók ezek voltak: politikai jobb-baloldaliság, személyes nosztalgia, 2000, 1950, 1975, 1925 megítélése. Az eredmények összességében azt mutatták, hogy a baloldaliabb, 1975 és 1925 megítélésében egyaránt negatívabb véleménnyel rendelkező és meglepő módon a kisebb személyes nosztalgiával rendelkező és 1950-nel kapcsolatban pedig kevésbé elítélő válaszadónak volt pozitívabb az Európai Unióról alkotott képe. Az eredmények abban is érdekes következtetésekre vezetnek, hogy a politikai jobb-bal önbesorolás mellett megjelenik egy elsősorban attitűdinális konzervativizmus is, ami a Személyes nosztalgia skála főkomponensével válik láthatóvá. Ez a jobb-baloldaliságtól függetlenül is bejósolja az Európáról kialakított kép negatívabb voltát.

Kulcsszavak: nemzeti nosztalgia, történelmi korok megítélése, Európa-kép, európai/nemzeti önkategorizáció

Tájékozottak, aktívak vagy közömbösek? - Hallgatók politikai jártasságának vizsgálata

Koltói Lilla - Károli Gáspár Református Egyetem

A felsőoktatási szocializáció egyik fontos célja, hogy a hallgatók elsajátítsák azokat a készségeket, értékeket, tudást és attitűdöket, amelyek megalapozzák az értelmiségi létet (Pusztai, 2012). A hallgatóvá válás elősegítheti a politikai bevonódást; az egyetemi évek alatt alakul ki a fiatalok politikai identitása, és kezdenek megszilárdulni a politikai attitűdjeik. Korábbi kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a felsőoktatásnak kiemelt szerepe van a hallgatók politikai szocializációjában (Koltói és Kiss, 2011; Koltói, Dombi és Kiss, 2015). Jelen kutatásban azt tűztük ki célul, hogy politikai jártasság modellünk (Koltói és Kiss, 2011) tényezőit egyetemi hallgatók mintáján elemezzük. A kutatásban budapesti egyetemisták vettek részt (N=96), kérdőíves vizsgálat keretében a politikai érdeklődésüket, tudásukat, részvételüket, bizalmukat, valamint médiahasználatukat tártuk fel. Az eredmények arra utalnak, hogy a hallgatók 50%-át nem érdekli a politika, míg 45%-uk kisebb érdeklődést mutat a politikai és társadalmi ügyek iránt. Elsősorban online hírportálokról tájékozódnak, és szinte egyáltalán nem jellemző a mintában a rádiós hírműsorok hallgatása (6%), illetve a nyomtatott sajtó olvasása (3%). A vizsgálati személyek döntő többsége (82%) nem tartja jól informáltnak magát politikai és társadalmi kérdésekben, és az aktivitásuk is a petíciók aláírásában, pénz adományozásában mutatható ki valamennyire (36% és 30%). Az oktatási intézményekben, Alkotmánybíróságban, egyházakban, honvédségben és rendőrségben mérsékeltlen bízunk a fiatalok, míg az Országgyűlés, kormány, bankok és biztosítók, bíróság, egészségügyi szervezetek, valamint a Köztársasági Elnök iránt inkább a bizalmatlanság jellemző.

Kulcsszavak: politikai jártasság, felsőoktatás, szocializáció

A fenyegetettség pártspecifikus hatása az ideológiai önpercepcióra

Harsányi Szabolcs Gergely - Károli Gáspár Református Egyetem

Előadásomban egy meglévő 2014-es adatbázis másodelemzését mutatom be. Jost és munkatársai 2003-as összefoglaló műükben a konzervativizmust többféle pszichológiai jellemzőhöz való viszonyában vizsgálják. Ezen a témakörön belül a konzervativizmus és a lezárás iránti igény kapcsolatát is elemzik. Jelen előadás egy 2014-es nem reprezentatív (N = 660) kutatás két konklúzióját, valamint azok másodelemzését mutatja be. Az előadás első része választ kíván arra adni, hogy miért nem volt kimutatható a konzervativizmus preferenciájának és a magasabb lezárási igénynek a pozitív irányú összefüggése a fenti mintán. Az előadás második felében a terrormenedzsment és a konzervativizmus kapcsolatát vizsgálom. Egy némileg meglepő eredményt mutatok be a félelem előfeszítésének a politikai jobb-bal skálán önelhelyezésre gyakorolt hatásáról. A terrormenedzsment elméletének egymással is versengő predikciói közül, ez a konzervatív eltolódást (Bonnano és Jost, 2006) támasztja alá. Sajátos módon ez a hatás is kizárólag az LMP-szavazó válaszadók között volt megfigyelhető, aminek lehetséges magyarázatait fogalmazom meg az előadásomban.

Kulcsszavak: konzervativizmus, terrormenedzsment, lezárás iránti igény

Fajelmélet és okkultizmus

Szummer Csaba - Károli Gáspár Református Egyetem

A náci ideológia alapját az emberi faj manicheus felosztása képezte felsőbbrendű árjakra és alsóbbrendű zsidókra, valamint a zsidók kirekesztése az emberi fajból. A dehumanizáció nem mehetett volna végbe racionális érvekre hivatkozva, szükséges volt hozzá a világ mitikus, archaikus reprezentációja. A Blavatsky-féle teozófiát és a múlt századvég okkultista elméleteit ötvöző ariozófia mitológiája egyfelől ráirányította az osztrák és német tömegek képzeletét az alacsonyrendű, fondorlatos zsidók képzelt világ-összeesküvésére. Másfelől azzal a vízióval kecsegtette őket, hogy hamarosan eljőhet a német nemzet megdicsőülése, a germán Millénium korszaka. Előadásomnak három tézise van: (i) Az első világháború környékén kialakult okkultista rasszista hiedelmek hozzájárultak a náci fajelmélet megszületéséhez és későbbi népszerűségéhez; (ii): A hatvanas évektől kezdődően a nácikhoz mind a populáris kultúrában, mind pedig a neonáci szubkultúrában ezoterikus-okkultista hiedelmek-fantáziák kapcsolódtak; (iii): A múlt századfordulón megszületett ariozófiának és az ezredforduló náci témájú és neonáci fantasy- és sci-fi-mitológiájának vannak közös vonásai.

Kulcsszavak: okkultizmus, fajelmélet, neonáci mitológia

A problémás internethasználat neurokognitív hatásai

SZ44

Szervező: **Lábadi Beatrix** - PTE Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Bernáth László** - ELTE PPK

A szimpózium a problémás internethasználat következményeit mutatja be empirikus kutatásokon keresztül. Vizsgálatainkban egyaránt kutattuk az internetfüggés idegrendszeri strukturális és funkcionális hatásait, valamint a kognitív feladatokban tetten érhető kapacitásváltozásokat és lateralizált funkciókat. Egyetemisták körében végzett kutatásunk szerint a fiatalok 20 százaléka éri el a problémás internethasználat kritériumát. Előzetes eredményeink felhívják a figyelmet a problémás internethasználattal összefüggő agyi jutalmazórendszert alkotó területeken mért eltérésekre, a figyelmi kontrollban, végrehajtófunkciókban és csökkent lateralizáltságban megmutatkozó következményekre. Kutatásunk eredményei alapján az eltúlzott internethasználat az addikciókhoz hasonló idegrendszeri és kognitív változásokat eredményezhet.

Kulcsszavak: problémás internethasználat, kognitív terhelés, idegrendszeri változás, lateralitás

Előadások

Mi a probléma a problémás internethasználatban?

Lábadi Beatrix - Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem

A viselkedéses addikciók között a problémás internethasználat az egyik leginkább kiemelkedő jelenség a fiatal populációban. Az internethasználatához kötődő problémás viselkedés altípusai között megtaláljuk az online játékokhoz kapcsolódó függést, az interneten megjelenő szexuális tartalmak túlzott "fogyasztását" és az interneten elérhető társas kapcsolatok addikcióját. Ezek mindegyikére jellemző (a) az intenzív, más tevékenységet, alapvető szükségleteket háttérbeszorító használat, miközben megszűnik az időérzés (b) visszahúzódság, harag, fokozott feszültségérzés, és/vagy depresszió, ha nincs lehetőség az internetes csatlakozásra (c) kimerülés: szükséglet az újabb és jobb technikai felszerelésekre, illetve az egyre hosszabb időintervallumra (d) kedvezőtlen következmények, mint például gyenge iskolai/munkahelyi teljesítmény, társas izoláció, hazugság. A fokozott internethasználat a fiatal felnőttek körében diszfunkcionális megküzdési stratégiákat mobilizál iskolai és otthoni környezetükben, miközben fokozott tendencia mutatkozik a munkához vagy tanulmányokhoz köthető feladatokban a prokaszinációra. A közvetlen életvitelt befolyásoló tényezők mellett a fokozott problémás internethasználat számos kognitív működést befolyásoló hatással is bír. Az internetfüggő személyeknél jellemző a jutalmazáshoz kötött döntéshozatali stratégiák alkalmazása, a sérült végrehajtó kontroll, különösen az online játékfüggők körében, akiknél a válaszgátlás és a figyelemszabályozás is sérül.

Kulcsszavak: problémás internethasználat, diszfunkcionális megküzdési stratégiák, figyelemszabályozás

Agyunkra mehet az internet?: problémás internethasználat és a jutalmazó rendszer

Darnai Gergely, Zsidó András, Inhóf Orsolya, Kohn Eszter, Laszlo Neidert, Simon Eszter, Janszky József, Lábadi Bea - Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem
Neurológia Klinika, ÁOK, Pécsi Tudományegyetem

A mindennapi szokásaink strukturális és funkcionális változásokat okozhatnak az agyban. Az internet olyan mértékben befolyásolja az életünket, amennyire korábban gondolni sem mertünk volna. Az ember elsőszámú "külső memóriájává" vált, ezen kívül a kommunikációnk és szórakozásunk egyik legfontosabb forrása. Joggal feltételezhetjük tehát, hogy a többi "szokásformáló" viselkedéssel együtt, a problémás internethasználat is megváltoztatja az agy szerkezetét. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a problémás internethasználat kapcsolatba hozható-e az agy jutalmazórendszerét képező területek és az agykéreg nagyságával fiatal egyetemista nőknél. T1 súlyozott MRI képalkotást használtunk 82 fiatal egészséges egyetemistán. A mérést követően automatizált MRI volumetriás és voxel alapú morphometriás (VBM) elemzést használtunk. A problémás internethasználatot kérdőív segítségével és az internet előtt töltött órák meghatározásával mértük. A volumetriás és morphometriás analízisek alapján a problémás internethasználat megnövekedett bilaterális putamen és jobboldali nucleus accumbens méretekkel jár együtt. A problémás internethasználat ezen kívül az

orbitofrontális kéreg (OFC) sorvadásával jár együtt. Kutatásunk eredményei alapján az eltúlzott internethasználat az addikciókhoz hasonló idegrendszeri változásokat eredményezhet a jutalmazó rendszerben.

Kulcsszavak: problémás internethasználat, agyi jutalmazórendszer, MRI volumetriás és voxel alapú morphometria,

Az internetfüggőség hatása a téri-vizuális figyelmi teljesítményre – Ok vagy okozat?

Zsidó N. András - Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem

Számos kutatás során kimutatták már, hogy a figyelem befolyásolja a szenzoros információ elérhetőségét a tudatos percepció számára. Továbbá azt is igazolták, hogy a kognitív terhelés mértéke is közrejátszik ebben. A terhelés mértékének változtatását többnyire egyszerű, s összetett feladatokkal valósítják meg. Ugyanakkor kérdés, számít-e, hogy verbális vagy nem verbális ingert használunk. S nem maszkolja-e el az esetleges hatást a terhelés növekedése, mellyel, elméletileg együtt járhat a szenzoros információ elérhetőségének csökkenése.

Mindezt egy speciális csoport, internetfüggők, illetve nemben, életkorban illesztett kontrollszemélyek részvételével vizsgáltuk. Egy osztott vizuális látótér paradigma több változatát használtuk. Egy pötty felvillanását kellett jelezniük a kísérleti személyeknek, mely azonos arányban fordul elő jobb, bal, illetve egyszerre mindkét oldalon. Az egyszerű feladat során középen egy betű vagy egy nyíl jelent meg, amit figyelmen kívül kellett hagyniuk. Az összetett feladat megegyezett az egyszerűvel, a különbség annyi volt, hogy egy egy-vissza feladatot kellett megoldani a középen megjelenő betűvel, vagy nyíllal.

Eredményeink szerint az egyszerű feladat során az internetfüggőségre hajlamosabb csoport férfi tagjait lelassította a fixációs kereszt helyén megjelenő, ignorálandó betű a nyílhoz képest. Az elvártaknak megfelelően az összetett feladat során szignifikánsan nőtt minden résztvevő reakcióideje. Érdekesség, hogy itt tendenciaszerűen megjelenik egy különbség, az internetfüggő férfiak lassabban reagáltak az összetett feladat során, mint a kontroll.

Összességében elmondható, hogy az internetfüggők csoportja különbözik a kontrolltól, még egy ilyen elemi figyelmi feladat során is. Kérdés, vajon a túlzott internethasználat következményeként jelenik ez meg, vagy éppen a priori okokból kifolyólag kezd el valaki az internet felé fordulni. Továbbá az sem hagyható figyelmen kívül, hogy milyen viselkedésben merül ki a függőség: játék vagy szociális média használta.

Kulcsszavak: kognitív terhelés, figyelmi kontroll, internetfüggőség

Az internetfüggőség lateralizációra gyakorolt hatásának megjelenése téri-vizuális feladatokban

Inhóf Orsolya - Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem

Számos vizsgálat mutatott ki kapcsolatot az addikció és a lateralizáció között. Internetfüggő személyeknél jellemző a jobb félteke, valamint a balkéz dominanciája. Ez az összefüggés akkor is igaz, ha a kezességet dimenzióként és nem dichotóm változóként kezeljük. Internet addikció esetén továbbá megfigyelhető a corpus callosum, így a két félteke közti kapcsolat csökkenése is.

A vizsgálat célja a lateralizáció, valamint az interhemiszférikus kooperáció és az internetfüggőség kapcsolatának feltérképezése volt. Ehhez osztott vizuális látótér paradigmát használtunk, mely során a résztvevőknek a vizuális mező jobb vagy bal oldalán, vagy egyszerre mindkét helyen megjelenő korongokra kellett reagálniuk. Az egyszerű feladatban a képernyő közepén látható betűket illetve nyilakat figyelmen kívül kellett hagyniuk, míg az összetett feladatban azokat meg kellett jegyezniük. Továbbá vonalfelezési tesztet is kitöltöttek. Kezességüket (illetve a jobb kezesség dominanciáját) pedig Edinburgh kezesség kérdőívvel vizsgáltuk.

Eredményeink alapján a problémás internethasználóknál átlagosan magasabb reakcióidő volt mérhető, ez a különbség különösen akkor jelentkezett, ha a korongok összetett feladatban jobb oldalon voltak láthatóak, és eközben betűket kellett megjegyezniük a résztvevőknek. A vonalfelezéses tesztben a függő csoportban kontrollhoz képest nagyobb volt a jobb oldalra tolódás mértéke, mely szintén igazolja az addikcióval összefüggő jobb féltekei dominanciát. Ugyanakkor a viselkedéses addikció és a kezesség mértékének kapcsolatát nem tudtuk kimutatni, az Edinburgh teszten éppen az internetfüggő csoportba sorolt személyek értek el magasabb pontszámot.

Kulcsszavak: internetfüggőség, lateralizáció, téri- vizuális feladatok

Érzelemszabályozás - intra- és interperszonális folyamatok

SZ45

Szervező: **Kököneyi Gyöngyi** - ELTE Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Deák Anita** - PTE, Pszichológia Intézet

A szimpózium előadásainak közös metszetét az érzelemszabályozás adja. Az első előadásban egy figyelmi torzítást mérő feladatból következtethetünk az érzelmi feldolgozásra és szabályozásra. Az implicit érzelemszabályozásnak ez a mutatója a rideg-érzéketlen – azaz a pszichopátiás vonások – kontextusában kerül bemutatásra. A második előadás a vonásrumináció (vagy magyarul rágódás) hatását elemzi a jutalom neurális feldolgozására migrénben. A harmadik előadás célja, hogy a rumináció neurális korrelátumait a fájdalom-feldolgozás komplex folyamatában elemezze. Míg a negyedik előadás már interperszonális kontextusban vizsgálja a ruminációt, és elemzi a barátságok percepciójára gyakorolt hatását. A négy előadásból tehát három a ruminációval foglalkozik. A rumináció számos pszichopatológia kialakulásában és fennmaradásában

szerepet játszik, vagyis transzdiagnosztikus – azaz diagnózisokon átívelő – rizikófaktornak tekinthető. Újabban azonban a testi egészségben játszott szerepét is hangsúlyozzák. A rumináció folyamatának megértése, ill. az interperszonális kontextusban gyakorolt hatásának feltárása tehát jelentős gyakorlati haszonnal is bír.

Kulcsszavak: fMRI, rumináció, rideg-érzéketlen vonások, ko-rumináció, fájdalom, jutalom

Előadások

A rideg-érzéketlen vonások és az érzelmi feldolgozás összefüggései középiskolás serdülők körében

Szabó Edina^{1,2,3}, Kocsel Natália^{1,2,3}, Kökönyei Gyöngyi^{2,3,4}

¹ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

²ELTE Pszichológiai Intézet

³MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

⁴MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia

Háttér és célkitűzések: A rideg-érzéketlen (callous-unemotional, CU) vonások a problémás viselkedésű fiataloknak olyan csoportját jelöli, akik az empátia, a büntudat és a lelkiismeret-furdalás hiányával jellemezhetők (Frick és White, 2008). Több kutatás is igazolja, hogy a magas CU vonásokkal rendelkező gyerekek zavart mutatnak a negatív, distresszt keltő ingerek feldolgozásában (Herpers et al., 2014). Ezek a vizsgálatok azonban főleg bűnelkövetők körében zajlottak. Kutatásunk célja a CU vonások és az érzelmi ingerekre mutatott figyelmi torzítás kapcsolatának feltárása volt normál, középiskolás serdülők körében. Előadásunkban két vizsgálat eredményeit ismertetjük, melyben különböző típusú érzelmi ingereket (érzelmet keltő jelenetek, illetve érzelmi arckifejezések) alkalmaztunk.

Módszer és minta: Az első vizsgálatban 448 középiskolás tanuló vett részt (53% lány; átlagéletkor: 15,93; szórás: 0,80). A CU vonásokat a Ridegség és Érzéketlenség Kérdőívvel (Inventory of Callous-Unemotional Traits; ICU; Frick, 2003), az alkalmazkodási problémákat a Képességek és Nehézségek Kérdőívvel (Strengths and Difficulties Questionnaires, SDQ, Goodman, 1997), az érzelmi ingerekre adott figyelmi torzítást pedig az Érzelmi Képek Figyelmi Próbával mértük (Emotional Pictures Dot-Probe Task; Loney, 2003; Kimonis et al., 2007). A második vizsgálatban viszont az Érzelmi Arcok Figyelmi Próbát (Hilt és Pollak, 2013) alkalmaztuk 397 serdülő (65% lány, átlagéletkor: 16,06; szórás: 1,23) részvételével.

Eredmények: Míg az első vizsgálatban nem találtunk szignifikáns kapcsolatot a rideg-érzéketlen vonások és az érzelmi ingerekre adott figyelmi válasz között, a második vizsgálatban a ridegség faktor szignifikáns gyenge negatív kapcsolatban állt a szomorú arckifejezésekre mutatott figyelmi válasszal ($r=-0,138$; $p=0,009$). A ridegséggel kapcsolatos vonások szignifikáns prediktorai voltak a szomorú arcokra vonatkozó figyelmi torzításnak ($\beta=-0,154$; $p=0,007$) a nem és az életkor, illetve a viselkedési problémák

kontrollálása mellett is. A modell a szomorú arcokra mutatott figyelmi válasz varianciájának azonban csak a 4%-át magyarázta.

Következtetések: Serdülők normál csoportjában is sikerült megerősíteni, hogy a magas CU vonással rendelkező fiatalok figyelmi torzítást mutatnak a negatív érzelmi ingerekre. Ez az összefüggés azonban csak a (szomorú) érzelmi arcoknál jelent meg, valamint a ridegség vonás esetében. Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy a CU vonásokra jellemző érzelmi zavar kiváltképp az érzelmi arckifejezések esetében mutatkozik meg.

Kulcsszavak: rideg-érzéken (CU) vonások, figyelmi torzítás, érzelmi ingerek, serdülők

A rumináció és jutalom-feldolgozás kapcsolata migrénben

Kocsel Natália^{1,2}, Galambos Attila^{1,2}, Szabó Edina^{1,2}, Baksa Dániel², Édes Andrea^{2,4}, Zsombók Terézia⁵, Bagdy György^{3,4}, Juhász Gabriella^{2,4}, Kökönyi Gyöngyi^{2,3,6}

¹ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola

²MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

³MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

⁴Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

⁵Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika

⁶ELTE, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az információfeldolgozási modellek (pl. Koster et al., 2011) a ruminációt (vagy más néven a rágódást) a negatív (érzelmi) ingerekre való figyelmi torzítással magyarázzák. Ennek alapján feltételezhető, hogy a rumináció a jutalmak és büntetések jelzéseinek neurális feldolgozására is hatással van, de ezt eddig csak depressziós mintában tesztelték (Schiller et al., 2013). Mivel a jutalom és fájdalom feldolgozásért felelős agyi struktúrák egymással jelentős átfedést és/vagy interakciót mutatnak, jelen kutatásban azt vizsgáltuk, hogy krónikus (visszatérő) migrénes fejfájásban a rumináció befolyásolja-e neurális szinten a jutalom/veszteség anticipációját, illetve feldolgozását (konszummációját).

Módszer és minta: Vizsgálatunkban 34 migrénes személy vett részt (átlagéletkor=26,9 SD=5,05). Funkcionális mágneses rezonancia képalkotó (fMRI) eljárással vizsgálatuk a jutalom és büntetés anticipáció és feldolgozás során mutatott agyi aktivitást. A ruminációt az önkéntöltős Ruminatív Választílus Skálával (RRS) mértük (Nolen-Hoeksema és Morrow, 1993).

Eredmények: Elemzésünk eredményei azt mutatják, hogy a jutalom és büntetés anticipációja és konszummációja során, a ruminációval összefüggésben olyan, elsősorban szenzoros agyterületek aktiválódnak, amelyek a migrénben érintettek.

Következtetések: Eredményeink megerősítik azt a feltételezést, miszerint a rágódás jelentősen befolyásolja a jutalom/büntetés anticipáció és feldolgozás során detektált neuronális válaszokat. Továbbá korábbi vizsgálatunkkal összhangban (Kökönyi et al., 2016) egyúttal rávilágítanak arra is, hogy a rumináció egy olyan fontos egyéni különbség

lehet, amelynek hatását migrénben, ill. krónikus fájdalomban, a betegséghez való alkalmazkodás folyamatában is érdemes lenne vizsgálni.

Kulcsszavak: rumináció, jutalom, fMRI, anticipáció

Fájdalom anticipáció és percepció: a vonásrumináció hatása az agyi aktivitásra

Kököneyi Gyöngyi^{1,2,4}, Galambos Attila^{3,2,1}, Kocsel Natália^{3,2,1}, Szabó Edina^{3,2,1}, Baksa Dániel², Édes Andrea^{2,5}, Zsombók Terézia⁶, Bagdy György^{4,5}, Juhász Gabriella^{2,5}

¹ELTE, Pszichológiai Intézet

²MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

³ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola

⁴MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

⁵Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

⁶Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika

Háttér és célkitűzések: Számos vizsgálat demonstrálta, hogy a rumináció összefüggésben áll a negatív érzelmi ingerekre adott agyi aktivitással (pl. Ray et al., 2005; Mandell és mtsai, 2015). Arra vonatkozóan azonban kevés vizsgálat van, hogy az érzelmi ingerek anticipációjának folyamatában a rumináció milyen szerepet játszhat. Jelen kutatásban arra kerestük a választ, hogy a fájdalom mint averzív és fenyegető inger percepciójával, ill. anticipációjával összefüggő agyi aktivitás és a vonásrumináció között kimutatható-e kapcsolat.

Módszer és minta: Vizsgálatunkban egészséges fiatalok (N=32) vettek részt. A funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat (fMRI) során egy olyan félelmi kondicionális paradigmát alkalmaztunk, amelyben a feltétlen inger elektromos ingerrel kiváltott fájdalom volt. A Ruminatív Válaszstílus Skálával mértük a ruminációt, valamint a Zung-féle Önértékelő Depresszió Kérdőívet is alkalmaztuk.

Eredmények: Elemzésünk eredménye szerint a rumináció a fájdalmi inger anticipációjával, azaz a feltételes ingerre adott agyi hemodinamikai (BOLD) válasszal és a fájdalmi inger percepciójával, azaz a feltétlen ingerre adott hemodinamikai válasszal is mutatott kapcsolatot.

Következtetések: Eredményeink támogatják azokat a modelleket (Koster et al., 2011), amelyek a rumináció maladaptív következményeinek hátterében az információfeldolgozásra kifejtett hatását hangsúlyozzák.

Kulcsszavak: rumináció, fMRI, fájdalom, anticipáció

Megbeszéljük? – A ko-rumináció jelensége felnőttek baráti kapcsolataiban

Reinhardt Melinda¹, Kökönyei Gyöngyi^{1,2,3}

¹ELTE, Pszichológiai Intézet

²MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

³MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

Háttér, célkitűzések: A ko-rumináció olyan interperszonális viselkedést takar, melynek során a felek ruminatív módon, ismétlődően megvitatják egymással problémáikat, miközben a problémák során felmerülő negatív érzelmekre fókuszálnak (Rose, 2002). Mindez elmélyítheti a barátságot, ugyanakkor felerősítheti a felekben keletkező negatív érzések intenzitását is (Davidson et al., 2014). Vizsgálatunk célja azonos nemű, egymást kölcsönösen legjobb barátoknak tekintő baráti párosoknál annak feltárása volt, hogy az együttes ruminációt milyen pszichés tényezők befolyásolják akkor, amikor a saját probléma és akkor, amikor a barát problémája a ko-rumináció tárgya.

Módszer és minta: Vizsgálatunkban 127, egymást kölcsönösen legjobb barátoknak valló pár (n=254) vett részt. Az egyes baráti párosok azonos neműek voltak, így összesen 88 női baráti pár (n=176, 69,3%) és 39 férfi baráti páros (n=78, 30,7%) adatait elemeztük. A minta átlagéletkora 23,85 év (s=5,42) volt. A ko-rumináció (saját problémán, barát problémáján) mérésére a Rose-féle Ko-Rumináció Kérdőív (Rose, 2002) módosított változatát (Waller és Rose, 2010) használtuk, míg a barátok közötti kötődés jellemzőit az ECR-RS (Fraley, 2011) kérdőív barát változatával, a barátság nyújtotta funkciók észlelését pedig a McGill Baráti Kapcsolatok Kérdőív Baráti Funkciók (Mendelson és Aboud, 2012) skálával mértük. Feltérképezésre került továbbá az egyéni szintű rumináció mértéke, a depresszív tünetek, valamint a vonáásszintű aggodás is.

Eredmények: A lineáris regresszioelemzés alapján elmondhatjuk, hogy különbség van a ko-ruminációt magyarázó változók mintázatában attól függően, hogy a saját vagy a barát problémáján történik az együttes rumináció. Míg a saját problémán való közös ruminációt meghatározza, hogy a személy mennyire észleli kielégítőnek a barátságot, mennyire bizalmasnak ítéli a kapcsolatot, illetve milyen mértékben hajlamos az egyéni szintű ruminációra és a depresszív tünetképzésre ($F=6,00$, p kisebb mint 0,0001; $R^2=0,17$), addig a barát problémáján való együttes rágódást a kapcsolat észlelt bizalmassága és a vonáásszintű rumináció befolyásolja szignifikánsan ($F=4,85$, p kisebb mint 0,0001; $R^2=0,13$). A nem egyik esetben sincs hatással a közös ruminációra, azonban minél fiatalabb valaki, annál nagyobb mértékben jelenik meg a barátságban a problémákon való közös rágódás.

Következtetések: A baráti kapcsolatokban a problémákon való közös rágódás megítélése függ attól, hogy abban a saját vagy a barát problémája kerül a fókuszba. A saját problémán való közös rágódást a pozitív baráti funkciók (pl. segítség, énerősítés, bizalmasság) megalapozzák és növelik az önfeltárás mértékét, ugyanakkor a személyes negatív érzelmek (pl. depresszív tünetek) is fokozzák az együttes rumináció iránti igényt. Egy pozitívan észlelt baráti kapcsolatban a ko-rumináció folyamata lehet a negatív emóciók befogadásának és átdolgozásának a színtere.

Kulcsszavak: ko-rumináció, baráti párosok, barátság észlelt minősége, barátság funkciói, fiatal felnőttek

A Pszichológiai Tanácsadás Protokollja – MPT Tanácsadás Pszichológia Szekció

SZ47

Szervező: **Kissné Viszket Mónika** - ELTE-PPK

A szimpózium célja bemutatni a pszichológiai tanácsadás készülő szakmai protokollját, mind a felnőttekkel mind a gyermekekkel végzett tanácsadói munkát vizsgálva.

A pszichológiai tanácsadás célcsoportját tekintve egyaránt dolgozik felnőttekkel és gyermekekkel egyéni és csoportos szinten.

A tanácsadó szakpszichológus képzés Képzési és Kimeneteli Követelményei alapján a tanácsadó szakpszichológusok segítik a személyt a fizikai, érzelmi és a mentális egészség javításában, a jóllét-érzésében, enyhítik a distressz érzését és oldják a krízist. A tanácsadó szakpszichológus munkaterülete olyan problémák kezelését jelenti, mint különböző kapcsolati nehézségek, benne házassági és családi helyzetek, stresszkezelés és megküzdés a negatív életeseményekkel, a személyes/társas alkalmazkodás nehézségeinek segítése, döntéshozatal a karrierről, a munkáról, az iskola- munka- nyugdíj átmeneteinek segítése, tehetséggondozás, tanulási és készség deficitek kezelése, testi fogyatékoság, betegség vagy sérülésekhez való alkalmazkodás segítése, szervezeti problémák kezelése.

A protokoll rögzíti e tevékenységek struktúráját, célját, diagnosztikai eszközeit, alapvető fogalmait. A szimpózium két előadása a felnőttekkel és a gyermekekkel való pszichológiai tanácsadás szakmai rendjét mutatja be.

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, protokoll, pszichológiai tanácsadói fogalmak

Előadások

A Pszichológiai Tanácsadás Protokollja – Felnőttekkel végzett Tanácsadás

Kissné Viszket Mónika - ELTE-PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

Mogyorósy-Révész Zsuzsanna - ELTE Tanácsadó szakpszichológus képzés óraadó, Metamorfózis Műhely

A képzési rendszerekhez illeszkedő kompetenciajegyzékekre épülve egyre pontosabban meghatározottak lettek a pszichológiai tanácsadás teljes folyamatának lépései is. Erre építve került kidolgozásra a Pszichológiai Tanácsadás Protokollja.

Az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) támogatásával az Amerikai Pszichológiai Szakmai Vizsgabizottság (American Board of Examiners in Professional Psychology - ABEPP) elsőként dolgozta ki és ellenőrzi a szakmai pszichológiai működés minőségét és kompetenciáit. Megalakulásakor 1947-ben elsőként a Tanácsadás és a Klinikai Pszichológiát ismerte el.

Számunkra, a magyarországi pszichológiai tanácsadók számára az EFPA (European Federation of Psychologists' Associations) által kezdeményezett kompetenciarendszer kiemelten jelentős. A EuroPsy tanúsítvány kidolgozásának óriási szakmai eredménye, hogy a pszichológusi tevékenység kompetenciarendszerei is kidolgozásra kerültek. Alapkompetenciák közé sorolhatók így a célmeghatározás, helyzetfelmérés, fejlesztés, beavatkozás, értékelés és tájékoztatás.

Mindezekre építve a pszichológiai tanácsadás teljes folyamata áttekinthetővé válik. A Pszichológiai Tanácsadás Protokollja bemutatja és meghatározza ezt a folyamatot, fogalmi kijelöli a pszichológiai tanácsadás beavatkozási módját, kereteit.

Az MPT Tanácsadás Pszichológiája Szekció és az ELTE PPK Tanácsadó szakpszichológus képzés célkitűzése lett a Pszichológiai Tanácsadás Protokolljának elkészítése a fenti elvek alapján. Ennek bemutatására, megvitatására kerül sor jelen előadásban.

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, protokoll, helyzetértékelő diagnózis, tanácsadói fókusz, tanácsadói szakvélemény

A Pszichológiai Tanácsadás Protokollja – A gyermekekkel végzett pszichológiai tanácsadás

Bojtos Tünde¹, Tóth Veronika², Csabina-Etényi Zsuzsa, Klinger Mária³

¹Nógrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Rétsági Tagintézménye

²FPSz VI.kerületi Tagintézménye

³Klinger Mária Szociális Szolgáltatások Háza, Vác

A pszichológiai tanácsadás célcsoportját tekintve egyaránt dolgozik felnőttekkel és gyermekekkel. Így a pszichológiai tanácsadói folyamat általános fogalmainak, struktúrájának meghatározását a gyermekekkel folytatott munka specifikumaival kell kiegészíteni. Ezért a Pszichológiai tanácsadás protokollja második egységként a gyermekekkel folytatott pszichológiai tanácsadás kap hangsúlyt.

A protokollban rögzítésre kerülnek a pszichológiai tanácsadás folyamatának lépései, jellegzetességei, feladatai a gyermekekkel folytatott munka vonatkozásában.

Így a találkozás, az első interjú, a helyzetértékelés diagnosztikai eszközei és a helyzetértékelő diagnózis, a fókusz kijelölése, a szakvélemény tartalma és struktúrája általánosságban, majd az egyes problématerületek jellemzői kerülnek fókuszba

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, protokoll, gyermekekkel folytatott tanácsadás

Közösségépítés színterei – kapcsolatokban rejlő erő

SZ48

Szervezők: **Csomortáni Domokos Zoltán** - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

Petróczi Erzsébet - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

Vitavezető: **Kozma Gábor** - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

Kapcsolataink minősége befolyásolja életünk minőségét. Az emberi kapcsolatokból merít az ember hitet. A kapcsolatok tudnak újból erőt adni ahhoz, hogy képesek legyünk a magunk módján újból hinni az életben, vagy hinni saját magunkban. A legmélyebb indítékunk az elszigetelődés megszüntetése, ezért keressük a kapcsolatokat, ezért nem jó egyedül lenni. A közösségépítés különböző színtereit és az elért eredményeket mutatják be a szimpózium előadói.

Kulcsszavak: közösség, resztoratív technikák, kiégés, nyelvi kompetenciák, büntetés-végrehajtás

Előadások

Hogy ne legyen ember embernek farkasa - resztoratív módszerekkel a békés közösségek felé

Csomortáni Domokos Zoltán - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

Háttér és célkitűzés: A hazai és a nemzetközi kutatások arra utalnak, hogy az iskolai bántalmazás jelenségek egyre elterjedtebbé válik. Aggasztó jelek utalnak arra is, hogy a súlyosan erőszakos cselekmények aránya szintén növekvő tendenciákat mutat. Az egyre több gondosan kidolgozott, hatékonynak mutató erőszakmegelőző program ellenére elmondható, hogy tartós erőszakmentességet a nevelési intézményekben nehéz létrehozni. Saját gyakorlati és kutatási tapasztalataim szerint ennek legfőbb oka a társadalmi, és ezen belül az iskolai közösségek fellazulása. A meggyengült családi és egyéb közösségek anómiás helyzetében a gyermekek, fiatalok nehezen igazodnak el, könnyebben nyúlnak erőszakos hatalmi eszközökhöz egymással szemben. Ebből kiindulva az erőszakos cselekmények megelőzéséhez nem elégséges az erőszak csökkentésével foglalkozni, ennek hátterét, a támogató közösségek hiányát is gyógyítani kell. Gyakorlati munkámmal és vizsgálatommal azt kívántam bemutatni, hogy a resztoratív módszereknek helye van az iskolai munkában mind a közösség megerősítése céljából, mind az erőszakos cselekményeket megelőző frusztráció helyzetek deeszkalációja miatt.

Módszer: A vizsgálat egy pilot kutatásnak tekinthető. Vizsgálatomban 4 resztoratív kiképző, 38 resztoratív facilitátor asszisztens, 6 intézmény, 275 12-19 év közötti tanuló, valamint 81 pedagógus vett részt. Az alkalmazott resztoratív módszer a Kecskeméti Mária által kidolgozott Resztoratív Osztályértekezlet volt. A módszer hatásvizsgálatához resztoratív igényeket felmérő kérdőívet (RN - Restorativ Needs), az osztály hangulatát vizsgáló mérőeszközt (CMQ - Classroom Mood Questionnaire), valamint az

osztályértekezlet hatásait mutató interjút (ERIC - Effects of Restorative Conference) használtam.

Eredmények: Annak ellenére, hogy az osztályok resztoratív expozíciója csak egyszeri 90 perc volt, szignifikáns pozitív eredmények mutatkoztak az osztályok hangulatában, főként a Bizalom/Önfeltárás, Rugalmasság/Tolerancia dimenziókban. A kvalitatív változókban a diákok túlnyomó többségben pozitív visszajelzést adtak a resztoratív beavatkozásra.

Következtetések: A resztoratív személtetű módszerek alkalmasak arra, hogy a közösség megerősítésén keresztül csökkentsék azokat a frusztrációs terheket, melyek iskolai erőszakhoz vezethetnek. A resztoratív módszerek további adaptációjára, hatásvizsgálatára lenne szükség.

Kulcsszavak: iskolai erőszak, iskolai közösségek, resztoratív osztálykonferencia

Kinek a támogatására számíthatok? A kiégés, a megküzdés és az észlelt társas támogatás vizsgálata pedagógusok körében

Tandari-Kovács Mariann - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

A pedagógusok testi és lelki egészsége kiemelt kutatási terület. A diákoknak szükségük van mentálisan egészséges és fizikailag fitt, aktív tanárookra, akikre számíthatnak a saját útkeresésük során. A kiégett pedagógus negatív hatást gyakorol önmagára, a tanítványaira és az oktatási rendszerre is, ahol fertőzősként továbbterjedhet ez a probléma a kollégákra.

Jelen vizsgálat célja: meghatározni a kiégési szindróma előfordulását a vizsgált pedagógus csoportban, és leírni a társas támogatás, valamint a megküzdés jellemzőit és összefüggésbe hozni a kiégés jelenségével.

Kérdőíves vizsgálatom során a szociodemográfiai változók mellett feltérképeztem a pedagógusok (n=140, átlagéletkor 45 év, SD=9,3 73,6% nő) egészségmagatartását, szomatikus tüneteit, kiégésének mértékét, megküzdését, észlelt társas támogatását, munka iránti elkötelezettségük mértékét, értelem megélését és értelem keresését. Előadásom fókuszába a kiégés, a megküzdés és a társas támogatás összefüggéseit helyezük.

Az általam vizsgált pedagógusok átlagosan magas érzelmi kimerülésről (M=26,6 SD=10,9), alacsony deperszonalizációról (M=5,67 SD=5,6) és közepes mértékű személyes hatékonyságról (M=31,1 SD=6,8) számoltak be. Elsősorban a szüleikre, a barátaikra és a házastársukra számíthatnak nehéz élethelyzetükben. Mind a családon belül, mind a családon kívül észlelt társas támogatás összefüggést mutatott a kiégéssel, eltérően kapcsolódva a kiégés egyes dimenzióihoz.

Az eredmények aláhúzzák a társas készségek fejlesztésének szükségességét a pedagógusok kiégésének kezelésében, valamint a támogató közösségek létrehozásának sürgető igényét. A kiégés kezelésében egyszerre van szükség a munkahelyi jellemzők és az egyéni készségfejlesztésre.

Kulcsszavak: pedagógus, kiégés, társas készségek, támogató közösségek

Szabályszegők a közlekedésben – rejtett érték és normarendszerek lebontása az utánképzés csoportfoglalkozásokon

Petróczi Erzsébet - Gál Ferenc Főiskola, Szeged

Egy jól működő közösségben írott vagy íratlan szabályokhoz igazodnak a tagok. A közlekedésben résztvevők táborá igen vegyes képet mutat. A közlekedési szabályokat sokan betartják, előzékenyek, udvariasak, míg mások figyelmen kívül hagyják azokat. Pedig a közlekedésben élet-halál kérdése a szabályok betartása, az egymásra figyelés, az indulataink megfelelő kezelése. Egy nagy közösség részesei vagyunk, és valamennyien szeretnénk este épségben hazaérkezni. A közlekedési szabályok ismeretéről vizsgán adnak számot a gépkocsivezetők. Mégis nagyon sokan gyorsan hajtanak, annak ellenére, hogy tisztában vannak, hogy hol mennyivel lehet haladni. Isznak alkoholt vezetés előtt - holott Magyarországon a zéró-tolerancia van érvényben. Telefonálnak vezetés közben, átmennék a piros lámpánál, záróvonalon stb. - pedig tudják, hogy tilos. Amikor az utánképzés során a felelősség kerül szóba, akkor az esetek nagy százalékában a mentségek keresésén van a hangsúly. Túl szigorúak a szabályok Magyarországon, a rendőrségnek inkább a bűnözőket kellene üldözni, a bíróság igazságtalanul hozott ítéletet az ügyekben, egyébként is rosszak a megélhetési körülmények itthon, és „haladni kell” - kifogásokkal próbálnak számtalan esetben felmentést keresni a maguk számára, ahelyett, hogy elgondolkodnának azon, hogy a szabályok be nem tartásával mennyit vétének a többi közlekedésben résztvevő ellen. Legfeljebb egy-egy komoly, halállal járó balesetről szóló beszámoló ingatja meg a saját felmentésükre kreált mentségeket.

Az Új-Zélandon Kecskeméti Mária által kifejlesztett resztoratív körök segítségével próbáljuk ezen viselkedési anomáliák mögötti nézeteket, illetve rejtett érték és normarendszert megingatni. A foglalkozásnak része a saját eset előzményeinek, magának az esetnek és az ebből származó hátrányok és anyagi erkölcsi veszteségek bemutatása. Ezt egészítjük ki újabb körökkel, ami az előző körökhöz kapcsolódik, de itt már a rejtett értékrendszerek megingatása is terítékre kerül. Mindenki több körben szóhoz jut és kifejti a véleményét. Tapasztalataink alapján ez nagyban segíti a közösségi érzés, a felelősségérzés, önbecsülés, egyenértékűség, és a valahová tartozás érzésének fejlődését.

Kulcsszavak: közlekedés, szabályszegés, felelősség elhárítása, resztoratív körök

Közösségi élet a börtönben

Tikász Sándor - Szegedi Fegyház és Börtön

Ami megtörtént, azt nem lehet „visszacsinálni”, bárhogyan szeretné azt bárki. De talán javítható az élet minősége, elfogadhatóvá válhat a büntetés, ha a fájdalom, a félelem és a szorongás, amely érzések a bűncselekményt követően alakulnak ki – oldódik, mert az érintettek válaszokat kaphatnak kérdéseikre, kifejezhetik megbánásukat, szembenézhetnek önmagukkal és a tettel. Egy reformszemléletű intézményben a cél az elítéltekkel való munka, a problémamegoldásra való törekvés és a reintegráció

elősegítése. A kriminalitáshoz bizonyos szociális konfliktusok vezetnek, amivel foglalkozni kell. Biztosítják a biztonságos légkört, a probléma közös megoldását. A hangsúlyt arra fektetik, hogy olyan védelmező hálót hozzanak létre, amely segíti a fogvatartottat a sikeres visszailleszkedésben.

Ennek keretében az előadás a következő témákat járja körül: zárcsoport – zárcaközösség, a közösség személyiség formáló szerepe, szociomátrix - informális közösség, az izoláció hatásai az elítélt csoportokra, egyensúly a zárkán belül, előzetes zárkák, férfiak - nők zárcaközössége, az eltérő intellektus közösség formáló hatásai, hosszúidős szabadságvesztés hatásai a közösségi életre, életkori sajátosságok hatásai, börtön pasztoráció.

A börtönben kialakult közösségi élet nagyban segítheti az elkövetőt a kinti társadalomba, közösségbe való visszailleszkedésben. A társadalom számára ez azért is fontos, mert a kirekesztés következménye veszélyes szubkultúrák kialakulását segíti elő. Az elkövetőnek kapnia kell még egy esélyt, hogy a társadalom hasznos tagjának érezhesse magát.

Kulcsszavak: büntetésvégrehajtás, szociális konfliktusok, zárcsoport, zárcaközösség, szociomátrix

Személyes identitás - csoport identitás

SZ49

Szervező: **Péley Bernadette** - PTE Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Láng András** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Személyes identitásunk szerves része valamilyen csoporthoz, csoportokhoz való tartozás, a szakirodalom megkülönböztető módon személyes és szociális identitásként definiálja.

Az identitás aktuális állapota, illetve az érettség szintje összefüggést mutat a beilleszkedéssel, alkalmazkodással. Az identitásállapot és a társas alkalmazkodás közötti szoros kapcsolat felveti a személyes és a szociális identitás összefüggéseinek kérdését. A személyes identitás folyamat jellegét hangsúlyozó megközelítés dinamikus szemléletű, fejlődésileg a társas kontextust feltételező, azaz fejlődési nézőpontból a személyes identitást a szociális identitásból levezető elképzelés (Breakwell, 1993; László, 2012).

A szimpózium a személyes és szociális identitás elméleti kereteiben az identitásállapotok és minőségek (pl.: trauma, fenyegetett identitás, magyar nemzeti identitás) sajátosságaira és összefüggéseire fókuszál empirikus kutatások bemutatásával.

Kulcsszavak: identitás, történeti konstrukció, élettörténeti tudás, narratív pszichológia

Előadások

Egyéni és nemzeti identitás összefüggései és lenyomatai a történelem történetekben

Vincze Orsolya¹, Péley Bernadette¹, Csertő István²

¹PTE BTK Pszichológia Intézet

²MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológia Intézet

A pszichológia tudományos elemzési szintjén az identitás kétféle felfogása létezik. Az egyik a pszichoanalitikus indíttatású személyes identitáselmélet (Erikson, 1968), a másik a kategoriális azonosulások mentén szerveződő szociális identitás elmélet (Tajfel, 1981; Turner, 1980). A személyes és társas identitás a szocializáció két, látszólag ellentmondó funkciójával azonosíthatóak. Az ágencia vagy individuális funkció az egyén egyediségét, másoktól való elkülönülést és az ezzel összefüggő cselekvéseket hangsúlyozza, míg a társas funkció a közösségi érzésen keresztül a valahová tartozás igényét közvetítő szükségletet takar. Az elkülönülés (individuális) és az integráció (szociális) szükségletének egyenlőtlen érvényesülése veszélyeztetheti az egészséges társas és mentális működést (Papini, 1994). Az alacsony mértékű elkülönülés és a túlzó integráció szélsőséges csoportelköteleződést eredményezhet, míg a magas elkülönülés és alacsony integráció a személy marginalizációjához vezethet.

A tanulmány célja, hogy megvizsgálja az egyéni identitásállapotok összefüggését a nemzeti identitással, különös tekintettel a koránzáró identitásállapot és a nemzettel való azonosulás glorifikáló típusa közti összefüggésre, valamint hatásukat a történelmi események narratív konstrukciójára.

Kulcsszavak: identitás, történelmi konstrukció, történelem percepció

A serdülőkori identitásalakulás szempontjából szerepet játszó családi tényezők narratív vizsgálata

Rivnyák Adrienn - PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola

A serdülőkor legfőbb pszichoszociális feladatának az integrált és stabil identitás megformálását tekintjük, mely folyamat sikerességében meghatározó a szülővel való kapcsolat és a családi környezet. Az identitásformálás során a serdülők újra és újra felülvizsgálják a meghozott döntéseiket és a számukra fontos személyektől érkező visszajelzések alapján újraértékelik őket. Éppen ezért lényeges, hogy a család elérhető-e, képes-e megfelelően támogatni és megtartani a serdülőt ebben az időszakban, képes-e elfogadni a gyerek autonómiatörekvéseit.

Kutatásunk célja, hogy kvalitatív elemzési módszerekkel narratívákon keresztül ragadjuk meg a családi rendszer működését, és megvizsgáljuk ezek kapcsolatát az identitás állapot szempontjából. A vizsgálatban 14-18 éves középiskolás fiatalok kérdőíves adatait és élettörténelmi epizódjait elemeztük. Az identitás állapot felmérésére az AIDA (Assessment of Identity Development in Adolescence, Goth és mtsai, 2012) kérdőívet alkalmaztuk, míg az élettörténelmi epizódokhoz az Otthon Érzelmű Alaprajza (Sallay, 2014) mérőeszközt

vettük alapul. Az otthon alaprajzának elkészítését követően négy, az otthonban megélt élményekre irányuló történet elmondását kértük a biztonság, bizonytalanság, összetartozás és elvonulás élményére vonatkozóan. Az élettörténeti epizódokat pszichológiai és narratív pszichológiai tartalomelemzéssel vizsgáltuk.

Az eredményeink alapján meghatározónak bizonyult az elutasító, nem megtartó családi környezet szerepe az identitás diffúzió, ezen belül is az alacsony mértékű én-erő és én-stabilitás szempontjából. Ugyanakkor az is megmutatkozott, hogy a serdülők nagyon érzékenyek a túlító szülői viselkedésre, mely szintén negatív hatást gyakorol az identitásalakulásra. Az identitás diffúzió kapcsolatban állt továbbá a negatív érzelmek és a szorongás fokozott intenzitású megjelenésével az elbeszélésekben. Azok a serdülők, akik diffúzabb identitással rendelkeztek, kevésbé voltak aktív résztvevői a közös családi eseményeknek, mely események mégis jelentős érzelmi bevonódással jártak és erős negatív érzelmekkel társultak. A közös tevékenység minősége és ritualizáltsága nem mutatott összefüggést az identitással. A kutatás fejleményei tehát rámutatnak a családi környezet identitásfejlődésre gyakorolt sokoldalú hatására.

Kulcsszavak: Serdülőkori identitás, családi működés, narratív pszichológia, tartalomelemzés

Az identitás alakulásának folyamata szerzeteseknél, valamint összefüggései a vallással, az Istennel való kapcsolattal

Kovács Filoména, Péley Bernadette - PTE BTK Pszichológia Intézet

A szerzetesi életforma egyáltalán nem mondható hétköznapi, általában a hívő emberek körében is sokszor értetlenség övezi. Azonban feltehetjük a kérdést, hogy hozzánk hasonlóan vágyakkal és szükségletekkel rendelkező emberek hogyan ezt a hivatást választják? Hiszen a szerzetbe való belépéssel hármast fogadalmat tesznek: a teljes szegénység, engedelmisség és szüzesség fogadalmát. Mi lehet az oka, hogy valaki erre a döntésre jut? Hogyan tudja beépíteni az identitásába ezeket a fogadalmakat, lemondásokat? Lehet-e egy ilyen döntést szabadon, mélyen belülről jövően meghozni?

Vizsgálatunk ezekre a kérdésekre kereste a választ, valamint arra, hogy a vallás, az Istenkapcsolat milyen hatással van/lehet az identitás formálódására.

Erikson a serdülőkor végére a következő kritériumokat írta le, amik szükségesek az elköteleződéshez: saját adottságok, szükségletek, azonosulások, sikeres szublimációk és a konzisztens szerepek integrálása úgy, hogy az társadalmilag is releváns legyen. Explicite ez a foglalkozás választásában, és az ideológiai nézetekben fog megnyilvánulni. Marcia tovább viszi ezt a vonalat, az ideológiai nézetet szétbontja a vallás és a politika területére. Erre a három témára vonatkozóan vett fel félig strukturált interjút, amelyek elemzésénél az alábbi szempontok voltak előtérben: önreflexió, realitás a jövőre nézve, elköteleződés a hivatás és az ideológia terén (vallás és politika), újraformált gyerekkori tézisek, autonómia, csoporthoz tartozás, szociális integráció, önértékelés. (Kroger és Marcia 2011)

Az elköteleződés folyamatának vizsgálatához Marcia félig strukturált identitás interjút vettük fel 20 szerzetessel, illetve 20 kontroll személlyel. Az interjúkat a Marcia-féle kritériumok szerint kódoltuk.

Az Istenhez való kötődés és az identitás állapot lehetséges összefüggéseit egy nagyobb mintán vizsgáltuk kérdőívek segítségével (91 fő).

A kapott eredményeink egyértelműen azt mutatják, hogy a szerzetesek elkötelezettebbek, hogy ez az elköteleződésük megdolgozott, átgondolt választáson alapul. Konkrétabban területekre lebontva a hivatás és a vallás terén mutatnak jóval nagyobb arányban elért identitást az általam megkérdezett, átlagpopulációt képviselő kontrollszemélyekhez képest. Mindemellett, bár a kontroll minta nagy százalékát is vallásos emberek alkották, a szerzetesek Istennel való kapcsolatában nagyobb mértékben jelenik meg az intimitás megélése. Számukra Isten elsődleges kötődési figura lesz, akihez, mint támogatóhoz, bizalommal fordulhatnak.

Kulcsszavak: identitás, vallás, spirituális identitás, szerzetesség, Istenkapcsolat, intimitás, biztonságos kapcsolat

Családtörténeti tudás és identitás összefüggései klinikai mintán

Bóna Adrien, Péley Bernadette - PTE BTK Pszichológia Intézet

Számos kutatás és elmélet igazolja, hogy a családtörténeti tudás, a családi történetek ismerete, kritikus szerepet tölt be a serdülők identitásának fejlődésében és általános pszichológiai jóllétükben, mégis keveset tudunk arról, mik lehetnek azok a közvetítő mechanizmusok, fejlődési utak, amelyek az egészségesebb fejlődést, adaptívabb megküzdést segítik.

Előadásunkban osztályos gyermekpszichiátriai kezelés alatt álló serdülőkkel végzett kérdőíves kutatást mutatunk be a családtörténeti tudás, az önértékelés, szorongás, depresszió és a kötődés vonatkozásában.

A klinikai mintában szereplő kamaszok kevesebb családtörténeti tudását, és identitás fejlődésükben mutatott deficiteket az intergenerációs szelférzet (Fivush, 2008, 2016) fejlődésének sajátosságaival, illetve fejlődési hiányával magyarázzuk. A saját családdal kapcsolatos ismeret hiánya, a közös beszélgetés, megoszthatóság, nézőpontok hiányával együtt egy töredezett, diffúz identitást alakít ki a gyermekben, amely sérülékennyé teszi a serdülőkori idegrendszeri és pszichoszociális változások kihívásaival szemben és így maladaptív copingok kialakulásához vezethet.

Kulcsszavak: családtörténeti tudás, identitás, intergenerációs szelf

Új pszichoaktív szerhasználat: motívumok, mintázatok, problémák – egy európai együttműködésben megvalósult kutatási projekt első eredményei

SZ50

Szervező: **Felvinczi Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja/jelentősége: Az elmúlt években az Európai Unió tagállamaiban és így Magyarországon is egyre növekvő aggodalom tapasztalható az új pszichoaktív szerek (dizájnerek szerek) fogyasztásával kapcsolatban. Ennek következtében párhuzamosan több olyan kutatásfejlesztési projekt megvalósítására is sor került, amelyek a probléma elterjedtségét, a fogyasztási mintázatokat, a fogyasztás hátterében meghúzódó motívumokat, a beszerzési és fogyasztási módokat, továbbá a lehetséges beavatkozási formákat tanulmányozta. Az ELTE PPK szintén lehetőséget nyert több ilyen projektben való részvételre. A szimpózium célja, hogy a „New Psychoactive Substances: transnational project on different user groups, user characteristics, extent and patterns of use, market dynamics, and best practices in prevention” című, 2015-2017 között megvalósuló empirikus vizsgálat első eredményeiről beszámoljunk.

Módszertani háttér: A projekt 6 ország részvételével kerül megvalósításra (Hollandia, Németország, Portugália, Írország, Lengyelország és Magyarország). Az empirikus vizsgálat során 3 különböző nagy kitettségű, speciális UPS használói csoport (marginalizált szerhasználók, partylátogatók, online közösségek tagjai) körében, összességében több mint 3000 fő bevonásával történt kérdőíves adatfelvétel személyes megkereséssel, illetve online kérdőív segítségével 2016 június és szeptember között. A marginalizált szerhasználók alacsonyküszöbű szolgáltatók bevonásával, az online közösségek képviselői tematikus fórumok, illetve a fórumadminisztrátorok révén, a party látogatók pedig a szórakozóhelyeken történő személyes megkeresés, továbbá toborzó brossúrák igénybevételével kerültek kiválasztásra. A mindhárom csoport esetében azonos tartalmú kérdőív az alábbi kérdésköröket fedte le: szociodemográfiai adatok, szerhasználati gyakoriság, a használat módja és motívumai, a használattal összefüggésben tapasztalt problémák, a szerek beszerzésének módja, a probléma kezelés lehetőségei. A kérdőíves vizsgálat mellett félig strukturált szakértői interjúk felvételére is sor került minden résztvevő országban olyan szakemberek részvételével, akik aktívan vesznek részt ezen használói csoportok ellátásában.

Kulcsszavak: Új pszichoaktív szerek, prevalencia, motiváció, marginalizált szerhasználók

Előadások

Nagy kitettségű, speciális UPSZ használó csoportok szerhasználati szokásai

Paksi Borbála, Demetrovics Zsolt, Kaló Zsuzsa, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Neveléstudományi Intézet, - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés, háttér: 2009-től kezdődően figyelhettük meg Európa-szerte az új pszichoaktív szerek (UPSZ) térhódítását. Az UPSZ használat elterjedtségére vonatkozóan általában kevés információval rendelkezünk (C. Soussan, A. Kjellgren, 2016). A rendelkezésre álló adatok abban megegyeznek, hogy az országok között jelentős különbségeket mérnek. Azonban az információk alacsony megbízhatóságát/érvényességét jelzi, hogy az alacsony és magas kockázatú országok tekintetében nagyon eltérő közlések vannak. A legutóbbi (2015-ös) ESPAD vizsgálat tanúsága szerint a résztvevő országokban mért átlagos életprevalencia érték 4% volt, markáns országok közötti különbségekkel, a legmagasabb értékeket (10%) Lengyelországban és Észtországban, a legalacsonyabbakat (1%) Belgiumban, Norvégiában és Portugáliában mérték (Kraus et al. 2016). Az EMCDDA európai droghelyzetre vonatkozó jelentése idézi az Eurobarométer 2014-es gyorsfelmérését, mely szerint a 15-24 éves európai fiatalok 8% fogyasztott már életében UPSZ-t, az országok közötti jelentős különbségekkel: a használat életprevalencia értékét Lengyelországban 0, míg Írországban 9,7%-on mérték. Jelen előadás keretében a „New Psychoactive Substances: transnational project on...” című, 2015-2017 között megvalósuló projekt empirikus adatfelvételének a szerhasználati szokásokra és preferenciákra vonatkozó szegmenséről számolunk be.

Módszer: A kvantitatív kutatás három különböző nagy kitettségű UPSZ használói csoport (szociálisan marginalizált szerhasználók, partyzók, online közösségek tagjai) kényelmi mintáján zajlott a projektben részt vevő hat országban. A megkérdezettek kiválasztása az alábbiak szerint történt: szociálisan marginalizált használók esetében utcai megkereséssel, illetve az ellátóhelyek bevonásával, mely esetenként hólabda technikával is kiegészült, a partikat látogató, rekreációs használók esetében személyes megkereséssel, illetve a szórakozóhelyeken kiosztott információs brossurák révén, az interneten aktív közösség esetében pedig a fórum moderátorok promóciós tevékenységének segítségével. Mindhárom használói csoport esetében egy 60 kérdést tartalmazó kérdőívet alkalmaztunk, amelynek felvétele az adatfelvételi szituáció függvényében face-to-face, vagy online formában történt, a 2016 június és szeptember közötti periódusban. A kérdőív az alábbi témakörökre terjedt ki: szociodemográfiai adatok, szerhasználati gyakoriság, a használat módja és motívumai, a használattal összefüggésben tapasztalt problémák, a szerek beszerzésének módja, a probléma kezelés lehetőségei. A még folyamatban lévő elemzéseket összesen 3.023 érvényes kérdőívre alapozzuk.

Eredmények: Az előadás során beszámolunk e három használói csoport szerhasználati gyakoriságáról, preferenciáiról, az egyes szerekkel kapcsolatos ismereteikről (az adott fantáziánéven jelölt szer ismert, vagy feltételezett kémiai összetételével kapcsolatban), a szerekhez való hozzáférés tipikus útjairól, a polydroghasználat mintázódásáról.

Kulcsszavak: UPSZ használók, prevalencia, szerhasználati profil, polydroghasználat

Az új pszichoaktív szerek használata mögött meghúzódó motivációk speciális UPSZ használói csoportokban

Demetrovics Zsolt, Paksi Borbála, Kaló Zsuzsa, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Neveléstudományi Intézet, - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés, háttér: A „New Psychoactive Substances: transnational project on different user groups, user characteristics, extent and patterns of use, market dynamics, and best practices in prevention” című, 2015-2017 között megvalósuló projekt keretében lebonyolított empirikus vizsgálat egyik meghatározó eleme a szerhasználati preferenciák és a háttérükben meghúzódó motivációk kérdéskörével foglalkozott. A szakirodalmi tapasztalatok arra mutatnak, hogy az UPSZ-ek használatának háttérében meghúzódó motivációs tényezőkkel kapcsolatban kevés tudással rendelkezünk, s további kutatásokra van e területen szükség (lásd pl. C. Soussan, A. Kjellgren, 2016), más szerzők valószínűsítik, hogy az UPSZ-ek és a hagyományos drogok használatát megalapozó motivációs tényezők gyakran azonosak, vagy jelentős átfedést mutatnak. A különböző nemzetiségű és eltérő szocio-demográfiai háttérrel jellemezhető UPSZ használók körében lebonyolított adtafelvétel lehetőséget teremt arra, hogy e motivációs tényezőket differenciáltabban tudjuk megismerni.

Módszer: A kvantitatív kutatás három különböző nagy kitettségű UPSZ használói csoport (szociálisan marginalizált szerhasználók, partyzók, online közösségek tagjai) kényelmi mintáján zajlott a projektben részt vevő hat országban. Mindhárom használói csoport esetében egy 60 kérdés csoportot tartalmazó kérdőívet alkalmaztunk, amelynek felvétele az adtafelvételi szituáció függvényében face-to-face, vagy online formában történt, a 2016 június és szeptember közötti periódusban. A motivációk mérésére az MMM skálát (Marijuana Motives Measure, Benschop et al, 2015) használtuk, az eredeti 29 tételes skála 2 további itemmel került kiegészítésre. A megkérdezetteknek egy 5-fokú skálán kellett megítélniük, hogy a listában szereplő adott motívum milyen gyakran alapozza meg a szerhasználatukat. Az összesen 31 motívum a droghasználattal kapcsolatos elvárásokkal, személyes és társas élményekkel, az elérhetőséggel, az árral és a vélelmezett legalitással kapcsolatos tényezőket jeleníti meg.

Eredmények: Az előadás a motivációs skála faktorstruktúrájának és pszichometriai sajátosságainak bemutatását követően a magyar UPSZ használók, illetve ezen belül az azonosítható használói csoportok motivációs profiljának felvázolására törekszik.

Kulcsszavak: UPSZ használók, motivációs profil

A marginalizált helyzetű magyar UPSZ használók megkülönböztető sajátosságai: szerhasználati preferenciák és motivációk

Felvinczi Katalin, Paksi Borbála, Kaló Zsuzsa, Demetrovics Zsolt - - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Neveléstudományi Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés, háttér: Az UPSZ-ek már mintegy 7-8 éve, 2009 óta jelen vannak a pszichoaktív szerek piacán, ennek ellenére még mindig viszonylag kevés összehasonlítható információval rendelkezünk ezen szerek prevalenciájával, illetve a használók sajátosságaival kapcsolatban (C. Soussan, A. Kjellgren, 2016). Az UPSZ használat elterjedtségére vonatkozó különböző adatok abban megegyeznek, hogy az országok között jelentős különbségeket mérnek, azonban az információk korlátozott megbízhatóságát jelzi, hogy az alacsony és magas kockázatú országok tekintetében nagyon eltérő közlések vannak. Az utóbbi években Magyarországon a felnőtt és ifjúsági populációkban reprezentatív mintákon zajlott kutatások (pl. az OLAAP2015 - Paksi és mtsai, 2016; HBSC2014 - Arnold, Németh 2016; ESPAD2015 – Elekes, 2016) arra engednek következtetni, hogy ezek a szerek előretörtek, s a harmadik-ötödik legnépszerűbb szercsoportot alkotják. Az ESPAD adatok alapján Magyarország a közepes kitérttségű országok közé tartozik (Kraus et al. 2016). A „New Psychoactive Substances: transnational project...” című, 2015-2017 között megvalósuló projekt keretében lebonyolított empirikus vizsgálat elsősorban a szerhasználati preferenciákkal és a háttérükben meghúzódó motivációkkal foglalkozott. A projekt lehetőséget teremtett arra, hogy eltérő attribútumokkal jellemezhető használói csoportok körében, valamint a „nemzeti” sajátosságok figyelembevételével is tájékozódjunk az említett területeken.

Módszer: A vizsgálat három különböző nagy kitérttségű UPSZ használói csoport (szociálisan marginalizált szerhasználók, partyzók, online közösségek tagjai) kényelmi mintáján zajlott a projektben részt vevő országokban. A megkérdezettek kiválasztása az alábbiak szerint történt: a marginalizált használók esetében utcai megkereséssel, illetve az ellátóhelyek bevonásával, esetenként hólabda technikával kiegészítve, a partikat látogatók esetében személyes megkeresés, illetve a szórakozóhelyeken kiosztott információs broszúrák révén, az interneten aktív közösség esetében a fórum moderátorok promóciós tevékenységét igénybe véve. Mindhárom csoport esetében egy 60 kérdést tartalmazó kérdőívet alkalmaztunk, melynek felvétele az adatfelvételi szituáció függvényében face-to-face, vagy online formában történt 2016 júniusa és szeptembere között. A kérdőív az alábbi témakörökre terjedt ki: szociodemográfiai adatok, szerhasználati gyakoriság, a használat módja és motívumai, a használattal összefüggésben tapasztalt problémák, a szerek beszerzésének módja, a probléma kezelés lehetőségei. A résztvevő országok eltérő mértékben érték el a marginalizált csoportot, a 3023 érvényes kérdőívből 266 származott szociálisan marginalizált használóktól, melyből 101 volt magyar.

Eredmények: Az előadás a magyarországi adatokra, és ezen belül a marginalizált helyzetű almintára fókuszál, bemutatjuk szerhasználati profiljukat, motivációs sajátosságait és a szerhasználattal összefüggésben általuk észlelt egészségügyi és/vagy szociális szövődményeket.

Kulcsszavak: UPSZ használók, marginalizált szerhasználók, motivációs profil

Az ellátásba került UPSZ használók percipiált profilja – szakértői interjúk tapasztalatai

Kaló Zsuzsa, Paksi Borbála, Demetrovics Zsolt, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Neveléstudományi Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés, háttér: Az UPSZ-ek már mintegy 7-8 éve, 2009 óta jelen vannak a pszichoaktív szerek piacán, ennek ellenére még mindig viszonylag kevés összehasonlítható információval rendelkezünk ezen szerek prevcalenciájával, illetve a használók sajátosságaival kapcsolatban (C. Soussan, A. Kjellgren, 2016). A „New Psychoactive Substances: transnational project on different user groups, user characteristics, extent and patterns of use, market dynamics, and best practices in prevention” című, 2015-2017 között megvalósuló projekt keretében lebonyolított kutatás kényelmi mintán lebonyolított kvantitatív vizsgálati eleme mellett a probléma kezelésében aktívan résztvevő alacsonyküszöbű/ártalomcsökkentő szolgáltatások képviselői körében is tájékozódott annak érdekében, hogy a marginalizált helyzetű, továbbá a fiatal UPSZ használókkal kapcsolatos szakértői percepciókat strukturált formában megismerhessük. E két használói csoport az anekdotikus, de javarészt egybehangzó információk alapján jelentős mértékben határozza meg a magyarországi UPSZ szcénával kapcsolatos társadalmi és szakpolitikai vélekedéseket.

Módszer: A marginalizált szerhasználói csoport elérése érdekében kapcsolatba léptünk azokkal a budapesti alacsonyküszöbű szolgáltatókkal, amelyek ártalomcsökkentő és/vagy pszichoszociális szolgáltatásokat biztosítanak ennek a szerhasználói csoportnak. Nyolc ilyen szolgáltató 10 képviselőjének a részvételével került sor egy félig strukturált interjú lebonyolítására, esetenként mintegy 1,5 – 2 óra időtartamban. Az interjú kérdései az alábbi kérdéscsoportokra terjedtek ki: a szervezet működési jellemzői, profilja; a terep sajátosságai; az UPSZ használat jellemzői (piac, beszerzés, a kliensek motivációi); a lehetséges és kívánatos beavatkozási formák; a problémakört megcélzó drogpolitikai törekvések és intézkedések; az UPSZ jogi státusának hatása a fogyasztásra. Az interjúk elemzése során az egyes kérdéskörök kapcsán született válaszok tematikus feldolgozása konstruktivista-interpretatív paradigmának megfelelően történt.

Eredmények: Az interjúk rendkívül gazdag anyagából az előadás során kiemelésre és részletes bemutatásra kerül a szakértők által percipiált motivációk sajátos mintázódása, a szerhasználók percipiált profilja és tipizálása, valamint a hazai drogpolitikai törekvések és intézkedések célszerűsége a probléma kezelhetősége és a vélelmezett eredményessége szempontjából.

Kulcsszavak: UPSZ használók, ellátórendszer, interjú, konstruktivista-interpretatív paradigma

Érzelem újratöltve

SZ52

Szervező: **MTA Pszichológiai Bizottsága**

Az elmúlt évtizedek pszichológiájában az érzelmek kutatása ugrásszerűen megnövekedett. Egyetlen adatsor: a WOS adatvázisban az "affektív" keresőszóra adott tételek száma: 1975-1984: 1926; 1985-1994: 8213; 1995-2004: 17334; 2004-2015: 35900. A szimpózium a pszichológia e tematikus változását elemzi.

Előadók:

Bányai Éva: Affektív forradalom a pszichológiában

Csépe Valéria: "Elmúltak forradalmaink" - Kognitív-affektív kiegyezés a 21. századi pszichológiában

Czigler István: Érzelmek a laboratóriumban

Nagy Henriett: Az érzelmi intelligencia kutatás kritikus kérdései

Nem-tudatos tanulási és intuitív döntési folyamatok: új eredmények és elemzési módszerek

SZ53

Szervező: **Németh Dezső** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Janacsek Karolina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Csábi Eszter**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A nem-tudatos (implicit) tanulás fontos szerepet játszik a készségtanulásban, az automatikus viselkedésekben és az intuitív döntési helyzetekben. Szimpóziumunk bemutatja az implicit tanulás jelenségét és alapfolyamatait, továbbá a legújabb kutatási eredményeket a területen.

A szimpózium bemutatja az implicit tanulás fejlődési mintázatait és kapcsolatát a kockázatos döntéshozattal. A másik fókusz a szimpóziumnak az implicit és explicit hatások bemutatása a tanulásra. A szimpózium két további előadása a legújabb módszertani fejlesztésekre és új elemzési technikákra fókuszál. Ezek nemcsak az implicit tanulás kutatási területén, de bármilyen szeriális döntéshozatali vizsgálatnál is hasznosak lehetnek. A szimpózium előadásai nemcsak alapkutatást végző kutatók, de neuropszichológiával és klinikai pszichológiával foglalkozó szakemberek számára is érdekesek lehetnek.

Kulcsszavak: implicit tanulás, intuíció, fejlődés, kockázatos döntéshozatal, készségtanulás

Előadások

A tudatosság mértéke befolyásolja a szekvenciatanulást, de nem hat a statisztikai tanulásra

Horváth Kata^{1,2}, Török Csenge^{1,2}, Pesthy Orsolya¹, Török Balázs^{2,3,4}, Janacsek Karolina^{1,2}, Németh Dezső^{1,2}

¹Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA

³Wigner Fizikai Kutatóközpont, MTA

⁴Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A környezetben jelen lévő ismétlődő elemek és mintázatok felismerése és elsajátítása evolúciósan alapvető képességünk. Az ember predikációs képessége és a különböző, hétköznapi életben is kulcsfontosságú készségeink, szokásaink kialakulásának alapját is ezek a folyamatok képezik. A korábbi vizsgálatok nem vizsgálták meg részleteiben ezt a folyamatot, nem különböztették meg a szekvenciatanulási és statisztikai tanulási aspektusát. Mindkét tanulási forma megtörténhet tudatosan és a tanulási helyzetre vonatkozó tudatosság nélkül is. A memóriakutatás irodalmában azt találhatjuk, az expliciten, vagyis tudatosan elsajátított tudásból a konszolidációs periódus során felejtés történik, míg az impliciten, vagyis tudatosság nélkül elsajátított tudás megtartott marad. Ezek a kutatások azonban jellemzően eltérő tanulási mechanizmust igénylő feladatokat hasonlítottak össze. Jelen vizsgálat célja, hogy az explicit és implicit szekvenciatanulási és statisztikai tanulás folyamatokat egyszerre vizsgálja, egy egységes és egyedülálló paradigmában. A vizsgálatban 78 egészséges egyetemista vett részt. Mindkét tanulási teljesítményt az Alternáló Szeriális Reakcióidő (ASRT) feladattal mértük és a konszolidációs változások megvizsgálásához a teljesítményt újratesteltük 12 óra múlva. A minta fele nem volt tudatában a tanulási helyzetnek (implicit feltétel), míg a minta másik felét informáltuk a feladatban megtalálható rejtett szekvenciáról és instruáltuk őket arra, próbálják megtanulni ezt a szekvenciát (explicit feltétel). A statisztikai tanulás esetében nem találtunk különbséget a két csoport teljesítményében sem a tanulási fázis során, sem pedig a konszolidációs fázis okozta változásokban. Ezzel szemben az explicit instrukció segítette a szekvenciatanulás folyamatot, az explicit csoport jobban teljesített. Eredményeink arra világítanak rá, az explicit és implicit emlékezeti rendszerek közötti határ elmosódott, és ezt a felosztást nem a tudatosság mértéke, hanem a tanulási mechanizmus alapján kellene kialakítani.

Kulcsszavak: implicit tanulás, explicit tanulás, memória konszolidáció, statisztikai tanulás

Stimulustól nem függő variabilitás hatása reakcióidő adatokra és azok értelmezésére

Török Balázs, Janacsek Karolina, Nagy G. Dávid, Orbán Gergő, Németh Dezső - BME Kognitív Pszichológia Doktori Iskola, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Egy tanulási paradigmában a folyamatos gyakorlás során bekövetkező teljesítményromlás (reactive inhibition), amely növekvő reakcióidőben nyilvánul meg, téves következtetésekre vezethet. Az ASRT paradigma egy 180 fős mintán felvett adatai esetében kimutattuk, hogy a stimulustól nem függő variabilitás a stimulustól függő variabilitást meg is haladhatja. Továbbá egy nagyon egyszerű reactive inhibition modell is képes két időben elválasztott mérés közötti (látszólagos) teljesítményjavulást magyarázni, ezzel megkérdőjelezve a memória konszolidáció jelenlétét bizonyos kísérletekben. Ez azt is mutatja, hogy a befolyásoló tényezők explicit módon történő kezelése elengedhetetlen a következtetések helyes megtételéhez.

Kulcsszavak: reaktív gátlás, zajszűrés, konszolidáció

Szeriális reakcióidő feladatok – mit is mérünk pontosan? Az ASRT-ben rejlő lehetőségek jobb kihasználása felé

Hallgató Emese, Janacsek Karolina, Németh Dezső - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az ASRT (Alternating Serial Reaction Time task) feladatot 20 éve alkalmazzák az implicit szekvenciatanulás mérésére. Viszonylag hosszú múltja ellenére még mindig nincs pontosan feltérképezve, hogy milyen különböző tanulási mechanizmusok (például szekvenciatanulás, statisztikai tanulás) vannak a háttérben, és ezeket hogyan lehet a reakcióidő és pontossági adatokból precízen vizsgálni. Egy 180 fős minta adatainak elemzésével arra vállalkoztunk, hogy megválaszoljuk a felmerülő kérdéseket, és javaslatot teszünk a reakcióidő adatok és a hibázások - a megszokottól eltérő - elemzésére. Az általunk javasolt elemzési protokoll többféle mutatót szolgáltat a tanulóssal kapcsolatban, így a különböző populációk több dimenzió mentén is összehasonlíthatóvá válnak az eddig megszokott mutatókon túl. Ez az új típusú adatelemzési eljárás hasznos lehet más szeriális döntéseket igénylő feladatok elemzésére.

Kulcsszavak: implicit tanulás, speed-accuracy trade-off, anticipációs hibák

Kockázatvállalás gyerekeknél, serdülőknél és fiatal felnőtteknél: Az implicit tanulás és a végrehajtó funkciók szerepe

Éltető Noémi¹, Janacsek Karolina^{1,2}, Kóbor Andrea³, Takács Ádám¹, Németh Dezső^{1,2}

¹Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA

³Agyi Képző Központ, TTK, MTA

Serdülőkorban megváltozik a környezeti visszajelzések és az impulzuskontroll kölcsönhatása, a kortársak befolyása megnő, az affektív szabályozás még erősen fejlődik. A szakirodalom szerint ezek eredménye lehet az emelkedett kockázatvállalási hajlam. Mivel a mindennapi kockázatvállalás gyakran szekvenciális jellegű, azaz több bizonytalan döntés sorozata, ezért a tanulásnak fontos szerepe lehet. A kontrollált/explicit tanulási képességek fiatal felnőttkorig folyamatosan fejlődnek, az automatikus/implicit tanulás fejlődési görbéje azonban vitatott még a szakirodalomban. Célunk az volt, hogy fényt derítsünk arra, hogyan kapcsolódnak az automatikus versus kontrollált folyamatok ahhoz, ahogyan az egyén egy kockázatos helyzetben dönt a különböző fejlődési szakaszokban. Ennek megfelelően kutatásunkban az implicit tanulás, a végrehajtó működés és a kockázatvállalás önálló ontogenetikai útvonalát, illetve ezen folyamatok rendszerének fejlődését egységesen megvizsgáltuk. Összesen 173 személy vett részt a kutatásban 7 évestől 29 éves korig. Az implicit tanulást egy probabilitásos szekvenciatanulás feladattal, az Altenáló Szeriális Reakcióidő (ASRT) feladattal mértük. A kockázatvállaló viselkedést a Léggömb Analóg Kockázatvállalás Feladattal (BART) vizsgáltuk. Eredményeink szerint a végrehajtó működés gyermekkortól fiatal felnőttkorig egyre javult, az implicit tanulási készség ezzel ellentétben egyre gyöngült. Továbbá a két folyamat egymással összefüggésben fejlődik egészen felnőttkorig, felnőttkorban a végrehajtó működés már nem kapcsolódik az implicit tanuláshoz. Ez arra utalhat, hogy az automatikus és kontrollált folyamatok rendszerszintű átalakuláson mennek keresztül a kognitív érés során. Gyermek- és serdülőkorban az implicit tanulás függött össze a kockázatos döntésekkel, felnőttkorban viszont a végrehajtó funkció. Ez tükrözhet egy fejlődési „kognitív stratégiaváltást”, vagyis azt, hogy az egyén a kognitív érettségének megfelelő képességeit mozgósítja egy bizonytalan döntési helyzetben.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, döntéshozatal, implicit tanulás, végrehajtó funkciók

Egyéni előadások

Témakör: Kiegész és komfortzóna (TE02)

Kiegész – ki a felelős? Középiskolások körében végzett reprezentatív kiegészkutató módszer alkalmazásával

TE02_EA01

Kunos Nóra - Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A középiskolások körében jelentkező kiegész a 2000-es évektől széles körben vizsgált jelenség. A kvantitatív kutatás mérőeszköze a finn School Burnout Inventory, amelynek első honi alkalmazására 2015-ben egy pilotkutatás alkalmával került sor. 2017 elején reprezentatív felmérés készül mintegy 1000 fős mintán, bemutatása a prezentáció egyik célja.

Hipotézisem (H1), hogy Magyarországon az iskolai kiegész a diákoknak közel tizedét veszélyezteteti olyan mértékben (1-6 Likert-skálán mért 5+érték), hogy az már külső beavatkozást igényel, de a diákok legalább felének szüksége van preventív eszközök és megküzdési stratégiák megismerésére, mert a kiegész 3 dimenziója közül (iskolai túlterheltség, cinikus attitűd és eredménytelenség) legalább az egyikben az érintettség jelentős. Az eredeti kérdőív kiegészül a tanárok és a diákok kiegészének összefüggéseit vizsgáló 3 kérdéssel, mely arra a hipotézisre (H2) keres igazolást, hogy a kettő nagymértékben befolyásolja egymást, azaz minél jelentősebbnek érzékelik a diákok a tanáraik kiegészének mértékét, annál veszélyeztetettebbek ők maguk.

A kvalitatív kutatás során 150 diák iskolai karriertörténetét vizsgáltuk, 11-12.-es középiskolás tanulók fogalmazásait iskolai életútjukról. A dokumentumelemzés során rámutatunk azokra a pontokra, amelyek jelentőséggel bírnak az iskolai kiegész felé haladó diákok életében, és bemutatjuk a kiegész elkerülő tanulók megküzdési stratégiáit, tevékenységeit és technikáit, melyekkel megelőzhető, illetve kezelhető a tanulói kiegész. A 3. hipotézis (H3) szerint az évek során a diákok a Freudenberger-skála különböző fokait bejárva juthatnak el a teljes kiegész 12. fázisába, s ha a pedagógus vagy a szülő, érettebb korban maga a gyermek időben észleli a veszélyeztetettséget, elkerülhetőek a súlyos következmények, a pszichoszomatikus kórképek, a depresszió. Ugyanakkor a megfelelően diagnosztizált tanulók esetében legalább a skála 10. fokáig iskolapszichológusi beavatkozással a kiegész visszafordítható, a kezelésnek, a megküzdési stratégiák megismerésének pedig hosszútávon kimutatható haszna van, ezzel későbbi munkahelyi problémák is megelőzhetőek.

A kutatás szisztematikus perspektív triangulációval zajlik, a prezentáció során sor kerül nemzetközi és korábbi pilotkutatási eredmények összehasonlítására, kvantitatív és kvalitatív eredmények együttes értelmezésére és a kvalitatív kutatás eredményeinek több szempontból történő bemutatására.

Hivatkozások

- Freudenberger, H., & North, G. (1992). Burnout bei Frauen. Frankfurt a M: Krüger.
- Kunos, N. (2015). School-Related Burnout among Hungarian High School Students and Responsibility of Teachers in Prevention. EERA-ECER.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Leskinen, E., & Nurmi, J.-E. (2009). School-Burnout Inventory (SBI). Reliability and Validity. European Journal of Psych. Assessment. 2009
- Sántha, K. (2015). Trianguláció a pedagógiai kutatásban. Bp. Eötvös
- Walburg, V. (2014). Burnout among High School Students. Children and Youth Services

Kulcsszavak: iskolai kiégés, szisztematikus perspektív trianguláció, megküzdési stratégiák

Mi húzza meg a komfortzóna határát? – A komfort zónával összefüggő pszichológiai tényezők

TE02_EA02

Szabó-Hangya Lilla, Bárányné Jámbori Szilvia - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, SZTE-BTK Szociál-és Fejlődépszichológiai Tanszék

A komfortzóna, mint fogalom nem rég jelent meg a köztudatban, ezért a tudományban nem annyira népszerű, mint a közbeszédben. A komfortzónára Nadler (1993) alkotott egy definíciót, miszerint ez egy olyan fajta pszichológiai állapot, ahol minden ismerős, nincsenek idegen helyzetek, amelyek stresszt okoznának. Nem találtunk azonban olyan kutatást, ami ennek alátámasztása lenne. Ennek következtében kutatásunk első lépésében a komfortzóna fogalmát szerettük volna tisztázni. A vizsgálati alanyainknak (N=110, férfi: 37, nő: 73; 18 és 70 év közöttiek, átlagéletkor: 26,6 év) online kérdőívünkben arra kellett választ adniuk, hogy számukra mit jelent a komfortzóna fogalma. A tartomelemzésből kapott eredmények azt mutatják, hogy a komfortzóna fogalmi jelentését illetően öt csoportba tudjuk sorolni: Kényelem, biztonság; elhagyásra irányulás, változás; ambivalens érzések; más emberekhez kapcsolódó; önmegvalósításra törekvés. Az életkori és más demográfiai szempont szerinti vizsgálat alátámasztotta a már eddig is ismert életkori és helyzet specifikus sajátosságokat. Serdülőkorban a kortárs csoport szerepe kulcsfontosságú (Steinberg & Silverberg, 1986). Kutatásunkban a 19 évesek körében számukra az határozza meg a komfort zónát, hogy kiben bíznak annyira, hogy közel engedjék magukhoz, tehát a komfortzóna fogalma más emberekhez kapcsolódik. A 25 évesek körében, többször jelent meg az elhagyásra irányulás-változás, mint a komfortzóna megfelelője. A 27 évesek között pedig sokszor az önmegvalósításra törekvés volt domináló, abban a korban, amikor a munkába való elhelyezkedés történik. Általánosságban azonban a 20 és 30 év közöttiekénél a kényelemmel való fogalmi azonosítás dominál, mivel egyfajta állandóság jellemzi az életüket, azaz tanulnak vagy dolgoznak. A legfőbb célunk, hogy megtaláljuk, mely pszichológiai tényezők kapcsolódnak, illetve prediktorai annak, hogy ki az, aki könnyebben vagy nehezebben lépi át a komfort zónáját.

Kulcsszavak: komfortzóna, személyiség jellemzők, fejlődés, fiatal felnőttek

A kiégés tünetegyüttes és összefüggéseinek vizsgálata pedagógusok körében

TE02_EA03

Mihálka Mária, Pikó Bettina - Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola és Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék, Szeged; Szegedi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet, Szeged

Háttér: Az oktatás nagy stresszterheltségű foglalkozás. Nem meglepő, hogy a kiégés tünetegyüttes a tanárok körében igen gyakori, és ez azért is nagy kihívás, mert számos negatív következménnyel jár, mint pl. a szakmai elégedetlenség, a hiányzások, az egészségállapotbeli problémák, a foglalkozási stressz, a depresszió és az alacsony iskolai bevonódás. A jelen kutatás fő célkitűzése az volt, hogy felmérjük a magyar pedagógustársadalom körében előforduló kiégés jelenségét, és elemezzük összefüggését az étellel való elégedettséggel, valamint a pszichoszomatikus egészséggel. Módszerek: A magyar pedagógusok reprezentatív mintája szerepelt az adatgyűjtés forrásaként (N = 2062; 23-74 évesek, átlagéletkor = 48,1 év, szórás = 8,9 év; 83% nő). A kiégés jelenségét a Maslach Burnout Inventory (oktatók verziója) segítségével mértük fel. A kérdőívben szerepelt az Élettel való elégedettség skála (Diener és mtsai, 1985) és más, egészséggel kapcsolatos kérdéssor (Pszichoszomatikus tüneti index, az egészség önértékelése, dohányzás és alkoholfogyasztás). A leíró elemzéseken túl korrelációelemzést alkalmaztunk az adatok értékeléséhez. Eredmények: A kiégés jelensége gyakoribbnak mutatkozott a fiatalabbak ($p < 0,001$) és a férfi tanárok ($p < 0,001$) körében, különösen az elszemélytelenedés és a személyes hatékonyság hiánya alskálák esetében. Valamennyi alskála összefüggést mutatott a saját egészség alacsonyabb értékelésével, és az étellel való elégedetlenség alacsonyabb mértékével, valamint a gyakoribb pszichoszomatikus tünetképzéssel. Továbbá, az elszemélytelenedés korrelált az alkoholfogyasztással. Diskusszió: Az eredmények azt mutatják, hogy a kiégés rizikója nagyobb a férfiak és a fiatalabb pedagógusok esetében. Úgy tűnik, ők kevésbé rendelkeznek azokkal a coping technikákkal, amelyek a megelőzésben szerepelhetnek. A kiégés összefügg az étellel való elégedettség alacsonyabb szintjével, több pszichoszomatikus tünettől és más egészségbeli problémával, valamint a szerfogyasztással. Következtetés: Szükség lenne olyan hatékony intervencióra, amely segít feltérképezni és kezelni a foglalkozási stresszt, és megelőzni a kiégést a pedagógusok körében.

Kulcsszavak: kiégés, étellel való elégedettség, pszichoszomatikus egészség, szerfogyasztás

A tanítás élménye fenomenológiai megközelítésben

TE02_EA04

Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Egyetem

Pilot kutatásomban, amelyről az előadásban szeretnék beszámolni, arra voltam kíváncsi, hogy a tanítás élménye megragadható-e fenomenológiai módszerekkel. Abból a feltételezésből kiindulva, hogy a tanítás alatt megélt erős, illetve flow élmények egyfajta spontán módosult tudatállapotnak foghatók fel, fenomenológiai módszereket használtam az élmény speciális jellegzetességeinek feltérképezésére.

Számos tanulási motivációval foglalkozó kutatás rávilágított, hogy az élményszerű tanulás, a tanulási folyamatba való bevonódás növeli a tanulás iránti érdeklődést, és csökkenti a lemorzsolódást. Sok tanulmány (pl. Schmidt, 2010) ideális körülmények között a tanulás során megélhető flow élményről beszél. Ennek nyomán feltételezhető az is, hogy a tanítási folyamat iránti lelkesedés, a tanítás alatt megélt flow élmény a tanár bevonódását segíti, ezáltal az érdektelenséget, kiégést is megelőzheti (Schaufeli, 2008).

A kutatás kérdésfeltevése egyrészt módszertani jellegű volt, miszerint kimutatható-e önbeszámolóknak alapján a tanítás alatt megélhető spontán módosult tudatállapot, leírható-e az élmény jellegzetes mintázata, más spontán módosult tudatállapotokkal összehasonlítva. A vizsgálódások továbbá arra irányultak, hogy mely tényezők (külső körülmények, személyiségvonások) járulnak hozzá a tanítás során megélhető erős élmények létrejöttéhez.

A tanítás alatt megjelenő erős élményeket, flow élményeket, spontán módosult tudatállapotú élményeket összesen 50 középiskolai tanár és felsőoktatásban dolgozó oktató részvételével kérdőívvel (The Phenomenology of Consciousness Inventory (PCI), Pekala, 1984) és félig strukturált interjúkkal vizsgáltam, a külső változókat pedig saját összeállítású kérdőívvel. Kvalitatív és kvantitatív elemzést is lehetővé tesz a vizsgálati anyag, az interjúkat MAXQDA szoftver segítségével dolgoztam fel. Az adatok elemzése jelenleg folyik.

A vizsgálati eredmények nyomán további célunk egy kifejezetten tanítási élményt vizsgáló, többdimenziós skála kidolgozása. A tanítási élményt jelentősen befolyásoló tényezők azonosítása segíthet az optimális körülmények biztosításában, amelyek a tanítást a tanár számára is bevonódást eredményező élménnyé tehetik.

Kulcsszavak: spontán módosult tudatállapot, tanítási élmény, fenomenológia

Témakör: Életesemények megélése és bemutatása (TE03)

A szerelem megélése az egyetemista lányok körében

TE03_EA01

Szabó Attila¹, Floidl Krisztina¹, Soós István²

¹Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Department of Sport and Exercise Sciences. University of Sunderland, Sunderland, United Kingdom

Helen Fisher tudományos munkája alapján - és a világ-szépirodalom vetületében is - arra lehet utalni, hogy a szerelem a legintenzívebb ősi emberi érzelm. Egy olyan vegyes és komplex pszichés állapot, amely szélsőségesebb esetekben megváltoztatja a mezolimbikus dopaminrendszer működését - csak úgy, mint a kokainfüggőség - és ahhoz hasonlóan sóvárgást, illetve megvonási tüneteket okoz. Az ilyen elváltozás a szerelem jelentőségét az életösztön fölé emelheti, legalábbis a szerelmes ember gondolatában. Jelen tanulmányunkban a szerelem megélését, illetve annak egyes jellemzőit vizsgáltuk 111 (21.3±3.1 éves) egyetemista lány körében. A résztvevők 79%-a átélt már olyan szerelmet,

amelyben a szerelem volt a legfontosabb az életében; a minta közel fele (49%) jelenleg is ilyen érzelmi világban él. A lányok 70%-a tapasztalt olyat, hogy valaki visszautasította a szerelmét és 93%-uk visszautasította mások szerelmét. A lányok fele (50.5%) úgy vélte, hogy 'meghalni a szerelemért' lehet egy valós érzés. Egy szerelmi függőség kérdőív eredményei azt igazolták, hogy akik jelenleg is szerelmesek magasabb értékeket jeleznek, mint azok, akik jelenleg nem élnek szerelmi kapcsolatban ($p=.03$, $d=.42$). Ugyancsak magasabb értékeket jeleztek azok, akik azt vélték, hogy lehetséges meghalni a szerelemért ($p=.01$, $d=.49$). Viszont nem volt statisztikai különbség a magukat fantáziadús-álmodozónak illetve logikus-földön járóknak valló lányok között. A jelenleg szerelmes lányok 59%-a úgy gondolta, hogy meg lehet halni a szerelemért, míg az ugyancsak ezt vélők aránya 42% volt a jelenleg nem szerelmes lányok körében; a különbség megközelítette ($p=.07$), a szignifikancia határát. A két csoport statisztikailag nem különbözött a tanulmányi átlagban. A minta nagyon alacsony százaléka (1.8%=2 lány) utalt szerelemfüggőségre. Jelen tanulmányunk azt igazolja, hogy a társadalmi változások ellenére is az ősi szerelemérzet virágzik az egyetemista lányok körében és ez független a humán/reál beállítottságtól. A vizsgált egyetemistákra a szerelem 'egészséges' megélése jellemző, az alacsony szerelemfüggőség kockázat és a tanulmányi átlagok vetületében, vagy fordítva értelmezve: 'az örült szerelem' nem jellemző a mai egyetemista lányokra.

Kulcsszavak: függőség, párkapcsolat, romantika, szerelmes, társ

Szépség-sztereotípiák kontra társas információk: avagy hogyan befolyásolja az előzetes tudás a különböző vonzerővel bíró játékosokra kiszabott büntetések és jutalmazások mértékét?

TE03_EA02

Putz Ádám, Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Általános- és Evolúciós Pszichológia Tanszék

A Harmadik személyű Büntető-Jutalmazó Játékkal (Third-party Punishment and Reward Game, TPRG) végzett korábbi vizsgálataink tanúsága szerint vizsgálati személyeink pozitívabb érzelmeket éltek át a vonzó együttműködők játékának megfigyelésekor, illetve magasabb jutalomban részesítették őket, mint a nem vonzó együttműködőket. Ezzel párhuzamosan elnézőbbek voltak a vonzó csalókkal szemben, amennyiben alacsonyabb büntetéseket szabtak ki rájuk, mint a nem vonzó csalókra, akik egyúttal negatívabb érzelmeket váltottak ki belőlük (Putz, Palotai és Bereczkei, 2015).

Jelen előadásunkban a TPRG egy továbbfejlesztett változatával végzett vizsgálat eredményeiről számolunk be. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a játékosok megbízhatóságáról árulkodó előzetes tudás miként befolyásolja a résztvevők normafenntartó viselkedését? Kutatásunkban összesen 106 pécsi egyetemista vett részt, közülük 50 férfi (életkor: $M = 19,46$; $SD = 1,63$) és 56 nő (életkor: $M = 19,02$; $SD = 1,04$). Az adatok felvétele ezúttal csoportosan zajlott, a résztvevők egy kivétlőn követhették nyomon a játékban párosával megjelenő 8 vonzó és megbízható, illetve 8 nem vonzó és nem megbízható férfi válaszait (egy vonzó arc mindig egy nem vonzó arccal került párba). A játék összesen 8 fordulóból állt, melyben egy 2 (Vonzerő: vonzó/nem vonzó) x 2 (Stratégia: együttműködik/csal) x 2 (Műltbéli stratégia: együttműködött/csalt) kísérleti elrendezést alkalmaztunk. A résztvevők minden forduló után jutalmazhatták és/vagy

büntethették az egyik, vagy akár mindkét játékost; emellett arra kértük őket, hogy a játékosokkal kapcsolatos érzelmeiket is regisztrálják egy -3-tól (düh) +3-ig (elégedettség) terjedő skálán. A beavatkozás a résztvevők számára is költséges volt: minél többet jutalmaztak és/vagy büntettek, annál kevesebb pontot kaptak a kutatás végén (a kapott pontok egy kurzus teljesítéséhez járultak hozzá).

A játékosok múltbéli stratégiájának ismerete jelentősen befolyásolta mind a résztvevők érzelmi válaszait, mind a kiszabott büntetések, illetve jutalmak mértékét. A résztvevők sokkal intenzívebb érzelmeket éltek át, illetve magasabb büntetéseket és jutalmakat osztottak ki azokban az esetekben, ahol a múltbéli stratégia megegyezett a játékosok aktuális stratégiájával (sztereotípiakonzisztens hatás). Emellett mind az érzelmi válaszok, mind a beavatkozások tekintetében jelentős nemi különbségeket találtunk. A férfiak rendre negatívabb érzelmeket éltek át az aktuálisan csaló stratégiát követő, vonzó férfiak játékaának megfigyelésekor – függetlenül múltbéli stratégiájuktól –, mint a női megítélők. A férfiak továbbá magasabb jutalmakat osztottak ki az együttműködőknek, illetve szigorúbban büntették a csalókat. A nemi különbségeket az intraszexuális rivalizáció, valamint a tesztoszteron normafenntartó viselkedést befolyásoló szerepének értelmezése mentén magyarázzuk.

Kulcsszavak: Szépség-sztereotípiák, normafenntartó viselkedés, előzetes tudás

"Új életesemény megadása..." – Facebook-használati tendenciák és a fiatal felnőttkor életeseményeinek kölcsönhatása

TE03_EA03

Fejes-Vékássy Lili - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Jelen kutatás az egyes életesemények Facebook-használati tendenciákat befolyásoló hatását kívánta vizsgálni. Munkánk kezdetén azt feltételeztük, hogy a személyes élettörténet meghatározó csomópontjai – akárcsak az offline életvitelben – az online térben tanúsított gyakorlatokon is változást idéznek elő. Ugyanakkor e jelenséget kétirányú folyamatként megragadva azt is vizsgálni kívántuk, hogyan alakítja a Facebookon való jelenlét a való életbeli szokásokat, tevékenységeket. Mivel a portált fiatal felnőttek alkották meg saját kortársaik számára, e generáció tagjai találhatók meg a legszélesebb körben a felhasználók közt, s így esetünkben a legnagyobb a valószínűsége annak, hogy a Facebook-használat változásai kézzelfoghatóak lesznek. Hipotéziseink a közösségi oldalon folytatott aktivitás jellege, valamint a Facebook-tagság kezdete óta átélt – pozitív és negatív – életesemények közti összefüggések feltárására irányultak. Vizsgálatunk során kvantitatív és kvalitatív eszközöket is használtunk. A kutatás első szakaszában online tesztcsomagunk a közösségi oldalon történő megosztás által jutott el vizsgálati személyeinkhez (N=160). A vizsgálat második, kvalitatív fázisában félig strukturált interjúk felvételére került sor. A statisztikai elemzések igazolták azon előfeltevésünket, mely szerint a pozitív életesemények Facebookon történő megosztása szignifikánsan gyakoribb a negatívakénál ($t(128)=8,413$ $p<.001$). A pozitív életeseményeket követően megnő a portálon folytatott fénykép-feltöltési ($F(1, 73)=7.216$ $p<.05$), valamint állapotfrissítési ($F(1, 92)=9,425$ $p<.05$) aktivitás, továbbá az olyan tevékenységek gyakorisága, melyek végrehajtásának célja kizárólag ezek Facebookon

való megjelenítése ($F(2, 126)=7.336$ $p=.001$). Végül az interjúk során kapott válaszok elemzésének köszönhetően – mintegy a témában végzett mélyfúrásként – közelebb kerültünk e tudományos igénnyel még nem vizsgált, azonban igen aktuális és releváns kérdés feltárásához.

Kulcsszavak: social media, Facebook, fiatal felnőttkor, életesemény

Filmes közeli felvételek hatása a közeledési motivációra és filmélvezetre

TE03_EA04

**Nagy Tamás¹, Bálint Katalin², Brendan Rooney³, Török Ágoston^{1,4}, Czető Márton¹,
Pálma Dániel¹, Ottlik Dávid¹, Divák Ádám¹**

¹Synetiq Ltd.

²University of Augsburg, Institute for Media, Knowledge and Communication

³University College Dublin, School of Psychology

⁴Eötvös Loránd University

Háttér: Korábbi kutatások azt mutatták, hogy egy film formális jellemzői — mint például vágási sebesség, zene, szín telítettség, vagy a kamera távolsága — a tartalomtól függetlenül befolyásolják a közönség filmre adott érzelmi reakcióit. Az egyik leghatékonyabb rendezői eszköz a filmjelenet érzelmi hatásának kialakítására a kameratávolság — a kamera és a filmen ábrázolt karakterek vagy tárgyak közötti fizikai távolság — változtatása. Korábbi kutatások szerint a kis kameratávolság (közeli felvétel) összefügghet az ábrázolt karakterekhez való érzelmi közelség és empátia érzésével.

Célok: Jelen vizsgálat a közeli felvételek hatását vizsgálja a filmélvezetre, elektrofiziológiai méréssel kibővíve a korábbi kérdőíves kutatások eredményeit. A kutatás során EEG frontális aszimmetriát használtunk a közeledés-távolodási motiváció elektrofiziológiai korrelátumaként, továbbá kérdőívvel mértük a filmélvezetet és empátiát, amit korábbi kutatások az érzelmi reakciók moderátoraként azonosítottak.

Módszer: A kutatás során egy rövid animációs film három verzióját készítettük el, amelyek nulla, öt, vagy tíz közeli felvételt tartalmaztak a főszereplőről. Miután a résztvevők ($N = 102$, 35% férfi) kitöltöttek egy empátia kérdőívet, a három filmváltozat közül véletlenszerűen megnézték egyet, míg folyamatosan rögzítettük az EEG jeleket tízennégy csatornáról. A film megnézése után a résztvevők kitöltöttek egy rövid kérdőívet, a film által kiváltott érzelmekről, és a film élvezetéről. EEG frontális aszimmetria (bal - jobb frontális aktivitás) átlagokat számítottunk ki a közeli felvételek alatti két másodperces szakaszokra, és az azokat megelőző szakaszokra.

Eredmények: Az eredmények azt mutatták, hogy az empatikusabb résztvevők mindegyik filmváltozatot jobban élvezték, de a közeli felvételek számának növelése élvezhetőbbé tette a filmet a kevésbé empatikus résztvevők számára is. Továbbá a bal frontális aktivitás (közeledési motiváció) növekedett a közeli felvételek alatt az empatikusabb résztvevőknél.

Következtetés: Az eredmények alapján a közeli felvételek számának növelése egy hatékony eszköz lehet az érzelmi reakciók és a film esztétikai élvezetének fokozásához.

Kulcsszavak: Média, Formális jellemzők, Kameratávolság, EEG, Frontális aszimmetria, Empátia

Témakör: Szexualitás és negatív élmények (TE04)

Az iskolai zaklatás jelenségének vizsgálata felső tagozatos diákok körében

TE04_EA01

Berta Renáta, Dombi Edina - Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Kutatásunk során az iskolai zaklatás (bullying) jelenségét vizsgáltuk általános iskola felső tagozatos diákjai körében. Előadásunkban bemutatjuk az iskolai zaklatás fajtáit, szereplőit, a zaklatás következményeit. A kutatás elsősorban az iskolai diák-diák zaklatás jelenségének feltárását célozza meg, a benne résztvevő tanulók sajátos magatartásmintáinak előfordulási arányát tárja fel. Vizsgáltuk továbbá azt is, hogy milyen eltérő szubjektív érzések alakulnak ki az osztálylégkört illetően a zaklatásban betöltött szerepekhez képest. A résztvevők 6., 7. és 8. osztályos tanulók, érintettségüket a bántalmazásban önbeszámoló adatgyűjtéssel vizsgáltuk. Kutatásunk során felhasználtuk az iskolai zaklatás-erőszak jelenségének feltárására alkalmazott Iskolai zaklatás kérdőívet (Figula, é.n.), valamint az Osztálylégkör (Jámbori, 2007) kérdőívet. A vizsgálati mintát 110 fő képezte, 58 fiú és 52 lány, átlagéletkoruk 13 év (SDéletkor = 0,96). Eredményeink azt mutatják, hogy a lányok áldozati, illetve szemlélői szerepben, míg a fiúk inkább bántalmazói szerepben jelennek meg az iskolai zaklatás során. Az osztálylégkör vizsgálata alapján a szemlélők értékelték annak minőségét a legpozitívabbnak, míg a legrosszabbul a zaklató áldozat gyerekek érzik magukat. Előadásunk célja, hogy felhívja a figyelmet a zaklatás jelenségére, következményeire, pontosabb képet adjon a zaklatás dinamikájáról, a benne résztvevők attitűdjeiről, így lehetőséget biztosítson olyan preventív stratégiák kidolgozására a jövőben, amellyel az osztályban a harmonikus és közösségformáló légkör visszaállítható.

Kulcsszavak: iskolai zaklatás, osztálylégkör, erőszak, prevenció

Posztabortusz szindróma hazai vizsgálataink első eredményeiről

TE04_EA02

Császár-Nagy Noémi¹, Varga Aida¹, Várhelyi Marianna², Fehér Erika², Pataki Natália³

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Országos Tisztifőorvosi Hivatal

³Pszichoszomatikus Ambulancia

A Posztabortusz szindróma (PAS) létezését máig tudományos viták övezik. A kórkép létezését támogató (pl. Coleman és mtsai, 2010) és cáfoló kutatások is napvilágot láttak (pl. Fergusson és mtsai 2013).

A DSM V, illetve a BNO 10- sem tekinti egyelőre létező kórképnek a PAS-t, miközben a világ vezető lapjai (NEJM, BMJ) is sok friss publikációt szentelnek e témának (pl. Biggs és mtsai, 2016).

Hazánkban a védőnők képzésének fontos része az abortusz megelőzése és az ismételt abortuszok számának csökkentése. Magyarországon kb. 10 élve szülésre 7 abortusz jut, amely a nemzetfogyás mellett a helyzet súlyosságát emeli ki.

Országos kutatásunkban művi terhességmegszakítást tervező; vagy azt átélt nők pszichoszociális vizsgálatát végeztük el. Jelenleg egy megyére terjednek ki az eredményeink, mivel sajnálatosan hatalmas a vizsgálati minta. Célunk az abortusz pszichés következményeinek feltárása, az abortuszt követő pszichés problémákat súlyosbító tényezők megismerése annak érdekében, hogy a művi terhességmegszakítást tervező nők és családjaik megfelelő segítséget kapjanak a döntéshozatalban a következményes zavarok megelőzéséhez. A terhességmegszakítás melletti döntést indikáló tényezők feltárásával hatékonyabb intervenciók tervezhetőek. Első eredményeinkről adunk számot.

Kulcsszavak: posztabortusz szindróma, pszichoszociális tényezők, prevenció

Szexualitás a kamaszkor kezdetén

TE04_EA03

Magyar Katalin - Cholnoky Ferenc Kórház, Veszprém

2010 és 2012 között egy kamasz sexualitást vizsgáló, papír alapú, kérdőíves kutatás kereteiben mértünk fel 100 fő 8. osztályos fiatait. A korábbi kutatások kérdései alapján egy saját magunk által átdolgozott „Szexuális élményt, tapasztalatot és attitűdöt vizsgáló kérdőív” felvételén kívül egy szülői bánásmód és egy TEIQue-ASF érzelmi intelligenciát mérő kérdőívet töltöttek ki a fiatalok csoportosan a jelenlétünkben, az anonimitást garantálva.

Egy nagyobb korábbi kutatásban (Forrai, 2000) a felmért 13 és 15 év közötti populáció 93%-a mondta azt, hogy már volt szerelmes, és szexuális kapcsolatként a közösülést értve megállapították, hogy az általános iskolások 35%-ának volt már szexuális

kapcsolata (fiúk: 47,4%, lányok 25,0%). Ebből az adatból kiindulva a saját kutatási részemben arra voltam kíváncsi, hogy a szexuális tapasztalat milyen érzelmi érettséggel társul – azaz a országos kutatásokban megjelenő igen tapasztalt fiatalok valóban készen állnak-e a szexre, milyen élményeik származnak belőle, és főleg: milyen módon alapozzák meg most felnőttkori szexualitásukat.

Tudjuk, hogy „a nemiség kibontakozása az egész személyiség kibontakozásának elválaszthatatlan része” (Buda, 1980, 8.o.), a kamaszkor fontos feladata, azonban a szexuális kapcsolat magába foglalja éppúgy az öröm, a siker, a fejlődés lehetőségét, mint a gond, a kudarc, a károsodás lehetőségét (Szilágyi, 1997). Továbbá mivel „a pszichoszexuális fejlődés zavara az egész személyiségfejlődést súlyosan megzavarhatja, akadályozhatja, helytelen irányba viheti” (Szilágyi, 1997, 24. o.), fontos kérdésnek tűnik, hogy a serdülők érettek-e a szexualitásra, képesek-e arra, hogy abban pozitív élményeket tapasztaljanak.

Kutatási eredményeink világosan mutatják, hogy a korosztály tapasztalati szórása igen változatos, és hogy sem a szexuális érdeklődés hiánya, sem a jelentős tapasztalat nem jár együtt érzelmi érettséggel. A vizsgálat igen érdekes eredményein kívül fontosnak tartom kiemelni a komoly ellenállást, amelyet számos megkeresett iskola fogalmazott meg („Nincs a kamaszoknak szexualitása” „Felzaklatják őket, erről fognak majd a szünetben beszélni”).

A kutatás eredményeit és az abban megszerzett tudást azóta egy gyermek- és ifjúságpszichiátriai gondozóban hasznosítom, megerősítve az eredmények klinikai relevanciáját is. Az itt eltöltött évek néhány esetével illusztrálom előadásomban a kutatási eredményeket.

Kulcsszavak: párkapcsolat, szexualitás, kamaszkor, serdülőkori szexualitás, érzelmi érettség, pszichoszexuális fejlődés

Széttört test, széttört lélek. A szexuálisan bántalmazott gyermekek fájdalmai a rajzokon keresztül

TE04_EA04

Göbel Orsolya - Károli Gáspár Református Egyetem, Fejlődéslélektani Tanszék

A hazai és nemzetközi vizsgálatok szerint az esetek 48-50%-a elhanyagolás, 25 %-a fizikai, 20 %-a érzelmi bántalmazás, 5 % szexuális abúzus. Hazánkban a gyermekbántalmazás 80 %-át családon belül követik el, 41 %-ban a vér szerinti apa, 39 %-ban pedig a vér szerinti anya a bántalmazó. 2010-ben fizikailag 2391, érzelmileg 4571 gyermeket bántalmaztak, szexuális bántalmazás áldozatává pedig 240 gyermek vált Magyarországon. Sok eset észrevétlen marad.

Az óvodáskorú gyermekek mindennapjaiban (többek között) a bizarr viselkedés, furcsa játékok kezdeményezése, az alvásból való kétségbeesett felriadás gyakori megnyilvánulások. A felnőttekkel való kapcsolatot súlyosan megterheli a titok, melyet a bántalmazó követel meg a gyermektől minden felnőttel és gyermekkel való kapcsolatában. A felnőttnek teljhatalma van a titkosításra, a történetek felülírására, a nyomok eltüntetésére, írja Hayden (2008).

A képzeletjátékok (Varázsjátékok) a szimbólumokat hívják segítségül, hogy a gyermekek egy-egy mesében megélhessék az adott szimbólum mélységét olyan szinten, amilyen szinten arra szükségük van. A szimbolikus vagy képzeleti munkára nem terjed ki a tiltás, ezért a gyermekek ebben a világban szabadon fejezik ki önmagukat. A képzeleti munka utáni rajzolás során láthatóvá válnak azok a szimbólumok, melyek fájdalmasan pontosan öntik formába a megélt érzéseket és történeteket.

Az előadás során szeretném bemutatni azokat a tipikus mozzanatokat (jelképeket, szimbólumokat, rajzi formákat), melyek a bántalmazott gyermekek rajzaiban megjelennek, kitekintést adva a terápiás irányok felé.

Kulcsszavak: szexuális abúzus, titok, képzeletjátékok

Az emlődaganattal kezelt nők kvalitatív testkép-vizsgálata

TE04_EA05

Soós Emese - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Hazánkban évente 7-8000 nőnél diagnosztizálják az emlődaganatot, és kb. 2500 személy halálát okozza. Évente kb. 4-5000 fő a kezelt, gyógyuló nők száma, akik szeretnének ismét visszatérni az életükbe és a munkájukhoz, ennek azonban előfeltétele a testi gyógyulás mellett az események elfogadása, és az alkalmazkodás az új élethez (Tóth, 2015). A sebészeti eljárás következménye lehet a mell(ek) elvesztése vagy a test aszimmetrikussá válása, ami komoly trauma (lehet) az egyén életében. A haj és szemöldök, szempilla elvesztése gyakran nagyobb trauma, mint a test megváltozása (Lemieux et al, 2013, Harcourt és Frith, 2008). Szintén gyakori a testsúlynövekedés, az izomtömeg csökkenése, a testalak megváltozása, és az alacsonyabb teljesítő képesség (Irwin et al, 2004). Egy kvalitatív, emlődaganattal kezelt nőkkel végzett kutatás szerint a testkép komplex jelenség, és nem lehet teljességében megragadni pozitív vagy negatív dimenzió. A résztvevő nők nem csupán negatívan értékelték a változást, hanem az élet körforgásával azonosították a test újraéledését – a testük „teszi a dolgát”, reagál a kezelésre (Brunet et al, 2013). Jelen kutatás célja, hogy átfogóan, az egyéni élményre fókuszálva vizsgálja az emlődaganaton átesett nők testi és testkép változását, valamint azt, hogy összefügg-e a pozitív megküzdés a pozitívabb testképpel. Az interjú kérdései Brunet és munkatársai (2013) interjú kutatása alapján készültek. A hanganyagból írott szöveggé alakított nyers szöveget tartalomelemzés által értékeltük, hogy támpontokat kapjunk a résztvevők szubjektív testkép-változásra vonatkozó szempontjairól. A résztvevőket a Budapesti Honvéd Kórház Onkológiai Osztályán toborozzuk, tájékoztatott beleegyezést követően kerül sor az interjú felvételére. A kutatást etikailag engedélyezte a Honvéd Kórház IKEB bizottsága. Az eddig elvégzett 4 félig strukturált interjú tanulsága szerint sokféle módon reagálnak az érintett nők a betegség és a testi változások problémájára. Az interjúk tervezett teljes száma 10. Gyakori, hogy a közérzet, a testi teljesítőképesség, az öltözködés és a korábban megszokott, természetesen jelen lévő testrészek hiánya miatt erős szorongást, depressziós érzéseket, szégyent élnek át az emlőrákkal kezelt nők. Az emlőrák vagy bármely más daganatos betegség diagnózisa súlyos stressz az egyén életében, ezért minden esetben összetett, az egész helyzetet áttekintő látásmódot igényel a vizsgálata. Tapasztalatom szerint előfordul, hogy az érintett nő számára nem elsőrangú kérdés a testi változás ebben a nehéz élethelyzetben, gyakori

azonban az is, hogy nem kap megfelelő támogatást az ilyen jellegű problémáihoz. A kutatás célja, hogy pontosabb képet kapjunk az emlőrákkal kezelt nők életminőségéről. Testi változásaik észlelésében szerepet játszó szubjektív szempontok szerepének megértése segíthet a terápiás és rehabilitáció elméleti és gyakorlati technikáinak kibővítésében.

Kulcsszavak: emlőrák, testkép, megküzdés

Témakör: Munka- és szervezetpszichológia (TE05)

Foglalkozási rehabilitáció: Fókuszban az egyén

TE05_EA01

Séllei Beatrix, Izsó Lajos - Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem, GTK, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Háttér: A foglalkozási rehabilitáció a komplex rehabilitáció része, azonban önmagában is soktényezős, bonyolult folyamat. A veleszületett vagy szerzett fogyatékossággal élő személyek munkamotivációját, csakúgy mint az egészséges emberek esetében számos extrinzik és intrinzik tényező alakítja. Célkitűzések: Kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy megvizsgáljuk (1) mennyire motiváltak a megváltozott munkaképességű emberek a munkavállalásra és (2) mi befolyásolja a motiváltságukat. Módszer: A kutatáshoz az adatokat a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal szolgáltatta, az ő munkatársaik vették fel az oda felülvizsgálatra érkező emberekkel azt a strukturált interjút, amely a kutatásunk adatbázisát képezte. Az adatokon az első elemzést mi végeztük el, bárha a forrás szekundernek számít. Az országosan reprezentatív mintán (n=16500) megvizsgáltuk a motiváció háttérében álló potenciális faktorok normalizált fontosságát, valamint AMOS modellezéssel ezek súlyát a motivációs státuszban. Eredmények: A legfontosabb háttérváltozó a motiváció/motiválatlanság háttérében a munka nélkül töltött évek száma. Ez arra enged következtetni, hogy a tanult tehetetlenség a megváltozott munkaképességű munkavállalók esetében már 1-2 munkanélküli év után megjelenik, és gátolja a további sikeres foglalkozási rehabilitációt. Kiutat jelenthet ebből a helyzetből, ha a támogató szociális és családi rendszerek a munkavállalókat a tanult leleményesség felé terelik.

Kulcsszavak: foglalkozási rehabilitáció, munkamotiváció, tanult tehetetlenség, tanult leleményesség

Hét magyar családi vállalkozás esete a vezetők és gyermekük kapcsolati mozgatóinak tükrében

TE05_EA02

Gubányi Mónika¹, Martos Tamás²

¹Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

Háttér, cél: Az előadás célja, hogy hét családi vállalkozás vezetőinek, a vállalkozások közül öt esetben a vezetőt követő generációhoz tartozó gyermeküknek a kapcsolati dinamikáját mutassa be.

Módszer: A kutatás kvalitatív megközelítést alkalmaz, a vezetők és gyermekeiknek tapasztalataiból építkezik. A kapcsolati folyamatokat féligstruktúrált interjúval vizsgáltuk, összesen 12 interjú készült. Az adatok feldolgozása esettanulmány módszerrel történt pszichológiai és kapcsolati szerződés elmélet mentén (Sager, 1976; Rousseau, 1989; Yin, 2009).

Eredmény: A hét családi vállalkozás eseteiben a kapcsolati szerződéskötések, a kapcsolati szerződések újraírása családi szerződésekre utal, melyekben a kultúra és vallás mint másodlagos társadalmi intézmények megjelennek.

Konklúzió: Fontos lehetőségeket rejt a nem családi vállalkozások kapcsolati dinamikájának vizsgálata, hisz esetükben is az otthonteremtés és szakmák áthagyományozása generációkon átívelnek.

Kulcsszavak: családi vállalkozás, vállalkozó család, kapcsolati dinamika, pszichológiai szerződés, kapcsolati szerződés

A szervezeti kockázatvállalás és sikeresség összefüggései a szervezetpszichológia nézőpontjából

TE05_EA03

Kádi Anna - ELTE PPK Gazdaság és Környezetpszichológia Tanszék

Előadásom elsődleges célja a pszichológiai, a közgazdasági és vezetéstudományi nézőpontok integrálásával, a kutatási kérdések többszemponútú értékelésével annak empirikus vizsgálata, hogy a szervezetek gazdasági teljesítményét, sikerességét és kockázatvállalását, hogyan befolyásolják szervezet- és vezetéspszichológiai szempontok, ill. tényezők. Ennek szellemében fókuszba helyeztem azt a kérdést, hogy az objektív adatok által megítélt sikeresség és kockázatvállalás, valamint a szervezeti vezetők sikerészlelése és kockázatvállalása mennyire feleltethető meg egymásnak, a reprezentációk és az objektív adatok alapján kialakuló kép milyen kapcsolatban áll a stratégiával, a kockázatvállalással és a szervezetpszichológiai változókkal.

A gazdasági válság időszaka alatt több éven át tartó, keresztmetszeti vizsgálatomban célul tűztam ki annak megismerését is, hogy a gazdálkodó szervezetek a válság hatására

milyennek ítélik az előttük álló lehetőségeket, hogyan módosítják vállalkozási stratégiájukat és kockázatvállalásukat.

Kutatásom alapján bebizonyosodott, hogy a szubjektív vezetői értékítéletek, a sikerességre és a kockázatvállalásra vonatkozó percepciók, valamint az objektív mutatók által kirajzolódó kép általában nem esik egybe. A helyzetértékelés jellege és pontossága alapvetően meghatározza a vállalkozások stratégiai választásait, működését és ezen keresztül sikerességüket is. Az eredményesebb cégek körében az átlagnál pontosabb értékelést tapasztaltam. A válsághelyzet javította az értékelés pontosságát a sikertelenebb cégek körében is, azonban ők továbbra is jelentősen felülértékelték sikerességüket. A sikeres cégek az átlagnál kockázatvállalóbbak, és a válságban tovább növekszik kockázatvállalásuk, míg a sikertelen cégek körében a válság az észlelt és az objektív kockázatvállalásra is negatívan hat. A sikeres cégek a válság során is bátrabban alkalmazzák a piaci és a belső vállalkozói stratégiákat, kockázatvállalóbbak, innovatívabbak, a bizalom, a nyílt kommunikáció, motiváló légkör, autonómia és felhatalmazás, rugalmasan változó szervezet és támogató vezetés jellemzi őket. A sikertelen cégek körében ezzel szemben a stratégiák hiánya, befelé fordulás, bizalmatlanság, centralizáció és szervezetlenség figyelhető meg.

A válság ideje alatt folytatott kutatássorozatom alapján megállapítható, hogy a siker és a kockázatvállalás kapcsolata pozitív, a sikerhez vezető stratégiák komplex, soktényezős rendszerben alakulnak ki. Vizsgálatom felhívta a figyelmet a pszichológiai szempontok fontosságára és bemutatta, hogy a sikeres vállalkozáshoz szükséges kockázatvállalás objektív tényezői, körülményei mellett a szubjektív szempontok, az észlelés, a különböző motivációk és érdekek, a társas kapcsolatok szerepe legalább annyira meghatározó jelentőségű.

Kulcsszavak: szervezeti kockázatvállalás, szervezeti sikeresség, gazdasági válság, szervezet- és vezetéspszichológiai tényezők

Hogyan gondolkodnak a startuperek?

TE05_EA04

Németh Gergely - Corporate Values Kft / BME

A gyorsan fejlődő kisvállalkozások, amelyek innovatív ötletekre vagy innovatív szervezeti megoldásra, üzleti modellre épülnek - amelyeket startupnak hívnak divatosan -, nagy figyelmet kaptak az elmúlt években. Számosságuk okán akár jól kutatható is lehetne a témakör, de ez mégsem olyan egyszerű. Rengeteget megtudtunk ezen szervezetek működési jellegzetességeiről, de még mindig számos fel nem tárt működési sajátosságuk van. Akár lehetne ugyanazon modelleket és eszközöket is használni, mint a nagy és felnőtt szervezetek esetében, de azt látnunk kell, ahogy Szőnyiék is rámutatnak könyvük előszavában: „...a kisvállalkozás nem csupán méretrendi meghatározás, és nem a nagyvállalat kicsinyített változata...” (Szonyi, Steinhoff, 1989, p13).

Kutatásunkban összeszedtünk néhány olyan pszichológiai szempontból releváns jelenséget, amelyeket már megismerhettünk és felteszünk néhány kérdést, amelyek még várnak a válaszra. Kutatásaink adatait egyrésztől nagyszámú, az elmúlt 12 évben

lefolytatott, vállalkozókkal történt interjúból származtatjuk (kb. 600 interjú, amelyet a BCE Kisvállalkozás-fejlesztési Központ hallgatói végeztek el 2002-2014 között), valamint ún. 'post mortem' elemzésekből (CB Insights; <http://autopsy.io/> 2015.08.18), amelyek már nem működő vállalkozások elhalási okait tárták fel (298 db). Ezen adatbázis alapján néhány mintázat felismerhető, amelyek még mindig zavarba ejtően sokszínűek (Magos – Németh 2014). Felismertünk néhány olyan mintázatot, amelyet egy jól definiálható kategóriába helyezhettünk el, amelyet 'Non Conventional Organization' névvel illettünk korábban (Csigás – Németh 2015).

A fentiek alapján viszont olyan témák kerülnek elő, mint a vállalkozói személyiség (Németh – Kis-Tamás 2016), vagy a szükséges vállalkozói kompetencia profil; egyedüli hősök, vagy csapat kell a sikeres vállalkozás működtetéséhez; hogyan kell vezetni; de sorra veszünk olyanokat is, mint az alkalmazkodás, tanulás, bizalom, döntéshozatal, döntéshozatal torzítások, és még sok minden mást, amelyek mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy jobban megértsük a nagy növekedési potenciálokkal rendelkező kisvállalkozásokat.

Csigás Zoltán – Németh G.: Non-Conventional Organizations – the Messengers of the Future in the World of Organizations and Management (Global Journal of Management and Business Research (A) 2015. V15. No3.pp63-71)

Magos Anna – Németh G.: Vállalkozói kultúra fejlesztés nagyban Lukovics M. – Zuti B. (szerk.) 2014 pp359-368. A területi fejlődés dilemmái. SZTE GTK, Közgazdaságtani Doktori Iskola, Szeged

Németh G. - Kis-Tamás Loránd: Analysing entrepreneurs' presonality. Taylor Gazdálkodás és szervezéstudományi folyóirat 2016. Vol VIII./2.szám No.23. pp146-153.
Szőnyi, A. J. – Steinhoff, D. S. (1989) Kisvállalkozások menedzselésének alapjai. Park kiadó, Budapest

Kulcsszavak: startup, döntéshozatal, döntéshozatal torzításai, tanulás, vállalkozói profil

Témakör: Iskolapszichológia (TE06)

Pszichológiai típusokra támaszkodó tanácsadás gimnazisták továbbtanulásának támogatásában

TE06_EA01

Szító Imre¹, Katona Nóra²

¹Dimenzió-17 Oktató és Tanácsadó Bt.

²ELTE, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A pályaorientációs tanácsadás egyik fontos ágát képezik azok a kutatások, amelyek a személyiség típusok jelentőségét, helyét kívánják tisztázni és újraértékelni a tanácsadási folyamat gyakorlatában. A jungi alapelvekre épülő MBTI személyiségteszt alkotója, Briggs Myers (1998) úgy véli, a legjobb életpálya orientációk azáltal születnek, hogy tekintettel vannak a preferált információfelvételi és -feldolgozási módokra. Ennek következtében lehetővé teszik, hogy az egyén az élet olyan aspektusaira fókuszáljon, ami érdekli. Az így választott életpályák tartós, intrinzik motivációs bázissal rendelkeznek, mert lehetővé teszik, hogy az egyén az általa előnyben részesített területeken fejlessze pályaspecifikus készségeit.

A jungi alapelvekre támaszkodva a különböző szerzők nyolc személyiségpreferenciára épülő információfeldolgozási, gondolkodási és döntéshozatali stílust különítenek el, amelyhez mérőeszköz és egyéni javaslatokat tartalmazó fejlesztés is társul (Katona & Oakland, 1999; Oakland et al., 2001). Ebben a szemléleti rendszerben a diszpozíciók alappilléreit képezik az egymással ellentétes tendenciájú típuspárok: extroverzió – introverzió, gyakorlati – képzeleti, gondolkodó – érző, szervezett – rugalmas.

Jelenlegi kutatásunkban ahhoz kívánunk empirikus bizonyítékokat szolgáltatni, hogy a jungi alapelvekre épülő típusok milyen pályaeérdeklődési irányokkal állnak kapcsolatban. Ennek alátámasztásához 1677, 12. évfolyamos gimnazista válaszaira támaszkodunk, akik pályaeorientációs tanácsadás céljából, az érettségi előtt 1 évvel töltötték ki a rendelkezésükre bocsátott pályaeérdeklődést és tanulói személyiségstílust mérő kérdőíveket. A vizsgálatokban a személyiségstílusok megismeréséhez egy 16 kérdésből álló kérdőívet, a Student Styles Questionnaire (SSQ) hazai körülményekre adaptált rövidített változatát alkalmaztuk (Katona, 2007), míg a pályaeérdeklődés feltérképezéséhez egy általunk kialakított, 95 tételt tartalmazó érdeklődés kérdőívet használtunk fel. A pályaeérdeklődés kérdőív adatain végzett faktoranalízis eredményeként az érdeklődési területek 6 fő faktorba rendeződtek: gazdasági, művészeti, humán-bölcsész, természettudományos, műszaki-mérnöki, pszichomotoros.

A nyolc alapvető és a 4 típuspár kombinációja révén létrehozott 16 személyiségpreferencia pályaeérdeklődési területek szerinti érintettségét regressziós elemzéssel és az egyszempontos varianciaanalízis kontrasztok statisztikai eljárásaival vizsgáltuk. Jóllehet nagy számban találtunk bizonyítékot a pályaeérdeklődési területek és a pszichológiai típusok közötti kapcsolódásra, fontos megjegyeznünk, hogy ezek a kapcsolatok a teljes variancia 5%-ánál általában nem nagyobbak. Az eredmények arra figyelmeztetnek, hogy a pályaeorientációs tanácsadás során a jelentőségüknek megfelelően szükséges a diszpozícióra alapozott javaslatokra támaszkodni.

Kulcsszavak: Jung, pszichológiai típusok, tanulói személyiségstílus, pályaeérdeklődés, pályaeorientáció

Az iskola- és osztálykultúrát meghatározó értékek, normák alakulása gimnazisták informális csoportjaiban

TE06_EA02

Katona Nóra, Szitó Imre - ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék, Dimenzió 17. Bt.

Az iskola szervezeti kultúrájával foglalkozó meghatározások kiemelik, hogy a kultúra a szervezet tagjai által közösen elfogadott, beágyazódott hiedelmek, értékek, politikák és normák összessége, amelyet a tagok közösen hoznak létre (Short & Greer, 2002). Az iskolai kultúra és klíma vizsgálatok az elmúlt évtizedekben több hullámban jelentek meg, melynek során a vizsgálatások arra összpontosítottak, hogy az iskola miként hat a tanulói eredményességre és előtérbe került az iskolai osztályon belüli normák, értékek feltárása, valamint a társas kapcsolatok vizsgálata (Furlong és mtsai., 2005, Appleton és mtsai, 2008).

Miközben a hazai szakmai gyakorlatban az iskolai osztályokon belüli társas kapcsolatok társmegnevezéssel történő megismerése a hétköznapi szakmai tevékenység kanonizált rutinjává vált, a szociometriai eljáráshoz kapcsolódó vizsgálódások általában mellőzik annak feltárását, hogy az osztályok teljes tagságát tekintve és az egyes alcsoportokon belül milyen implicit törekvések, attitűdök, célok befolyásolják a tagok viselkedését (Szabó, N. Kollár, & Hujber, 2015). Az iskolai osztályon belüli informális csoportok rejtett normarendszerének megismerése lehetővé válik az egyes tanulóra vonatkozó iskolai énkép feltárása és a társas kapcsolatok kutatásának együttes alkalmazása révén. Az iskolai énkép (Marsh, Parker & Smith, 1993, Orosz - Sztító, 1998) elemei az iskola domináns kultúráját leképező tanulmányi énképre és egy rejtett normarendszert és kultúrát megjelenítő nem-tanulmányi énképre különülnek el. A tanulmányi énkép a különféle tantárgyakra összpontosít, míg a nem-tanulmányi énkép magában foglalja az osztályon belüli és az iskolán kívüli társas kapcsolatok alakulásának észlelését, a testképre vonatkozó értékeléseket, a sporthoz, a szülőkhöz és a tanárokhoz való viszonyt.

Jelenlegi kutatásunkban 22 gimnáziumi osztály 7-12. évfolyamának, 600 tanulóival végzett vizsgálatok eredményei alapján azt mutatjuk be, milyen eloszlást képeznek az Ikon iskolai énkép skálával mért, iskolai kultúrát leképező értékelemek az osztályok 2-6 kisebb csoportra tagozódó informális alcsoportjaiban és az osztályok szintjén a legnagyobb számú barátválasztást, legerősebb kortárs modellnyújtást képviselő diákok körében. Előzetesen azt feltételezzük, hogy egy évfolyamon belül az osztályok között valamint a nagy társas erőterrel rendelkező, az osztály számára modellnyújtó tagoknál is inkább a domináns iskolakultúrának megfelelő tanulmányi énkép elemek lesznek túlsúlyban, ugyanakkor az osztályokon belüli alcsoportok normáit inkább a nem-tanulmányi énkép elemekből összetevődő alternatív értékek, normák határozzák meg.

Az adatok elemzése, melyet egyszempontos varianciaanalízis kontraszt próbákkal végeztünk, csak részben igazolta előzetes várakozásainkat, melynek részleteit az előadás során tesszük közzé.

Kulcsszavak: iskolakultúra, énkép, csoportnormák

A duális képzésre történő értékelő központos kiválasztás tapasztalatai, avagy üzenetek az iskolarendszernek

TE06_EA03

Szatmáriné Balogh Mária - CONVICTUS-CONSULT Szervezetfejlesztő és Vezetési Tanácsadó Kft.

Az előadó munkapszichológusként 6 éve végzi felsőfokú tanulmányok előtt állók kiválasztását a duális képzést indító vállalatok megbízásából. A vállalatok ugyanis meghatározhatják, hogy kiknek a szakmai gyakorlatát vállalják fel. A kiválasztás komplex eszköztárat alkalmaz: képességtesztek, érdeklődés és személyiségtesztek, interjúk, értékelő központban szimulációs gyakorlatok. Így évek során jelentős diagnosztikus anyag gyűlt össze a jó és kitűnő tanulmányi eredményt elért jelentkezőkről. A kiválasztás során szerzett tapasztalatokról szól az előadás. Az előadás különösen kitér a keresett kompetenciákra, a munkahelyi követelmények és a "kínálat" eltéréseire. A munkáltatói tapasztalatok áttételesen rámutatnak a közoktatás problémáira is.

Kulcsszavak: kiválasztás, duális képzés, kompetencia

Iskolai klíma és énhatékonyság hátrányos helyzetű iskolákban

TE06_EA04

Buda Mariann, Nótin Ágnes, Abari Kálmán, Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete, Pedagógia Tanszék. Debreceni Egyetem BTK, Pszichológiai Intézet

Kutatásunkra a MTA-DE Idegen Nyelvi Oktatás módszertani projekt keretében került sor. A projekt célja, hogy tudományosan alátámasztott, a hátrányos helyzetű tanulók körében hatékonyan használható angol nyelvi oktatási anyagokat állítsunk elő.

Jelen kutatásunk célja a helyzetfelmérés: kifejezetten hátrányos helyzetű diákokat és a tanárokat is vizsgálva képet kívántunk alkotni arról, milyen klíma uralkodik ezekben az iskolákban, hogyan érzik magukat a tanárok és a diákok, mennyire érzik magukat hatékonyak, milyen erőforrásaik vannak, mi motiválja a diákokat, és hogyan gondolkodnak a tanárok.

Korábbi kutatásokból tudjuk, hogy a hátrányos helyzetű iskolákban a tanárok gyakran kevésbé tapasztaltak és kevésbé képzetek lehetnek (Varga, 2009). Ez előre vetíti a kudarc nagyobb valószínűségét. Nagyobb a fluktuáció (Bacskai, 2008), több problémát és sikertelenséget élnek meg a munkájukban (Bacskai, 2015), mindez nagyobb kiegészítő veszélyeztetettséget valószínűsít.

Különösen izgalmas kérdés, vajon a hátrányos helyzetű tanulók tanulmányi eredménytelensége mögött milyen háttértényezőket kell keresnünk. A motiváció hiányát néhány kutatás megcáfolta, azaz nem sikerült különbséget kimutatni a hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók elismerésvágya, tanulási motivációja között (Fejes & Józsa, 2005, 2007).

Módszer: A pilotként kiválasztott tíz, vidéki, nagy százalékban hátrányos helyzetű tanulókat nevelő iskolákban online kérdőívezés történt. Igazgatói és tanári kérdőívet szerkesztettünk, melyek kérdései az iskolai problémákra, közérzetre, pedagógiai elvekre és módszerekre irányultak. A tanárok kérdőíve tartalmazta a Maslach-féle kiégés-kérdőívet is.

A diákok kérdőíve az iskolai klímára (Buda Mariann, 2005) és az énhatékonyságra (Nótin Ágnes, 2015) vonatkozó kérdéseket tartalmazott.

Eredmények: A hátrányos helyzetű iskolák tanárai között gyakoribb a konzervatív, kontrolláló tanári attitűd. Jelentős mértékű stresszt élnek meg, fokozott körükben a kiégésveszély. A diákok által megélt klíma iskolánként jelentős eltéréseket mutat. A tanulók több pszichoszomatikus problémáról számoltak be és körükben az elismerésvágy a legerősebb motívum. Eredményeink szerint a hátrányos helyzetű diákok alacsonyabb szintű énhatékonyságot élnek meg, mint a nem hátrányos helyzetűek.

Kulcsszavak: iskolai klíma, énhatékonyság, kiégés, hátrányos helyzetű tanulók

Témakör: Kultúra és alkalmazkodás (TE07)

Műtermékek a személyiség kultúrközi eltéréseiben

TE07_EA01

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

Nemzetközi együttműködés keretében összegyűjtött több mint 260 ezer fő közel 30 nyelven történt Facet5 személyiség-kérdőív (Buckley; 2002) kitöltési adatainak elemzését végeztük el. Ennek eredményeképp számos különbség volt tetten érhető, melyek részben tartalmi alapúak és a Big Five személyiségfaktor nyelvterületek közötti nyerspontszám átlagainak eltéréseit jelzik, ugyanakkor bizonyos nem-tartalmi aspektusok, az ún. választílus jellemzők, vagyis a tesztkitöltési viselkedésmód, így például a válaszadás szélsőségsége mentén is differenciálhatók egyes országok.

Az eredmények szerint a személyiségtesztelés során a válaszadás formája (vagyis szélsőségsége) és a válaszok tartalma (vagyis a személyiségskála pontszámok) egyazon mérési dimenziót vizsgálva érthető módon kapcsolatban állnak egymással, hiszen ugyanazon itemek képezik mindkettő alapját. Ugyanakkor az egymástól független Big Five személyiségterületeken kapott formai és tartalmi aspektusok között egyáltalán nem volna indokolt ilyen összefüggéseket tapasztalni, vagy ha mégis, akkor ezek a személyiségmérés hatékonyságának rovására mehetnek, hiszen a definíció szerint független Big Five faktorok közötti megosztott variancia forrásaivá válnak.

Amennyiben új módszertani alapon, választílus klasztercsoportok szerinti standardizált értékeket képzünk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy az országok közötti szignifikáns Big Five pontszámbeli különbségek számos esetben módosulnak, átalakulnak, így a személyiségjellemzők hagyományosan megfigyelt nyelvi specifikumai is részben megszűnnek, részben pedig új eltérések körvonalazódnak a választílus figyelembevétele esetén.

Összességében ezzel a módszertani újítással elkerülhetővé válhat, hogy a tesztkitöltési viselkedési jelleg miatt műtermékek és téves következtetések szűrődjenek a kultúrközi teszt-összehasonlítások eredményeibe, illetve a nyelvterületek közötti csoportszintű eltérések értelmezéseibe.

Kulcsszavak: személyiségmérés, Big Five, Facet5, kultúrközi tesztadaptáció, választílus

Zárt gondolkodás és alkalmazkodás

TE07_EA02

Kolosváry Eszter

Suedfeld és Tetlock (2001) a kognitív stílus konstruktumainak interkorrelációit mérlegelve megállapítják, hogy a (mintegy 60 éve azonosított) gondolati zártság dimenzió valószínűleg olyan viszonyban áll a kognitív stílus újabban feltárt változóival (pl. bizonytalanság-orientáció, struktúra iránti szükséglet, jobboldali autoritarianizmus, értékelés iránti szükséglet, stb.), mint a „g”-faktor a mentális részképességekkel. A zárt kogníció egyik legnagyobb szabású, széles kitekintésű elméletét Rokeach (1960) dolgozta ki. Előadásomban a szerző elgondolásaival kapcsolatban több máig tisztázatlan paradoxon feloldásával szeretnék foglalkozni, ennek során a dogmatizmus és a szorongás, a depresszió, ill. a szenzitizáció-represszió dimenziók vizsgálataimból nyert összefüggéseit mutatom be és értelmezem. A levonható következtetések árnyalhatják a gondolati zártság és a vele rokon fogalmak érzelmszabályozásban betöltött szerepéről kialakított nézeteinket.

Rokeach elmélete szerint a dogmatizmus olyan mélylélektani védekező mechanizmusokból összenőtt gondolati rendszer, amelynek feladata a szorongás csillapítása, a valóság fenyegető mozzanatainak elhárítása. A szerző és követőinek empirikus kutatásai ugyanakkor arra utalnak, hogy a zárt gondolkodás fokozott szorongással jár együtt - Rokeach tehát empirikusan nem igazolta elmélete egyik sarkalatos elgondolását.

A Rokeach munkásságában fellelhető feszültség iránt érdeklődve vizsgálati csoportomba olyan személyeket vontam be, akikről élethelyzetükből adódóan feltehető (krónikus progresszív betegségben szenvedés, l. a szakirodalom által bemutatott „Silver-platter” jelenség, Hallenbeck és Lundstedt, 1966), hogy dogmatikus védekezéseik szorongásszabályozásban betöltött kedvező szerepe empirikusan is megragadható. A vizsgálati csoport eredményei igazolni látszanak Rokeach elméleti állásfoglalását: a betegség kialakulását követően a dogmatikus személyek szorongásszintje alacsonyabb, jóllehet a betegség előtt és az egészséges kontrollcsoportban a szakirodalom által tárgyalt pozitív dogmatizmus-szorongás korreláció rajzolódott ki. A depresszióval kapcsolatban hasonló összefüggések állapíthatók meg az eredmények alapján.

Vizsgálatom során foglalkoztam azzal a paradoxonnal is, hogy a szakirodalmi eredmények alapján a dogmatizmus és a szenzitizáció mérőszámai között megbízható pozitív korreláció áll fenn (Bell, Byrne, 1994) – annak ellenére, hogy a szenzitizáció a feszültségteli információkra irányuló kiélezett figyelemmel, a zárt szellemiség pedig a tagadásra való hajlammal, a szorongató tényektől való elfordulással jellemezhető. Vizsgálatom során az eddigi mérésektől eltérően (a hazánkban lényegében használaton kívüli) RSCI (Huwe, 1996) tesztet alkalmaztam. Eredményeim szerint a dogmatizmus negatívan korrelál a szenzitizációval. Vizsgáltam továbbá a szenzitizáns személyek szorongását a dogmatizmus függvényében – ezek az eredmények hozzájárultak a teljes vizsgálati rendszer összetettebb értelmezéséhez.

Kulcsszavak: Kognitív stílus, dogmatizmus, szorongás, depresszió, szenzitizáció-represszió, alkalmazkodás

Kína: A tehetséges személyek képe a múltban és ma

TE07_EA03

Győri János - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Minthogy a mai Kína gazdasági és társadalmi fejlődésének kulcseleme az, hogy miként tudja azonosítani, fejleszteni és az egyéni haszon mellett a társadalom hasznára is fordítani a tehetségeit, nem meglepő, hogy az internetes tartalmak keresőstatisztikái szerint az utóbbi évtizedben ugrásszerűen megnőtt Kínában a „tehetség”-gel, „tehetséggondozás”-sal kapcsolatos témákra vonatkozó keresések száma. Minthogy a tehetségekért zajló háború (war for talent /Hankin, 1997/) egyik legfontosabb résztvevője ma Kína, ezért különösen érdekes, hogy azok, akik globális perspektívákkal is rendelkezve a jövő gazdaságát építik majd a világ jelenleg második legnagyobb gazdaságában, milyen képet hordoznak a tehetségről, a tehetséges személyekről. Sternberg (Sternberg et al, 1981), illetve Azuma és Kashiwagi (1987) intelligens személy prototípusvizsgálatainak módszereit adaptálva 50 BA-képzésben részt vevő egyetemistától gyűjtöttünk adatokat a pekingi University of International Business and Economy-n, arra kérve őket, hogy mutassanak be egy általuk ismert tehetséges személyt, akár egy vállalkozót. Előadásunkban a tehetséges vállalkozók leírásának kulturálisan jellemző jegyeit mutatjuk be, összevetve a klasszikus konfucianus emberkép jellemző jegyeivel. Az elemzés kiemelt szempontja, hogy a hallgatói leírásokban a vállalkozói sikerességhez szükséges magas szintű individuális képességek bemutatása hogyan kapcsolódik össze a klasszikus konfucianizmus kollektivistá értékeinek elemeivel, és ez miként jelenik meg az - angol nyelven gyűjtött - leírások narratív és nyelvi jellemzőiben.

Kulcsszavak: Kína, tehetségkép, konfucianizmus, individualizmus, kollektivizmus

No politics, whatever

TE07_EA04

Kemenesi Zsuzsanna - Kaposvári Egyetem, Médiaművészeti Intézet

Az előadás kiindulópontja az a felvetés, hogy egy adott diskurzus eredményessége a társadalmi fejlettség függvénye, amelyben a társadalom valójában önnön lehetőségeit firtatja, és amelyben a szöveg/kép maga tulajdonképpen semleges.

Kétféle módon lehet viszonyulni ehhez. Az egyik útja, abban a szellemiségben, hogy “No Politics, whatever” (Walker Evans személyes feljegyzései, 1935.) — az esztétika irányába mélyebben elkötelezettek részéről, a másik módja, hogy “Politics is the art of the possibilities” (Ian Bremmer, TIME, 2017.) – mintegy ideológiai alapokra helyezve az eszmecserét.

A társadalmi diskurzusoknak alig akad olyan része, amely dramaturgiailag ne funkcionált volna, vagy ne funkcionálna; holott, nem lehetséges megfelelni a művészetnek arról a szegmenséről sem, amely csak vizuálisan kíván hatni. Ennek a higgadtabb állaspontnak

a bemutatása a célom, felelevenítve azt a rendszerelméletet, hogy hogyan ágyazódik be a kulturális rendszerek sorába a képzőművészet, vállalt és felvállalt szándékai szerint. Az az intertextualitás, amely a személyes térbe kerülő műalkotást körülveszi, és az a diszciplínakörnyezet, amely az értelmezéshez rendelkezésünkre áll, messze meghaladja az eredeti szándékot a műfajelmélet szerint besorolható alkotások többségénél.

Ideológiai konstrukciók vonásaik miatt figyelemreméltóak ezek az álláspontok. Annyiban érdekesek, hogy a korszellemet tükrözve, bármilyen jól körvonalazható politikai vagy nemzeti határ meglététől, jelentőségétől eltekintenek. Arról érdemes itt beszélni, hogy egy adott kultúrkörben hogyan terjesztik ki az elveiket azokra az emberekre, akik hajlandóak egyrészt elfogadni az alapvető ideológiai premisszákat, másrészt saját magukat e kollektívák vízióinak szellemében meghatározni.

Mind képviselői, mind kritikusai az álláspontoknak hajlamosak összemosni az empírikus kérdéseket a konceptuálisokkal.

Kulcsszavak: Diskurzuselmélet

Témakör: A „más” gyerek (TE08)

Az autista gyermek születése és diagnózisa által indukált változások köre a családok életében

TE08_EA01

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és PszichológiaTanszék

A gyermek születése családdá avatja a házasságot. Ez pedig rendszerint kedvező hatást gyakorol a szülők kapcsolatára. A gyermek némely adottságai (neme, temperamentuma és esetlegesen fennálló valamilyen betegsége) viszont befolyással vannak az anyára és az apára. A gyermek „mássága” sok esetben már születésekor nyilvánvaló lehet, bizonyos esetekben viszont csak később manifesztálódik és válik idővel tagadhatatlanná a szülők és a társas környezet számára. Ezen időbeli különbség pedig eltérő reakciókat hoz magával. A családi kapcsolatok megterhelődése, az aktivitások és célok kényszerű átalakulása, a többletfeladatok és a gyermek speciális gondozása által megkövetelt feszelesebb időbeosztás, a megnövekedett anyagi terhek, az elégtelen lakáskörülmények, a külvilágtól történő visszahúzódás vagy szociális eltávolodás, avagy a gondokba való belefeledkezés, a medicinával összefüggésben felmerülő problémák, az iskoláztatás kérdései és a szülők végtelen szomorúsága is mind-mind a beteg gyermek családjára nehezedő terhek. Kutatásom céljaként az autizmus spektrum zavarral született gyermekek családjában bekövetkezett struktúraváltozás feltárása, illetve a szülők között fennálló kapcsolat alakulásának jobb megismerése álltak. Vizsgálati módszerként Gehring Családstruktúra Tesztjét (Family System Test, FAST) és az Olson-féle Családteszt (Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale, FACES-IV) kommunikáció (CSKS) és családdal való elégedettség skáláit (CSES) alkalmaztam. A vizsgálatban 15-15 autizmus spektrum zavarral élő- és normál fejlődésű gyermeket nevelő család vett részt. A gyermekek életkora 8-12 év, a szülők életkora pedig 26-43 év volt. Az atipikus- és normál fejlődésű gyermekek édesanyjai által demonstrált családrepresentációkat tekintve

szignifikáns eltérés nem mutatkozott az egyes családtípusok eloszlását illetően. Viszont addig, míg a tipikus fejlődésmentű gyermeket nevelő családok esetében a gyermek születésével alapvetően növekedett a családon belüli kommunikáció színvonala és a családdal való elégedettség mértéke, az atipikus fejlődésmenttel bíró gyermekek családjainál mindezek inkább csökkenni látszóttak. Az eredmények tehát mintegy felhívó jelleggel bírnak az autizmus spektrum zavarral élő gyermeket nevelő családok ún. törekenységre, s a rájuk történő fokozott odafigyelésre és támogatásukra intenek bennünket.

Kulcsszavak: gyermek, autizmus, diagnózis, család, megküzdés

Képességvizsgálat tréninggel

TE08_EA02

Gyarmathy Éva - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A tehetség sokfélesége és fejlődésének eltérő útjai miatt az ellátás érdekében a tehetségek azonosítása helyett a tehetségek vizsgálatára van szükség. Szükségszerűvé tette a változtatást, hogy egyre gyakoribb a különleges helyzetű tehetség (szociokulturális, nemzetiségi-migrációs helyzet, neurológiai eltérések, viselkedési és érzelmi eltérések, érzék- és mozgásszervi eltérések). A régóta hangoztatott szemlélet, hogy az azonosítási folyamat legfontosabb faktora a gondozás, lassan elvárássá válik.

Már a múlt század végén is számos megoldás választotta a tréninget, mint a képességek azonosításának módját. A Mediált Tanulás (Feuerstein, 1979), a "forgóajtó" modell (Renzulli, Reis, Smith, 1981), a Project Spektrum (Krechevsky & Gardner, 1990) a fenti szellemben működő megoldások, amelyek nagyszámú gyereknek adnak lehetőséget a fejlődésre és ezzel a megmutatkozásra.

A Templeton Alapítvány által támogatott tehetséggondozó program 2015-ben indult, és az online tesztekre való online tréning felkészülési lehetőséget adott a fiataloknak.

Az online tréning a képességek vizsgálatának új útjait nyitja meg, és lehetővé teszi, hogy

- nem csupán egy adott mérés eredménye alapján mutakozzzék be a tehetség,
- a tehetségről fejlődési és munka mintázat álljon rendelkezésre,
- a gyakorlással a bármilyen okból különleges helyzetű tehetségeknek is nagyobb esélye legyen a megmutatkozásra,
- elkerülhetővé teszi a teljesítményt befolyásoló tesztzorongást,
- nagy tömegek elérhetőek legyenek, és így a szűrés átfogóbb legyen.

A tapasztalatok alapján a Tehetség Kapu rendszer az online tréninget, mint a tehetségek megismerésének első vonalát használja. Több képességterületen (nyelvi, logikai, téri-vizuális, zenei) online tréningeket dolgoz ki. A tréning során elért eredmények alapján a helyi tehetséggondozóknak jelzi a rendszer a kiemelkedő teljesítményt elérő személyeket,

és így a látókörbe kerülhetnek olyan tehetségek is, akik egyébként különleges helyzetük miatt kisebb eséllyel tudnak megmutatkozni.

Hivatkozás

Feuerstein, R. (1979) The dynamic assessment of retarded performers. Baltimore, MD: University Park Press.

Krechevsky, M. & Gardner, H. (1990) The emergence in nurturance of multiple intelligence: The Project Spectrum approach. Ed. Howe, M.J.A. Encouraging the Development of Exceptional Skills and Talent. British Psychological Society. London. 222-245.

Renzulli, J., Reis, S.M. & Smith, L.H. (1981) The revolving door identification model. Creative Learning Press, Manfield.

Kulcsszavak: teszt, online tréning, tehetség

A pedagógus és a „más” gyerek

TE08_EA03

Kékes Szabó Marietta, Szabó Gréta és Szlapák Zsófia - SZTE JGYPK TÓKI

Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A gyermekek sok esetben az intézményi nevelés színterein találkoznak először a mássággal. A körülvevő felnőttek ezzel összefüggésben mutatott reakciói, verbális és nonverbális síkon megjelenő viselkedéses megnyilvánulásai pedig tudattalanul is elraktározódnak a gyermek emlékezetében és befolyással lesznek annak „más” emberek iránti érzelmeire, gondolataira. Ebből adódóan a szülők és pedagógusok szerepe ezen szemléletformálást illetően is megnövekedett. Kutatásunkban az elkövetkező generációk oktatásában és nevelésében jelentős részt vállaló pedagógus hallgatóknak a „másság” különböző formái iránti attitűdjét kívántuk feltárni, amihez egy saját összeállítású kérdőívet alkalmaztunk. A kvantitatív és kvalitatív elemzésre is lehetőséget nyújtó eszközt tanító- és szociálpedagógia szakos hallgatókkal vettük fel. Az eredmények alapján egyfelől megállapítható, hogy a felmérésbe vont hallgatók a „másság” eltérő nemű képviselői iránt nem azonosan viszonyultak. A nők iránt ugyanis nagyobb fokú tolerancia mutatkozott. Ez pedig a női válaszadóknak – a pedagógus hivatásban is jellemző – felülreprezentáltságával is összefüggésben lehet. Továbbá az etnikai különbségekre nézve bár mindkét csoport elfogadónak tűnt, a szociálpedagógus hallgatók részéről ez kifejezettebbnek bizonyult. Ennek hátterében pedig egyfelől a pályamotivációs tényezők, másfelől a hallgatók képzése során nyert ismeretek állhatnak.

Kulcsszavak: gyermek, pedagógus, másság, elfogadás

Egy tehetség-azonosító programban érintett pedagógusok attitűdváltozása

TE08_EA04

Bíró Zsolt, Péter-Szarka Szilvia, Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológia Tanszék

A Nebraskai Csillagos Ég Megfigyelési Módszer (Nebraska Starry Night Observation Protocol, NSNO) hazai adaptálásának keretében végzett vizsgálatunk során a programba bevont pedagógusok (N=63, 22 tanító, 41 óvodapedagógus) attitűdváltozását követtük nyomon.

A vizsgált pedagógusok 25 különböző intézményből kerültek ki.

Kérdésfeltevés. A vizsgálat során arra voltunk kíváncsiak, hogy a programba bevont pedagógusok milyen tehetségdefinícióval, tanári attitűddel és szemléletmóddal rendelkeznek, és ezek hogyan módosulnak a program elvi kereteinek és módszertanának megismerése, valamint a tehetségazonosítással töltött időszak során. Vizsgálatunkat kiegészítettük a pályaidentitás, a pályadöntéssel kapcsolatos attitűdök és a jóllét felmérésével. Ezen kívül arra is kíváncsiak voltunk, hogy a tehetséggondozás szempontjából kritikus szemléletmód és attitűdök mentén találhatók-e értelmezhető különbségek a tanítók és az óvodapedagógusok között, annak érdekében, hogy a jövőbeni felkészítések során mennyire adekvát közös képzésekbe bevonni őket.

Eredmények. A programban részt vett pedagógusok tehetség- és tanításdefinícióján tartalomelemzést végeztünk, a válaszokat kategóriákba rendeztük. A tehetségfogalomnál a kiemelkedő teljesítmény és motiváció jelent meg magas arányban (88, ill 75 %). Ezek az értékek a program során stabilnak mutatkoztak. A tehetségdefiníció program utáni mérésénél a „kreativitás” és az „öröklés” tartalmi kategóriákban találtunk jelentős pontszámemelkedést. A tanítás definíciójánál a 2. mérésnél jelentősen nagyobb arányban kaptunk olyan választ, ami szimbólumot tartalmazott, azaz a pedagógusok válasza is kreatívabbak, szemléletesebbek lettek. A Mindset kérdőív értékeiben enyhe fokú csökkenést tapasztaltunk, ami a tanítóknál kifejezettebb volt, mint az óvodapedagógusoknál. Eredményeink további kérdéseket is felvetnek a mindset koncepció és a tehetséggondozás összekapcsolásának módjára, illetve annak árnyalására vonatkozóan. Az óvodapedagógusok és a tanítók között továbbá statisztikailag szignifikáns különbséget találtunk a pályaidentitás, a pályadöntéssel kapcsolatos attitűdök és a jóllét egyes elemei mentén.

Következtetés. A program során történt változások és a két alcsoport közötti részben hasonló attitűdök és tehetségdefiníciók mellett olyan jellemző különbségeket állapítottunk meg, amelyek támpontul szolgálhatnak a jövőbeni hasonló tehetségazonosító programok tervezéséhez és a bevont pedagógusok felkészítéséhez.

Kulcsszavak: tehetséggondozás, mindset, tanári attitűd, kreativitás

Témakör: Tudományos paradigmák és eszközök (TE09)

Mit jelent ténylegesen túllépni az öröklés – környezet dichotómián?

Válaszok a mai rendszerszemléletű fejlődéslélektani paradigmák nézőpontjából

TE09_EA01

Szokolszky Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A fejlődésről való gondolkodás egyik ősdichotómiája az öröklés – környezet kettősség. A dichotómián alapuló gondolkodás a fejlődést befolyásoló tényezőket tömbszerűen szembeállított két részre osztja. Régóta nyilvánvaló, hogy ez a magyarázati stratégia elfogadhatatlan. Sokszor, és sokan kinyilvánították már, hogy a vita lezárult, már sikerült túllépünk ezen a problémán. Az "is-is megoldás" (miszerint mind az öröklés, mind a környezet hozzájárul a fejlődéshez, csupán az a kérdés egy-egy konkrét esetben, hogy melyik milyen mértékben) azonban elégtelen (Szokolszky, 2002), és több jel utal arra, hogy a dichotómia máig velünk él (Fox Keller, 2010). Miért baj, ha dichotómiákban gondolkodunk a fejlődésről? Mi a magyarázata annak, hogy minden ellenkező kijelentéssel szemben a dichotóm gondolkodásmód ma is tovább él? Ezeknek a kérdéseknek a tisztázását követően bemutatom, hogy a mai főbb rendszerszemléletű fejlődéstudományi paradigmák (ökológiai rendszerszemlélet, dinamikus rendszerszemlélet, epigenetikai rendszerszemlélet, szociokulturális rendszerszemlélet, és a fenomenológia felől jövő rendszerszemlélet) milyen módon lépnek túl a dichotóm gondolkodáson, és hogyan egészítik ki ezek a nézőpontok egymást egy relációs metaelmélet keretében.

Kulcsszavak: öröklés-környezet, relációs fejlődéstudomány, ökológiai rendszerszemlélet, dinamikus rendszerszemlélet, epigenetikai rendszerszemlélet, szociokulturális rendszerszemlélet, fenomenológiai rendszerszemlélet

Az együttműködés szerepe a tudományos munkában

TE09_EA02

Komesz Rita¹, Perczel András², Fülöp Márta³

¹ELTE PPK,

²ELTE TTK, akadémikus

³MTA Doktora Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet és ELTE PPK

Háttér és célkitűzések: Kutatásunkban egy ténylegesen zajló innovatív tudományos együttműködési kezdeményezést követünk, a Fehérjetudományi Kiválósági Együttműködési Programban (MedinProt) résztvevő, a fehérjekutatás területén aktív és kiemelkedő hazai kutatók együttműködését vizsgáljuk. A program innovatív jellege, hogy különböző hazai tudományos intézményekben azonos területen dolgozó kutatók számára lehetővé tegye a korábban nem szokásos együttműködést, szinergiát hozzon létre, és hogy ezzel új tudományos felfedezéseket segítsen elő.

A kutatás azt kívánja feltárni kérdőívek és interjúk segítségével, hogy mennyire sikerül kialakítani tényleges és hatékony együttműködést a kutatóknak egymással, mi az ami segíti, és mi az ami gátolja az együttműködésüket, sikerül-e az együttműködés és a versengés egyensúlyát, az úgynevezett együttműködő versengést kialakítani. Vagyis melyek azok a kritériumok, amelyek jelenléte lehetővé teszi azonos területen dolgozó, korábban elkülönült és egymással adott esetben versengő kutatócsoportokban tevékenykedő tudósok eredményes együttműködését.

Módszer: Kutatásunk során saját kidolgozású online kérdőíveket használtunk, illetve személyes interjúkat vettünk fel a kutatókkal. A kérdőívekből származó adatokból eddig 26 kutató (N=26) válaszai, az interjúkból pedig 22 fő (N=22) adatai kerültek be az elemzésbe.

Eredmények: A kérdőívek és interjúk alapján a kutatók 79 százaléka sikeresnek tartja a programot és csak 21 százalék nem tartja annak. A vegyes összetételű kutatócsoportok tagjai az együttműködésnek a következő előnyeit nevezték meg: a különböző tagok tudása kölcsönösen kiegészíti egymást, a problémákat vegyes összetételű csoportokban több szempontból lehet megközelíteni, illetve olyan tudományos kapcsolatok alakulnak ki, amelyekre a program nyújtotta keret nélkül nem lenne lehetőség. Az együttműködést nehezítő tényezők elsősorban a különböző szakterületen dolgozók közötti közös szakmai nyelv kialakításából származó nehézségek és a kutatócsoportok fizikai távolságából fakadó kommunikációs és szervezési nehézségek voltak. Az együttműködés eredményét tekintve a kutatók úgy látják, hogy több hazai szakmai kapcsolatra és szakmai kompetenciára tettek szert, mint ha csak az intézményen belül kollaboráltak volna, ezáltal pedig növekedhet versenyképességük mind hazai, mind nemzetközi szinten.

Következtetések: Következtetéseink értelmében a kutatók között megvalósuló együttműködés hatékony és eredményes. A tudományos felfedezések elősegítése az együttműködés lehetőségeinek megteremtése által újszerű, hiánypótló kezdeményezés Magyarországon.

Kulcsszavak: együttműködés, szinergia, tudományos kutatás

Hogyan tovább? Globális problémák észlelése, kezelése és kontrollja a tudomány eszközeivel

TE09_EA03

Székely Mózes - ELTE PPK

Mely globális problémáknak van pszichológiai relevanciája? Vajon a legsúlyosabb gondjaink objektív, materiális, számszerűsíthető tényekből adódnak, vagy csak észlelésünkön múlnak? A világméretű problémaként elfogadott jelenségek megoldása, enyhítése mennyiben függ tőlünk, gondolkodásmódunktól és viselkedésunktől, vagy inkább szűken vett tudományos-technikai kérdések és külső tényezők befolyásolják? A személyes terek hogyan integrálódnak egy közös világá?

Jelen előadás kettős célt szolgál. Egyfelől bemutatjuk a világproblémák észlelésének vizsgálati akadályait és azok lehetséges megoldását, és elemezzük a világproblémák kezeléséhez való személyes hozzájárulás vizsgálhatóságát. Másrészt javaslatot teszünk

a szociálpszichológia lehetséges tartalmi és módszertani szerepvállalására a világproblémák meghatározásában és kezelésében, amihez segítségül hívjuk az egyes problémakörökben érintett tudományterületek paradigmáit és metodikai gyakorlatát.

A világproblémák sok ezres tárházát az észlelésünk leegyszerűsítve kezeli, átfogó és robusztus kategóriákba soroljuk be a legfontosabb jelenségeköröket. Longitudinális vizsgálattal 10 éven keresztül követtük a felnőtt magyar populációt, és reprezentatív mintákon nyitott kérdésekkel tártuk fel gondolkodásmódjukat, illetve azok változásait az emberiség aktuális gondjairól. Az előstrukturálatlan kérdésfeltevés az élet egészére vonatkozó, globális témakörben szokatlan módszertani megoldásokat igényel, és egyben gazdag empirikus tanulsággal szolgál a társadalmi szintű véleményfelmérések néhány általános metodikai dilemmájára is.

A világproblémák meghatározása – a döntéselmélet megközelítését alkalmazva – az adott terület adatokkal alátámasztott megfigyeléseiből indul ki, de nem nélkülözheti a szociálpszichológiát. Az éhezés vagy a fenntarthatóság, a látszat ellenére, nem csupán műszaki–gazdasági–technikai kérdés. Az előbbinél elegendő élelmet állítunk elő, de piaci módszerekkel nem sikerül elosztanunk úgy, hogy mindenki életben maradjon – vizsgálnunk kell a piaci rendszerek társadalmi peremfeltételeit ahhoz, hogy valóban a közösség egészét szolgálják. A fenntarthatóság, vagyis a modern kor káros hatásainak kiküszöbölése - szintén látszólag - technológiai fejlesztést igényel, de valójában a közösen elfogadott értékrend szerinti túlfogyasztás (azaz az egyén boldogságát ténylegesen szolgáló szükségleteket meghaladó fogyasztás) áll a háttérben. Ennek kezelése csakis az érintett populáció egészének együttes viselkedésváltozásával érhető el.

A közpolitika (public policy) tudománya képes arra, hogy a társadalmi méretű intervenciók tervezését és megvalósítását, vagyis a két állapot közötti átmenetet biztosító stratégiát kidolgozza. Az alkalmazott szociálpszichológia pedig lehetővé teszi, hogy a pénzben, profitban nem mérhető eredményességet (hatásosságot és hatékonyságot) a társadalmi programok értékelésével ellenőrizze, indokolja és akár ajánlásokat fogalmazzon meg. Ez az a programadó javaslat, amihez integrálnunk kell a világméretű migrációs válságról, a nem szűnő háborús feszültségekről, az alig látható lépésekben csökkenő éhezéstről, a növekvő GDP-vel sajátosan együtt növő egyenlőtlenségekről, a materiális és egészségügyi értelemben is fenntarthatatlan fogyasztási folyamatokról szóló elméleti ismereteket és módszertani tapasztalatokat. A társadalmi jóllét nem választható el az egyéni boldogságtól, de a megküzdési stratégiák csakis az emberiség egészének szintjén valósulhatnak meg a tudomány meglévő tudásának integrálásával.

Kulcsszavak: világprobléma, társadalmi programok, közvélemény, egyéni boldogság

Témakör: A segítségnyújtás pszichológiája (TE10)

Az önkéntes véradással kapcsolatos attitűdök és tapasztalatok empirikus vizsgálata, különös tekintettel az véradásra irányuló szándék és a véradással kapcsolatos félelmek befolyásoló hatására

TE10_EA01

Dorner László - Eszterházy Károly Egyetem Pszichológia Intézet

Bevezetés: Az önkéntes véradás talán a legtisztább példája az altruista viselkedésnek (Titmuss, 1971), olyan segítségnyújtási forma, mely viszonylag rövid időt (kb. fél óra) vesz igénybe, ugyanakkor a társadalom számára igen fontos hozzájárulást teremt, és nők esetében évente 3, férfiak esetében 5 alkalommal tehető meg. Magyarországon évente 430 ezer egység vére van szükség a biztonságos vérellátáshoz, és az a tendencia is megfigyelhető, hogy az első véradók legalább 40%-a nem folytatja a véradást a jövőben. Ez a jelenség nem kevésbé jellemző a felsőoktatási hallgatókra sem, bár az ő toborzásuk és megtartásuk kulcsfontosságúak tekinthető a jövőbeli biztonságos vérellátottság szempontjából, mivel az átlagnál jobb egészségmutatókkal rendelkező, a véradásra leginkább alkalmas korosztályról beszélhetünk. Így esetükben különleges jelentőséggel bír a véradás elutasítása mögött rejlő tényezők (a korábbi kutatások alapján leggyakrabban: tűtől vagy rosszullettől, megfertőződéstől vagy valamely betegség kiderülésétől való félelem, donáció utáni fiziológiai panaszok, a nem megfelelő bánásmód a személyzet részéről, információhiány, lustaság) azonosítása, és azok esetleges megváltoztatása (pl. a félelmek csökkentése személyes interjúk segítségével, információellátottság növelése infografikákkal). Kutatás célja: A magyar fiatal felnőttek véradással kapcsolatos elkerülő magatartásának vizsgálata, feltárva a mögöttes szociokulturális, tapasztalati és szocializációs háttértényezőket. Módszer és minta: Az utóbbi években született, véradással kapcsolatos nemzetközi kutatások (pl. Muthivhi et al, 2015, Bagot & Masser, 2016) alapján félig strukturált interjú szempontsor létrehozása, majd egyéni és fókuszcsoportos interjú módszerrel a véradással kapcsolatos elkerülő magatartás okainak azonosítása. 3 csoportot képeztünk a véradással kapcsolatos korábbi tapasztalatok alapján: 1. csoport: nem adott teljes vért, nem is tervezi (nem lehetséges donor). 2. csoport: nem adott vért, de tervezi a közeljövőben (potenciális donor). 3. csoport: már adott vért, és tervezi a közeljövőben is (aktív donor). Az egyes interjúk kb. 45 percet vesznek igénybe, nyitott kérdéseket alkalmazunk. A vizsgálati mintát 45 egyetemi hallgató alkotja (15-15-15 fős alcsoportokban). Az eredmények kiértékelése kvalitatív tartalomelemző szoftver segítségével történik (MAXqda). Eredmények: A vizsgálati eredmények a 3 vizsgálati csoport jellegzetes választendenciáinak kiemelése és összehasonlítása mentén kerülnek bemutatásra a Magyar Pszichológiai Társaság Országos Tudományos Nagygyűlésén, összevetve a nemzetközi kutatási eredményekkel. Kitekintés: A véradás motivációs hátterének kutatásakor egyre nagyobb hangsúly helyeződik az egyéni donor karrierutak feltérképezésére és az azokra minél szélesebb körben reflektáló kampányokra, mivel láthatóan az eddigi, a donorokat egységesen megszólító kommunikációs kampányok nem tudják az igen heterogén motivációs bázist és donor karrierutakat teljes mértékben differenciálni.

Kulcsszavak: önkéntes véradás, fiatal felnőttek, félig strukturált interjú, fókuszcsoport, donor karrierutak

Hogyan észlelik és értékelik a proszociális viselkedést hívó ingereket pszichológus hallgatók és katasztrófavédők?

TE10_EA02

Deák Anita, Sebestyén Árpád - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

A proszociális viselkedés folyamat-modellje alapján a segítségnyújtás gyors döntések sorozata, amelynek első lépései a helyzet észlelése és értelmezése. Kutatásunkban e modellből kiindulva vizsgáljuk a segítő hivatású (és arra készülő) résztvevők proszociális viselkedést hívó ingerekre adott válaszait.

Hivatásos tűzoltóknak, katasztrófavédőknek és pszichológus hallgatóknak mutattunk veszélyes vagy érzelmileg megterhelő érzelmkiváltó képi ingereket, és arra kértük őket, hogy három szempont mentén értékeljék a látott képeket: 1. a kép által kiváltott érzés kellemes vagy kellemetlen színezetű; 2. mennyire intenzív az érzés, illetve nyugalmat áraszt vagy feszültséget okoz; 3. a keletkezett érzés kontrollálható vagy elárasztó.

A hivatásos segítőik csoportjában a leginkább felkavaró képek nőket és gyermekeket ábrázoltak, a legmagasabb kontroll-élményt pedig a hivatással kapcsolatos képek váltották ki (pl. roncs autó, mentés égő házból).

A pszichológus hallgatók a képeket kellemetlenebbnek ítélték, mint a tűzoltók és a katasztrófavédők. A leginkább elárasztónak tartották az undorral vagy fóbiákkal kapcsolatos ingereket (pl. pók, vérző test).

Összefoglalásként elmondható, hogy a hivatásos segítőik csoportjában az érzelmi ingerekre adott válaszokban megmutatkozik a szociális érzékenységük, a nők és gyermekek iránti fokozott figyelem. A hivatással kapcsolatos ingerekre adott válaszokban pedig megmutatkozik az észlelt kontroll magas szintje, ami kompetenciaérzést és/vagy habituációt tükröz.

Kulcsszavak: proszociális viselkedés, érzelmi információfeldolgozás, IAPS

A magyarországi katasztrófa-krízisintervenciót végző beavatkozó állomány tagjainak megküzdési sajátosságai

TE10_EA03

Sebestyén Árpád, Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A hazai vészhelyzet-kezelésben részt vevő hivatásos állomány (katasztrófavédelem munkatársai, igény és szükség szerint rendőrség, mentőszolgálat tagjai) és erre a tevékenységre akkreditáltan képzett önkéntesek tevékenységük végzése közben olyan mentálisan, érzelmileg megterhelő körülményekkel szembesülnek, amelyek – megfelelő stresszoldási, érzelmszabályozási módszerek alkalmazása nélkül – destruktívan

befolyásolhatják aktuális és jövőbeni ezirányú munkájukat, érzelmi megéléseiket, növelhetik a kiegészítő veszélyét, csökkenthetik a döntéshozatali képességük hatékonyságát.

Mindezt nagyon fontos a vészhelyzet-kezelési beavatkozó állomány kognitív és érzelmi sajátosságainak átfogó vizsgálata, amelynek fő célja nem más populációval való összehasonlítás, hanem kapott eredmények alapján, a katasztrófa-krízisintervencióban közreműködő hivatásos és önkéntes segítők tudományos eredményeken alapuló, igény szerinti támogatása. A nemzetközi és hazai szakirodalomban viszonylag kevés a témára vonatkozó átfogó vizsgálat (Takahashi, 2014, Zsidó és Csókási, 2015).

A kutatási cél elérése érdekében kérdőíves módszerrel igyekszünk feltárni a vizsgálati személyek hatékony döntéshozatali stratégiáját, azonosítani az ezt segítő személyiségstruktúrát, és kísérletet teszünk a stresszel való megküzdési stratégiáik meghatározására.

Az előadásban ez utóbbi tényezőre vonatkozó, a CISS-48 kérdőívvel (Endler és Parker, 1990) kapott eredményeket ismertetjük, amelyek igazolják a hivatásos munkatársak elsősorban problémafókuszú megküzdési stratégiáját.

Kulcsszavak: vészhelyzet-kezelés, katasztrófa-krízisintervenció problémafókuszú megküzdés

Felmérések segítő szakmákra készülő tanulási stílusáról

TE10_EA04

Kovács János Endre, Kiss János - DE Egészségügyi Kar

Tanszékünk segítő szakmákra készülő (ápoló, védőnő, szülésznő, szociális munkás, egészségügyi szervező, mentőtiszt) hallgatók képzésében oktat különböző alap és alkalmazott pszichológiai tárgyakat, az oktatás különböző szintjein. Munkánk során azt tapasztaltuk, hogy a diákoknak gyakran okoz komoly nehézséget megtalálni a megfelelő tanulási stílusukat. A segítő szakmák tantárgyai (alapozó elméleti tantárgyak a reál és humán tudományok területéről; alkalmazott orvostudományi, társadalomtudományi tantárgyak; motoros és szociális készségeket igénylő szakmai tárgyak stb.) változatos követelményeket támasztanak. Ezzel szemben az volt a – személyes, szóbeli beszélgetéseken és közvetett, vizsgaeredményeiken alapuló – hipotézisünk, hogy a hallgatóink nem rendelkeznek ehhez kellően összetett tanulási stratégiával, hanem tanulásukat merev mechanikus, verbális ismétlést használó eljárások többé-kevésbé sikeres alkalmazása jellemzi.

A külföldi szakirodalomban is megfigyelhetjük a segítő szakmák képzésének megújításával kísérletező próbálkozásról szóló beszámolók felbukkanását. Stiernborg, Zaldivar, Santiago (1996), Milne, James, Keegan, Dudley (2000), Cleave-Hogg, Morgan (2002), Sandmire, Boyce (2004), az ápolók és paramedikális szakemberek képzésében a tapasztalati tanulás (experiential learning), a szimulációs gyakorlatok, páros és kiscsoportos tanulási helyzetek alkalmazásával kapcsolatos eredményeiről számoltak be.

Jelen prezentációnk adatfelvételeit mi eredetileg saját oktatói és diákjaink tanulói hatékonyságának javítása érdekében és nem kutatási céllal kezdtük felvenni néhány éve.

Korábbi vizsgálatainkban (Kiss 1999; Fónai-Zolnai-Kiss 2005; Kiss-Fónai-Kovács-Patyán 2011) a hallgatók érdeklődését értékpreferenciáik mentén igyekeztünk megérteni. Később a tanulási stílusok felé fordult figyelmünk.

Különböző (középisikolai, főiskolai) csoportokkal és különböző tanulási stílust mérő eszközökkel készítettünk eddig felvételeket. (Szitó 1987; Bernáth-N.Kollár-Németh 2015. Néhány csoport esetében párhuzamosan is használtuk a két kérdőívet.)

Eredmények az évfolyamok és tanulócsoportok hipotéziseinkben feltételezetténél nagyobb heterogenitását jelzik. Ez számunkra, képzők számára azt a következményt vonná maga után, hogy oktatásszervezésben az eddigieknél kisebb csoportokban kellene a képzésnek folyója, módszertanunkban pedig a hagyományos, tanár által dominált oktatási technikáktól a tanulói érdeklődést jobban megmozgató, önálló aktivitásukat bevonó módszerek irányába kellene változtatnunk.

Kulcsszavak: tanulási stílus, segítő szakmákat tanulók

Témakör: Kutatások az óvoda világából (TE11)

Különböző tudásterületek fogalmainak kombinálása óvodásoknál és kisiskolásoknál

TE11_EA01

Jakab Zoltán, Kiss Szabolcs - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Pécsi Egyetem

A fogalmi fejlődés vizsgálata jelenleg legnagyobbbrészt specifikus tudásterületek fogalmainak fejlődésére koncentrált, e fogalomosztályokat önmagukban vizsgálja. Két ilyen sokat vizsgált terület az elmeolvasással, mentálisállapot-tulajdonítással kapcsolatos fogalmak, illetve a számfogalom. A fogalmi fejlődés általánosabb vonásait kutató pszichológusok ugyanakkor e területek közti bizonyos hasonlóságokra is fejlhívják a figyelmet; ilyen például az ún. magkogníció (a csecsemőkorban meglévő korai absztrakt fogalmak) és az őket 3-5 éves korra felváltó, vélhetően tanult, tudatos gondolkodás során használt fogalmak közti átmenet. Vizsgálatunkban a két említett tudásterület fogalmainak egymással való kombinációját igyekeztünk megközelíteni: az egész számok fogalmának az elmeolvasás bizonyos fogalmaival (hamis vélekedés illetve perspektíva felvétel) való együttes használatát. Öt- hatéves korra a tipikusan fejlődő gyerekek ezeket a fogalmakat már stabilan elsajátítják, ezért adódott a kérdés, hogy hat-nyolcéves korra képesek-e egymással hatékonyan kombinálni őket. Az e célra fejlesztett saját feladatainkat, illetve az alapképességeket vizsgáló jól bevált feladatokat (a hamis vélekedés tesztet és egy a számolási képességet vizsgáló eljárást) együttesen alkalmazva azt találtuk, hogy e fogalmak együttes használata váratlanul nehéz feladat elé állítja még a második-harmadikos gyerekeket is. Ennek a némileg meglepő eredménynek többféle elméleti magyarázata is lehetséges, adataink mellett ezeket is bemutatjuk.

Kulcsszavak: kognitív fejlődés, fogalmak tanulása, hamis vélekedés, perspektíva váltás, számfogalom

A világ a nagycsoportos óvodások szemével

TE11_EA02

Hatvani Andrea, Taskó Tünde Anna - Eszterházy Károly Egyetem

Az iskola előtt álló nagycsoportos óvodás gyerekek világról való tájékozottsága, gondolkodása egy viszonylag elhanyagolt kutatási területe a pedagógiai pszichológiának. A XX. század második felében több jelentős kutatás is foglalkozott a témával (Hermann Alice (1963), Várkonyi Zsuzsanna (1978), Nagy József (1980), majd évtizedekkel később a 2010-es évek elején a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán folyt ilyen jellegű kutatás (Sztrinkóné Nagy Irén, 2010)).

Az eltelt idő és azok a gyors változások, amelyek a XXI. század elejére bekövetkeztek, egyrészt a gyerekevelési szokásokban, másrészt a világra vonatkozó ismeretekben és azok elérhetőségében, részint a globalizáció, részint az infokommunikációs technológiák fejlődése és terjedése révén, ami lassan a legfiatalabb korosztályokat is eléri, felmerül a szükségessége, hogy újravizsgáljuk a nagycsoportos óvodások világról való tájékozottságát, ultrajelenségekről való gondolkodását.

Vizsgálatunk célja feltárni a nagycsoportos korú gyermekek tájékozottságát az alábbi három területen:

- A világra vonatkozó releváns ismeretek (az őt körülvevő és a tágabb természeti, épített, társas technológiai környezetre vonatkozó ismeretek)
- Az ultrajelenségek magyarázata
- Mindennapi élethelyzetekben való tájékozódás, kompetens viselkedés (hétköznapi életben előforduló feladat és veszélyhelyzetek megoldása)

Hipotéziseink szerint:

- A nagycsoportos korú gyerekek széleskörű tájékozottsággal rendelkeznek a világról, olyan dolgokról is, amelyekről az IKT elterjedésének köszönhetően személyes tapasztalataik nem, vagy csak elszórtan lehetnek.
- E látszólag széleskörű tájékozottság mögött továbbra is megfigyelhetők az óvodáskori gondolkodás XX. század közepén leírt jellegzetességei (finalizmus, artificializmus, animizmus stb.)
- Ugyanakkor az ismereteik szintjéhez képest kevésbé képesek a mindennapi élethelyzetek kompetens kezelésére.

Vizsgálat eszköze: interjútechnika. Az interjúkérdések egy részét a fent felsorolt korábbi vizsgálatokból vettük át, más részét az eltérő vizsgálati célok és az elmúlt 50 évben a világban bekövetkezett változások miatt mi fejlesztettük ki.

Jelenleg az interjú kipróbálása zajlik. Előadásunkban egy viszonylag kis, homogén mintán (kb. 50 fő, városi gyerekek) szeretnénk bemutatni az előzetes eredményeket.

Kulcsszavak: nagycsoportos óvodások tájékozottsága, ultrajelenségek, kompetenciák

A „Mackógyerekek egy napja az óvodában” vizsgálati módszer bemutatása

TE11_EA03

Böddi Zsófia, Szathmári Edit, Keszei Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem
Tanító- és Óvóképző Kar és Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi
Doktori Iskola, BGE, KVIK, Üzleti Sz

Az óvodáskorú gyermekek vélekedéseinek, érzelmeinek megismeréséhez különleges, az életkorukhoz és fejlődési sajátosságaihoz illeszkedő kutatási módszert kell választanunk. Ilyen módszerként kínálkozik a közös beszélgetés, a befejezetlen történet (pl. Friedl, 2003) és a játék. Gyermekek pszichológiai szempontú vizsgálatában évtizedek óta alkalmazzák azokat a tesztek, eljárásokat, melyekben a gyerekeknek lehetőséget kínálnak egyfajta saját, kicsinyített világ építésére, az abban való játékra (pl. Polcz, 1974; Kürti és Szilágyi, 1970).

Kutatásunk egyik célja egy olyan módszer kidolgozása, amellyel megragadhatóvá válik integráló csoportba járó óvodás gyermekek vélekedése a sajátos nevelési igényről, illetve az olyan helyzetről, amelyben egy társ valamilyen oknál fogva „különleges bánásmódot” igényel. Másik célunk, hogy az így kidolgozott módszerrel végzett vizsgálatok jegyzőkönyveit elemezve létrehozzunk egy megbízható kategóriarendszert, melybe besorolhatók a gyerek válaszai. A kategóriák a segítség, támogatás, érzékenység, empátia jeleire vonatkoznak, illetve keressük azokat a pontokat, amelyek kiemelkednek az érzékenyítés szempontjából.

Módszerünk alapötletét a „Mackógyerekek egy napja” vizsgálat (Kürti és Szilágyi, 1970) adta, amelyet átalakítottunk: „Mackógyerekek egy napja az óvodában”. A mackógyerekek napja két helyszínen, a miniatürizált és sematizált csoportszobában és udvaron zajlik, ahol szembesülnek a mackógyerekek azzal a helyzettel, hogy egy társuk nem tud úgy részt venni a tevékenységekben, mint a többiek. A gyerekeket a felnőtt bevezetője után játékra és a történet befejezésére kérjük. A vizsgálatvezető több ponton kérdésekkel segíti a vizsgálat menetét, illetve belépve a gyermek játékába a vizsgált témakör irányába tereli azt, míg a jegyzőkönyvvezető rögzíti a játék menetét.

A vizsgálatot 78, 4-7 éves integráló csoportba járó óvodás gyermekkel végeztük el. A jegyzőkönyvek elemzésekor a meghatározott pontokon megjelenő cselekvéseket, verbális tartalmakat kategorizáltuk a megjelenő érzelmek, gondolatok és a helyzetben alkalmazott cselekvéses megoldás szempontjából.

Eredményeink alapján azt mondhatjuk, hogy sikerült egy olyan módszert kidolgozni, amellyel a nagyobb óvodás gyermekek bevonhatók a közös játékba, és cselekvéseik, illetve verbalizált tartalmaik alapján következtethetünk a vélekedéseikre. A vizsgálati jegyzőkönyv-tartalmak kategóriáinak kialakítása során az alábbi témák emelkedtek ki: empátiás viszonyulás, segítő viszonyulás, korlátozottságról-hátrányról való vélekedés, aktivitással-passzivitással kapcsolatos vélekedés.

A leíró eredményeken túl a „Mackógyerekek egy napja az óvodában” játékot alkalmasnak gondoljuk arra is, hogy megtalálhassunk olyan játéktartalmakat, pontokat, ahol pl. a felnőtt játékba lépésével érzékenyíthetők a gyermekek a speciális szükségletű társak integrálásával kapcsolatban.

Kulcsszavak: óvodáskor, integráció, játék, kutatási módszer, kategória rendszer

Témakör: Evészavarok (TE13)

Kötődésalapú intervenciók integrálása az evészavarok ellátásába

TE13_EA01

Szalai Tamás Dömötör - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Elméleti háttér: Bár a kötődés minősége összefüggést mutat evészavar-tünetek súlyosságával és a kezelés sikerességével, valamint az evészavarok kognitív viselkedésterápiájában leírt tünetfenntartó tényezőkkel egyaránt, a kötődésalapú intervenciók integrálását az evészavarok ellátásába mindössze néhány külföldi tanulmányban írták le.

Cél: A kötődési jellemzőket és az evészavar tüneteket összekapcsoló mechanizmusok ismertetése után, egy többszintűkezelési modell tesztelése, amely a kötődésalapú intervenciókat is bevon az evészavarok ellátásába.

Módszerek: Egy bulimia nervosában és egy falászavarban szenvedő kliens evészavar-tüneteinek kiváltásában és fenntartásában nagy szerepe jutott az elkerülő-, illetve a szorongó-ambivalens kötődési mintáknak. Kötődésalapú intervenciók kerültek alkalmazásra az alacsony önértékelés, negatív én-kép, magas teljesítmény- és külső elismerés iránti igény, sérült reflektív- és érzelemszabályozási készségek, valamint a társas kapcsolatok diszfunkcióinak fejlesztése érdekében - amelyek bemutatásra kerülnek az esettanulmányokban.

Eredmények: Az esetkonceptualizációkat a tüneteket befolyásoló kötődési jellemzőkkel bővítettük a konzultációk során. Ezek mentén a kötődésalapú intervenciók megvalósíthatók voltak 12 illetve 14 üléses konzultációs folyamatokban. Az érzelemszabályozási, mentalizációs és kapcsolati készségek javulása, valamint a hiper-, illetve deaktiváló kötődési szorongáscsökkentő stratégiák ellensúlyozásának mértéke kapcsolatot mutatott a tünetek csökkenésével egy hónapos követés után is.

Következtetések: Azon evészavarosok esetében, ahol a kötődési törések hozzájárulása feltételezhető a zavar kialakulásában, valamint a kötődési diszfunkciók hozzájárulnak a tünetek fenntartásához, a standard intervenciók mellett fontos lehet a kötődésalapú intervenciók integrálása a kezelésbe. Mindazonáltal randomizált, kontrollált vizsgálatok szükségesek jelen esettanulmányok következtetéseinek megerősítéséhez.

Kulcsszavak: kötődés, evészavar, intervenció, esettanulmány

Implicit preferenciák kóros elhízásban

TE13_EA02

Cserjési Renáta - ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Modern világunkban a kóros elhízás egyre nagyobb méreteket ölt. Annak érdekében, hogy segíteni tudjunk azoknak, akik ámbár orvosilag egészségesnek számítanak, mégis jelentős súlyproblémákkal küzdenek, ismernünk kell a valós motivációikat. Egyre több vizsgálat igazolja, hogy az önbevallásos kérdőívek eredményei torzítják a valóságot. Ennek okai lehetnek a megkérdőjelezett szembeni társadalmi és szakmai elvárások, a valós motivációk tudatos elhallgatása vagy éppen a valós belső motivációk, preferenciák ismeretének a hiánya is.

Az előadás során három vizsgálat kerül bemutatásra. Ezekben a vizsgálatokban megnéztük elhízott és normális testalkatú személyek implicit és explicit preferenciáját különféle testalkatra és ételadagra, illetve a harmadik vizsgálatban az implicit érzelmi feldolgozás pontosságát érzelmet kifejező arcokra. Az elhízott csoportban az eredmények az implicit és explicit preferenciák divergenciáját mutatták, továbbá a negatív érzelmek feldolgozásának nehézséget. Ez a különbség nem volt kimutatható a normál testsúlyú személyeknél. Az eredmények klinikai alkalmazási lehetőségei is megvitatásra kerülnek az előadás során.

Kulcsszavak: attitűd, preferencia, figyelem, implicit, testkép, érzelem, étel

Reziliencia és a hangulati tényezők összefüggése anorexiás kamaszlányok körében

TE13_EA03

Kövesdi Andrea^{1,2,3}, Nagy László³, Kiss Enikő Csilla³

¹Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológia Intézet

²SE. I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály

³Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program

A negatív életeseményekkel szemben történő rugalmas alkalmazkodásra való képességet, rugalmas lelki ellenállóképességet nevezzük rezilienciának. A feldolgozatlan veszteségélmények mind a személyiségben, mind a családi működésben diszfunkcionális működéshez vezetnek, megakadályozva a rugalmas alkalmazkodást a megváltozott körülményekhez. A kutatók három nagy csoportba gyűjtötték a reziliens személyek protektív tényezőit, úgymint a személyiség, a család és a társas környezet. Jelen vizsgálatunkban az említett három tényezőtől a személyiség és azon belül a hangulati dimenziók szerepét elemezzük.

Kutatási célkitűzésünk az anorexiás kamaszlányok és az egészséges kontrollcsoport hangulati és reziliencia értékeinek összehasonlítása és a SAFA Depresszió skála, alsóskálájának elemzése a reziliencia összefüggésében. A választott mintában korábbi kutatások igazolták, hogy az anorexiás kamaszlányok édesanyjuknál nagyobb arányban

fordul elő depressziós megbetegedés. Feltételeztük és igazoltuk vizsgálatunkban, hogy az anorexiás serdülőknél szignifikánsan gyakrabban fordul elő depresszió és kevésbé reziliensek a kontrollcsoporthoz képest. Vizsgáljuk, mely depresszió dimenziókban található összefüggés a rezilienciával a mintában.

A kutatási mintát 26 fős diagnosztizált anorexiás (14-18-év) és 29 fős, korban illesztett egészséges kontrollcsoport képezi. A betegség nemi eloszlásának sajátosságait követve, lányok vesznek részt a vizsgálatban. Az anorexiás csoport BMI átlaga 15.13, a kontrollcsoport BMI átlaga 20.66.

A teljes vizsgálati eljárásban: a CD-RISK (2003, 2015) reziliencia kérdőív 10 ítemes változatát, NEO-PI-R személyiség-kérdőívet (1996), Evés Zavar Kérdőívet (EDI, 1983), Fallon-Rozzin testkép próbát (1985), Pszichiátriai tünetbeszűrőlistát (Self-Administered Psychiatric Scales for Children and Adolescents, SAFA, 2001), 10 profilos Szondi tesztet (1942) alkalmaztuk. Az előadásban a SAFA Depresszió skála és a CD-RISK kérdőív elemzését ismertetjük.

Igazoljuk, hogy az egészséges minta szignifikánsan magasabb reziliencia értéket ad az anorexiás csoporthoz viszonyítva. A depressziós kamaszlányok alacsonyabb reziliencia értéket adnak az egészséges kontrollszemélyekhez képest. Igazoljuk a SAFA Depresszió skála, Biztonságérzet hiányának moderáló hatását a reménytelenség dimenzióban és a rezilienciával.

Vizsgálatunk része egy komplexebb reziliencia vizsgálatnak, ahol a kutatás a pszichodinamikai összefüggésekre fókuszál a pszichoszomatikus tünetképzésben.

A vizsgálat eredményei hozzájárulnak a személyiség erőforrásainak bevonásához a pszichoterápia munkába, illetve a kamaszkorban induló anorexiás megbetegedések kezelésében a gyógyulás esélyeinek növeléséhez.

Kulcsszavak: reziliencia, személyiség, evészavar, depresszió, pszichoterápia

A testkép és az evészavarok tüneteinek vizsgálata a policisztás ovárium szindrómás nők között

TE13_EA04

Mohácsi Bernadett - Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar Szociális és Társadalomtudományi Intézet Pszichológiai Tanszék

Háttér és célok: A policisztás ovárium szindróma (PCOS) a reprodukív korú nőket érintő krónikus betegség. A prevalenciakutatások 2,2%-tól, egészen 26%-ig terjedő intervallumban közölnek gyakorisági adatokat. Az érintett nők elsőként gyakran az alábbi nőgyógyászati és bőrgyógyászati tüneteket észlelik magukon: rendszertelen vagy elmaradó menstruáció, nehezített teherbeesés, petefészkekiszták, a hyperandrogén állapot markerei: fokozott szőrnövekedés, pattanásos bőrkép, férfias típusú hajritkulás, illetve a bőr szürkésbarna színű elváltozása. A túlsúly és az elhízás, valamint a derék-csípő arányának eltolódása szintén gyakran társul a betegséghez. A PCOS tünetei a nőiség megélésének két kulcsfontosságú tényezőjét befolyásolhatják: a reprodukciós képességet és/vagy az attraktivitást. A kutatást két fő célkitűzés vezérelte. Egyfelől célunk

volt a PCOS-sel élő nők saját testükkel kapcsolatos attitűdjének és a kóros étkezési attitűdök jelenlétének vizsgálata. A másik célkitűzésünk a PCOS betegcsoporton belül a klinikai szintű evészavarok és a szubklinikai evészavarok előfordulási gyakoriságának leírása volt.

Módszer: Kérdőíves keresztmetszeti vizsgálatot végeztünk három csoportban: a PCOS (85 fő), az egészséges kontroll (100 fő) és a hyperandrogén tünetekkel rendelkező vizsgálati személyek között (123 fő). Az evészavartünetek vizsgálatára a testtömegből és testmagasságból kalkulált testtömegindexet (BMI), az Evési Attitűdök Tesztjét (Eating Attitudes Test, EAT) és az Evészavartünetek Súlyossági Skáláját (Eating Behaviour Severity Scale, EBSS) alkalmaztuk. A vizsgálati személyek saját testükkel kapcsolatos attitűdjét a Testi Attitűdök Tesztjével (Body Attitude Test, BAT) mértük.

Eredmények: A PCOS-es vizsgálati személyek szignifikánsan negatívabb testképről és kórosabb étkezési attitűdről számolnak be, mint az egészséges nők. A PCOS csoportban klinikai szintű bulimia nervosát detektáltunk (5,3%). A szubklinikai formák, illetve a falászavar a PCOS csoport mellett a hyperandrogén csoportban is megjelentek szemben a kontrollcsoporttal.

Következtetések: Az eredmények azt mutatják, hogy a PCOS terápiája során akár klinikai szintű evészavarral is számolni kell, melynek adekvát kezelése kulcsfontosságú. Az evészavarokra jellemző viselkedésformák sajátossága ugyanis, hogy a PCOS önmenedzselésen alapuló terápiájának (farmakoterápia, diéta és testmozgás) kimenetelét negatív irányba befolyásolhatja.

Kulcsszavak: policisztás ovárium szindróma, PCOS, evészavar, testkép

Szabadidős tevékenységek év evészavar

TE13_EA05

Ludányi Balázs¹, Szabó Pál²

¹Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye

^{1,2}Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

²Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Az evészavarok sokféle testi szövődménnyel és jelentős pszichiátriai komorbiditással járó, jellegzetesen a serdülőkorban kezdődő, gyakori zavarok, amelyek nehezen kezelhetők, és krónikussá válhatnak. A pszichiátriai betegségek közül az anorexia mortalitása a legnagyobb, és a többi evészavarnak is számos egészségkockázata van. Ezen zavarok kialakulását, fennmaradását és gyógyulását számos biológiai, pszichológiai és szociokulturális tényező befolyásolja. Számos kockázati tényezőt jól feltártak, azonban meglepően keveset tudni a szabadidős tevékenységek szerepéről. Célkitűzés: a szabadidő eltöltésének és az evészavarok kapcsolatának elemzése a középiskolás korosztály vizsgálata alapján. Módszerek: Az evészavarok meghatározására az antropometriai adatokkal és menstruációval kapcsolatos tételek mellett az Evési Attitűdök Tesztje 26-tételes változata (EAT; Garner és Garfinkel, 1979) és az Evészavar Súlyossági Skála (EBSS; Yager és mtsai, 1987) szolgált, a DSM-IV kritériumai alapján. A kérdőív tartalmazta az Evészavar Kérdőív (EDI) Saját testtel való elégedetlenség alskáláját, az

Emberalakrajzok Tesztjének (Fallon és Rozin, 1985) junior változatát és a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív Junior változatát (JTCl; Rózsa és mtsai, 2005). A szabadidős tevékenységek vizsgálatára 9 tételes kérdőívet szerkesztettünk. A vizsgálatban való részvétel önkéntes és anonim volt. Eredmények: 741 tanuló (311 fiú, 430 lány, 7-12. osztályos tanulók, 12-18 évesek) vett részt a vizsgálatban. A válaszolási arány 100 % volt. 733 kérdőív volt értékelhető (98,9%). A lányok szignifikánsan több időt töltenek tanulással, rádióhallgatással és táncsal a fiúkhoz képest, míg a fiúk szignifikánsan több időt töltenek zenehallgatással, internetezéssel és sportolással. Az evészavaros és evészavarra hajlamos lányok több időt töltenek tanulással, olvasással és sportolással, mint az evészavar szempontjából tünetmentes lányok, ebben azonban statisztikailag szignifikáns különbség nem igazolódott. Viszont szignifikánsan kevesebb időt töltenek zenéléssel az evészavaros lányok. Következtetés: Az eredmények szerint nem zárható ki, hogy a szabadidő eltöltésének szerepe lehet az evészavarok kialakulásában. A korlátozó tényezők miatt (egyfázisú, keresztmetszeti, kérdőíves vizsgálat nem beteg serdülők populációjában) eredményeinket óvatosan kell értékelnünk. Az evészavarok és a szabadidős tevékenységek közötti összefüggések feltárására további vizsgálatok szükségesek.

Kulcsszavak: evészavarok, kockázati tényezők, szabadidős tevékenységek, serdülőkor

Témakör: Munkahelyi és lakótéri életformák (TE14)

Az egzisztenciális tér lehetőségei – az egzisztenciális coaching elmélete és módszertana

TE14_EA01

Lubinszki Mária - Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet

Előadásom célja bemutatni az egzisztenciaanalízis coaching specifikus elméletét valamint azokat a gyakorlati technikákat, amelyek egyfajta egzisztenciális teret nyitva konstruktívan támogathatják a segítő folyamatot.

A coaching pszichológia egy sokrétű, dinamikusan fejlődő irányzat, amely közel 30 különböző pszichológiai modellt és irányzatot használ, elsősorban megoldás- és célorientált, valamint kognitív és behaviorista megközelítéseket. Ezen irányzatokat alapozza meg, fogja össze és egészíti ki hiánypótló jelleggel az egzisztenciális coaching. Kutatásaim és tapasztalatom alapján a coaching pszichológia elmélete és eszköztára kiegészülve az egzisztenciális iskolák - jelen esetben az Alfred Längle által képviselt logoterápia és egzisztenciaanalízis - értelmezési horizontjával új lehetőségteret nyit az elakadások értelmezésében és kezelésében.

Az egzisztenciális coaching az emberi létezés egészleges, holisztikus szemléletmódjából indul ki; az emberi létet alapidimenzióknak tekinti, minden lelki probléma és elakadás gyökere létünk legfontosabb kérdéseinek vezethet. Elméleti alapjai a fenomenológia, az egzisztenciaanalízis és a caseinanalízis. Továbbá, az Alfred Längle által leírt egzisztenciális motiváció tan, amely a 4 alapvető egzisztenciális motívum alapján segíti a kérdésfeltevést: az egzisztencia alapkérdése, az élet alapkérdése, a személy alapkérdése, és az értelemre irányuló alapkérdés tekintetében. Az egzisztenciális

coaching tehát fenomenológiai - ontológiai megalapozottsága révén gyakorlati hozzáférést nyújt létezésünk legmélyebb dimenzióhoz. Emberképe pozitív, cél az ellenállásoktól mentes, felelősséget vállalni tudó, célokkal és értelemmel teli élet megtalálása: "az élettel egyetértve élni".

Az egzisztenciális coaching változatos elmélete és módszertana hazánkban kevésbé ismert. Előadásom célja összefoglalni az egzisztenciális dimenzió emberképét és megértéshorizontját a folyamat- modell és a struktúra modell bemutatásával, rámutatva arra, mely pontokon egészíti ki a hagyományos megközelítéseket. Az egzisztenciális valóság olyan mozgásteret nyit a segítő beszélgetésben, ahol az értelemmel teli élet központi fogalma mentén lehetőség nyílik az alapvető érzések, értékek, értelem, belső motiváció és akarat tisztázására. A coaching keretein belül új módszer a személyes életpozíció meghatározása, a beállítódások változtatásának technikái, az akaraterő növelésének egzisztenciális módszere, valamint az értelem megfogalmazásának módszerei.

Kulcsszavak: coaching, egzisztenciaanalízis, egzisztenciális tér, értelem, egzisztenciális módszerek

Munkahelyi egészségfejlesztés a gyakorlatban

TE14_EA02

Gábor Edina - Egészségesebb Munkahelyekért Egyesület

Az Európai Unió egyik célja a munkakörülmények minőségének javítása. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 151§-a szerint a tagállamok törekednek a foglalkoztatás elősegítésére és a munkakörülmények javítására.

Az Európai Unióban a munkavállalók 25 %-a számol be arról, hogy munkával kapcsolatos stresszt él meg és szintén hasonló arányban számolnak be arról, hogy mindez negatívan hat az egészségükre. A pszichoszociális kockázatok hozzájárulnak a munkavégzés káros hatásaihoz.

Habár a pszichoszociális kockázatok komoly aggodalomra adnak okot az európai vállalatoknál, még számos további fejlesztési lehetőség van a mérési és a hatékony kockázatkezelési eljárások terén.

Magyarországon, részben törvényi szabályozás, részben a jól felfogott gazdasági érdekek járulnak hozzá, hogy a vállalatok a legjobban kezeljék a pszichoszociális kockázatokat.

Két multinacionális vállalat tevékenysége kerül bemutatásra, amelyet a Pulse for Business komplex vállalati egészségfejlesztési program keretében valósítanak meg.

Az FMCG szektorban működő vállalat hosszú távú egészség és egészségfejlesztési politikát és programot működtet. A pszichoszociális kockázatokat internet alapú kérdőívvel mértük, amelyet a dolgozók 55%-a töltött ki. Adatokon alapuló beavatkozási tervek készültek. A jól megvalósított beavatkozások a következő évben mérhető javulást értek el az adott területen. Ami a vállalat számára még fontosabb, a gazdasági mutatók is növekedést mutattak.

A telekommunikációs szektorban működő vállalat az internet alapú kérdőívet egy átfogó munkavállalói program keretében vezette be, melynek gazdája a HR volt kezdetben. A sikeres belső kommunikáció keretében a munkavállalók több, mint 60%-a töltötte ki a kérdőívet. Az adatok és a prioritások alapján megtervezett programokat a munkavédelem koordinálja, mely más vállalati politikákkal is összhangban van.

Kulcsszavak: pszichoszociális kockázat, munkahely

A leggyakoribb konfliktuskezelési stílusok a szervezetben és pszichés jellemzőik

TE14_EA03

Lobkovitz Viktória, Papp Gábor, Vincze Gergő - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Thomas és Kilmann (1974) nyomán öt különböző konfliktuskezelési stratégiát különíthetünk el: a problémamegoldást, a kompromisszumkeresést, a versengést, az elkerülést és az alkalmazkodást. Ideális esetben ezeket az egyén úgy választja meg mindennapi érdekkülönbözőségei kapcsán, hogy az az aktuális helyzetnek leginkább megfelelő legyen, melynek értelmében mindegyik stratégia adaptív lehet egy adott kontextusban. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy általában milyen konfliktuskezelési stratégia jellemző a munkavállalókra, illetve hogy ezekhez a motívumokhoz társulnak-e különböző munkaértékek, illetve érzelmi intelligencia összetevők.

Vizsgálatunk mintája 358 fős volt. A konfliktuskezelési stratégiák felmérésére Thomas és Kilmann (1974) tesztjét, az érzelmi intelligencia felmérésére a Bar-On (1997) érzelmi intelligencia kérdőívet, a munkaértékek felmérésére pedig a Super-féle (1973) munkaértékek kérdőívet használtuk fel. Eredményeink azt mutatják, hogy leggyakrabban három konfliktuskezelési stílust alkalmaznak a munkavállalók, melyek a következők lehetnek: versengő-konfliktusvállaló, kompromisszumkereső-problémamegoldó és elkerülő-alkalmazkodó. Míg az első kettő a szervezet profiljának függvényében egyformán adaptív lehet, addig az utolsó motívum sem a munkáltató, sem a munkavállaló szempontjából nem hordoz pozitívumokat.

A kutatás elméleti jelentőségét a leggyakoribb konfliktuskezelési motívumok azonosítása, illetve az azokhoz rendelhető különböző pszichés tényezők detektálása jelenti, míg a gyakorlatban a szervezetefejlesztési folyamatok során, illetve az együttműködést erősíteni kívánó képzések alkalmával lehetnek fontosak az általunk kapott eredmények.

Kulcsszavak: konfliktuskezelés, érzelmi intelligencia, munkaérték, munka-és szervezetpszichológia, szervezetefejlesztés, alkalmazott pszichológia

Élő házak - A terek lakóikkal együtt élnek

TE14_EA04

Katona Gyöngyi - Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

A nagyvállalatok irodaházait azok a terek uralják, amelyekhez – a tér személytelensége, identitás nélkülsége miatt – az ember képtelen kötődni.

Mitől lesz egy inspiráló, emberközpontú környezetnek tervezett munkatérből, munkahelyből, varázstalan nem-hely? Visszafordítható-e és ha igen, hogyan, ez az állapot?

Bár az épület, a stratégiai alkotó tér, gyakran szakmai elismerésben részesül, kutatásom tapasztalatai szerint a fizikai tér és az emberek között még sincsen minden esetben összhang, nincs valós együttműködés.

Feltételezésem, hogy a vállalatok tulajdonosai még nem ismerték fel vagy nem alkalmazzák azokat a tényezőket, összefüggéseket, melyekkel kialakítható és fenntartható lenne egy, az emberi szükségleteket középpontba helyező, környezetével valóban kapcsolatban lévő munkatér.

Kutatásomban a tér és az ember viszonyát vizsgáltam két vállalatnál, mely kommunikációs eszközként tekint székházára. A munkatér konstruálási szempontja az volt, hogy a benne mindennap előforduló emberek találkozásait, személyes és gondolati kapcsolódásait inspirálja, segítse. Előadásomban egy általam kidolgozott modell alapján, a térhasználók bevonásával elvégzett téralakítási munka tapasztalatairól számolok be.

A téralakítás olyan szolidaritáson és együttműködésen alapuló módszer, amely ösztönzően hat a csoport tagjainak mentális és fizikai jóllétére.

Kulcsszavak: szubjektív térképezés, emberközpontú design, társadalmi innováció

Témakör: Érzelmek, önszabályozás, serdülőkor (TE16)

Az érzelmi önszabályozás kapcsolata a mentális egészség pozitív és negatív indikátoraival serdülők körében

TE16_EA01

Kriston Pálma¹, Pikó Bettina²

¹Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged

²Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet, Szeged

Elméleti háttér: Az elmúlt évtizedben egyre több nemzetközi kutatás számolt be az érzelmi önszabályozás jelentőségéről a mentális egészségmutatókkal összefüggésben (Garfenski, Kraaij & Spinhoven, 2001). Az érzelem-reguláció olyan komplex folyamat, mely végbemehet automatikusan és tudatosan, valamint fiziológiai, kognitív és viselkedéses aspektusai mentén befolyásolja az érzelmi válasz megjelenését, értékelését, intenzitását, időbeni fennállását (Thompson, 1994; Gross, 2015). A szubjektív érzelmi élmény módosítása a mentális egészségre is befolyást gyakorol (Silk, Steinberg & Morris, 2003). Kutatásunk célja, hogy feltárja az érzelmi önszabályozó stratégiák kapcsolatát a depressziós-, pszichoszomatikus tünetekkel és az élettel való elégedettséggel serdülőkorú fiatalok körében.

Módszer: Kutatásunkra 2016 tavaszán került sor Makón. Összesen 1245 tanuló került a mintába, akik 5 középiskolából és 3 általános iskola felső tagozatából kerültek véletlenszerűen kiválasztásra. A vizsgálat önkitöltős kérdőívvel történt. A szociodemográfiai háttér kérdőív mellett mérőeszközeink között szerepelt az érzelemszabályozás kognitív elemeit mérő skála, és a mentális egészség indikátorai közül az élettel való elégedettséget, a depressziós tünetegyüttest és a pszichoszomatikus tüneteket mérő kérdőív. Adatainkon nemi összehasonlítást is végeztünk. Az érzelemszabályozás és mentális egészségmutatók leíró adatain túl többváltozós lineáris regresszió elemzéssel megvizsgáltuk az érzelemregulációs stratégiák és az élettel való elégedettség, depressziós és pszichoszomatikus tünetek közötti kapcsolatot teljes mintán és nemi bontásban.

Eredmények: Kimutattuk, hogy az érzelemszabályozó stratégiák között fellelhetők jelentős nemi különbségek. Míg a rumináció, az önvád és a perspektívaváltás inkább a lányokra, addig a pozitív fókuszváltás és mások hibáztatása stratégiák alkalmazása a fiúkra jellemzőbb negatív életesemények fennállásakor. A mentális egészségi állapotban is találtunk szignifikáns eltéréseket. Mind a depressziós és pszichoszomatikus tünetek előfordulása a lányoknál lényegesen magasabb. Ezen kívül megállapítottuk, hogy a negatív érzelmek szabályozására alkalmazott stratégiák szoros összefüggésben állnak a mentális egészségindikátorokkal: az önvád, mások hibáztatása, rumináció és katasztrofizálás rizikóhatású a depressziós és pszichoszomatikus tünetek kialakulására, utóbbi kettő az élettel való elégedetlenség prediktora is.

Következtetés: Kutatási eredményeink egyrészt ráirányítják a figyelmet a kognitív érzelmi önszabályozás nemi sajátosságaira, valamint a mentális egészség terén jelentkező eltérésekre is. Az adaptív regulációs stratégiák fejlesztése indokolt lehet a

fiatalok körében, mivel a pozitív fókuszváltás, átértékelés, tervezés és perspektívaváltás nem csupán a depresszió és pszichoszomatikus tünetek gyakoriságát csökkenthetik, hanem az étellel való elégedettség szintjét is fokozhatják körükben.

Kulcsszavak: érzelmi önszabályozás, depresszió és pszichoszomatikus tünetek, étellel való elégedettség, nemi különbségek, serdülőkor

A kockázatvállalás és impulzivitás serdülőkori fejlődése és stresszérzékenysége

TE16_EA02

Igazság Borbála¹, Bíró Brigitta¹, Demetrovics Zsolt¹, Cserjési Renáta²

1Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

2Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Célok: Keresztmetszeti kutatásunkban az impulzivitás és a kockázatvállalás egyes életkorokra jellemző értékét vizsgáltuk normálisan fejlődő 12 és 18 éves fiúk között annak érdekében, hogy felvázoljuk ezen rendszerek érési modelljét és beazonosíthatóvá váljon a "tizenévesek" csoportján belül a fokozott rizikóvállalással jellemezhető életkor. **Háttér:** Serdülőkorban az érzelmi- és kognitív érés nem-lineáris természetéből adódóan fokozott impulzivitás, kockázatvállalási hajlandóság mutatkozik. A két terület eltérő fejlődési üteme sérülékennyé teszi a serdülőket az önmagukra és másokra veszélyt jelentő viselkedés szempontjából. Megfigyelések alapján különösen jelentős ez a sérülékenység akkor, amikor a fejlődésben lévő rendszerek akut stresszhatásnak vannak kitéve. Feltételezzük, hogy ilyen hatásra emelkedik az amúgy is magasabb kockázatvállalási kedv a tizenévesek között. **Módszer:** Vizsgálatunkban 120 fő 12-18 éves fiatal fiút vontunk be, akik átlagéletkora 14,7 év. A Barratt Impulzivitás Skála, az Iowa Gambling Teszt és a Balloon Analogue Risk Teszt felvételét követően a Trier protokoll alkalmazásával stresszhatást idéztünk elő, majd megismételtük a BART felvételét, hogy kiderüljön, a kognitív szabályozás fejlettségi állapota alapján eltérően reagálnak-e a tizenévesek a stresszre. **Eredmények:** A prezentáció 3 életkori csoportot hasonlít össze az impulzivitás és kockázatvállalás alap szintje tekintetében: a 12-13 évesek (N=31), a 14-15 évesek (N=38) és a 16-18 évesek (N= 38) csoportjait. A kockázatvállalás esetében a stresszválaszt követő teljesítményváltozás is bemutatásra kerül.

Kulcsszavak: impulzivitás, kockázatvállalás, serdülőkor

Kockázatvállalás gyerekeknél, serdülőknél és fiatal felnőtteknél: Az implicit tanulás és a végrehajtó funkciók szerepe

TE16_EA03

Éltető Noémi¹, Janacsek Karolina^{1,2}, Kóbor Andrea³, Takács Ádám¹, Németh Dezső^{1,2}

¹Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA

³Agyi Képzőközpont, TTK, MTA

Serdülőkorban megváltozik az környezeti visszajelzések és az impulzuskontroll kölcsönhatása, a kortársak befolyása megnő, az affektív szabályozás még erősen fejlődik. A szakirodalom szerint ezek eredménye lehet az emelkedett kockázatvállalási hajlam. Mivel a mindennapi kockázatvállalás gyakran szekvenciális jellegű, azaz több bizonytalan döntés sorozata, ezért a tanulásnak fontos szerepe lehet. A kontrollált/explicit tanulási képességek fiatal felnőttkorig folyamatosan fejlődnek, az automatikus/implicit tanulás fejlődési görbéje azonban vitatott még a szakirodalomban. Célunk az volt, hogy fényt derítsünk arra, hogyan kapcsolódnak az automatikus versus kontrollált folyamatok ahhoz, ahogyan az egyén egy kockázatos helyzetben dönt a különböző fejlődési szakaszokban. Ennek megfelelően kutatásunkban az implicit tanulás, a végrehajtó működés és a kockázatvállalás önálló ontogenetikai útvonalát, illetve ezen folyamatok rendszerének fejlődését egységesen megvizsgáltuk. Összesen 173 személy vett részt a kutatásban, 7 évestől 29 éves korig. Az implicit tanulást egy probabilsztikus szekvenciatanulás feladattal, az Altenáló Szeriális Reakcióidő (ASRT) feladattal mértük. A kockázatvállaló viselkedést a Léggömb Analóg Kockázatvállalás Feladattal (BART) vizsgáltuk. Eredményeink szerint a végrehajtó működés gyermekkortól fiatal felnőttkorig egyre javult, az implicit tanulási készség ezzel ellentétben egyre gyöngült. Továbbá a két folyamat egymással összefüggésben fejlődik egészen felnőttkorig, felnőttkorban a végrehajtó működés már nem kapcsolódik az implicit tanuláshoz. Ez arra utalhat, hogy az automatikus és kontrollált folyamatok rendszerszintű átalakuláson mennek keresztül a kognitív érés során. Gyermek- és serdülőkorban az implicit tanulás függött össze a kockázatos döntésekkel, felnőttkorban viszont a végrehajtó funkció. Ez tükrözhet egy fejlődési „kognitív stratégiaváltást”, vagyis azt, hogy az egyén a kognitív érettségének megfelelő képességeit mozgósítja egy bizonytalan döntési helyzetben.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, fejlődés, implicit tanulás, végrehajtó funkciók

Az emocionális sírás: nemek közötti különbségek

TE16_EA04

Oláh Adrienn Réka^{1,2}, Szabó Pál¹

¹Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

²Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Háttér: Az emocionális sírást, ezt a jellegzetes, humánspecifikus jelenséget számos biológiai, pszichológiai és szociokulturális tényező befolyásolja.

Célkitűzés: az emocionális sírás különböző jelenségeinek (a sírási gyakoriság, sírással kapcsolatos feltevések és érzelmek, a sírás akaratlagos befolyásolása), továbbá a sírás és az egészség kapcsolatának a vizsgálata, különös tekintettel a nemek közötti különbségekre.

Módszerek: A vizsgálatban való részvétel önkéntes és anonim volt. A kérdőívet interneten keresztül és papír formában töltötték ki a vizsgálati személyek. A sírást a Frey-féle Sírási Kérdőív módosított változatával, az egészségi állapotot a Goldberg-féle Általános Egészségi Kérdőív (General Health Questionnaire, GHQ; Goldberg és Hillier, 1979) 28 tételes változatával vizsgáltuk.

Eredmények: A kérdőívet összesen 281 személy töltötte ki, 80 férfi és 201 nő. A nők szignifikánsan gyakrabban sírnak (havi sírási gyakoriság: $4,2 \pm 5,0$), mint a férfiak ($1,2 \pm 2,1$). A sírás után a nők 78,6%-a, a férfiak 61,3%-a jobban érzi magát, míg rosszabbul a nők 6%-a, a férfiak 11,3%-a. A nők 14,4%-a, a férfiak 26,3%-a nem tapasztal változást a sírás után. A sírás szubjektív hatása nem függ össze a sírási gyakorisággal. Ha már sírni kezdett, a nők 71,1%-a, a férfiak 79,2%-a abba tudja hagyni a sírást. Szándékosan sírni viszont csak a nők 23,7%-a, a férfiak 12,2%-a tud. A nők 56,2%-a, a férfiak 51,8%-a arról számol be, hogy ritkábban sír, mint régebben, ugyanakkor a nők 26,0%-a, a férfiak 17,9%-a a sírási gyakoriságuk növekedését tapasztalta. A nők és férfiak nagy része természetes, szükséges és hasznos jelenségnek tartja a sírást.

Következtetés: Bár a nők sírási gyakorisága lényegesen nagyobb, mint a férfiaké, a nemek síráshoz való viszonyulásában több a hasonlóság a nemek között, mint a különbség. További vizsgálatok szükségesek az emocionális sírás jelenséghőrének alaposabb feltárásához.

Kulcsszavak: emocionális sírás, érzelmkifejezés, nemek crying, emotional expression, gender difference

Témakör: Családok dinamikája (TE17)

A családállítás elmélete és kutatása

TE17_EA01

Szabó Gergely Sándor - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Klinikai Pszichológiai Tanszék

Előadásomban bemutatom a családállítás elméleti kereteit, amely szerint a családi előtörténet és a többgenerációs családi minták jelentősen befolyásolják az egyén érzéseit, gondolkodását és viselkedését, akár a közvetlen tapasztalásoktól függetlenül is. A módszer megalkotója (Bert Hellinger) szerint a többgenerációs családi rendszer egy klánt alkot, amelyben a Rupert Sheldrake által konceptualizált morfogenetikus mező közvetíti az információt a tagok között. Az elmélet lényegi aspektusa, hogy a pszichológiai működésekre az egyén életén kívül álló események is hatást gyakorolhatnak. Hellinger szerint a többgenerációs családi dinamika megértése és a korrekció felé tett szimbolikus lépések csökkentik a résztvevők tüneteit, fejlesztik szubjektív jóllétüket. Hellinger emberképe transzpersionális, elmélete rendszerszemléletű és fenomenológiai alapokon nyugszik. A családállítás teoretikus háttérét sok tudományos kritika érte, mivel több helyen nem igazolt hipotézisekre, vagy áltudományos okfejtésekre hivatkozik.

A csoportos módszer a pszichodráma, a családszobor és a spontán drámajáték eszközeivel jeleníti meg térben az intra- és interperszonális családi dinamikát. Célja, hogy a főszereplő megismerje, megértse és megváltoztassa a konfliktusokkal terhelt családi működéseket. A módszer gyakorlatát hazai és nemzetközi pszichológusok is sok kritikával illeték, mindezek ellenére azonban töretlen népszerűségnek örvend a felhasználók körében. A résztvevők anekdotikus beszámolóit pszichológiai szempontú hasznokat említene, a szakemberek egy része óva inti az esetleges klienseket e homályos módszertannal rendelkező, tudománytalan módszer kipróbálásától, mások terápiás gyakorlatukba integrálva használják a módszert vagy egyes elemeit.

Előadásom célja, hogy tudományos perspektívából mutassam be a családállítás elméletét a kontextuális családterápia (Böszörményi-Nagy & Krasner, 1986;) és a transzgenerációs traumaátvitel (Bókkon et al., 2014) fényében, továbbá hogy ismertessem a módszer hatékonyságát vizsgáló tudományos kutatásokat (Höppner, 2001; Hunger et al., 2014A/B; Mahr & Brömer, 2008; Weinhold et al., 2013; Zseni et al., 2011.), ezek alapján pedig javaslatot tegyek a további kutatási irányokra. A gyakorlati szempontokat ért kritikák alapján megfogalmazom javaslataimat a felelős felhasználás kereteire vonatkozóan.

Kulcsszavak: családállítás, elméleti összefoglaló, kutatás, csoportterápia

A Genodráma, mint a családi mintázatok és örökségek dramatikus átmunkálásának lehetősége

TE17_EA02

Tóth Borbála - Sanitas For 2000 Kft.

Előadásomban a genogramfelvétel dramatikus átmunkálási lehetőségét mutatom be.

A módszer kimunkálása két évtizedes családterápiás és a pszichodramatikus gyakorlat során ötvöződött össze, lehetőséget nyújtva a személyiségben kialakult konfliktusok, diszfunkcionális ismétlődések családi hátterének felderítéséhez, valamint a családi mintázatok felismeréséhez és feldolgozásához. A genodráma révén olyan manifeszt vagy rejtett kapcsolati mintázatok kerülhetnek felszínre, amelyeket a „hagyományos” módon alkalmazott módszerrel nem lehet feltárni. Kiemelendő a genogramnak a csoportban való alkalmazása, amelyben a csoport által biztosított keretben a családi kontextus megragadásához megjelenő „többlet élmény” viscerális szinten is megérinti a protagonistát, ezáltal lehetőséget adva a családi metakommunikációnak a személyre tett bénító vagy a személyes fejlődést előbbre vivő megtapasztalására.

Előadásomban áttekintő leírást kívánok nyújtani a genogram szakirodalmi vonatkozásairól, kitérek a pszichodramatikus folyamat rendszerszemléletű megközelítésére, valamint konkrét eset kapcsán dramatikusan feldolgozott genodráma folyamatelemzést mutatok be.

Kulcsszavak: genodráma, genogram, rendszerszemlélet transzgenerációs mintázatok. pszichodramatikus átmunkálás

Adaptív mintázatok a féltestvérek kapcsolatában

TE17_EA03

Gyuris Petra, Kocsor Ferenc - PTE- BTK Pszichológia Intézet

Az édes- illetve a féltestvérek jelenléte az ősi szociális környezet ismétlődő jellegzetessége volt, mely nagyon fontos adaptív problémát is jelentett. E problémák sikeres megoldását lehetővé tevő pszichológiai mechanizmusok aktivizálódnak ma is a testvér kontextusban. A válások és az újracházasodások miatt egyre több úgynevezett mozaik család jön létre, amelyekben együtt nevelkedhetnek az édestestvérek, az anyai vagy az apai féltestvérek és a mostoha testvérek is. Kapcsolatainknak ultimatív szempontból történő vizsgálata hozzájárulhat a mai mozaik családok működés módjának jobb ismeretéhez. A közel 100 fővel végzett kutatásunk elsődleges célja annak vizsgálata volt, hogy hogyan hat az együtt, ún. „mozaik családokban” élő, illetve a külön családokban nevelkedő féltestvérek személyiségére, megküzdési stratégiáikra a születési sorrend és a szülői bánásmód. Másrészt azt is elemeztük, hogy a fentebb említett pszichológiai tényezőkre milyen befolyással bír a külön élő féltestvérek esetében a találkozások gyakorisága, az együtt töltött idő minősége. Harmadrészt összevetettük a féltestvérek esetében kapott eredményeket az édestestvérek eredményeivel. További kérdés volt, hogy a nemnek van-e hatása: azaz a testvérkapcsolatokat (édes- és féltestvérek) befolyásolja-e az, ha valakinek lány vagy fiú testvére van. A kapott eredményeket

evolúciós elméleti keretben (szülő-utód konfliktus, inkluzív fitness, interszexuális kompetíció) értelmezzük.

Kulcsszavak: testvérek, féltestvérek, evolúciós pszichológia, testvérkapcsolatok

A családi háttér szerepe az énhatékonyság alakulásában

TE17_EA04

Nagyné Hegedűs Anita - SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az énhatékonyság az egyén saját képességeiről alkotott véleménye, saját képességeibe vetett hite arra vonatkozóan, hogy egy adott cselekedetet végre tud-e hajtani, egy meghatározott célt el tud-e érni (Bandura, 1994, 1997, 2006, 2012). Az énhatékonysági tapasztalatok gyökerei a családi környezetbe vezethetők vissza, ugyanis elsőként ebben a kontextusban tesznek szert tapasztalatokra a gyermekek, itt kapnak teljesítmény-visszajelzéseket (Bandura, 1994; Pomerantz, Cheung és Qin, 2012; Schunk és Pajares, 2001). A támogató otthoni környezet, a válaszkész, felfedezést ösztönző, kíváncsiságot serkentő, játékhoz és tanuláshoz eszközöket és lehetőséget biztosító kontextus nagymértékben elősegíti a gyermekek intellektuális fejlődését. Az elsajátítási tapasztalatok biztosítása – melyek az énhatékonysági információk legerősebb forrásait képviselik – a személyes hatékonyság alakulását (Schunk és Pajares, 2009).

A jelen előadásban bemutatandó elemzés célja a családi háttértényezők és az énhatékonyság közötti kapcsolat kimutatása, felső tagozatos általános iskolás tanulók körében. A fenti szakirodalmi hivatkozások alapján feltételezhető, hogy egyes családi háttértényezők kapcsolatban állnak a fiatalok énhatékonyságának alakulásával.

Az elemzés eredményei az énhatékonyság és a családi háttértényezők közötti szignifikáns kapcsolatot több ponton is igazolják. Az eredmények alapján megállapítható például, hogy az anya és az apa iskolai végzettségének emelkedésével a fiatalok énhatékonysági kérdésekre adott válaszai is magasabb átlagot mutatnak. Emellett pozitív kapcsolat jelentkezett az észlelt társadalmi mutató, valamint az elvárt legmagasabb iskolai végzettség és az énhatékonyság között is.

Kulcsszavak: általános iskolás tanuló, család, énhatékonyság

Témakör: Felsőoktatás világa (TE18)

Egyetemi hallgatók tanulási motivációjának vizsgálata

TE18_EA01

Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Egyetem

Az előadás egy, a Dunaújvárosi egyetemen a tanulói sikerességet támogató projekt munkája keretében végzett motivációs és tanulási stratégia vizsgálatról számol be.

A tanulási tevékenység sikerességét meghatározó, személyhez kapcsolódó faktorokat nevezik általában tanulási kompetenciáknak. Ezek a kompetenciák rendszerint fejleszthetők, illetve a körülményektől függően különböző mértékben nyilvánulnak meg a tanulási teljesítményben. Ha a tanulói sikeresség növelése a célunk, akkor elkerülhetetlen, hogy általános képet kapjunk arról, hogy az egyetemi képzésben résztvevők milyen mértékben rendelkeznek ezekkel a képességekkel, amelyek a tanulás produktív és belsőleg motivált ismeretszerző tevékenységgé válásához szükségesek. Természetesen a valóban sikeres tanulássegítéshez, tanulási támogatáshoz az egyéni tanulási profilok vizsgálatára lenne szükség, de az általános tendenciákról egy összesítő, leíró adatfeldolgozás segítségével is képet kaphatunk.

A kutatás két kérdőívet használt. Carol Dweck (2015) az iskolai kudarcot és sikert részben a képességek megváltoztathatóságával kapcsolatos beállítódásra (mindset) vezeti vissza. A kötött gondolkodásmódú személyek szerint képességeik, intelligenciájuk, tehetségük és személyiségük stabil és változtathatatlan. A fejlődő gondolkodásmód ellenben azt diktálja, hogy a képességek, tehetségek kemény munkával és megfelelő tanári segítséggel fejleszthetők. A mindset elmélet alapján szerkesztett önértékelő kérdőív 20 itemet tartalmazott, amelyek az intelligenciával és a személyiséggel kapcsolatos beállítottságra vonatkoztak.

A másik kérdőív Paul Pintrich és munkatársai (1991) által kifejlesztett MSLQ-kérdőív (Motivated Strategies for Learning Questionnaire) magyar változata. Az MSLQ elméleti háttérét az önszabályozott vagy önszabályozó tanulás (self-regulated learning) és motiváció szocio-kognitív szemlélete alkotja. Az önszabályozott tanulás elmélete tulajdonképpen a hatékony tanulás elmélete. A tanulás folyamata önszabályozott, ha a végrehajtója metakognitív, motivációs és viselkedéses szinten aktívan részt vesz a tanulási céljai elérésében. Az MSLQ a kevés olyan tesztek egyike, amelyet eredetileg is a felsőoktatásban tanulók vizsgálatára fejlesztettek ki, és a tanulási motiváció és a tanulási stratégiák jelenségét széles spektrummal lefedi. Az MSLQ összesen 81 itemből áll, 2 fő és egy kiegészítő komponense van: a Motiváció, a Tanulási stratégiák, illetve a tanulási Források kezelése.

A kikérdezés online módon történt, így 611 értékelhető kitöltést rögzítettünk. A minta tükrözte az intézménybe járó diákok nemi, életkori, tagozatos és szakos sokszínűségét. Az előadás ezen említett háttérváltozók, a tanulmányi eredmények, a Mindset kérdőív és az MSLQ motivációs és stratégiai alskálái közötti kapcsolatokat elemzi.

Kulcsszavak: tanulási motiváció, mindset, önszabályozó tanulás, felsőoktatás

Tanulásmódszertan kurzus hatásvizsgálata a felsőoktatásban

TE18_EA02

Taskó Tünde, Mester Dolli, Héjja-Nagy Katalin, Dorner László, Dávid Mária -
Eszterházy Károly Egyetem, Pszichológia Intézet

Az információs társadalom azon túl, hogy tartalmi és strukturális változásokat eredményez, módszertani megújulást és új pedagógiai gyakorlatot igényel, általánossá és nélkülözhetetlenné teszi az egész életen át tartó tanulást, mely szemlélet Európá szerte egyre fontosabb szerepet kap. Mindehhez arra van szükség, hogy a személyek olyan kompetenciákkal és olyan tanulási technikákkal és stratégiákkal legyenek felvértezve, amelyek segítségével képessé válnak saját tanulási folyamataik tudatos irányítására, szabályozására. Az önszabályozott tanulóvá válás fontos feltétele annak, hogy a 21. század kihívásainak meg lehessen felelni.

Több nemzetközi felmérés egymással összhangban álló eredményei azonban azt jelzik, hogy a magyar tanulók teljesítményei az elmúlt évtizedekben romlanak, ami a magyar diákok kevésbé hatékony tanulási stratégiáival függhetnek össze. A felsőoktatásban a lemorzsolódás problémája is egyre erőteljesebben jelentkezik. A tanulásmódszertani fejlesztés mind a tanulási motiváció, mind a tanulási kompetenciák kialakítására alkalmas módszernek ígérkezik. A 2015/16-os tanévtől ezért az Eszterházy Károly Egyetemen kötelező tanegységként került bevezetésre a „Tanulásmódszertan” kurzus, melynek célja az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák fejlesztése, a tanulási folyamat tudatosítása, a saját tanulással kapcsolatos felelősség vállalásának és a tanulási folyamat feletti kontroll megszerzésének az elősegítése. Fő célunk a felsőoktatásban tanuló hallgatók személyes fejlődésének, sikerességének előmozdítása. Előadásunkban beszámolunk a kurzus bevezetésének előzményeiről, tartalmáról, kontaktórás és nyílt kurzus formájáról.

Hosszú kutatási folyamat lesz azonban annak mérése, hogy a tanulás támogatásának rendszerszintű bevezetése milyen hatékonyságú, milyen mértékben képes befolyásolni a hallgatói eredményesség és felsőoktatási lemorzsolódás alakulását. Longitudinális kutatást terveztünk a kurzusok hatásvizsgálatára, melyben a tanulásmódszertan kurzus elején végzünk bemérő vizsgálatokat, és a félév végén, valamint egy évvel később hatásvizsgálatot a kurzuson részt vett hallgatóknál. Vizsgáljuk az önszabályozó tanulás jellegzetességeinek változásait a tanulásmódszertani fejlesztés hatására, saját összeállítású kérdőív segítségével. Ezenkívül a tanulmányi átlageredményeket és az elégtelennel záródott tanegységek számát is felmérjük. Az adatokat összehasonlítjuk az előző évfolyamok lemorzsolódási és tanulási eredményességi mutatóival. Összehasonlításokat végzünk továbbá az online és kontaktórás kurzusok eredményességére vonatkozóan és a hallgatói élményt illetően is. A kurzus elvégzése után egy évvel arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen kompetenciák/technikák/gyakorlatok/ismeretek épültek be tartósan a kurzus kínálta lehetőségekből és melyeket alkalmazzák a hallgatók egy év elteltével is. Az eddigi eredmények alapján a kurzus hatékonysága vitathatatlan, a pontos statisztikai mutatókról az előadásban beszámolunk.

Kulcsszavak: tanulásmódszertan, tanulásfejlesztés, élethosszig tartó tanulás

IKT-eszközök kontrollált használatának vizsgálata felsőoktatásban tanulók körében

TE18_EA03

Faragó Boglárka - Eszterházy Károly Egyetem

Mai társadalmunkban több területen is az információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközökre hagyatkozunk. Felmerül a kérdés; kinél is van a kontroll? Mi kontrolláljuk eszközhasználatunkat, vagy az eszközök tartanak kontroll alatt minket? Az oktatás szempontjából nagy jelentősége van ezen kérdéseknek. Az IKT-eszközök használata hatással van bizonyos – a tanulás szempontjából is meghatározó – kognitív képességünkre, így az emlékezetre (pl. Sparrow, Liu, & Wegner, 2011), figyelemre (pl. Rothbart & Posner, 2015), információfeldolgozásra (pl. Courage és mtsai, 2015). Emellett ezen eszközök közvetetten – a nem megfelelő időben és időtartammal történő használat következtében – is befolyásolhatják a tanulási teljesítményt (pl. Exelmans & Bulck, 2016), hiszen az IKT-eszközök konvergenciája következtében az állandó elérhetőség világában élünk, ahol az IKT-eszközök ellenőrzése habituális viselkedéssé válik és az állandó megzavartság állapotában tart minket (Oulasvirta, Rattenbury, Ma, & Raita, 2011). Felmerül a kérdés, hogy az IKT-eszközök kontrollált használata hogyan módosítja ezen változásokat. Előadásomban be szeretném mutatni az elkészült IKT-vel kapcsolatos kontroll kérdőívet, melyet Rotter Külső-belső kontroll kérdőíve nyomán alakítottunk ki (Rotter, 1966). Rotter külső kontroll (mikor valamilyen külső tényezőt teszünk felelőssé a velünk történt eseményekért) és belső kontroll (mikor úgy érezzük, képesek vagyunk kontrollálni sorsunkat) dimenziójához hasonlóan IKT-vel kapcsolatos külső és belső kontroll fogalma jelenik meg kérdőívemben. Előbbi jelenti az IKT-eszközökre hagyatkozást, a kontroll átengedését eszközeinknek, utóbbi az általunk kontrollált IKT-használatot. Ezt követően bemutatom vizsgálatomat és annak eredményeit, melyben felsőoktatásban tanulók körében kutatom az IKT-eszközökkel kapcsolatos kontroll és az IKT-eszközhasználati szokások közötti összefüggéseket. Prezentációm végén felvázolom a bemutatott kérdőívvel kapcsolatos további kutatási lehetőségeket, terveket. Kutatásom célja, hogy eredményei által jobban megértsük az IKT-eszközök által előidézett változások természetét, háttértényezőit, melyek közül egy lehetséges tényező lehet az említett IKT-vel kapcsolatos kontroll.

Hivatkozott irodalom

- Exelmans, L., & Bulck, J. Van Den. (2016). Bedtime mobile phone use and sleep in adults. *Social Science & Medicine*, 148, 93–101.
- Oulasvirta, A., Rattenbury, T., Ma, L., & Raita, E. (2011). Habits make smartphone use more pervasive.
- Rothbart, M. K., & Posner, M. I. (2015). The developing brain in a multitasking world. *Developmental Review*, 35, 42–63.
- Rotter, J. B. (1966). Internal Versus External Control of Reinforcement A Case History of a Variable. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1–28.
- Sparrow, B., Liu, J., & Wegner, D. M. (2011). Google Effects on Memory : Information at Our Fingertips, *Science*, 333, 776-778.

Kulcsszavak: IKT-eszközök, külső-belső kontroll, kontrollált használat, tanulás

A tanácsadói modellek a felsőoktatási tanácsadásban – a 6 alkalmas modell tapasztalatai

TE18_EA04

Szemán Dénes, Karner Orsolya - ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A 30 éves múltra visszatekintő, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karához tartozó Életvezetési Tanácsadó jelenlegi keretei között másfél éve működik. Az újjáalakulást az első perctől kezdve szakmai szempontok vezérelték, a közös munka kialakítása a 6 alkalmas módszer köré épült, ami a tapasztalatokon keresztül vált fokozatosan (ELTE) modellé.

A tanácsadási módszerek korai formái különböző pszichoterápiás iskolák szemléleti keretinek áttemelésével és módszertanuk időkorlátos folyamatokra való módosításával jöttek létre. A módosítások többsége leginkább a settingre vonatkozott, érintette az ülések számát, az elérendő célt, a fókuszok meghatározását, az eredményesen bevonható kliensek körét, a nem specifikus terápiás tényezők felértékelődését. A konzultációs setting változása kialakította az eklektikus és integratív, az egyes terápiás protokollokból származó hatótényezők kreatív kombinálását lehetővé tevő új modellek születését. Ezek a változások pedig lehetőséget teremtettek, hogy gyorsan, viszonylag rövid idő alatt lehessen sokakat bevonni a mentálhigiénés ellátásba. Ezen változások kiemelt hasznélvezője a felsőoktatási tanácsadás területe.

Az előadás kísérletet tesz arra, hogy betekintést nyújtson a felsőoktatási tanácsadás szemléleti és módszertani világába hazai és nemzetközi kontextusban. Bemutatja a nemzetközi felsőoktatási tanácsadókban alkalmazott módszereket, melyek az egyszempontú (pszichodinamikus, kognitív, stb.), az eklektikus (interpersonal counselling), továbbá az integratív (heidelbergi ABCDE-modell) szemléleti és módszertani modellekben helyezhetők el. Ehhez illesztve mutatja be a hazai felsőoktatási tanácsadási központokban alkalmazott módszereket, és veti egybe a formálódó hazai pszichológiai tanácsadás protokolljával. Ebben a kijelölt térben törekszik elhelyezni az ELTE Életvezetési Tanácsadójában alkalmazott 6 alkalmas módszer másfél évnyi megfigyeléseit. Esetpéldákon keresztül mutatja be azt a folyamatot, amiben az időkorlátos (6 alkalmas) konzultációs keret szakmai (rapport, fókusz, keretek) és szervezeti (team-munka) tapasztalataiból eklektikus modell formálódott. Azonban ez a fejlődési folyamat nem állt meg. A különféle elemekből összeálló tanácsadói munka további fejlesztési irányokat is kijelölt, főleg a szupervíziós keretek (esetmegbeszélések, interjú és szupervízió) és a továbbírányítás rendszerének mélyebb beépítésének irányába, útban egy integratív modell felé.

Kulcsszavak: felsőoktatási tanácsadás, tanácsadási módszerek, tanácsadási modellek

Témakör: Pozitív és személyiségpszichológia (TE19)

Magyarország boldogságtérképe: Mi a fontosabb, hol élünk vagy az, hogy milyen világ van bennünk?

TE19_EA01

Oláh Attila, Vargha András, Csengődi Márta, Bagdi Bella, Diósy Tamás - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Jobb Veled a Világ Alapítvány

Az ENSZ-vizsgálatok alapján el tudjuk helyezni Magyarországot a boldogság világtérképén, olyan vizsgálat azonban mind ez ideig nem történt, amely megrajzolta volna Magyarország boldogságtérképét. Vizsgálatunk a boldogságtérkép elkészítésén túl arra is kereste a választ, hogy milyen geográfiai, demográfiai és pszichológiai tényezők alakítják a magyar lakosság boldogságszintjét. Kiindulva abból a hipotézisből, hogy a boldogság a mentális egészség aranyalapja, valamint abból a tételből, hogy minden ember a maga boldogságának kovácsa, azt is elemeztük, hogy milyen összefüggés van a mentális egészség, a megküzdési kapacitás, a boldogság elérését lehetővé tevő stratégiák fejlettsége és a boldogság szint között a magyar lakosság körében. 5332 férfi és nő vett részt az internetes vizsgálatunkban Magyarország 857 településéről; a legfiatalabb résztvevő 14, a legidősebb 88 éves volt. Pszichometriailag hiteles kérdőíveket alkalmaztunk. Vizsgáltuk a globális jóllétet (Globális Jóllét Kérdőív, Oláh, 2012), azt a modellt képviselve, hogy a boldogság az érzelmi, a pszichológiai, a szociális és a spirituális jóllét magas szintjében tükröződik, 2 Virágzás kérdőívvel mértük a mentális egészség szintjét (Flourishing Inventory, Diener et al 2011, Flourishing Inventory, Huppert and So 2011). Vizsgáltuk a megküzdési kapacitást (PIK, Oláh, 2005) és a boldogság elérését lehetővé tevő stratégiák alkalmazásának gyakoriságát (Savoring Belief Inventory, Bryant and Veroff, 2007). Külön tételekkel mértük az élettél való elégedettség és az aktuális boldogság szintjét. A geográfiai tényezőket tekintve megállapítható, hogy Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl a boldogság otthona. Vidéken boldogabbak az emberek, mint a fővárosban és markáns az az összefüggés, hogy a település lélekszámának növekedésével egyenes arányban csökken az ott élők boldogságszintje. Demográfiai változók mentén elemezve az adatokat boldogabbak a nők, a nagy családosok, a 30-50 év közöttiek, a vállalkozók, a diplomások és azok, akik gazdagnak vagy jómódúnak vallják magukat. A vizsgálatunkba bevont minden tényező együttes figyelembevételével azt állapíthatjuk meg, hogy a boldogságszintet jelentős mértékben az határozza meg, hogy milyen fejlett a vizsgálatban résztvevő személyek boldogságeremtő képessége és megküzdési kapacitása. Adatainkat nemzetközi kutatások eredményeivel összehasonlítva azt láthatjuk, hogy Magyarországon az emberek 12,3 %-a sorolható a mentális egészség csúcs zónájába, abba a zónába, amit a Pozitív pszichológia virágzásnak nevez. Dániában az emberek több mint 40 %-a, Ausztria lakosságának 27 %-a tartozik ebbe az övezetbe. Bár a geográfiai és demográfiai tényezők hatást gyakorolnak a boldogság szintjének alakulására, a boldogság alapvetően a szeretetteljes, együttérző társas kapcsolatokban terem, és azokra talál rá, akik egymást boldogítják, és akik fejlett megküzdési és boldogságeremtő kapacitással bírnak.

Kulcsszavak: boldogság, megküzdés, savoring, virágzás, pszichológiai immunitás, mentális egészség

A szinkronizációs hipotézis vizsgálata a flow-élmény társas helyzetben való átélése során

TE19_EA02

Magyaródi Tímea, Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A flow-élmény olyan szubjektív állapot, mely interaktív, kihívást jelentő tevékenység során is meg tapasztalható. A pszichológiai jelenségek szinkronizációs tendenciája alapján feltételezzük, hogy a közös tevékenységekben a partnerek által átélt áramlat-élmény egymással koordinálódhat, hathat egymásra. Párok közös vizsgálatával diádikus elemzést alkalmazva célunk ellenőrizni a diádtagok által tapasztalt flow-élmények összefüggését (Aktor-Partner Kölcsönös Függőség Modell, APIM), individuális elemzéssel pedig a flow-szinkronizáció áramlat-élményre vonatkozó hatását vizsgáljuk.

Kutatásunkban 18 éven felüli, összetartozó diádokat vizsgáltunk, egymással munkatársi kapcsolatban ($N = 286$), életkor: $M(s) = 30.36(13.34)$, sporttársi kapcsolatban ($N = 154$), életkor: $M(s) = 22.04(6.28)$, és párkapcsolatban lévőket ($N = 1206$), életkor: $M(s) = 30.37(13.63)$. Online kérdőíves módszert alkalmaztunk, a mérőeszközökkel a közös tevékenységek során tapasztalt flow és flow-szinkronizációs elemeket mértük.

Strukturális egyenlőségi modellünkben a személy flow-élményét az élményfeltételek teljessége és az élmény sajátosságai jellemzik. Az APIM alapján feltételezzük, hogy a homogén, párkapcsolatban élő diádok ($N = 603$ diád) tagjainak flow-élménye kapcsolatban áll egymással. Az eredmények szerint a feltételezett modellünk illeszkedése megfelelő ($\chi^2(1) = 2.82$, $p < .05$, $CMIN/df = 2.82$, $TLI = .970$, $CFI = .995$, $RMSEA = .055$). Az eredményt az összevont heterogén mintán is megismételtük ($N = 823$ diád), a modell illeszkedése ezen a mintán is megfelelő volt ($\chi^2(1) = 4.55$, $p < .05$, $CMIN/df = 4.55$, $TLI = .952$, $CFI = .992$, $RMSEA = .066$).

Feltételezzük, hogy a flow és flow-szinkronizáció összefügg egymással, a szinkronizációs összetevők hatnak egyrészt az élmény feltételeire, valamint dinamikájára egyaránt. Az individuális elemzés ($N = 1646$) alapján a modell igazolást nyert ($\chi^2(10) = 34.96$, $p < .01$, $CMIN/df = 3.50$, $TLI = .992$, $CFI = .996$, $RMSEA = .039$).

Eredményeink szerint a diádtagok flow-élményének szinkronizációja kimutatható, mivel az APIM alapján a diád összetartozó tagjai által tapasztalt flow-élmények valóban összefüggenek egymással. A két személy flow-élménye reciprok módon hatással lehet egymásra, tehát koordinálódhat. Az individuális elemzéssel megerősítettük a flow-élmény háttérben álló flow-szinkronizációs faktorok előrejelző hatását is az élmény minőségére vonatkozóan, az élmény dinamikus jellemzőinek összefüggése igazolható volt.

Kulcsszavak: flow, társas interakció, diád, szinkronizáció

Individuálpszichológia, mint a pozitív pszichológia előfutára

TE19_EA03

Ferencz Edit - Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

A mélylélektani iskolákon belül az individuálpszichológia irányzata születésének pillanatától kezdve az oktatás, a nevelés és a pszichoterápia területeit integratívan szemlélte és céljaként a promóciót, a primer prevenciót jelölte meg, felelősséget vállalva és elköteleződve ezáltal a személyiség- és közösségfejlesztés iránt.

Az individuálpszichológia személyiségelméletével, pszichoterápiás gyakorlatával és a kidolgozott bátorító pedagógia elveivel és módszertanával hozzájárult a humanisztikus pszichológiában és a pozitív pszichológiában megjelenő pszichológiai paradigmaváltáshoz. A nevelés szerepét hangsúlyozva „a pozitív pszichológia azt szeretné elérni, hogy a büntetésre építő praktikák helyett a pozitív emóciók kifinomult alkalmazása jellemezze azt a folyamatot, amit személyiségformálásként ír le a pedagógia.” (Oláh, 2004, 45.) Hamvai és Pikó szerint a pozitív pszichológiai megközelítés következményeként a pozitív pedagógia jelent meg: „Számos humán erősséget, protektív faktort és fejlődési potenciált azonosítottak, amelyek a boldog iskolai élet és a megfelelő fejlődés egy fontos alapjául szolgálhat. Továbbá ezek a jellemzők – és még pontosabban a mögöttük lévő mechanizmusok – protektív faktorok és így iskolai intervenciók, és preventív programok célpontjai lehetnek. ...Ahogy hangsúlyozzuk, ezeknek az intervencióknak a legfőbb célja nem az, hogy problémamentes fiatalok legyenek, hanem, hogy vezérfonalat adjanak a gyermekeknek és serdülőknek, hogy könnyebben nézzenek szembe a kihívásokkal.” (Hamvai, Pikó, 2008, 88.)

Ez teljes mértékben egybeesik azzal az individuálpszichológiai elképzeléssel, mely szerint a nevelés feladata, hogy a gyermeket felkészítse az életfeladatokkal (társadalmi, egzisztenciális, partnerkapcsolati) való aktív megküzdésre. Az előadás igyekszik igazolni a szemléleti és módszertani összefüggéseket az individuálpszichológia a pozitív pszichológia és a pozitív pedagógia között.

Kulcsszavak: individuálpszichológia, életstílus, életfeladatok, promóció, prevenció, pozitív pszichológia, pozitív pedagógia, bátorító pedagógia

A magyar „Big Five” = „Big Six”? – Konvergáló tulajdonságlistás és kérdőíves személyiség-taxonómiák

TE19_EA04

Nagy János - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az előadás az előző nagygyűléseken elhangzott előadások folytatásaként a Big Five-ként emlegetett személyiségleíró modell alternatív változatai alapján készült személyiség-kérdőívek és a felrészített magyar lexikális személyiség-taxonómiai tulajdonságlista együttes felvételén és elemzésén alapul. Az elemzésben az alábbi mérőeszközöket használjuk:

- a lexikális „Big Five” modellen alapuló Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007);
- az AB5C-modellen alapuló Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák és Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003);
- a Zuckerman alternatív ötfaktoros modelljén alapuló ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994);
- az Eysenck-féle Giant Three vagy PEN modellen alapuló EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984);
- a hatfaktoros HEXACO-modellen alapuló HEXACO-H (Lee, Ashton, Szirmák, 2008);
- NEO-PI-3 (McCrae et al., 2005; Szirmák és Nagy, 1998; Gonda és Rózsa, é.n.)
- valamint a magyar lexikális személyiségtaxonómiai modellen alapuló 561 tételes tulajdonságlista (Szirmák, De Raad, 1994a,b; Szirmák, 1994; De Raad, Perugini, Szirmák, 1997)

Az ezer főt meghaladó papír-ceruza és a négyszáz főt meghaladó online kvázi-reprezentatív mintákon végzett összevont (joint) faktorelemzések olyan hatfaktoros modell felé konvergálnak - megerősítve Szirmák és Nagy (2009) előzetes eredményeit -, amelyben hatodik dimenzióként a HEXACO-modell Őszinteség (Honesty) faktora jelenik meg. Az előadásban bemutatjuk az egyes tesztek véglegesített magyar változatait is.

Kulcsszavak: Big Five, Big Six, FFM, HEXACO, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ, NEO-PI-3

Témakör: Hajléktalanság (TE20)

Hajléktalanság és droghasználat – A hajléktalan populáció drog- és egyéb pszichoaktív szerhasználata

TE20_EA01

Paksi Borbála^{1,2}, Magi Anna^{2,3,4}, Schmidt Andrea^{5,6}, Szabó Andrea^{7,8}, Gurály Zoltán^{8,9}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

²Viselkedéskutató Társadalomtudományi és Szolgáltató Kft

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

⁵MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet;

⁶Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Elméleti Intézet;

⁷Habitat for Humanity Magyarország

⁸Február 3. munkacsoport

⁹Menhely Alapítvány

Előzmények/Célkitűzés: A társadalom drogérzékenysége átfogó becslésére szolgáló általános populációs kutatások során kimaradhatnak, vagy alulreprezentáltak válhatnak bizonyos rejtőzködő vagy egyéb ok miatt nehezen elérhető társadalmi csoportok. Ezek

sok esetben éppen a drogfogyasztás tekintetében is speciális helyzetű és/vagy nagy kitettségű csoportok. Ilyen társadalmi csoport például a hajléktalan populáció.

Magyarországon 2007 februárjában készült az első olyan átfogó kutatás (Paksi és mtsai. 2008, 2010), amely célzottan vizsgálta a hajléktalan populáció drogérzékenységét, droghasználati szokásait. Az elmúlt évtizedben nem készült hasonló vizsgálat Magyarországon.

Az előadás célja a hajléktalan populáció drog- és egyéb pszichoaktív szerhasználatának becslésére irányuló, 2017 februárjában készült kutatás* első eredményeinek bemutatása.

Módszer: Az alkalmazott metodikát a reprezentativitást biztosító mintavétel megvalósítására való törekvés, valamint a drogepidemiológiai kutatások során általában alkalmazott nemzetközi standardok és hazai hagyományok érvényesítése határozta meg.

A kutatás a hajléktalan emberek körében – Budapesten 1999 óta, vidéken 2006-tól – minden évben zajló „Február Harmadika (F3)” vizsgálatsorozat adatfelvételéhez kapcsolódva történt. A mintavételi keretet az F3 kutatás által elért hajléktalan populáció képezte. Az adatfelvétel a mintavételi keret elérési helyek szerint rétegzett, egyhatodos véletlen mintáján történt.

Az adatfelvétel – a kutatás előzményének tekinthető 2007-es vizsgálattal (Paksi és mtsai, 2008, 2010) és az általános populációs drogepidemiológiai kutatásokkal (pl. Elekes, Paksi 2003, Paksi, 2009, Paksi és mtsai, 2015, 2016) harmonizálva – önkéntes kérdőív alkalmazásával történt. A vizsgálati battéria összeállítása során az EMCDDA ajánlásait (EMCDDA, 1999, 2002), az indikátor igényének változásait (észlelt hozzáférhetőség), az új pszichoaktív szerek (NPS) használatának nyomon követésére megfogalmazott ajánlásokat, valamint a hazai normál populációs (OLAAP 2007, 2015) drogepidemiológiai vizsgálatokkal való összehasonlíthatóságot érvényesítettük.

Eredmények: Az előadás a kutatás droghasználattal, alkoholfogyasztással és dohányzással kapcsolatos eredményeit - különböző időszakokra vonatkozó prevalencia értékeket, a fogyasztás szerkezetét, és a szerhasználó magatartások kapcsolódását – mutatja be. Az előadás a hajléktalan populációban kapott aktuális eredmények bemutatása mellett kitér a tendenciák felvázolására és az adatok normál populációs kontextusban való értelmezésére is.

* A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kábítószer-problémával kapcsolatos vizsgálatok, kutatások támogatására irányuló pályázata keretében (Pályázati azonosító: KAB-KT-16-25451) készült.

Kulcsszavak: droghasználat szempontjából különösen veszélyeztetett speciális populációk, hajléktalanok, pszichoaktív szerhasználat, droghasználat, alkoholfogyasztás, dohányzás

„Gimme shelter” – A pszichopátiás vonások szerepe a hajléktalanok szerhasználati mintázódásában

TE20_EA02

Magi Anna^{1,2,3}, Eisinger Andrea^{1,2}, Szabó Andrea^{4,5}, Gurály Zoltán^{5,6}, Demetrovics Zsolt¹, Paksi Borbála⁷

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

³Viselkedéskutató Társadalomtudományi és Szolgáltató Kft.

⁴Habitat for Humanity Magyarország

⁵Február 3. munkacsoport

⁶Menhely Alapítvány

⁷Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Háttér: A pszichopátiás vonások és szerhasználati zavarok közötti erős kapcsolatot több vizsgálat is alátámasztja (Hopley & Brunelle, 2012; Walsh, Allen, & Kosson, 2007; Magi, Kjoelaas, Notland, Paulsen, Van Der Ent Braat Rygh, Skoglund, Wiberg-Bugge, et al., 2015). A lakhatási problémával rendelkező személyek köreiben azonosított leggyakoribb pszichiátriai zavarok közé a szerhasználati, a depresszív és a személyiségzavarok tartoznak, ez utóbbiak köréből is kiemelkedően annak antiszociális változata (North, Thompson, Pollio, Ricci, & Smith, 1997). Szintén meghatározó körükben ezen zavarok komorbid jelenléte (Fletcher & Reback, 2016). Coid és munkatársai egy 2009-es reprezentatív lakossági vizsgálatukban azt találták, hogy a pszichopátiás vonások az egyik legszorosabb kapcsolatot az élettörténetben megjelenő hajléktalansággal mutatták (Coid, Yang, Ullrich, Roberts, & Hare, 2009). Jelen előadás célja, hogy a hajléktalan populáció drog- és egyéb pszichoaktív szerhasználatának becslésére irányuló, 2017 februárjában készült kutatás* első eredményei alapján ezen speciális populációban vizsgálja a pszichopátiás vonások mintázódását és a szerhasználattal mutatott kapcsolatait.

Módszer: A kutatás a hajléktalan emberek körében évente zajló „Február Harmadika (F3)” vizsgálat sorozat adatfelvételéhez kapcsolódva történt. A mintavételi keretet az F3 kutatás által elért hajléktalan populáció képezte. Az adatfelvétel a mintavételi keret elérési helyek szerint rétegzett, egyhatodos véletlen mintáján történt.

Az adatfelvétel a Paksi és munkatársai (2017) által bemutatott önkitöltős kérdőív alkalmazásával történt. A vizsgálati battéria szerhasználatra vonatkozó kérdéseinek összeállítása során az EMCDDA ajánlásait (EMCDDA, 1999, 2002), az indikátor igényének változásait (észlelt hozzáférhetőség), az új pszichoaktív szerek (NPS) használatának nyomon követésére megfogalmazott ajánlásokat, valamint a hazai normál populációs (OLAAP 2007, 2015) drogepidemiológiai vizsgálatokkal való összehasonlíthatóságot érvényesítettük. A pszichopátiás vonások mérésére a Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálatának önbeszámoló mérőeszközét alkalmaztuk (Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality-Self Report, CAPP-SR; Cooke, Hart, Logan, & Michie, 2012).

Eredmények: Az előadás a pszichopátiás vonások CAPP által reprezentált 6 domainjének (Kötődési, Viselkedéses, Kognitív, Dominancia, Érzelmi és Szelf domain) hajléktalan mintán kapott leíró statisztikai eredményeit, azok különböző demográfiai változók mentén

mutatott mintázódásait, valamint különböző időszakokra vonatkozóan legális és illegális szerek használatával való kapcsolatait mutatja be.

* A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kábítószer-problémával kapcsolatos vizsgálatok, kutatások támogatására irányuló pályázata keretében (Pályázati azonosító: KAB-KT-16-25451) készült.

Kulcsszavak: pszichopátia, pszichoaktív szerhasználat, hajléktalanság

Témakör: Kognitív hatékonyság (TE21)

Az életkorfüggő kognitív hatékonyság hatása az implicit preferenciák alakulására

TE21_EA01

Kondé Zoltán, Inántsý-Pap Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani Tanszék, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Az implicit preferenciák indirekt, viselkedéses kiértékelésének egyik széles körben elterjedt módszerében szemantikus tartalmak (fogalmak, attribútumok) kategorizálását kell végezni reakcióidő helyzetben (Implicit Asszociációs Teszt - IAT). Mivel az IAT eljárásra jellemző helyzet egy erőteljes ellenőrző-figyelmi kontrollt, szabályozást kívánó kognitív feladatba ágyazottan ragadja meg az automatikus folyamatokon keresztül érvényre jutó preferenciális beállítódásokat, az ellenőrző-figyelmi rendszer fejlődése jelentősen érintheti a nem kívánt (nem asszociatív eredetű) hatások befolyásának mértékét.

Így adódik a kérdés, hogy ha a végrehajtó-szabályozói rendszer fejlődése alapvetően befolyásolja az implicit preferenciák időbeli változását, illetve vizsgálhatóságuk lehetőségeinek feltételeit, akkor lehetséges-e és érdemes-e a kognitív fejlődés különböző pontjain, fázisában ugyanazon eljárások alkalmazásával az implicit preferenciákat vizsgálni?

A vizsgálatban egy fiatalabb (a szabályozó rendszer beérésének folyamatában lévő) és egy idősebb (17-18 éves) diákokból álló csoport eredményeit hasonlítottuk össze. Egy komplex IAT vizsgálat keretében a saját kultúra implicit preferenciájának mértékét vizsgáltuk, melyben magyar és külföldi történelmi és keresztnéveket kellett szortírozni az osgoodi jelentésdimenziók (érték, erő, aktivitás) mentén végzett attribútum kategorizációval párhuzamosan. A feldolgozó rendszer „éretlenségére” tekintettel elsősorban a kontroll igényes inkompatibilis elrendezésekben rosszabb szortírozási teljesítményt (több hibát és lassabb reakcióidőket), ezen keresztül erőteljesebb, de a valóságos preferenciát némileg túlbecslő IAT hatást vártunk a fiatalabb csoportban az idősebb személyek eredményeihez képest az ingeranyagtól (kereszt- és történelmi nevek) függetlenül.

Az eredmények alakulása sem a hibázási adatok, sem a reakcióidő átlagok, sem a D értékek alapján nem igazolta a szabályozói hatékonyság eltérésére hivatkozó elvárásainkat: a kompatibilitási hatás nem volt erőteljesebb a fiatalabb csoportban, mint

az idősebb csoportban, egyik név-IAT-ban sem. Az érték dimenzióban kapott számottevő IAT hatás azt jelzi, hogy mindkét korcsoportban, tehát viszonylag korai életkorban is már jellemző a saját kultúra erőteljes preferenciája.

Kulcsszavak: implicit kogníció, IAT, nemzeti preferencia, végrehajtoi kontroll

A megosztott szenzoros élmény hatása a perspektívaváltás folyamatára gyermekeknél

TE21_EA02

Lábadi Beatrix, Esztergályos Balázs, Szatmári Dóra - Pécsi Tudományegyetem
Pszichológia Intézet

Korábbi vizsgálatok rámutattak, hogy perceptuális rendszerünk nem csupán a saját testrészeinket integrálja testsémánkba, hanem a testünk közelében található tárgyakat, személyeket is. Ez lehetővé teszi a gyors és adekvát választ a szociális interakciókban, segíti a használati tárgyak kezelését, valamint a felkészülést a potenciális fenyegetésre. A testünkhöz közel eső tér reprezentációja - az ún. peripersonális tér - a társas interakciók függvényében a multiszenzoros integráció folyamán képes kitágulni vagy beszűkülni. Azonban egyelőre nem ismert, hogy a különböző szociális interakciók hogyan képesek megváltoztatni a peripersonális tér reprezentációját és milyen hatása van a mentális folyamatokra. Vizsgálatunkban a megosztott szenzoros stimuláció paradigmáját használva azt kutattuk, hogy vajon gyermekeknél a megosztott szenzoros élmény képes-e módosítani a peripersonális tér reprezentációját és ez a változás segíti-e a másik személy perspektívájának megértését?

Az eredmények szerint a szinkron módon alkalmazott multiszenzoros stimuláció hatására a gyermekek peripersonális téri reprezentációjába bevonódott a partnerük, ami gyorsabb perspektívamegértést eredményezett.

Kulcsszavak: peripersonális tér, társas interakció, perspektívaváltás, testi illúzió

TÖRTEKKEL VÉGZETT MŰVELETEK SIKERÉNEK ELEMZÉSE NYOLCADIK OSZTÁLYBAN

TE21_EA03

Máth János, Abari Kálmán, Sztankai Bettina - Debreceni Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet

Előadásunk egy olyan kutatással kapcsolatos, mely nyolcadikosok (összesen 106 fő) matematikai tudásának szerkezetét vizsgálta a törtekkel végzett műveletek területén. Mivel a törtek nyolcadikra már régi tananyagnak számítanak, a tudásszerkezet mellett kulcsfontosságúnak bizonyult annak kopása, pusztulása is. A hibás megoldások szerkezetét a sémaelmélet, ill. a kognitív terhelés elmélete (KTE) által kínált gondolati keretben elemeztük.

A kognitív pszichológiában konszenzus van abban, hogy tudásunk ún. sémákban, mintázatokban tárolódik, melyekre azonnal rá tudunk ismerni, villámgyorsan elő tudjuk őket hívni. Az emberek között nincs nagy különbség abban a tekintetben, hogy egyszerre hány sémát képesek tudatukban tartani. Egy terület szakértői sem abban különböznek a többiekől, hogy nagyobb a munka memóriájuk. Sokkal inkább abban, hogy több sémájuk van, és hogy e sémák nagyobb metasémákba vannak integrálva. Mivel a nagyobb sémák is csak egy helyet „foglalnak el” a munka memóriánkban, a szakértők átfogóbban tudják megközelíteni az általuk vizsgált problémákat.

Amikor tanulunk, akkor meglévő sémáinkból építünk fel újabb, nagyobb sémákat. Megérteni valamit annyit jelent, mint egy sémába integrálni a probléma komponenseit. Mivel a kognitív műveleteknek is van séma igénye, elmondható, hogy többnyire 2-3 sémából tudunk egy újat felépíteni. Ha egy probléma ennél töredezettebben, több apró sémában tárolódik, nincs sok esélyünk a megoldására.

Elméneknek egy másik alapvető tulajdonsága, hogy a munkaigényesebb séma építés helyett szeret a már kész sémák közül választani.

Mindezek fényében találtuk érdekesnek a nyolcadikosok által elkövetett hibákat, az összeadás, kivonás, osztás és szorzás műveletei kapcsán. Ezek többnyire nem elszámolások voltak, hanem valamilyen téves vagy hiányos sémák alkalmazásai. Utóbbi esetben pedig a hiányokat sokszor kipótolták más műveletekhez tartozó sémákkal, sémarészletekkel.

Úgy gondoljuk, hogy az oktatásban, különösen a matematika esetén, fontos lenne tudatosítani, hogy a tanulás valójában séma építés, és ennek eredménye jó esetben a jól működő sémák kiépítése. A séma építésnek azonban – ahogy fentebb utalunk rá - vannak törvényszerűségei, melyeket a közoktatásban használt matematika tankönyvek alig vesznek figyelembe.

Miután adataink alapján részletesen elemeztük az előforduló hibák szerkezetét, úgy látjuk, viszonylag könnyen elkészíthető egy olyan szoftver, amely a törtekkel végzett műveletek esetén – a végeredmény alapján – megmutatja, hogy az alkalmazott sémának milyen hiánya, torzulása vezetett ide. Ismerve a tanárok dolgozatjavítással kapcsolatos terhelését, bizonyára jó hasznát vennék ennek a szoftvernek.

Kulcsszavak: sémák, kognitív terhelés elmélete, matematika

A kognitív képességek vizsgálata 61 éves kortól 85 éves korig

TE21_EA04

Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Egyre öregedő társadalmunkban mindinkább hangsúlyosabbá válik a középkorú, valamint idős személyek képességeinek széleskörű vizsgálata. Az életkor előrehaladtával számos tényező (pl. szociális, biológiai stb.) miatt a személyek kognitív teljesítménye egyre hanyatlik, azonban érdekes kérdést vet fel, hogy a hanyatlás a fiatalabb korúakhoz képest mely területeken milyen mértékű. Az eddigi szakirodalmak alapján az idős személyek végrehajtó funkciói az idegrendszer fokozatos leépülése miatt gyengülnek, a rövid távú

emlékezeti funkciók szintén leromlanak, míg a hosszú távú emlékezet viszonylag megtartott. Jelen kutatás célja a számterjedelem, számlálási terjedelem, hallási mondatterjedelem, valamint a betű-, szemantikus és cselekvés fluencia tesztek segítségével megvizsgálni, hogy a fiatalabb és idősebb korcsoportok egymáshoz képest hogyan teljesítenek az egyes munkamemória és végrehajtó funkciókat mérő teszteken. A kutatásban 85 személy vett részt, 2 életkori csoportra bontva (18-29 év, $n=50$; 61-85 év, $n=35$). Az eredmények arra utalnak, hogy minden teszt esetében a fiatal korcsoport szignifikánsan jobban teljesít az idős csoporthoz képest, azonban az egyszerűbb rövid távú emlékezetet mérő számterjedelem teszt esetében a fiatal korcsoporthoz képest az időseknél tapasztalható hanyatlás mértéke kisebb, mint a komplex munkamemóriát vizsgáló számlálási, ill. hallási mondatterjedelem teszt esetén. Az idős személyek teljesítménye egymáshoz képest az életkor növekedésével arányosan is hanyatlást mutat, mely erőteljesebb 70 év felett, illetve a végrehajtó funkciókat vizsgáló fluencia tesztek esetén. Jelen kutatás számos tesztet alkalmazva vizsgálódik, mely segítségül szolgálhat az idős munkamemória és végrehajtó funkcióinak feltérképezésében.

Kulcsszavak: munkamemória, időskor

Témakör: Klinikai pszichológia (TE22)

A sötét triád pozitív megvilágításban

TE22_EA01

Balogh Blanka, Dankó Bianka Éva, Patterman Péter, Kun Ágota - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Noha a sötét triád elnevezés negatívan cseng, mégis olyan erősségek állhatnak mögötte, melyek pozitív hatással lehetnek a mindennapokra, illetve a munkavégzésre. Jelen kutatásban 251 magyar egyetemi hallgatót vizsgáltunk kvantitatív módszerekkel. A sötét triád (Machiavellizmus, szubklinikai Nácizmus, Pszichopátia) faktorainak megjelenését állítottuk a középpontba, mindemellett vizsgáltuk az étellel való elégedettséget, a karaktererősségeket, valamint a pszichológiai tőke dimenziókat. Vizsgálatunkban a következő kérdőíveket alkalmaztuk: Short Dark Triad (SD3) (Paulhus, 2013), Étellel való elégedettség kérdőív (SWLS) (Diener, 1985), IPIP/VIA (Peterson és Seligman, 2004 alapján), Pszichológiai Tőke Kérdőív (Luthans, Avolio és Avey, 2007). Feltételezésünk szerint a sötét vonások kapcsolatot mutathatnak bizonyos karaktererősségekkel, az étellel való elégedettséggel és a pszichológiai tőke dimenziókkal (remény, énhatékonyság, reziliencia, optimizmus).

A korrelációs vizsgálatok során nem túl erős, de pozitív együttjárást találtunk a szubklinikai Nácizmus dimenzió és az SWLS három alszála között, míg a IPIP/VIA 6 fő erősségéből a szubklinikai Nácizmussal a Bátorság, Emberségesség, Bölcsesség pozitívan, a Mértékletesség pedig negatívan korrelált. Ugyanennél a kérdőívnel együttjárást mutatott a Pszichopátiával az Igazságosság és a Mértékletesség. A Pszichológiai Tőke Kérdőív esetén a Machiavellizmus és a Reziliencia, valamint a szubklinikai Nácizmus és az Énhatékonyság között van pozitív irányú kapcsolat.

Eredményeink azt jelzik, hogy e három, negatív megítélésű dimenzió számos pozitív tényezőt hordozhat magában, melyek bizonyos kontextusban ellensúlyozhatják a sötét vonásokat, fejlődési és változtatási lehetőséget kínálva az egyén számára.

Kulcsszavak: sötét triád, karaktererősségek, pszichológiai tőke, étellel való elégedettség

A közvetlen kapcsolatok érzékelése a machiavellisták sötét szemüvegén keresztül: negativitás, bizalmatlanság, kockázatok és kapcsolattal való elégedetlenség

TE22_EA02

Ináncsi Tamás, Pilinszki Attila, Láng András - Pécsi Tudományegyetem, Általános és Evolúciós Pszichológiai Tanszék, Semmelweis Egyetem, Egészségügyi Közzszolgálati Kar, Pécsi Tudományegyetem, Személyiség, Fejlődéslélektani és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A szakirodalomból már jól ismert, hogy a machiavellista személyek negatív szemlélettel vannak az emberekkel és általában a világ dolgaival szemben, bizalmatlanok és gyanakvóak mások szándékait illetően, és fokozott óvatossággal és elővigyázatossággal vonódnak be az interszónális interakciókba, kockázatot is csak akkor vállalva, ha az nem jár komolyabb negatív következményekkel. Az is tény, hogy kevés olyan vállalkozás van az életben, ami annyi bizonytalansággal és személyes sebezhetőséggel jár együtt, mint a közvetlen kapcsolatok kialakítása és fenntartása. Cikkünkben arra a szakirodalom által még meg nem válaszolt kérdésre kerestük a választ, hogy a machiavellista személyek a párkapcsolataikban képesek-e túltenni magukat az általánosan negatívabb, bizalmatlanabb és vigyázóbb attitűdjükön, és pesszimista irányultságaik milyen hatással vannak a kapcsolat egyéb következményeire? A korrelációk és aktor hatások eredményei azt mutatják, hogy a machiavellista férfiak nemcsak általánosan, de a romantikus partnereiket és kapcsolataikat is negatív színben látják és megnövekedett bizalmatlanságot, kockázatot és elégedetlenséget élnek át a közvetlen kapcsolatokban. A machiavellista nők esetében árnyaltabb a kép, kevésbé negativisztikusak és elégedetlenek az intim partnerrel és kapcsolattal szemben, de bizalmatlanságukat és óvatosságukat ők sem képesek félretenni. A partner hatások eredményei azt tárták fel, hogy a nők machiavellizmusa aláássa a férfiak bizalmát, míg a férfiak machiavellizmusa azzal a következménnyel jár, hogy a nők minimalizálják a kapcsolatba való befektetéseiket.

Kulcsszavak: machiavellizmus, negatív attitűdök, bizalmatlanság, kapcsolódási célok, szelf- védelmi célok, kapcsolati elégedetlenség, elköteleződés, befektetések, alternatívák minősége

A pszichopátia egyik legmodernebb elméletével kapcsolatos első hazai eredmények

TE22_EA03

Eisinger Andrea^{1,2}, Magi Anna^{1,2}, Demetrovics Zsolt², Kökönyi Gyöngyi^{2,3,4}¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet³MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Működés Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem⁴MTA-SE Neuropszichofarmako

Háttér és célkitűzések: A pszichopátiás személyiségzavar jelentős szociális és anyagi terheket ró a társadalomra, hiszen a zavar egyik kulcsjellemzője a közöny a társadalmi normákkal szemben, valamint kognitív, affektív és viselkedéses jegyei főként egocentrikus, manipulatív és ellenséges működésben manifesztálódhatnak (Hare, 1996). A Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata (CAPP, Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality; Cooke, Hart, Logan és Michie, 2012) a legújabb megközelítések közé tartozó modellek egyike. A modell és mérőeszköze a zavar tüneteit 6 domain (Kötődési, Viselkedéses, Kognitív, Dominancia, Érzelmi, Szelf) mentén térképezi fel, illetve egy további Kontroll domaint foglal magába. A mérőeszköz legfőbb előnye, hogy választ kínál elődeinek legfőbb kritikáira, azok statikusságára és populáció specifikusságára. Jelen előadás célja a CAPP pszichometriai mutatóinak és konvergens validitásának vizsgálata a pszichopátia Triarchikus modellje, valamint a Sötét Hármassal szembeni személyiségjegyei mentén. Módszer: Az online adatfelvétellel gyűjtött, normál populációs vizsgálati mintát 605 fő képezi (39,8% férfi; átlagéletkor: 39,4, szórás: 10,54). A pszichopátia mérésére a CAPP mellett a Triarchic Psychopathy Measure (TriPM, Patrick, Fowles és Krueger, 2009; alskálák: Vakmerőség, Gonoszság, Gátolatlanság) és a Short Dark Triad (SD3, Jones és Paulhus, 2013; magyarul: Birkás, Láng, Meskó, 2014; alskálák: Nácizmus, Machiavellizmus, Pszichopátia) mérőeszközöket alkalmaztuk. Eredmények: A CAPP reliabilitásvizsgálata során az egyes domainek esetében 0,598 és 0,801 közötti Cronbach alfa értékeket kaptunk. A CAPP pszichopátiás tüneteket mérő domainjei között szignifikáns korrelációk eredményeket kaptunk ($r=0,540-0,730$; $p < 0,001$). A CAPP összpontszám (a Kontroll domain nélkül) a TriPM összpontszámával és Gonoszság és Gátolatlanság alskáláival, valamint az SD3 alskáláival is erős pozitív együttjárást mutat ($r=0,329-0,693$; $p < 0,001$). A Vakmerőség volt az egyetlen olyan skála, mellyel gyenge, vélhetően inkább műtermékre utaló együttjárást tapasztaltunk ($r=0,089$; $p=0,029$). Következtetések: Az első eredmények arra utalnak, hogy a CAPP a pszichometriai mutatói alapján kielégítően alkalmazható mérőeszköz. A Triarchikus modell mérőeszközének összpontszámával és alskáláival, valamint a Sötét Hármassal összetevőivel mutatott együttjárások a CAPP önbeszámoló formában alkalmazott mérőeszközének konvergens validitását támasztják alá.

Kulcsszavak: pszichopátia, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata, CAPP

Illúziók nélkül a téveszmékről - A szkizofrénia szociális reprezentációja egészségesek, betegek és hozzátartozóik körében.

TE22_EA04

Turner Andrea, Borszéki Judit, Martony Zsuzsanna - Szent Imre Egyetemi Oktatókórház

A szociális reprezentáció elmélete olyan folyamatokat vizsgál, amelyek révén a kevésbé ismert vagy értett tudományos reprezentációk leegyszerűsödnek és ezáltal érthetőbbé és könnyebben hozzáférhetőkké válnak a hétköznapi, laikus gondolkodás számára. Ily módon fontos szerepe van a szociális identitás létrehozásában és kifejezésében is. A pszichiátriai betegségek – és ezen belül a szkizofrénia szociális reprezentációja tehát nagyban befolyásolhatja ezen betegséggel élők szociális identitását, illetve azt, ahogyan a közösségek fogadják és befogadják őket a rehabilitációs folyamatban.

Jelen tanulmányban a szkizofrénia értelmezését és a betegséghez illetve a betegekhez való attitűdöt, hiedelmeket vizsgáltuk egészséges, szkizofréniával és egyéb mentális betegséggel élő, illetve hozzátartozói csoportokban a szociális reprezentáció elmélet alapján.

Reményeink szerint eredményeink hozzájárulnak a szkizofréniával kapcsolatos rehabilitációs és pszichoeducációs programok fejlesztéséhez, valamint hosszútávon a társadalomba való reintegráció elősegítéséhez.

Kulcsszavak: szociális reprezentáció, szkizofrénia

Műhelyek

Jelen és jövő az oktatásban

M01

Képzésbemutató – 90 perc

Kollár János - Semmelweis Egyetem

Az egyetemi oktatás során gyakran tapasztalhatjuk, hogy a személyes előmenetel, az egyéni problémák, a tanulással kapcsolatos képesség- és jártasságbeli gátak megakadályozzák a hallgatókat a közösségi lét, egymás és saját belső világuk felfedezésében. A távolabbi jövő felé orientálódás azonban nem szükségszerűen zárja ki a jelen megélését. Nem véletlen, hogy az angol „present” szó megfelelője egyaránt „jelen” és „ajándék”. A jelen ajándékként való megélése, valamint a tanulás játékos formájának elsajátítása segít abban, hogy a személyes tér és közös világ aktív, élvezetes, gyümölcsöző formában kapcsolódjon össze. A workshop a tudatos jelenlét, azaz mindfulness, valamint a játékosítás, vagyis gamification egyetemi oktatásba történő integrálásának lehetőségeit elemzi.

Salavecz Gyöngyvér: Mindfulness avagy tudatos jelenlét oktatása orvostanhallgatóknak

A tudatos jelenlét gyakorlása során figyelmünket szándékosan és ítéletkezésmentesen a jelen pillanatra irányítjuk. Strukturált tanfolyamok (MBSR, MBCT) eredményességének vizsgálatai alapján a módszer gyakorlása enyhíti az átélt stressz intenzitását, megerősíti az immunvédelmet, elviselhetőbbé teszi a krónikus fájdalmat, csökkenti a vérnyomást és a szív- és érrendszeri betegségek valószínűségét.

A tudatos jelenlét alapú tréningek orvostanhallgatók és egészségügyi dolgozók körében végzett kutatások alapján hozzájárultak a hatékonyabb stresszkezeléshez, a depresszió tüneteinek csökkentéséhez és a kiégés megelőzéséhez, illetve megnövekedett empátia és az érzelmi elfogadás volt jellemző a résztvevőkre.

A Semmelweis Egyetemen szabadon választható kurzusként tervezzük a mindfulness alapú gyakorlatok oktatását. A kurzus céljai között szerepel a stresszkezelés, a pszichés jóllét növelése és a tanulási hatékonyság növelése. Az előadás során a kurzus felépítését mutatjuk be és a kutatási eredmények alapján várt hatásokat fejtjük ki.

Kollár János: OK Világ: társasjáték az orvosképzésben

Az orvosképzés során gyakran nehezen teljesíthető követelményeknek kell megfelelniük a hallgatóknak. Ennek következtében egyre több olyan orvostanhallgatóval találkozunk, akiken felfedezhetőek a burnout jelei. A kiégés ellen megoldást jelenthet a játékoság tanulásba, tanításba történő integrálása, a gamifikáció, azaz „játékosítás” kiterjesztése az orvostanhallgatók oktatásának területére. 2015-ben a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetében OK Világ/MC World (Orvosi Kommunikációs

Világ/Medical Communication World) néven egy társasjáték készült, mely az orvosi kommunikáció tanítását, a tananyag játékos formában történő átadását hivatott elősegíteni. Magyar és külföldi orvostanhallgatók részvételével teszteltük a játék hallgatói elfogadottságát, illetve az orvosi kommunikáció tárggyal kapcsolatos attitűdre gyakorolt hatását. A résztvevők 5 pontos, Likert-típusú skálán értékelték a játékkal kapcsolatos állításokat. A vélemények alapján arra következtethetünk, hogy mind a magyar, mind a külföldi orvostanhallgatók hasznosnak és sikeresnek ítélték a játék oktatásban történő alkalmazását. Az eredmények felhívják a figyelmet a játékosítás (gamifikáció) lehetőségének, tanulást segítő, és az adott tárgy iránti pozitív véleményformáló hatásának jobb kihasználására. Jelenleg a játék számítógépes verzióján dolgozunk. E változat hozzáférhető lesz az intézeti honlapunkon, lehetővé téve ezáltal, hogy a magyar és külföldi hallgatók akár otthon, játékos körülmények között szeressék meg és sajátítsák el az orvosi kommunikációval kapcsolatos ismereteket.

Kulcsszavak: mindfulness, gamification, tudatos jelenlét, játékosítás, oktatás.

Az iskolai relaxáció újabb lehetőségei és módszere

M02

képzésbeutató workshop – 90 perc

Bagdy Emőke - KRE Pszichológiai Intézete

A közoktatás rendszerében helye és rendeltetése van a stresszkezelés tanításának. Ennek alapmódszere a relaxáció és a belső lelki munka megismerésén át a lelki kultúra növelése, hogy a gyermekek alkalmassá váljanak életük önálló vitelének felelős vállalására /empowerment/ és egészségük védelmére. Az eddigi próbálkozások az alkalmas módszerek bevezetésére nem voltak eredményesek. A testneveléshez kapcsolható relaxáció szűkös, kevés, nincs rendszere. Az általam kimunkált új rendszer már széles körben elfogadott "boldogságórák" /Bagdi Bella és Petőné Honvári Jolán/ rendszerébe integrálódik, és minden óra kimunkált szerkezetéhez kötődik. Mozgásalapú relaxációs gyakorlatokkal indul és témához kapcsolódó meditációkkal zárul. Korosztályonkénti gyakorlatainak és a leírt meditációknak a tára módszertani kézikönyvben érhető el. Ennek bemutatása a workshop célja, valamint a szakmai figyelem ráirányítása a rendszer elérhetőségére. A hatásvizsgálati kutatás Oláh Attila vezetésével folyik.

Kulcsszavak: boldogságórák, relaxáció, meditáció

„Nem félek a műtétől!” - Orvosi beavatkozásra való pszichológiai felkészítés a gyakorlatban

M04

kerekasztal – 60 perc

Stoll Dániel Péter, Gődény Anna, Vig Katalin - Országos Gerincgyógyászati Központ

Az egészségügyi ellátás, a kórházi tartózkodás önmagában is stresszkeltő helyzet, különösképp, amikor orvosi beavatkozásra kerül sor. A megküzdést nehezíti, hogy az invazív orvosi beavatkozások ellentmondásos lélektani helyzetet teremtenek, mivel a jobbanlét ígérete mellett a múlandósággal és a test sérülékenységevel szembesítik az embert: egy műtét során az életminőség javulásáért el kell szenvedni a test destrukcióját, az önállóság visszanyeréséhez át kell adni a kontrollt átmenetileg az egészségügyi személyzetnek.

Az elmúlt négy évtizedben számos módszertani tanulmány és metaanalízis látott napvilágot a pszichológiai felkészítéssel kapcsolatban, melyek konszenzusos üzenete, hogy a fenyegető helyzettel való megküzdés hatással van a betegek mentális és fizikai állapotára, jelentős befolyást gyakorolva az orvosi beavatkozások kimenetére. A legelterjedtebb módszerek között találjuk a pszichoedukációt (betegtájékoztatást), a kognitív és viselkedésterápiás, valamint relaxációs és hipnózisugesztív technikákat. De mi az, amit alkalmaznak a gyakorló szakemberek a mindennapi ellátásban? Van-e különbség a betegcsoportok között az alkalmazható módszerek tekintetében? Mik a korlátai a pszichológiai felkészítésnek az egészségügyi gyakorlatban?

Kerekasztal beszélgetésünkben három szomatikus területen (szívsebészet, onkológia, gerincsebészet) járjuk körül az orvosi beavatkozásokra való pszichológiai felkészítés gyakorlatát esetpéldákon és visszatérő dilemmákon keresztül.

Kulcsszavak: pszichológiai felkészítés, pszichoedukáció, műtét, műtéti felkészítés, gerincsebészet, szívsebészet, onkológia,

Játék egy új eszközzel: az elektrodermális aktivitás csoportos mérése és tanulságok

M05

műszerbemutató – 90 perc

Székely Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

Elektrodermális aktivitást több mint száz éve mérnek a kutatók, hiszen az emocionális történések vagy például a figyelmi orientáció szimpatikus idegrendszer által közvetített pszichofiziológiai indikátorát igen jól tükrözi ez a hullámtermészetű biometriai mutató. Ugyanakkor igen ritka, hogy ezt a mutatót csoporthelyzetben alkalmazzák, melynek nyilvánvaló gátja, hogy az erre a feladatra kifejlesztett eszközök általában igen drágák.

Kutatólaborunkban az elmúlt két évben több száz személyt vontunk be játékos feladatokba, miközben az elektrodermális aktivitásukat monitoroztuk egy egyszerű nevű eszközzel (lásd obimon.com). A csoporthelyzetben mért adatok igen értékes információt hordoznak, kiderült például, hogy hatékonyabban detektálható a tagadás, ha nem egyetlen személyt próbálunk „tetten érni”, hanem egy kisebb csoportból igyekszünk kiválasztani a „hunyt”.

A műhely keretei között bemutatjuk az Obimon működését, és játékos feladatokba vonjuk be a résztvevőket. Hasznos, ha ehhez a mobiltelefonjukra letöltik a PlayStore-ból az obimon nevű alkalmazást, mely szabadon hozzáférhető.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás

Az MPT Szexuálpszichológiai Szekciójának bemutatkozása

M06

kerekasztal – 90 perc

Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A műhely témája a Magyar Pszichológiai Társaság Szexuálpszichológiai Szekciójának bemutatása egy kerekasztal beszélgetés formájában: a szexuálpszichológia különböző alkalmazási területeinek ismeretése néhány példa és szakember célkitűzései, munkája nyomán. Ilyenek például az iskolai és a felnőtt szexedukáció, a krónikus betegségek műtéti, illetve a kezelések mellékhatásainak a szexuális funkcionálást érintő következményei, a serdülőkor problémái, az internetes szexaddikció, stb. A szekció hátterét egy, a 2015-ös év során indult új képzés adja: ekkor indult az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karán a Szexuálpszichológiai szakképzés szakirányú továbbképzés, amelynek tematikája a Magyar Szexuálterápiás és Párterápiás Egyesület közreműködésével került kidolgozásra. Ezáltal a szexuálpszichológia több évtizedes gyakorlati tapasztalata – amelyet olyan nevek fémjeleztek, mint Dr. Lux Elvira, Dr. Bede Zsuzsanna, vagy Dr. Szilágyi Vilmos – immáron egy interdiszciplináris szemléletre és teoretikus mederre lett az egyetem gondozásában. Az átadott ismeretek sokrétűségét jelzi az oktatói gárda megválasztása, akik például az andrológia, nőgyógyászat, urológia, biológia és addiktológia, illetve klinikai és egészségpszichológia területéről érkeztek, annak jeles képviselői. Az oktatók jelentős része az ESSM (European Society for Sexual Medicine) szakképzésén diplomázott nemzetközi szexuális medicina szakember; a szexuálpszichológiai képzést végző pszichológusok pedig az egyetemi kurzusokon kívül a Magyar Szexuális Medicina Társaság Pszichológiai szekciójának konferenciái révén gazdagíthatják holisztikus szemléletüket. E széles és színes területbe és tevékenységi körbe szeretne bepillantást adni a műhely, egyben kutatási és szexuálterápiás módszertanát is megismertetve.

Kulcsszavak: szexuálpszichológia, interdiszciplináris, ELTE PPK

A tanácsadó szakpszichológus identitását és gyakorlati munkáját meghatározó tényezők deskriptív vizsgálata

M07

workshop - 90

Kaló Zsuzsa, Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

A pszichológusi identitás deskriptív vizsgálatáról szóló kutatás első részének eredményeiről a tavalyi évben megrendezett MPT Nagygyűlésen már beszámoltunk. A kutatás folytatásából származó újabb és többlet információk megosztását tűztük ki célul a workshop keretein belül, csoportos saját élmény szerzésének lehetőségével kiegészítve.

A workshop első részében a jelenlévő szakemberek szakmai gondolkodását meghatározó szempontok megismerésére törekszünk egy tanácsadási helyzetbe bejelentkezett kliens problémadefiníciójának ismertetésén és feldolgozásán keresztül. A szöveg alapján a csoport tagjai közös kalandozásban vesznek részt, amelynek célja, hogy megjelenjen a csoport előtt, hogy az elhangzott problémák mentén milyen irányba indulhatnak el a szakemberek, milyen hipotézisekkel együtt. Ez a közös csoportélmény előkészíti a pszichológusi identitással kapcsolatban végzett kutatásunk lényegének értelmezését.

Azt, hogy egy pszichológus szakember, a hozzá érkező kliens problémáját hogyan definiálja, hogy milyen segítséget nyújt a számára, alapjaiban meghatározza a saját pszichológusi identitása, a munkakörülményei és a felé támasztott külső elvárások összessége.

A workshop második részében egy konkrét kutatásunk eredményeit mutatjuk be. Tanácsadó szakpszichológus jelöltek identitásának feltárásához kvalitatív módszertanú adatgyűjtést és –elemzést végeztünk. 205 autobiografikus írásbeli narratívát (1 esszé átlagosan 20.000 szó) gyűjtöttünk a tanácsadó szakpszichológus képzésben résztvevő, többnyire már sok éves tapasztalattal rendelkező pszichológusoktól. Az esszé „Szerepkonfliktusaim” címmel a gyakorló pszichológusok életében problémát jelentő szerepkonfliktusok leírását tartalmazza, mely konfliktusokat az externalizációs technika alapelveit figyelembe vévő, félig strukturált kérdések mentén foglalták össze a szakemberek.

A szakmai életutakat narratív elemzés alá vontuk és az ezáltal kapott eredményeket osztjuk meg a workshopon jelenlévő kollégákkal. Többek között ismertetjük az átlag szakmai életút jellemzőit és szerkezetét, a kritikus/szenzitív periódusokat, a jellemző átmeneteket és fordulópontokat, a rítusokat, amelyek a változásban a pszichológust segítették, kitérünk a különböző tradicionális pszichológiai iskolák jelenlétére/hiányára, a szakmai szocializáció sajátosságaira, valamint a narratíva koherencia-jellemzőit összegezzük.

Kulcsszavak: szakmai identitás, pszichológus identitás, életút, narratív elemzés

Innovatív szervezeti kultúra az egyetemen: Életvezetési Tanácsadó az ELTE-n

M08

szakmai szervezet bemutatkozása – 90 perc

Takács Szilvia - ELTE PPK

Az ELTE-n végzett életvezetési tanácsadás gyökerei egészen 1986-ig nyúlnak vissza. A pszichológiát oktató tanárok egy kis csoportja ekkor kezdett el önkéntes alapon foglalkozni a hozzájuk forduló hallgatók pszichés elakadásaival. A diáktanácsadás fő profilját a következő három évtizedben is elsősorban az ő tevékenységük, illetve az időközben megszervezett Kortárs Segítő Csoport munkája adta.

Az életvezetési tanácsadó életében az intézményesülés hozta el a legnagyobb változást: Dr. Karner Orsolya vezetésével 2015 őszén jött létre a mai, strukturált keretek között működő, jelenleg hat főállású pszichológust és egy koordinátort foglalkoztató Életvezetési Tanácsadó. A Pszichológiai Intézet alá tartozó szervezeti egység az Egyetem minden hallgatója és dolgozója számára nyújt térítésmentes szolgáltatásokat: elsősorban magyar és angol nyelvű egyéni tanácsadás, csoportos tréningek, valamint pszichoeducatív előadások formájában.

Az Életvezetési Tanácsadó célkitűzése, hogy működésével egyéni szinten az egyes egyetemi polgárok pszichés egészségéhez, közösségi szinten a különböző egyetemi csoportok, ezen keresztül pedig az egész társadalom mentális jóllétéhez is hozzájáruljon. A Tanácsadó így egy fejlődésre keresi az Egyetemen belüli vagy ahhoz köthető fejlesztési igényeket - többek között a gólyatáborokban, a kollégiumokban vagy az erőszakmegelőzési koncepció kialakításában való részvétellel. A Tanácsadó profiljának harmadik vetületét a pszichológusképzésben betöltött szerepe adja: szakmai gyakorlóhelyként a mester- valamint tanácsadó szakpszichológus képzésben résztvevők terepmunkáját koordinálja, valamint a Kortárs Segítő Csoport szupervízióját vezeti.

Interaktív jellegű workshopunk célja, hogy elsődleges tevékenységi körünk, az egyéni tanácsadás, módszertani alapvetéseibe engedjen bepillantást. Az általunk alkalmazott, jelenleg is formálódó hatülésem modell elméleti háttéréről és pszichoterápiás térben való elhelyezéséről Szemán Dénes kollégánk tart különálló előadást. Műhelyünk ezt kiegészítve sokkal inkább a modell gyakorlati aspektusainak bemutatására fókuszál. Konkrét esetek ismertetésén keresztül igyekszünk mind a tanácsadási folyamat, mind a szervezeti működésünk kereteinek, fő témáinak, elakadásainak szemléltetésére. E célból a műhelyen az Életvezetési Tanácsadó minden munkatársa részt vesz, ezen keresztül is megjelenítve a felsőoktatási tanácsadás különböző aspektusait. Mint fiatal, visszajelzésekre nyitott szervezet számítunk a résztvevők meglátásaira, tapasztalataira, kérdéseire mind az általunk alkalmazott modell, mind a működésünk jellegét illetően - ezáltal is teret adva a pszichológiai tanácsadásról való diskurzus és szakmai identitás alakulása számára.

Kulcsszavak: felsőoktatási tanácsadás, modell, szervezet, pszichológusképzés, esetbemutatás

Kutatás és alkotás vizsgálata művészeti és tudományos eszközökkel

M09

kurzusbemutató – 90 perc

Losonczi Anna, Illés Anikó, Gulyás Levente, Dúll Andrea - Magyar Tudományos Akadémia

A megismerésnek hagyományosan két módja van, a művészet és a tudomány. Mindkettő humánspecifikus tevékenység; azt szolgálja, hogy megérthetővé váljék a világ.

A kétfajta megismerési módot vizsgáljuk kutatási és egyben oktatási vállalkozásunkban. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen végigvitt szemeszterben 2016/17 őszén tervezőművészek és designelmélet szakos hallgatók részvételével a kutatás művészeti és tudományos útjait vizsgáltuk. Az általános lélektan észlelésről szóló alapvetéseit, a környezet- és a művészetpszichológia befogadásra vonatkozó ismert téziseit alkalmaztuk arra, hogy az alkotói tevékenységet inspiráljuk. A hallgatói munkákban azt figyeltük, hogy a művészi intenció és a tudományos törekvések milyen interakcióba kerülnek. Elemzéseinkben a két terület kölcsönhatásait mutatjuk be.

A hallgatók a fenti pszichológiai területek elméleteivel, kérdéseivel, módszereivel ismerkedtek meg, majd azokat a saját alkotói munkájuk révén értelmezték újra. Többek között az alábbi kifejezésekkel dolgoztunk (tág fogalmakkal és bizonyos elméletek egy-egy elemével is): az érzékelés és észlelés fogalompár, alaklélektani törvények, környezeti preferenciaelvek, felfedezhetőség és érthetőség egyensúlya, kollatív változók, felületi és téri ingergazdagság, szimmetria, ritmus, tagoltság, ambivalencia. A hallgatók betekintést kaptak a tudományos kutatómódszertanba, szem előtt tartva, hogy az ismereteket hogyan lehet tervezőként felhasználni vagy abból inspirálódni. És fordítva, a kurzus során kísérletet tettünk arra is, hogy hogyan lehet az alkotói intuíciónak a tudományos kutatásban hasznosítani. A beszámoló alkalmával a hallgatók vizuális formában rögzített prezentáció formájában mutatták be - kerekén és alkotók számára érthetően - az általuk választott kérdésfelvetést, a kapcsolódó elméletet és a hozzá tartozó gyakorlati példát, saját alkotást.

A műhely során lehetőség lesz ezeket a részben verbálisan, részben vizuálisan bemutatható eredményeket megismerni, továbbá bizonyos alkotói és tudományos kutatási folyamatokat kipróbálni. A művészeti kutatás és a design alapú kutatás fogalmainak gyakorlati értelmezésére is lehetőség nyílik.

Kulcsszavak: vizuális észlelés, művészetpszichológia, építészeti pszichológia, kutatás alapú tervezés

Genodráma műhely

M10

műhely - 90

Tóth Borbála - Sanitas For 2000 Kft. Budapest

*„Ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál,
Mert az őssejtig vagyok minden ős- ...”
József Attila*

Genodráma műhelyre várom mindazokat, akik szeretnének rálátni saját családfájukra és családi mintázataikra. A Genodráma az egyént a családi viszonylatainak rendszerében látja. A módszer magában foglalja a családterápiában már meghonosodott genogram (családfa) felvételt, amelyet dramatikusan dolgoz tovább. Így olyan transzgenerációs térképet kapunk, ahol a három generációt magában foglaló családfa kézzelfogható reprezentációját adja a komplex családi mintáknak. Ebben a keretben lehetőség nyílik a jelen élethelyzeti problémák és elakadások hátterében meghúzódó, a bennünk élő családi mintázatokkal szembe nézni. A fókuszban a családtagok közötti kapcsolatok intenzitásának megjelenítése áll. Az ismétlődő, a személyes fejlődést gátló tudattalanul cipelt minták felismerésével és feldolgozásával lehetőség nyílik ezeknek a mintáknak a személyre és a családra ható korrekciójához, átdolgozásához.

A csoportkeret a családi narratívák (elbeszélések) révén lehetőséget nyújt, hogy bepillantást nyerjünk a családi tudattalan felbukkanó tartalmaira.

A műhelymunka egy-két esetben lehetőséget biztosít a családfák dramatikus színpadra állítására, megjelenítve azokat a családi „örökségeket”, amelyekből a protagonista nemcsak az elakadásokat érheti tetten, hanem ahonnan a családi erőforrásait is merítheti.

Kulcsszavak: genodráma, genogram, transzgenerációs mintázatok, családi tudattalan, családterápia, pszichodráma

Műhelybemutató: Fordított Szociálpszichológia vagy Szociálpszichológia Fordítás?

M11

kerekasztal – 60 perc

Bodor Péter - ELTE TÁTK

Az ELTE Eötvös Kiadó 2016 őszén jelentette meg az E. R. Smith, D. M. Mackie és H. M. Claypool szerzők által írt Social Psychology című kötet negyedik kiadásának magyar fordítását, melynek angol eredetije 2015-ben látott napvilágot. A kötet magyar nyelvű megjelenését egy hónapokon át tartó feszített tempójú és intenzív műhelymunka előzte meg, melynek során a szociálpszichológia nyelvi, tartalmi, történeti és oktatási kérdései egyaránt felvetődtek. A kerekasztal révén a munka fordítása és oktatása során nyert eddigi tapasztalatokat kívánjuk megfogalmazni, a szakmai diskurzusba bevonni és az érdeklődők számára bemutatni.

A műhely résztvevői részben a magyar kiadás fordítói és szerkesztői közül kerülnek ki, akik közül többen oktató munkájukban is használják a kötetet - így a beszélgetés résztvevője lesz Bodor Péter (ELTE TÁTK), Csertő István (PTE), Ehmann Bea (MTA), Kende Anna (ELTE PPK) és Pántya József (DE), továbbá más szociálpszichológiát oktató kollégák és hallgatók.

A műhelybemutató címe, a „Fordított Szociálpszichológia vagy a Szociálpszichológia Fordítása?”, bár csak egyetlen kérdés, ám több dilemmát is magában rejt. Ezek közül hármat említünk meg itt:

(1) A kérdés felmutatja és példázza a fordítás nehézségeit és szépségeit, egyebek közt az apró nyelvi különbségek jelentőségét és a többértelműség hatalmát.

(2) A kérdés mozgósítja a fordítás tapasztalatait, tehát a fordítók, és a magyar változat szerkesztői közt lezajlott diskurzust.

(3) A kérdés drámai módon megjeleníti a befejezettség versus befejezetlenség dilemmáját, a szöveg és a világ viszonyát, amit alig reflektálnak, jöllehet a tudományok oktatásának egyik legnagyobb kihívása.

Bár a Smith és mtsai. negyedik kiadásának magyar változata már elkészült, s könnyen lehet, hogy éveken át a szociálpszichológia törzsanyagává válik Magyarországon, a kötet olvasója, tanítója, tanulója számára az sosem befejezett: inkább továbbgondolni való, nyitott mű, miként Eco más kontextusban fogalmazott. Befejezetlenségét a kultúra, a köznyelv, a köznap és politikai tapasztalatok áramlása, s az újabb és újabb X, Y, Z generációk eltolódó tapasztalatainak változatossága egyaránt tanúsítja. Mindez megköveteli a kutatás, a tanítás és a tanulás során felvetődő állandó és kényszerű megújítást és megújulást.

A kerekasztal során a „product” helyett a „process”-re kerül a hangsúly, arra, hogy folyamatos fordítás zajlik a különböző nyelvek és kultúrák közt, továbbá a laikus tudás és a tudományos fogalomalkotás, a tankönyvek és a hétköznapiak közt. És ebben a fordításban benne van a szűkebb értelemben vett egyik nyelvről a másra történő fordítás, éppúgy mint az oktatás, ahol ugyancsak egy nyelv alakítása-tanítása zajlik. A kerekasztal a fordítás és az oktatás efféle bonyodalmaira hoz fel konkrét példákat, idéz meg tapasztalatokat.

Miként a kultúra nagymértékben függ tagjai érintkezési eszközétől, a nyelvtől, úgy egy lokális szubkultúra, a magyar szociálpszichológus szakma és tudás is „nyelvében él”. Abból indulunk ki, hogy a nyelv, annak fordítása, megtalálása és tanítása, esetünkben a szociálpszichológia nyelvének ápolása és uralása nem problémamentes, nem magától értetődő, nem transzparens, s ezért szüntelen reflexióra érdemes.

Kulcsszavak: szociálpszichológia, fordítás, oktatás, nyelv

A munkapszichológia hazai múltja. A foglalkozási rehabilitáció múltja – jelene – jövője (?)

M12

műhely – 90 perc

Mészáros Gabriella - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Műhelyünk bevezető előadását Dienes Erzsébet tartja a „Hazai munkaléktan alakulása 1960-2017 között” címmel. 1945. előtt igen kevés szakember látta a munkapszichológia jelentőségét. 1945. és 1950. között már történtek kezdeményezések a megfelelő munkakörre megfelelő munkavállalók kiválasztására. 1979-ben helyzetelemzés készült a hazai pszichológia helyzetéről. Ennek eredményeképpen jött létre a Munkaügyi Minisztérium Munkalélektani Koordináló Tanácsa, a hazai munkapszichológiai tevékenység koordinációjára. Ebben az időben 60 munkapszichológiai egység működött. 1992-től a gyárak, üzemek költségcsökkentése, bezárása után a „klasszikus” munkapszichológiai tevékenység iránti igény csökkent, helyét átvette a szervezetfejlesztés és tanácsadói munka. A jelenlegi helyzetet a munkapszichológia területén dolgozó kollégák kérdőíves felmérésén keresztül mutatjuk be.

A munkalélektan kisebb szegmensének, a foglalkozási rehabilitációnak általános bemutatására Mészáros Gabriella vállalkozott a „Merre tart a foglalkozási rehabilitáció?” című előadásával, mivel az egészségügy területén több, mint 25 éve folyik munkapszichológiai tevékenység. Ennek a szakmai munkának az elismerését teremtette meg az 52/2014. (XII.19.) EMMI rendelet, amelynek értelmében a rehabilitáció meghatározott területein működési alapfeltétel a munkapszichológus alkalmazása. A Rehabilitációs Ellátási Programban (ez az orvosi ellátást kísérő program) szintén helyt kapott a szakmánk. Itt a foglalkozási rehabilitáció a szociális integrációt segítő tevékenységekhez lett rendelve. Jelenleg egyre több területen, a megváltozott munkaképességű munkavállalók munkához való visszatérésénél, alkalmazásuk feltétele a munkapszichológiai szakvélemény megléte.

A megváltozott munkaképesség mellett az egyéb képességeket, például az autózéshez szükséges közlekedésszichológiai alkalmasságot szintén szükséges felmérni. Bugán Ildikó „Közlekedésszichológiai alkalmasság vizsgálat, mint a foglalkozási rehabilitáció segítője” című előadásában ezt a témakört járja körül. A Pályaalkalmasság Vizsgálati Főosztályon képességvizsgáló berendezésekkel és személyiségtesztekkel tárják fel a baleset vagy betegség következtében megváltozott képességű járművezető (vagy jelölt) azon deficitjeit, amelyek aggályosítják az alkalmasságát. Sajnálatos azonban, hogy ezzel a lehetőséggel csak nagyon ritkán élnek az egészségügyi szakemberek, az éves vizsgálati létszám maximum 5%-át teszik ki az ezzel kapcsolatos vizsgálatok. Viszont az alkalmassági vizsgálat szűrőértéke nagyon magas (kb. 75 %), ami azt jelenti, hogy ezen járművezetők túlnyomó részét vagy kizárják a közlekedésből, vagy időben korlátozzák az alkalmasságukat.

Az ipar területén dolgozó, aktív korú munkavállalók körében más irányból válik szükségessé a rehabilitáció. Munkahelyi „rehabilitáció”? című előadásában erre a problémára világít rá Takáts Ágnes. Tapasztalatai szerint egyes ipari vállalatoknál a 45 év feletti alkalmazottak közel 30%-a rendelkezik valamilyen függőséggel: a többség, a rendszeres alkoholfogyasztás mellett rendszeresen szed nyugtatót, alátót vagy más

tudatmódosító szert, elszív minimum napi egy doboz cigarettát. Ezeknek hatása van a fizikai állapot változásán túl a figyelmi teljesítményre, a mozgások összerendezettségére, precizítására. Megváltozik a szellemi teljesítmény – amit egy idő után már a gyakorlottság sem tud ellensúlyozni-, megjelenik a kötelességek fokozatos elhanyagolása a munkában, egyre többen szenvednek el vagy okoznak súlyos balesetet. A munkáltatók a teljesítmények változásának számszerűsíthető jellemzőin és a betegállományban töltött napok számának drasztikus növekedésén keresztül érzik ezeket a problémákat.

A foglalkozási rehabilitáció különböző területein indultak reformtörekvések az utóbbi pár évben. Ennek egyik legújabb projektjéről számol be Izsó Lajos a „Hátrányos helyzetű fiatalok foglalkozási rehabilitációjának egy ígéretes új lehetősége: a Váci Fejlesztő Központ létrejötte” című előadásában. A 1290/2016. (VI. 13.) Kormányhatározat a Váci Munkaerő-piaci Elhelyezkedést Segítő Speciális Fejlesztő Központ (rövid nevén Váci Fejlesztő Központ, illetve VFK) létrehozásáról rendelkezett. A VFK missziója egy komplex, személyre szabott szolgáltató, kutató-fejlesztő módszertani központ és közösségi tér életre hívása, amely a kiemelt figyelmet igénylő, ezen belül elsődlegesen fogyatékos fiatalok életpálya tervezését és építését támogatja a fiatalok teljes emberi kibontakozásának céljából, végzettség megszerzése és/vagy elhelyezkedés segítése révén. A VFK több szakmai partnerintézmény, köztük a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék részvételével fog működni.

Műhelyünk előadásait gondolatébresztőnek és a rehabilitáció területén egyre bővülő feladatok ellátására való megoldás közös keresésére szánjuk.

Kulcsszavak: munkapszichológia, foglalkozási rehabilitáció, munkahelyi rehabilitáció, autóvezetői alkalmasság

Pszichológiai ellátás a gerincgyógyászatban

M13

Team bemutatás – 90 perc

Stoll Dániel, Bagdi Petra, Bolczár Szabolcs, Palásti Flóra, Font Orsolya, Razouk Kristia - Országos Gerincgyógyászati Központ

A legtöbb mozgásszervi betegség, így a degeneratív gerincbetegségek esetében is genetikai és alkati adottságok mellett a környezeti és pszichológiai tényezők egyaránt szerepet játszanak a betegség kialakulásában. Az Országos Gerincgyógyászati Központban az elmúlt 20 év során formálódó pszichológiai tevékenység szerves részét képezi a gerincbetegek ellátásának – a legelső ambuláns vizittől a kezeléseket követő időszakig követjük betegeink sorsának alakulását, lélektani eszközökkel támogatva gyógyulásukat.

Műhelyünkben bemutatjuk az ellátási területek modelljét és specifikumait, különös tekintettel a prevenció és szűrővizsgálatokra, járó- és fekvőbeteg ellátásra, valamint azokra az intervenciók lehetőségeire, amelyeket a szomatikus ellátás területén használunk az eredményes gyógyítás érdekében.

Kulcsszavak: Gerincgyógyászat, Pszichológiai szűrés, Krónikus fájdalom

Sürgősségi és - Krízisintervenciós műhelybemutató – MPT Tanácsadás Pszichológia Szekció

M14

workshop – 90 perc

Kissné Viszket Mónika, Nagy Ildikó, Mogyorósy-Révész Zsuzsanna – ELTE PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

A Műhely két, egymáshoz kapcsolódó témában dolgozza fel a krízishelyzetekben nyújtható pszichológiai segítség lehetőségeit, módszereit:

1. Sürgősséggel alkalmazott lélektani eszközök az estek tükrében

Az emberi életet, testi épséget veszélyeztető helyzetek résztvevői az esemény érzelmi hatása alatt gyakran inadekvát módon, akár a mentést is hátráltatva, vagy akár újabb veszélyforrást előidézve reagálnak. A lélekjelenlét megőrzése azonban éppen ezekben a helyzetekben életmentő szerepet tölt be, hiszen az időben érkező és megfelelő segítségnyújtás eredménye sokszor másodperceken múlik. Az érzelmi hatások mederbe terelése és a reagáló képesség megőrzése sürgősséggel, a valós időben is alkalmazható lélektani ismereteket és eszközöket tesz szükségessé.

A műhely keretében esetek gyakorlati példáin és a résztvevők személyes élményeinek felidézésén keresztül tekintünk be a keretek, a szerződés általánostól való eltéréseibe, a kapcsolat és a kommunikáció módosulásaiba, az intervenciós eszközök alkalmazásába. A résztvevők megismerkedhetnek a sürgősségi lélektani helyzetek sajátosságaival, a „valós idejű” beavatkozások körülményeivel, feltételeivel, valamint azokkal a lelki jelenségekkel és a háttérükben zajló folyamatokkal, amelyekkel a bajba jutott embertársak küzdenek.

Kulcsszavak: esetpéldák, életet veszélyeztető helyzetek, reagáló képesség megőrzése, sürgősségi lélektan

2. Tanácsadásban alkalmazható módszerek a krízis és traumatikus állapot hatására felborult érzelmi reguláció helyreállítására

A traumatikus eseményekkel, illetve krízisállapotokkal együttjáró intenzív vagy elhúzódó stresszreakció egyik jelentős maladaptív hatása az érzelmi reguláció egyensúlyának megbomlása.

A kibillent érzelmi reguláció helyreállítása, illetve a kliens normál életvitelét zavaró érzelmi állapotok kezelésének elsajátítása fontos feladata lehet a tanácsadásnak. Ez egyrészt a krízisintervenció egyik lényeges eleme, lépcsőfoka (Roberts, 1991), másrészt a traumaterápiák előkészítéséhez nélkülözhetetlen stabilizáció részét képezi (Van der Kolk et al, 2005.).

A tanácsadó szakpszichológus képzés során a hallgatók betekintést kaphatnak a pszichotraumatológia elméleti kereteibe, illetve annak módszertanába, hogy az érzelmi reguláció változásai során a különböző típusú idegrendszeri (arousal) mintázatok mellett

milyen típusú technikák és gyakorlatok alkalmazhatók az egyensúly mielőbbi helyreállításához. Az elméleti ismeretekeken túl lehetőség nyílik a technikák egy részének saját élményű megismerésére is.

Kulcsszavak: sürgősségi lélektan, krízisállapot - krízisintervenció, esetpéldák

Mesehős komplex mesediagnosztikai és -terápiás módszer diagnosztikai és terápiás alkalmazási lehetőségei

M15

műhely – 90 perc

Juhász László - egyéni vállalkozó

A kilencven perces interaktív, elméleti és gyakorlati részből álló workshop célja, hogy a hallgatókkal együttműködve, részükre saját élményt és tapasztalatszerzést nyújtva bemutassa a szerző által 2005 óta folyamatosan fejlesztett projektív módszert. A kilenc mondatból álló instrukció alapján a vizsgálati személyek önállóan elkészítik meséjüket. A sokféle diagnosztikai lehetőség a narratív pszichológia egyik eszközrendszerén, a tartalmak és gyakoriságuk elemzésén alapul. A három bemutatott fókuszmesé közös feldolgozása során a hallgatók megismerkednek pl. a szereplők, attribútumaik, szükségleteik elemzésével, a tünet- vagy problémacentrikus mese tartalmi, fogalmi meghatározásával, diagnosztikai módszereivel, mindezek terápiás összefüggéseivel stb. A workshopot egy video zárja, amely bemutatja, hogyan segítette a módszer egy több gyermekes édesanya krónikus, húsz éves gyászának lezárását. Ajánlott létszám max. 25 fő.

Kulcsszavak: fókuszmesé, diagnosztika, narratív, terápia, problémacentrikus, projektív, szükséglet, tünetcentrikus

Tehetség gondozás és tudományos diákköri munka helye a pszichológusképzésben

M16

szakmai kerekasztal, 50 perc

Kiss Paszkál - moderátor

A pszichológia szak a legjobb képességű és a korosztályukból kiemelkedő motivációjú fiatalokat vonzza. A képzőhelyek felelőssége, hogy milyen figyelmet fordítanak a tehetségük további kibontakoztatására. Leggyakrabban a Tudományos Diákkörök és az OTDK merül fel ennek keretében. Hogyan látjuk intézményi, oktatói (témavezetői, kutatócsoport-vezetői) és hallgatói nézőpontból a pszichológus tehetséggondozás tapasztalatait, lehetőségeit? Milyen újítások lennének jók a meglévő módszerekben? A pszichológiai képzőhelyek vezetői és az OTDT Pedagógia-Pszichológia-Andragógia és

Könyvtártudomány Szekciójának vezetői részvételével szervezzük a kerekasztalt, melyre oktatókat, hallgatókat egyaránt várunk

A kerekasztal résztvevői:

Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem
Gáspár Mihály - az OTDT Szakmai Bizottságának elnöke
Hargitai Rita - Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Harsányi Szabolcs Gergő - Károli Gáspár Református Egyetem
Oláh Attila - az OTDT Szakmai Bizottságának alelnöke
Molnárné Kovács Judit - Debreceni Egyetem
Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem
Veres-Székely Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Kulcsszavak: tehetséggondozás, pszichológusképzés

No Panic Up! – A kézben tartott megoldás

M17

Csehák Hajnalka, Kreznerich Zoltán - No Panic Application Zrt.

A No Panic App egy kifejezetten pánikbeteg számára fejlesztett mobil alkalmazás, mely a pánikrohamok megfékezésén túl az ezen betegséggel élők teljes életvitelét is hivatott segíteni, megváltoztatni. Jelenleg több mint 140 egyedi, interaktív technikával vezeti a felhasználókat a jobblét felé, egy egyedi algoritmus pedig személyre szabja a teljes programot. A regisztrációt igénylő alkalmazásban anonim, de mégis egyedi profilokkal vannak jelen a felhasználók, mellyel egymást támogató közösséggé alakulnak. Az applikáció segítségével számos statisztikai, magatartás béli, demog- és szociográfiai adatot tudunk vizsgálni, ezzel még hatékonyabbá téve a programot, a betegség kezelését és az orvos-beteg kapcsolatot.

Bemutatkozásunkkal a szakmai nyilvánosság elé kívánunk állni, annak érdekében, hogy megismertessük eddigi fejlesztéseink eredményeit és megfelelő visszajelzéseket kapjunk az eddig kifejlesztett egészségügyi alkalmazások további szakmai – fejlesztési irányainak meghatározásához.

Kulcsszavak: pánikbetegség

A belső tér- külső tér észlelésének fejlesztése PLAYBACK-SZÍNHÁZI megközelítéssel

M18

Kiss György Ádám - kiképző pszichodráma vezető, playback tréner

Aki ismeri a színházrendezők alkotói folyamatát, sejti, hogy a tényleges - külső színpadon történő - megjelenítése előtt a fantáziánk "színpadán" is átélhetjük az adott jelenetet. Szabadon, kreatívan, spontán módon.

A workshopon ezt az alkotói folyamatot használjuk fel, hogy a történetmesélés segítségével jobban megismerjük tudatunk belső tereit.

A workshop résztvevői játékosan, filozófia kérdések mentén ismerhetik meg a playback-színház varázslatos világát.

Jelentkezők száma : Max 22 fő.

Kulcsszavak: playback-színházi mozgalom, RÖGTÖNZÉSEK SZÍNHÁZA

Érdek és érdektelenség. Avagy az MPÉE és az MPT pszichológus kamaráért vívott küzdelmei a szakmán belül és kívül

M53

kerekasztal, 90 perc

Nagybányai Nagy Olivér - szervező

Közhelynek számít szakmai körökben, hogy a pszichológia erősen széttagolt szakma, így pedig egységes önérvényesítése sem igazán lehet. Ez a széttagoltság más szakmákra is jellemző (pl. az orvosi szakterületek), azonban ez láthatóan nem gátolta azok kamarai szerveződését, miközben a pszichológusok több évtizede nem képesek kivívni ezt a típusú önrendelkezését.

Mik lehetnek a valódi okok? Miért buktak el a korábbi évtizedekben indult kamarai kezdeményezések? Kik ma az ellenérdekelt felek és mik az ellenérvek az önálló pszichológus kamara felállításában? Mit is tartalmaz a törvénytervezet és mit nem? Miben hozhat(na) azonnali változást a szakma életében a kamara megalakulása és miben nem? Milyen azonnali teendők lesznek a kamarának, és mik a hosszabbtávú feladatai? Ehhez hasonló kérdésekről beszélgetnek a kerekasztal résztvevői.

A kerekasztal résztvevői:

Bagdy Emőke
Császár-Nagy Noémi
Nagybányai-Nagy Olivér
Szatmáriné Balogh Mária

Kulcsszavak: pszichológus kamara, szakmai önrendelkezés

Posztterek

Szenvedély és Függőség a Sportban

EP01

Kovácsik Rita¹, Szabó Attila²

¹Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bevezetés: Amíg a sportolás szerves része az egészséges életmódnak, vannak akik túlzásba viszik azt. Ezt a magatartást a viselkedési addikciók közé soroljuk és testedzésfüggőségnek nevezzük. A kiváltó okok sokszor ismeretlenek, és a nagy mértékűnek vélt sportolás ritkán utal addiktív magatartásra. A szenvedélyes sportolást, melynek az elkötelezettség és az edzésintenzitás is fontos komponensei, el kell különíteni a testedzésfüggőségtől. Friss nemzetközi tanulmányok arra utalnak, hogy a szenvedély és addikció között jelentős átfedés van. A kutatásunk célja tisztázni ennek az átfedésnek a mértékét egy széles sportolói spektrumban és megvizsgálni a sport iránti elkötelezettség és az edzésintenzitás szerepét a testedzésfüggőségben.

Módszer: Kutatásunkban 507 sportolót (322 férfi; átlag életkor=24.35, szórás=5.74 év; és 183 nő, átlag életkor=24.78, szórás=8.19 év) vizsgáltunk, akik 32 különböző sportágat képviseltek. A résztvevők a Qualtrics felületen kitöltötték a Testedzés Addikció Kérdőívet (EAI-HU; Demetrovics és Kurimay, 2008) és a magyar Szenvedély Skálát (Orosz és mtsai., 2016). Az első a testedzésfüggőség kockázatát, míg a második az obszesszív és harmonikus szenvedélyt, és egyben a sport iránti elkötelezettséget méri. Egy 1-től 100-ig terjedő spektrumskálán a sportolók megjelölték a szokásos edzésintenzitásukat, majd számszerűen az átlag heti edzés órászámukat.

Eredmények: Egy lineáris regresszió kimutatta, hogy az obszesszív- ($\beta = .380$, $t = 8.20$, $p < .001$), és harmonikus szenvedély ($\beta = .161$, $t = 3.38$, $p = .001$), az edzésintenzitással együtt ($\beta = .172$, $t = 4.34$, $p < .001$), szignifikánsan ($R^2 = .34$, $F(3, 503) = 87.38$, $p < .001$) determinálja a mért testedzésfüggőség kockázatát. Az obszesszív szenvedély nagyobb mértékben (29%-ban) mutatott ki közös varianciát a testedzésfüggőséggel, mint a másik két változó (5%) együtt. Ennek ellenére az edzésintenzitás szignifikánsan korrelált a testedzésfüggőség kockázattal ($r = .364$, $p < .001$), az obszesszív- ($r = .333$, $p < .001$) és a harmonikus szenvedéllyel ($r = .401$, $p < .001$). A heti edzés órászám szignifikáns ($r = .140$, $p = .002$), de gyakorlatilag jelentéktelen összefüggésben állt a testedzésfüggőséggel. A sport iránti elkötelezettség szignifikánsan korrelált a testedzésfüggőséggel ($r = .429$, $p < .001$), az obszesszív szenvedéllyel ($r = .636$, $p < .001$) és a harmonikus szenvedéllyel ($r = .795$, $p < .001$).

Következtetés: A jelen eredmények alátámasztják a nemzetközi irodalomban nemrégiben felfedezett kapcsolatot, illetve átfedést, a testedzésfüggőség és szenvedélyes sportolás kö-

zött. Ez a felfedés arra utal, hogy a testedzésfüggőség nem egy önálló pszichés diszfunkció. Megállapításunkat alátámasztja az a tény is, hogy tanulmányunk eredményei kimutatták, hogy az edzésintenzitás és a sport iránti elkötelezettség kölcsönhatásban vannak a testedzésfüggőséggel, de legalább annyira az obszesszív- és harmonikus szenvedéllyel is. Következtetésképpen, amit testedzésfüggőségnek vélünk, lehet, hogy csupán a sport iránt érzett szenvedélyt tükrözi vissza.

Kulcsszavak: edzés, elkötelezettség, fizikai aktivitás, mozgás, obszesszó

Út a tanári kiégés felé és a lehetséges védőfaktorok

EP02

Takács Ildikó, Nagy Eszter - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Az elmúlt fél évben a BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszékének PhD hallgatójaként a pedagógus burnout témáját kutattam, a kutatómunka eredményét pedig összesítettem egy angol nyelvű review-cikkben. A Nagygyűlésre tervezett poszterbemutatómban e cikk tartalmát foglalnám össze, a következő eredményeknek megfelelően:

Az áttekintő tanulmány a pedagógus burnouttal kapcsolatba hozható személyiségjellemzőket, illetve a munkahelyi környezet jellemzőit (különös tekintettel az osztálytermi légkör jellemzői és a társas támogatás) vette sorra, annak érdekében, hogy a cikk bázisát képezhesse egy hatékony burnout-intervenciós program megalkotásának a későbbiekben. A burnout mérésére a cikkben áttekintett tanulmányok mindegyike a Maslach Burnout Inventory Educational Survey-t (tanárok számára kialakított változatát) alkalmazta (Maslach, Schaufeli, & Leiter, 2001). A minták az USA-ból és Európa országaiból származtak. Az eredményeknek megfelelően a munkaterhelés mértéke és a társas támogatás bizonyultak a leginkább meghatározó tényezőknek a munka jellemzőit illetően. A személyiségjegyeket tekintve elmondható, hogy a pozitív affektivitás, az érzelmi stabilitás és az énhatékonyság a leginkább befolyásoló tényezők a burnout szindrómának. A regressziós együtthatók egymással való összehasonlítását, végül pedig összesítését követően egy hipotetikus ok-okozati modell felállítása vált lehetővé, ami magyarázza az egyén válaszait a környezet változására a burnout kialakulásának folyamatában, ahol a lépések: (1) az egyén érzelmi vonásai (pl.: érzelmi stabilitás, pozitív affektivitás, extraverzió) -> (2) érzékelt munkakörnyezet és munkakarakterisztika -> (3) szubjektív megítélés a saját megküzdési képességről (én-hatékonyság, önbizalom) -> (4) meglévő vagy aktualizált megküzdési stratégia kiválasztása (és alkalmazása) -> (5) a burnout szintjének megváltozása (növekedés vagy csökkenés)

Kulcsszavak: pedagógus burnout, review, regressziós elemzés, burnout modell

Kivételes kognitív tehetségek támogatása: a Magyar Templeton Program szakmai eredményei

EP03

Péter-Szarka Szilvia - Debreceni Egyetem

2015. március és 2017. február között zajlott le a Magyar Templeton Program, melynek célja kivételes kognitív képességű tehetségek azonosítása és egy éven keresztül történő egyénre szabott támogatása volt. A program az erősségek középpontba állításával és a pozitív pszichológia alapelvei mentén került kialakításra.

A program első éve során több mint 19.000 jelentkező közül választottuk ki egy online, kognitív (intelligencia, szókincs, munkamemória, problémamegoldó gondolkodás) és motivációs jellemzőket mérő pszichológiai mérés eredményeként azt a 314 10-29 éves fiatal, akik a második évben az egyéni igényeiknek megfelelő szakmai, készségfejlesztő vagy társadalmi felelősségvállalásra érzékenyítő képzéseken, tréningeken, programokon vettek részt. Emellett lefordításra és adaptálásra került az 5-8 éves gyerekek tanulási és információfeldolgozási jellemzőit vizsgáló Nebraskai Csillagos Ég nevű megfigyelési módszer, melynek keretében 66 pedagógus képzését követően 855 gyermek megfigyelését végeztük el.

Mindez számos szakmai innovációt eredményezett: egy tehetségprogramba történő beválogatás új, erősségközpontú módszertanának kidolgozását, egy identitással rendelkező közösség kialakítását, a hálózatokon és a személyes kapcsolatokon alapuló együttműködések erősítését, új típusú tehetségtámogató programok létrehozását, egy autonómiára, egyéni döntésre és belső motivációra alapozott programválasztási platform és a mentorálás komplex rendszerének kialakítását, egy inkluzív, a viselkedés megfigyelésén alapuló módszer kipróbálását, valamint egy flexibilis szervezeti kultúra meghonosítását.

A poszter ezeket az eredményeket mutatja be összefoglalóan, kiemelve a pszichológusok számára különösen fontos mérési eredményeket, valamint a program hatásvizsgálatának főbb pontjait.

Kulcsszavak: tehetség, kognitív képességek, egyéni támogatás, erősség, 314 Junior Templeton Fellow

Életcél és értelmesség keresése az időorientáció tükrében

EP04

Berta Renáta, Dombi Edina - Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Valóban elégedettebbek-e azok az emberek az életükkel, akik képesek egyik időperspektíváról a másikra rugalmasan váltani, alkalmazkodva a különböző környezeti és személyes igényekhez? Kutatásunk során erre a kérdésre kerestük a választ. Az élettel való elégedettség szubjektív minőségét vizsgáljuk az életcél és a kiegyensúlyozott

időperspektíva tekintetében. Napjainkban egyre népszerűbb a pozitív pszichológia irányzata, amely kiemelt figyelmet fordít a pozitív életminőség és jóllét tényezőinek vizsgálatára. Ezen kutatások teszik relevánssá a vizsgálatunkat, amely során összefüggést kerestünk a kiegyensúlyozott időperspektíva profil (KIP) megléte, az étellel való elégedettség és a vizsgálati személyek életcéljának vizsgálata között. Zimbardo és Boyd (1999) megfogalmazásában a kiegyensúlyozott időperspektívával rendelkező személyek rendelkeznek pszichológiai jólléttel, pozitív szociális hálóval és egészséges testi, valamint mentális állapottal. Későbbi kutatások összefüggést találtak a jó közérzettel, boldogsággal, magasabb érzelmi intelligenciával, étellel való elégedettséggel. Vizsgálatunkban választ kerestünk arra a kérdésre, miszerint a kiegyensúlyozott időperspektívájú (KIP) egyének stabilabb életcéllal rendelkeznek-e és elégedettebbek-e az életükkel, mint más időorientációjú személyek. Az elkészített kérdőívcsomagot online felületen tettük elérhetővé, valamint egyetemi hallgatói fórumokra továbbítottuk. Kutatásunk során felhasználtuk az Életcél kérdőívet (PIL) (Konkoly Thege & Martos, 2006), a Étellel való Elégedettség Skála magyar változatát (SWLS-H) (Martos, Sallay, Désfalvi, Szabó, & Ittész, 2014), valamint a Zimbardo Időperspektíva Kérdőívet (ZTPI) (Zimbardo, Boyd, 1999). Kutatásunk kiindulópontja Viktor Frankl (1988) elmélete, aki szerint minden ember életének célja van, és rendelkezik alapvető motivációval az élete értelmességének megtalálására (Frankl, 1997). Úgy véljük, hogy az alkalmazott kérdőívek segítségével nyert eredményeink hatékonyan segíthetik az életvezetési tanácsadás munkafolyamatát, a kliens esetleges elakadásának hátterében álló okok, összefüggések feltárását, valamint iránymutatóak lehetnek hatékony prevenciók eljárások tervezésében.

Kulcsszavak: kiegyensúlyozott időperspektíva profil, pozitív pszichológia, étellel való elégedettség, életcél

Proaktív interferencia vizsgálata szagkontextusfüggő emlékezeti helyzetben

EP05

Szerdahelyi László, Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A kontextusfüggő emlékezetet leginkább incidentális tanulási helyzetben szokás vizsgálni, pedig a teljesítményt tartósan javító módszer kialakítására is alkalmas lehet. Az érzéleti modalitások közül kimagaslik a szaglás, melynek tulajdonságai ideálisak egy ilyen módszerhez. A szagingereket – más, például vizuális ingerekkel ellentétben – nem lehet elnyomni, így biztosan kódolódnak az emléknymba, ezáltal segítik a későbbi felidézést. Ezen kívül úgy tűnik, hogy a szagok közötti retroaktív interferencia gyakorlatilag elhanyagolható, viszont a proaktív interferencia igen erős.

Jelen vizsgálatban más szagmemória kutatásoktól eltérően a kísérleti személyek egy szagot nem csak egy-egy szóhoz, vagy képhez asszociáltak, hanem egy álszólístához: így téve a tanulási helyzetet az oktatáshoz hasonlóbbá. A kísérlet során összesen 10 szag került előtesztelésre: 5 kellemes, 5 kellemetlen, de a beválasztáshoz elsősorban a kontextusba nem illeszkedés mértéke játszott döntő szerepet.

A kísérleti személyek 3 csoportra osztva (kellemes szagingeres, kellemetlen szagingeres, szaginger nélküli kontroll) két kísérleti elrendezésben vettek részt. Az elsőben a kísérleti személyek ugyanazon szagkörnyezetben tanultak és idéztek fel egy álszavakból álló szólistát két napos késleltetéssel. A második kísérletben, egy héttel később egy a saját csoport kategóriájukba tartozó (kellemes / kellemetlen / szag nélküli kontroll), de az előző szagtól eltérő szagkontextusban tanultak és idéztek fel egy másik álszavakból álló szólistát, szintén két napos késleltetéssel. A teljesítmény mellett mérésre került a kísérleti személyek hangulata is, a hangulat közvetítő szerepének, valamint az alaposabb feldolgozás elvének (negatívabb hangulatban jobb az emlékezeti teljesítmény) vizsgálata érdekében.

Az eredmények alapján azt láthatjuk, hogy az első kísérletben nem sikerült a szagkontextus-függő emlékezet hatását detektálni (véltetően a kontrollcsoportbeli szélsőséges esetek miatt), azonban a második kísérletben sikerült a szagkontextus-függő emlékezet hatását kimutatni. A proaktív interferencia elhanyagolható volt. Fontos részeredmény, hogy a hangulat csak a kellemetlen szagingeres csoportnál bírt közvetítő szereppel, illetve az alaposabb feldolgozás elvét csak az első kísérletben lehetett kimutatni.

Összességében úgy tűnik, hogy a szagkontextus-függő emlékezet megbízható reprezentációnak tekinthető, valamint a szólista a két kísérlet alatt ellenállóbbnak bizonyul az interferenciának. A folyamatban a hangulat közvetítő szerepének, valamint az alaposabb feldolgozási elv pontos mechanizmusának tisztázása további kutatásokat igényel.

Kulcsszavak: emlékezet, szagkontextus, proaktív interferencia, hangulat

Szisztematikus irodalmi áttekintés az autizmussal élők kategorizációs képességének vizsgálatáról

EP06

Pachner Orsolya¹, Révész György²

¹PTE ETK Szombathelyi Képzési Központ; PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola

²PTE BTK Pszichológia Intézet

A kategorizációs képesség több az autizmussal élők aktívan kutatott területéhez kapcsolódik: észlelés, fogalmi gondolkodás, végrehajtó funkciók, érzelem felismerés. Emiatt is nehéz egy átfogó áttekintést nyújtani a különböző kategorizációs képességekben tapasztalható eltérésekről az autizmus szakirodalmában. Kutatásunkban áttekintettük a Science Direct és Scopus adatbázisban a 2000-es évektől napjainkig megjelent a kategorizációhoz kapcsolódó autizmussal élő személyekkel készült empirikus vizsgálatokat. A beválasztási kritériumainknak összesen 74 tanulmány felelt meg. A vizsgálat strukturált kérdésfeltevése: Milyen módszertant alkalmaztak az autizmussal élők kategorizációs képességeinek vizsgálata során? Elemzési szempontjaink között szerepelt a kontrollcsoportok illesztése, az ASD csoportba sorolásának módszere, az ASD csoport jellemzői (elemszám, életkor, IQ) és a kategorizációs feladat és az ingeranyag típusa.

Eredményeink: A vizsgálatok többsége kontrollcsoportot alkalmazott, csupán 11 kutatás dolgozott e nélkül. A kontrollcsoportok illesztésének szempontjait 7 kategóriába lehetett besorolni. Leggyakrabban az életkor (89,5%), a nem (45,6%) és az IQ (40,4%) volt az illesztés szempontja. Az adatok alapján a csupán klinikai diagnózisra épülő csoportosítás jellemzőbb volt a korábban megjelent cikkek esetén, a 2006-os évektől egyre inkább elterjedtek a standard diagnosztikus eszközök (ADOS, ADI-R) alkalmazása. Az autizmussal élő vizsgálati csoport elemszáma átlagosan 21 fő volt. A kutatások 39.1%-ában gyerekeket (átlagos életkor 13 év alatt), 23,9 %-ában serdülőket (13-18 év között), és 37%-ában felnőtteket (18 év fölött) vizsgáltak. Átlagosan a vizsgált csoportokon belül 11 év különbség volt a legfiatalabb és a legidősebb autizmussal élő személy között.

A kategorizációs képesség mérésére vonatkozóan néztük a kategorizáció típusát: 50 perceptuális, 6 nyelvi szintre, 3, amiben a perceptuális és nyelvi szint együtt jelenik meg, 3 szociális kategorizációra vonatkozó, és 6 kifejezetten fejlesztéssel foglalkozó cikk került be. Az ingeranyag modalitása leggyakrabban vizuális volt. 9 esetben auditoros inger, és 2 cikkben szerepelt a két modalitás együttesen. A vizuális ingeranyag jellemzőit tovább csoportosítottuk: leggyakrabban arcokat használtak vagy különböző jelentéssel bíró képeket (tárgyak, állatok...stb.).

Következtetések: Elmondható, hogy alacsony elemszámú, életkor alapján heterogén csoportokkal dolgoztak. Ami egyrészről korlátozott értelmezést enged meg, másrészről fejlődési különbségekre vonatkozó elemzéseket is lehetővé tesz. Kevésbé jellemző az absztrakt ingerek alkalmazása, vagyis inkább az alacsonyabb szintű perceptuális kategorizációt vizsgáló kutatások gyakoribbak.

Kulcsszavak: autizmus, kategorizáció, szisztematikus irodalmi áttekintés

A népmesék üzenete, avagy a házastársi kapcsolat felfogása régen és most

EP07

Tóth Johanna, Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI APPT Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A népmesék évszázadok nyomán létrejött és formálódó történetei olyan örök érvényű gondolatokat fogalmaznak meg számunkra, amelyek változatos élethelyzetekben is képesek útmutatással szolgálni a hétköznapi ember problémáira, nehézségeire vonatkozóan. Míg a mai világ meséi egymással szembenálló, jó és gonosz karaktereket életre keltve és azok látványos, sőt nem ritkán szenzációhajhász trükkökkel dúsított összeütközéseit demonstrálva, a televízió képernyőjén vagy a mozivásznon át érik el az embereket, addig a népmesék a lélek mélyéről, valódi humán értékekről szólnak, s a szülőkön és nevelőkön keresztül, élő szó révén jutnak el a gyermekekhez. Ez pedig lehetőséget teremt arra, hogy a fiatalok önnön fantáziájuk szárnyán alkossák meg belső képeiket a hallottakról, miáltal a mesehőssel való azonosulásuk és annak konkrét helyzethez kötött megküzdése nyomán létrejött tanulási élményük is kifejezettebbé válhat. De vajon hogyan alakul a modern kor emberének népmesékhez fűződő viszonya? Mennyiben tudjuk a bennük rejlő bölcsességekből merítve élni mindennapjainkat? A családok működésének alappilléreit biztosító házastársi viszonnal összefüggésben

milyen hasznos információkkal bírnak a népmesék? Kutatásunkban a népmesék modern kor embere számára közvetített üzenetének és értékrendszerének jelentőségét szerettük volna feltárni, különös tekintettel a párkapcsolati nehézségek kezelése terén fontos tényezőkre. Ezzel összefüggésben először 12 magyar népmese kvalitatív elemzését végeztük el, majd - az így nyert eredményekre építve - egy saját készítésű kérdőívvel folytattuk le vizsgálatunkat 60 pár bevonásával. A vizsgálati személyek 5-fokú Likert skálán fejezték ki a számukra fontos humán értékek jelentőségét, meghatározták saját és társuk szeretetnyelvét, valamint a számukra különösen nagy nehézséget okozó életciklus-váltásokat. A kérdőív végén meseolvasási szokásaikról is nyilatkoztak. A párok almintákba sorolása Bader és Pearson (1988) párkapcsolati ciklusokra vonatkozó modellje szerint történt. Az egyes almintákban 15 pár, azaz 30 ember vett részt (N=120). Eredményeink szerint a magyar népmesékben megjelenő értékeket vizsgálati személyink is fontosnak tartották. A házaspárok egymás szeretetnyelvére vonatkozó ismeretei azonban korlátozottak, ami a másik iránt érzett szeretetük hatékony kifejezésének gátjaként áll. Az életciklus-váltások terén mutatkozó nehézségek is igazolást nyertek. A népmesék iránti pozitív attitűd pedig bár mindkét nem képviselőinél bebizonyosodott, az mégis a nők esetében volt erőteljesebb. A feltárt eredmények tehát rávilágítottak, hogy a magyar népmesék által közvetített értékek a mai kor embere számára is jelentőséggel bírnak. Azok tudatosítása, a bennük rejlő lehetőségek kiaknázása, konfliktushelyzetekre vonatkozóan nyújtott modellek valós példaként való értékelése és követése azonban nem mindig valósul meg. A népmesék világában és terápiás felhasználhatóságában jártas szakember előtt tehát mindez egy fontos és szép feladatként állhat.

Kulcsszavak: népmesék, párkapcsolatok, életciklusok, értékek, szeretetnyelvek

A Globális jóllét vizsgálata erdélyi középiskolások körében

EP08

Krizbai Timea - Sapientia, EMTE, Műszaki és Humántudományok Szak, Alkalmazott Társadalomtudományok Kar, Egészségügyi szolgáltatások és Politikák Szak

Bevezetés: A Globális jóllét fogalma arra vonatkozik, hogy az egyén biológiai, pszichológiai, szociális és spirituális szinten is egyaránt jól működik. Ugyanakkor a pozitív érzelmek túlsúlyát is jelenti. A Globális jóllét vizsgálata azért fontos, mert egy társadalom életminőségének a mutatója is lehet.

Módszerek: A vizsgálat célja erdélyi középiskolások Globális jóllétének vizsgálata. A vizsgálati személyek a Globális jóllét kérdőívet töltötték ki az iskolában, osztályfőnöki órán. A kérdőívnek négy faktora van: érzelmi jóllét, pszichológiai jóllét, szociális jóllét és spirituális jóllét (Oláh, 2012). A vizsgálatban 572 középiskolás vett részt, 239 fiú (41.8%) és 333 lány (58.2 %).

Eredmények: A serdülők 82.5% - a számol be jó érzelmi jóllétről (pozitív érzelmek, boldogság, élettél való elégedettség). A pszichológiai jóllét, ami önfogadást, másokkal való pozitív kapcsolatot, személyes növekedést, életcélokat jelent, a fiatalok 22%-ánál nagyon magas és 72.9%-ánál pedig jó. A szociális jóllét a vizsgálati személyek 70%-ánál átlag értékeket mutat. A szociális jóllét a szociális koherenciára, szociális integrációra,

szociális elfogadásra és szociális hozzájárulásra vonatkozik. A serdülők 73.4% -a a spirituális jóllétét is megfelelőnek tartja.

Következtetések: A kutatások azt mutatják, hogy az olyan társadalmakban, ahol magas a GDP, szociális egyenlőség, illetve politikai szabadság van, valamint az egyéneknek szabad hozzáférésük van az oktatáshoz, kedvező feltételei vannak az egyéni fejlődésnek (Diener et al, 2010). Románia, mint posztkommunista ország 1989 után számos gazdasági és politikai változáson ment keresztül, aminek következtében magas az infláció, emigrálás, munkanélküliség és ez hozzájárult az életminőség romlásához (Ostermann, 2001). Következtetésképpen, habár Romániára gazdaságilag és politikailag is a bizonytalanság jellemző, meglepő, hogy a serdülők Globális jólléte megfelelő és csupán egy igen kicsi aránya a serdülőknek számol be alacsony értékekről. Az erdélyi serdülők képesek pozitív érzelmeket megélni, van életcéljuk és jó szociális képességekkel rendelkeznek.

Kulcsszavak: globális jóllét, serdülők

Az egészségmagatartást befolyásoló média- és internethasználat asztmatikus fiatalok körében

EP09

Józsa Tamás, Nagy Beáta Erika - DE Humán Tudományok Doktori Iskola -
Pszichológia Program, DE Általános Orvostudományi Kar - Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: Szakirodalmi adatok szerint az asthma bronchiale a gyerekek és a fiatal felnőttek egyik leggyakoribb krónikus betegsége (Stauder, 2006). Etiológiájában más pszichoszociális stresszorok mellett kötődési nehézségek fedezhetők fel (Hoffman & Hochapfel, 2000). Mindez azért lényeges, mert a fokozott média- és internethasználat oka és következménye egyaránt lehet ezeknek a nehézségeknek. Rohanó világunkban a médiumok hatása felerősödik, és sokszor észrevétlenül, szubliminális szinten befolyásolják a fogyasztókat. Így fordulhat elő, hogy egy kötődési zavarral jellemezhető egyén, aki alapvetően vulnerábilis, még visszahúzódóbb és passzívabb lesz (Cziegler, 2005). Metaanalízisek kiemelik, hogy a fokozott számítógépes játékokkal történő tevékenységek agressziónövelő, addiktív hatása így sosem független a premorbid személyiségtől (Ferguson, 2015).

Anyag és módszer: Kutatásunk egy olyan pilot study, melynek célja, hogy detektáljuk az esetleges eltéréseket egy asztmatikus beteg populációból rétegzett minta és egy egészséges, kontrollcsoport között.

Vizsgálati minta: A vizsgálati alanyok közül 30 fő asthma bronchialében szenvedő, 30 fő pedig sine morbo kontrollszemély volt. Életkoruk 10-18 év közötti.

Vizsgálati eszköz bemutatása: A kísérleti személyekkel a jelen vizsgálatban releváns kérdőívek közül a magyarra ebben a kutatásban adaptált Facebook Használati Kérdőív (eredeti nyelven Ellison, Steinfeld & Lampe, 2007), a Problémás Online Játék Kérdőív (POGQ), valamint a Problémás Internethasználat Kérdőív (PIHK) került felvételle.

Várható eredmények: A kapott eredmények megerősítik, hogy az asztmatikus megbetegedéssel küzdő gyermekek körében legalább tendenciaszerűen kimutatható, hogy magasabb pontszámokat érnek el a médiahasználatot mérő kérdőívekben.

Kitekintés: Az vizsgálatban feltárt összefüggésekkel kapcsolatban fontos detektálni, hogy miért fordulnak fokozottabban az asztmatikus gyerekek a média- és internethasználatához. Wan és Chiou (2006) elképzelése, amely szerint a valahova tartozás és elfogadás érzése a leginkább motiváló faktor a közösségi média, online játékhasználat stb. tekintetében, további vizsgálatokat tesz indokoltá a témában.

Kulcsszavak: média- és internethasználat, asztmatikus megbetegedés, kötődési mintázatok, problémás online játék

Szülői és felnőtt kötődési jellemzők és evészavar tünetek evészavarosok és sine morbo személyek közt

EP10

Szalai Tamás Dömötör, Czeglédi Edit - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Háttér: A kötődés minősége számos úton járulhat hozzá az evészavar tünetekhez, beleértve az énkép, érzelemszabályozás, mentalizáció, és testtel való elégedettség kérdéseit. Ennek ellenére a közép-kelet-európai régióban alig találunk olyan vizsgálatokat, amelyek a kötődési jellemzők és az evészavar tünetek komplex kapcsolatát vizsgálják.

Cél: A szülői és felnőtt kötődési dimenziók és evészavar tünetek közötti összefüggések vizsgálata volt – evészavaros kliensek és sine morbo személyek körében.

Módszer: A keresztmetszeti online kérdőíves kutatás a szülői és felnőtt kötődési jellemzők összefüggéseit vizsgálta az evészavar tünetekkel és az érzelmi evésre való hajlammal 67 anorexia nervosa, bulimia nervosa, és falásrohammal diagnosztizált evészavaros nő, illetve 67 hasonló korú sine morbo nő körében.

Eredmények: Az evészavarosok ritkábban voltak biztonságos kötődésűek, és gyakrabban voltak szorongó-aggodalmaskodó vagy bizalmatlan-elutasító kötődők, mint a sine morbo személyek. Utóbbiak esetén az kevésbé biztonságos felnőtt kötődés, míg az evészavarosok közt a szülői törődés mértéke állt kapcsolatban a tünetek súlyosságával. A sine morbo személyek közt az aggodalmaskodás mértéke, míg az evészavarosok közt a bizalmatlanság és szülői törődés foka állt kapcsolatban az érzelmi evéssel. A kevésbé biztonságos kötődés (OR = 0.54), a fiatalabb kor (OR = 0.93) és a depresszió magasabb szintje (OR = 1.04) a diagnosztizált evészavarok varianciájának 36.6%-át magyarázta.

Következtetések: Komplex kapcsolatok rajzolódtak ki a diszfunkcionális kötődési jellemzők és az evészavar tünetek közt mindkét csoportban – különböző mintákkal. Míg a sine morbo személyek esetén az alacsonyabb felnőtt kötődési biztonságosság, az evészavarosok körében viszont a szülői törődés mértéke állt kapcsolatban a tünetek súlyosságával, amelynek terápiás relevanciája lehet. A kevésbé biztonságos kötődés az evészavarok prediktora, amely a kötődés biztonságosságának preventív értékére utalhat.

Ennek megerősítésére kötődési alapú prevenciók és intervenciók vizsgálatok szükségesek.

Kulcsszavak: szülői kötődés, felnőtt kötődés, evészavar, érzelmi evés

A téri képességek 4 csoportjának kapcsolata

EP11

Buta Kinga², Krisztián Ágota¹, Bernáth László¹

¹ELTE PPK Pszichológia Intézet

²PTE BTK Pszichológia Intézet

A téri képességeknek nincsen általánosan elfogadott meghatározása, ahogyan ezt az 1984-2009 között megjelent tanulmányok elemzése mutatja (Uttal, Meadow, Tipton, Hand et al., 2013). Definíció helyett a szerzők egy 2 dimenziós osztályozási rendszert ajánlanak, ahol definíció helyett a különböző téri élmények dimenziók mentén való besorolását javasolják. A téri élmények besorolásakor Newcombe és Shipley (2015) meghatározását veszik át, akik az egocentrikus és allocentrikus dimenzió helyett az intrinzik és extrinzik, illetve statikus és dinamikus dimenziót javasolják. Az intrinzik-statisztikus képesség azokat a téri tevékenységeket érinti, amellyel a tárgyak téri konfigurációját, esetleg formáját kódoljuk, ezt méri például a Beágyazott Figura teszt. Az intrinzik-dinamikus képesség azokkal a tevékenységekkel kapcsolatos, ahol a tárgyak téri kódolásának transzformálását végezzük, például növeljük vagy csökkentjük a méretét, elforgatjuk a tárgyat. Ehhez a dimenzióhoz tartozik a 2D-ből 3D-be való transzformálás, továbbá a mentális forgatás és a mentális hajtogatás is. Az extrinzik-statisztikus képességekhez azokat, ahol a tárgyak téri elhelyezkedését, vagy pozícióját kódoljuk más tárgyakhoz, vagy egy referencia kerethez viszonyítva, ez segít az absztrakt téri elvek megértésében, mint például a vízszintmérő vagy a függőn működése. Az extrinzik-dinamikus képesség a tárgyak együttesének vizualizálását jelenti egy másik nézőpontból (pl. Piaget Három Hegy kísérlete), az ilyen típusú tevékenységek a tárgyak közti kapcsolatok transzformálására vonatkoznak, amikor egy vagy több elem, esetleg maga a megfigyelő is mozgásban van, vagy legalább mentálisan mozgatható.

Vizsgálatunkban a négy téri képesség viszonyára voltunk kíváncsiak. Az intrinzik-statisztikus téri képességek mérésére a Rejtett Forma Tesztet, az intrinzik-dinamikus téri képességek mérésére a Mentális Forgatás Tesztet, az extrinzik-statisztikus téri képességek mérésére a Vízszint Tesztet és az extrinzik-dinamikus téri képességek mérésére Hegarty, Kozhevnikov és Waller által kifejlesztett Téri Orientáció Tesztjét használtuk. A Rejtett Figura Teszt korrelál a Mentális Forgatás Teszttel és a Vízszint Teszt eredményeivel. A Mentális Forgatás Teszt a Rejtett Figura Teszten túl jelentősen összefügg a Vízszint Teszttel, illetve a Téri Orientáció Teszttel. A Vízszint teszt az előbb említett két teszten kívül korrelál a Téri Orientáció Teszttel. Két teszt nem mutat egymással korrelációt, ez a Rejtett Figura és a Téri Orientáció Teszt.

Kulcsszavak: téri képesség, extrinzik-intrinzik, statikus-dinamikus

A zenei teljesítményszorongás összefüggése a perfekcionizmussal és a szociális fóbiával

EP12

Dobos Bianka, Pikó Bettina - Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola (HAMMIDO Alapfokú Művészeti Iskola); Szegedi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet

Elméleti háttér: A zenei teljesítményszorongás gyakori, több korosztályt felölelő probléma. Azok a helyzetek, amelyek egyeseknek csak enyhe kellemetlenséget okoznak, a zenei teljesítményszorongással szenvedő zenészeknél gyakran a koncertek elkerüléséhez, végső megoldásként a zenei pálya elhagyásához vezetnek. Habár nemzetközi kutatásokban gyakran előfordul ez a téma, hazánkban kevés vizsgálat érinti ezt a kérdéskört.

Cél: A kutatás célja a zenei teljesítményszorongás háttérében álló szociodemográfiai és pszichológiai tényezők vizsgálata.

Módszer: Mintánk zenei képzésben részt vett vagy jelenleg zenét tanuló fiatalokból ($N = 100$, 15–35 évesek) állt. Az elemzés során leíró statisztikai módszerekkel összehasonlítottuk a kérdőívek eredményeit, majd hierarchikus regresszió analízissel vizsgáltuk a mért változók magyarázó erejét a zenei teljesítményszorongás mértékében.

Eredmények: Vizsgálatunkban sikerült kimutatni a kapcsolatot a zenei teljesítményszorongás és a szociális fóbia, valamint a perfekcionizmus között. A szociális fóbia (SPIN: $r = 0,68$; $p < 0,01$) és a perfekcionizmus (FMPS: $r = 0,51$; $p < 0,01$) skálák összpontszámai szignifikánsan korreláltak a zenei teljesítményszorongással (K–MPAI), továbbá mindkét változó pozitív prediktornak bizonyult. A lányok között magasabb volt a zenei teljesítményszorongás ($t = -3,38$; $p < 0,001$) és a szociális fóbia ($t = -3,64$; $p < 0,001$), a perfekcionizmus összpontszámában viszont nem volt szignifikáns különbség. A hierarchikus regresszióanalízis modelljei szerint szignifikáns prediktorként szerepelt a nem ($\beta = 0,24$; $p < 0,01$), a szociális fóbia ($\beta = 0,48$; $p < 0,001$) és a perfekcionizmus egyaránt ($\beta = 0,22$; $p < 0,05$). A perfekcionizmus hat alskálája közül négy mutatott összefüggést a zenei teljesítményszorongással, amelyek közül a Szülői kritika és a Viselkedés miatti kétélyek pozitív, míg a Szülői elvárások és az Összeszedettség negatív prediktorok voltak.

Következtetések: Az adatok alapján egyértelmű összefüggés mutatható ki a zenei teljesítményszorongás, a szociális fóbia és a perfekcionizmus bizonyos alapelemei között. Felmerül a gyanú, hogy a lámpaláz egyes eseteinek háttérében szociális fóbia állhat. Az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy a zenét tanuló fiataloknak több támogatásra és elfogadásra lenne szükségük a szüleik, tanáraik és a mentálhigiénés szakemberek részéről egyaránt.

Kulcsszavak: zenészek, lámpaláz, zenei teljesítményszorongás, szociális fóbia, perfekcionizmus

Egy új teszt a vizuális rövid távú emlékezet mérésére

EP13

Vékony Teodóra¹, Kovács Éva², Sarnyai Ákos², Hallgató Emese²

¹Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A neuropszichológiai gyakorlatban, illetve kísérletes vizsgálatok során leggyakrabban a Vizuális Mintázatterjedelem Tesztet alkalmazzák a vizuális rövid távú emlékezet mérésére. Ezen papír-ceruza alapú teszt azonban számos olyan korláttal rendelkezik, amely megkérdőjelezi klinikai, illetve kísérletes használhatóságát. Egy új alternatívaként kifejlesztettünk egy számítógép-alapú mátrix tesztet, amelyet Randomizált Vizuális Mátrix Tesztnek neveztünk el. A feladat alapelve hasonló a Vizuális Mintázatterjedelem Tesztéhez, azonban több ponton is lépéseket tettünk annak érdekében, hogy az új teszt pontosabban mérjen, illetve több alkalommal is felvehető legyen. A két legfontosabb változtatás a randomizáció, illetve az alacsonyabb hibaküszöb beállítási lehetősége. A teszteléséhez 56 fővel egy héten belül három alkalommal vettük fel az új tesztet, illetve a Vizuális Mintázatterjedelem Teszt "A" változatát. Összehasonlítottuk a két feladaton elért pontszámot az első napon, illetve teszteltük azok változását az új tesztfelvételi alkalom során. Az új teszten első alkalommal elért pontszámok pozitív korrelációt mutattak a Vizuális Mintázatterjedelem Teszten elért eredménnyel az alacsonyabb hibaküszöbök alkalmazása mellett. A Randomizált Vizuális Mátrix Teszten nem mutattunk ki tanulási hatást az ismétlések következtében, míg a Vizuális Mintázatterjedelem Teszten az egymást követő alkalmakkor egyre magasabb pontszámot értek el a résztvevők. Bár az új teszt még fejlesztésre és szélesebb körű tesztelésre szorul, többszöri ismétlésre alkalmas mérőeszköznek bizonyulhat a vizuális rövid távú emlékezet mérésére.

Kulcsszavak: vizuális memória, vizuális mintázatterjedelem-teszt, tesztfejlesztés

Koraszülöttek kétéves kori pszichomotoros fejlődése krónikus utóbetegségek tükrében

EP14

Kenyhercz Flóra, Nagy Beáta Erika - Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: Magyarországon a koraszülöttek százalékos aránya (8-11%) az elmúlt évek során sem csökkent számottevően, így népegészségügyi szempontból kiemelten fontos a kisgyermekkori fejlődésük utánkövetése, valamint a fokozottan veszélyeztetett rétegek azonosítása, s a korai intervenciók biztosítása számukra. A koraszülöttek későbbi életminőségét és kilátásait számos utóbetegség határozza meg. Fontosságuk mentén a neonatológia a következő kórképekre koncentrált: retinopathia prematurorum (ROP), bronchopulmonalis dysplasia (BPD), intraventricularis haemorrhagia (IVH) és periventricularis leukomalacia (PVL), melyek egyaránt nagy rizikót jelentenek a csecsemőkori mortalitás (Balla és Szabó, 2013) és a kisgyermekkori testi, valamint szellemi fejlődés alakulására (Schmidt, 2003; Goeral, 2014).

Célkitűzés: Az 1500 gramm alatti születési súlyú gyermekek kétéves kori pszichomotoros fejlettségi szintjének felmérése a koraszülötteket leggyakrabban érintő utóbetegségekkel összefüggésben.

Módszerek: Brunet-Lézine csecsemő és kisgyermek fejlődési skála, szülővel felvett pszichológiai anamnézis, valamint újszülött kori zárójelentések retrospektív elemzése.

Vizsgálati minta: A Debreceni Egyetem Klinikai Központjának Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikáján 1500 gramm alatti súllyal született, a vizsgálat idején korrigáltan a második életévét betöltött 151 kisgyermek.

Eredmények: A születési súly az életkori korrekciót követően is pozitívan korrelált a kétéves kori fejlődési kvócienssel (FQ), míg a kórházi tartózkodás hossza negatívan. Az utóbetegségek tekintetében az I/II stádiumú újszülött kori IVH nem, a III/IV fokú azonban szignifikáns előrejelzőnek bizonyult az alacsonyabb FQ tekintetében. Hasonló összefüggést találtunk a ROP stádiumaival is, miszerint az enyhe fokú nem, a III/IV-es viszont szignifikánsan befolyásolta a kétéves kori pszichomotoros fejlettségi szintet. A BPD-nek nem találtuk jelentős összefüggését az FQ-val, a PVL azonban statisztikailag igazolható hatást mutatott. A szignifikánsnak talált kórkepek homogenitásvizsgálata azt mutatta, hogy változóink nem homogének, tehát egymástól független hatásokról beszélhetünk. Bizonyítottuk továbbá, hogy egy koraszülöttnél több újszülött kori diagnózisa volt, annál veszélyeztetettebb az alacsonyabb kétéves kori FQ, így a fejlődési késés tekintetében.

Következtetések: Ajánljuk az 1500 gramm alatti súlyú gyermekek körében, különösen az újszülött kori súlyos (III/IV) ROP-on és IVH-án, valamint PVL-en átesetteknel a minél korábbi életszakaszban történő korai fejlesztést az esetleges képességdeficitek csökkentése érdekében, így megelőzve a későbbi súlyosabb mentális és motoros nehézségek kialakulását.

Kulcsszavak: pszichomotoros fejlődés, alacsony születési súly, retinopathia prematurorum, intraventricularis haemorrhagia

A fogászati beavatkozásban részt vevő páciensek szorongása, a beavatkozás mellett alkalmazott szedálás

EP15

Kerekes Zsuzsanna¹, Soós Dorottya², Szántó Ildikó³, Birkás Béla⁴, Kállai János⁵

¹PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

²PTE ÁOK FOSZ

³PTE KK Fogászati és Szájsebészeti Klinika

⁴PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

⁵PTE ÁOK Magatartástudományi Intéze

Szakirodalmi adatok is alátámasztják, és a hétköznapi fogászati kezelések alkalmával is megfigyelhető, hogy a páciensek többsége félelemmel reagál a fogorvossal való találkozásra. A fogászati ellátás során az egyik leginkább kutatott érzés a fogászati félelem, amely olyan negatív érzelmi reakció, amelyet a fogorvosi beavatkozás vagy

annak várható bekövetkezte idéz elő. Azoknak a pácienseknek, akiknek a fogászati félelmük magasabb, gyakrabban vannak szájegészségi problémájuk, illetve a fogászati félelem pozitívan korrelál a fogorvosi rendelésre kért időpontok közötti idő hosszával és a sürgősségi ellátások gyakoriságával, mivel ez az érzés gyakran meggátolja a személyt abban, hogy időben felkeresse fogorvosát.

A modern fogorvoslás azonban egyre több lehetőséget ajánl, amellyel segíteni tud a pácienseknek a kezeléseik megvalósulásában, mint például a szedálás. A szedálás során olyan gyógyszereket alkalmaznak, amelyekkel a központi idegrendszert a kívánt mértékben lehet tompítani. Az éber szedálás előnye a mély altatással szemben, hogy nem okoz hányingert, fejfájást, szédülést. A szedálás alkalmazása megkönnyíti az orvos munkáját, javítja a páciens együttműködési készségét, csökkenti a szorongást és emeli a fájdalomküszöböt.

Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a szokásos módon fogászati kezelésben részesülő páciensek fogászati félelem értéke, és szorongásérzékenysége mértéke eltér-e a szedálást választó páciensek értékeitől, illetve fogászati egészségmagatartásuk kapcsán tapasztalunk-e különbséget.

A vizsgálati csoportot 15 fő (6 nő és 9 férfi átlagéletkor $37,8 \pm 12,38$) alkotta, mivel a jelenlegi mindennapi fogorvosi gyakorlatban a szedálós beavatkozások kivitelezhetősége számos feltételhez kötött, így egyelőre kevesen tudják ezt praxisukban megvalósítani. A kontrollcsoportban 42 fő (27 nő, átlagéletkor: $32,57$ év $\pm 12,02$) adatait rögzítettük.

A demográfiai adatok mellett a Jutalom- és Büntetésérzékenység Kérdőív (SPSRQ); a Szorongásra való érzékenység kérdőív (ASP); a Fogászati félelem kérdőív (DFS) és az általunk összeállított Szedálás kérdőív került felvételre.

Eredményeink rámutatnak, hogy az alacsonyabb fogászati félelemértékek elsősorban a megfelelő egészségmagatartás megvalósulásával ($p=0,017$) állnak összefüggésben; illetve a gyermekkori negatív tapasztalatok a fogorvosnál ($p=0,000$) szintén hatással vannak a fogászati félelemértékekkel, szemben a frissen szerzett negatív tapasztalatokkal. A szedálás, mint kezelést kiegészítő eljárás választását a fogászati félelem kérdőív által mért értéke nem jelezte előre, bár indikációja két eset kivételével a szubjektív félelemérzet volt.

Összességében a helyes egészségmagatartás kialakítását, a betegek hatékony informálását érdemes a továbbiakban vizsgálni, hiszen jelen eredmények alapján ez szintén jó irány lehet a fogászati félelemértékek csökkentése kapcsán, annak ellenére, hogy jelen vizsgálat eredményeinek értelmezhetősége az alacsony elemszám miatt korlátozott.

Kulcsszavak: szorongásérzékenység, fogászati félelmek, egészségmagatartás, szedálás

A Reaktív-Proaktív Agresszió Kérdőív pszichometriai mutatóinak vizsgálata serdülők mintáján

EP16

Szabó Judit¹, Szabó Edina^{2,3,4}, Kökönyi Gyöngyi^{3,4}

¹Országos Kriminológiai Intézet

²ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola

³ELTE, Pszichológiai Intézet

⁴MTA-SE NAP B, Genetikai Agyi Képző Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem

Háttér és célkitűzések: Az agresszió differenciált mérésére alkalmas, a serdülők esetében is alkalmazható mérőeszközből egyelőre kevés áll rendelkezésre. Ilyen eszköz a Reaktív Proaktív Agresszió Kérdőív (RPQ, Raine et al., 2006; magyarul Bozsik et al., 2013), mely egy 23 itemes Likert-típusú skála. Az agressziót a motivációs háttere alapján kategorizáló kérdőív a szakirodalom szerint jó belső konzisztenciával és megfelelő validitással rendelkezik (Pechorro et al., 2015; Borroni et al., 2014). A két skála közötti magas korreláció ellenére a kutatások nagy része a kétfaktoros modellt támasztja alá az egyfaktoros modellel szemben (Cima et al., 2013). Mindezek fényében azt tűztük ki célul, hogy hazai serdülők mintáján megvizsgáljuk az RPQ konvergens validitását és faktorstruktúráját.

Módszer: Az adatgyűjtés budapesti középiskolákban történt. A mintába összesen 210 fiú (47%) és 237 lány (53%) adatai kerültek be (átlagéletkor: 15,93, Sd=0,8). A RPQ mellett a felvett kérdőívcsomag két további mérőeszközt tartalmazott az RPQ konvergens validitásának tesztelése céljából. A pszichés tüneteket a Képességek és Nehézségek Kérdőívvel (SDQ, Goodman, Meltzer és Bailey, 1998; magyarul: Gervai és Székely; Turi, Tóth és Gervai, 2011) mértük, míg a rideg-érzékeny vonások mérésére a Ridegség és Érzéketlenség Kérdőívet (ICU, Frick, 2004; magyarul: Pataky et al., 2011) használtuk. Az RPQ faktorstruktúráját konfirmátoros faktoranalízissel teszteltük.

Eredmények: Mind a reaktív agresszió (Cronbach- α : 0,73), mind a proaktív agresszió skála (Cronbach- α : 0,71) reliabilitási mutatói elfogadhatóak, a két skála közötti korreláció 0,55. A létrehozott reziduális változók közül a reaktív agresszió nem mutat összefüggést az ICU skáláival, míg a proaktív agresszió igen, nevezetesen a ridegség és közömbösség skálákkal, valamint az ICU összpontszámával. Az SDQ hiperaktivitás, viselkedési probléma és kortárs problémák skáláival mindkét agresszió skála szignifikánsan korrelál. Továbbá a reaktív agresszió az elvártan megfelelően pozitívan korrelál az érzelmi probléma skálával, a proaktív agresszió pedig negatívan korrelál a proszociális viselkedés skálával. A konfirmátoros faktoranalízis eredményei szerint mintánkon sem az egy-, sem a kétfaktoros modell nem nyújt megfelelő illeszkedést. A bifaktor modell illeszkedési mutatói elfogadhatóak (RMSEA: 0,048, CFI: 0,902, TLI: 0,888), azonban az illeszkedés csak a fiúk esetében megfelelő, a lányok mintáján nem.

Következtetések: Az RPQ belső konzisztenciája megfelelő, az SDQ és az ICU kérdőívek skáláival való korrelációk mintázata pedig a kérdőív konvergens validitása mellett szól. A faktorstruktúra tekintetében kevésbé kedvezőek az eredményeink; sem az egy-, sem a kétfaktoros modell nem adott megfelelő illeszkedést. A bifaktor modell esetében már jobbak a mutatók, ám csak a fiúk mintáján illeszkedik, a lányokén nem. A kérdőív

struktúrájának nemi invariancia vizsgálata – eredményeink alapján – kifejezetten indokoltnak tűnik.

Kulcsszavak: proaktív agresszió, reaktív agresszió, reliabilitás, konvergens validitás, faktorstruktúra

Siketség és elmeolvasás: új módszer kifejlesztése a mentalizáció mérésére

EP17

Budai Timea, Kiss Szabolcs, Schnell Zsuzsanna - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az elmélet az elmúlt évtizedek megismerés-tudományának egyik legkutatottabb területe, mely a mai napig számos megválaszolatlan kérdést rejt magában. Wimmer és Perner (1983) óta tudjuk, hogy neurotipikus fejlődésű gyermekek már négyéves koruktól képesek mentális állapotok tulajdonítására, ám speciális populációk esetében ez az életkor kitolódhat. Az eddigi vizsgálatok is azt mutatják, hogy halló szülők siket gyermekei esetében az elmeolvasásban több éves fejlődési késés tapasztalható halló szülők halló gyermekei, illetve siket szülők siket gyermekeihez képest is (Figueras-Costa & Harris, 2001).

Témaválasztásunkat egyrészt indokolja, hogy a mentalizáció mérésére használt eszközöket tipikus fejlődésű, halló gyermekeken standardizálták. Míg esetükben sokszor (de nem mindig) valóban kompetenciát mérnek a tesztek, addig siket gyermekek vizsgálatakor kompetencia helyett a performancia mérése kerülhet előtérbe, amelyek eltérő eredményekhez vezethetnek egy ilyen speciális populáció, kulturális és nyelvi kisebbség teljesítményében. Továbbá nagyon érdekes kutatói kérdéseket vet fel az az elmélet, mely szerint az elmeolvasás képességét maszkolhatják a siket gyermekek nyelvi hátrányai, melyek a mérések során a képesség megjelenésének több éves késését eredményezik.

Célunk egy olyan módszer kifejlesztése, amely a siket kultúrába ágyazott, így segítségével kiküszöbölhetővé válik a nyelvi hátrányok naiv tudatelméletre gyakorolt maszkoló hatása. Ennek kulcsát elsősorban nem-verbális tesztekben látjuk, illetve a jelnyelv megfelelő alkalmazásában. Egy másik elmélet (ld. összefoglalva Schnell, 2015) szerint az elmeolvasás előfeltétele a humor és az ironia megértésének, valamint a metaforák és a társalgási maximák alkalmazásának. Amennyiben sikerülne bebizonyítanunk, hogy a siket gyermekek is jól boldogulnak az említett nyelvi eszközök világában, úgy valószínűsíthetjük, hogy a halló, tipikus fejlődésű gyermekekhez képest tapasztalt késést a mentalizáció fejlődésében ez idáig a nem megfelelő mérőeszközök eredményezték. Ezen kívül empirikus vizsgálatunk során a Wellman és Liu (2004) által kidolgozott Tudatelméleti Skála feladatait vettük fel siketeknél és tipikusan fejlődő kontrollcsoportnál.

Kutatásunk legfontosabb várható eredménye a siket gyermekek esetében feltételezett, elmeolvasás fejlődésében jelentkező késés cáfolása és a nyelvi hátrányok okozta maszkoló hatás bizonyítása.

Kulcsszavak: siketség, elmeolvasás, tudatelméleti skála, nyelvi eszközök

A megtévesztés újfajta vizuális jeleinek bemutatása

EP18

Füzes Nóra, Mátyai Gábor, Pusker Máté, Kis György, Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetének és az Anima Group cégcsoport közös kutatásának második fázisában a vizsgálati alanyok videóelemzéseit készítettük el. Az elemzések során olyan újfajta jelzéseket azonosítottunk, melyeket még az eddigi szakirodalmak nem említettek. A videóelemzés során kvalitatív elemzéssel értékeltünk arcon megjelenő szivárgásokat, végtagmozgásokat, testhelyezteteket és ezek kombinációit, illetőleg sorozatait.

Kulcsszavak: Megtévesztés, Videó elemzés, Szivárgás

Tipológiák azonosítása valószínűségi alapokon a maffia játék tükrében

EP19

Makrai Balázs, Kis György, Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem, ANIMA Group, Károli Gáspár Református Egyetem

A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológia Intézete és az ANIMA Polygraph Kft. közös kutatásában olyan megtévesztési típusokat igyekeztünk jellemezni, melyeket hanganyagokkal és videó (képi) anyagokkal is azonosíthatunk. A kutatás során számos statisztikai és optimalizálási eljárást kiprobáltunk a típusok jellemzésére (BLR, DA, LAD), de egyik sem hozott olyan eredményeket, melyek mind szakmailag, mind matematikailag helytállóak lettek volna. Ebből kifolyólag az adatstruktúrához illeszkedő, valószínűségi alapokon nyugvó saját módszert dolgoztunk ki, melynek egy olyan leegyszerűsített formáját mutatjuk be, amely adaptálható más, hasonló struktúrájú adatállományhoz.

Kulcsszavak: tipológiák azonosítása; varianciaanalízis; valószínűségi alapú osztályozás

Az érzelmi intelligencia és a Sötét Triád összefüggései

EP20

Mihályi Enikő¹, Bányai-Nagy Henriett²

¹Család és Gyermekjóléti Központ- DrogPont Szenvedélybetegeket Segítő Szolgálat

²ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az utóbbi évtizedekben az érzelmi intelligencia kutatásokon belül a legnagyobb erőfeszítés annak megértésére irányult, hogy az érzelmi intelligencia miként járul hozzá az egyén mindennapi hatékony funkcionálásához. Vannak azonban kutatások, melyek arra irányulnak, hogy az érzelmi intelligencia alapvetően pozitív konstruktuma hogyan

kapcsolódik a személyiség árnyoldalaihoz. A Sötét Triád elnevezés, amelyet Paulhus és Williams 2002-ben vezetett be a pszichológia szakirodalmába, az emberi természet három, legsötétebb, de nem patológiás vonását foglalja magába, melyek a nárcizmus, a machiavellizmus, valamint a pszichopátia. Az érzelmi intelligencia és a Sötét Triád vonások kapcsolatára vonatkozó korábbi kutatások a nárcizmus és az érzelmi intelligencia közt főként pozitív kapcsolatot találtak, a machiavellizmus és a pszichopátia, valamint az érzelmi intelligencia kapcsán pedig negatív összefüggéseket figyeltek meg (Kilduff, Chiaburu, Menges, 2010; Petrides, Vernon, Schermer, és Veselka, 2010).

Jelen kutatás célkitűzése az érzelmi intelligencia és a Sötét Triád vonások vizsgálata fogvatartottak körében, további cél annak elemzése, hogy az érzelmi intelligencia milyen összefüggést mutat a Sötét Triád vonásokkal (nárcizmus, machiavellizmus, pszichopátia). A kutatásban 81 férfi vett részt (átlagéletkor: 32,4 év; SD= 9,86), 31 fogvatartott (átlagéletkor: 33,6 év; SD= 9,77) és 50 kontrollszemély (átlagéletkor: 31,7 év; SD= 9,94). Mérészközeink az Érzelmek Mérése Skála, a Nárcisztikus Személyiség Leltár, a Machiavellista Személyiség Skála, valamint a Pszichopátia Személyiség Leltár.

Eredményeink részben alátámasztják és megerősítik a szakirodalomban is leírtakat. A vonás érzelmi intelligencia-szint magasabb volt a kontrollcsoportnál, mint az elítélteknél, a Sötét Triád vonások pedig a fogvatartottak körében mutattak magasabb értékeket. Az érzelmi intelligencia és a Sötét Triád vonások között szignifikáns kapcsolatokat találtunk, a nárcizmus, a machiavellizmus, illetve a pszichopátia egyes faktorai pozitív és negatív irányú, gyenge, valamint közepes erősségű összefüggéseket mutattak az érzelmi intelligencia skáláival.

Konklúzióként elmondható, hogy a témában született csekély mennyiségű vizsgálat és az ellentmondásos eredmények miatt további átfogóbb kutatásokra van szükség.

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, sötét triád, nárcizmus, machiavellizmus, pszichopátia, börtön, fogvatartottak

Tanulásmódszertani fejlesztés tapasztalatai a gamifikáció tükrében

EP21

Mester Dolli - Eszterházy Károly Egyetem, Pszichológia Intézet

A XXI. század oktatása számos kihívásra keresi a megoldást. Egyik legfontosabb feladata az egész életen át tartó tanulás koncepciójának megvalósítása, a tanulás átfogó szemléletének kialakítása a formális, nem formális és informális tanulási aktivitás és tevékenységek egymáshoz kapcsolódásán keresztül. Az LLL (lifelong learning) paradigma az előzőeken túl hangsúlyozza a tanítás – tanulás tanulóközpontúvá válását, a tanulói igények, motivációk és képességek, készségek fejlesztése terén. A koncepció megvalósítása nem lehetséges a tanulás önszabályozása és metakogníciója nélkül (Memorandum az egész életen át tartó tanulásról, 2000; Szántó, 2016).

Mindezek elősegítésére szükség van tanulásmódszertani fejlesztésre a felsőoktatásban tanuló hallgatók számára is. A 2015-16-os tanévtől kezdve az Eszterházy Károly Egyetemen bevezetésre került a „Tanulásmódszertan” kurzus, kötelező tanegységként minden első évfolyamos hallgató számára. A kurzus célja az egész életen át tartó tanulást

megalapozó kompetenciák fejlesztése, a tanulási folyamat tudatosítása, a saját tanulással kapcsolatos felelősség vállalásának, és a tanulási folyamat feletti kontroll megszerzésének az elősegítése. Mindezeken túl célkitűzés volt a hallgatók felkészítése nem csak a felsőoktatási tanulásra, hanem az életpálya tervezésére is, és segítségnyújtás a felsőoktatási tanulmányok alatti konstruktív életvezetéshez. A kurzus online kurzustámogatással zajlott, amely egyrészt segíti a hatékony kontaktórai munkát és a közösségépítést, másrészt a hallgatók jártasságot szereznek ezáltal a nyílt kurzusok végzésével kapcsolatban, valamint gyakorlatot a web2.0 eszközök használatában. A kurzus tematikája olyan területeket érintett, mint pl. időmenedzsment, grafikus szervezők használata, tanulási stratégiák, tesztoszorongás, életvezetési kompetenciák, pályaorientáció.

A kurzusok egy részének értékelése gamifikált módon történt abból a megfontolásból, hogy a gamifikáció különösen jól használható a tanulók motivációjának, bevonódásának, elköteleződésének növelésére, a tanulással kapcsolatos szokás- és stratégiarendszer kiépítésére, erősítésére, az önszabályozó tanulóvá válás érdekében. A hallgatói visszajelzések, kurzusértékelés alapján azt tapasztaltuk, hogy pozitív hatásai voltak a gamifikált értékelésnek. Lehetővé vált a javítás, mely növelte a kudarcra szembeni rezilienciát, fokozódott az önálló teljesítés, aktivitás, erősödött a hallgatók szociális identitása, az önreflexióknak köszönhetően fejlődött a tanulással kapcsolatos metakogníció is. További pozitívumokra és kritikus pontokra világítunk rá a poszterbemutatóban.

Kulcsszavak: tanulásfejlesztés, life long learning, gamifikáció

Terapeuta-terek a Kádár-rendszerben

EP22

Papp Barbara - ELTE

Az előadás a Kádár-rendszerben működő pszichoterapeuták (pszichológusok, pszichiáterek) személyes és szakmai tereinek viszonyát, az összefonódásokat és a lehetséges kapcsolatokat mutatja be a tartalomelemzés eszközeivel. Forrás: a terapeuták visszaemlékezései, személyes dokumentumai.

Kulcsszavak: pszichológiatörténet, pszichoanalízis története, Kádár-rendszer

Hazai tapasztalatok a serdülőkori identitásszerveződést mérő AIDA kérdőívvel

EP23

Rivnyák Adrienn, Láng András - PTE-BTK Pszichológia Intézet

Az identitás fejlődés kérdése központi jelentőségű a serdülőkori személyiségzavarok szempontjából. Kernberg nagy hangsúlyt fektet az identitás diffúzió szerepére a borderline személyiség szerveződés tekintetében. Az AIDA (Assessment of Identity Development in

Adolescence) kérdőív - melyet Goth és munkatársai (2012) dolgoztak ki - lehetőséget nyújt a serdülőkori identitásállapot részletes feltérképezésére és az identitásfejlődés komplex, személyiség funkciók szempontjából történő értékelésére. Elméleti alapjait a pszichoanalitikus és pszichodinamikus teóriákra építi, melyet ötvöz a szociális-kognitív megközelítésekkel, bevonva többek közt a mentális reprezentációk és az énkép fogalmát az identitásszerveződés tárgykörébe. A mérőeszköz legfőbb célja az egészséges identitás elkülönítése a klinikai szempontból jelentős identitás diffúzió állapotától. Tanulmányunkban serdülők életkorilag széles (12-18 éves) mintáján vizsgáltuk a kérdőív belső megbízhatóságát és hasonlítottuk össze klinikai kezelésben részesülő serdülők pontszámait egy pécsi középiskola tanulóitól nyert pontszámokkal. Az AIDA egy önbeszámoló kérdőív, amely 58 itemet tartalmaz, és alkalmas a 12-18 éves korosztály identitás fejlődésének mérésére. Az összes itemet magába foglaló teljes "Identitás diffúzió" skála további két skálára osztható, melyek a "Diszkontinuitás" és az "Inkoherencia" skálák. A skálák a pszichoszociális funkciók három csoportja - a szelfvel kapcsolatos funkciók, a szociális funkciók és a mentális reprezentációk - alapján további 3-3 alszállára oszthatóak. Ezek a diszkontinuitás skála esetében a következők: attribútumok és célok, kapcsolatok és szerepek, érzelmi önreflexió. Az inkoherencia három alszállája a konzisztens énkép, az autonómia és énerő, valamint a kognitív szelf reflexió. A mérőeszköz a normál és diffúz identitás mérésére egyaránt alkalmas, betekintést nyújthat az identitás szerveződés egyes aspektusaiba, klinikai alkalmazásra is lehetőséget nyújt.

Kulcsszavak: identitás, serdülőkor, személyiségzavar, mérőeszköz

A problémás mértékű internethasználat megelőzése gyermekek körében – egy univerzális egészségfejlesztő program kialakítása

EP24

Prievara Dóra Katalin, Pikó Bettina, Záborszki Annamária, Dobos Éva, Pócs Dávid, Németh Anikó, Boros Judit - SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet, SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, SZTE Egészségbiztosítási Igazgatóság, SZTE ETSZK Egészségmagatartás és -fejlesztés Szakcsoport

Napjainkban az internet domináns szerepet tölt be a gyermekek életében: átlagosan 2-4 órát töltenek naponta online (Žumárová, 2015; Prievara & Pikó, 2016). Ez a nagymértékű használat minden bizonnyal hatással van a felhasználók életére. A kutatások pozitív korrelációt találtak a problémás mértékű internethasználat és az iskolai teljesítmény (Jun & Choi, 2015), a baráti és családi kapcsolatok (Korkeila et al., 2010), valamint a fizikai egészség romlása között (Kelley & Gruber, 2012). Az alvási szokásokra is jelentős befolyással bírt az éjszakákba nyúló internetezés (Foley et al., 2013). Másrészt viszont az internet nélkülözhetetlen információ- és kommunikációforrássá vált, ami számos előnnyel rendelkezik. A tiltása helyett az internetezés helyes használatára kell megtanítani a gyermekeket, amivel a tanulmányaikat segíteni tudják, a barátaikkal tarthatják a kapcsolatot, szabadidejükben játszhatnak. A prevenciónak egyik lehetséges módja az általános egészségfejlesztő keretekbe ágyazás, nem kizárólag az internet előnyeinek és hátrányainak megismertetése. Jelen előadás egy olyan intervenció programról szól,

amiben 3. osztályos diákok ($N = 35$) és szüleik vettek részt, melynek során az osztályfőnökök 60-90 perces foglalkozásokat tartottak számukra heti rendszerességgel. Az „Egészség Klub” az ún. élményalapú tanítás módszerével igyekezett a preventív szemléletmódot átadni az egészséges életmóddal kapcsolatosan. A nyolc alkalom során feldolgozásra kerültek az alábbi témák: helyes táplálkozás, testmozgás, alvási higiéné, stresszkezelés, modern technológiai eszközök, illetve olyan betegségek, mint a magas vérnyomás és a diabétesz. A modern technológia címszó magában foglalta a telefon, a televízió, az internet előnyeinek és hátrányainak megismerését, céltudatos és kontrollált használatának elsajátítását, napló készítését a képernyő előtt eltöltött időről. Fontos szempont volt az alternatív rekreációs tevékenységek tudatosítása. A programmal való elégedettség maximális volt, a résztvevők között nem történt lemorzsolódás, folyamatos és aktív volt a jelenlét. A szülők és a gyermekek elégedettek voltak a programmal, mely során saját bevallásuk szerint sok hasznos információval gazdagodtak, és minőségi időt tudtak együtt tölteni egymással, illetve az osztály- és szülői közösség több tagjával is.

Kulcsszavak: prevenció, problémás mértékű internethasználat, élmény alapú tanulás

A protektív pszichoszociális tényezők szerepe a melanoma immunterápiája során kialakuló pszichés mellékhatások kialakulásában – kutatási tapasztalatok és gyakorlati megfontolások

EP25

Kovacs Peter, Juhasz Gabriella, Balatoni Timea, Liskay Gabriella - National Institute of Oncology, Budapest

Az immunterápiák leggyakoribb pszichológiai mellékhatása a depresszió és a szorongás. A kialakuló depresszió által leromlott életminőség az egyik leggyakoribb oka a hosszú távú kezelések felfüggesztésének. A társas támogatottság, a pozitív és támogató környezet protektív hatással lehet a hosszú távon kialakuló pszichológiai mellékhatások tekintetében.

Nyomonkövetéses vizsgálatunkban az Országos Onkológiai Intézet Onkodermatológiai osztályán kezelt betegek pszichoszociális szűrését végeztük önkitöltős kérdőívek segítségével. Mértük a depresszió (BDI) és a szorongás (STAI) értékeit. A társas támogatottságot a Szociális Dimenziók skálával (Caldwell) vizsgáltuk, az egyéb adatokat saját szűrőtesztünkkel nyertük.

Az adjuváns kezelés során a depresszió mértéke szignifikáns emelkedést mutatott ($p < 0.001$). Kiemelendő, hogy a társas támogatottság szignifikáns hatással volt a 12 hónap alatt növekvő depresszió mértékére ($p < 0.001$). Azoknál a személyeknél, akiknél magasabb észlelt társas támogatottságot mértünk, kisebb mértékben alakult ki a depresszió. A szorongás nem változott szignifikáns mértékben az utánkövetéses időszakban ($p = 0.230$). Statisztikailag releváns változást a nem, az életkor és a társas támogatottság kontrollálása mellett sem találtunk ($p = 0.745$).

A pszichológiai mellékhatások kialakulása nem csupán az alkalmazott orvosi kezeléstől függ, hanem a betegek személyiségétől, illetve egyéb protektív tényezők meglététől vagy hiányától egyaránt. Eredményeink megerősítik, hogy az észlelt társas támogatottság

szignifikáns kapcsolatban áll a depresszió kialakulásával. A distressz jelentősen rontja a betegek életminőségét, ez által csökken az adherencia. A társas támogatottság észlelt mértékének szintje preventív erejű és protektív jelentőségű az adjuváns interferon kezelés során kialakuló depresszió tekintetében. Míg a depresszió kialakulásában egyértelműen biológiai okok azonosíthatók, addig a szorongás megjelenését környezeti tényezők valószínűsítik.

Kulcsszavak: interferon, melanoma malignum, társas támogatottság, depresszió, szorongás

A kertterápia jótékony hatásának vizsgálata a hangulat, a stressz és a szorongás vonatkozásában

EP26

Ábri Anna Amarilla, Csörsz Ilona - Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Pszichológia Intézet

Célkitűzés: Nemzetközi szakirodalomban számos kutatás foglalkozik a természetes környezet és a kertben végzett munkák hatásának vizsgálatával egészséges illetve pszichés és szomatikus betegek körében egyaránt (Adevi és Martensson, 2013; Whear, Coon, Bethel, Abbott, Stein és Garside, 2014; Wichrowski, Whiteson, Haas, Mola, és Rey, 2005). A kerti tevékenységek edukatív, prevenciós és terápiás lehetőségeit főképp Amerikában, Kanadában és Angliában hasznosítják munkájuk során a különböző szakterületek, úgy mint az orvostudomány, a pszichológia, az agrártudományok képviselői. Vizsgálatunk célja, egészséges felnőttek körében megfigyelni a természetes környezet és a kertészkedés hatását a hangulat, a stressz és a szorongás vonatkozásában. A korábbi vizsgálatok mind a természetes környezet, mind a kertészkedés jótékony hatását mutatták ki az említett három tényező kapcsán egészséges és beteg személyek mintáján.

Módszerek: A vizsgálat színhelyeül a Debreceni Egyetem Agrártudományi Karának Közösségi Kertje szolgál. A kutatást várhatóan március-április hónapban kezdjük el. Elővizsgálatként interjút készítettünk a Kertben az elmúlt két év során aktívan tevékenykedő hallgatókkal arról, hogy milyen élményeket szereztek az elmúlt időszak kerti tevékenységei során (n=16, 10 nő és 6 férfi; életkor: 25,7 év; férfi: 26,5 év; nő: 26,7 év). A kérdéseket az Adevi és Martensson (2013) valamint Eriksson és munkatársai (2011) által végzett korábbi vizsgálatokhoz igazítottuk. A vizsgálat következő lépése a tavaszi félév során résztvevő hallgatók kérdőíves megkérdezése lesz. A kontrollcsoport résztvevői a kertben tett félórás bemutató séta előtt és után töltenek ki három kérdőívet, a Spielberg-féle állapotszorongás (Spielberger, 1983), az Észlelt Stressz Skála 10 tételes (Cohen és Williamson, 1988) és a POMS-A Hangulati állapot kérdőívet (Terry és mts., 1999). A kísérleti csoport szintén ezeket a kérdőíveket tölti ki a 8 alkalmas kertészkedés előtt és után.

Eredmények: Az előzetes megkérdezések alapján, bár a Közösségi Kertben elsősorban a termelésre és a szaktudás átadására koncentráltak, a hallgatók hasonló pozitív érzésekről számoltak be, mint a külföldi rehabilitációs kertterápia résztvevői. Az elővizsgálatban résztvevő 16 hallgatóból 15 hallgató pozitív változásról számolt be

hangulata kapcsán, 9-en egyhangúlag a megnyugvást, a nyugodtságot élték át az egyes alkalmak után. Továbbá 9 hallgató érezte stressz és feszültségoldó hatásának a kertészkedést. A hallgatók 68,8%-a kiemelte, jó érzés volt látni "munkájuk gyümölcsét", a befektetett munkájuknak volt eredménye. A hallgatók 31%-ánál fontos szerepet játszott a kerti tevékenységek társas jellege, a közösségben lét hozzájárult a kert pozitív hatásához.

Következtetés: Vizsgálatunkkal egy Magyarországon eddig kevésbé alkalmazott, egészségpszichológiai szempontból is figyelemre méltó terápiás formára szeretnénk felhívni a figyelmet.

Kulcsszavak: kertterápia, stresszoldás, egészségmegőrzés, primer prevenció

No comment – hozzászólási szokásaink elemzése online cikkekben

EP27

Szabó-Bartha Anett, Radó Hanna, Sulics Nóra, Varga Aida, Váits Petra - Károli Gáspár Református Egyetem

Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogyan alakulnak a kommentelési szokások Magyarországon. Ehhez összesen 4 témában (politika, bulvár, tudomány-kultúra, bűnügy) választottunk, csoportonként 5-5 cikket. A cikkek egy része hazai hírekre vonatkozott, másik részük hasonló jellegű, külföldi hírekre. Így a vizsgálat egyik változója a távolság, személyes érintettség lett. A hozzászólások egyik része anonim módon történt, más részük beazonosítható volt, így az anonimitás hatását is néztük. Minden cikknél az első 50 hozzászólást és a hozzájuk tartozó 5-5 alkommentet vizsgáltuk, így több mint 1000 válasz tartalomelemzésére került sor. A tartalomelemzési kategóriák között olyan szempontok szerepeltek, mint pl. válasz típusa, módja, fajtája, kifejezőmód, szándék, problémakezelési mód, cikk szereplőjéhez való viszony. A legnagyobb eltérést az egyes témák mentén történő összehasonlításakor találtuk a szereplőkhöz való viszony és a megjelenő érzelmek tekintetében. A vizsgálat hosszú távon hozzájárulhat az online felületeken megjelenő kommunikáció megismeréséhez.

Kulcsszavak: komment, tartalomelemzés, anonimitás, személyes érintettség

A transzgenerációs identitásátadás szerepe magyar tizenévesek nemzeti identitásfejlődésében

EP28

Kengyel Judith Gabriella - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A szülők nemzeti identitása jelentős hatással van a gyermekek identitásformálódási folyamatára (Sher, 2005, Volcan, 2001, Nauck, 2016). Jelen kutatás a transzgenerációs identitás-átadás tartalmait vizsgálta. 30 magyar szülő és 14-20 év közötti gyermek/fiatal felnőtt páros vett részt strukturált interjúkon. A résztvevő szülőket arra kértük, hogy meséljenek a gyermekeiknek arról, mely elemeket tartják fontosnak nemzeti identitásuknak. Majd pozitív és egy negatív történetet kellett elmesélniük gyermekeiknek arról, hogy

milyen érzés számukra magyarnak lenni. Ezután meg kellett fogalmazniuk, mely történelmi eseményeket tartják a legjelentősebbnek a magyar történelemben, majd meg kellett nevezniük, hogy melyek a fő jellemzői ezeknek az eseményeknek. Ezek után a tizenévesek a szülők jelenléte nélkül válaszoltak ugyanezekre a kérdésekre.

Az interjúk elemzését kézi kódolással, Atlas.ti program felhasználásával végeztük. Hipotézisem szerint a nemzeti identitás különböző faktorokból épül fel (földrajzi kötődés, nyelv, kultúra, kötődési tárgyak és kollektív emlékezet), és ezek a tényezők az egyének életében eltérő fontossággal bírnak. A pozitív szülő-gyerekek kapcsolat jó indikátora az identitás-átadás sikerességének. A transzgenerációs identitás-átadás során a szülők közvetítik a saját értékrendüknek megfelelő faktorok fontosságát, melyek hasonló fontossággal jelennek meg a tizenévesek narratíváiban. A kollektív áldozati szerep fontos jellemzője a felsorolt történelmi eseményeknek, ennek átadása is megfigyelhető a narratívákban.

Kulcsszavak: nemzeti identitás, identitás-átadás, család

A célorientáció és a testtel kapcsolatos éntudatos érzelmek kapcsolata

EP29

Bucsánszki Linda, Boda-Ujlaky Judit - Testnevelési Egyetem Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék

Vizsgálatunkban az edzettséghez fűződő éntudatos érzelmek – így a szégyen, büntudat és büszkeség – kapcsolatát vizsgáltuk a célorientációval.

A szégyen kifejezetten fájdalmas érzelem, mely kognitív értékelésen keresztül a szelfet sérti, a büntudat a megtett vagy meg nem tett cselekvés miatti negatív érzelem. Az autentikus büszkeség az egészséges önbizalom alappillére, míg a hübrisztikus büszkeség a narcizmus velejárója. A célorientáció attól függően, hogy a sikert az egyén milyen okokra vezeti vissza és hogyan értelmezi saját maga számára, lehet feladatorientált (kompetenciaérzés megerősödése) vagy énorientált (másokhoz viszonyított eredmény elérése).

A kutatás során e 6 faktort vizsgáltuk a Magyarországon első ízben használt BSE-FIT kérdőívvel, valamint a TEOSQ skálával. A vizsgálatban 162 (58 férfi, 104 nő, átlagéletkor 28 év, átlagos sportéletkor 14 év) fő vett részt, a minta egésze sportolók közül állt – mind hobbi-, mint élversenyszerűen sportoló személyekből.

A feladatorientáció negatívan korrelált a BSE-FIT szégyen ($r = -0,237^{**}$), büntudat ($r = -0,260^{**}$) és pozitívan a büszkeség ($r = 0,397^{**}$) és a hübrisz ($r = 0,279^{**}$) skáláikkal. Az énorientáció pozitívan korrelált a hübriszszel ($r = 0,171^{**}$).

A versenysport nem áll szignifikáns kapcsolatban sem az éntudatos érzelmekkel, sem a célorientációval.

Továbbá nem mutatkoztak nemi különbségek sem a mintában.

Az eredmények azt mutatják, hogy az érzelmek valenciája, nem pedig az iránya meghatározó a teljesítmény szempontjából, valamint alátámasztják az eddigi eredményeket arról, hogy a feladatorientáció hiánya, nem pedig az énoorientáció jelenléte a meghatározó. További vizsgálatok szükségesek a sport típusa (esztétikai, antigravitációs, súlycsoportos és más) és a testtel és edzettséggel való összefüggések tisztázására.

Kulcsszavak: éntudatos érzelmek, célorientáció, szégyen, büszkeség, edzettség

Az Önakadályozás Skála magyar egyetemista mintán megfigyelhető jellegzetességei

EP30

Török Lilla¹, Boda-Ujlaky Judit¹, Szabó Zsolt Péter^{2,3}

¹Testnevelési Egyetem,

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem

³Pécsi Tudományegyetem

Tanulmányunkban a Jones és Rhodewalt-féle Önakadályozás Skála (1982; Self-Handicapping Scale, SHS) magyar egyetemista mintán megfigyelhető jellegzetességeit mutatjuk be. A vizsgálatban 669 fő vett részt, átlagéletkoruk 22,5 év ($SD = 4,87$). A validitás ellenőrzésére a Rosenberg Önértékelés Skálát (RSES) használtuk, illetve a szakirodalomban széles körben kimutatott nemi különbség megjelenését tekintettük meggyőző erejűnek. A 25 ítemes eredeti mérőeszköz multidimenzionális jellegét a viselkedéses és kifejezéses önakadályozást mérő alskálák adják, azonban a jelen magyar nyelvű mintán a viselkedéses önakadályozás alfaktor elégtelen megbízhatósági értékkel rendelkezik. A konfirmatív faktoranalízis szintén nem erősítette meg az eredeti skálában megfigyelhető két alfaktor jelenlétét. Jelen vizsgálat eredményei alapján az Önakadályozás Skála egy csökkent itemszámú, unidimenzionális mérőeszközként való használatát javasoljuk magyar egyetemista mintán.

Kulcsszavak: önakadályozás, Önakadályozás Skála, magyar adaptáció

A cél a fontos vagy az eszköz (is)? Emlékeztetvizsgálat kétéves gyermekekkel

EP31

Peres Krisztina¹, Kampis Dorka², Király Ildikó¹

¹ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

²CEU

A vizsgálat kétéves korú gyermekek emlékezeti működésére irányult, ezen belül pedig azt vizsgáltuk, hogy a gyermekek mit jegyeznek meg egy eseményből, és hogyan hívják elő, ill. használják fel ezt a tudást egy későbbi feladat megoldására.

A kutatás alapjául Kampis, Király és Topál (2014) vizsgálata szolgált, ahol a kétéveseknek egy speciális eszközt mutattak, amely használatával a gyerekek ki tudtak szedni egy játékot egy dobozból. Eredményeik szerint akiknek korábban valóban szükségük volt az eszközre a játék eléréséhez, azok egy hét múlva, a helyzethez képest rugalmatlanul megint az eszközzel közelítették meg a játékot, annak ellenére, hogy kézzel is elérhették volna. Ehhez képest, akik első alkalommal eszköz nélkül, kézzel is ki tudták szedni a játékot, egy hét múlva már nem emlékeztek az eszközös módszerre, pedig akkor már csak így tudtak volna hozzáférni.

A jelen kutatás arra fókuszált, hogy egy teleologialag átláthatóbb helyzetben, többféle játékkal megismételhető-e ez az eredmény. Az új vizsgálati helyzetben a céltárgy több két részből álló játék volt, amik csak akkor működtek, ha összerakták őket (pl. propeller szára és pörgettyűje). Az egyik része a játékoknak mindig közel volt, míg a másik része szintén közel vagy nagyon messze volt. Ez változott az egyes feltételek szerint: ha első alkalommal közel volt a játék, másodszor messze került, és fordítva. A játék elérésében egy, a kéz meghosszabbítására szolgáló eszköz segített, amit a kísérlet elején minden esetben demonstrált a kísérletvezető.

Az eddig felvett, 31 fős minta adatai arra utalnak, hogy amikor korábban szükség volt az eszközre a nagy távolság miatt, az egy héttel későbbi, közeli helyzetben alkalmazkodva a körülményekhez a gyerekek már kevésbé használják azt. Azok a kétévesek, akiknek viszont először közel volt, majd egy héttel később távolra került a játék, nem emlékeztek az eszközre.

Összefoglalva az eddigi eredményeket úgy néz ki, hogy kétéves korban az adott célhoz szorosan kapcsolódó eseményrészleteket rögzíti az emlékezet, míg az irreleváns részletek elvesznek, hiába lehetnének értékesek egy későbbi helyzetben. Mindez azt a fejlődépszichológiai irányvonalat erősíti, hogy az egyedi, specifikus elemeket is megőrző, rugalmasan használható epizodikus emlékezet csak későbbi életkorban jelenik meg.

Kulcsszavak: fejlődés, epizodikus emlékezet, racionális utánzás, teleológia

Az érzelmi és a kognitív váltás mechanizmusainak vizsgálata egy új paradigmán keresztül

EP32

Bíró Brigitta^{1,2}, Cserjési Renáta², Kökönyi Gyöngyi^{2,3}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

³MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képzőképző Migrén Kutatócsoport

Míg a kognitív váltás és annak viselkedéses, valamint idegrendszeri vonatkozásai széles körben vizsgáltak, az érzelmi váltási folyamatok mögött meghúzódó mechanizmusok igen csekély számban kerültek a kutatók érdeklődésének központjába. Ezért egy új paradigmát dolgoztunk ki, az érzelmi váltás feladatát, amely azt hivatott mérni, hogy egy személy mennyire képes rugalmasan váltani eltérő valenciájú érzelmi ingereket között.

Az érzelmi váltás feladat képpárokat tartalmaz. Az először bemutatott kép mindig egy részlete a másodjára bemutatott teljes képnek. Azáltal, hogy az elsőnek bemutatott képrészlet kontextusba kerül a másodjára bemutatott teljes képben, az inger érzelmi valenciája megváltozik, ennek megfelelően a kiváltott érzelmek valenciájának változását is várjuk. Annak érdekében, hogy regisztráljuk, megtörtént-e az érzelmi váltás, a képernyőn egy vidám és egy szomorú sematikus arcot mutatunk be, amelyekből a vizsgálati személyeknek választaniuk kell.

Vizsgálatunk célja feltárni a lehetséges átfedéseket, kölcsönhatásokat a kognitív és az érzelmi váltás feladatokban nyújtott teljesítmények között. A vizsgálatban hatvan egészséges fiatal felnőtt vett részt, amelyben az általunk fejlesztett érzelmi váltás feladatot és az útkereső (trail making task) – kognitív váltást mérő neuropszichológiai teszt – feladatot használtuk. Eredményeinkben tárgyalásra kerülnek majd az érzelmi és a kognitív ingerek feldolgozásában és a rugalmas váltás képességében esetlegesen megmutatkozó átfedések.

Kulcsszavak: érzelmi váltás, kognitív váltás, érzelmi váltás feladat

Karaktererősségek és Erények Magyarországon

EP33

Bády Viktória - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A poszter célja bemutatni Peterson és Seligman (2004) 'Values in Action Inventory of Strengths' (Karaktererősségek és erények) kérdőívének tapasztalati validitását, pszichometriai mutatóit és faktorszerkezetének alakulását magyar mintán. A kérdőív a pozitív pszichológiai szemlélet egy sarkalatos elemeként a pozitív pszichológiai szempontból „ideális személy” jellemzőinek összefoglalása kapcsán született. Célja elsősorban nem a személyek közti összehasonlítás, hanem irányvonalat adni a pszichológusoknak arra, hogy hogyan gondolkodjanak a pozitív személyiségről, illetve lehetőséget adni az egyének erősségeinek felmérésére és azok esetleges fejlesztésére. A mintában 152 fő (44 férfi, 108 nő) középiskolai tanár szerepel, akik kitöltötték a VIA kérdőívet. Az ő eredményeiket hasonlítjuk össze az eredeti, pusztán elméleti alapon létrehozott faktorstruktúrával, illetve a később, más országokban, a témában született eredményekkel. A tapasztalat azt mutatja, hogy mind az eredeti struktúrához képest, mind a más országokban kapott eredményekhez képest eltérnek bizonyos pontokon a magyar minta eredményei. A vizsgálatot kiegészítettük azzal, hogy a fenti 152 főt diákjaikkal is értékeltettük a VIA karaktererősségek mentén (ebben 621 diák vett részt). Illetve ezt az értékelést összehasonlítottuk egy nagyobb, 2900 fős, általánosságban tanárok értékelésére vonatkozó minta eredményeivel. Tapasztalataink alapján ezek az értékelések több ponton eltérnek, ugyanakkor tendenciájukat tekintve hasonló mintázatot mutatnak. A fenti vizsgálat célja elsősorban feltérképezni, hogyan alakulnak az adott pozitív pszichológiai mutatók, hogy később, egy nagyobb vizsgálat részeként a VIA kérdőív validálásához illetve a kapott eredmények értelmezéséhez támpontot nyújthasson.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, erősségek, erények, validitás, faktor

Öngyilkossági rizkó nem-szuicidális önsértésben -szakirodalmi áttekintés

EP34

Horváth Lili Olga^{1,2}, Mészáros Gergely^{3,4}, Balázs Judit^{2,3}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Budapest

³Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia, Budapest

⁴Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

Háttér: Az utóbbi évtizedben a kutatók érdeklődése a nem-szuicidális önsértés (non-suicidal self-injury: NSSI) jelensége felé fordult, a jelenség az Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5. kiadásában (DSM-5) további kutatást igénylő fejeztébe is bekerült. A vizsgálatok alapján az NSSI prevalenciája a XXI század elején jelentős növekedést mutatott, amely azóta ezen a magas szinten stagnál: serdülők körében a prevalenciája 17-46%, felnőtt korban megközelítőleg 4%. Klinikai és nem-klinikai populációban egyaránt előfordulnak mind olyan esetek, ahol az NSSI öngyilkossági szándék nélküli történik, mind pedig olyanok, amikor a fiatal szándéka alapján nem eldönthető, hogy önsértő viselkedése része-e az öngyilkos magatartás spektrumának.

Célkitűzés: Kutatásunk célja az NSSI és az öngyilkos magatartás összefüggéseinek feltárása volt, melyet egy tágabb fókuszú szisztematikus keresés részeként végeztünk, melyben az NSSI prevalenciáját és pszichopatológiai korrelátumait vizsgáltuk.

Módszer: Szisztematikus keresés módszerével öt adatbázist tekintettünk át: PubMed, Medline, PsycInfo, Scopus és Web Of Science. Keresőszavak a következők voltak: „NSSI” és „prevalence” és „mental disorder” vagy „psychiatric disorder”. Bevételi kritérium volt, hogy a publikáció angol nyelvű és eredeti adatokat közlő vizsgálat legyen, valamint hogy ne valamely speciális populációt vizsgálja.

Eredmények: Összesen 20 közlemény vizsgálta explicit módon az NSSI és a szuicidalitás közötti kapcsolatot, 9 cikkben definíciós okokból a két jelenség nem különíthető el egyértelműen, 3 esetben pedig mindkét jelenséget vizsgálták, azonban nem egymással összefüggésben. A bevonható cikkek közül 11 gyermek/serdülő, 3 fiatal felnőtt, 6 pedig felnőtt mintát vizsgál. Az áttekintett eredmények szerint az önsértők 50-70%-a számol be öngyilkossági gondolatokról vagy kísérletekről is. Azok, akik nem számoltak be öngyilkossági szándékról, különböztek az öngyilkossági szándékról is beszámoló személyektől egyes intra- és interperszonális jegyekben (pl. kevesebb depresszív és borderline személyiségzavar tünet, kevesebb negatív életesemény, több társas támogatás), illetve az önsértés egyes jegyeiben (pl. gyakoriság, módszerek) is.

Megbeszélés: Eredményeink alapján az önsértés esetében serdülő- és felnőttkorban egyaránt igen jelentős az öngyilkossági kockázat. Bizonyos komorbid zavarok és egyéb pszichoszociális faktorok, valamint az önsértés bizonyos mintázatainak jelenlétében ez a kockázat még magasabb lehet. Az áttekintett publikációk alapján annak pontosabb feltárásához, hogy az NSSI mennyiben tekinthető önálló entitásnak, illetve mennyiben egy „szuicidum kontinuum” része, további kutatások szükségesek. Mindez alátámasztja az NSSI DSM-5- ben elfoglalt helyét.

Kulcsszavak: nem-szuicidális önsértés; öngyilkos magatartás

Explicit és implicit viszonyok és a vezető percepciója a szervezetben

EP35

Borbás Csaba, Kiss Paszkál, Hadnagy Eszter - KRE-Pszichológiai Intézet

A kutatásunk célja, hogy feltárjuk, hogy a szervezetek struktúrája milyen hatással van a vezetők és beosztottak közötti hatalmi távolságra. Vizsgálatunk fő kérdése az, hogy a szervezeti struktúrából eredő személyközi hatalmi különbség a diszpozicionális tényezőkkel interakcióban hogyan alakítja az aktuális vezetőről alkotott explicit és implicit képet. Eredményeinkkel szeretnénk rámutatni, hogy a szervezeti struktúrának elsősorban a vezetők hatalmi eszközeiről alkotott explicit megítélésre van befolyása, míg az implicit megítélésre kevésbé.

Jelen kutatás pozitív együttjárást talált a szociális dominancia orientáció és az ún. harsh vagy durva vezetői hatalmi forráshasználat között. Azok a személyek, akik a hatalmat szükségszerűnek és természetesnek tartják, a büntetésre, kényszerítésre és személyes státuszból fakadó hatalmi különbségekre hivatkozó vezetői hatalmi eszközökre reagálnak, illetve ilyen vezetőt ismernek fel saját felettesük személyében. Ezen kívül a magas szociális dominancia orientációval rendelkező személyek vezetőjüket dominánsabbnak érzékelték, mint azok, akiknek szociális dominancia orientációjuk alacsonyabb. Minél erősebb tehát egy egyén azon személyes diszpozíciója, hogy a hatalom használata, megléte szükségszerű és helyes, annál inkább gondolják úgy tudatosan, hogy egy vezetőnek dominánsnak kell lennie.

A kutatásban vizsgált két szervezeti struktúra között várt explicit és implicit vezetői kép különbsége nem igazolódott, a két szervezeti struktúra munkahelyi elégedettség és hatalmi távolság szempontjából sem különbözött szignifikánsan.

Kulcsszavak: személyközi hatalom, szervezeti struktúra, munkával való elégedettség, szociális dominancia orientáció

Jóllét és proszociális viselkedés: a motivációk szerepe

EP36

Galambos Attila^{1,3}, Kocsel Natália^{1,3}, Szabó Edina^{1,3}, Kökönyi Gyöngyi^{2,3}

¹ELTE, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola

²ELTE, Pszichológiai Intézet

³MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képzőképző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

Háttér és célkitűzés: Amikor proszociális viselkedésről beszélünk, általában az önzetlen, a másik distresszének megszüntetését célzó segítő viselkedésre gondolunk (Batson és Shaw, 1991; Eisenberg, 1998). Azonban tudjuk, hogy a segítő viselkedés háttérében különböző motivációk állhatnak, melyek a szituációtól és a segítő jóllététől függően változhatnak. Valószínűbben fogunk segíteni, ha nem a saját problémáink terelik el a

figyelmünket és ha valamilyen társas előnyünk származik belőle (Carlo és Randall, 2002; Boxer, 2004; Keltner, 2014). Jelen kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a proszociális viselkedés különböző formáinak mennyiben vannak eltérő korrelátumai.

Módszer: A vizsgálatban 397 (138 fiú, 259 lány) középiskolás tanuló (14-18 éves kor) vett részt. Jelen elemzésben a proszociális viselkedést mérő kérdőívet (APBQ; Boxer, 2004) helyeztük a középpontba, ami az önzetlen, altruista segítségnyújtás mellett meghatároz egy érzelemmentes (proaktív) és egy elváráson alapuló (reaktív) proszociális viselkedésformát. Emellett a kérdőívcsomag többek között agresszivitást (RPAQ; Raine, 2006), pszichológiai és szociális jóllétet (MHC; Keyes, 2009), valamint érzelmi és viselkedéses nehézségeket (SDQ; Goodman, 1998) mérő kérdőíveket tartalmazott.

Eredmények: A proszociális viselkedés különböző típusai eltérő korrelátumokkal jellemezhetőek. Az altruista és reaktív proszociális viselkedés tekintetében eredményeink a vártnak megfelelően alakulnak, vagyis magasabb társas ($r=0,200$) és pszichológiai ($r=0,223$) jólléttel társultak. A proaktív proszociális viselkedésnél viszont az agresszióval (reaktív [$r=0,209$] és proaktív [$r=0,252$] típusal egyaránt) és viselkedési problémákkal ($r=0,187$) találtunk pozitív irányú kapcsolatot.

Következtetés: Eredményeink alapján feltételezhető, hogy a proaktív – azaz a valamilyen cél érdekében végzett - proszociális viselkedés egy agressziót helyettesítő viselkedésforma lehet, mely Boxer korábbi eredményét támasztja alá (2004).

Kulcsszavak: jóllét, reaktív, proaktív, proszociális viselkedés, agresszió

Életminőség és adherencia 1-es típusú diabéteszes fiatalok körében

EP37

Munkácsi Brigitta, Papp Gábor, Felszeghy Enikő, Nagy Beáta Erika - DE KK
Gyermecklinika

Hazánkban kevés 1-es típusú diabéteszes fiatalok körében végzett életminőség- vizsgálat készült, ugyanakkor a diabetes mellitus a gyermekkor leggyakoribb anyagcsere-betegsége, amely minden 400-600 gyermek és serdülő közül egyet érint. Prevalenciája folyamatosan nő, elsősorban a legfiatalabb korosztályban (Körner, 2013; Wherrett, 2013). A diabétesz rohamos világméretű terjedése (WHO, 2011), valamint prevalenciájának és incidenciájának folyamatos növekedése (Craig és mtsai, 2009; Patterson és mtsai, 2009) előtérbe helyezi az egészséggel összefüggő életminőség (ÉM) vizsgálatokat. Ezen vizsgálatok során az egészségügyi szakember ugyanis olyan kiegészítő információt kap, amely a klinikai praxisban nem jut tudomására (Lukács, 2011). A nemzetközi szakirodalom szerint a cukorbetegségben szenvedő serdülők ugyanis nemcsak rosszabb életminőséggel (Kalyva, 2011), hanem megnövekedett kockázattal is rendelkeznek a különböző pszichiátriai betegségek (10-20%) kialakulását tekintve, mely tényezők a kezeléssel való együttműködés elégtelenségéhez és a diabéteszkontroll romlásához vezetnek (Kakleas, 2009).

Kutatásunk célja: 1-es típusú diabéteszes gyermekek és serdülők körében egészséggel összefüggő életminőség-vizsgálat, valamint további pszichés tényezők elemzése (testi panaszok gyakorisága, egészségi állapot önértékelése, pszichés közérzet, depresszió)

annak tükrében, hogy önmagukat a kezelési rend betartása megítélésének szempontjából adherens („betartom a kezelési rendet”), non-adherens („nem tartom be”) vagy pedig ingadozó adherenciájú („egyszer betartom, egyszer nem”) csoportba sorolják. Vizsgálati mintánkat 120 fő 1-es típusú diabéteszes gyermek és serdülő alkotja. Vizsgálati eszközeink: Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL), Gyermekkori Depresszió Kérdőív és egy általunk összeállított kérdőívcsomag a pszichés állapot felmérésére.

Eredményeink szerint a magasabb depressziószinttel rendelkező fiatalok rosszabb életminőséggel rendelkeznek, negatívabb egészségi állapot önértékelésről, valamint gyakoribb testi panaszokról számolnak be. Azok a diabéteszesek, akik a kezelési rend betartása megítélésének szempontjából önmagukat az ingadozó adherenciájú kategóriába sorolták, szignifikánsan rosszabb élettel való elégedettséggel és életminőséggel rendelkeznek. Következtetéseink szerint a diabéteszes gyermekek, valamint családjuk minél korábbi pszichés vezetése, támogatása indokolt. A betegség elfogadáshoz, az azzal való együttélés kialakításához prevenció és intervenció szinten pszichológiai ellátásuk nélkülözhetetlen.

Kulcsszavak: 1-es típusú cukorbetegség, életminőség, adherencia

Vágyakozás skála magyar adaptációja – megbízhatóságának és érvényességének vizsgálata

EP38

Batiz Hanna Réka, Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

A jelen kutatásban Scheibe, S., Freund, A. M., & Baltes, P. B. (2007) Vágyakozás (Senhsucht) skáláját adaptáltuk, annak megbízhatósági és érvényességi vizsgálatát végeztük el. A Cronbach-alfa elemzés alapján az eredeti skála magyarra fordított tételei is összefüggést mutatnak egymással, egy kivételével az alsókálák belső konzisztenciája is magas. A három időre irányuló fókuszban mutatkozó kisebb konzisztenciát a minta és a feltett kérdés sajátosságai magyarázzák. A Vágyakozás skála külső érvényességét is vizsgáltuk a fiatal felnőtt mintán (N=492) felvett más konstruktumokkal való kapcsolatával. Azt találtuk, hogy jól magyarázható a Vágyakozás skála kapcsolata az énhatékonysággal és az élettel való elégedettséggel. A vizsgálat kontextusában a fiatalok kivándorlási szándékával párhuzamosan vizsgáltuk a külföldre vágyódást, meglepetésünkre nem találtunk összefüggést a külföldön tervezett élet és a külföldre vágyódás között.

Kulcsszavak: Vágyakozás, külföldi tervek, énhatékonyság, élettel való elégedettség

Funkcionális analfabetizmus: esettanulmányok

EP39

Réka Vágvolgyi¹, Marie-Luise Rohland², Moritz Sahlender³, Thomas Dresler^{1, 4}, Josef Schrader^{1,3}, Hans-Christoph Nuerk^{1,5,6}

¹LEAD Graduate School & Research Network, University of Tübingen, Tübingen, Germany

²Institut de Psychologie, Université Paris Descartes, Paris, France

³Deutsches Institut für Erwachsenenbildung - Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen e.V., Bonn, Germany

⁴Department of Psychiatry and Psychotherapy, University of Tübingen, Tübingen, Germany

⁵Department of Psychology, University of Tübingen, Tübingen, Germany

⁶Leibniz Institut für Wissensmedien, Tübingen, Germany

Funkcionális analfabétáknak azokat az embereket nevezzük, akik bár részesültek formális oktatásban, mégsem képesek mindennapi életük során az írás, olvasás és számolás alapképességeket hatékonyan alkalmazni: adatlapok kitöltése, egyszerű használati útmutatók, vagy betegtájékoztatók értelmezése is nehézséget okoz számukra. Problémáiknak nem csak személyes és szociális, de komoly nemzetgazdasági hatásai is megjelenhetnek. Míg a fejlődő országokban az analfabetizmus, az iskolázottság teljes hiánya, addig a fejlett országokban a funkcionális analfabetizmus jelent komoly kihívást.

Egy 2011-es felmérés szerint Németország lakosságának 14.5%-a, mintegy 7.5 millió felnőtt tekinthető funkcionális analfabétának. A magas érték ellenére nehézségeik okáról, képességeik szintjéről nem rendelkezünk elegendő ismerettel, mert kevés empirikus vizsgálat született ezen a területen.

Pilot vizsgálatunk fókuszában a funkcionális analfabéták matematikai és nyelvi képességeinek feltérképezése áll, melyhez papír-ceruza és számítógépes teszteljárásokat használtunk. Eszközként standardok nélküli, valamint felnőtt vagy gyerek normákkal rendelkező német teszteket alkalmaztunk. A vizsgálat célja az egyéni különbségek feltárása mellett, a funkcionális analfabéták kis méretű kontrollcsoporthoz (N=7) vagy az életkori normához való hasonlítása volt. A vizsgálatban 3 német anyanyelvű, írás-olvasás fejlesztő felnőttoktatásban (Lesen und Schreiben/Alphabetisierungskurs) részesülő felnőtt vett részt.

Eredményeink alapján az alanyainkat matematikai és nyelvi nehézségek jellemzik, a 3 funkcionális analfabéta minden tesztben szignifikánsan gyengébben teljesített, mint a kontroll- vagy a normacsoport. Az egyéni különbségek az írás-olvasás tudás és szóolvasás szintjében, hallás utáni szövegértésben, kép megnevezési sebességben, számok összehasonlításának reakcióidejében és az egyszerű összeadások sikeres megoldásában volt a legjelentősebb.

Összességében elmondható, hogy az átfogó empirikus vizsgálatok elengedhetetlenek a funkcionális analfabetizmus prevenciójához és visszaszorításához vezető úton. Az egyéni különbségek számottevőek, így a csoportos vizsgálatok mellett helye volna további esettanulmányoknak és longitudinális vizsgálatoknak is.

Kulcsszavak: funkcionális analfabetizmus, esettanulmány, Németország, modified t-test, critical difference

Temesvár jövőképe. Backcasting scenarios műhelyek tanulságai

EP40

Erdei Ildikó, Ilin Corina - Temesvári Nyugati Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Az poster összegzi és elemzi az elmúlt évben (2016-ban) backcasting módszerrel kidolgozott Temesvárról készült jövőképeket. A backcasting (visszafejtés) egy olyan jövőkutatási módszer, amely egy kívánt jövőből kiindulva mérföldköveket állapít meg, és vezeti vissza a lehetséges lépések sorát a jelenig. Tehát az előrejelzéshez képest fordított logikát alkalmaz és így lehetségessé teszi, hogy a jelen gondolkodásának kereteiből kilépve feltárhatók legyenek a lehetséges cselekvési irányzatokat.

A jövőképek kidolgozásában műépítésszek, képzőművészek és pszichológusok vettek részt azzal a céllal, hogy a leendő Európa kulturális fővárosa számára fejlődési irányvonalakat rajzoljanak meg.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, backcasting scenarios

Gyulladásos bélbetegségben szenvedő gyermekek és szüleik mentális egészsége

EP41

Kató Szabolcs, Nagy Beáta Erika - Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: A gyulladásos bélbetegség (IBD) egy élethosszig tartó kórállapot, melynek kialakulásában genetikai és környezeti tényezők egyaránt szerepet játszanak. Az IBD megnevezés két kórképet foglal magába: a colitis ulcerosát (UC) és a Crohn-betegséget (CD). Az IBD a beteg életminőségét jelentősen rontja, gyermekkorban pedig különösen negatív hatással van a testi fejlődésre, a tanulmányokra, a társas kapcsolatokra, később a munkavállalásra, párválasztásra. Az IBD-s betegek a relapszusok és a kialakuló szövődmények miatt az évek során gyakran szorulnak egészségügyi ellátásra, így az IBD az egészségügyre is komoly terhet ró. Az IBD kezeléséhez gyakran hozzátartozik az, hogy a gyermekek és szüleik egyaránt számos potenciálisan stresszteli és komplex kezelési tényezővel szembesülnek, melyek jelentősen kihatnak az életminőségre és mentális egészségre.

Célkitűzés: Célkitűzéseink között szerepel a gyulladásos bélbetegséggel diagnosztizált gyermekek érzelmi és viselkedési problémáinak feltárása, valamint az ő és szüleik életminőségének elemzése. Ezen kívül az IBD-ben szenvedő gyermekek szüleinél törekszünk a pszichés stressz felmérésére és egyes szociodemográfiai tényezőkkel való kapcsolatának elemzésére. Mindezen tényezőket klinikai mutatók (betegség súlyossága) mentén elemezzük.

Minta és módszer: A vizsgálati csoportunkat a Debreceni Egyetem Gyermekgyógyászati Intézetének Gasztroenterológiai szakrendeléseire járó gyermekek és szülei alkotják. Terveink szerint 30-40 gyulladáscélú bélbetegséggel (UC, CD) diagnosztizált gyermeket (10-18 év), illetve szüleit kívánjuk bevonni a kutatásba. A gyermekek érzelmi és viselkedési problémáinak egyszerű és gyors szűrésére a Gyermek Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ), valamint a Gyermek Depresszió Kérdőívet (CDI) használjuk fel, míg az életminőség mérésére a PedsQL 4.0 Általános kérdőívet használjuk. A szülői stressz mérésére a Pediatric Inventory for Parents (PIP) kérdőívet alkalmazzuk, mely a krónikus betegséggel kapcsolatos szülői stressz gyakoriságát és súlyosságát méri fel. Ezenfelül a Beck-féle Depresszió Kérdőívet (BDI) és a Beck szorongás Leltárt (BAI) is felhasználjuk a depressziós és szorongásos tünetek feltárására. A vizsgált tényezőket a betegség súlyosságának klinikai mutatóival (PUCAI, PCDAI) vetjük össze az összefüggések feltárásához.

Várható eredmények: A vizsgálatunkban a betegség súlyossága és a vizsgált tényezők között szoros kapcsolatot várunk. Feltételezzük, hogy a betegség súlyossága jelentős mértékben kihat a gyermekek életminőségére és mentális egészségére. Szülei esetében a krónikus betegséggel kapcsolatos stressz növekedését várjuk a betegség súlyosságának emelkedésével, mely negatívan hat a szülők életminőségére és mentális egészségére.

Kulcsszavak: gyulladáscélú bélbetegség, gyermek, szülő, mentális egészség, életminőség

A pedagógus hivatást választott hallgatók szervezeti viselkedést és a munka-preferenciákat irányító motivációi és hajlamai

EP42

Szlapák Zsófia, Szabó Gréta, Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Mind több szó esik arról, miként alakul a diákok iskolai motivációja, de talán kevesebb figyelem hárul a másik oldal, a pedagógusok motivációs profiljának elemzésére. Kutatásunkban ezen hiányosságot kívántuk orvosolni. Ezzel összefüggésben a McClelland szükséglet-teóriáján és Berlyne kreatív gondolkodásra vonatkozó elméletén alapuló, Borgogni, Petitta és Barbaranelli (2004) nevéhez fűződő, önbeszámoló Motiváció-irányultság Kérdőív (Test of Motivation Orientation, TOM) Kő Natasa és Rózsa Sándor (2008) által magyar nyelvre adaptált változatát alkalmazzuk, amely eszköz (1) a cél-orientáció (CO-skála), (2) az újítás-orientáció (ÚO-skála), (3) a vezetés-orientáció (VO-skála), valamint (4) a kapcsolat-orientáció (KO-skála) tekintetében tárja fel a kliens motivációs irányultságát. A TOM 70 állítását 7-fokozatú Likert skálán kell értékelni a vizsgálati személyeknek. A tesztben a szociális kíváncsiság-skála (Szk) is helyet kapott, miáltal a társas megfelelési igényt is mérni tudtuk. A kérdőívet 40 fő tanító szakos hallgatóval (életkor: 18-27 év, M=19,75, SD=1,864, 37 nő/3 férfi) vettük fel, az adatok elemzése az SPSS 15.0 for Windows Evaluation Version programozószóftverrel történt meg. Eredményeink a nevezett dimenziókat tekintve kiegyenlített értékeket adtak, noha a Vezetés- és Kapcsolat-orientáció terén némileg magasabb T-pontszámok születtek. A hallgatók motivációs profilját illetően elmondhatjuk, hogy a fiatalok keresik az alkalmat a próbatételekre, kitűzött céljaik változó munkafeltételek közepette való elérésére,

ugyanakkor a kockázatvállalás terén általában óvatosak. Az új helyzetek inkább csak mérsékelt vonzerővel bírnak számukra, s bár az új alternatívák iránt nyitottak, a jól megszokott helyzetekben is kellemesen érzik magukat. Mintánkon a vezetői ambícióknak némileg emelkedett szintjét találtuk, azaz a tekintéllyel járó pozíció vonzó, de nem feltétlenül keresett mivolta tárult elénk. A szolidaritás és másokkal való jó kapcsolat kialakításának igénye, a derűs légkörben folytatott munka és együttműködés is értékéként jelentek meg. Szorosabb együttjárás a Cél- és Vezetés-orientáció ($r=0,443$), valamint a Cél- és Újítás-orientáció ($r=0,371$) viszonylatában mutatkozott. Mivel a kutatásba vont hallgatói mintán is a pedagógus hivatást választó férfiak csökkent aránya tükröződött, a valós nemi különbséget nem tudtuk vizsgálni. Az eredmények azonban a tanári pályára készülő fiatalokkal szemben támasztott sokoldalú elvárások szempontjából biztatóak, noha azok mélyebb szintű interpretációja további vizsgálatokat kíván.

Kulcsszavak: hivatás, pedagógus, munkamotiváció, TOM

Flow-élmény és szubjektív jóllét a rekreációs futásban: összehasonlítás kezdő, haladó, és amatőr versenyző futók, illetve testmozgást nem végzők körében

EP43

Csontos Anna Zsófia, Magyaródi Tímea - Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pszichológiai Intézet

A rendszeres testmozgás számos eddig felfedezett úton hatással van az egyén pszichológiai és szubjektív jóllétére (Scully et. al., 1998, Fox, 1999). A sport és jóllét kapcsolatában többek között szerepet játszhat a Csíkszentmihályi Mihály (1997) által leírt flow-élmény, mely rekreációs szinten is jelen van. A kutatás célja volt felfedni a rekreációs futók és rendszeres testmozgást nem végző egyének, illetve a futók szint szerinti csoportjai közötti lehetséges különbségeit a flow-élmény és a szubjektív jóllét tekintetében. A kutatás online, önkitöltős kérdőívek felvételével történt. A kérdőívcsomag 386 futó által lett kitöltve, melyből a beválasztási és kizárási kritériumok érvényesítése után 361 a futást rekreációs szinten végző személy (átlagéletkor: 35,2; szórás: 9,61) került be a statisztikai elemzésbe. A rendszeres testmozgást nem végző kontrollcsoportot 100 kor, nem, és végzettség szerint illesztett személy (átlagéletkor: 33,2; szórás: 12,02) képezte. A tesztbatteria tartalmazott egy saját szerkesztésű, futás adataira vonatkozó kérdőívet, egy a szubjektív jóllétet mérő kérdőívet (WHO Jóllét Kérdőív rövidített verziója – WBI-5), illetve egy a mindennapok során átélt flow intenzitására és gyakoriságára vonatkozó rövid kérdőívet (Általános Flow Leírás - ÁFL) a futó és a testmozgást nem végző csoportban. Kizárólag a rekreációs futók mintáján egy a futásra vonatkozó flow-élmény intenzitását vizsgáló kérdőív (Flow Állapot Kérdőív) kitöltésére került sor. Az eredmények alapján a rendszeres testmozgást nem végző csoportot jelentősen alacsonyabb jóllét (WBI-5; $p \leq 0,001$), illetve kevésbé intenzív és gyakori flow-élmény (ÁFL; $p \leq 0,01$) jellemezte, mint a futókat összességében. A futók a saját szerkesztésű kérdőív egy kérdése alapján szint szerint kategorizálták magukat kezdő, haladó, illetve amatőr versenyző futóként, amely csoportok mentén különbségek mutatkoztak a jóllét és a flow-élmény tekintetében. Míg az általános, mindennapok során átélt flow intenzitását és gyakoriságát tekintve nem volt különbség a csoportok között, addig a futás közben átélt

flow intenzitása az amatőr versenyző csoportnál magasabb ($p \leq 0,01$) volt, mint a kezdőknel. A szubjektív jóllétet mértékét nézve pedig az amatőr versenyző csoport tért el jelentősen ($p \leq 0,05$) a pozitív irányba, a haladó futókhoz képest. Összességében a futás közben átélt flow intenzitása szignifikáns ($p \leq 0,001$) pozitív bejósolója volt a szubjektív jóllétnek, mely varianciájának nagyjából a 17%-át magyarázta ($R^2=0,166$). Jelen kutatás eredményei alátámasztották a magas intenzitású szabadidős fizikai aktivitás, a futás pozitív hatásait a szubjektív jóllétre, melyet részben magyarázott a futás közben átélt flow mértéke. Újdonság a rekreációs futók szint szerinti bontása, mely során fontos különbségekre derült fény a flow-élmény és jóllét tekintetében az amatőr versenyzők javára. Az eredmények sportpszichológiai alkalmazhatóság előnyével bírhatnak, intervenciók, prevenciók, vagy viselkedésváltozást célzó programok esetén.

Kulcsszavak: futás, rekreációs futás, fizikai aktivitás, testedzés, flow, pozitív pszichológia, szubjektív jóllét

Jobb félni, mint megijedni – fenyegető ingerek észlelése mindennapi és negatív helyzetekben

EP44

Stecina Diána Tünde, Losonci Adrienn, Arató Ákos, Zsidó András Norbert - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Számos elmélet szerint az érzelmi töltettel rendelkező ingerek elsőbbséget élveznek a figyelmi folyamatok során. Ez különösen igaz lehet a negatív affektív ingerekre, melyek feldolgozásának előnyben részesítése evolúciós gyökerekkel rendelkezik, és az egyed túlélését segíti. Kutatásunkban a negatív érzelmek hatását vizsgáltuk a potenciálisan fenyegető ingerek percepciójára. A jelenség vizsgálatára egy saját vizuális keresési feladatot állítottunk össze, mely során semleges és negatív affektív háttereken elhelyezett fenyegető célingerek (pók, kígyó, kés, pisztoly) detektálásának reakcióidejeit hasonlítottuk össze. Bár a negatív affektivitás mind a hátterek, mind pedig a fenyegető célingerek jellemzője, feltételezhetően a semleges hátterekkel szemben a negatív hátterek, illetve az általuk kiváltott túltelített helyzet elvonják a figyelmet a célingerek észleléséről.

A negatív érzelmek figyelemelterelő hatását sikerült alátámasztanunk, ugyanis a vizsgálati személyek szignifikánsan később találták meg a célingereket negatív affektív, mint semleges háttereken. Így feltételezzük, hogy a negatív, esetleg fenyegető és veszélyes környezet több feldolgozandó információt tartogat, mint az affektív szempontból semleges környezet – ez pedig az inger lassabb feldolgozásához vezet a figyelmi folyamatok során.

Kulcsszavak: fenyegetés, figyelem, érzelmi kontextus, negatív hatás

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek

Abari Kálmán, Debreceni Egyetem BTK

Ábri Anna Amarilla, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet
- amarilla.abri@hotmail.com

Ács-Sánta Ottóné Barta Ágnes, acsnebartaagi@gmail.com

Ágoston Csilla, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - agoston.csilla@ppk.elte.hu

Albu Mónika, Károli Gáspár Református Egyetem - Pszichológiai Intézet -
albu.monika@kre.hu

Alföldi Linda, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - linda.alfoldi@gmail.com

Altmayer Anita, Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika -
altmayer.anita@med.u-szeged.hu

Andrássy Gábor, Budapesti Szent Ferenc Kórház

Apró Annamária, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia
Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program -
aprobuba@gmail.com

Arató Ákos, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - aratoakoska@gmail.com

Arató Nikolett, Pécsi Tudományegyetem - arato.nikoca@gmail.com

Asztalos Kata, SZTE BTK Neveléstudományi Intézet - asztalos@edu.u-szeged.hu

Attila Paszt, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - paszt.attila@med.u-szeged.

Bády Viktória, badyviktoria@gmail.com

Bagaméri Péter, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és
Egészségpszichológia Tanszék - peter.bagameri@gmail.com

Bagdi Bella, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Jobb Vele a Világ Alapítvány -
bella@jobbveledavilag.hu

Bagdi Petra, Budai Egészségközpont, Országos Gerincgyógyászati központ

Bagdy Emőke, KRE Pszichológiai Intézete

Bagdy György, MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport,
Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem - bag13638@iif.hu

Bajzát Bettina, Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest -
bajzat.bettina@gmail.com

Baksa Dániel, MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport,
Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem - baksadan@gmail.com

Balaton Timea, National Institute of Oncology, Budapest

Balázs Judit, ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék -
balazs.judit@ppk.elte.hu

Bálint Katalin, University of Augsburg, Institute for Media, Knowledge and
Communication

Balla Viktória Roxána, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia
Tanszék - ballaviktoria@gmail.com

- Balogh Blanka**, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
blanka.blgh@gmail.com
- Bányai Éva**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Intézet - banyai.eva@ppk.elte.hu
- Bányai-Nagy Henriett**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - nagy.henriett@ppk.elte.hu
- Baracsi Kitti**, Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola
- Barcsi Beatrix**, Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-
Nyaksebészeti Klinika - beatrix.barcsi@gmail.com
- Bárdos György**, Pszichológiai Intézet és Egészség- és Sporttudományi Intézet,
bardos.gyorgy@ppk.elte.hu
- Batiz Hanna Réka**, Károli Gáspár Református Egyetem - batiz.reka@gmail.com
- Bencze Dorottya**, BME, Kognitív Tudományi Tanszék - dorottya.bencze@gmail.com
- Benczúr Lilla**, lillabenczur@gmail.com
- Benedek Pálma**, Heim Pál Gyermekkorház, Budapest - drbenedek.palma@gmail.com
- Bereczkei Tamás**, PTE Pszichológia Intézet - bereczkei.tamas@pte.hu
- Bereczki Judit**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete -
berezkijudit92@gmail.com
- Bernáth László**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológia Kar
Pszichológia Intézet - bernath.laszlo@ppk.elte.hu
- Berta Renáta**, Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai
Intézet; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Tanító- és
Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék -
renata@jgypk.szte.hu
- Bircher Julianna**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest -
bircher.julianna@gmail.com
- Birkás Béla**, PTE ÁOK Magatartástudományi Intéze - bela.birkasb@aok.pte.hu
- Bíró Brigitta**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Klinikai
Pszichológia és Addiktológia Tanszék - biro.brigitta@ppk.elte.hu
- Bíró Zsolt**, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológia Tanszék
- birozsolt.psi@gmail.com
- Birtalan Ilona Liliána**, ELTE - Pszichológiai Intézet és Egészség- és Sporttudományi
Intézet - birtalan.liliana@ppk.elte.hu
- Blaskovich Borbála**, BME - Kognitív Tudományi Tanszék, MTA Frontostriális Zavarok
Kutatócsoport - borbala.blaskovich@gmail.com
- Boda-Ujlaky Judit**, Testnevelési Egyetem Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék -
ujlaky.judit@tf.hu
- Bódizs Róbert**, Magatartástudományi Intézet, Semmelweis Egyetem -
bodizs.robert@med.semmelweis-univ.hu
- Bodor Péter**, ELTE TÁTK
- Bojtos Tünde**, Nógrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Rétsági Tagintézménye -
td.bojtos@gmail.com
- Bokor Attila**, Semmelweis Egyetem ÁOK I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika -
attila.z.bokor@gmail.com
- Bolczár Szabolcs**, Budai Egészségközpont, Országos Gerincgyógyászati központ
- Bolló Henrietta**, ELTE PPK - bollo.henrietta@ppk.elte.hu

- Bóna Adrien**, PTE BTK Pszichológia Intézet - adrienbona@gmail.com
Borbás Csaba, KRE-Pszichológiai Intézet - borbasc@gmail.com
Borbély Csaba, Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest - csborbely@gmail.com
Boreczky Ágnes, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet - boreczky.agnes@ppk.elte.hu
Boros János, PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék - boros.janos@btk.ppke.hu
Boros Judit, független service design tanácsadó
Borsos Zsófia, ELTE BGGYK - borsos.zsofia@barczy.elte.hu
Borszéki Judit, Szent Imre Egyetemi Oktatókórház - judit.borszeki@gmail.com
Bóddi Zsófia, Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar és Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola - boddi.zsofia@tok.elte.hu
Brendan Rooney, University College Dublin, School of Psychology - brendan.rooney@ucd.ie
Brózik Péter, ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék - brozik.peter@ppk.elte.hu
Bucsánszki Linda, Testnevelési Egyetem Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék - bucs.linda@gmail.com
Buda Mariann, Debreceni Egyetem BTK - mariann.buda@gmail.com
Budai Timea, PTE BTK Pszichológia Intézet - budaitimo@gmail.com
Buta Kinga, PTE BTK Pszichológia Intézet - kingabuta@icloud.com
Charles T. Hill, Whittier College, USA - chill@whittier.edu
Czakó Andrea, ELTE PPK - czako.andrea@ppk.elte.hu
Czeplédi Edit, Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet
Czető Márton, Synetiq Ltd. - marton@synetiq.net
Czigler István, ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék
Csabai Márta, SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- Egészség és Klinikai Pszichológia Tanszék - marta.csabai@psy.u-szeged.hu
Csábi Eszter, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék - eszter.csabi.psy@gmail.com
Csabina-Etényi Zsuzsa, etenyizs@gmail.com
Csakvári Judit, ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet - csakvari.judit@barczy.elte.hu
Császár-Nagy Noémi, Károli Gáspár Református Egyetem - noemi.csaszar@areus.hu
Csathó Árpád, Pécsi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet - csatho.arpad@aok.pte.hu
Csehák Hajnalka, No Panic Application Zrt.
Csengődi Márta, ELTE PPK Pszichológiai Intézet, csengodi.marta@ppk.elte.hu
Csépe Valéria, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képző Központ, csepe.valeria@ttk.mta.hu
Cserjési Renáta, ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék - cserjesi.renata@ppk.elte.hu
Csertő István, MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológia Intézet - csertopi@gmail.com

Csifcsák Gábor, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék és University of Tromsø - gaborcsifcsak@gmail.com

Csókási Krisztina, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék - csokasi.krisztina@pte.hu

Csomortáni Domokos Zoltán,

Csonka Balázs, Gál Ferenc Főiskola, Szeged - zcsomortani@yahoo.com

Csontos Anna Zsófia, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - cs.annazsofia@gmail.com

Csörsz Ilona, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet - csorszili@gmail.com

Csuka Sára Imola, PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Csupor Éva, SZTE ÁOK Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály - csupor.eva@gmail.com

D. Molnár Éva, SZTE BTK Neveléstudományi Intézet - medu@edpsy.u-szeged.hu

Dallos Andrea, Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék - dallos.andrea@arts.unideb.hu

Danijel Vojak, Danijel.Vojak@pilar.hr

Danka Bianka Éva, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - danka.biankaa@gmail.com

Darnai Gergely, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem

Neurológia Klinika, ÁOK, Pécsi Tudományegyetem - darnai.gergely@gmail.com

David Balota, dbalota@artsci.wustl.edu

Dávid Mária, Eszterházy Károly Egyetem, Pszichológia Intézet - david.maria@uni-eszterhazy.hu

David Rowland, Valparaiso University, USA - david.rowland@valpo.edu

Deák Anita, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - deak.anita@pte.hu

Demetrovics Zsolt, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - demetrovics.zsolt@ppk.elte.hu

Dézma Lilla, PTE BTK Pszichológia Intézet - dezma.lilla@gmail.com

Diósy Tamás, Jobb Veled a Világ Alapítvány - diosy.tamas@jobbveledavilag.hu

Divák Ádám, Synetiq Ltd. - adam@synetiq.net

Dobos Bianka, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola (HAMMIDO Alapfokú Művészeti Iskola) - dobos.bianka@gmail.com

Dobos Éva, SZTE Egészségbiztosítási Igazgatóság

Dobszai Dániel, Ginkgo Green Architects - danidobszai.91@gmail.com

Dombi Edina, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék - edinadombi@jgytk.u-szeged.hu

Dorner László, Eszterházy Károly Egyetem Pszichológia Intézet - dorner.laszlo@uni-eszterhazy.hu

Düll Andrea, ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék - dull.andrea@ppk.elte.hu

Duránszky Bálint, ELTE PPK

Dweik Diána, Szegedi Tudományegyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika - ddinji@yahoo.com

- Édes Andrea**, MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport,
Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem - edes.andrea88@gmail.com
- Eemeli Haköngöcs**, eemeli.hakongas@helsinki.fi
- Egyed Katalin**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Intézet - egyed.katalin@ppk.elte.hu
- Eisinger Andrea**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
eisinger.andrea@ppk.elte.hu
- Éltető Noémi**, Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem -
noemielteto@gmail.com
- Englert Vivien**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Intézet - englert.vivien@gmail.com
- Erdei Ferenc**, Békés Megyei Pándy Kámán Kórház Kardiológiai Rehabilitációs Osztály
- Erdei Ildikó**, Temesvári Nyugati Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
ildiko.erdeif@gmail.com
- Esztergályos Balázs**, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet
- F. Lassú Zsuzsa**, ELTE TÖK - f.lassu.zsuzsa@tok.elte.hu
- Fabó Dániel**, Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia
Centrum - fabo.daniel@gmail.com
- Faddi Bettina**, PTE BTK Pszichológia Intézet - bettyfaddy@gmail.com
- Faragó Boglárka**, Eszterházy Károly Egyetem - farago.boglarka@uni-eszterhazy.hu
- Faragó Klára**, ELTE PPK, farago.klara@ppk.elte.hu
- Faragó Laura**, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék - faragolaura92@gmail.com
- Fehér Erika**, Országos Tisztifőorvosi Hivatal - feher.erika@oth.antsz.hu
- Fehérvári Dóra**, dorafehervari@gmail.com
- Fejes-Vékássy Lili**, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és
Társadalomtudományi Kar - folliculus@gmail.com
- Felvinczi Katalin**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet -
felvinczi.katalin@ppk.elte.hu
- Ferencz Edit**, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és
Pszichológiai Intézet - sz.ferencz.edit@gmail.com
- Ferenczy Dávid**, ELTE PPK - ferenczy.david@gmail.com
- Floidl Krisztina**, floidl.krisztina@gmail.com
- Florence Dalgard**, National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust,
Brumunddal, Norway and Department of Dermatology and Venereol -
florence.dalgard@medisin.uio.no
- Font Orsolya**, Országos Gerincgyógyászati Központ
- Frankó Luca**, ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék -
franko.luca@ppk.elte.hu
- Fülöp Márta**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet - fulop.marta@ttk.mta.hu
- Füzes Nóra**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet -
norafuzes@gmail.com
- Gábor Edina**, Egészségesebb Munkahelyekért Egyesület - edina.gabor@freemail.hu
- Gajdos Panna**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet -
gajdos.panna@gmail.com
- Gál Zita**, Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - gaall.zita@gmail.com

- Gál Zsuzsanna**, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szakképzési, Továbbképzési és Távközpont, SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ - ananda@t-online.hu
- Galambos Attila**, ELTE, Pszichológiai Intézet, MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem - galambos.attila@ppk.elte.hu
- Gáspár Mihály**, ELTE PPK Savaria Egyetemi Központ Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - gaspar.mihaly@nyme.hu
- Gergev Gyurgyinka**, SE II. Gyermekgyógyászati Klinika - gyurgyinka@gmail.com
- Gerlinger Imre**, Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika - gerlinger.imre@pte.hu
- Gervai Judit**, MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - judit.gervai@gmail.com
- Gombos Ferenc**, Bölcsész- és Társadalomtudományi kar, Pázmány Péter Katolikus Egyetem - fgombos@gmail.com
- Góbel Orsolya**, Károli Gáspár Református Egyetem - gobelorsolya@yahoo.com
- Gódné Anna**, Országos Gerincgyógyászati Központ, Országos Onkológiai Intézet, Semmelweis Egyetem Városmajori Szív- és Érgyógyászati Klinika
- Gönye Bianka**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest - gonyebianka@gmail.com
- Gregor Anikó**, ELTE TáTK - gregor@tat.elte.hu
- Gubányi Mónika**, Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola - gubanyi.monika@gmail.com
- Gulyás Levente**, Ginkgo-Zöld Építész Iroda - miszterel@gmail.com
- Gurály Zoltán**, Február 3. munkacsoport, Menhely Alapítvány - zoltan.guraly@gmail.com
- Gyarmathy Éva**, MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet - gyarmathy.eva@gmail.com
- Gyöngy Kinga**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola - kingagyongy@gmail.com
- György Lázár**, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - lazar.gyorgy@med.u-szeged.hu
- Győri János**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet - gyori.janos@ppk.elte.hu
- Győri Miklós**, ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet - gyorimiklos@elte.hu
- Gyuris Petra**, PTE - BTK Pszichológia Intézet - gyuris.petra@pte.hu
- Hadarics Márton**, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék - marton.hadarics@ppk.elte.hu
- Hadnagy Eszter**, KRE-Pszichológiai Intézet - eszterhadnagyester@gmail.com
- Halász Bálint**, Ginkgo Green Architects - halbal5@gmail.com
- Halász József**, Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház, Budapest - halaszjoe@gmail.com
- Hallgató Emese**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet - hallgato.emese@gmail.com
- Hammer Zsuzsanna**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

- Hans-Christoph Nuerk**, LEAD Graduate School & Research Network, University of Tübingen, Tübingen, Germany; Department of Psychology, University of Tübingen, Tübingen, Germany; Leibniz Institut für Wissensmedien, Tübingen, Germany
- Hargitai Rita**, PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék - hargitai.rita@btk.ppke.hu
- Háromi István**, Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika - haromi.istvan@pte.hu
- Harsányi Szabolcs Gergő**, Károli Gáspár Református Egyetem - harsanyi.gergo@kre.hu
- Hatvani Andrea**, Eszterházy Károly Egyetem - hatvani.andrea@uni-eszterhazy.hu
- Hauk Barbara**, PTE BTK Pszichológia Intézet - haukbarbi@gmail.com
- Héjja-Nagy Katalin**, Eszterházy Károly Egyetem, Pszichológia Intézet - hejja-nagy.katalin@uni-eszterhazy.hu
- Herbainé Szekeres Erika**, PMP SZ Gödöllői tagintézménye - szekereseri@gmail.com
- Herczegfalvi Ágnes**, SE II. Gyermekgyógyászati Klinika - aherczeg@t-online.hu
- Hevesi Barbara**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - hevesi.barbara@gmail.com
- Hevesi Krisztina**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék - hevesi.kriszta@ppk.elte.hu
- Hódos Eliz**, PPKE BTK Pszichológiai Intézet
- Holecz Anita**, ELTE PPK Savaria Egyetemi Központ Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - holecz.anita@nyme.hu
- Hompoth Emőke Adrienn**, SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika - hompothemoke@gmail.com
- Honbolygó Ferenc**, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képző Központ ELTE PPK - honbolygo.ferenc@ttk.mta.hu
- Horuczi Borbála**, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék - borbala.hanna@gmail.com
- Horváth Endre**, ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógyypedagógiai Intézet - horvath.endre@barczy.elte.hu
- Horváth Kata**, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem; MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA - kata.horvath1009@gmail.com
- Horváth Lili Olga**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Budapest - lilio.horvath@gmail.com
- Horváth Zoltán**, horvath.zoltan@med.u-szeged.hu
- Horváth Zsolt**, Debreceni Egyetem KK ÁOK - horvathzsolt@med.unideb.hu
- Huszár Dóra**, Debreceni Egyetem BTK - hudora.dora@gmail.com
- Igazság Borbála**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék - hende.borbala@ppk.elte.hu
- Ignacio Brescó**, ignacio@hum.aau.dk
- Ilin Corina**, Temesvári Nyugati Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - corina.ilin@e-uvt.ro
- Illés Anikó**, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest - anikoilles@mome.hu
- Ináncsi Tamás**, Pécsi Tudományegyetem, Általános és Evolúciós Pszichológiai Tanszék

Inántsý-Pap Judit, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet - inantsy-pap.judit@arts.unideb.hu

Inari Sakki, inari.sakki@gmail.com

Inhóf Orsolya, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - inhof.orsolya@pte.hu

Isabel Cerca Miguel, isabelmiguel@fpce.uc.pt

Isabel Macedo, isabelmaced@gmail.com

Ivaskevics Krisztián, Nemzeti Közszoigálati Egyetem - ivaskevics.krisztian@gmail.com

Izsó Lajos, Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem, GTK, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Jakab Zoltán, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar - jakab.zoltan@barczi.elte.hu

Jakubovits Edit, Semmelweis Egyetem ETK - jakedit@se-etk.hu

Jámbori Szilvia, Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - szilvia.jambori@psy.u-szeged.hu

Janacsek Karolina, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem; MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA - janacsekkarolina@gmail.com

Janet Duchek, jduchek@wustl.edu

Janszky József, Neurológia Klinika, ÁOK, Pécsi Tudományegyetem

Járai Róbert, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Általános és Evolúciós Pszichológia Tanszék, jarairobi@gmail.com

Jármí Éva, ELTE PPK, Iskolapszichológia Tanszék - jarmi.eva@ppk.elte.hu

Jelena Maricic, jelena.maricic@pilar.hr

Jenei Dániel, Pécsi Tudományegyetem, d.jenei93@gmail.com

Joaquim Pires Valentim, jpvalentim@fpce.uc.pt

Josef Schrader, LEAD Graduate School & Research Network, University of Tübingen, Tübingen, Germany; Deutsches Institut für Erwachsenenbildung - Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen e.V., Bonn

Józsa Emese, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - jozsa.emese@ppk.elte.hu

Józsa Tamás, DE Humán Tudományok Doktori Iskola Pszichológia Program - tamasjozsa2@gmail.com

Juhász Ágnes, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - juhasz.agnes@ppk.elte.hu

Juhász Dóra, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola - dora.juhasz.88@gmail.com

Juhász Gabriella, MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képzakotó Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet - Gabriella.Juhasz@manchester.ac.uk

Juhász László, juhaszlaci@e-pakk.hu

Juhász Levente Zsolt, Dunaújvárosi Egyetem - juhaszle@uniduna.hu

Kádi Anna, ELTE PPK Gazdaság és Környezetpszichológia Tanszék - kadi.anna@ppk.elte.hu

Kállai János, PTE ÁOK Magatartástudományi Intéze

Kalmár Magda, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet - kalmag@freemail.hu

Kaló Zsuzsa, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Pszichológiai Tanácsadás Tanszék - kalo.zsuzsa@ppk.elte.hu

Kampis Dorka, CEU

Kántor Árpád, Quernus Kkt., ELTE Pszichológiai Doktori Iskola - knarpad@yahoo.com

- Káplár Mátyás**, PTE BTK Pszichológia Intézet - kaplar.matyas@pte.hu
Karner Orsolya, ELTE PPK - karner@ppk.elte.hu
Kasos Enikő, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola - eniko_kasos@yahoo.ca
Kasos Krisztián, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest - krisztiankasos@gmail.com
Kató Szabolcs, Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Gyermekgyógyászati Intézet - kato.szabolcs@sph.unideb.hu
Katona Gyöngyi, BCE TKDI - gyongyi.katona@interware.hu
Katona Noémi, Humboldt Egyetem, Berlin, Department of Diversity and Social Conflict (Diverzitás és Társadalmi Konfliktusok Tanszék)
Katona Nóra, Humboldt Egyetem, Berlin, Department of Diversity and Social Conflict (Diverzitás és Társadalmi Konfliktusok Tanszék)
Kékes Szabó Marietta, - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék - kszmarietta@gmail.com
Kemenesi Zsuzsanna, Kaposvári Egyetem Médiaművészeti Intézet - dr.kemenesizsuzsanna@gmail.com
Kemény Lajos, Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika - kemeny.lajos@med.u-szeged.hu
Kende Anna, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Szociálpszichológia Tanszék - kende.anna@ppk.elte.hu
Kengyel Judith Gabriella, Pázmány Péter Katolikus Egyetem - gabi.kengyel@gmail.com
Kenyhercz Flóra, Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Gyermekgyógyászati Intézet - k.flora212@gmail.com
Kerekes Zsuzsanna, PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet - zsuzsanna.kerekes@aok.pte.hu
Keresztény Ágnes, ELTE PPK, Pszichológia Intézet - keresztény.agnes@ppk.elte.hu
Keresztes Attila, Max Planck Institute for Human Development, Berlin - keresztes@mpib-berlin.mpg.de
Keresztes-Takács Orsolya, - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet - keresztes-takacs.orsolya@ppk.elte.hu
Keszei Barbara, BGE, KVIK, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet - keszei.barbara@uni-bge.hu
Kincses Anna, Kognitív Tudományi Tanszék - nn.kincses@gmail.com
Király Ildikó, ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék
Kis Bernadett, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar: Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet - kisbernadett@jgygpk.u-szeged.hu
Kis György, ANIMAGROUP cégcsoport - kis.gyorgy@animagroup.hu
Kiss Enikő Csilla, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék - kiss.eniko@pte.hu
Kiss János, DE Egészségügyi Kar - kiss.janos@foh.unideb.hu
Kiss Orhídea Edith, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - kiss.orhídea@ppk.elte.hu
Kiss György Ádám - RÖGTÖNZÉSEK SZÍNHÁZA
Kiss Paszkál, KRE-Pszichológiai Intézet - kiss.paszkal@kre.hu

- Kiss Szabolcs**, PTE BTK Pszichológia Intézet
Kiss-Leizer Márton, leizermarton@gmail.com
Kissné Viszket Mónika, ELTE PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék -
viszket.monika@ppk.elte.hu
Klinger Mária, Szociális Szolgáltatások Háza, Vác - klinger70@gmail.com
Kóbor Andrea, Agyi Képző Központ, TTK, MTA - kobar.andrea@ttk.mta.hu
Kocsel Natália, ELTE, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola; 3MTA-SE-
NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos
Akadémia, Semmelweis Egyetem - kocsel.natalia@ppk.elte.hu
Kocsor Ferenc, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
kocsorferenc@gmail.com
Kohn Eszter, Pécsi Tudományegyetem
Kohut László, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédk. Kard. Rehab.
Intézet Balatonfüred
Kollár János, Semmelweis Egyetem
Kolosváry Eszter, kolosvaryeszter@gmail.com
Koltói Lilla, Károli Gáspár Református Egyetem - koltoi.lilla@kre.hu
Komesz Rita, ELTE PPK, Pszichológia - komeszrita@gmail.com
Kondé Zoltán, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet - konde.zoltan@arts.unideb.hu
Kopcsó Krisztina, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
kop.kriszti@gmail.com
Koronczai Beatrix, ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés-, és Klinikai
Gyermekepszichológia Tanszék - koronczai.beatrix@ppk.elte.hu
Kosztolnik Lili, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Intézet - lilikosztolnik@gmail.com
Kótyuk Eszter, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest -
kotyuk.eszter@ppk.elte.hu
Kovács Adél, PTE BTK Pszichológia Intézet - kovacsadel55@gmail.com
Kovács Eszter, Profil Training Kft. - ekovacs@profiltraining.hu
Kovács Éva, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai
Intézet - kovacs.eva.94@gmail.com
Kovács Filoména, PTE BTK Pszichológia Intézet - nevemsincs@gmail.com
Kovács Fülöp, kovacs.fulop@gmail.com
Kovács János Endre, DE Egészségügyi Kar - kovacs.janos@foh.unideb.hu
Kovács Judit, Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és
Munkapszichológiai Tanszék - kovacs.judit@arts.unideb.hu
Kovács Mónika, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ -
kovacs.monika@ppk.elte.hu
Kovacs Peter, National Institute of Oncology, Budapest - kope.kope@gmail.com
Kovács Zsuzsanna, Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
Kovácsik Rita, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem -
rita.kovacsik@beac.elte.hu
Kozma Gábor, Gál Ferenc Főiskola, Szeged - kozma07@gmail.com
Kozma Luca, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - kozma.luca@gmail.com
Kököneyi Gyöngyi, ELTE, Pszichológiai Intézet; MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi
Képző Migrén Kutató Csoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis

- Egyetem; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport,
Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem -
kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu
- Költő András**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Intézet - kolto.andras@ppk.elte.hu
- Kőrössi Judit**, SZTE, Pszichológiai Intézet - judit.korossi@psy.u-szeged.hu
- Kóváry Zoltán**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - kovary.zoltan@gmail.com
- Kövesdi Andrea**, Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológia Intézet -
kovesdi.andrea@kre.hu
- Kreznerich Zoltán**, No Panic Application Zrt.
- Kriston Pálma**, zegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged - palma.kriston@gmail.com
- Krisztián Ágota**, ELTE PPK Pszichológia Intézet - krisztian.agota@ppk.elte.hu
- Krizbai Tímea**, Sapientia, EMTE, Műszaki és Humántudományok Szak, Alkalmazott
Társadalomtudományok Kar, Egészségügyi szolgáltatások és Politikák Szak -
timea.krizbai@gmail.com
- Kun Ágota**, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
agota.kun@gmail.com
- Kuna Ágnes**, MTA, Információs Technológiai és Bionikai Kar, Pázmány Péter Katolikus
Egyetem - kunaagnes@gmail.com
- Kunos Nóra**, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola -
kunosnora@gmail.com
- Kurtyák Csenge**, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék -
kcsenge10@gmail.com
- Lábadí Beatrix**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - labadibea@gmail.com
- Lakatos Krisztina**, MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet -
lakatos.krisztina@ttk.mta.hu
- Lakos Eszter**, Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet -
eszterlakos216@gmail.com
- Láng András**, PTE Pszichológia Intézet - andraslang@hotmail.com
- Lantos Nóra Anna**, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék - lantosnora@gmail.com
- Laszlo Neidert**, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem
- László Noémi**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar -
laszlo.noemi@ajk.elte.hu
- Látos Melinda**, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - latos.melinda@med.u-szeged.hu
- Lénárd Katalin**, PTE BTK Pszichológia Intézet - kakukkata@gmail.com
- Lendvai Lilla**, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet -
lendvai.lilla@ppk.elte.hu
- Lippai Edit**, ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék -
lippai.edit@ppk.elte.hu
- Liszkey Gabriella**, National Institute of Oncology, Budapest
- Lisznyai Sándor**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - sandor.lisznyai@gmail.com
- Lobkovitz Viktória**, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet -
lobkovitz.viktoria@gmail.com
- Losonci Adrienn**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
adrilosonci@gmail.com

Losonczi Anna, BGE, KVIK, Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet -
losonczi@ginkgoarchitects.com

Lubinszki Mária, Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet - marialubinszki@gmail.com

Ludányi Balázs, Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye;

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola - ludaba@gmail.com

Lukács Borbála, ELTE PPK Doktori Iskola; MTA Természettudományi Kutatóközpont,
Agyi Képzőközpont - lukacs.borbala@ttk.mta.hu

Lukács Krisztina, SzTE BTK Pszichológiai Intézet - krisztina.lukacs89@gmail.com

M. Ribiczey Nóra, ELTE PPK, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék -
ribiczey.nora@ppk.elte.hu

Macher Judit, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Magi Anna, Viselkedéskutató Társadalomtudományi és Szolgáltató Kft; Eötvös Loránd
Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - magi.anna@ppk.elte.hu

Magyar Katalin, Cholonky Ferenc Kórház, Veszprém - hunkati@gmail.com

Magyaródi Tímea, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és

Egészségpszichológia Tanszék - magyarodi.timea@ppk.elte.hu

Majer Réka, Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet -

majer.reka@med.unideb.hu

Makrai Balázs, Károli Gáspár Református Egyetem - makrai.balazs@gmail.com

Marián Miklós, BME, Kognitív Tudományi Tanszék - mmiklos91@gmail.com

Márián Renáta, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program - marianreni@gmail.com

Marie-Luise Rohland, Institut de Psychologie, Université Paris Descartes, Paris, France

Márki Gabriella, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; Eötvös

Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola - marki.gabriella@gmail.com

Markoja Ádám, BME, Kognitív Tudományi Tanszék - markojaadam@gmail.com

Maróti Emese, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képzőközpont -
marotiem@gmail.com

Martony Zsuzsanna, Szent Imre Egyetemi Oktatókórház

Martos Tamás, SZTE BTK Pszichológiai Intézet - martos.m.tamas@gmail.com

Mátay Gábor, gabor.matay@gmail.com

Máth János, Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

Matuszka Balázs, PPKE BTK Pszichológiai Intézet - matuszka.balazs@gmail.com

Matuz András, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
matuzandras@hotmail.com

Mécs Dávid, mecs.david@gmail.com

Merza Katalin, Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi
Intézet - merza.katalin@sph.unideb.hu

Meskó Norbert, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - mesko.norbert@pte.hu

Mester Dolli, Eszterházy Károly Egyetem, Pszichológia Intézet - mester.dolli@uni-
eszterhazy.hu

Mészáros Gabriella, Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Mészáros Gergely, Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Budapest; Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola,
Budapest - meszaros.gergely.83@gmail.com

- Mészáros Noémi Zsuzsanna**, noemi.zsuzsanna@gmail.com
- Mezey Béla**, PTE KK, I.sz. Belgyógyászati Klinika
- Miasnikov Gréti Mirtyll**, gm.miasnikova@gmail.com
- Mihalik Árpád**, SZTE, BTK Pszichológiai Intézet - arpi.mihalik@gmail.com
- Mihálka Mária**, Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola és Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék, Szeged - mihalka@etszk.u-szeged.hu
- Mihályi Enikő**, Család és Gyermekjóléti Központ- DrogPont Szenvedélybetegeket Segítő Szolgálat - m.encsi93@gmail.com
- Miklós Martina**, ELTE PPK, Pszichológia Intézet - miklos.martina@ppk.elte.hu
- Miksztai-Réthey Brigitta**, ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet - mrb@barcsi.elte.hu
- Mogyorós-Révész Zsuzsanna**, Metamorfózis Műhely - mogyorosi.revesz.zsuzsa@gmail.com
- Mohácsi Bernadett**, Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar Szociális és Társadalomtudományi Intézet Pszichológiai Tanszék - mohacsi.bernadett@foh.unideb.hu
- Molnár Zsófia**, PTE Pszichológia Intézet - molnarzsofia93@gmail.com
- Moritz Sahlender**, Deutsches Institut für Erwachsenenbildung - Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen e.V., Bonn
- Must Anita**, SZTE Neurológiai Klinika, SZTE Pszichológiai Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék - must.anita@med.u-szeged.hu
- N. Kollár Katalin**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - kollar.katalin@ppk.elte.hu
- Náfrádi Lilla**, Institute of Communication and Health, Università della Svizzera italiana, Lugano - lilla.nafradi@usi.ch
- Nagy Alexandra**, PPKE BTK Pszichológiai Intézet
- Nagy Beáta Erika**, Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Gyermekgyógyászati Intézet - drbeatanagy@gmail.com
- Nagy Eszter**, BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék - nagyeszter@erg.bme.hu
- Nagy G. Dávid**, davidn486@gmail.com
- Nagy Henriett**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - nagy.henriett@ppk.elte.hu
- Nagy Ildikó**, ELTE PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék
- Nagy János**, ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék - nagy.janos@ppk.elte.hu
- Nagy László**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program
- Nagy Tamás**, Synetiq Ltd.
- Nagy Tünde**, Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK
- Nagybányai-Nagy Olivér**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék - nagybanyai.oliver@kre.hu
- Nagyné Hegedűs Anita**, SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - nagyne.hegedusa@gmail.com
- Németh Anikó**, SZTE ETSZK Egészségmagatartás és -fejlesztés Szakcsoport
- Németh Dezső**, Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem; MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA - nemethd@gmail.com
- Németh Emese**, ELTE PPK

- Németh Gábor**, SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika -
nemeth.gabor@med.u-szeged.hu
- Németh Georgina**, ELTE PPK - gina.nemeth@gmail.com
- Németh Gergely**, Corporate Values Kft; BME - nemeth.gergely@cova.hu
- Németh Kornél**, BME, Kognitív Tudományi Tanszék - knemeth@cogsci.bme.hu
- Németh Lilla**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - lillanemeth3@gmail.com
- Nguyen Luu Lan Anh**, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet -
lananh@ppk.elte.hu
- Nótin Ágnes**, Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete, Pedagógia
Tanszék
- Nyúl Boglárka**, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola - nyul.boglarka@ppk.elte.hu
- Oláh Adrienn Réka**, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
olah.adri93@gmail.com
- Oláh Attila**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológia
Tanszék - olah.attila@ppk.elte.hu
- Oláh Julianna**, ELTE PPK - olah.julcsi97@gmail.com
- Ombódi Róbert**, Dr. Réthy Pál Kórház Szülészet Nőgyógyászati Osztály -
drombika@freemail.hu
- Orbán Gergő**, orgergo@gmail.com
- Ottlik Dávid**, Synetiq Ltd. - david@synetiq.net
- Pachner Orsolya**, PTE ETK Szombathelyi Képzési Központ; PTE BTK Pszichológia
Doktori Iskola - pachner.orsolya@gmail.com
- Páder Katalin**, Fővárosi Önkorm. Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelői. Kard. Rehab.
Osztály
- Pajkossy Péter**, BME, Kognitív Tudományi Tanszék; MTA Frontostriatális Rendszer
Neurokognitív Zavarai Kutatócsoport - ppajkossy@cogsci.bme.hu
- Paksi Borbála**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet -
paksi.borbala@ppk.elte.hu
- Palásti Flóra**, Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichológiai Ambulancia
- Pálffy Patrik**, PPKE BTK Pszichológiai Intézet
- Pálma Dániel**, Synetiq Ltd. - daniel@synetiq.net
- Páros Dóra**, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet -
palos.dora@ppk.elte.hu
- Pántya József**, Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és
Munkapszichológiai Tanszék - pantya.jozsef@arts.unideb.hu
- Papp Barbara**, ELTE - techert@freemail.hu
- Papp Gábor**, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet - papp.gabor@arts.unideb.hu
- Papp-Zipernovszky Orsolya**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- Egészség
és Klinikai Pszichológia Tanszék - papp.orsolya@psy.u-szeged.hu
- Páskuné Kiss Judit**, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai
Pszichológia Tanszék - jutka.kis@gmail.com
- Pataki Natália**, Pszichoszomatikus Ambulancia - natalia.pataki@pszichoszamoca.hu
- Patterman Péter**, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
peter.patterman@freemail.hu
- Péley Bernadette**, PTE Pszichológiai Intézet - peley.bernadette@pte.hu
- Perczel András**, ELTE TTK - perczel@chem.elte.hu

- Peres Krisztina**, ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék -
peres.krisztina@ppk.elte.hu
- Pesthy Orsolya**, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem
- Péter-Szarka Szilvia**, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai
Pszichológia Tanszék - pszszilvia@gmail.com
- Petróczi Erzsébet**, Gál Ferenc Főiskola, Szeged - pertoczi.erzsebet@gff-szeged.hu
- Pigniczkiné Rigó Adrien**, ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék
- rigo.adrien@ppk.elte.hu
- Pikó Bettina**, Szegedi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet, Szeged -
fuzne.piko.bettina@med.u-szeged.hu
- Pilinszki Attila**, Semmelweis Egyetem, Egészségügyi Közzolgálati Kar
- Pintér Judit Nóra**, SZTE BTK, Pszichológiai Intézet - pinterjudit@gmail.com
- Pócs Dávid**, SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
- Pohárnok Melinda**, PTE BTK Pszichológia Intézet - poharnok.melinda@pte.hu
- Polgár Judit**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet
- Polner Bertalan**, BME- Kognitív Tudományi Tanszék - polner.b@gmail.com
- Polonyi Tünde**, Debreceni Egyetem Pszichologia Intezet - tundepolonyi@gmail.com
- Pólya Tibor**, MTA TTK, Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet -
polya.tibor@ttk.mta.hu
- Prievara Dóra Katalin**, SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és
Egészségfejlesztési Intézet - dora.prievara@gmail.com
- Puskás-Vajda Zsuzsa**, Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület; ELTE PPK -
vajda.zsuzsa@gmail.com
- Pusker Máté**, Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet -
mate.pusker@gmail.com
- Putz Ádám**, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet,
Általános- és Evolúciós Pszichológia Tanszék - putz.adam@pte.hu
- Rácz József**, ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék
- Racsmány Mihály**, MTA Frontostriatális Zavarok kutatócsoport, BME-Kognitív
Tudományi Tanszék, racsmany@cogsci.bme.hu
- Radó Hanna**, Károli Gáspár Református Egyetem - rado.hanna@gmail.com
- Rafael Beatrix**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet - rafaelbeatrix@gmail.com
- Ragó Anett**, Kognitív Pszichológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Budapest - rago.anett@ppk.elte.hu
- Razouk Kristia**, Országos Gerincgyógyászati Központ
- Reichardt Richárd**, BME- Kognitív Tudományi Tanszék - rricsard88@gmail.com
- Reinhardt Melinda**, ELTE, Pszichológiai Intézet - reinhardt.melinda@ppk.elte.hu
- Réka Vágvolgyi**, LEAD Graduate School & Research Network, University of Tübingen,
Tübingen, Germany - reka.vagvoelgyi@lead.uni-tuebingen.de
- Révész György**, PTE BTK Pszichológia Intézet
- Rigó Adrien**, ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék -
rigo.adrien@ppk.elte.hu
- Rigó János**, Semmelweis Egyetem ÁOK I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika -
rigo.janos@noi1.sote.hu
- Rivnyák Adrienn**, PTE-BTK Pszichológia Intézet - adryenn.r@gmail.com

- Rónai Levente**, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék - ronailevente92@gmail.com
- Rónai Zsolt**, Semmelweis Egyetem, Orvosi Kémiai, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet, Budapest - ronai.zsolt@med.semmelweis-univ.hu
- Rosa Cabecinhas**, cabecinhas@ics.uminho.pt
- Sallay Viola**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet - sallay.viola@gmail.com
- Sarbakk Klára**, Ginkgo-Zöld Építész Iroda - sarbakk@gmail.com
- Sarnyai Ákos**, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet - sarnyaia@gmail.com
- Sasvári Mária**, Semmelweis Egyetem, Orvosi Kémiai, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet, Budapest - sasvari.maria@med.semmelweis-univ.hu
- Schmidt Andrea**, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet; Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Elméleti Intézet - schmidt.andrea@tk.mta.hu
- Schnell Zsuzsanna**, PTE BTK Pszichológia Intézet - budaitimo@gmail.com
- Schulz, Peter J**, Institute of Communication and Health, Faculty of Communication Sciences University of Lugano - peter.schulz@usi.ch
- Sebestyén Árpád**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola - sebestyen.arpad@maltai.hu
- Sebestyén Nóra**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - sebestyen.nora@ppk.elte.hu
- Sebhelyi Viktória**, Pécsi Tudományegyetem, "Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola
- Séllei Beatrix**, Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem, GTK, Ergonómia és Pszichológia Tanszék - sellei_beatrix@yahoo.de
- Simon Attila**, Balatonfüredi Állami Szívkórház
- Simon Dávid**, ELTE TáTK - simdav@caesar.elte.hu
- Simon Eszter**, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem
- Simon Éva**, Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet
- Simon Kitti Eszter**, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Kisvárdai Tagintézménye - s.kittieszter@gmail.com
- Simonka Zsolt**, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - simonka.zsolt@med.u-szeged.hu
- Simor Péter**, BME Kognitív Tudományi Tanszék - psimor@cogsci.bme.hu
- Sipos Aliz**, Református Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
- Smohai Máté**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete - smohabasketball@gmail.com
- Somogyi Krisztina**, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola - krisztina.somogyi@plusminus.hu
- Sonit Bafna**, Georgia Institute of Technology, School of Architecture, Atlanta, USA - sonit.bafna@design.gatech.edu
- Soós Dorottya**, PTE ÁOK FOSZ
- Soós Emese**, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - soos.emese.89@gmail.com
- Soós István**, Department of Sport and Exercise Sciences. University of Sunderland, Sunderland, United Kingdom - istvan.soos@sunderland.ac.uk
- Stecina Diána Tünde**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - stecinadia@gmail.com

- Stefanik Krisztina**, ELTE BGGYK - krisztina.stefanik@barczy.elte.hu
- Stoll Dániel**, Országos Gerincgyógyászati Központ - daniel.stoll@bhc.hu
- Sulics Nóra**, Károli Gáspár Református Egyetem - sulics.nora@gmail.com
- Szabados Eszter**, I.sz. Belgyógyászati Klinika
- Szabó Andrea**, Habitat for Humanity Magyarország; Február 3. munkacsoport - andiszabo22@gmail.com
- Szabó Attila**, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem - szabo.attila@ppk.elte.hu
- Szabó Csanád**, Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika - szabo.csanad@med.u-szeged.hu
- Szabó Edina**, ELTE, Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE, Pszichológiai Intézet; MTA-SE NAP B, Genetikai Agyi Képző Műhely Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem - szabo.edina@ppk.elte.hu
- Szabó Éva**, Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - eva.szabo@psy.u-szeged.hu
- Szabó Gergely Sándor**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Klinikai Pszichológiai Tanszék - gergely.szabo.psy@gmail.com
- Szabó Gréta**, SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék - greta12251225@gmail.com
- Szabó Judit**, Országos Kriminológiai Intézet - judit.szabo@okri.hu
- Szabó Laura**, ELTE, PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék - szabo.laura@pp.elte.hu
- Szabó Léna**, SE II. Gyermekgyógyászati Klinika - szabo.lena@gmail.com
- Szabó Mónika**, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet - szabo.monika@ppk.elte.hu
- Szabó Pál**, Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet - dr.szabopal@gmail.com
- Szabó Zsolt Péter**, ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék - szabo.zsolt.peter@ppk.elte.hu
- Szabó-Bartha Anett**, Károli Gáspár Református Egyetem - szabobartha@gmail.com
- Szabó-Hangya Lilla**, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola - szabo.h.lilla@gmail.com
- Szalai Gerda**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet - sz.gerda@gmail.com
- Szalai Tamás Dömötör**, Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet - szalai.domotor@gmail.com
- Szántó Ildikó**, PTE KK Fogászati és Szájsebészeti Klinika
- Szász Károly**, Csongrád Megyei Mellkasi Betegségek Szakkórháza Kardiológiai Rehabilitációs Osztály
- Szathmári Edit**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola és Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - szathmari.edit@ppk.elte.hu
- Szatmári Dóra**, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet
- Szatmáriné Balogh Mária**, CONVICTUS-CONSULT Szervezetfejlesztő és Vezetési Tanácsadó Kft. - info@convictus.hu
- Szeberényi Zsolt**, Dr. Réthy Pál Kórház Szülészeti Nőgyógyászati Osztály - dr.szeberenyizsolt@gmail.com

- Székely Anna**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest -
szekely.anna@ppk.elte.hu
- Székely Mózses**, ELTE PPK - mozes@elte.hu
- Szekeres Ágota**, ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet - agota.szekeres@barczy.elte.hu
- Szél Daniella**, Pécsi Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia -
szeldanielladora@gmail.com
- Szemán Dénes**, ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó - szeman.denes@ppk.elte.hu
- Szemes Ágnes**, Testnevelési Egyetem; Károli Gáspár Református Egyetem,
Pszichológiai Intézete - agiszemes@gmail.com
- Szenes Márta**, SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ Felsőoktatási Tanácsadás
Egyesület - marta@szenesem.hu
- Szentiványi Dóra**, ELTE PPK Doktori Iskola - szentivanyi.dora@ppk.elte.hu
- Szerdahelyi László**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet -
szerdahelyilaszlo3@gmail.com
- Szító Imre**, Dimenzió 17. Bt. - imre.szito@gmail.com
- Szlapák Zsófia**, SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék -
zsolfiaszlapak@gmail.com
- Szokolszky Ágnes**, SZTE BTK Pszichológiai Intézet - szokolszky@gmail.com
- Szöllősi Ágnes**, BME, Kognitív Tudományi Tanszék - szollosi.agnes@gmail.com
- Szönyi Lidia**, Mesevár, Varázskert és Kastélydomb Óvoda, Gyömrő -
szonyi.lidia@gmail.com
- Sztankai Bettina**, Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
- Szumner Csaba**, Károli Gáspár Református Egyetem - szummer.csaba@kre.hu
- Takács Ádám**, Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem -
takacs.adam85@gmail.com
- Takács Ildikó**, BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék
- Takács Szabolcs**, Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet,
takacs.szabolcs@kre.hu
- Takács Szilvia**, ELTE PPK
- Tandari-Kovács Mariann**, Gál Ferenc Főiskola, Szeged - kovacsMariann@hotmail.hu
- Taskó Tünde Anna**, Eszterházy Károly Egyetem - tasko.tunde.anna@uni-eszterhazy.hu
- Teleki Szidalisz**, PTE-BTK, Pszichológia Intézet, Személyiség- és
egészségpszichológia Tanszék - telekiszidalisz@gmail.com
- Thomas Dresler**, LEAD Graduate School & Research Network, University of Tübingen,
Tübingen, Germany; Department of Psychiatry and Psychotherapy, University of
Tübingen, Tübingen, Germany
- Tikász Sándor**, Szegedi Fegyház és Börtön - tikasz.sandor@bv.gov.hu
- Tiringer István**, Magatartástudományi Intézet, PTE-ÁOK - istvan.tiringer@aok.pte.hu
- Tisljár-Szabó Eszter**, Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi
Intézet - eszter.szabo@sph.unideb.hu
- Tokai Dalma**, MTA Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet -
tokai.dalma@tkk.mta.hu
- Topál József**, MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Ideg tudományi és
Pszichológiai Intézet
- Tóth Borbála**, Sanitas For 2000 Kft. Budapest - tothborbala@t-online.hu

- Tóth Ildikó**, MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet -
toth.ildiko@ttk.mta.hu
- Tóth Johanna**, SZTE JGYPK TÓKI APPT Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia
Tanszék - johannat1996@gmail.com
- Tóth Kálmán**, PTE KK, I.sz. Belgyógyászati Klinika
- Tóth Veronika**, FPSz VI.kerületi Tagintézménye- ttthvera@yahoo.com
- Tóthné Babos Edit**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai
Kar, Pszichológiai Intézet - editbabos@yahoo.com
- Tőreki Annamária**, SZTE ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika -
toreki.annamaria@med.u-szeged.hu
- Török Ágoston**, Synetiq Ltd., Eötvös Loránd Tudományegyetem - agoston@synetiq.net
- Török Balázs**, MTA-ELTE NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport,
Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, TTK, MTA; Wigner Fizikai
Kutatóközpont, MTA; Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és
Gazdaságtudományi Egyetem - balazs@toeroek.hu
- Török Csenge**, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem; MTA-ELTE
NAP B Memória, Nyelv és Idegtudomány Kutatócsoport, Kognitív Idegtudományi és
Pszichológiai Intézet, TTK, MTA
- Török Lilla**, Testnevelési Egyetem - torok@tf.hu
- Török Zsuzsa**, DE Klinikai Központ Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
- Turner Andrea**, Szent Imre Egyetemi Oktatókórház - aturner@t-online.hu
- Urbán Szabolcs**, PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai
Pszichológia Tanszék - urban.szabolcs@btk.ppke.hu
- Váits Petra**, Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézete -
17pepe17@gmail.com
- Váradai Fanni**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - pszi.fanni@gmail.com
- Varga Aida**, Károli Gáspár Református Egyetem - varga.aida@gmail.com
- Varga Balázs**, ELTE Pszichológiai Intézet - varga.balazs9@gmail.com
- Varga János Tamás**, Országos Korányi Tbc- és Pulmonológiai Intézet
Légzésrehabilitációs osztály - varga@koranyi.hu
- Varga Katalin**, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest -
varga.katalin@ppk.elte.hu
- Vargay Adrienn**, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program
- Vargha András**, ELTE PPK Pszichológiai Intézet - vargha.andras@ppk.elte.hu
- Vargha Bálint**, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és
Egészségpszichológia Tanszék - varghabalint@gmail.com
- Várhelyi Marianna**, Országos Tisztifőorvosi Hivatal - varfalvi.marianna@oth.antsz.hu
- Várnagy András**, PTE Pszichológia intézet - varnagyandras@gmail.com
- Várnai Dóra**, Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet - varnai.dora@nefi.hu
- Vásárhelyi Dorottya**, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet -
dorottya.vasarhelyi@gmail.com
- Vékony Teodóra**, Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar,
Neurológiai Klinika - vekteo@gmail.com
- Vereczkei Andrea**, Semmelweis Egyetem, Orvosi Kémiai, Molekuláris Biológiai és
Pathobiokémiai Intézet, Budapest - vereczkei@eok.sote.hu

Veress Gábor, Balatonfüredi Állami Szívkórház

Victoria Wittmann, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - victoriawittmann1@gmail.com

Vida Péter, ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék -
vidapeter.elte@gmail.com

Vidra Zsuzsanna, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet -
vidra.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Vig Katalin, Semmelweis Egyetem Városmajori Szív- és Érgyógyászati Klinika

Vincze Gergő, Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet - vinczegergo@gmail.com

Vincze Orsolya, Pécsi Tudományegyetem - orsolyavincze@hotmail.com

Virág Márta, Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest -
martavirag1@gmail.com

Vít Třebický, National Institute of Mental Health, Klecany, Csehország -
vit.trebicky@gmail.com

Weiss Béla, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tanszék -
weiss.bela@ttk.mta.hu

Wittmann Victoria, SZTE ÁOK Sebészeti Klinika - victoriawittmann1@gmail.com

Záborszki Annamária, SZTE Egészségbiztosítási Igazgatóság

Zámbó Ágnes, SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív és Neuropszichológia Tanszék -
agi.zambo@gmail.com

Zimonyi Szabolcs, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
- zimonyiszabolcs@gmail.com

Zsidó N. András, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem -
zsandras@gmail.com

Zsigmond Orsolya, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program - alyoosa@gmail.com

Zsombók Terézia, Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika - zso6370@gmail.com

Névmutató

A,Á

Abari Kálmán, 220, 263
Ábri Anna Amarilla, 305
Ács-Sánta Ottóné Barta Ágnes, 129
Ágoston Csilla, 69, 72
Albu Mónika, 154, 156, 157
Alföldi Linda, 161
Altmayer Anita, 76
Andrássy Gábor, 150
Apró Annamária, 38
Arató Ákos, 319
Arató Nikolett, 121
Asztalos Kata, 132
Attila Paszt, 74

B

Bády Viktória, 310
Bagaméri Péter, 39
Bagdi Bella, 256, 270
Bagdi Petra, 279
Bagdy Emőke, 4, 270, 283
Bagdy György, 182, 183
Bajzát Bettina, 98, 99
Baksa Dániel, 182, 183
Balatoni Timea, 304
Balázs Judit, 122, 170, 171, 311
Bálint Katalin, 209
Balla Viktória Roxána, 129
Balogh Blanka, 265
Bányai Éva, 77, 78, 79, 80, 81, 124, 127, 199
Bányai-Nagy Henriett, 300
Baracsi Kitty, 19
Barcsi Beatrix, 115
Bárdos György, 4, 41

Batíz Hanna Réka, 314
Bencze Dorottya, 164
Benczúr Lilla, 91
Benedek Pálma, 129
Bereczkei Tamás, 145, 207, 282
Bereczki Judit, 169
Bernáth László, 72, 93, 94, 177, 293
Berta Renáta, 210, 286
Bircher Julianna, 107, 110
Birkás Béla, 145, 147, 296
Bíró Brigitta, 309
Bíró Brigitta, 246
Bíró Zsolt, 227
Birtalan Ilona Liliána, 41
Blaskovich Borbála, 89, 90
Boda-Ujlaky Judit, 307, 308
Bódizs Róbert, 100
Bodor Péter, 276, 277
Bojtos Tünde, 186
Bokor Attila, 136, 137
Bolczár Szabolcs, 279
Bolló Henrietta, 123, 124
Bóna Adrien, 193
Borbás Csaba, 312
Borbély Csaba, 97, 98, 99
Boreczky Ágnes, 29
Boros János, 143, 144
Boros Judit, 303
Borsos Zsófia, 24
Borszéki Judit, 268
Böddi Zsófia, 236
Brendan Rooney, 209
Brózik Péter, 59, 63
Bucsánszki Linda, 307
Buda Mariann, 220
Budai Timea, 299
Budai Tímea, 65

Buta Kinga, 293

C

Charles T. Hill, 118

Czakó Andrea, 123, 124

Czeplédi Edit, 292

Czető Márton, 209

Czigler István, 4, 199

Cs

Csabai Márta, 9, 30, 31, 32, 73, 165, 166

Csábi Eszter, 128, 129, 130, 131, 199

Csabina-Etényi Zsuzsa, 186

Csákvári Judit, 20, 21, 24

Császár-Nagy Noémi, 211, 283

Csathó Árpád, 96, 151

Csehák Hajnalka, 282

Csengődi Márta, 256

Csépe Valéria, 4, 131, 199

Cserjési Renáta, 110, 238, 246, 309

Csertő István, 82, 84, 85, 191, 277

Csifcsák Gábor, 129

Csókási Krisztina, 38

Csomortáni Domokos Zoltán, 187

Csonka Balázs, 117

Csontos Anna Zsófia, 318

Csörsz Ilona, 305

Csuka Sára Imola, 112

Csupor Éva, 32

D

D. Molnár Éva, 46

Dallos Andrea, 141

Danijel Vojak, 85

Danka Bianka Éva, 265

Darnai Gergely, 178

David Balota, 107

Dávid Mária, 69, 253

David Rowland, 116

Deák Anita, 180, 232

Demetrovics Zsolt, 4, 173, 194, 195, 196, 197, 198, 246, 261, 267

Dézma Lilla, 93

Diósy Tamás, 256

Divák Ádám, 209

Dobos Bianka, 294

Dobos Éva, 303

Dobszai Dániel, 13

Dombi Edina, 210, 286

Dorner László, 231, 253

Düll Andrea, 4, 11, 12, 13, 59, 60, 61, 62, 63, 275

Duránszky Bálint, 124

Dweik Diána, 137

E,É

Édes Andrea, 182, 183

Eemeli Hakökongas, 85

Egyed Katalin, 101, 105

Eisinger Andrea, 261, 267

Éltető Noémi, 202, 247

Englert Vivien, 126

Erdei Ferenc, 150

Erdei Ildikó, 316

Esztergályos Balázs, 263

F

F. Lassú Zsuzsa, 118

Fabó Dániel, 100

Faddi Bettina, 67

Faragó Boglárka, 254

Faragó Klára, 25

Faragó Laura, 35

Fehér Erika, 211

Fehérvári Dóra, 78

Fejes-Vékássy Lili, 208

Felvinczi Katalin, 123, 194, 195, 196, 197, 198

Ferencz Edit, 258

Ferenczy Dávid, 18

Flóidl Krisztina, 206

Florence Dalgard, 76

Font Orsolya, 279
Frankó Luca, 12
Fülöp Márta, 4, 53, 54, 55, 56, 57, 110, 228
Füzes Nóra, 92, 300

G

Gábor Edina, 242
Gajdos Panna, 137
Gál Zita, 47
Gál Zsuzsanna, 52
Galambos Attila, 182, 183, 312
Gáspár Mihály, 71, 282
Gergev Gyurgyinka, 100
Gerlinger Imre, 115
Gervai Judit, 172
Gombos Ferenc, 100
Göbel Orsolya, 212
Gődény Anna, 271
Gönye Bianka, 109, 110
Gregor Anikó, 16, 17
Gubányi Mónika, 215
Gulyás Levente, 59, 61, 275
Gurály Zoltán, 259, 261

Gy

Gyarmathy Éva, 225
Gyöngy Kinga, 104
György Lázár, 74
Győri János, 223
Győri Miklós, 8, 20, 21, 24
Gyuris Petra, 250

H

Hadarics Márton, 34, 36
Hadnagy Eszter, 312
Halász Bálint, 13
Halász József, 122
Hallgató Emese, 201, 295
Hammer Zsuzsanna, 273
Hans-Christoph Nuerk, 315
Hargitai Rita, 143, 144, 282

Háromi István, 115
Harsányi Gergő, 169
Harsányi Szabolcs Gergely, 176
Harsányi Szabolcs Gergő, 167, 168, 282
Hatvani Andrea, 235
Hauk Barbara, 65
Héjja-Nagy Katalin, 205, 253
Herbainé Szekeres Erika, 23
Herczegfalvi Ágnes, 100
Hevesi Barbara, 116
Hevesi Krisztina, 4, 114, 115, 116, 117, 272
Hódos Eliz, 112
Holecz Anita, 71
Hompoth Emőke Adrienn, 75
Honbolygó Ferenc, 131, 134
Horuczi Borbála, 131
Horváth Endre, 23
Horváth Kata, 100, 200
Horváth Lili, 122
Horvath Lili Olga, 171
Horváth Lili Olga, 311
Horváth Zsolt, 78, 80
Huszár Dóra, 139

I, Í

Igazság Borbála, 246
Ignacio Brescó, 85
Ilin Corina, 316
Illés Anikó, 61, 275
Ináncsi Tamás, 266
Ináncsy-Pap Judit, 262
Inari Sakki, 85
Inhóf Orsolya, 95, 178, 180
Isabel Cerca Miguel, 85
Isabel Macedo, 85
Ivaskevics Krisztián, 55
Izsó Lajos, 214, 279

J

Jakab Zoltán, 234
Jakubovits Edit, 78

Jámbori Szilvia, 47, 204
 Janacsek Karolina, 100, 199, 200, 201,
 202, 247
 Janet Duchek, 107
 Janszky József, 178
 Járai Róbert, 37
 Jármí Éva, 120, 121
 Jelena Maricic, 85
 Jenei Dániel, 84
 Joaquim Pires Valentim, 85
 Josef Schrader, 315
 Józsa Emese, 77, 78, 79, 80, 125, 126,
 127
 Józsa Tamás, 291
 Juhász Ágnes, 72
 Juhász Dóra, 264
 Juhász Gabriella, 304
 Juhász Gabriella, 182, 183
 Juhász László, 281
 Juhász Levente Zsolt, 252

K

Kádi Anna, 215
 Kállai János, 153, 296
 Kalmár Magda, 101
 Kaló Zsuzsa, 195, 196, 197, 198, 273
 Kampis Dorka, 308
 Kántor Árpád, 63
 Káplár Máttyás, 38, 93
 Karner Orsolya, 123, 124, 255, 274
 Kasos Enikő, 125
 Kasos Krisztián, 108, 125
 Kató Szabolcs, 316
 Katona Gyöngyi, 244
 Katona Noémi, 19
 Katona Nóra, 217, 218
 Kékes Szabó Marietta, 224, 226, 289,
 317
 Kemenesi Zsuzsanna, 223
 Kemény Lajos, 76
 Kende Anna, 18, 33, 34, 35, 277
 Kengyel Judith Gabriella, 306
 Kenyhercz Flóra, 295

Kerekes Zsuzsanna, 296
 Keresztény Ágnes, 171
 Keresztes Attila, 163
 Keresztes-Takács Orsolya, 27
 Keszei Barbara, 13, 59, 236
 Kincses Anna, 88
 Király Ildikó, 308
 Kis Bernadett, 42
 Kis György, 91, 92, 300
 Kiss Enikő Csilla, 4, 37, 38, 39, 40, 238
 Kiss György Ádám, 282
 Kiss János, 233
 Kiss Orhidea Edith, 14
 Kiss Paszkál, 174, 175, 281, 312, 314
 Kiss Szabolcs, 234, 299
 Kiss-Leizer Márton, 43
 Kissné Viszket Mónika, 185, 280
 Klinger Mária, 186
 Kóbor Andrea, 202, 247
 Kocsel Natália, 181, 182, 183, 312
 Kocsor Ferenc, 147, 250
 Kohn Eszter, 178
 Kohut László, 150
 Kollár János, 269
 Kolosváry Eszter, 222
 Koltói Lilla, 176
 Komesz Rita, 228
 Kondé Zoltán, 262
 Kopcsó Krisztina, 160
 Koronczi Beatrix, 173
 Kosztolnik Lili, 126
 Kótyuk Eszter, 107, 109, 110
 Kovács Adél, 72
 Kovács Eszter, 165, 167
 Kovács Éva, 295
 Kovács Filoména, 192
 Kovács Fülöp, 154, 155
 Kovács János Endre, 233
 Kovács Judit, 138, 140, 141, 142, 282
 Kovács Mónika, 16, 17, 33
 Kovacs Peter, 304
 Kovács Zsuzsanna, 143, 144
 Kovácsik Rita, 284

Kozma Gábor, 187

Kozma Luca, 147

Kököneyi Gyöngyi, 170, 180, 181, 182,
183, 184, 267, 298, 309, 312

Költő András, 124, 125, 126, 127

Kőrössy Judit, 4, 45

Kőváry Zoltán, 165, 166

Kövesdi Andrea, 238

Kreznerich Zoltán, 282

Kriston Pálma, 245

Krisztián Ágota, 72, 293

Krizbai Timea, 290

Kun Ágota, 265

Kuna Ágnes, 32

Kunos Nóra, 203

Kurtyák Csenge, 131

L

Lábad Bea, 178

Lábad Beatrix, 121, 161, 177, 178, 263

Lakatos Krisztina, 172

Lakos Eszter, 81

Láng András, 145, 146, 147, 159, 190,
266, 302

Lantos Nóra Anna, 35

Laszlo Neidert, 178

László Noémi, 52

Lénárd Kata, 119, 121, 158, 161

Lénárd Katalin, 64

Lendvai Lilla, 25, 26

Lippai Edit, 4, 11, 62

Liszkay Gabriella, 304

Lisznay Sándor, 49

Lobkovitz Viktória, 243

Losonci Adrienn, 319

Losonczy Anna, 13, 59, 60, 61, 275

Lubinszki Mária, 241

Ludányi Balázs, 240

Lukács Borbála, 133

Lukács Krisztina, 111, 113

M

M. Ribiczey Nóra, 119, 120

Macher Judit, 35

Magi Anna, 259, 261, 267

Magyar Katalin, 211

Magyaródi Timea, 165, 257, 318

Majer Réka, 78

Makrai Balázs, 92, 300

Marián Miklós, 164

Márián Renáta, 80

Marie-Luise Rohland, 315

Márki Gabriella, 136, 137

Markoja Ádám, 163

Maróti Emese, 134

Márta Csabai, 74

Martony Zsuzsanna, 268

Martos Tamás, 31, 32, 48, 111, 112, 113,
165, 215

Mátay Gábor, 92, 300

Máth János, 263

Matuszka Balázs, 111, 112, 113, 143, 144

Matuz András, 96

Mécs Dávid, 56

Melinda Látos, 74

Merza Katalin, 51

Meskó Norbert, 145, 147, 148

Mester Dolli, 253, 301

Mészáros Gabriella, 278

Mészáros Gergely, 311

Mészáros Noémi Zsuzsanna, 83

Mezey Béla, 151

Miasnikov Gréti Mirtyll, 83

Mihalik Árpád, 46

Mihálka Mária, 205

Mihályi Enikő, 300

Miklós Martina, 171

Mikszai-Réthey Brigitta, 22

Mogyorósy-Révész Zsuzsanna, 185,
280

Mohácsi Bernadett, 239

Molnár Zsófia, 66

Moritz Sahlender, 315

Must Anita, 128

N

N. Kollár Katalin, 4, 44, 69, 70
Náfrádi Lilla, 30
Nagy Alexandra, 112, 149, 151
Nagy Beáta Erika, 291, 295, 313, 316
Nagy Eszter, 285
Nagy G. Dávid, 201
Nagy Henriett, 199
Nagy Ildikó, 280
Nagy János, 258
Nagy László, 238
Nagy Tamás, 209
Nagy Tünde, 149, 153
Nagybányai Nagy Olivér, 221, 283, 287
Nagybányai-Nagy Olivér, 283
Nagyné Hegedűs Anita, 251
Németh Anikó, 303
Németh Dezső, 100, 199, 200, 201, 202, 247
Németh Emese, 124
Németh Gábor, 75
Németh Georgina, 80
Németh Gergely, 216
Németh Kornél, 164
Németh Lilla, 72
Nguyen Luu Lan Anh, 4, 9, 15, 26, 27, 29
Nótin Ágnes, 220

Ny

Nyúl Boglárka, 18

O,Ó

Oláh Adrienn Réka, 248
Oláh Attila, 4, 77, 79, 80, 256, 257, 270, 282
Oláh Julianna, 83
Ombódi Róbert, 136
Orbán Gergő, 201
Ottlik Dávid, 209

P

Pachner Orsolya, 288
Páder Katalin, 150
Pajkossy Péter, 162, 163
Paksi Borbála, 195, 196, 197, 198, 259, 261
Palásti Flóra, 279
Pálffy Patrik, 112
Pálma Dániel, 209
Pálos Dóra, 28
Pántya József, 138, 142, 277
Papp Barbara, 302
Papp Gábor, 139, 243, 313
Papp-Zipernovszky Orsolya, 30, 73
Pásku Judit, 7
Páskuné Kiss Judit, 227
Pataki Natália, 211
Patterman Péter, 265
Péley Bernadette, 4, 82, 190, 191, 192, 193
Perczel András, 228
Peres Krisztina, 308
Pesthy Orsolya, 200
Péter-Szarka Szilvia, 227, 286
Petróczi Erzsébet, 187, 189
Pigniczkiné Rigó Adrien, 41, 43
Pikó Bettina, 205, 245, 294, 303
Pilinszki Attila, 266
Pintér Judit Nóra, 30, 32
Pócs Dávid, 303
Pohárnok Melinda, 64, 68, 146, 158
Polgár Judit, 113
Polner Bertalan, 87, 88
Polonyi Tünde, 220
Pólya Tibor, 82, 85
Prievera Dóra Katalin, 303
Puskás-Vajda Zsuzsa, 50
Pusker Máté, 92, 300
Putz Ádám, 207

R

Rács József, 11

Racsmány Mihály, 86, 89, 162, 163, 164
Radó Hanna, 306
Rafael Beatrix, 31
Ragó Anett, 60
Razouk Kristia, 279
Reichardt Richárd, 88
Reinhardt Melinda, 184
Réka Vágvolgyi, 315
Révész György, 288
Rigó Adrien, 136, 137
Rigó János, 136, 137
Rivnyák Adrienn, 191, 302
Rónai Levente, 131
Rónai Zsolt, 110
Rosa Cabecinhas, 85

S

Sallay Viola, 31, 32, 111, 112, 113
Sarbak Klára, 60
Sarnyai Ákos, 295
Sasvári Mária, 110
Schmidt Andrea, 259
Schnell Zsuzsanna, 299
Schulz, Peter J, 30
Sebestyén Árpád, 232
Sebestyén Nóra, 56
Sebhelyi Viktória, 19
Séllei Beatrix, 214
Simon Attila, 150
Simon Dávid, 16, 17
Simon Eszter, 178
Simon Éva, 150
Simon Kitti Eszter, 154, 155
Simor Péter, 86, 87, 89, 90, 162
Sipos Aliz, 87
Smohai Máté, 167, 168, 169
Somogyi Krisztina, 11, 59, 62
Sonit Bafna, 60
Soós Dorottya, 296
Soós Emese, 213
Soós István, 206
Stecina Diána Tünde, 319
Stefanik Krisztina, 24

Stoll Dániel, 271, 279
Stoll Dániel Péter, 271
Sulics Nóra, 306

Sz

Szabados Eszter, 151
Szabó Andrea, 259, 261
Szabó Attila, 206, 284
Szabó Csanád, 76
Szabó Edina, 181, 182, 183, 298, 312
Szabó Éva, 4, 44, 46, 48, 70, 167, 282
Szabó Gergely Sándor, 249
Szabó Gréta, 226, 317
Szabó Judit, 298
Szabó Laura, 174
Szabó Léna, 100
Szabó Mónika, 15, 16, 17, 18
Szabó Pál, 240, 248
Szabó Zsolt Péter, 33, 34, 82, 83, 138, 308
Szabó-Bartha Anett, 306
Szabó-Hangya Lilla, 204
Szalai Gerda, 102
Szalai Tamás Dömötör, 237, 292
Szántó Ildikó, 296
Szász Károly, 150
Szathmári Edit, 236
Szatmári Dóra, 263
Szatmáriné Balogh Mária, 219, 283
Szeberényi Zsolt, 136
Székely Anna, 106, 107, 108, 109, 110, 271, 282
Székely Mózes, 229
Szekeres Ágota, 23
Szél Daniella, 84
Szemán Dénes, 255, 274
Szemes Ágnes, 168
Szenes Márta, 49
Szentiványi Dóra, 122, 171
Szerdahelyi László, 287
Szító Imre, 217, 218
Szlapák Zsófia, 226, 317
Szokolszky Ágnes, 4, 228

Szőllősi Ágnes, 89, 162, 163, 164
Szőnyi Lidia, 120
Sztankai Bettina, 263
Szummer Csaba, 177

T

Takács Ádám, 202, 247
Takács Ildikó, 4, 285
Takács Szabolcs, 91, 92, 300
Takács Szilvia, 274
Tandari-Kovács Mariann, 188
Taskó Tünde Anna, 235
Teleki Szidalisz, 38, 149, 152
Thomas Dresler, 315
Tikász Sándor, 189
Tiringer István, 149, 150, 151, 152, 153
Tisljár-Szabó Eszter, 51
Tokai Dalma, 57
Topál József, 7
Tóth Borbála, 250, 276
Tóth Ildikó, 172
Tóth Johanna, 289
Tóth Kálmán, 151
Tóth Veronika, 186
Tóthné Babos Edit, 103
Tőreki Annamária, 75
Török Ágoston, 209
Török Balázs, 200, 201
Török Csenge, 200
Török Lilla, 308
Török Zsuzsa, 135
Turner Andrea, 154, 156, 268

U,Ú

Urbán Szabolcs, 143, 144

V

Váits Petra, 169, 306
Váradi Fanni, 81
Varga Aida, 211, 306

Varga Balázs, 54
Varga János Tamás, 30
Varga Katalin, 110, 125, 126
Vargay Adrienn, 77, 78, 79
Vargha András, 4, 256
Vargha Bálint, 40
Várhelyi Marianna, 211
Várnagy András, 66
Várnai Dóra, 121
Vásárhelyi Dorottya, 136
Vékony Teodóra, 295
Vereczkei Andrea, 110
Veress Gábor, 150
Victoria Wittmann, 74
Vida Péter, 122
Vidra Zsuzsanna, 19
Vig Katalin, 271
Vincze Gergő, 243
Vincze Orsolya, 82, 84, 191
Virág Márta, 98, 99, 100
Vít Třebický, 147

W

Weiss Béla, 134
Wittmann Victoria, 73

Z

Záborszki Annamária, 303
Zámbó Ágnes, 130
Zimonyi Szabolcs, 108
Zoltán Horváth, 74

Zs

Zsidó András, 121, 178, 319
Zsidó András Norbert, 319
Zsidó N. András, 94, 179
Zsigmond Orsolya, 77, 79, 81
Zsolt Demetrovics, 107
Zsolt Simonka, 74
Zsombók Terézia, 182, 183